

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ Ι. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ

ΔΡΟΣ ΤΗΣ ΝΟΜΙΚΗΣ (ΛΩΖΑΝΝΗΣ) - ΔΡΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜ. ΚΑΙ ΕΜΠΟΡ. ΕΠΙΣΤ. (ΑΘΗΝΩΝ)
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ ΕΝ ΤΩΙ ΥΠΟΥΡΓΕΙΩΙ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Ο ΦΟΡΟΣ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

ΜΕΛΕΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ, ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ

ΜΕΤΑ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

τοῦ Κυρίου Γ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗ

Πρώην Πρωθυπουργού, πρώην Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κλπ.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	
ΕΙΣ.	73757
ΠΑΡ.	
ΚΩΝ.	
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	

*

00173757

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΥΠΟΙΣ: Κ. Σ. ΠΑΠΑΔΟΓΙΑΝΝΗ

1935

Ὁ φόρος τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι

Ἡ γαλλικὴ ἔκδοσις τῆς παρούσης μελέτης ὑπεβλήθη, ἐν χειρογράφῳ, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν τῇ 22^α μαρτίου 1933 (ἀριθ. πρωτ. Σ 3510). Περιέλαβεν ὡσαύτως, ἐν *Προσθήκῃ*, τὰς τροποποιήσεις, αἵτινες ἐπηνέχθησαν εἰς τὴν νομοθεσίαν μέχρι τῆς ἀποπερατώσεως τῆς ἐκτυπώσεως (σεπτεμβρίου 1933).

ΤΗ:

ΑΛΗΣΤΩ: ΜΝΗΜΗ:

ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΡΑΖΗ

ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ
ΠΡΩΙΗΝ ΓΕΝΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΟΥ
ΕΝΟΣ ΤΩΝ ΣΚΑΠΑΝΕΩΝ ΤΗΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ

Κατόπιν πολλαχόθεν γενομένων συστάσεων, προβαίνομεν εἰς τὴν ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ἔκδοσιν τῆς μελέτης ἡμῶν *L'IMPOT SUR LE REVENU EN GRÈCE* (Athènes, Pirsos, 1933—Paris, Librairie du Recueil Sirey, 1934).

Ἡ ἔνθερμος, ἐπὶ πλέον, ὑποδοχὴ, τῆς ὁποίας ἔτυχε τὸ πόνημα, τόσον ἐν Ἑλλάδι ὅσον καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, παρώτρυνεν ἡμᾶς ὡσαύτως διὰ τὴν μετάφρασιν.

Κύριος σκοπὸς τῆς ἑλληνικῆς ἔκδόσεως τῆς μελέτης εἶναι, ὅπως τὴν ἐν αὐτῇ ἐργασίαν δυναθῶν νὰ παρακολουθήσουν καὶ ὅσοι τῶν οικονομικῶν ὑπαλλήλων, εἴτε ἔνεκα τοῦ περιορισμένου ἀριθμοῦ τῶν ἀντιτύπων, εἴτε ἔνεκεν ἀνεπαρκoῦς γνώσεως τῆς γλώσσης, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀναγνώσουν τὴν γαλλικὴν ἔκδοσιν.

Ὁφείλομεν ν' ἀπευθύνωμεν τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας πρὸς τοὺς κ. κ. Ἰωάννην Φράγκου, Οἰκονομικὸν Ἐπιθεωρητὴν καὶ Μ. Σ. Παντίρη, Εἰσηγητὴν τοῦ Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου, διὰ τὴν πολύτιμον αὐτῶν συμβολὴν ἐν τῇ μεταφράσει.

Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗΣ

Ἀθῆναι Ἰούλιος 1935

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ οἰκονομικὴ κόπωση τῶν λαῶν, ἐὰν ἤθελεν ἐνδεχομένως παραταθῆ, θὰ θέσῃ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, θᾶπτον ἢ βράδιον, τὰς κυβερνήσεις ἐνώπιον τῆς ἀνάγκης νὰ παύσουν νὰ προσαρμόζουν παιητικῶς τοὺς πόρους τοῦ Κράτους πρὸς τὰς ὑφισταμένας οἰκονομικὰς συνθήκας. Αἱ κυβερνήσεις θὰ ὑποχρεωθῶν νὰ τροποποιήσουν, τοῦλάχιστον ἐν μέρει, τὴν μορφήν καὶ τὴν σύνθεσιν τῆς γενικῆς οἰκονομίας, πρὸς δημιουργίαν ἐσόδων ἄνευ νέας ἐπιβαρύνσεως τοῦ λαοῦ.

Ἡ ἀνάγκη αὕτη, κατασιᾶσα ἀναπόδραστος ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι σπονδαία περικοπὴ τῶν δαπανῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ ἢ μόνον ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κρατικοῦ ὀργανισμοῦ, θὰ δώσῃ ἰσχυροτέραν ὥθησιν εἰς τὴν διευθυνομένην οἰκονομίαν. Εὐρύτερα ἀποδοχὴ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἣτις καὶ ἤδη ἔτι ἔσχε, σχεδὸν πανταχοῦ, ἀπαρχὴν ἐφαρμογῆς, θ' ἀντικαταστήσῃ τὸν σημερινὸν ἀπλοῦν ἔλεγχον τοῦ Κράτους ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς δι' ἀμέσου παρ' αὐτοῦ ἐκμεταλλεύσεως ὠρισμένων μεγάλων παραγωγικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, αἵτινες θὰ προμηθεύσουν τὰ μέσα πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ὄλονεν ἀδξανομένων κοινωνικῶν ἀναγκῶν.

Ἐν τούτοις, μία τόσον ριζικὴ παράλληλος μεταμόρφωσις τῆς τε ἰδιωτικῆς καὶ τῆς δημοσίας οἰκονομίας δὲν θὰ χωρήσῃ ἄνευ μακροῦς προπαρασκευῆς, ἢ δὲ πλήρης ἀντικατάστασις τῶν φόρων δι' ἄλλων πόρων δὲν φαίνεται ἐπιχειρήσιμη. Ἐνεκα τούτου, ἡ ἐξέτασις τῶν φορολογικῶν συστημάτων καὶ κάθε φωτεινὴ συμβολὴ διὰ τὴν διαρρύθμισιν τῶν φόρων καὶ τὴν δικαιότεραν κατανομήν τῶν δημοσίων βαρῶν εἶναι λίαν εὐπρόσδεκτοι, ἰδίως ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν, ἔνθα αἱ μελέται τοῦ εἶδους τούτου εἶναι ἀκόμη ἑλλειπεῖς, παρὰ τὴν πρόσφατον ὥθησιν, ἣν ἔλαβον ἐνταῦθα αἱ οἰκονομικαὶ ἐπιστῆμαι.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, τὸ τόσον εὐρὸν καὶ τόσον ἐμπειριστατωμένον ἔργον τοῦ κ. Σμπαροῦνη, περὶ τῆς ἀμέσου φο-

ρολογίας, ὑπερβαίνει τὸ σύνηδες πλαίσιον τῶν ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦδε γενομένων μελετῶν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου. Ὁ συγγραφεὺς ἀναλύει τὸ οὐσιωδέστερον καὶ τὸ περιπλοκώτερον μέρος τοῦ φορολογικοῦ προβλήματος τῆς χώρας ἡμῶν, ὑπὸ τὸ διπλοῦν φῶς τῆς ἀδράς αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς μορφώσεως καὶ τῆς μακρᾶς του πείρας, τῆς κτηθείσης ἐν τῇ Διευθύνσει τῆς ὑπηρεσίας τῶν Ἀμέσων Φόρων. Ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἔρχεται νὰ ἀναπληρώσῃ κενὸν αἰσθητὸν καὶ ἀξίζει νὰ χαριετισθῇ μετ' εὐγνωμοσύνης.

* * *

Ὁ κ. Σμπαρούνης προβαίνει, εἰδικώτερον, ἐν τῇ παρουσίᾳ πραγματεία, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν ἀμέσων φόρων, τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς εὐθαρσῶς ἐπραγματοποίησε κατὰ τὸ 1919, καθοδηγούμενη ἐκ τῶν διδασμάτων τοῦ μεγάλου πολέμου, ὅστις κατέδειξε τὴν ἀνεκτίμητον ἀποστολὴν τελείως ὀργανωμένου φόρου ἐπὶ τοῦ εισοδήματος.

Τὴν Μεταρρυθμίσειν ταύτην εἰσήγαγον τρεῖς Νόμοι: α) ὁ νόμος 1640, ἐπιβάλλων τὴν «φορολογίαν τῶν καθαρῶν προσόδων» β) ὁ νόμος 1642, ἐπιβάλλων τὴν «φορολογίαν τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμῆσεως τῶν ἀκινήτων καὶ τοῦ ὑπερεισοδήματος» καὶ γ) ὁ νόμος 1641, τροποποιῶν καὶ κωδικοποιῶν τὴν «φορολογίαν τῶν κληρονομιῶν, δωρεῶν, προικῶν καὶ κερδῶν λιχείων». Ἐκ τῶν φόρων τούτων οἱ δύο πρῶτοι ἔπληττον τὸ εισόδημα καὶ τὴν ἔργειον πρόσσοδον, ἦτοι τὸ εισόδημα, ὡς ἀντιλαμβάνεται τοῦτο, ἐν εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ, ἢ μεγίστη μερὶς τῆς διεθνoῦς θεωρίας.

* * *

Ἡ μεταρρυθμίσις ἐχώρησεν ἐν μέσῳ ἀπειρῶν ἐμποδίων. Ἐπραγματοποιήθη εἰς περίοδον δόξης διὰ τὴν χώραν καὶ εὐμαρείας διὰ τὴν οἰκονομίαν της, ἀλλ' ἀτυχῶς αἱ εὐνοϊκαὶ αὗται συνθήκαι δὲν διήρκεσαν ἐπὶ πολὺ. Ὁ πόλεμος, ὅστις διὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἠδύνατο νὰ περατωθῇ κατὰ τὴν γενικὴν εἰρήνευσιν, ἢ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ καὶ τὰ δυσχερῆ προβλήματα, αὗτα ἐξ αὐτῆς προέκυψαν καὶ ὧν μέγιστον μέρος ἀναμένει εἰσέτι τὴν λύσιν του, ἢ συνεχῆς μεταβολὴ πολιτεία-

κοῦ καθεστῶτος καὶ ἡ πολιτικὴ ἐν γένει ἀστάθεια, τέλος ἡ βαθεΐα ἐπίδρασις τῆς παγκοσμίου κρίσεως, ἀπετέλεσαν τόσας ἀκάνθας, αἵτινες ἠπείλουν νὰ πνίξουν τὸ νεαρὸν δένδρον. Ἡ ἄμεσος φορολογία, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, διήλθε διὰ σοβαρωτάτων δοκιμασιῶν, τὸ δὲ δόγμα τῆς ἀλληλεξαρτήσεως τῶν πολιτικῶν συνθηκῶν καὶ τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν ἐπηλήθευσε πλήρως ἐν Ἑλλάδι.

Ἐγκατάλειψις τῶν νόμων, μὴ ἐφαρμοζομένων οὐσιαστικῶς, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εὐθὺς μετὰ τὴν μεταρρύθμισιν· εἰσαγωγή ἐτέρων ἀμέσων φόρων, ἰδίᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς καθολικῆς περιουσίας, ὡς καὶ ὑπερβολικὴ ὑψωσις τῶν φορολογικῶν ποσοστῶν, μέτρα εἰς ἃ τὸ Κράτος κατέφυγεν ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς «ἡρωϊκῆς» προσπαθείας πρὸς οἰκονομικὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς χώρας καὶ πρὸς ἐπίλυσιν πληθύος ζωτικῶν προβλημάτων· δυσφορία τῶν φορολογουμένων, προκληθεῖσα ἐκ τῆς ὑπερμέτρου ὑψώσεως τοῦ φορολογικοῦ βάρους καὶ ἐκ τῆς ὁμαδικῆς ἀπαιτήσεως καθυστερουμένων φόρων πολλῶν ἐτῶν· ὑπερβάρυνσις τῆς Διοικήσεως, τῆς ὁποίας τὸ ἔργον κατέστη τραχύτατον· ἀναζητήσις ἀνακουφίσεως ἐν τῇ συνεχεῖ μεταβολῇ τῶν νόμων, ἀλλ' ἐπίσης, πρέπει νὰ λεχθῇ, ἱκανοποιήσις μεταρρυθμιστικῶν φιλοδοξιῶν (150 περίπου νόμοι τροποποιοῦντες τὸν ἀρχικὸν νόμον τῆς μεταρρυθμίσεως!)· μεταπήδησις ἀπὸ τῆς μιᾶς δημοσιονομικῆς ἀρχῆς εἰς ἄλλην ἀντίθετον καὶ συνεχῆς διαδοχὴν συστημάτων ἀναλόγως τῶν ἀρχῶν τοῦ κυβερνῶντος κόμματος· δὲν εἶναι γεγονότα, ἱκανὰ νὰ ματαιώσουν πᾶσαν εὐγενῆ προσπάθειαν, νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φορολογικῆς συνειδήσεως καὶ νὰ ἀποστερήσουν τὸ φορολογικὸν σύστημα σταθερᾶς κατευθυντηρίου γραμμῆς;

Τὰ περιστατικὰ ταῦτα λεπτομερῶς ἀναλύονται καὶ κρίνονται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ὅστις καταδεικνύει, προσέτι, ὠρισμένα μειονεκτήματα αὐτῆς ταύτης τῆς ἀρχικῆς μεταρρυθμίσεως, ἰδίᾳ ἐν τῇ γεωργικῇ φορολογίᾳ ἔνεκεν ἐλλείψεως κτηματολογίου.

* * *

Ἡ διὰ μέσου τῶν δυσχερειῶν τούτων καὶ ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων κτηθεῖσα πείρα ὑπαγορεύει ὠρισμένα μέτρα, τὰ ὁποῖα ὁ συγγραφεὺς ὑποδεικνύει καὶ ἐξετάζει, προσαρμοζῶν εἰς τὰς συνθήκας τῆς χώρας τὰ δόγματα τῆς θεωρίας

καὶ τὴν πρακτικὴν ἄλλων Κρατῶν, ἣν οὗτος ἐπὶ τόπον ἐμελέτησε, κατὰ τὴν διάρκειαν εἰδικῶν πρὸς τοῦτο ἀποστολῶν του ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ὁ συγγραφεὺς δὲν παραλείπει νὰ ὑποβάλῃ εἰς λεπτομερῆ κριτικὴν τὴν ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγὴν τοῦ συστήματος φορολογίας τοῦ «καταναλισκομένου εισοδήματος», ἐκτιμωμένου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων δαπάνης, τάσσεται δὲ ὑπὲρ τῆς ἀντιθέτου θεωρίας, τῆς υἱοθετοῦσης τὴν φορολογίαν τοῦ «παραγομένου εισοδήματος». Ὁ προσωπικὸς συνθετικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ εισοδήματος, ὡς ἦτο πρὸ τοῦ 1930, ἠκολούθει τὴν δευτέραν ταύτην ἀρχήν, ἣν ὁ νομοθέτης εἶτα, ἄνευ προφανοῦς λόγου, ἐγκατέλιπε διὰ νὰ πλήξῃ τὸ καταναλισκόμενον εισόδημα, πιστεύων, ὅτι οὕτω θὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἀποταμίευσιν. Ἐν Ἑλλάδι ὅμως, ἡ ἀποταμίευσις ἀρκούντως ἐννοεῖται ἐκ τῆς μεγάλης ἀναλογίας τῶν ἐμμέσων φόρων ὁρθῶς δὲ ὁ συγγραφεὺς ἰσχυρίζεται, ὅτι «ἡ ἐκλεκτικότης τοῦ συγχρόνου φορολογικοῦ συστήματος συνεπάγεται, ἐν τῷ προσωπικῷ συνθετικῷ φόρῳ, τὴν φορολογίαν τοῦ «παραγομένου εισοδήματος» ἐπὶ τῇ βάσει τῆς «φοροδοτικῆς ἰκανότητος»». Ὁ Ἕλληνας ὅμως νομοθέτης, ἀποστερήσας τὸν φόρον τοῦτον τῆς ιδιότητός του νὰ ἐπανορθώῃ τὰς ἐκ τῶν ἐμμέσων φόρων δημοσουργουμένας ἀδικίας, τὸν ἀπέτρεψε τοῦ κυρίου, ἂν μὴ τοῦ μοναδικοῦ, αὐτοῦ προορισμοῦ. Ἐπὶ πλέον, ὡς ἐξηγεῖ ἡμῖν ἡ μελέτη αὕτη κατὰ τρόπον ἀναλυτικόν, ὁ ἑλληνικὸς νόμος, ἕνεκα τῆς ἀτελείας του, οὐδὲ τὴν προστασίαν τῆς ἀποταμιεύσεως ἐπιτυγχάνει, ὡς συμβαίνει ἐν Βελγίῳ, ἔνθα ἐπίσης ἰσχύει σύστημα φορολογίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων.

* * *

Ἡ μελέτη ἐρευνᾷ ἐπίσης τὴν δυναμικότητα ἀναπτύξεως τῶν ἐσόδων ἐκάστου φόρου ἀφ' ἐνός, τῆς καθόλου δὲ ἀμέσου φορολογίας, ἀφ' ἑτέρου. Ἡ ἐξέτασις αὕτη πείθει ἡμᾶς, ὅτι ἤδη ἐπετεύχθησαν ἰκανοποιητικαὶ ἀποδόσεις, ἀλλὰ καὶ ὅτι περαιτέρω βελτίωσις εἶναι δυνατή.

Τρία ἀναμφισβήτητα συμπεράσματα συνάγονται ἐκ τῆς ὅλης περιγραφῆς καὶ εἰδικώτερον ἐκ τῶν παρατιθεμένων ἐπεξηγηματικῶν πινάκων.

α) Ἡ ἀπόδοσις τῆς ἀμέσου φορολογίας, ὑπολογιζομένη εἰς τιμαριθμικὰς δραχμάς, παρουσιάζει συνεχῆ αὐξήσιν, ὑπερβαίνει δὲ κατὰ πολὺ τὰ προπολεμικὰ ἐπίπεδα.

β) Τὸ σύστημα τῆς ἀμέσου φορολογίας ὑπέστη βαθεῖαν μεταβολήν: ἐνῶ, πρὸ τοῦ πολέμου, τὰ 6800 τοῦ συνόλου τῶν ἀμέσων φόρων ἀπέδιδεν ἡ γεωργικὴ φορολογία, βασιζομένη ἐπὶ ἀρχῶν καταδικαζομένων ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ πιέζονσα ἀφορήτως τὴν ἐθνικὴν παραγωγὴν, σήμερον, ἡ γεωργικὴ φορολογία ἀντιπροσωπεύει μόλις τὰ 2400, τοῦ ὑπολοίπου κερδηθέντος ὑπὸ τῶν ἄλλων φορολογιῶν (ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν, ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν, ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων κλπ.).

γ) Τὰ ποσοστὰ τῶν ἀναλογιῶν τῶν ἀμέσων φόρων, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν δημοσίων ἐσόδων, δὲν εἶναι κατώτερα ἀπὸ ἐκεῖνα τῶν λοιπῶν Βαλκανικῶν χωρῶν καὶ ἐνίων χωρῶν τῆς Δύσεως, ἐνῶ ἢ κατὰ κεφαλὴν ἐπιβάρυνσις ἐξ ἀμέσων φόρων εἶναι, ἐν Ἑλλάδι, πολὺ ἀνωτέρα τῆς τῶν προειρημένων χωρῶν, ἰδίᾳ ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψει τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα.

Τέλος, ἡ λειτουργία τῆς φορολογικῆς Διοικητικῆς Δικαιοσύνης καὶ ἡ ἀσκήσις τῶν ἔργων τῆς Διοικήσεως ἐσημείωσαν, ἀπὸ τινῶν ἐτῶν, ἱκανοποιητικὰς προόδους. Γενικῶς, αἱ μέχρι τοῦδε βεβαιωθεῖσαι πρόοδοι ἐπιτρέπουσι τὴν ἐλπίδα εὐοδώου ἐξελίξεως τῆς ἀμέσου φορολογίας, ἐξελίξεως ἣτις, πανταχοῦ καὶ πάντοτε, δεῖται προσπαθειῶν μακρῶς πνοῆς καὶ σταθερῶν κατευθύνσεων.

* * *

Ἡ μεταρρυθμίσις τοῦ 1919, παρὰ τὰς ἐπικρίσεις, ὧν ὑπῆρξε στόχος, ἐπεβάλλετο. Ἄλλωστε, ἡ βελτίωσις, ἣτις, παρὰ τὰς συναντηθείσας σχεδὸν ἀνυπερβλήτους δυσχερείας, ἐπραγματοποιήθη ἐν τε τῇ κατανομῇ τῶν φορολογικῶν βαρῶν καὶ ἐν τῇ ἀποδόσει τῶν φορολογιῶν, τὴν ἐδικαιολόγησεν «*a posteriori*». Τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἦτο ἐμποτισμένη, πνεῦμα κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ δημοκρατικῆς εὐλικριείας, ὀφείλει νὰ ἐμπνέῃ κάθε προσπάθειαν μεταρρυθμίσεως τοῦ φορολογικοῦ συστήματος. Ἡ ταμεινικὴ ἄποψις, ἣτις συνέχει καὶ αὐτὰς τὰς προοδευτικὰς κυβερνήσεις ἀπὸ τῶν τολμηρῶν καινοτομιῶν,

θά καταστῆ ὀλιγότερον πιεστική, ἐὰν ἀναζητηθοῦν ἀντισταθμίσματα ἐν τῇ ὀργανώσει τῆς οἰκονομίας ἐπὶ σχεδίου παραγωγικωτέρου διὰ τὸ Κράτος καὶ περικλείοντος ἀπάσας τὰς ἐκφάνσεις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, εἴτε αἱ συντηρητικαὶ τάσεις ἐπικρατήσουν εἴτε πνεύσῃ ἄνεμος ριζοσπαστικός, τὸ ἔργον τοῦ κ. Σμπαροῦνη θὰ εἶναι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἄμεσον φορολογίαν ἐν Ἑλλάδι, ὁδηγὸς πολύτιμος διὰ τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν κατανόησιν αὐτῆς, διὰ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς διαχείρισιν καὶ διὰ τὴν σύντονον ἢ βραδεῖαν πορείαν αὐτῆς πρὸς τὴν πρόοδον.

Γ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗΣ

ἘΑθήναι Δεκέμβριος 1933

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΑΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΟΥ 1919

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

Λεδομένου, ὅτι τὸ φορολογικὸν σύστημα περιβάλλεται ἔθνικὸν χαρακτήρα, μελέτη τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι· ὀφείλει κατ' ἀνάγκην νὰ περιλάβῃ καὶ ἐξέτασιν τῆς ἐξελίξεως τῆς ἀμέσου φορολογίας αὐτῆς. Ἡ μακρὰ ὁμως ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐπικράτησις αὐτοῦ εἰς ἀρχαίους χρόνους, δὲν παρέχουσιν ἄφθονον ὕλικὸν διὰ τὴν μελέτην φόρου, ὅστις εἶναι ἀπαύγασμα συζητήσεων μᾶλλον προσφάτων.

Ἐν τῇ ἐρευνῇ ὅθεν περὶ τοῦ συστήματος, ὅπερ κάλλιον προσαρμόζεται εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἡ ἱστορικὴ ἐξέτασις θὰ εἶναι λίαν σύντομος (¹).

Ἡ ἄμεσος φορολογία ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι συστημάτων (²), τὸ τῶν Ἀθηνῶν παροουσιάζει ἀναμφιβόλως τὸ μεγαλύτερον ἐνδιαφέρον.

(¹) Πρὸς λεπτομερεστέραν μελέτην τῆς πλευρᾶς ταύτης τοῦ ζητήματος, δύναται τις νὰ προστρέξῃ εἰς τὰς εὐρείας ἐργασίας τοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ μέλους τῆς Ἀκαδημίας κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ.

Ὁ ἑλλην σοφός, ὑποστηρίζας μὲ θέρμην τὴν γνώμην, ὅτι τὸ δημοσιονομικὸν σύστημα ἐκάστης χώρας ἔχει ἔθνικὸν χαρακτήρα, ἀφιέρωσε μέγιστον μέρος τῆς δράσεώς του εἰς τὴν ἱστορικὴν καὶ κριτικὴν ἔρευναν τοῦ δημοσιονομικοῦ συστήματος τῆς χώρας μας.

Ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ ἀναφέρομεν ἐπανειλημμένως τὰ ἔργα του.

(²) Διὰ τὴν μελέτην αὐτῶν πρβλ. τὸ μνημειώδες ἔργον τοῦ κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, Σύστημα ἑλληνικῆς δημοσίας οἰκονομίας, μέρος πρῶτον, Ἱστορία

Ἄλλωστε τὰ οἰκονομικὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐμελετήθησαν κάλλιον πάντων. Πλὴν καὶ δι' αὐτὰ ἀκόμη, πολὺ δὲ περισσότερον διὰ τὰ οἰκονομικὰ ἄλλων ἐποχῶν, πλεῖστα σημεῖα δὲν διηλεκρινίσθησαν εἰσέτι, αἱ δὲ διαφοραὶ ἀπόψεων εἰς τὰς ἐγεργείσας συζητήσεις ἐμποδίζουσι πᾶν ἀσφαλὲς συμπέρασμα.

Ὡς πρὸς τὸν ἄμεσον φόρον, ὅστις καὶ μᾶς ἐνδιαφέρει, θὰ ἡδυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἑξῆς παρατηρήσεις.

Τὰ δημόσια ἔσοδα, ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι, λόγῳ τῶν ἀτελευτήτων πολέμων, προήρχοντο, κατὰ μέγα μέρος, ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ καταβαλλομένων φόρων ὑποτελείας καὶ ἐκ τῶν συνεισφορῶν τῶν συμμάχων⁽¹⁾, τοῦ κυρίως φόρου ἀποτελοῦντος ἀπλοῦν συμπλήρωμα⁽²⁾.

τῆς ἑλληνικῆς δημοσίας οἰκονομίας, τόμος Α', Ἀθήναι, 1928, μεταφρασθὲν ὡσαύτως εἰς τὴν γερμανικὴν: Geschichte der Griechischen Staatswirtschaft, Band I, von der Heroenzeit bis zur Schlacht bei Chaironeia, ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ δευρ. Ernst Meyer (Drei Masken Verlag, A. G., München, 1931 σελίδες 460 καὶ XVII), μετ' εἰσαγωγῆς τοῦ καθηγητοῦ S. Ziebarth, λέγοντος, σὺν τοῖς ἄλλοις, ὅτι τὸ ἔργον «θὰ προσφέρῃ ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὴν διεθνή ἐπιστήμην». Τὸ ἔργον μεταφράσθη ἐπίσης καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας. Ἴδε ὡσαύτως τὰς ἐν τῷ ἔργῳ ἀναφερομένας πηγὰς καὶ πλουσιωτάτην βιβλιογραφίαν.

Ἐτέρω ἐνδιαφέρουσα μελέτη εἶναι ἡ τοῦ B. LAUM ἐν *Handbuch der Finanzwissenschaft* ἔκδ. ὑπὸ W. Gerloff und F. Meisel, Tübingen, 1926, Bd I, κεφάλ. «Entstehung der Oeffentlichen Finanzwirtschaft»: Griechenland, Zeitalter des Hellenismus, Uebergang vom Altertum zum Mittelalter (σ. 190—200 & 207—8).

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν οἰκονομικῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, κατὰ τὸν κ. Α. ΛΔΡΕΑΔΗΝ (ἐνθ' ἄν. σ. 47), δύνανται νὰ ἐξαχθῶσι διδάγματα πολύτιμα καὶ δι' αὐτὰ ἔα τὰ οἰκονομικὰ τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

(1) «Παρασιτικὴ οἰκονομία, τοῦ πολέμου τρέφοντος τὸν πόλεμον» (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 7). Ἀναφέρεται αὕτη μᾶλλον εἰς τοὺς λίαν παρωχημένους χρόνους, καθ' οὓς τὰ λάφυρα ἐπίσης συγκατελέγοντο μεταξύ τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους. Περίοδος ἐξαιρετικὴ καὶ πλέον ἀνθρωπιστικὴ εἶναι ἡ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (πρβλ. Α. ANDRÉADÈS, *Les finances de guerre d' Alexandre le Grand*, ἐν «Annales d'histoire économique et sociale», Paris, 15 juillet 1929, p. 321 et s.)

(2) Ἴδου σύντομος περίληψις τῆς ἐξελίξεως, ἣν ὑπέστη ὁ ἄμεσος φόρος ἐν τῇ ἀρχαιότητι.

1. Ὀμηρικοὶ χρόνοι. Κατ' αὐτοὺς ὑπῆρχον δύο εἶδη ἀμέσων φόρων (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Ἱστορία κλπ.*, ἐνθ' ἄν. σ. 21—24): *δοῦναι*, δῶρα προσφερόμενα εἰς ἐκτάτους περιστάσεις καὶ *θέμιστες*, περιοδικαὶ εἰσφοραὶ, καταβαλλόμενα ὑποχρεωτικῶς καὶ τακτικῶς.

Οἱ ἄμεσοι φόροι τῆς ἐποχῆς ταύτης καταβάλλονται εἰς εἶδος, δὲν εἶναι δ' ἐν ἀναλογία πρὸς τὸ εἰσόδημα ἢ τὸ κεφάλαιον (LAUM ἐνθ' ἄν. σ. 190:

Ὁ ἄμεσος φόρος προσέκρουεν εἰς τὸ αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας, ἐθεωρεῖτο ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ πολίτου.

«δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ, ὅτι πρόκειται περὶ διαβαθμίσεως συμφώνως πρὸς τὴν περιουσίαν». Οὗτοι εἶναι κρᾶμα φόρων καὶ δωρεῶν, σημειοῦντες ἐξέλιξιν ἀπὸ τοῦ προαιρετικοῦ καὶ τοῦ ἐκτάκτου χαρακτῆρος πρὸς χαρακτῆρα ὑποχρεωτικὸν καὶ τακτικόν.

II. *Μινωϊκοὶ καὶ μυκηναϊκοὶ χρόνοι*. Τὰ δημόσια οικονομικὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδόλως σχεδὸν ἐμελετήθησαν· εἶναι πιθανόν ὅμως, ὅτι ἐπεβάλλοντο φόροι ὑποτελείας εἰς τοὺς ὑποτεταγμένους λαοὺς (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 30.—Σ. ΞΑΝΘΟΥΔΙΔΟΥ, *Κρητικὸς πολιτισμὸς*, Ἀθήναι, 1904, σ. 98).

III. *Σπάρτη*. Τὰ οικονομικὰ αὐτῆς τυγχάνουσιν ἐλάχιστα γνωστά. Ἡ Σπάρτη, μὴ ἔχουσα ἐτέρας προσόδους, ἐστράφη κυρίως πρὸς τοὺς φόρους καὶ πρὸς ἀποκεντρωτικὸν σύστημα, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ σύμμαχοι ἐπεβαρύνοντο μὲ τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου. Ὁ ἄμεσος φόρος ἀναφαίνεται εἰς δύο περιπτώσεις: α) οἱ *εἰλωτες* συνεισέφερον μέρος τῆς παραγωγῆς αὐτῶν (τοῦθ' ὅπερ ἀπετέλει, ἐν μέρει μὲν φορολογίαν, ἐν μέρει δὲ μίσθωσιν) καὶ β) οἱ *περ'οικοι* κατέβαλλον φόρον, τοῦ ὁποίου ὅμως οὐδὲ τὸ ὄνομα, οὐδὲ τὸ ποσοστὸν, οὐδ' ἡ ἔκτασις εἶναι γνωστά. Οἱ Σπαρτιᾶται ἀποτελοῦσι κλασικὸν παράδειγμα λαοῦ, ὅστις προσφέρει ἀπειδῶς τὸ αἱμά του, ἀλλὰ δὲν διδεῖ εὐκόλως τὸ ζῆνμά του (Ὁ κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ, ἔνθ' ἄν., σ. 57 καὶ 71, ἐξετάζει τοὺς λόγους τῆς τοιαύτης «φιλοζρηματίας» αὐτῶν).

IV. *Κλασικοὶ χρόνοι*. Ὁ κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ (ἔνθ' ἄν. σ. 95—240), διαίρει τὰ δημόσια οικονομικὰ εἰς τὰς τέσσαρας κατηγορίας «Ὀικονομίας» τοῦ Ἀριστοτέλους (πρβλ. *Ὀικονομικά*, κεφάλ. Α' τοῦ βιβλ. II): α) «βασιλικήν», β) «σατραπικὴν», γ) «τυραννικὴν» καὶ δ) «τολιτικὴν»· προσθέτει ὡσαύτως καὶ πέμπτην κατηγορίαν, τὴν «εἰρηρὰν» δημοσίαν οικονομίαν. Τὰ οικονομικὰ τῶν Ἀθηνῶν παρουσιάζουσι μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὰ τῆς «πολιτικῆς» οικονομίας, ἀλλὰ, λόγῳ τῆς σπουδαιότητος αὐτῶν, δεόν νὰ μνημονευθῶσιν ἰδιαιτέρως.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὁ ἄμεσος φόρος ἐστερεῖτο σπουδαιότητος.

Ἐν τῇ «βασιλικῇ οικονομίᾳ», τῆς ὁποίας ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος ἦτο τὸ σύστημα τοῦ Δαρείου, συνεχισθὲν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, μόνοι φόροι ἦσαν ἡ *ταγή* καὶ τὰ *δῶρα*· ἡ ταγή ἦτο φόρος, ὀφειλόμενος ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν (διοικουμένων ὑπὸ τῶν σατραπῶν) πρὸς τὸ Κράτος (διοικουμένον ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως) καὶ καταβαλλόμενος συνήθως εἰς εἶδος.

Ἡ «σατραπικὴ οικονομία» ὄφειλε νὰ ἐξεύρη τοὺς πόρους, τοὺς ἀναγκαζοῦντας διὰ τὴν τοπικὴν διοίκησιν καὶ διὰ τὴν καταβολὴν τῆς ταγῆς· ὁ σατράπης, μεταξὺ ἄλλων ἐσόδων, προσέφευγε: α) εἰς *ἔργειον* φόρον, εἶδος δεκάτης ἐπὶ τῶν προϊόντων, β) εἰς φόρον ἐπὶ τῶν *ζῴων* (πιθανῶς τῶν πικτομένων), καλούμενον «δεκάτην», γ) εἰς τὸ *ἐπικεφάλαιον*, κεφαλικὸν φόρον καὶ γ) τὸ *χειρονάζιον*, φόρον ἐπιτηδεύματος.

Ἐν τῇ «τυραννικῇ οικονομίᾳ», οἱ φόροι εἶναι λίαν ἐπαχθεῖς. Ἡ τυραννία, χαρακτηριζομένη ὑπὸ τῆς σπατάλης καὶ βασιζομένη οὐχὶ ἐπὶ τῆς νομιμότητος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς βίας, προσέφευγεν εἰς παντὸς εἶδους πόρους. Ὅσον

Ὡς ἐκ τούτου ὁ τακτικὸς ἄμεσος φόρος δὲν ὑπῆρχεν· ἀλλὰ καὶ ὑφιστάμενος εἰς σπανίας περιπτώσεις ἢ ἐπὶ ἀλλοδαπῶν, ὑποτελῶν κλπ.,

ἀφορᾷ τὸν ἄμεσον φόρον, οὗτος ἐπεβάλλετο ὑπὸ πάσας τὰς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην γνωστὰς μορφάς.

Ἡ «πολιτικὴ οἰκονομία», ἣτις εἶναι ἡ οἰκονομία τῶν ἐλευθέρων ἑλληνίδων πόλεων, εἶχε πέντε κύρια χαρακτηριστικά (ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 154—9, LAUM ἔνθ' ἄν. σελ. 192): α) ἔλλειψιν τακτικῆς ἁμέσου φορολογίας· β) ἔσοδα συνιστάμενα ἐξ ἐμμέσων φόρων καὶ ἐκ τριῶν ἄλλων κυρίων πηγῶν, ἥτοι τῶν «λειτουργιῶν», τῶν «ἐπιδόσεων» καὶ τῆς «εἰσφορᾶς» (ἐξεταζομένων κατωτέρω εἰς τὸ περὶ οἰκονομικῶν τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν κεφάλαιον)· γ) τὸν προαιρετικὸν χαρακτήρα τῶν λειτουργιῶν· δ) τὴν ἀτομικοποίησιν τῶν δαπανῶν καὶ ἐσόδων· καὶ ε) τὴν ἐνοικίασιν τῶν δημοσίων προσόδων.

V. Ἀθῆναι. Ἡ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀκολουθηθεῖσα μεγαλειώδης καὶ πολυπράγμων πολιτικὴ εἶχεν ἀνάγκην ρωμαλέων οἰκονομικῶν, ὡς ἐκ τούτου δὲ μεγάλην ἐδόθη προσοχὴ εἰς αὐτὰ (διὰ τὴν μελέτην αὐτῶν πρβλ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 241—500 καὶ τὴν ἐν τῷ ἔργῳ πλουσίαν βιβλιογραφίαν, ἐκ τῆς ὁποίας δέον πρὸ πάντων νὰ μνημονευθῶσιν: Α. ΒΟΕΚΚΗ: Staatshaushaltung der Athener, 3η ἔκδ. ὑπὸ Max Fränkel, 2 τόμ., Berlin, 1886, ἔργον μεταφρασθὲν εἰς πολλὰς γλώσσας). Τὰ ἔσοδα τῶν Ἀθηνῶν διεκρίνοντο εἰς «τακτικὰς ἐνδήμιους προσόδους», εἰς «ἔσοδα ἐξ ὑπερορίας» καὶ εἰς «ἐκτάκτους προσόδους».

Ἐκ τῶν ἐξ ὑπερορίας ἐσόδων φορολογίαν ἀπετέλει ὁ φόρος, ὃν ἀντικατέστησεν ἀργότερον ἡ *σύνταξις*· ἡ φορολογία αὕτη κατεβάλλετο ὑπὸ τῶν συμμάχων. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως αὕτη κατέστη τοσοῦτον ἐπαχθής, ὥστε ν' ἀσκήσῃ κατασρευτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 388. LAUM ἔνθ' ἄν. σ. 195).

Ὁ τακτικὸς ἄμεσος φόρος, ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνυπόφορος διὰ τὸν πολίτην, ἐπεβάλλετο μόνον ἐπὶ τῶν ξένων, τῶν δούλων καὶ τῶν ἑταιρῶν. Οὗτοι κατέβαλλον τὸ *μετοίκιον*, τὸ *ξενικόν*, τὸ *τριώβολον* καὶ τὸ *πορικόν*, ἅπαντα κεφαλικοὺς φόρους.

Ἐλλείπει τακτικῶν ἁμέσων φόρων, οἱ πολῖται ὑπεχρεοῦντο εἰς τὴν ὀργάνωσιν τακτικῶν *λειτουργιῶν*. Αὗται ἦσαν διαφόρων εἰδῶν, αἱ κυριώτεραι ὅμως τούτων ἦσαν: ἡ *χορηγία* (ἥτοι ὀργάνωσις χορῶν), ἡ *γυμνασιαρχία* (ὀργάνωσις ἀγώνων) καὶ ἡ *ἐστίασις* (παράθεσις φυλετικῶν δείπνων).

Αἱ ἀπαιτούμεναι δαπάναι ἦσαν ἀρκούντως βαρεῖαι. Πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐνδεχομένων διαμαρτυριῶν, ἡ κατάρτισις τῶν φορολογικῶν καταλόγων ὑπέκειτο εἰς τὴν ἀντίδοσιν, ἣτις ἀπετέλει μέσον βεβαιώσεως ἐκ τῶν θανασιωτάτων καὶ τῶν ἀποτελεσματικωτάτων. Κατὰ τὴν ἀντίδοσιν, ὁ πολίτης, εἰς ὃν ἐπεβάλλετο λειτουργία τις, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ὑποδείξῃ ἕτερον πρόσωπον, ἐὰν ἐνόμιζεν, ὅτι ἦτο δικαιότερον, ὅπως τὸ βάρος τῆς ταχθείσης λειτουργίας φέρῃ τὸ πρόσωπον τοῦτο· ἐὰν δ' ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ ἀπεδεικνύετο ἀκριβής, ἀπηλλάσσετο τῆς λειτουργίας. Εἰς ἀρχαιοτέρῳ ἐποχῇ, φαίνεται ὅτι, ἐν προκειμένῳ, κύριως ἦτο ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν περιουσιῶν, ἀργότερον ὅμως ἐγένετο προσφυγὴ εἰς τὰ δικαστήρια (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ ἔνθ' ἄν. σ. 370). Ἡ ἀντί-

ἦτο οὗτος ἀσήμαντος.

Ἡ ἀπέχθεια ὅμως τοῦ λαοῦ πρὸς τὸν φόρον δὲν ὤφειλετο εἰς

δοσις, μέσον ἀλληλεγγύου τῶν πολιτῶν, ἔσχε θαυμάσια ἀποτελέσματα.

Μεταξὺ τῶν ἐκτάκτων ἐσόδων, τὰ μᾶλλον ἐνδιαφέροντα τὴν παρούσαν μελέτην εἶναι ἡ *τριηραρχία* καὶ ἡ *εἰσφορά*.

Ἡ *τριηραρχία* ἦτο θεσμός, συνιστάμενος εἰς τὴν ὑποχρέωσιν τῆς συντηρήσεως τοῦ πλοίου καὶ τῶν σκευῶν. Ἡ λειτουργία αὕτη εἶχε κατ' ἀρχὰς μᾶλλον στρατιωτικὸν χαρακτήρα, τοῦ εἰσφέροντος ἔχοντος ὡσαύτως καὶ τὴν διοίκησιν τοῦ πλοίου. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως, ἰδίᾳ λόγῳ τῶν μεγάλων βαρῶν αὐτῆς, ἡ λειτουργία ἀνελαμβάνετο ἐν συνδυασμῷ ὑπὸ πλειόνων τοῦ ἐνὸς προσώπων (*συντριηραρχία*), ὁ δὲ θεσμὸς βαθμηδὸν μετετρέπη εἰς μέσον καθαρῶς δημοσιονομικόν. Τὸ βάρος κατανέμετο ἐξ ἴσου μεταξὺ τῶν συνεισφερόντων ὁ Δημοσθένης ὅμως, εὐρίσκων τὸ σύστημα ἄδικον, προέτεινε τὴν ψήφισιν νόμου, κατὰ τὸν ὅποιον τὰ βάρη ἔδει νὰ κατανέμωται ἀναλόγως πρὸς τὴν περιουσίαν τῶν συνεισφερόντων (κατὰ τὸν Gilbert ὁ κ. ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΣ ἀμφιβάλλει περὶ τούτου, ἐνθ' ἄν. σ. 412).

Ἡ *τριηραρχία* συνεπληροῦτο διὰ τῆς ἀντιδόσεως.

Ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως, ὁ θεσμὸς οὗτος παρουσιάζε πλεῖστα πλεονεκτήματα, διότι ἡ ἄμικτα τῶν εἰσφερόντων παρεκίνει αὐτοὺς, ὅπως καταβάλωσι ποσὰ ἀνώτερα ἐκείνων, ἅτινα θὰ ἠδύνατο ν' ἀποφέρῃ φορολογία (ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΟΥ, ἐνθ. ἄν. σ. 414).

Ἡ *εἰσφορά* ἀπετέλει σοβαρὸν καὶ συστηματικὸν ἔσοδον, παρουσιάζει δὲ τὸ μέγιστον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν παρούσαν μελέτην. Τὰ ἐπ' αὐτῆς ὅμως ἀμφισβητούμενα σημεῖα εἰσι πλεῖστα ὄσα.

Συγγραφεῖς τινες διατείνονται, ὅτι ἡ *εἰσφορά* χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Σόλωνος (τοῦτο δέχεται καὶ ὁ E. R. A. SELIGMAN, *Progressive taxation in theory and practice*, 2nd ed. of the Amer. Econ. Assoc. Quart. 1908, p. 11, ὡς καὶ ὁ LAUM, op. cit. p. 191 etc.). Ἡδὴ ὅμως ἀμφισβητεῖται τοῦτο, τείνει δὲ μᾶλλον νὰ γίνῃ δεκτὸν, ὅτι ἡ *εἰσφορά* ἐφημερίσθη τὸ πρῶτον εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν (βλ. τὴν *λίαν* ἐνδιαφέρουσαν ἀνάλυσιν τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 420—5, καταλήγοντος εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ *εἰσφορά* δὲν χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Σόλωνος). Ἐν πάσῃ περιπτώσει, αὕτη ὀργανώθη ὀριστικῶς μόλις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ναυσινίκου.

Ἡ *εἰσφορά* ἦτο ἔκτακτον μέτρον, φόρος προσωριζόμενος νὰ καλύψῃ πολεμικὰς δαπάνας ἢ ἄλλας ἐπείγουσας ἀνάγκας. Τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον. Ἀμφισβητεῖται ὅμως ὅτι ἡ *εἰσφορά* ἀπετέλει διανεμητὸν φόρον.

Βάσις τῆς *εἰσφορᾶς* ἦτο τὸ *τίμημα*. Δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὸν, ἐὰν τὸ *τίμημα* τοῦτο, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς φορολογητέα ὕλη, ἀπετελεῖτο ἐκ κεφαλαίου ἢ ἐξ εἰσοδήματος.

Ἐν τούτοις, τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Ἀνδρεάδου, ὅτι πρόκειται περὶ φόρου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, εἶναι ἡ πιθανωτέρα ἐκδοχή. (Ὁ Α. ΑΝΔΡΕΑΣ ΔΗΣ, ἐνθ' ἄν. σ. 426—7, ἀναπτύσσει τρεῖς θεωρίας περὶ τοῦ «τιμήματος», ἐξ ὧν αἱ δύο ἀναφέρονται εἰς τὸ ποσὸν αὐτοῦ. Ἡ θεωρία τοῦ Rodbertus, ἣν δέχεται ὡσαύτως ὁ E. Seligman, ἐνθ' ἄν. σ. 12, ὅτι ὁ φόρος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ὡς καὶ ἡ τοῦ Boeckh, ὅτι ἡ *εἰσφορά* ἀπετέλει κῶμα

ἔλλειψιν πατριωτισμοῦ. Ὁ ἔλλείπων τακτικὸς φόρος ἀνεπλήρουτο ὑπὸ

φόρου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου καὶ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, δὲν φαίνονται δι-
καιολογημένοι).

Τὸ τίμημα ὑποδιηρεῖτο εἰς *συμμορία* (ἦτοι εἰς ἴσα μέρη), εἰς τὰς ὁποίας
κατετάσσοντο οἱ εἰσφέροντες (ὁ Gilbert φρονεῖ, ὅτι οὗτοι κατετάσσοντο κατ'
ἀριθμὸν ποικίλλοντα ἀναλόγως τῶν εἰσφορῶν αὐτῶν, οὕτως ὥστε ἐκάστη
συμμορία νὰ ἦ εἰς θέσιν νὰ καταβάλλῃ περίπου τὸ αὐτὸ ποσόν). Ὁ φορολο-
γικὸς κατάλογος, καλούμενος *διάγραμμα*, περιελάμβανε τὰ ὀνόματα καὶ τὴν
περιοουσίαν τῶν εἰσφερόντων· φαίνεται, ὅτι εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο στάδιον
ἡ εἰσφορὰ καθίστατο διανεμητὸς φόρος, γεγονός, ὅπερ συνεπήγετο καὶ τὴν
εἰσαγωγήν τοῦ ἀμοιβαίου ἐλέγχου τῶν φορολογουμένων.

Πρὸς εὐκολίαν ὁμως τοῦ δημοσίου θησαυροῦ, εἰσήχθη ἡ *προεισφορά*· κατὰ
τὸ σύστημα τοῦτο, ὁ φόρος κατεβάλλετο ὑπὸ τῶν εὐποροτέρων πολιτῶν, οἵ-
τινες ἐδικαιοῦντο νὰ εἰσπράξωσι παρὰ τῶν λοιπῶν πολιτῶν τὸ ποσὸν τῆς
ἐγγραφῆς ἐκάστου.

Ἀμφισβητεῖται κατὰ πόσον, ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως, ἡ εἰσφορὰ ἦτο
προοδευτικὴ ἢ ἀναλογικὴ. Οὐχ ἦτον, ἢ καθολικότης τοῦ φόρου προκύπτει
ἐκ πλείστων πηγῶν· φαίνεται ὁμως, ὅτι, παραλλήλως, εἶχε ληφθῆ καὶ τὸ
ἀναπόφευκτον μέτρον τῆς ἐξαιρέσεως τῶν περιοουσιῶν, αἵτινες δὲν ὑπερέβαι-
νον ὄρισμένον ὄριον.

Ὁ κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ (ἐνθ' ἀν. σ. 430—6) παραδέχεται μᾶλλον, ὅτι
ὁ φόρος, θεωρητικῶς, ἦτο ἀναλογικὸς, ἀλλ' ὅτι, ἐν τῇ πράξει, οἱ πλουσιώτε-
ροι εἰσέφερον ποσὰ ἀνώτερα τῆς ἀναλογίας των. Συμπληρῶν τὴν θεωρίαν τοῦ
Boeckh, καίτοι μὴ ἀποδεχόμενος ταύτην, παρέχει τὸν ἀκόλουθον πίνακα:

Κλάσεις	Πρόσοδος	Ἀκίνητος κτήσις	Τίμημα	Φόρος 2 %
Α' κλάσις	1.000 δρ.	12.000 δρ.	ὀλόκληρος ἡ ἀκί- νητος κτήσις	240 δρ.
(πεντακοσιομέ- διμοι)				180 »
				120 »
Β' κλάσις	450 »	5.400 »	τὰ $\frac{5}{6}$ ἦτοι 4.500	90 »
(ἑπταεὶς ἢ τρια- κοσιομέδιμοι)				80 »
				60 »
Γ' κλάσις	250 »	3.000 »	τὰ $\frac{5}{6}$ ἦτοι 1.666	33 $\frac{1}{3}$ »
(ζευγίται)				26 $\frac{2}{3}$ »
				20 »
Δ' κλάσις (θῆτες)	150 »	1.800 »	1.000	
				ἀφορολόγητος

Ἀπὸ φορολογικῆς ἀπόψεως, ἡ εἰσφορὰ ἀναμφιβόλως εἶχεν ἐπιτύχει.
Μολοντί, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τὸ ἔργον τῆς ἐξακριβώσεως τῆς περιου-
σίας ἦτο ὀλιγώτερον δυσχερές, λόγῳ τῆς φύσεως τοῦ πλοῦτου, παρουσιαζο-
μένου μᾶλλον ὑπὸ μορφὴν ἀκινήτων, δὲν δύναται τις ὁμως ν' ἀρνηθῆ, ὅτι
αἱ ἐν προκειμένῳ δυσχερεῖαι ἦσαν οὐχὶ μικραὶ. Τὸ σύστημα τῆς βεβαιώσεως,
βασίζόμενον καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπὶ τῆς δηλώσεως τοῦ φορολο-
γουμένου, ἐλεγχομένης ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, ἐλειτούργει ἀρτιώτερον ἢ σήμε-
ρον. Δὲν ἔλειπεν ὁμως καὶ ἡ διαφυγὴ (ἐξ οὗ καὶ τὰ ρήματα *ἀφανίζεν* καὶ

διαφόρων ἐκτάκτων προσόδων, αἴτινες, καίτοι μὴ φέρουσαι τὸ ὄνομα

ἀποκρύπτεσθαι). Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς εἰσφορᾶς δὲν εἶχε τὴν αὐτὴν μὲ τὴν τριηραρχίαν ἐπιτυχίαν, διότι ὁ εἰς εἰσφορὰν ὑπόχρεως, παραμένων ἀγνωστος, δὲν εἶχε τὴν ἠθικὴν ἱκανοποίησιν καὶ τὰς τιμὰς, ὧν ἀπελάμβανεν ὁ ἐμφανῶς εἰσφέρων εἰς τὴν τριηραρχίαν (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 435).

VI. *Αἱ περὶ τοῦ φόρου δοξασαί φιλοσόφων τινῶν.* (Πρὸ βλ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 156 καὶ 157, καὶ τὴν αὐτόθι βιβλιογραφίαν, ἰδίᾳ δὲ W. ROSCHER, *Finanzwissenschaft*, 5η ἔκδ. ὑπὸ O. Gerlach, Stuttgart, 1901, τόμ. 1, σελ. 315, σημ. 2 ὡσαύτως Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Περὶ τῶν δημοσιονομικῶν θεωριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῆς Σχολῆς αὐτοῦ, ἰδίᾳ περὶ τοῦ βιβλίου II τῶν Οἰκονομικῶν*, ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1915, σ. 70).

Ὁ Πλάτων, εἰς τοὺς *Νόμους*, ἀποκλείει τοὺς τελωνειακοὺς δασμοὺς (ἡ 847 B, «τέλος δὲ ἐν τῇ πόλει μὴδὲνα μὴδὲν τελεῖν μῆτε ἐξαγομένων χρημάτων μῆτ' εἰσαγομένων»). Βεβαίως, τοῦτο εἶναι συνέπεια τῶν ἰδεῶν του, ὅτι ἢ τε εἰσαγωγικὴ καὶ ἢ ἐξαγωγικὴ ἐμπορία εἶδει νὰ διενεργῶνται μονοπωλιακῶς ὑπὸ τῆς «πόλεως» (847 καὶ 850).

Τούναντίον, κηρύσσεται οὗτος ὑπὲρ τῶν ἀμέσων φόρων. Φρονεῖ, ὅτι αἱ δαπάναι τῆς «πόλεως» δέον νὰ καλύπτονται διὰ φόρου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου ἢ διὰ φόρου ἐπὶ τῆς παραγωγῆς. Ἡ κυβέρνησις θὰ ὄφειλε νὰ ἐκλέξῃ, καθ' ἕκαστος ἔτος, μεταξὺ τῶν δύο τούτων φόρων. (Νόμοι ιβ' 955 Δ καὶ Ε: «χρημάτων εἰσφορᾶς περὶ τῆ κοινῆ, τετιμῆσθαι μὲν ἕκαστον τὴν οὐσίαν ἕνεκα πολλῶν χρεῶν καὶ τὴν ἐπέτειον ἐπικαρπίαν ἐν γράμμασιν ἀποφέρειν ἀγρονόμοις φυλέτας, ὅπως ἂν δυοῖν οὖσαιν ταῖν εἰσφοραῖν, ὅποτέρᾳ τὸ δημόσιον ἂν χρῆσθαι βούληται, χρῆται κατ' ἐνιαυτὸν ἕκαστον βουλευομένων, ἂν τε τοῦ τιμῆματος ὄλου μέρει ἂν τε τῆς γενομένης ἐπ' ἐνιαυτὸν ἕκαστος προσόδου, χωρὶς τῶν εἰς τὰ ξυσσίτια τελουμένων»). Ὁ Πλάτων, ἐπὶ πλέον θέλει προσδευτικῶν φόρων ἐπὶ τῶν ἀγάμων (Νόμοι σι' 774 Α καὶ Β). Τόσον ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, ὅσον καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ἀγάμων, ἐπιβάλλονται ἀναλόγως τοῦ «τιμῆματος» (περιουσίας) τῶν πολιτῶν, οἵτινες κατατάσσονται εἰς τέσσαρας κλάσεις, ἀναλόγως τῆς περιουσίας των (Νόμοι ε' 744 Β, Γ καὶ Δ). Ὁ Πλάτων, μὴ δεχόμενος ὡς μέλη τῆς Ἀποικίας του παντελῶς ἀπόρους (744 Ε), οὐδὲ καὶ τὴν μεγάλην συγκέντρωσιν πλοῦτου ἐπιτρέπει: ἂν ὑπὸ τινος τῶν πολιτῶν ἤθελε κτηθῆ πλοῦτος ἀνώτερος τοῦ τετραπλοῦ τοῦ ὀριζομένου κλήρου, τὸ πέραν τοῦ τετραπλοῦ τούτου κατάσχεται ὑπὸ τῆς πολιτείας (744 Ε καὶ 745). Πλὴν τούτου, ὁ Πλάτων δὲν δέχεται τὸ «μετοίκιον» (Νόμοι θ' 850 Β', «... μεταίκιον μὴδὲ μικρὸν τελούσινι πλὴν τοῦ σωφρονεῖν, μὴδὲ ἄλλο αὐ τέλος ἕνεκά τινος ὄνῃς ἢ καὶ πράσεως»), διότι ἐν τῇ πολιτείᾳ του ἀποκλείει τὴν μόνιμον ἐγκατάστασιν τῶν ἀλλοδαπῶν. Ἄξιον παρατηρήσεως τυγχάνει, ὅτι ὁ Πλάτων, εἰς τοὺς «Νόμους», δὲν ἔχει πλέον ὑπ' ὄψει πόλιν δι' ἰδανικοὺς ἀνθρώπους, ὡς πράττει ἐν τῇ «Πολιτείᾳ» (Ἄλλ' ὁ κ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ, *Ἱστορία κλπ.* ἔνθ' ἄν. σ. 156, φρονεῖ, ὅτι ὁ Πλάτων, ἀκόμη καὶ εἰς τοὺς «Νόμους», μολοῦσι μὴ νομοθετῶν, ὡς ἐν τῇ «Πολιτείᾳ», δι' ἰδανικοὺς ἀνθρώπους, ἐξακολουθεῖ, ἐν τούτοις, ἀποβλέπων εἰς ἰδανικὴν πολιτείαν).

τοῦ φόρου διὰ λόγους ψυχολογικούς⁽¹⁾, ἀπειέλουν ἐν τούτοις ἐκτάκτους ἀμέσους φόρους, τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς κατέβαλλε μετ' ἀξιοσημειώτου ζήλου⁽²⁾. Οἱ ἔκτακτοι οὗτοι φόροι ἦσαν σημαντικοί⁽³⁾.

Φιλόσοφοι ἔτι ἐξήρουν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἀμέσου φόρου⁽⁴⁾.

Κατ' ἀρχὴν τὸ βάρος τοῦ φόρου ἐπετίθετο ἐπὶ τῶν ρωμαλεωτέρων ὤμων, τόσον ὑπὸ τὸ δημοκρατικόν, ὅσον καὶ ὑπὸ τὰ λοιπὰ πολιτεύματα⁽⁵⁾. Ἡ ἀρχὴ τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος, ἣτις πρῦτανεῦει εἰς τὴν σύγχρονον περὶ φορολογίας ἀντίληψιν, δὲν ἦτο ὅθεν παντελῶς ἄγνωστος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἐφηρμοζέτο δὲ μάλιστα καὶ ἡ ἐκ τοῦ φόρου ἀπαλλαγὴ τῶν μικρῶν φορολογουμένων⁽⁶⁾. Τὸ κεφάλαιον, ἴσως δ' ἐπίσης τὸ εισόδημα, ἐχρησίμευεν ὡς κριτήριον τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος εἰς τινὰς φόρους⁽⁷⁾. Ἡ προοδευτικότης τοῦ φόρου εἶχεν ἐπίσης εἰσαχθῆ εἰς τινὰς περιπτώσεις⁽⁸⁾. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλευθέρου βούλησις τοῦ φορολογουμένου ἀρκετὰ σπουδαίαν δρᾶσιν εἶχεν ἐν τῇ φορολογίᾳ⁽⁹⁾.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φόρων ἔσχεν ἀναμφισβήτητον ἐπιτυχίαν, ὀφειλομένην ὄχι μόνον εἰς τὰς ἐν χρήσει διοικητικὰς μεθόδους καὶ εἰς τὸν ἀμοιβαῖον ἔλεγχον τῶν φορολογουμένων⁽¹⁰⁾, ἀλλ' ὡσαύτως εἰς ἀνω-

⁽¹⁾ Ὁ Ἀριστοτέλης, εἰς τὰ *Οἰκονομικά* καὶ εἰς τὴν *Ρητορικὴν* πρὸς Ἀλέξανδρον (ἔργον ἀποδιδόμενον ἐπίσης εἰς αὐτόν), ἀναφέρει, ὡς προτιμότερα ἔσοδα, τὰς προσόδους ἐκ τῆς ἰδιωτικῆς περιουσίας τοῦ Κράτους.

⁽²⁾ Ἀλλ' ἐνθ' ἐν τοῖς «Οἰκονομικοῖς», μετὰ τὰ ἔσοδα ταῦτα, ἀναφέρει] ἐμμέσους φόρους, ἐν τῇ «Ρητορικῇ» ἀναφέρει τὰ ἔκτακτα ἔσοδα, μετὰ τῶν ὁποίων τὰ ἐπὶ τῆς περιουσίας (Κεφ. XXXVIII, Ἐπίλογος, «περὶ δὲ τοῦ πόρου χρημάτων κράτιστον μὲν ἀπὸ τῶν ἰδίων προσόδων ἢ κτημάτων, δευτέρον δὲ ἀπὸ τῶν τιμημάτων, τρίτον δὲ τῶν πενήτων τὰ σώματα παρεχόντων λειτουργεῖν, τῶν δὲ τεχνιτῶν ὄπλα, τῶν δὲ πλουσίων χρήματα».

⁽³⁾ Ὁ φόρος ἦτο ἀντίθετος πρὸς τὴν περὶ ἐλευθερίας ἀντίληψιν. Βλ. ἀν. σελ. 2—6, σημειώσιν ὡσαύτως LAUM, ἐνθ. ἀν. σ. 192, ROSCHER ἐνθ' ἀν.

⁽⁴⁾ Π. χ. ἡ τριηραρχία, αἱ λειτουργίαι, ἀκόμη δὲ καὶ ἡ εἰσφορὰ (βλ. ἀνωτέρω σημ. σελ. 2—6).

⁽⁵⁾ Ὁ Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ἀναφέρει περιπτώσεις, καθ' ἃς ἡ εἰσφορὰ ἀπέδωκε τὸ ἥμισυ τῶν ἐσωτερικῶν (ἐνδήμων) ἐσόδων.

⁽⁶⁾ Βλ. ἀν. τὴν σημ. σελ. 2—7, τὰς δοξασίας τοῦ Πλάτωνος κλπ.

⁽⁷⁾ Τριηραρχία, λειτουργίαι κλπ., ἴσως δὲ καὶ ἡ εἰσφορὰ (ἀν. σημ. σελ. 2—6).

⁽⁸⁾ Βλ. ἰδίᾳ τὴν εἰσφορὰν (ἀνωτ.).

⁽⁹⁾ Βλ. ἰδίᾳ τὴν εἰσφορὰν καὶ τὰς γνώμας τοῦ Πλάτωνος (ἀνωτ.).

⁽¹⁰⁾ Ἄν ὄχι συμφώνως πρὸς τὸν νόμον, τοῦλάχιστον ἐν τῇ πράξει (εἰσφορὰ, ἀνωτ.).

⁽¹¹⁾ Ἄνωτ. σελ. 2—6 σημ., δωτῖναι, θέμιστες, λειτουργίαι, κλπ., ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν τῇ εἰσφορᾷ.

⁽¹²⁾ Βλ. ἀντίδοσιν καὶ τὴν κατανομήν εἰς τὰς συμμορίας, ἀνωτ. σελ. 2—6.

τέραν περὶ τοῦ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντος ἀντίληψιν καὶ εἰς εἰτέρους, ἐπισταμένως μελετηθέντας, ψυχολογικούς λόγους⁽¹⁾.

² Ἀνεξαρτήτως τῶν μειονεκτημάτων, ἅτινα παρουσίαζεν ἡ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν δαπανῶν πόλεων τινων καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἀθηνῶν⁽²⁾, ὁ ἄμεσος φόρος, τοῦλάχιστον ὁ ἔκτακτος φόρος, εἶχεν ἐκπληρώσει καλῶς τὴν ἀποστολὴν του⁽³⁾.

Ἡ ἄμεσος φορολογία ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αὐτοκρατορίᾳ.

Τὰ βυζαντινὰ οἰκονομικὰ εἶναι ἦττον τῶν τῆς ἀρχαιότητος γνωστά. Ἡ αὐτοκρατορία ἦτο κάτοχος ἀρχαίοντος σοβαρᾶς περιουσίας, ἥτις εἶχε διπλοῦν χαρακτήρα: κτηματικὸν καὶ βιομηχανικόν⁽⁴⁾. Ἐχουσα μεγάλας δαπάνας, ἠναγκάζετο αὕτη, πρὸς ἀντιμετώπισίν των, νὰ προσφεύγῃ εἰς βαρεῖαν καὶ καταθλιπτικὴν φορολογίαν⁽⁵⁾. Ὁ τακτικὸς

(1) Βλ. ἀνωτ. σημ. σελ. 2—6.

(2) Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἀν. σ. 456—63.

(3) Ο CH. CLAVIER, *Histoire des impôts en Belgique*, Hasselt, 1919, σελ. 23, καταλήγει εἰς τὰ ἑξῆς συμπράσματα: τὰ βάρη καὶ οἱ φόροι τῆς Ἑλλάδος, ἰδίᾳ τῶν Ἀθηνῶν, πλήττοντα τοὺς πλουσιωτέρους, ἀποτελοῦσι τὸν πρόδρομον τοῦ συμπληρωματικοῦ φόρου ἐπὶ τῶν μεγάλων εἰσοδημάτων, ὅστις εἰσάγεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν νεωτέρα νομοθεσίαν.

(4) Ἴδε τὰς παραδόσεις τοῦ κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ: *Δημόσια Οἰκονομικὰ καὶ Στατιστικὴ* (ἐκδοθεῖσας ὑπὸ κ. Χρ. Λαδά), Ἀθήναι, 1916, σελ. 225.

(5) Ἐξετάζοντες τὴν φορολογίαν, δεόν νὰ διακρίνωμεν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ τοῦ ὑπολοίπου τῆς αὐτοκρατορίας (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἀν. σ. 214 καὶ ἐπ.).

Ἡ πρωτεύουσα, παρουσιάζουσα μείζονα ἀσφάλειαν καὶ ἀποτελοῦσα τὸ παγκόσμιον ἐμπορικὸν κέντρον, παρεῖχε μεγαλυτέραν εὐμάρειαν εἰς τοὺς κατοίκους της. Ἐν τούτοις, διὰ πολιτικῶν λόγους, ἰδίᾳ δὲ πρὸς πρόληψιν ἐπικινδύνων διὰ τὸν αὐτοκράτορα σάσεων, ἀπεφεύγετο ἐπιμελῶς ἡ ἐπιβολὴ ἄμεσου φορολογίας. Μόνον εἰς σπανίας περιπτώσεις ἐπεβάλλετο αὕτη. Οἱ ἔμμεσοι φόροι καὶ δι᾿ οἱ τελωνεακοὶ ἀπετέλουν τὰ κυριώτερα ἔσοδα τοῦ Κράτους (μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν τὰ τελωνεῖα ἐξεχωρήθησαν εἰς ξένους).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπαιθρον, εἰς τὴν ἔλλειψιν ἀσφαλείας προσετίθετο κακῶς ἐπιβαλλομένη ἄμεσος φορολογία. Ἡ ὑπαιθρος εὐρίσκετο εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ἀπέναντι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις, πλὴν τῆς οἰκονομικῆς εὐεξίας, εἶχε καὶ φορολογικὰ προνόμια: διανομὴν δαπανῶν κοινωνικοῦ χαρακτήρος καὶ φορολογικὰς ἀπαλλαγάς.

Ὁ LAUM, ἔνθ' ἀν. σ. 207, φρονεῖ, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ ἦτο ἡ κρατικοποιημένη (τὰ μονοπώλια συναντῶνται συχνά) ἢ τοσοῦτον συνυφασμένη πρὸς τὰ συμφρόνοντα τοῦ δημοσίου (ἡ μὲν γεωργία καὶ τὰ ἐπαγγέλματα διὰ τῆς φορολογίας, τὸ δ' ἐμπόριον διὰ τῶν τελῶν ἀδείας καὶ διὰ τῶν τελωνεακῶν δασμῶν), ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἐλευθέρας οἰκονομίας.

ἄμεσος φόρος δὲν κατεῖχε σπουδαίαν θέσιν ἐν τοῖς ἐσόδοις τοῦ Κράτους (1), ἢ ἐπιβολὴ ὅμως αὐτοῦ καὶ ὁ ἔλεγχος ἐγίνοντο κατὰ τρόπον λίαν πιεστικὸν διὰ τοὺς φορολογουμένους. Ὡς ἐκ τούτου, ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ ἄμεσοι φόροι περιορίσθησαν καὶ εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων κατηργήθησαν.

Ἡ ἕκτακτος φορολογία εἶχε πολύπλοκον καὶ καταπιεστικὸν χαρακτῆρα (2).

Ἐν ὀλίγοις, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ἡ φορολογία τοῦ Βυζαντίου, ἐπαχθῆς κληρονομία τῆς ἐν παρακμῇ ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας,

(1) Ἡ τακτικὴ ἄμεσος φορολογία παρουσιάζεται ὑπὸ τρεῖς κυρίας μορφαί: α) τὸν ἔγγειον φόρον, β) τὸ χρυσόγυρον καὶ γ) τὸ καπνικόν.

Ὁ ἔγγειος φόρος ἀπετέλει συνέχισιν τοῦ ρωμαϊκοῦ ἔγγειου φόρου τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅστις, ἐπὶ τῇ βίσει ἐνός παλαιότερου σχεδίου, εἶχε καταρτίσει *κτηματολόγιον*, περιλαμβάνον ἐπτά κατηγορίας γαιῶν (Α. ΑΝΔΡΕΛΛΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 228).

Ἐφ' ὅσον χρόνον τὸ *κτηματολόγιον* ἀνεθεωρεῖτο κανονικῶς, ὁ φόρος διετήρησε τὸν χαρακτῆρα φόρου ἐπὶ τοῦ μέσου εἰσοδήματος. Βραδύτερον ὅμως ἀπώλεσεν οὗτος τὴν ιδιότητα ταύτην.

Τὸ *χρυσόγυρον* ἦτο φόρος, οὐτινος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῶσιν ἐπακριβῶς ἄπασαι αἱ λεπτομέρειαι. Πάντως, ἦτο τοῦτο φόρος *ἐπιηδύματος*, συνίστατο δ' εἰς καταβολὴν παγίου ποσοῦ χρυσοῦ, εἰς τὸ ὅποιον προσετίθετο ποσὸν ἀργύρου ἀνάλογον πρὸς τὰ κέρδη τοῦ ἐμπορίου καὶ ὑπολογιζόμενον πρὸς 2%. Οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι ἀνενεοῦντο καθ' ἑκάστην πενταετίαν, φαίνεται δέ, ὅτι ὁ ἔλεγχος πρὸς καθορισμὸν τῶν κερδῶν διενηργεῖτο κατὰ σύστημά τι ἀνακριτικόν, τοῦθ' ὅπερ προὐκάλεσε σφοδρότατας διαμαρτυρίας. Ὁ φόρος, θεωρηθεὶς ὡς καταθλιπτικός, κατηργήθη, ἢ δὲ κατάργησίς του ἐπανηγουρίσθη ὡς νίκη τῆς δικαιοσύνης. Εἶναι πιθανόν, ὅτι ὑψίστατο ὡσαύτως καὶ φόρος ἐπὶ τῶν ζώων.

Τὸ *καπνικόν* εἶναι φόρος ὀλιγώτερον γνωστός. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἦτο *κεφαλικὸς φόρος*, χρονολογούμενος ἀπὸ τῆς ρωμαϊκῆς διοικήσεως. Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Οὐάλεντος, ἐπεβάλλετο οὗτος οὐχὶ ἐπὶ τοῦ ἀτόμου, ἀλλ' ἐπὶ τῆς οἰκογενείας του, ἐπὶ τῆς ἐστίας. Κατηργήθη ὑπὸ τοῦ Τσιμισκῆ, ὁμοῦ μετ' ἄλλων φόρων.

(2) Ἡ ἕκτακτος φορολογία, ἥτις, ζκατὰ τὸν Α. ΑΝΔΡΕΛΛΗΝ (ἔνθ' ἄν. σ. 232), ἀποτελεῖ ἐν τῶν σκοτεινότερων ζητημάτων τῆς φορολογίας, περιελάμβανε:

α) τακτικὰς ὑποχρεώσεις, αἵτινες ἦσαν: ἡ ἀνάνα, ὑποχρεώσεις πρὸς τροφοδότησιν εἴτε τῆς πρωτευούσης, εἴτε τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους· καὶ τὸ *ταχυδρομεῖον*, ἦτοι εὐκολίαι παρεχόμεναι ὑπὸ τοῦ λαοῦ διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ταχυδρομικῆς ὑπηρεσίας·

β) ἐκτάκτους ὑποχρεώσεις (φιλοξενίαν τῶν διερχομένων στρατιωτικῶν κλπ.)·

γ) τὰς *ρυπαράς*, αἵτινες ἦσαν ἀγγαρεῖαι.

ἐβελτιώθη βαθμηδόν⁽¹⁾, ἡ σπουδαιότης ὅμως τοῦ ἀμέσου φόρου ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐμειώθη. Ἡ φορολογικὴ διοίκησης ὑπῆρξεν ὡσαύτως ἀντικείμενον ἐπιτυχῶν μεταρρυθμίσεων.

Ἡ ἄμεσος φορολογία ἐπὶ Τουρκοκρατίας.

Ὅλιγα τινὰ πρέπει νὰ λεχθῶσι καὶ περὶ τῆς τουρκικῆς κυριαρχίας, ἣτις ἐνδιαφέρει ὡσαύτως τὴν ἡμετέραν μελέτην, οὐ μόνον διότι εἶχεν ἐπιβάλλει δημοσιονομικὸν σύστημα διάφορον⁽²⁾, ἀλλὰ καὶ διότι ἠλλοίωσε τὰς πολιτικὰς ἀρετὰς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Τὸ φορολογικὸν σύστημα⁽³⁾ εἶχετο τοῦ πνεύματος τῆς κατακτήσεως καὶ τῆς τιμωρίας τῶν ἀπίστων⁽⁴⁾. Ἡ φορολογία, ἄδικος καὶ

(1) Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ (Λαδᾶ), ἔνθ' ἄν. σ. 233 καὶ LAUM, ἔνθ' ἄν. σ. 207.

(2) Τὸ ἔξοχον ἔργον τοῦ κ. Ν. ΑΓΝΙΔΟΥ (N. AGHNIDES), *Mohammedan theories of finance*, New York, 1916, εἶναι ἐμβριθῆς μελέτη τῶν ὀθωμανικῶν θεωριῶν, τῶν σχετικῶν πρὸς τὰ δημοσιονομικὰ ζητήματα.

Ὁ κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ (Λαδᾶ), ἔνθ' ἄν. σ. 243—259, ἐξετάζει ὡσαύτως τὸ φορολογικὸν σύστημα, ἰδίᾳ τὸ ἰσχυρὸν ἐν Τουρκίᾳ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκεῖνην.

(3) Οἱ φόροι διηροῦντο (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 249) εἰς: 1) τακτικούς, οἵτινες ἐπεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ νόμου, 2) αὐθαιρέτους, ἐπιβαλλομένους ὑπὸ τοῦ σουλτάνου καὶ 3) ἀβαριάς, φόρους ἐξ ὀλοκλήρου αὐθαιρέτους, ἐπιβαλλομένους ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν κατὰ τὴν κρίσιν τῶν.

Ὁ ἄμεσος φόρος παρουσιάζετο ὑπὸ μορφὴν: α) ἐγγείου φόρου (δεκάτη ἐπὶ τῶν γαιῶν τῶν πιστῶν, κτηματικὸς φόρος καὶ δεκάτη ἐπὶ τῶν γαιῶν τῶν ἀπίστων, φόρος ἐπὶ τῶν γαιῶν τοῦ στέμματος), β) κεφαλικοῦ φόρου (χαράτσι) καὶ γ) φόρων τινῶν ἐπὶ τῶν ζώων κλπ. Οἱ πλείστοι τῶν φόρων τούτων ἐβασίζοντο ἐπὶ θρησκευτικῶν κειμένων (βλ. Ν. ΑΓΝΙΔΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 375, 398 κλπ., PADEL & STEEG, *De la législation foncière Ottomane*, Paris, 1904, p. 14).

Συχνάκις, ἡ φορολογία ἐπερρίπτετο, ὑπὸ διάφορα προσχήματα, ὀλόκληρος ἐπὶ τῶν ἀπίστων.

(4) Ἐξ τῶν φόρων τούτων, δέον νὰ ἐξαρθῇ ὁ κεφαλικὸς φόρος «χαράτσι». Οὗτος, κατὰ τὸν Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΝ (ἔνθ' ἄν. σ. 250 καὶ *L'administration financière de la Grèce sous la domination turque*, «Revue des Études Grecques», Paris, 1910), εἶναι φόρος διαιρούμενος εἰς κατηγορίας ἢ μᾶλλον τίμημα καταβαλλόμενον ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, ἐπὶ τῇ βάσει διανεμητοῦ συστήματος, εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ παρεχομένου αὐτοῖς δικαιώματος ζωῆς.

Ὁ Ν. ΑΓΝΙΔΗΣ, ἔνθ' ἄν. σ. 398—408, ἀναλῆει τὰς ἀρχὰς τοῦ φόρου τούτου, καλουμένου ὡσαύτως *τζεζᾶ* (*djizyah*) καὶ πλείτενος τοῦς «δίμμι» ἢ «ζίμμι» (ἀπίστους, ραγιαδες), βασιζομένου δ' ἐπὶ θείων ρημάτων. Παραθέτομεν κατωτέρω ἐνδιαφέροντά τινα ἀποσπάσματα:

«Οἱ *δίμμι* (*dhimmi*), καταβάλλοντες τὸν *τζεζᾶ* δικαιουῦνται δυοῖν: ἀσφαλείας ἀπὸ πάσης κακοποιήσεως, ὡς καὶ προστασίας. Ὡς ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ὡς εἶρη-

καταθλιπτική διὰ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον, προὐκάλεσε μεγάλην ἀντιπάθειαν πρὸς τὸ Κράτος καὶ πρὸς τὴν ἄμεσον φορολογίαν. Τοῦτο ἐνέβαλεν αὐτῷ τὸ αἶσθημα, ὅτι τὸ Κράτος εἶναι ἐχθρὸς τοῦ πολίτου, ἀντίληψιν, τῆς ὁποίας δὲν δύναται καὶ σήμερον εἶναι ἡ ἀπαλλαγὴ τελεείως (1).

Ἡ ἄμεσος φορολογία κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

Εἶναι ἀναμφισβητήτως ἀδύνατον, ὅπως ἐπανάστασις, σκοποῦσα τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς χώρας, ἔχῃ ἐπακριβῶς καθωρισμένον οικονομικὸν πρόγραμμα. Τὸ πλεῖστον τῶν πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἀγῶνος

ται δικαιοματίων, καθίστανται οὗτοι ἀσφαλεῖς καὶ ἐκτός κινδύνου (ἀμίν), ὡς δ' ἐκ τοῦ δευτέρου ἀπολαύουσι προστασίας (μαχρούς)...». Κατὰ τοὺς Χαρίφτας διδασκάλους, ὁ φόρος ἀποκαλεῖται τζεζά, διότι καταβάλλεται ὑπὸ τῶν «δίμιμι», ὡς ἀντάλλαγμα (τζεζά) τοῦ ὅτι ἀπέφυγον τὸν θάνατον διότι, διὰ τῆς καταβολῆς τοῦ «τζεζά», οἱ μὴ μουσουλμάνοι ἐξαγοράζουσι τὴν ζωὴν των καὶ δὲν δύνανται πλέον νὰ θανατωθῶσιν...». «Ὁ Ἄλ-Σαρακοῦ παρατηρεῖ, ἐν προκειμένῳ, ὅτι ὁ ἄπιστος, ὅστις ζῆ ἐν τῷ μουσουλμανικῷ κράτει, ὑπόκειται εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ «τζεζά» πρὸς ταπεινῶσιν καὶ τιμωρίαν, ἐφ' ὅσον ἐμμένει ἐν τῇ ἀπιστίᾳ καὶ ὅπως ἐντυπωθῆ αὐτῷ ἡ οὐτιδανότης τῆς ἀπιστίας καὶ ἡ δύναμις τοῦ Ἰσλάμ. Κατ' αὐτόν, ὁ «τζεζά» ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς ἀπίστους ἀντὶ τῆς συνδρομῆς, ἣν θὰ ὀφείλου νὰ προσφέρωσιν, ἐὰν δὲν εἶχον ἐμμένει ἐν τῇ ἀπιστίᾳ, διότι, ὡς κάταικοι τοῦ μουσουλμανικοῦ κράτους, ὀφείλου νὰ ὦσιν ἔτοιμοι πρὸς ὑπεράσπισίν του...». «Ὁ τζεζά ἐπιβάλλεται μόνον ἐπὶ ἐκεῖνων, οἵτινες δύναται νὰ γίνωσι δεκτοὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν «δίμιμι», ἤτοι ἐπὶ τῶν χριστιανῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες κέκτηνται ἰδίαν Ἱερὰν Γραφήν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν πυρολατρῶν...». «Ὁ τζεζά, ἐπιβληθεὶς διὰ συμφωνίας ἢ συνθήκης, ἐν ἣ καθωρίσθη ὡσαύτως καὶ τὸ ποσὸν αὐτοῦ, δὲν δύναται κατόπιν νὰ τροποποιηθῆ...». «Ὁ τζεζά ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ ἡμίμου ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ περιφερείας, κατακτηθεισῆς διὰ τῆς ἐνόπλου δυνάμεως. Τὸ εἰσὸν ποσοστὸν φόρον ἀνέρχεται εἰς 48 δράμα, ἤτοι 4 δράμα μηνιαίως διὰ τοὺς πλουσίους, εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου διὰ τὴν μεσαίαν τάξιν καὶ εἰς τὸ τέταρτον διὰ τοὺς πτωχοὺς, τοὺς δυναμένους νὰ κερδίζωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν...». «Ὁ τζεζά δὲν ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν παιδίων, τῶν παραφρόνων καὶ τῶν ἐν καταστάσει ἡλιθιότητος γερόντων, ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐπὶ τῶν προσώπων, αἵτινα στεροῦνται νομικῆς εὐθύνης, διότι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ παράσχωσι τὴν βοήθειάν των εἰς τὴν ἄμυναν τῆς χώρας...». «Ὁ τζεζά καταργεῖται δι' ἐξισλαμισμόν, διὰ τοῦ θανάτου καί, κατὰ τὸν Ἄβον-Χανίφα, διὰ μὴ εἰσπράξεως (τενταζούλ)...». «Καθ' ἣν στιγμήν εἰσπράττεται ὁ τζεζά, ὁ δίμιμι (ἄπιστος) ὀφείλει νὰ ἴσταιτο ὀρθος, ἐνῶ ὁ εἰσπράκτωρ κάθηται ὀφείλει ὡσαύτως νὰ φέρῃ τὴν διὰ τοὺς «δίμιμι» καθωρισμένην περιβολήν».

(1) Βλ. ὡσαύτως Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 268—9, ὅστις, προσθέτως φησιν, ὅτι ἡ κατὰ τῆς διοικήσεως τῶν δημοσίων οικονομικῶν ἀντιπάθεια

(1821—1828) απαιτηθέντων ποσῶν ἐχορηγήθη, διὰ πραγματικῶν θυσιαῶν, ἐκ μέρους τῶν ἐλλήνων, τόσον τῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν βιούντων, ὅσον καὶ τῶν ἀνὰ τὴν ὑψήλιον διεσκορπισμένων. Δέον νὰ ἐξαρθῇ ἰδίᾳ ἢ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης συμβολὴ τῶν φιλελλήνων, μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἐπιβάλλονται αἱ ἐξέχουσαι φυσιογνωμίαι τοῦ ἄγγλου Βύρωνος καὶ τοῦ ἔλβετοῦ Ἐϋνάροδου, ὡς καὶ ἡ συμβολὴ τῶν προστατίδων δυνάμεων, ἰδίᾳ δὲ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ρωσσίας (¹).

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας, αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξαρθρῶσιν ἀκόμη καὶ ὑφισταμένην ὀργάνωσιν, ἦτο φυσικῶς ἀδύνατον νὰ καταστροφῇ ὠρισμένον καὶ ἄρτιον οἰκονομικὸν πρόγραμμα ὑπὸ ἀνθρώπων, οὔτινες οὐδεμίαν εἶχον πείραν διοικήσεως. Ἐπὶ πλεόν, ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία ἦτο σχεδὸν ἀνύπαρκτος (²).

Ἡ φοροτεχνικὴ ὑπηρεσία, ἣτις ἄλλωστε, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀπετέλει μόνον δευτερεύοντα παράγοντα, ἐστερεῖτο οἰοῦντο συστήματος (³). Ἡ ἄφιξις τοῦ Καποδιστρίου, μετὰ τινα ἔτη ἀπὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπαναστάσεως, ὑπῆρξεν ἀληθῆς ἠὼς καὶ ἀφετηρία βελτιώσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς χώρας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως, ἡ κοινὴ λογικὴ ἀπῆται, ὅπως ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις μὴ ἀπομακρυνθῇ οὐσιωδῶς τοῦ ὑφισταμένου τουρκικοῦ φορολογικοῦ συστήματος. Ἡ ἐπανάστασις ἐν τούτοις κατήργησε φόρους τινάς· διετηρήθησαν δ' ἐν ἰσχύϊ ἐκ τοῦ τουρκικοῦ φορολογικοῦ συστήματος ἡ δεκάτη, φόροι τινὲς ἐπὶ τῶν ζώων καὶ

ἔσχε καὶ ἀγαθὸν ἀποτέλεσμα, καθόσον συνετέλεσεν εἰς τὴν διατήρησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως.

(¹) Κατὰ τὸν Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΝ (Παραδόσεις κλπ. ἐκδόσεως Λαδῶ, 1920, τόμ. II, σ. 11), μὴ ἐπαρκούσης τῆς φορολογίας, αἱ μεγάλοι δαπάναι τοῦ ἀγῶνος ἐκαλύπτοντο δι' ἐκτάκτων ἐσόδων, ἦτοι: α) δι' αὐθορμητῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν προσφορῶν, β) διὰ τῆς πολεμικῆς λείας καὶ γ) διὰ δαγείων.

(²) Συμφώνως πρὸς τὴν ἐκθεσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν Λόντον: «Ἐξ ὅσων ἀναφέρονται εἰς τὴν βιομηχανίαν, ἐμπόριον καὶ τέχνας οὐδὲν ὑπάρχει καὶ ἐκ τῆς γεωργίας οὐδὲν, διότι οἱ γεωργοὶ στεροῦνται ἀσφαλείας, καὶ μόνον ἡ ὑπομονὴ σώζει τὴν κατάστασιν» (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἐνθ. ἀν. σ. 18).

(³) Συμφώνως πρὸς τὴν ἐκθεσιν τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Λιδωρίκη, αἱ τελωνειακαὶ εἰσπράξεις ἦσαν ἀσήμαντοι... Ἡ δεκάτη δὲν εἰσπράττετο, διότι οὐδεὶς ἐτόλμα νὰ ἐνοικιάσῃ αὐτήν, ὑπάρχοντος τοῦ Ἰμβραήμ, τὸ δ' 1/10 τοῦ Αἰγαίου εἶχε προπωληθῆ ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, αὐτ. σ. 18).

οί τελωνειακοὶ δασμοὶ (1). Ἐκ τῶν ἀμέσων φόρων, ὁ κεφαλικὸς (χαράτσι) δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιβληθῆ, καθόσον ἡ κατάργησίς του ἦτο συνδεδεμένη πρὸς αὐτὴν ταύτην τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας. Ἡ δεκάτη δὲν καθορήθη, οὐδ' ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Καποδιστριαίου. Τοῦτο ἐπεκρίθη ὑπὸ τινων (2), ἀδικαιολογήτως ὅμως, διότι, κατὰ τὸν ἄριστον καὶ σφοδρὸν ἀγῶνα τοῦ ἔθνους, οὐδὲ καιρὸς, οὐδὲ διάθεσις ὑπῆρχε πρὸς εἰσαγωγὴν φορολογικῶν μεταρρυθμίσεων.

Ἡ ἄμεσος φορολογία ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ 1909.

Ἡ Ἑλλὰς διήνυσε τὰ πρῶτα βήματα τῆς ἐλευθέρως αὐτῆς ζωῆς ἐν πενία καὶ δυσπραγία, ὅχι μόνον διότι τὰ δημόσια οἰκονομικὰ εὐρίσκοντο εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ χώρα ὀλόκληρος, ὑποστᾶσα πολλῶν αἰῶνων δουλείαν, ἔστρεφετο παντελῶς οἰκονομικῆς ζωτικότητος. Οἱ συνεχεῖς ἀγῶνες, οὓς ἡ χώρα εὐρέθη ὑποχρεωμένη νὰ διεξαγάγῃ, ἀκόμη καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της, ἐπὶ ἓνα αἰῶνα, διὰ τὴν πλήρη ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας της, ὡς καὶ ἡ διοργάνωσις τοῦ Κράτους, ἐπέβαλλον εἰς τὴν χώραν ὑλικὰς θυσίας κατὰ πολὺ ἀνωτέρας τῶν δυνάμεών της.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία δὲν εὐρίσκετο εἰς κατάστασιν πολὺ διάφορον τῆς τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν τῆς χώρας. Αἱ πηγαὶ πλοῦτου ἀνεπτύσσοντο βραδύτατα καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλὰ κυρίως ἔνεκεν ἀνεπαρκείας τῶν κεφαλαίων. Ἡ χώρα διετήρησε πάντοτε χαρακτηριστὴν μᾶλλον γεωργικὸν τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα ἠΰξετο λίαν βραδέως. Οἱ κλάδοι τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, οἵτινες ἀπετέλεσαν εὐτυχῆ ἐν προκειμένῳ ἑξαίρεσιν, ὡς λ. χ. ἡ ναυτιλία, ὀφείλουσι, κατὰ μέγα μέρος, τὴν οὕτως ἐπιτευχθεῖσαν πρόοδον εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ξένου κεφαλαίου σοβαρὰν ἐνίσχυσιν, παρασχεθεῖσαν εἴτε ὑπὸ τύπον δανείων, εἴτε ὑπὸ τύπον συμμετοχῆς εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις.

Ὁφείλομεν ἐν τούτοις νὰ προσθέσωμεν, ὅτι σημαντικὸν μέρος τῶν τοιούτων ἀλλοδαπῆς προελεύσεως κεφαλαίων ἀνήκεν εἰς τοὺς ἀπανταχοῦ τῆς γῆς ἐγκατεστημένους ὁμογενεῖς. Ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1905,

(1) Ψήφισμα τῆς βουλῆς ὑπ' ἀρ. 10 τῆς 26ης ἀπριλ. 1822. Διάταγμα τῆς 23ης φεβρουαρίου 1825 περὶ φορολογίας τῶν προϊόντων τῆς γῆς, κλπ.

(2) G. Finlay, Thiersh, βλ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 21.

Ὁ THIERSH ὅμως ἐν τῷ ἔργῳ του «De l'état actuel de la Grèce», Leipzig, 1833, τ. II, σ. 275 καὶ ἐπ., ἀναγνωρίζει, ὅτι ὁ Καποδιστριαίος εἶχε λάβει ἐπιτυχῆ μέτρα κατὰ τῶν εἰσπρακτόρων καὶ τῶν ἐνοικιαστῶν τῆς δεκάτης.

ἡ εἰσροὴ κεφαλαίων προερχομένων ἐξ ἐμβασιμάτων μεταναστῶν καθίστατο σπουδαιότερα ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, ἔσχε δ' εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τῆς σταθερότητος τοῦ νομίματος.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀμέσου φορολογίας, τὴν περίοδον ταύτην χαρακτηρίζει ἐπικράτησις τῶν φόρων ἐπὶ τῶν ἀκινήτων καὶ ἐπὶ τῆς γεωργίας. Θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῆ γενικῶς, ὅτι, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, οἱ ἄμεσοι φόροι κατεῖχον σπουδαιοτάτην θέσιν μεταξὺ τῶν ἔσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ (1). Κατὰ τὴν περίοδον ὅμως ταύτην, ἐνῶ νέαι ἀρχαὶ ἐτίθεντο ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης καὶ ἐφηροῦζοντο εἰς τὰ δημόσια οἰκονομικὰ ἄλλων χωρῶν, ἡ Ἑλλάς ἔμενε καθυστερημένη. Ἡ κατάστασις τῆς, ἦν ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὡς καὶ ἡ διοικητικὴ αὐτῆς ἀπαθλίωσις, ἣτις διήρκεσεν ἐπὶ μακρόν, δὲν παρεῖχον ἔδσφος πρόσφορον εἰς ὑγιᾶ δημοσιονομικὴν πολιτικὴν. Ἡ πεφωτισμένη διοίκησις τοῦ Χαρ. Τρικούπη, ἣτις ἀποτελεῖ εὐτυχή ἐξαίρεσιν, δὲν ἤρκεσεν ὅπως ἐπιφέρῃ ριζικὴν βελτίωσιν.

Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἐδοκιμάσθησαν πλείονα συστήματα, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν φορολογίαν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Ὡσαύτως ἡ προσάρτησις νέων χωρῶν, ὡς ἡ τῶν Ἰονίων νήσων (1864) καὶ τῆς Θεσσαλίας (1878—1881), ὑπῆρξεν εἰς τῶν λόγων, δι' οὓς ἡ ἀνακαίνισις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος δὲν συνετελέσθη ἐγκαίρως (2). Εἰδικώτερον

(1) Ἡ ἀναλογία τῶν ἀμέσων φόρων ἐν σχέσει πρὸς τὰ λοιπὰ ἔσοδα εἶχεν ὡς ἑξῆς:

Ἄμεσοι Φόροι

Ἔτος	Ἐπὶ ἀκινήτων καὶ γεωργικῶν		Λοιποὶ		Σύνολον		Λοιποὶ φόροι καὶ τέλη		Σύνολον φορολογίας	
	ἐκατ. δεξ.	%	ἐκατ. δεξ.	%	ἐκατ. δεξ.	%	ἐκατ. δεξ.	%	ἐκατ. δεξ.	%
1858 (α)	7,8	55 %	0,5	4 %	8,3	59 %	5,7	41 %	14.—	100 %
1863	6,5	48 %	0,3	2 %	6,8	50 %	6,7	50 %	13,5	100 %
1890 (β)	14,4	22 %	5,8	10 %	20,2	32 %	44,1	68 %	64,3	100 %
1908 (γ)	14,1	13 %	8,1	8 %	22,2	21 %	85,8	79 %	108.—	100 %

Προϋπολογισμοί: (α) Ἀ. Κουμουνδούρου, (β) Χ. Τρικούπη, (γ) Ἀ. Σιμοπούλου.

(2) Ἴδου ἐν περιλήψει αἱ μορφαί, ἃς περιεβλήθη ἡ ἄμεσος φορολογία: α) Φόροι ἐπὶ τῆς ἐγγείου παραγωγῆς: δεκάτη (μέχρι τοῦ 1880 γενικῆ, ἔκτοτε ὅμως καταργηθεῖσα διὰ τινὰ προϊόντα), φόρος ἐπὶ τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν, ἐπὶ τῶν περιβολίων, τῶν βοσκῶν, τοῦ οἴνου, τῶν σύκων, τῶν κουκουλιῶν, τῆς σταφίδος (βραδύτερον συνδυασθεὶς μετὰ τὴν ἴδρυσιν προνομιούχου ἐταιρείας διὰ τὴν προστασίαν τοῦ προϊόντος τούτου), τῶν ζώων (ἀργότερον καταργηθεὶς διὰ τὰ σφαζόμενα ζῷα), εἰδικὸς φόρος ἐπὶ τῶν προϊόντων τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῆς Λακωνίας.

προκειμένου περί τῶν Ἰονίων νήσων, δέον νὰ σημειωθῆ, ὅτι αὐταὶ δὲν ἐδέχοντο ἀλλαγὴν τοῦ παλαιοῦ φορολογικοῦ αὐτῶν συστήματος (¹).

Ἐν τούτοις, δέον νὰ ἀναγνωρισθῆ, ὅτι ἐγένοντο σχέδια καὶ προτάσεις γενικωτέρας συστηματοποιήσεως τῆς φορολογίας, αἵτινες ὅμως ἀτυχῶς παρέμειναν μόνον σχέδια νόμων ἢ νόμοι μηδέποτε ἐφαρμοσθέντες.

Ἡ ἄμεσος φορολογία ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919.

Ἡ ἀπὸ τοῦ 1909 ἀρχομένη περίοδος ἀποτελεῖ διὰ τὴν Ἑλλάδα ἐποχὴν ἐθνικῆς ἀφυπνίσεως. Στάδιον ἀναδημιουργίας ἀρχεται, τὸν αὐγούστον τοῦ 1909, ὑπὸ τὴν ὄψησιν στρατιωτικοῦ κινήματος. Οἱ νικηφόροι πόλεμοι τοῦ 1912 καὶ 1913, ἀναληφθέντες ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν βαλκανικῶν συμμάχων μας, ἀπελευθεροῦσι νέας ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων ἡ προσάρτησις διπλασιάζει τὴν ἔκτασιν τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν ὄπλων καὶ ἡ ἐξυγίανσις τῆς ἐσωτερικῆς διοικήσεως, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν ἱκανῶν ἀρχηγῶν, συντελοῦσιν εἰς τὴν τόνωσιν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ Ἕθνους καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν αὐτοπεποιθήσεως.

Ὁ παγκόσμιος πόλεμος τοῦ 1914 καταλαμβάνει τὴν Ἑλλάδα τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν αὕτη κατέθετε τὰ ὅπλα ἐπιθυμοῦσα ν' ἀναπαυθῆ καὶ νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν νικῶν της. Μετὰ τινὰς ἀμφιταλαντεύσεις, τίθεται αὕτη, καθ' ἀρχὰς μὲν ἐν μέρει, μετέπειτα δ' ἐξ ὁλοκλήρου, παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν συμμάχων.

Ἡ ὑπεριάτη αὕτη προσπάθεια ἔσχε, διὰ τὴν Ἑλλάδα, εὐτυχεῖς συνεπείας, ὅχι μόνον ὑπὸ ἐποψιν ἐδαφικὴν, καθόσον ἡ ἀποτελεσματικὴ συμμετοχὴ αὐτῆς εἰς τὸ βαλκανικὸν μέτωπον ἐπέτρεψε νὰ εὐρύνῃ τὰ σύνορά της μέχρι τῆς ἐθνικῆς ὁλοκληρώσεως, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ ὑπὸ

β) Φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν (ἀπὸ τοῦ 1836).

γ) Φόρος ἐπιτηδεύματος (ἀπὸ τοῦ 1830).

δ) Φόρος ἐπὶ τῶν κινήτων ἀξιών (ἀπὸ τοῦ 1877).

Βλ. κατωτέρω, ἐν Κεφ. II, ἀνάλυσιν ἀπάντων τῶν φόρων τούτων.

(¹) Πρβλ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ (Λαδᾶ) ἔνθ' ἀν. τ. II σ. 54—57. Ὁ αὐτὸς ἐν τῷ ἔργῳ του *Περὶ τῆς οἰκονομικῆς διοικήσεως τῆς Ἑπτανήσου ἐπὶ Βενετοκρατίας*, 2 τόμ., Ἀθῆναι 1914, Εἰσαγωγή, σ. 3 καὶ ἐπ., ἐκθέτει τὰς μακρὰς καὶ ἐπανεπιλημμένας συζητήσεις ἐπὶ τῆς φορολογικῆς ἀφομοιώσεως τῶν νήσων τούτων πρὸς τὴν λοιπὴν χώραν. Τὸ ὑπὸ τῶν ἐνετῶν ἐφαρμοσθὲν φορολογικὸν σύστημα, πολὺπλοκον καὶ διάφορον δι' ἐκάστην νῆσον, διατηρηθὲν δ' ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτῶν, τῶν ἀγγλῶν (1815), ἐτροποποιήθη ὑπὸ τῶν τελευταίων τούτων καὶ ἐκωδικοποιήθη τῷ 1835. Κατὰ τὸ ἀγγλικὸν σύστημα, οὐδεὶς ἄμεσος φόρος ἐπεβάλλετο ἀπ' εὐθείας, μόνον δὲ τὰ προϊόντα τῆς γῆς (ἔλαιον, σταφίς κλπ.) ἐφορολογοῦντο κατὰ τὴν ἐξαγωγήν.

ἐποψιν οικονομικὴν (1). Ἡ ἀποκατάστασις τῆς πίστεως τῆς χώρας συνεπιφέρει εἰσορὴν χρήματος ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ προσάρτησις νέων χωρῶν, εὐφόρων καὶ μὲ πυκνότητα πληθυσμοῦ μικροτέραν τῆς τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, αὐξάνει τὸ κατὰ κάτοικον μέσον ἔθνικόν εἰσόδημα καὶ ἐπὶ πλέον προσφέρει εὐρύτερον πεδῖον δράσεως εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα· ἡ διανομὴ γαιῶν εἰς τοὺς καλλιεργητάς, οἵτινες ἐστεροῦντο γῆς καὶ οἵτινες καθίστανται οὕτω μικροῦδιοκτῆται, εὐνοεῖ τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν.

Ἡ βιομηχανία ὡσαύτως ἀρχίζει ν' ἀναζωογονηται. Αἱ τραπεζικαὶ ἐργασίαι καὶ ἡ πίστις εὐρίσκονται εἰς πλήρως ἱκανοποιητικὴν κατάστασιν.

Κυρίως ὅμως ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία ἐπωφελεῖται τῆς νέας καταστάσεως πραγμάτων (2). Κατὰ χρεως καὶ καθυποδουλωμένη μέχρι πρό τινας εἰς τὸ ξένον κεφάλαιον, ἀποδεκατισμένη καὶ ἐξηναγκασμένη εἰς μερικὴν ἀνεργίαν λόγῳ τοῦ πολέμου (3), εὐρίσκει μολοντοῦτο ἐν αὐτῷ τῷ πολέμῳ τὴν ἐξαιρετικὴν εὐκαιρίαν, νὰ χειραφετηθῇ οἰκονομικῶς καὶ μάλιστα νὰ δημιουργήσῃ καὶ σοβαρὰ ἀποθεματικά (4).

Ποία εἶναι ἡ κατάστασις τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην; Αἱ στρατιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀναλαμβάνονται κυρίως διὰ δανείων συναφθέντων ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ διὰ πιστώσεων

(1) Βλ. λεπτομερείας ἐν ΕΜ. ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ: *Le relèvement économique de la Grèce*, Paris, 1920.

(2) Ἐπὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἑλληνικοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ πρβλ: Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *La marine marchande grecque*, Paris, Alcan, 1913 (ἀπόσπασμα ἐκ «Journal des Economistes», 15 sept., 15 oct. 1913).—Α. ΠΑΧΝΟΥ, *Die Griechische Handelsmarine*, Berlin, 1920.—Σειρὰν μελετῶν ἐν τῷ περιοδικῷ «Μέλλον» (Ἀθῆναι, ἔτη 1919, 1920 καὶ 1921), διευθυνομένῳ ὑπὸ τοῦ Ι. ΣΠΕΤΣΙΩΤΟΥ (Διευθυντοῦ τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Ἑθνικῆς Οἰκονομίας, μετέπειτα βουλευτοῦ).—Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Προστατεύσωμεν τὴν ναυτιλίαν μας*, Ἀθῆναι, 1917.

(3) Δ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος*, Ἀθῆναι, 1925.

(4) Ὁ βουλευτὴς κ. Γ. ΣΑΚΑΛΗΣ, εἰδικώτατος ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς ναυτιλίας, ὑπέλογισε τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς 40 ἑκατομ. λιρῶν στερλινῶν. Ἡ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ παρέχει τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς:

α) Κέρδη ἐκμεταλλεύσεως τῆς ναυτιλίας Δρχ. 624.511.894

β) Ὑπερτίμησις τῶν πωληθέντων ἢ ἀπολεσθέντων καὶ ἀποζημιωθέντων πλοίων » 438.486.434

Σύνολον Δρχ. 1.062.998.328

ἢτοι περίπου 42.500.000 λιρῶν στερλινῶν χρυσῶν.

παραχωρηθεισῶν ὑπὸ τῶν συμμάχων. Ἄλλὰ καὶ τὰ τακτικά ἔσοδα⁽¹⁾, μολοντί ἐπιτελέσαντα συμπληρωματικὸν μόνον προορισμόν, σημειοῦσιν αὐξήσιν, τῶν ἀμέσων καὶ τῶν ἐμμέσων φόρων ὑψωθέντων σημαντικῶς⁽²⁾. Εἰδικῶς οἱ ἄμεσοι φόροι, οἵτινες καὶ μᾶς ἐνδιαφέρουσιν ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ, ὑπέστησαν τὴν ἀκόλουθον ἐξέλιξιν.

Κατὰ πρόωτον, ἡ ἐπαναστατικὴ κυβέρνησις Κ. Μαυρομιχάλη, τῷ 1909 καὶ 1910, προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν Ἀθ. Εὐταξία, ἐτροποποίησε νόμους τινὰς σχετικoὺς πρὸς τὴν φορολογίαν τῆς ἔγγειου παραγωγῆς, εἰσήγαγε δ' ἐπὶ πλέον καὶ φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος. Ἡ οἰκονομικὴ πολιτικὴ τοῦ ὡς εἴρηται ὑπουργοῦ ἀποτελεῖ σταθμὸν ἐν τῇ δημοσιονομικῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος⁽³⁾, παρουσιάζει δὲ ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἄμεσον φορολογίαν, καθότι προσηνατόλισε ταύτην πρὸς τὸν φόρον εἰσοδήματος. Ἡ διαδεχθεῖσα ταύτην κυβέρνησις τοῦ κ. Ἐ. Βενιζέλου ἐτροποποίησεν ὡσαύτως, προτάσει διαφόρων ὑπουργῶν, τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ὡς καὶ τινὰς γεωργικοὺς φόρους. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῶν Νέων Χωρῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν διετηρήθησαν ἀθικτοὶ φόροι τινὲς τῆς τουρκικῆς διοικήσεως· ἀργότερον ὅμως ἐτροποποιήθησαν οὗτοι ἐν μέρει, εἰσαχθέντων ταυτοχρόνως καὶ φόρων τινῶν τῆς Π. Ἑλλάδος. Ἡ συνεχὴς ἀπασχόλησις τῆς Κυβερνήσεως μὲ τοὺς πολέμους ὑπῆρξε κώλυμα διὰ τὴν εἰσαγωγὴν ἀρτίου φορολογικοῦ συστήματος.

Ἡ περίοδος αὕτη τῶν πολέμων, ἰδίᾳ δ' ἡ τοῦ παγκοσμίου πολέμου, κατέδειξε τὰς μεγάλας ἐλλείψεις τοῦ φορολογικοῦ συστήματος καὶ ὅλως ἰδιαίτερώς τὴν ἔλλειψιν ἐλαστικότητος αὐτοῦ. Τὸ κράτος, ἡγαγ-

(1) Βλ. λεπτομερείας: Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, εἰς Publications de la dotation Carnegie pour la paix internationale, *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Grèce*, Les Presses Universitaires, Paris, p. 5 & s.—Α. STRAGOS, *Les finances de guerre de la Grèce depuis 1912 à 1923*, These, Strasbourg, 1928, p. 51, p. 69 & s.—Ε. ΤΣΟΥΔΕΡΟΣ, *Les crédits alliés (1918—1919)*, Athènes, 1924.

(2) Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐμμέσους φόρους, πρβλ. Γ. ΚΟΦΙΝΑ, *Περὶ τοῦ νέου τελωνειακοῦ ὁργανισμοῦ*, Ἀθήναι, 1918, ἐν ᾧ ἐκτίθενται αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ σοβαροῦ τούτου κλάδου τῶν φόρων.

(3) Ὁ κ. Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ, *Ἡ ἀπειλὴ πτωχεύσεως τοῦ Κράτους καὶ ἡ φορολογικὴ μεταρρύθμισις κατὰ τὸ 1909*, ἐν τῇ «Ἐπιθεωρ. Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς», Ἀθήναι, μᾶϊος—αὐγούστου 1932, ἐκθετεῖ τὸν κίνδυνον πτωχεύσεως, ὃν διέτρεξε τὸ Κράτος καὶ τὰ πρὸς ἀποφυγὴν αὐτῆς ληφθέντα μέτρα. Παρέχει ὡσαύτως πληροφoρίας ἐπὶ τῶν ψηφισθέντων φορολογικῶν νόμων καὶ ἐπὶ τῶν ὄρων, ὑφ' οἷς ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰσῆχθη τὸ πρόωτον τότε.

κασμένον ν' αὐξήσῃ τὰ ἔσοδά του, πρὸς κάλυψιν, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, τῶν ἐκτάκτων δαπανῶν αὐτοῦ, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο δι' ἀπλῆς αὐξήσεως τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν, ὡς ἐγένετο εἰς ἄλλας χώρας καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ Ἑλλὰς θὰ ὤφειλε νὰ προβῆ εἰς ριζικὴν μεταρρύθμισιν ὁλοκλήρου τοῦ φορολογικοῦ αὐτῆς συστήματος. Τοιαῦται ὅμως μεταβολαὶ δὲν δύνανται νὰ συντελεσθῶσιν ὑπὸ τὴν πίεσιν ἐκτάκτων περιστάσεων· δὲν ἀποφέρουσιν ἀμέσως καρπούς, ἐνῶ τὸνναντίον αἱ ἀνάγκαι τοῦ Κράτους εἶναι ἐπιτακτικαί.

Ἐξ ἄλλου, λόγοι δικαιοσύνης ἀπῆλθον, ὅπως οἱ πραγματοποιήσαντες ἑκακτὰ κέρδη, ὀφειλόμενα εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ πολέμου δημιουργηθείσας συνθήκας, κληθῶσι νὰ ἐκχωρήσωσι σημαντικὸν μέρος τῶν κερδῶν τούτων εἰς τὸ Κράτος, ἀγωνιζόμενον διὰ τὴν ὑπαρξίν του. Εἶναι προφανές, ὅτι παρόμοιον μέτρον θὰ εἶχε μεγίστην ψυχολογικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες ἔχονον τὸ αἶμά των διὰ τὴν πατρίδα· οὗτοι, ἀναμφιβόλως, δὲν ἔβλεπον μὲ εὐμενὲς ὄμμα πολίτας, παραμείναντας μακρὰν τοῦ μετώπου καὶ ἀπολαμβάνοντας, μετὰ σκανδαλώδους ἐπιδείξεως, τῶν ἀγαθῶν, ἅτινα τόσον εὐκόλως καὶ προσφάτως εἶχον ἀποκτήσει.

Φορολογία ὅμως ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν προϋποθέτει τακτικὴν φορολογίαν ἐπὶ τῶν συνήθων κερδῶν. Τὸ δὲ φορολογικὸν σύστημα τῆς Ἑλλάδος δὲν παρεῖχε τοιοῦτο προκαταρκτικὸν πλεονέκτημα. Οὐχ ἦν, ἡ Ἑλλὰς ἐπέβαλε φόρον ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, τοῦθ' ὅπερ ὑπῆρξεν εὐτυχὴς ἐμπνευσις.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ συνθήκαι, ὅταν ἀπεφασίσθη ἡ φορολογικὴ μεταρρύθμισις τοῦ 1919. Πρὶν ἢ ὅμως προβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης, θὰ ἐπιχειρήσωμεν σύντομον περιγραφὴν τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, ὡς εἶχε τοῦτο καθ' ἡν ἐποχὴν ἐγένετο ἡ μεταρρύθμισις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Η ΑΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΩΣ ΙΣΧΥΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΣΤΙΓΜΗΝ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΟΥ 1919

Γενική περιγραφή.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀμέσων φόρων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919 ἦτο μέγας. Πλείστοι τούτων ἐφηροῦζοντο οὐχὶ εἰς ὀλόκληρον τὴν χώραν, ἀλλὰ μόνον εἰς μίαν ἢ πλείονας ἐπαρχίας. Οἱ φόροι οὗτοι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καταταχθῶσιν ὡς ἀκολούθως (*).

Α'. Φορολογία τῆς ἐγγείου παραγωγῆς.

Αὕτη περιελάμβανε τοὺς ἑξῆς φόρους :

1) Φόρους ἐπιβαλλομένους ἐπὶ τῆς μέσης παραγωγῆς ἢ ἐπὶ τῆ βάσει τῆς ἐκτάσεως τῆς γῆς· οὗτοι ἦσαν :

α) ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν (*),

(*) Ἡ βιβλιογραφία ἐπὶ τῶν φόρων τούτων εἶναι πλουσιωτάτη. Πβλ. ἰδίᾳ Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Δημόσια Οἰκονομικά καὶ Στατιστικὴ* (ἔκδ. Χ. Λαδᾶ), Ἀθῆναι, 1916 καὶ 1920.—Κ. ΔΕΜΕΡΤΖΗ, *Εἰσηγητικὴ ἔκθεσις ἐπὶ τῶν Δημοσίων Ἑσόδων*, Ἀθῆναι, 1913, λίαν ἐνδιαφέρουσα, ἐμπεριστατωμένη καὶ ὑψίστης ἐπιστημονικῆς σπουδαιότητος ἔκθεσις, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν κοινοβουλευτικὴν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴν.—Β. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ, *Τὰ Δημόσια Οἰκονομικά καὶ ἡ Ἑλληνικὴ οἰκονομικὴ νομοθεσία*, ἐν τῇ ἑλληνικῇ μεταφράσει τοῦ ἔργου τοῦ G. Jèze, *Science des Finances*, Ἀθῆναι, 1912—14.—ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, *Περίληψις τῆς κειμένης ἀμέσου φορολογίας*, Ἀθῆναι, 1919.—Γ. ΜΠΟΥΣΙΟΥ, *Τὸ νέον φορολογικὸν καθεστὸς*, ἐν τῷ περιοδικῷ «Μέλλον», Ἀθῆναι, ἀπρίλιος - ἰούλιος 1919.—Α. Δ. ΣΙΔΕΡΗ, *Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῆς γεωργικῆς μας φορολογίας*, ἐν «Ἀρχαίῳ Οἴκον. καὶ Κοινων. Ἐπιστημῶν», ἰουλ. - σεπτ. 1931, Ἀθῆναι. Διὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν φόρων τούτων βλ. παράρτημα τῆς παρουσίης μελέτης.

(*) Ὁ φόρος οὗτος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τῆς μέσης παραγωγῆς, ἐξακριβωμένης διὰ περιοδικῆς ἐκτιμήσεως. Ἡ μέση παραγωγή ἐκάστου χωρίου διηγεῖτο διὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ χωρίον. Τὰ βενζινάρωτρα ὑπελογίζοντο ἀναλόγως τῆς εἰς ἵππους δυνάμεως αὐτῶν. Ὁ φόρος ὠρίζετο κατὰ κεφαλὴν. Ἐφηροῦζετο μόνον ἐν Π. Ἑλλάδι, πλὴν Ἐπτανήσου καὶ Λακωνίας. Εἰσήχθη τῷ 1880 ὑπὸ τοῦ Χ. Τρικούπη καὶ ἀφεώρα τὴν παραγωγὴν τῶν σιτηρῶν. Ἀπετέλεσεν, ὡς ὑπεστηρίχθη (Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ ἔνθ' ἄν. τ. ΙΙ, σ. 27), «προσάθειαν πρὸς φορολογίαν»

β) ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κήπων καὶ περιβολίων καὶ ἐπὶ τινων ἀμπέλων Π. Ἑλλάδος ⁽¹⁾,

γ) ὁ φόρος ἐπὶ τῆς Ἰνδικῆς καννάβεως (χασίς) Π. Ἑλλάδος ⁽²⁾.

2) Τὴν δεκάτην ἐπὶ :

α) τοῦ ἐλαίου καὶ τῶν ἐλαιῶν Π. Ἑλλάδος ⁽³⁾,

β) τοῦ καπνοῦ (Π. Ἑλλάδος καὶ Ν. Χωρῶν) ⁽⁴⁾,

γ) τῶν δημητριακῶν καὶ τινων ἄλλων προϊόντων τῶν Ν. Χωρῶν ⁽⁵⁾.

3) Φόρους ἐπὶ τῆς ἔξαγωγῆς προϊόντων τινῶν, εἰσπραττομένους κατὰ τὴν ἔξαγωγήν των εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἢ κατὰ τὴν μεταφορὰν των ἐντὸς τῆς χώρας. Τοιοῦτοι φόροι ἐπεβάλλοντο ἐπὶ :

α) τῶν σύκων ⁽⁶⁾,

β) τῶν κουκουλίων, τοῦ ὀπίου καὶ τοῦ ἀφιονοσπόρου ⁽⁷⁾,

τῆς καθαρᾶς προσόδου». Ἀλλὰ καὶ ἂν εἰσέτι ὁ φόρος οὗτος ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ἴσως ὡς φόρος ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εισοδήματος, παρέσχεν ἐν τούτοις ὑπηρεσίαν εἰς τὴν παραγωγήν, ἀπαλλάξας ταύτην τῶν καταπιέσεων τῆς δεκάτης. Ὁ νόμος προέβλεπεν ἀναθεώρησιν ἀνὰ πενταετίαν, ἔλλειψαι ὁμως τακτικῶν ἀναθεωρήσεων, ὁ ἐπὶ τῆς παραγωγῆς οὗτος φόρος ἔξεφυλίσθη εἰς φόρον ἐπὶ τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, τῶν κτηνῶν. Τὸ ποσοστὸν ἐκυμαίνατο μεταξὺ 2,40 καὶ 30 δρχ. κατὰ κεφαλὴν ἢ καθ' ἵππον κινητηρίου δυνάμεως.

⁽¹⁾ Ἐπεβάλλετο ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως τῆς γῆς, ἐκυμαίνατο δὲ μεταξὺ 4—6—8 δρχ. κατὰ στρέμμα (1000 τετρ. μέτρα), ἀνιλόγως τῆς παραγωγικότητος τοῦ ἐδάφους.

⁽²⁾ Ἐπεβάλλετο ἐπὶ πασῶν τῶν διὰ τοῦ προϊόντος τούτου καλλιεργούμενων γαιῶν πρὸς 8 δρχ. κατὰ στρέμμα.

⁽³⁾ Ὁ φόρος οὗτος ἐπεβάλλετο ἐν Π. Ἑλλάδι, πλὴν Ἑπτανήσου καὶ Λακωνίας, ἔνθα εἰσπράττετο κατὰ τὴν ἔξαγωγήν. Τὸ σύστημα ἦτο ἀνάλογον πρὸς τὸ σήμερον ἐν ἰσχύϊ (βλ. Μέρους Δεύτερον, κεφ. III).

⁽⁴⁾ Ἰσχύει καὶ σήμερον ὡς ἐκ τούτου θὰ πραγματευθῶμεν περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Δευτέρῳ Μέρει (Κεφ. III) τῆς παρούσης μελέτης.

⁽⁵⁾ Ἐπεβάλλετο ἐπὶ τῆς ἐν γένει παραγωγῆς εἰς τὰς Ν. Χώρας, πλὴν Κρήτης, Σάμου καὶ Χίου. Ὁ αὐτὸς φόρος ἐφημερίζετο καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας, ἐγένοντο ὁμως ἐν Ἑλλάδι μεταρρυθμίσεις τινές. Προϊόντα τινὰ ἀπηλλάσσοντο τοῦ φόρου. Κατ' ἀρχὴν ὁ φόρος ἐνοικιάζετο, εἰς ἔξαιρητικὰς δὲ μόνον περιπτώσεις ἢ διαχειρίσεις αὐτοῦ ἐγένετο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν· εἰσπράττετο εἰς εἶδος, πλὴν τῶν προϊόντων, ἅτινα ὑπέκειντο εἰς σῆψιν, διὰ τὰ ὁποῖα εἰσπράττετο οὗτος εἰς χρῆμα. Ἐν Κρήτῃ ὑπῆρχε δεκάτη ἐπὶ τῶν δημητριακῶν. Τὸ ποσοστὸν ἐκυμαίνατο μεταξὺ 6—9 % ἀναλόγως τῆς ἐπαρχίας.

⁽⁶⁾ Ἐπεβάλλετο ἐν Π. Ἑλλάδι καὶ εἰς τὰς Νέας Χώρας, πλὴν Ἑπτανήσου, Κρήτης καὶ Σάμου. Δὲν εἰσπράττετο κατὰ τὴν μεταφορὰν ἐντὸς τῆς χώρας. Τὸ ποσοστὸν ἀνῆρχετο εἰς 1,20—2 δρχ. κατὰ στατήρα.

⁽⁷⁾ Εἰς τὴν Π. Ἑλλάδα, ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κουκουλίων εἰσπράττετο μόνον

- γ) τῶν λακωνικῶν προϊόντων⁽¹⁾,
 δ) τῶν ἑπτάνησιακῶν προϊόντων⁽²⁾,
 ε) τῶν ἔσπεριδοειδῶν καὶ ἄλλων καρπῶν, τῶν λαχανικῶν καὶ ἄλλων φυσικῶν προϊόντων νήσων τινῶν⁽³⁾,
 στ) τοῦ ἔλαιου, τῶν ἔλαιῶν καὶ τῶν ἔλαιωδῶν προϊόντων νήσων καὶ περιφερειῶν τινῶν⁽⁴⁾,

κατὰ τὴν ἐξαγωγήν εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐνῶ εἰς τὰς Νέας Χώρας εἰσεπράττετο καὶ κατὰ τὴν ἐντὸς τῆς χώρας μεταφορῶν. Τὸ ποσοστὸν ἐκμεινέτο μεταξὺ 40 καὶ 80 λεπτῶν κατ' ὄκᾶν.

⁽¹⁾ Ὁ φόρος οὗτος ἀφεώρα τὰ προϊόντα μικρᾶς τιμῆς περιοχῆς τῆς Π. Ἑλλάδος (τῆς ἐπαρχίας Οἰτύλου καὶ Γυθείου καὶ τοῦ χωρίου Καστανιά). εἰσεπράττετο εἰς τὸ τελωνεῖον κατὰ τὴν ἐξαγωγήν εἰς τὸ ἐξωτερικόν ἢ τὴν μεταφορὰν ἐντὸς τῆς χώρας, ποικίλων ἀναλόγως τοῦ προϊόντος.

⁽²⁾ Ἡ Ἑπτάνησος διετήρησε τὸ φορολογικόν σύστημα, ὅπερ ἴσχυεν ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς προσαρτήσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα (βλ. ἀνωτέρω σ. 15). Ἡ σταφίς ὑπεβλήθη εἰς τὸν γενικὸν φόρον (βλ. κατωτ. περίπτωσιν β). Τὸ ἔλαιον ὅμως καὶ τὰ προϊόντα ἔλαιου ἐξηκολούθησαν φορολογούμενα εἰς τὸ τελωνεῖον κατὰ τὴν ἐξαγωγήν εἰς τὸ ἐξωτερικόν ἢ τὴν μεταφορὰν ἐντὸς τῆς χώρας. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἀνῆρχετο εἰς 9 δρχ. κατὰ βαρέλαν ἰονικὴν διὰ τὸ ἔλαιον, εἰς 4,50 δρχ. διὰ τὸ μουργέλαιον καὶ εἰς 1,50 δρχ. διὰ τὸ πυρηνέλαιον. Διὰ τὰς ἔλαιας ἀνῆρχετο εἰς 5 λεπτά κατ' ὄκᾶν καὶ $5\frac{3}{4}$ λ. διὰ τὸν σάπωνα.

⁽³⁾ Φόρος ἐπὶ τῶν ἔσπεριδοειδῶν καὶ λοιπῶν ὀπωρῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, πλὴν Χίου, Κρήτης καὶ Σάμου. Φόρος ἐπὶ τῶν ἔσπεριδοειδῶν τῶν ἐπαρχιῶν Ἀνδρου, Νάξου, Τήνου, Ἐρμιονίδος, Τροιζήνης, Καρυστίας, καὶ Σκοπέλου. Φόρος ἐπὶ τῶν λαχανικῶν καὶ ὀπωρῶν Κρήτης. Φόρος ἐπὶ τῶν λοιπῶν φυσικῶν προϊόντων Κρήτης. Φόρος ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς Σάμου. Τὸ ποσοστὸν τῶν φόρων τούτων ἐποίκιλλεν ἀναλόγως τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ προϊόντος.

⁽⁴⁾ Διὰ τὴν Ἑπτάνησον βλ. ἀνωτ. σημ. 2. Τὰ προϊόντα Λακωνίας (βλ. σημ. 1) ἐφορολογούντο ὡσαύτως κατ' ὄκᾶν, πρὸς 6 λεπτά τὸ ἔλαιον καὶ 2 λεπτά αἱ ἔλαια. Διὰ τὴν Κρήτην (βλ. σημ. 3), ὁ φόρος ἀνῆρχετο εἰς 15 % ἐπὶ τῆς μέσης τιμῆς χονδρικῆς πωλήσεως. Διὰ τὴν Σάμον τὸ ποσοστὸν ἦτο 10 % ἐπὶ παγίας τιμῆς ὀριζομένης ὑπὸ τοῦ νόμου.

Δέον ἐνταῦθα νὰ γίνη εἰδικὴ μνεῖα διὰ τὴν νήσον Λέσβου. Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς νήσου, ὁ φόρος οὗτος εἰσεπράττετο συμφώνως πρὸς τὸ σύστημα τῆς δεκάτης κατὰ τὴν ἐκθλίψιν (βλ. σ. 21). Ἀπὸ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1917 ὅμως, εἰσεπράττεται εἰς τὸ τελωνεῖον κατὰ τὴν ἐξαγωγήν εἰς τὸ ἐξωτερικόν ἢ τὴν μεταφορὰν ἐντὸς τῆς χώρας. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἀνῆρχετο εἰς 11 % διὰ τὸ ἔλαιον, 11 % διὰ τὸ μουργέλαιον, 5 % διὰ τὸ πυρηνέλαιον, 4 λεπτά κατ' ὄκᾶν διὰ τὰς ἔλαιας καὶ 5 λεπτά κατ' ὄκᾶν διὰ τὸν σάπωνα.

Οἱ φόροι οὗτοι ἐπὶ τοῦ ἔλαιου καὶ τῶν ἔλαιωδῶν προϊόντων ἰσχύουσιν εἰσέτι (βλ. Μέρ. Δεῦτ., Κεφ. III).

- ζ) τῆς λευκῆς σταφίδος (σουλτανίνης) (1).
- 4) Φόρον κατ' ἀποκοπὴν ἐπὶ τῆς κορινθιακῆς σταφίδος (2).
- 5) Φόρον ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος, τὸν ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν καὶ κοινοτικῶν βοσκῶν (3) (4).
- 6) Φόρους ἐπὶ τῆς κτηνοτροφίας, ὑπολογιζομένους κατὰ κεφαλὴν οὗτοι ἦσαν:
- α) ὁ φόρος ἐπὶ τῶν μεγάλων ζώων Π. Ἑλλάδος (5),
 β) ὁ φόρος ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων Ν. Χωρῶν (6).

(1) Ἰσχύει εἰσέτι. Πβλ. Μέρ. Δεῦτ., Κεφ. III. Τότε οὗτος ἀνήρχετο εἰς 19 δρχ. καθ' ἑνεικὸν χιλιόλιτρον.

(2) Ὁ φόρος οὗτος, εἰσπραττόμενος ἐπὶ τῆς ἐν Π. Ἑλλάδι παραγομένης σταφίδος, ἐπεβάλλετο κατὰ τὸ νῦν ἰσχύον σύστημα, οὗτινος πλήρη περιγραφὴν παρέχομεν ἐν τῷ Β'. Μέρει, Κεφ. III.

Ἐν τούτοις, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἡ διαχείρισις τοῦ φόρου ἐν γένει καὶ τῶν λοιπῶν σχετικῶν πρὸς τὴν παραγωγὴν τῆς σταφίδος ζητημάτων εἶχεν ἀνατεθῆ εἰς προνομιούχον ἐταιρείαν.

(3) Ὁ φόρος οὗτος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος τῶν βοσκῶν. Ἐπειδὴ ὑπεστηρίχθη, ὅτι, λόγῳ τοῦ νόμου τῆς ἐπιπτώσεως, ὁ φόρος θὰ ἐβάρυνε τὴν κτηνοτροφίαν, αἱ κοινοτικαὶ βοσκαὶ δὲν ἐξηρέθησαν τοῦ φόρου. Ἐφηρμόζετο καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, πλὴν Ἑπτανήσου, Σάμου, Κρήτης καὶ Λακωνίας. Προκειμένου περὶ ἐκμισθουμένων βοσκῶν, ὁ φόρος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ μισθώματος ἐπὶ ποσοσῶ 8%. Ἐπὶ ἰδιοκτησιμολοιούτων, ὁ φόρος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς βοσκῆς, ὑπολογιζομένης ἐπὶ τῇ βάσει τεκμηρίων τινῶν καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ζώων.

(4) Ὑπῆρχεν ὡσαύτως «ὁ φόρος ἐπὶ τῶν σπειρομένων γαιῶν». Προωρίζετο οὗτος ἂν αντικαταστήσῃ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν ἀροτριῶντων κτηνῶν, δὲν ἐτέθη ὁμοῦ ἐν ἰσχύϊ.

(5) Ἐπεβάλλετο ἐπὶ τῶν ὄνων, ἵππων, ἡμίονων καὶ καμήλων. Οὗτος ἐκνυμαίνετο μεταξὺ 1,20 καὶ 2,25 δρχ. κατὰ κεφαλὴν. Δὲν ἐφηρμόζετο ἐν Λακωνίᾳ καὶ ἐν Ἑπτανήσῳ.

(6) Ἦτοι: α) Φόρος ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων τῶν Ν. Χωρῶν. Οὗτος ἦτο ὁ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἀποκαλούμενος «ἀγγνάμ», ἐπιβαλλόμενος κατὰ κεφαλὴν. Οὗτος ἀνήρχετο κατὰ κεφαλὴν, εἰς 96 λεπτὰ μέχρι 1,32 δρχ. διὰ τὰ αἰγοπρόβατα, ποικίλλων κατὰ περιφερείας καὶ εἰς 1,20 δρχ. διὰ τοὺς χοίρους. Ἡ βεβαίωσις ἐγένετο εἰς βάρος τῶν ἰδιοκτητῶν διὰ τῆς καταρτίσεως φορολογικῶν καταλόγων. Ὁ φόρος ἴσχυεν ἐν Ἡπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου, πλὴν Κρήτης καὶ Σάμου.

β) Φόρος ἐπὶ τῶν αἰγῶν Κρήτης, ὀριζόμενος εἰς 60 λεπτὰ κατὰ κεφαλὴν διὰ τὰς ὄρεινὰς περιφερείας καὶ 1 δρχ. διὰ τὰς πεδινὰς.

γ) Φόρος ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων Σάμου, ἀνερχόμενος εἰς 45 λεπτὰ κατὰ κεφαλὴν.

Εἰς τὴν Π. Ἑλλάδα οὐδεὶς φόρος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τῶν ζώων, διότι ὑπῆρχεν ὁ «φόρος ἐπὶ τῶν σφαζομένων ζώων».

**Β. Φορολογία ἐπὶ τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας,
ὠκοδομημένης ἢ μὴ.**

Αὕτη περιελάμβανε τοὺς ἑξῆς φόρους :

- 1) Τὸν φόρον ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν (¹).
- 2) Τὸν κτηματικὸν φόρον (ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν γαιῶν) νέων τινῶν ἐπαρχιῶν (²).
- 3) Τὸν φόρον ἐπὶ τῶν οἰκοπέδων (³).

(¹) Ὑπῆρχον τρία συστήματα :

α) Φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν Π. Ἑλλάδος. Ὁ φόρος οὗτος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος τῶν οἰκοδομῶν, ἤτοι ἐπὶ τοῦ μισθώματος τῶν ἐκμισθουμένων ἢ ἐπὶ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τῶν ἰδιοχρησιμοποιουμένων. Τὸ ποσοστὸν ἦτο προοδευτικόν, ἀπὸ 6,30 μέχρι 10,08 %. Δὲν ἐφηρμόζετο οὗτος ἐν Ἑπτανήσῳ καὶ Λακωνίᾳ.

β) Φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν Σάμου. Οὗτος ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὸν προηγούμενον, εἰσπραττόμενος ὑπὲρ τῶν δήμων.

γ) Φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐνοικίου Κρήτης. Καὶ ὁ φόρος οὗτος ἐπεβάλλετο ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος τῶν οἰκοδομῶν, ἐκμισθουμένων ἢ μὴ, κατὰ σύστημα περίπου ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐν στοιχείῳ α. Τὸ ποσοστὸν αὐτοῦ ἀνῆρχετο εἰς 6 % διὰ τὰς πόλεις καὶ εἰς 3,5 % διὰ τὴν ἵπαιθρον.

(²) Ὁ φόρος οὗτος, βεβαιούμενος ἐπὶ τῇ βάσει κτηματολογίου, ἔσχευεν ἐν Ἠπείρῳ, Μακεδονίᾳ καὶ εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, πλὴν τῆς Σάμου. Ἐπεβάλλετο ἐπὶ τῆς ἀξίας παντὸς ἀστικοῦ ἢ ἀγροτικοῦ ἀκινήτου, ὠκοδομημένου ἢ μὴ. Τὸ κτηματολόγιον ἦτο τὸ ἐπὶ τουρκοκρατίας ὀργανωθὲν «χουλ' ασά ντεφτερῖ», ἐπὶ τῇ βάσει δὲ τούτου κατηρτίζοντο κατ' ἔτος οἱ χρηματικοὶ κατάλογοι. Τροποποιήσεις τῶν στοιχείων αὐτοῦ προϋβλέπετο νὰ γίνωνται ἀνά πενταετίαν. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἐκυμαίνετο μεταξὺ 4⁰/₁₀₀ καὶ 10⁰/₁₀₀ ἐπὶ τῆς ἀξίας, ἀναλόγως τοῦ ἀκινήτου. Τὸ ποσοστὸν προσηυξάνετο κατὰ 6 % ὑπὲρ τῶν πολεμικῶν ἐξοπλισμῶν καὶ κατὰ 5 % ὑπὲρ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως (μααρίφ). Τὸ σύστημα δὲν εἶχεν ὄλα τὰ πλεονεκτήματα κτηματολογικοῦ τοιοῦτου, ἐλλείπει κανονικῶν ἀναθεωρήσεων.

(³) Οὗτος ἐφηρμόζετο καθ' ἅπασαν τὴν Π. Ἑλλάδα ἀνεξαιρέτως, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀξίας τῶν οἰκοπέδων. Ἡ βεβαίωσις ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει δηλώσεως τοῦ φορολογουμένου, ἐλεγχομένης παρ' ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς. Κατηρτίζοντο εἴτα οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι, οἵτινες παρέμενον ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ μίαν δεκαετίαν, τροποποιούμενοι μόνον εἰς καθωρισμένας περιπτώσεις. Τὰ οἰκόπεδα ἀξίας κατωτέρας τῶν 5.000 δρχ. ἀπηλλάσσοντο τοῦ φόρου. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἦτο : 1⁰/₁₀₀ διὰ τὰ οἰκόπεδα ἀξίας 5.000—10.000 δρχ., 2⁰/₁₀₀ διὰ τὰ μεταξὺ 10.000 καὶ 30.000 δρχ. καὶ 3⁰/₁₀₀ διὰ τὰ πέραν τοῦ ποσοῦ τούτου.

**Γ'. Φορολογία τῶν κινητῶν ἀξιών, τῶν βιομηχανικῶν
καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων
καὶ τῶν μισθῶν ὑπηρεσιῶν.**

Αὕτη περιελάμβανε τοὺς ἑξῆς φόρους :

1) Τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος (1), ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐπὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ἐμμίσθων ὑπαλλήλων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν.

(1) Ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος εἰσῆχθη τῷ 1830. Κατὰ τὸ ψήφισμα τῆς 4ης φεβρουαρίου 1830 καὶ τὸ νομοθετικὸν διάταγμα τῆς 6/18 ἰουλίου 1836, ὁ φόρος οὗτος ἀπέβλεπεν, ὅπως πλήξη «τὸ κέρδος ἐκάστου ἐπιτηδεύματος, ἀφαιρουμένου πρῶτον τοῦ ἐνοικίου τοῦ ἐργαστηρίου». Ὁ καθορισμὸς τοῦ κέρδους ἐγένετο κατὰ κοινότητα καὶ ἐπάγγελμα ἐκ μέρους τῶν φοροτεχνικῶν ὑπαλλήλων ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συγκεντρουμένων πληροφοριῶν. Ἡ φόρος δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐδραιωθῇ, ὑπέστη δὲ τροποποιήσεις τῷ 1867 καὶ μεταγενεστέρως. Τὸ νέον σύστημα ἐβασίζετο ἐπὶ τῶν τεκμηρίων. Ἡ τελικὴ αὐτοῦ μορφή ἐδόθη ὑπὸ τοῦ νόμου ΣΙΣΤ' τοῦ 1906, εἰσαχθέντος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Α. Σιμοπούλου.

Ὁ νόμος οὗτος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα, κατανέμει τοὺς φορολογουμένους εἰς τρεῖς κατηγορίας.

Διὰ τὴν πρώτην κατηγορίαν, ὡς κριτήριον διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου ἐχρησίμευεν ἡ φύσις τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ὁ πληθυσμὸς τοῦ τόπου, ἐνθα ἴσκειτο τὸ ἐπάγγελμα. Ἡ κατηγορία αὕτη ὑποδιηρεῖτο εἰς ἕξι κλάσεις, δι' ἐκάστην τῶν ὁποίων ὑπῆρχεν ἀνώτατον καὶ κατώτατον ὄριον φόρου. Πάντως, οὐδέποτε ὁ φόρος ἦτο κατώτερος τῶν 4 ἢ ἀνώτερος τῶν 90 δραχμῶν.

Διὰ τὴν δευτέραν κατηγορίαν, πλὴν τῶν ἄνω δύο ἐνδείξεων, ἐλαμβάνετο ὡσαύτως ὑπ' ὄψει καὶ ὁ κύκλος ἐργασιῶν. Καὶ ἡ κατηγορία αὕτη ὑποδιηρεῖτο εἰς ἕξι κλάσεις μετὰ κατωτάτου καὶ ἀνωτάτου ὁρίου φόρου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ φόρος δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι κατώτερος τῶν 6 ἢ ἀνώτερος τῶν 462 δραχμῶν. Ὁ νόμος τοῦ 1906 ἐπέφερε καινοτομίαν ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ, καθορίσας τὸν κύκλον ἐργασιῶν ὡς τεκμήριον καὶ καταργήσας τὸ τοῦ ἐνοικίου, ὅπερ ἐλαμβάνετο ὡς τοιοῦτον ἀπὸ τοῦ 1867.

Διὰ τὴν τρίτην κατηγορίαν, οὐδὲν τεκμήριον ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψει ὁ φόρος ἐπεβάλλετο κατ' ἀποκοπὴν διὰ τινος ἑταιρείας καὶ ἐπαγγέλματος. Τοῦτο ἀπεδόθη ὑπὸ τινων εἰς τὴν ἐκδηλωθεῖσαν ἐπιθυμίαν τοῦ νομοθέτου, ὅπως ἐνθαρρύνῃ καὶ προοτατεύσῃ τὴν βιομηχανίαν κατεκρίθη ὁμως (ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ—Λαδᾶ, ἐνθ' ἀν. σ. 90), διότι, ὡς ἐλέγετο, ὁ νομοθέτης ὄφειλε νὰ λάβῃ τὸ κεφάλαιον ὡς τεκμήριον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀνωνύμους ἑταιρείας (πλὴν ὠρισμένων ἐξ αὐτῶν), ἐπεβάλλετο φόρος ἐπὶ τοῦ καταβεβλημένου κεφαλαίου, κατὰ κλίμακα δὲ προοδευτικὴν ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τοῦ κεφαλαίου. Δι' ἄλλας τινὰς ἐπιχειρήσεις, ἐλαμβάνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν (λατομεῖα) ἢ τὸ κεφάλαιον (ἢ χωρητικότης διὰ τινὰ πλοῖα) κλπ.

Οἱ ὑπάλληλοι ἐφορολογουνοὶ ὡσαύτως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μισθοῦ των, ἐφ'

2) Τὸν φόρον ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν (*).

3) Τὸν φόρον ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν κερδῶν (**).

Δ'. Φερολογία τοῦ συνολικοῦ προσωπικοῦ εἰσοδήματος.

Ἐπῆρχεν ὡσαύτως συμπληρωματικὸς προσωπικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (*).

Ἐξέτασις φόρων τινῶν ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος προγενεστέρων τῆς μεταρρυθμίσεως.

Ὅτι ἦτο ἐνδιαφέρον νὰ ἐξετάσωμεν ἐν συντομίᾳ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ φόρων τινῶν, οἷτινες, ἐφαρμοζόμενοι πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919, θὰ ἠδύναντο νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς πρόδρομοί ταύτης.

α) Φόρος ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν (*).

Ὁ φόρος οὗτος, ὡς πρὸς τὰς ἡμεδαπὰς ἐταιρείας καὶ τὰς ἑλληνικὰς κινητὰς ἀξίας, περιελάμβανε, τῷ 1919: 1) τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν, τῶν πραγματοποιουμένων ὑπὸ τῶν ἀνωνύμων

ὅσον οὗτος ὑπερέβαινε τὰς 500 δραχ. κατὰ μῆνα, κατὰ προοδευτικὴν δὲ κλίμακα, ἀπὸ 2 % μέχρις 6 %· ὁ φόρος παρεκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ ἐργοδότη, ἐφηρμόζετο δηλ. τὸ σύστημα τῆς εἰσπράξεως εἰς τὴν πηγὴν.

Μεταγενέστεροι νόμοι ἐπέβαλον φορολογίαν ἐπὶ ὀρισμένων τινῶν εἰδικῶν ἐπιχειρήσεων (ἀσφαλιστικῶν ἐταιρειῶν, σιγαροποιητικῶν μηχανῶν, πλοίων, ρυμουλκῶν κλπ.). Ἐπεβλήθη ὡσαύτως εἰδικὸς φόρος ἐπιτηδεύματος διὰ τοὺς δικηγόρους, εἰσπραττόμενος δι' εἰδικῶν ἐνσήμου (δικηγοροσύμῳ) ἐπιτιθεμένου ἐπὶ τινῶν ἐγγράφων καὶ δικογράφων.

Ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος ἐπεβάλλετο καθ' ἅπασαν τὴν Π. Ἑλλάδα, πλὴν τῆς Ἑπτανήσου· ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1914 ἐπεξετάθη εἰς τὰς Νέας Χώρας, Μακεδονίαν, Ἡπειρὸν καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου.

Ἐν Κρήτῃ ὑπῆρχεν εἰδικὸς φόρος ἐπιτηδεύματος, ὅστις διετηρήθη.

Ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος, καίτοι ἔχων πολλοὺς ὑποστηρικτάς, λόγῳ τοῦ εὐχεροῦς τῆς βεβαιώσεως αὐτοῦ (μεταξὺ ἄλλων: Α. ΑΝΔΡΕΑΔΗΝ, ἐνθ' ἄν. σελ. 85 ἐπ.), κατεκρίθη, ἐν τούτοις, ἐπανειλημμένως ὡς ἄδικος (πρβλ. πρὸ παντὸς Κ. ΔΕΜΕΡΤΖΗ ἐνθ' ἄν. Μέρ. Α., σελ. 29 ἐπ.).

(*) (*) (*) Βλ. ἐπομένῃν παράγραφον.

(*) Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν ἐφησιμότην τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι (βλ. λεπτομερείας ἐν Β. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ (*G. Jéze*) ἐνθ' ἄν. Τόμ. III, σ. 661 ἐπ.), διὰ τοῦ νόμου ΧΚ' τοῦ 1877, ὑπὸ τύπον φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος. Φορολογητέα ὕλη ἦτο τὸ ἐτησίως ὑπὸ τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν διανεμόμενον μέρισμα καὶ τὸ πραγματοποιούμενον ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν ἐτήσιον καθαρὸν κέρδος. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου, ὀρισθὲν κατ' ἀρχὰς εἰς 2 %, ἠϋξήθη εἰς 3 % τῷ 1880 καὶ εἰς 5 %

καὶ τῶν κατὸ μετοχὰς ἑτερορρυθμῶν ἑταιρειῶν καὶ 2) τέλη εἰσπρα-
τόμενα ἐπὶ τῶν μερισμάτων, τῶν διανεμομένων ὑπὸ τῶν προνομιού-
χων τραπεζῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἄνωνύμων ἑταιρειῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀλλοδαπὰς ἑταιρείας καὶ τὰς ἀλλοδαπὸς κινητὰς
ἀξίας, ὑπῆρχε μόνον ὁ φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν, τῶν πραγμα-
τοποιουμένων ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν ἄνωνύμων ἑταιρειῶν.

Ὁ ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν φόρος ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐν Ἑλλάδι
ἐπιβληθεὶς φόρος εἰσοδήματος· τὸ πεδῖον ὅμως ἐφαρμογῆς ἦτο περι-
ωρισμένον, καθότι ἡ φορολογία ἔπληττε μόνον τὰς προσόδους τὰς
πηγαζούσας ἐκ συμμετοχῆς εἰς ἄνωνύμους ἢ κατὰ μετοχὰς ἑτερορ-
ρυθμῶν ἑταιρειῶν, ἀφίνουσα ἀνίκτους πάσας τὰς ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκ-
δηλώσεων τοῦ εἰς κινητὰς ἀξίας πλούτου προερχομένας προσόδους,
ἰδίᾳ δὲ τὰς ἐξ ὁμολογιῶν ἐκδιδομένων παρ' ἄνωνύμων ἑταιρειῶν, τὰς
ἐξ ἔνυποθήκων ἢ μὴ δανείων, τὰς ἐκ πάσης φύσεως πιστώσεων κλπ.

τῷ 1885. Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸν φόρον τοῦτον ἐσυστηματοποιήθησαν, ἀπὸ
τοῦ 1887, αἱ διατάξεις περὶ χαρτοσήμου ἐν σχέσει πρὸς τὰς κινητὰς ἀξίας.
Τὸ ἄρθρον 16 τοῦ νόμου ΑΧΚΕ' ἐπέβαλεν ἐπὶ τῶν μερισμάτων τέλος χαρτο-
σήμου μὲ ποσοστὸν 2% δηλ. ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν ἠϋξήθη κατὰ
2% εἰσέτι.

Τῷ 1908, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν Δ. Γούναρης, κατέθεσε νομο-
σχέδιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐπεβάλλετο φόρος ἐπὶ τινῶν εἰσοδημάτων καὶ κινη-
τῶν ἀξιῶν.

Ὁ νόμος ΓΤΗΓ', ψηφισθεὶς τῷ 1909, προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰ-
κονομικῶν Α. Εὐταξία, ἔτροποποίησε τὸν φόρον τοῦτον, εἰσαγωγῶν ἀντ' αὐ-
τοῦ: 1) φόρον ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἡμεδαπῶν ἄνωνύμων ἑται-
ρειῶν, 2) φόρον ἐπὶ τῶν μερισμάτων, τῶν καταβαλλομένων εἰς τοὺς ἑτερορ-
ρυθμῶν ἑταίρους τῶν κατὰ μετοχὰς ἑτερορρυθμῶν ἑταιρειῶν καὶ 3) φόρον
ἐπὶ τῶν κερδῶν, τῶν πραγματοποιουμένων ἐν Ἑλλάδι παρ' ἀλλοδαπῶν ἄνω-
νύμων ἑταιρειῶν. Ὡς φορολογητέον κέρδος διὰ τὰς ἡμεδαπὰς ἄνωνύμους
ἑταιρείας, ἐθεωρεῖτο, οὐ μόνον α) τὸ εἰς τοὺς μετόχους ἢ τοὺς κατόχους
ἰδρυτικῶν τίτλων διανεμόμενον μέρος, ἀλλ' ὡσαύτως β) πᾶσα, ὑφ' οἰανδή-
ποτε μορφήν, ἀμοιβή καταβαλλομένη εἰς τὰ μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου
καὶ γ) τὰ ποσά, τὰ προοριζόμενα διὰ τὸν σχηματισμὸν ἀποθεματικῶν (πλὴν
τῶν μαθηματικῶν ἀποθεματικῶν τῶν ἀσφαλιστικῶν ἑταιρειῶν ζωῆς) ἢ διὰ
τὴν αὔξησιν τοῦ κεφαλαίου ἢ διὰ τὴν ἀπόσβεσιν χρεῶν. Τὸ ποσοστὸν τοῦ
φόρου ἦτο 7% διὰ τὰς ἀλλοδαπὰς ἀσφαλιστικὰς ἑταιρείας (νόμος ΓΥΗΓ')
καὶ 5% διὰ τὰς λοιπὰς πάσης φύσεως ἑταιρείας, ἡμεδαπὰς ἢ ἀλλοδαπὰς.
Κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ νόμου, ὁ φόρος, καίτοι βαρύνων τοὺς καρπουμέ-
νους τὸ εἰσόδημα, ἦτο τοὺς μετόχους, συμβούλους, ἑτερορρυθμῶν ἑταίρους
κλπ., παρεκρατεῖτο ὑπὸ τῆς ἑταιρείας καὶ κατεβάλλετο ἀπ' εὐθείας παρ' αὐ-
τῆς εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον. Οὐδεμίαν τροποποίησιν ἐγένετο ἐν σχέσει μὲ τὸ
τέλος χαρτοσήμου (2%) ἐπὶ τῶν μερισμάτων. Τῷ 1914, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ
φόρου ἐπεξετάθη εἰς τὰς Νέας Χώρας.

Ἡ ἐπιτυχία, ἣν ἔσχεν ὁ φόρος οὗτος, ἴδια κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἐφαρμογῆς του, ἀφίεται, ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ εἴσπραξις αὐτοῦ διενηργεῖτο διὰ παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν, ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς τὴν σχετικὴν εὐχέρειαν, ἣν παρουσίαζεν ὁ ἔλεγχος τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, ὑποχρεωμένων ὅπως τηρῶσι τακτικῶς ἀκριβῆ λογιστικὰ βιβλία.

β) Ὁ προσωπικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος.

Ὡς ἐλέχθη ἤδη, τῷ 1909 εἰσῆχθη⁽¹⁾ ἡ φορολογία τοῦ εἰσοδήματος (Νόμος ΓΤΉΓ', ἐπιβάλλον φέρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιών), προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἀ. Εὐταξία.

(1) Ὁ νόμος ΓΤΉΓ' τῆς 24ης ὁκτωβρίου 1909, ὅστις εἰσῆγαγε τὸν φόρον ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιών, καθιέρωσεν ὡσαύτως καὶ γενικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος «πρὸς μετριασμὸν τῶν ἀτόπων τῆς κειμένης φορολογίας» (Εἰσηγητικὴ ἔκθεσις Ἀ. Εὐταξία ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου) καὶ «ὅπως παρασκευασθῆ ἕδαφος εὐρύτερας φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως». Ὁ φόρος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῶν κατοικούντων ἢ διαμεινάντων τοῦλάχιστον ἐπὶ ἓν ἔτος ἐν Ἑλλάδι, τοῦ πραγματοποιηθέντος εἴτε ἐν Ἑλλάδι εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Ἐκ τοῦ εἰσοδήματος ἐξεπίπτετο, ἀπαλλασσόμενον παντὸς φόρου, ποσὸν 3.000 δραχμῶν· τὸ ὑπόλοιπον ἐφορολογεῖτο μὲ προοδευτικὸν ποσοστὸν. Τοῦτο ἦτο 3% διὰ τὰ μέχρι 10.000 δρχ. ποσά, 4% διὰ τὰ μέχρις 20.000, 5% μέχρι 30.000, 6% μέχρι 40.000 καὶ 7% διὰ τὰ πέραν τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ποσά.

Πολυἀριθμοὶ ἀπαλλαγὰὶ καὶ ἐκπτώσεις ἐχορηγήθησαν, ὧν αἱ πλείους ἀφεώρων εἰσοδήματα, ἐπιβαρυνόμενα ἤδη δι' ἑτέρων φόρων, ἅτινα, κατὰ τὸν νομοθέτην, δὲν ἔπρεπε νὰ φορολογηθῶσιν ἐκ νέου. Ἀπηλλάσσοντο τοῦ φόρου: 1) τὰ εἰσοδήματα τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ τῶν ἀξιωματικῶν, τὰ προερχόμενα ἐξ ἀμοιβῶν καταβαλλομένων ὑπὸ τοῦ Δημοσίου, 2) τὰ εἰσοδήματα ἐξ οἰκοδομῶν, 3) οἱ μισθοὶ τῶν ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων, ὑποκείμενοι ἢ μὴ εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, 4) προκειμένου περὶ ἐπαγγελματιῶν, καταβαλλόντων τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, εἰσόδημα 3.000 δρχ., ὡσάκις ὁ ἐτήσιος φόρος ἐπιτηδεύματος ἦτο κατώτερος τῶν 350 δρχ., εἰσόδημα 6.500 δρχ., ἐὰν ὁ καταβληθεὶς φόρος ἐπιτηδεύματος ἦτο 351—650 δρχ. καὶ εἰσόδημα 10.000 δρχ., ἐὰν ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος ὑπερέβαινε τὰς 650 δραχμάς· ἀπηλλάσσοντο ὡσαύτως τοῦ φόρου εἰσόδημα 10.000 δρχ. διὰ τοὺς ἐπαγγελματίας τῆς Ἑπτανήσου, καίτοι οὗτοι δὲν ὑπέκειντο εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, 5) τὰ ἐξ ἐγγυῶν προϊόντων εἰσοδήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰσπράττετο ἔγγειος φόρος κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἢ τὴν μεταφορὰν ἐντὸς τῆς χώρας, 6) πᾶν ἕτερον εἰσόδημα ὑποκείμενον εἰς τοὺς ἀμέσους φόρους ἐπὶ τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν, τῶν περιβολίων καὶ κήπων, τῶν βοσκῶν, ἀμπέλων, ἐλαίου, δασικῶν προϊόντων, εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου μεταλλείων καὶ τὸν φόρον εἰσοδημάτων ἐκ κινητῶν ἀξιών καὶ 7) οἱ τόκοι δημοσίων δανείων.

Ὁ φόρος τοῦ 1909 δὲν ἦτο γενικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (¹). Πράγματι ὅμως ἀπετέλεσε πρόοδον, ἐσκόπει δ' ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ φορολογήσῃ τὰ εἰσοδήματα, ἅτινα εἰς οὐδεμίαν ὑπέκειντο φορολογίαν ἐν Ἑλλάδι (²), ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ πλήξῃ συμπληρωματικῶς τὰ μεγάλα εἰσοδήματα τῶν ἐπιχειρηματιῶν, ἅτινα δὲν ἐφορολοῦντο ἐπαρκῶς διὰ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος. Ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου ΓΤΉΓ' ἐπιβληθεῖσα φορολογία εἶχε δύο σπουδαῖα πλεονεκτήματα, α) τὴν προοδευτικότητα, καταστᾶσαν ἐφικτὴν διὰ τῆς προσωπικότητος τοῦ φόρου καὶ β) τὴν εἰς φόρον ὑπαγωγὴν τοῦ πραγματικοῦ καὶ οὐχὶ τοῦ τεκμαροῦ εἰσοδήματος. Δεδομένου, ὅτι ὁ φόρος οὗτος, κατὰ τὴν σκέψιν τοῦ εἰσηγητοῦ, προωρίζετο, ὅπως ἀποτελέσῃ τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς γενικωτέραν μεταρρύθμισιν τῆς ἀμέσου φορολογίας, θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῇ ἐπαρκὴς διὰ τὸν μεταβατικὸν τοῦτον σκοπὸν. Ὁ ἐν λόγῳ ὅμως φόρος εἰσήγαγε τὸ ἀνακριτικὸν σύστημα ἐλέγχου πρὸς καθορισμὸν τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος, γεγονὸς ὅπερ προὐκάλεσεν ἀντίδρασιν τῶν θιγομένων τάξεων καὶ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀναστολήν, βραδύτερον δὲ τὴν κατάργησιν τοῦ φόρου. Οὗτος ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ νόμου ΓΩΛ', τῆς 18ης ἰουλίου 1911, ψηφισθέντος προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Λ. Κορομηλά, ἐπὶ Κυβερνήσεως τοῦ κ. Ἐ. Βε-νιζέλου.

Ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ νόμου ΓΩΛ', πρὸς

Ἐξεπίπτοντο ὡσαύτως ἐκ τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος τοῦ φορολογουμένου οἱ παρ' αὐτοῦ καταβληθέντες τόκοι τῶν χρεῶν του.

Ἡ βεβαίωσις τοῦ φόρου ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει δηλώσεως τοῦ φορολογουμένου, ἐλεγχομένης ὑπὸ τοῦ Οἰκ. Ἐφόρου, ὅστις, ἐν περιπτώσει παραλείψεως ἢ ἀνακριθείας τῆς δηλώσεως, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ προβαίῃ αὐτεπαγγέλτως εἰς τὴν βεβαίωσιν τοῦ φόρου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας εἶχε. Αἱ μεταξὺ τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ φορολογουμένου διαφοραὶ ἐξεδικάζοντο ὑπὸ δύο ἐπιτροπῶν, ὧν ἡ μία, ἐπαρχιακὴ, ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν μελῶν (ἐκ δύο δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἐκ τοῦ προέδρου τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου) ἡ δευτέρα (ἀνωτέρα), ἐδρεύουσα ἐν Ἀθήναις, ἀπετελεῖτο ἐκ πέντε μελῶν, ἀπάντων ἀνωτέρων δημοσίων ὑπαλλήλων. Αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν τούτων ὄφειλον νὰ ᾧσαν ἠτιολογημέναι καὶ νὰ περιέχωσι τὰ στοιχεῖα, ἐφ' ὧν ἐστηρίχθη ἡ ἐπιτροπὴ διὰ νὰ μορφώσῃ τὴν γνώμην τῆς κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ νόμου, τὸ βᾶρος τῆς ἀποδείξεως ἔφερε πάντοτε ὁ Οἰκ. Ἐφορος.

(¹) Πρβλ. κριτικὴν ἐν Α. ΑΝΔΡΕΑΛΟΥ (Λαδᾶ), ἐνθ' ἄν. σ. 96 ἐπ.

(²) Ὡς λ.χ. οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιακῶν δανείων τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν καὶ τῶν ἐνυποθήκων ἢ ἄλλων δανείων, τὰ εἰσοδήματα ἐλευθερίων τινῶν ἐπαγγελμάτων, τὰ εἰσοδήματα ἐξ ἀλλοδαπῶν κινητῶν ἀξιών ἢ ἐκ περιουσίας κειμένης ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, κλπ.

δικαιολογίαν τῆς καταργήσεως τοῦ νόμου ΓΤΉΓ', ἐπεκαλέσθη τὰ παρὰ τὸν νόμον τῶν φορολογουμένων ἐναντίον «τοῦ ἀνακριτικοῦ συστήματος, καθ' ὃ ἐπεδιώκετο ἡ ἐξέλεγχξις παντὸς ἐλλειπῶς ἢ μηδὲν δηλωθέντος εἰσοδήματος ὑποκειμένου εἰς φόρον». Ἐπρωτιμῆθη ὅθεν αὐτοῦ σύστημα ἐνδεικτικὸν (σύστημα τεκιηρίων), ὡς καταλληλοτέρα δὲ ἐνδειξις περὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐθεωρήθη τὸ ἐνοίκιον τῆς κατοικίας, ὅπερ ἄλλως τε ἡ Διοίκησις ἠδύνατο νὰ ἐξακριβώσῃ ἐκ τῶν καταλόγων τῆς φορολογίας οἰκοδομῶν.

Ὁ συμπληρωματικὸς φόρος, ὃ εἰσαχθεὶς διὰ τοῦ νόμου ΓΩΛ', ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ ἐτήσιου εἰσοδήματος πάσης οἰκογενείας ἐχούσης τὴν κατοικίαν ἐν Ἑλλάδι ἢ διαμεινάσης ἐν τῇ χώρᾳ ἐπὶ ἕντος ὑπόχρεως εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ φόρου ἤτοι ὁ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας.

Πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος ἐλαμβάνετο ὡς βίαις τὸ ἐνοίκιον τῆς κατοικίας⁽¹⁾, ἀξανάμενον εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἐνδείξεων πολυτελοῦς διαβιώσεως.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συνολικοῦ τούτου ἐνοικίου, καθωρρίζετο, δι' εἰδικῶν πινάκων καὶ ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, τὸ ἐτήσιον φορολογητέον εἰσόδημα τῆς οἰκογενείας⁽²⁾.

Ἐκ τοῦ οὕτως ἐξευρισκομένου εἰσοδήματος ἐξελίπιετο ποσὸν 4,000 δραχμῶν καὶ ἐπιπροσθέτως 400 δραχμαὶ δι' ἕκαστον μέλος τῆς οἰκογενείας ὑπὲρ τὰ πέντε. Τὸ ἐναπομένον εἰσόδημα ὑπέκειτο εἰς προοδευτικὸν φόρον⁽³⁾.

(1) Ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐχρησιμοποιοῦντο πλείονες τῆς μιᾶς, ὡς βίαις ἐχρησίμευε τὸ σύνολον τῶν μισθωμάτων· τὸ ποσὸν τοῦτο ἠϋξάνετο κατὰ τινα ἀναλογίαν, ὡσάκις ἐχρησιμοποιοῦντο ὡσαύτως ἐπαύλεις, σταῦλοι κλπ. ἢ ὡσάκις ἐπρόκειτο περὶ φορολογουμένου, κατοικοῦντος μόνου ἐν τῇ οἰκίᾳ ἄνευ ἐτέρων μελῶν οἰκογενείας ἢ τέλος προκειμένου περὶ ἐπαγγελματικῶν τινῶν τάξεων· διὰ πάντα ταῦτα ὑπῆρχον λεπτομερεῖς διατάξεις ἐν τῷ νόμῳ.

(2) Π. γ. ἐθεωροῦντο ὡς ἔχουσαι ἐτήσιον εἰσόδημα 9,500 δρχ. αἱ οἰκογενεαὶ: 1) αἱ κατοικοῦσαι ἐν Ἀθήναις, τῶν ὁποίων τὸ συνολικὸν ἐτήσιον ἐνοίκιον ἦτο 2,401—2,520 δρχ., 2) αἱ κατοικοῦσαι ἐν ἐτέροις πόλεσι, ἐχούσῃ πληθυσμὸν 35.000 κατοίκων τοῦλάχιστον, με ἐτήσιον ἐνοίκιον 1.951—2.050 δρχ., 3) αἱ κατοικοῦσαι εἰς πόλεις 10.000 μέχρι 35.000 κατοίκων, με ἐτήσιον ἐνοίκιον 1.681—1.760 δρχ. καὶ 4) πᾶσαι αἱ κατοικοῦσαι εἰς τὰς λοιπὰς πόλεις ἢ χωρία, με ἐτήσιον ἐνοίκιον 1.401—1.480 δρχ. Πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἐτήσιου τούτου ἐνοικίου ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψει τὰ διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν ὑπάρχοντα στοιχεῖα (τὸ καταβαλλόμενον μίσθωμα ἢ ἡ μισθωτικὴ ἀξία), ἐκεῖ δ' ἐνθα δὲν ἐφηρμόζετο ὁ φόρος οὗτος, ἐλαμβάνετο τὸ συμπεφρονημένον μίσθωμα ἢ ἐπὶ ἰδιοχρησιμοποιουμένων οἰκιῶν ἢ μισθωτικῇ ἀξίᾳ.

(3) Ἐπὶ τῇ βάσει πίνακος, προβλέποντος φόρον 10 δρχ. διὰ τὰ κάτω

Τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ΓΩΛ' εἰσαχθὲν σύστημα βεβαιώσεως τοῦ φόρου ἐστηρίζετο ἐπὶ δηλώσεως τοῦ φορολογουμένου, ὑποβαλλομένης καθ' ἑκάστην τριετίαν καὶ ἐλεγχομένης ὑπὸ τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου.

Δέον ἐν τούτοις νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι τὰ τεκμήρια δὲν ἦσαν ἀμάχητα ὁ φορολογούμενος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ δηλώσῃ τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ εἰσόδημα, ἐὰν τοῦτο ἦτο κατώτερον τοῦ ἐκ τῶν τεκμηρίων προκύπτοντος, ἀντιθέτως δ' ὁ Οἴκος. Ἐφορος ἐδικαιοῦτο ὡσαύτως νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐγγραφὴν τοῦ φορολογουμένου διὰ ποσὰ ἀνώτερα τῶν τεκμηρίων. Τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως ὑπεῖχεν ἐκεῖνος, ὅστις ἐζήτηι νὰ μὴ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει τὰ τεκμήρια, τὸ ἐν προκειμένῳ ὅμως δικαίωμα ἐλέγχου τοῦ Οἴκ. Ἐφόρου ἦτο λίαν περιορισμένον (1).

Αἱ μεταξὺ τοῦ φορολογουμένου καὶ τοῦ Οἴκ. Ἐφόρου διαφοραί, ὡς καὶ αἱ δηλώσεις αἱ ἀναγράφουσαι εἰσόδημα κατώτερον τοῦ τεκμαρτοῦ, ὑπέκειντο εἰς τὸν ἐλεγχον δύο ἐπιτροπῶν, ὧν ἡ μία, πρωτοβάθμιος, ἤδρευε παρ' ἑκάστη Οἰκονομικῇ Ἐφορίᾳ, ἡ δ' ἑτέρα, δευτεροβάθμιος, εἶχεν ἔδραν τὰς Ἀθήνας (2).

τῶν 500 δρχ. φορολογητέα εἰσοδήματα καὶ 2.755 δρχ. δι' εἰσοδήματα 100.000 δρχ. Τὰ πέραν τοῦ ποσοῦ τούτου εἰσοδήματα ἐφορολογοῦντο πρὸς 3%.

(1) Ὁ νόμος ὑπεχρέου ὡσαύτως τὸν φορολογούμενον, ὅπως δηλώσῃ τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ εἰσόδημα, ὡςαὖτις τοῦτο ἦτο ἀνώτερον τοῦ τεκμαρτοῦ (ἢ ὑποχρέωσις αὐτῆ ἡμεροβητήθη ὑπὸ τοῦ Β. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ, ἐνθ' ἀν. σ. 750, μεταγενέστερος ὅμως νόμος καὶ ἡ νομολογία ἐδέχθησαν τὴν ὑπαρξίν τοιαύτης ὑποχρέωσεως). Κατὰ συνέπειαν, ὁ Οἴκ. Ἐφορος ὄφειλε, πλὴν τῶν τεκμαρτῶν εἰσοδημάτων (τῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐνδείξεων), νὰ προβῇ ὡσαύτως εἰς τὴν ἐξακριβῶσιν τῶν εἰσοδημάτων τῶν ὑπερβαίνοντων τὰ τεκμήρια ταῦτα. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, καθὼ φέρων τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως, ὁ Οἴκ. Ἐφορος ἠδύνατο νὰ κάμῃ χρῆσιν παντὸς φορολογικοῦ στοιχείου ἢ ἄλλου ἐγγράφου κατεχομένου ὑπὸ τῶν δημοσίων ἀρχῶν ἢ οἰουδήποτε ἐπισήμου ἐγγράφου, ἔχοντος δημόσιον χαρακτῆρα (διαθήκης, συμβολαίου κλπ.) ἠδύνατο ὡσαύτως νὰ ζητήσῃ πληροφορίας ἀπὸ τὰς τραπέζας, εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα νὰ ὑπολογίσῃ τεκμαρτὸν εἰσόδημα ἐκ 4% ἐφ' ὅλων τῶν ἐκ τῶν στοιχείων τούτων προκύπτοντων κεφαλαίων. Διάφοροι ὑποχρεώσεις, μετὰ νικώσεων, ἐπεβλήθησαν εἰς τοὺς συμβολαιογράφους, τοὺς ὑποθηκοφύλακας καὶ τὰς τραπέζας· οἱ ἰδιοκτῆται οἰκῶν ὄφειλον ὡσαύτως νὰ γνωστοποιῶσιν ἐγγράφως πᾶσαν ἀλλαγὴν μισθοῦ, ἐπὶ ποινῇ προστίμου δύο δραχμῶν. Πλὴν τούτου ὅμως, οὐδὲν δικαίωμα ἐρεῦνης παρεῖχετο εἰς τὸν Οἴκ. Ἐφορον, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐγγραφὴν φορολογουμένου ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων μὴ ἀπολύτως ἐξηκριβωμένων· μόνον ἐν ἡ περιπτώσει ὁ φορολογούμενος ἰσχυρίζετο, ὅτι τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ εἰσόδημα ἦτο κατώτερον τοῦ τεκμαρτοῦ, ὁ Οἴκ. Ἐφορος εἶχε τὸ δικαίωμα ὅπως προβῇ εἰς παντὸς εἶδους ἐλεγχον ἢ ἐρευναν πρὸς διαπίστωσιν τῆς ἀληθείας.

(2) Ἡ πρωτοβάθμιος ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖτο ἐκ δύο δημοσίων ὑπαλλήλων

Οἱ ὀριστικοὶ φορολογικοὶ κατάλογοι παρέμενον ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ τριετίας, ἐτροποποιοῦντο δὲ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις.

Οἱ φορολογούμενοι παρεπονοῦντο κατὰ τοῦ ἀνακριτικοῦ συστήματος τοῦ νόμου „ΓΤΉΓ“, προφασιζόμενοι μὲν, ὅτι τοῦτο παρεβίαζε τὸ ἐπαγγελματικὸν ἀπόρητον, πράγματι ὅμως ἐπιθυμοῦντες νὰ δηλώσωσι μόνον τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ εἰσοδήματός των, ὅπερ, κατ' αὐτούς, ἦτο δίκαιον νὰ δηλώσωσι. Ὁ νόμος ΓΩΛ', σκοπῶν ὅπως καθησυχάσῃ τοὺς φορολογουμένους, ὑπερέβη τὸν σκοπὸν του. Ὁ φορολογούμενος, ἐν ἧ περιπτώσει τὰ τεκμήρια ἦσαν δυσμενῆ δι' αὐτόν, διέθετε πάντα τὰ μέσα, ὅπως ἐπιτύχῃ δικαιοσύνην· ἐνῶ διὰ τὸν Ἐφόρον, ἡ εὐχέρεια τῆς ἐγγραφῆς τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος ἦτο μόνον θεωρητική, διότι, ἐλλείπει δικαιώματος ἐλέγχου, ἐστερεῖτο οὗτος σχεδὸν παντελῶς ἀποδείξεων. Ὡς ἐκ τούτου ὄφειλεν οὗτος πάντοτε νὰ προσπαθῇ, ὅπως μὴ ἀπομακρύνῃται τῶν τεκμηρίων (1).

Κατὰ συνέπειαν, ὁ φόρος τοῦ νόμου ΓΩΛ', βασιζόμενος κατ' ἀρχὴν ἐπὶ ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων δαπάνης, παρὰ τὴν προσοχὴν μεθ' ἧς ὁ νόμος καθώρισε τὰ τεκμήρια, παρουσίαζε πάντα τὰ μειονεκτήματα τοῦ τεκμηρίου (2). Ἐξ ἄλλου, δεδομένου, ὅτι ἡ φορολογία αὕτη ἀπέ-

καὶ τοῦ προέδρου τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου ἢ τοῦ προέδρου τοῦ ἐμπορικοῦ ἐπιμελητηρίου ἢ ἐνὸς ἐμποροῦ ἢ δευτεροβάθμιος ἐπιτροπῆ ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ἀνωτέρων δημοσίων ὑπαλλήλων. Αἱ ἐπιτροπαί, δικάζουσαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου ἢ τοῦ Ἐφόρου προσκομιζομένων στοιχείων, ἐδικαιοῦντο ὡσαύτως νὰ ἐξετάσωσι μάρτυρας, ὡς καὶ νὰ ἐπιβάλωσιν ὄρκον εἰς τὸν φορολογούμενον. Ὅσακις ὁ φορολογούμενος ἰσχυρίζετο, ὅτι τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ εἰσόδημα ἦτο κατώτερον τοῦ τεκμηρίου, ἢ ἐπιτροπῆ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ προβῇ εἰς πάσης φύσεως ἐρεῦνας, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ καθορισμοῦ τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος τοῦ φορολογουμένου. Αἱ ἐπιτροπαί, δικάζουσαι κατὰ πεποίθησιν, ὄφειλον νὰ αἰτιολογῶσι τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν. Οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι, τροποποιοῦμενοι συμφώνως πρὸς τὰς ἀποφάσεις ταύτας, παρέμενον ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ τριετίας. Ἡ τροποποίησις τῶν καταλόγων, διαρκούσης τῆς τριετοῦς ταύτης περιόδου, ἐπετρέπετο ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ φορολογουμένου, ἀλλαγῆς κατοικίας, αὐξήσεως ἢ μειώσεως τοῦ πραγματικοῦ ἢ τεκμηρίου εἰσοδήματος κατὰ πλέον τῶν 10% ἢ τέλος ἐν περιπτώσει μειώσεως ἢ αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας.

(1) Ἐξαιρέσεις ὑπῆρξε διὰ τὰ ἔτη 1915, 1916, 1917 καὶ 1918, κατὰ τὰ ὁποῖα, μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν (βλ. κατωτ. σελ. 33), οἱ Οἰκ. Ἐφοροὶ ἠδυνήθησαν νὰ συλλέξωσι στοιχεῖα περὶ τῶν ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπιχειρηματιῶν πραγματοποιηθέντων κερδῶν καὶ νὰ φορολογήσωσιν αὐτοὺς ἐπὶ εἰσοδήματος πολλαπλῶς ἀνωτέρου τοῦ τεκμηρίου τοιούτου.

(2) Παραθέτομεν μικρὸν ἀπόσπασμα ἐκ τῆς θυμασίας κριτικῆς τοῦ κ. Κ. ΔΕΜΕΡΤΖΗ, ἐνθ' ἂν. σ. 72 καὶ ἐπ. «Τὸ κυριώτατον ὅμως σφάλμα,

βλεπεν οὐχί εἰς τὴν αὔξησιν τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ νὰ θέσῃ τὰς βάσεις βαθμιαίας μεταρρυθμίσεως τοῦ συστήματος ἀμέσου φορολογίας, ὧφειλε ν' ἀπομακρυνθῆ τῆς ἀρχῆς τῶν τεκμηρίων, ἦτις, διέπουσα σχεδὸν ἅπαντας τοὺς ἰσχύοντας τότε ἀμέσους φόρους, καθίστα αὐτοὺς ἀδίκους. Ὁ νομοθέτης ὧφειλεν, ἀντιμετωπίζων μετὰ μεγαλυτέρου θάρρους τὴν ἀντίδρασιν τῶν τάξεων, τῶν ὁποίων ἐθίγοντο τὰ συμφέροντα, νὰ καταστήσῃ τὸν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἀσκούμενον ἐπὶ τῶν φορολογουμένων ἔλεγχον αἰσθητότερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον, καθότι ἄνευ τοιοῦτου ἐλέγχου καθίσταται ἀδύνατος ἡ ἐπιτευξίς φορολογικῆς δικαιοσύνης καὶ ἰσότητος. Ἐν τούτοις ὁ φόρος οὗτος ἀπετέλεσε πρόοδον, διότι οὐ μόνον εἰσήγαγε νέας ἀρχάς, παραδεγεμένας ὡς δικαίας ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ προητοίμασε κατὰ τι τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ριζικωτέραν μεταρρυθμίσιν, τὴν εἰσαχθεῖσαν μετέπειτα εἰς τὸ ὅλον σύστημα τῆς ἀμέσου φορολογίας.

γ) Πολεμικὸς φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν.

Τὴν 6ην νοεμβρίου 1917 ἐδημοσιεύθη ὁ νόμος 1043 «περὶ φορολογίας τῶν ἐκτάκτων κερδῶν»: σχεδὸν ταυτοχρόνως κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν σχέδιον νόμου, ὄπερ βραδύτερον κατέστη νόμος, ὁ 1640, «περὶ φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων». Ἀμφότεροι οἱ νόμοι οὗτοι εἶχον προταθῆ ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Νεγρεπόντη, Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ κυβερνήσει τοῦ κ. Ἐ. Βενιζέλου.

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν ἐσκόπει, ὅπως φορολογήσῃ τὰ ὑπέρογκα κέρδη, τὰ ὁποῖα τάξεις τινές, εὐνοηθεῖσαι ὑπὸ τῶν περιστάσεων τοῦ πολέμου, εἶχον πραγματοποιήσῃ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1915. Ἡ φορολογητέα ὕλη, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, συνίστατο ἐκ τῶν κερδῶν, ἅτινα ἐπραγματοποιήθησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων καὶ ἅτινα, ὑπερβαίνοντα τὴν συνήθη προπολεμικὴν ἀπόδοσιν, ὧφείλοντο οὐχί εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν ἱκανότητα τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ πολέμου ἐπενεχθεῖσαν γενικὴν οἰκονομικὴν ἀναστάτωσιν. Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ φόρου τούτου, ὅστις εἰς πλείστας ἄλλας

εἰς ὃ ὑπέπεσεν ὁ νόμος ΓΩΛ', ἐγκεῖται εἰς τὸν τρόπον τῆς βεβαιώσεως τῶν εἰσοδημάτων καὶ ἐν τῇ ὄλῃ οἰκονομίᾳ καὶ συντάξει αὐτοῦ... Τὸ φάσμα τῆς λεγομένης ἐρεῦνης καὶ τοῦ ἀνακριτικοῦ συστήματος κατέστρεψε τὴν ὄλην οἰκονομίαν τῆς κυρίας τροποποιήσεως, οὕτω δὲ ἀφηρέθη ἐμμέσως ἀπὸ τοῦ Δημοσίου τὸ παραχωρηθὲν αὐτῷ ὄπλον ὅπως ἀποδεικνύη μείζονα εἰσοδήματα, ἐπετρέπη δὲ εἰς τὸν φορολογούμενον, ὑπὸ τὰ διάφορα ταῦτα προσήματα, νὰ καταδολιεύηται τὸν νόμον καὶ ὑποκλέπητῃ ἀπὸ τοῦ Δημοσίου τὸν φόρον, ὃν ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νόμου... ».

χώρας ἔρθανε σχεδὸν μέχρι δημεύσεως τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, κατέστη ἀναγκαία, οὐ μόνον διὰ λόγους οἰκονομικούς, ἀλλά, ὅπερ ἔξ ἴσου σπουδαίον, ἐπίσης διὰ λόγους ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ χαρακτήρος.

Πρὸς καθορισμὸν τῆς φορολογητέας ὕλης, ἐλαμβάνετο ὡς βάσις τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα (κέρδος), μόνον δὲ ἡ «τακτικὴ ἀπόδοσις» ἦτοι τὸ «σύνηθες κέρδος», τὸ περιεχόμενον εἰς τὸ ὅλον πολεμικὸν κέρδος, ὑπελογίζετο ἐπὶ τῇ βάσει τεκμηρίων, ὅσάκις δὲν εἶχον τηρηθῆ τακτικὰ βιβλία κατὰ τὴν προπολεμικὴν περίοδον.

Ἡ ἀναδρομικότης τοῦ νόμου καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ φόρος ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος τῶν προηγουμένων ἐτῶν, ἀπή-
 τουν καὶ ἔσχον ὡς συνέπειαν τὴν διεύρυνσιν τῶν δικαιωμάτων τῆς Διοικήσεως ⁽¹⁾ πρὸς ἀνακριτικὸν ἔλεγχον.

Τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον ἀντεπροσωπεύετο ἐπαρκῶς ἐν τῷ ἔργῳ τῆς βεβαίωσεως τοῦ φόρου. Εἰδικαὶ ἀφ' ἐνὸς συμβουλευτικαὶ ἐπιτροπαὶ ἐβοήθουν τὸ ἔργον τῶν Οἰκ. Ἐφόρων, παρέχουσαι αὐτοῖς τὰς ἀπαιτουμένας πληροφορίας, ἀφ' ἑτέρου δ' αἱ ἐπιτροπαί, παρὰ τῶν ὁποίων ἐξεδικάζοντο αἱ μεταξὺ τοῦ Οἰκ. Ἐφόρου καὶ τῶν φορολογουμένων ἀμφισβητήσεις, περιελάμβανον ὡσαύτως μέλη, ἐκλεγόμενα ἐκ τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων καὶ ἐπιχειρήσεων.

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, πλὴν τῶν καθαρῶς ταμειυτικῶν σκοπῶν, εἶχεν ὡσαύτως τὸν οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐνδιαφέροντα προσορισμὸν, τῆς προπαρασκευῆς τοῦ ἐδάφους διὰ τὴν ἐπιβολὴν φόρου ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος ⁽²⁾, ἀντὶ τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος, ὅπερ μέχρι τότε ἐλαμβάνετο ὡς φορολογητέα ὕλη. Παρὰ τὰς δυσχερείας, αἵτινες θὰ παρουσιάζοντο κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐκτάκτου φόρου ἐπὶ τῶν κερδῶν, ἐκεῖ ἔνθα οὐδὲ τακτικὸς τοιοῦτος ὑπῆρχε, τὰ ἀποτε-

(1) Οὕτως, ὁ νόμος ὑπερρέου τὸν φορολογούμενον, οὐ μόνον ὅπως παρέχη εἰς τὸν Οἰκ. Ἐφορον πᾶσαν ζητουμένην ἐξήγησιν, ἀλλ' ὡσαύτως ὅπως ἀνακοινοῖ αὐτῷ πάντα λογαριασμὸν ἢ ἕτερον στοιχεῖον ἀναγκαίου διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ κέρδους, ὡς καὶ ὅπως ἐπιτρέπη αὐτῷ, ἐν ἀνάγκῃ, ἐπιτόπιον ἔρουναν. Ὁ νόμος παρεῖχεν ὡσαύτως εἰς τὸν Οἰκ. Ἐφορον τὸ δικαίωμα, ὅπως ζητῆ πάσης φύσεως πληροφορίας ἀπὸ τὰς κεντρικὰς, κοινοτικὰς ἢ ἄλλας ἀρχάς, ἀπὸ τὰς τραπέζας, τὸ ἐμπορικὸν ἐπιμελητήριον ἢ καὶ ἀπὸ τρίτους. Ὁ νόμος προέβλεπεν ὡσαύτως προσφυγὴν εἰς τὰς ὑπηρεσίας ἐμπειροτεχνῶν, τοῦτο δ' ὑπῆρξεν εὐτυχῆς ἐμπνευσις τοῦ νομοθέτου, ὡς ἡ πείρα ἀπέδειξεν.

(2) Πρβλ. ὡσαύτως *Ἐκθεσιν Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου «περὶ τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων»* (ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, *Περίληψις τῆς κειμένης ἀμέσου φορολογίας*, ἐνθ' ἀν. σελ. 99).

λέσματα ὑπῆρξαν λίαν ἐνθαρρυντικά⁽¹⁾, ὀφείλονται δ' εἰς τὸν ἀσκηθέντα αὐστηρὸν ἔλεγχον ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας, ἣτις ἐν προκειμένῳ ἀνεδείχθη εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀποστολῆς της, ἱκανὴ ὅπως περιορίσῃ τὴν φορολογικὴν διαφυγὴν. Τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα, ὡς καὶ ἡ βαθμιαία ἐξοικειώσεις τῶν φορολογουμένων πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς φορολογίας τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος καὶ πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀνακριτικοῦ συστήματος ἐλέγχου, ἐνεθάρρουν τὸ Κράτος, ὅπως προβῆ εἰς τὴν φορολογικὴν μεταρρυθμίσειν τοῦ νόμου 1640.

(1) Βλ. ἀνωτ. σημ. 4 σελ. 17. Πρβλ. ὡσαύτως διὰ τὰ πρῶτα ἀποτελέσματα, Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Ἡ φορολογία τῶν ἐκτάκτων κερδῶν ἐν Ἑλλάδι*, ἐν τῷ περιοδικῷ «Μέλλον», Ἀθῆναι, ἰανουάριος. 1919.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΣΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΤΩ, 1919

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Οἱ τρεῖς νόμοι τῆς μεταρρυθμίσεως.

Ἡ μεταρρυθμίσις τῆς ἀμέσου φορολογίας ἐπραγματοποιήθη ἐν Ἑλλάδι τῷ 1919 διὰ τριῶν νόμων :

α) τοῦ νόμου 1640 τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1919, ἐπιβάλλοντος τὴν «φορολογίαν τῶν καθαρῶν προσόδων»,

β) τοῦ νόμου 1641 τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1919, τροποποιῶντος καὶ κωδικοποιῶντος τὴν «φορολογίαν τῶν κληρονομιῶν, δωρεῶν, προικῶν καὶ κερδῶν λαχείων» (1) καὶ

γ) τοῦ νόμου 1642 τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1919, ἐπιβάλλοντος τὴν «φορολογίαν τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας» (1).

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων νόμων, ὁ πρῶτος ἐνδιαφέρει περισσότερο τὴν παροῦσαν μελέτην.

Σκοπὸς τῆς εἰσαγωγῆς τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ νομοθεσία τοῦ 1919 ἠθέλησε ν' ἀπαλλάξῃ τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἀπὸ τῆς ἀταξίας καὶ τῶν ἀδικιῶν, αἷς περιεῖχε τὸ «μωσαϊκὸν» τῆς ἀμέσου φορολογίας.

Ἡ ἐνοποίηση τῆς φορολογίας δι' ὅλας τὰς περιφερείας τῆς χώρας, ἢ εἰς φόρον ὑπαγωγῆ τῶν εἰσοδημάτων, ἄτινα, κατὰ τὸ ἐν ἰσχύι σύστημα, εἰς οὐδένα ὑπέκειντο φόρον, ὡς καὶ ἡ εἰσαγωγὴ ἐπιστημονικοῦ

(1) Ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους καὶ ἐν τῷ ὄργανισμῷ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ἀμφότεροι οἱ φόροι οὗτοι περιλαμβάνοντο εἰς τοὺς ἀμέσους φόρους.

συστήματος, θὰ εἶχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καλυτέραν κατανομήν τῶν φορολογικῶν βαρῶν· τὰ μέτρα ταῦτα θὰ ἡπύνοον τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, ἣτις εὐρίσκετο ὑπὸ συνθήκας μεγάλης φορολογικῆς ἀνισότητος, παρατηρουμένης οὐ μόνον μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς δραστηριότητος αὐτῆς, ἀλλ' ἀκόμη ἐντὸς τῶν κόλπων τοῦ αὐτοῦ κλάδου.

Ἡ μεταρρύθμισις, πρὸς τούτοις, ὡς παρατηρεῖ (1) ὁ εἰσηγητὴς αὐτῆς κ. Μ. Νεγρεπόντης, Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἐν τῇ Κυβερνήσει Βενιζέλου, θ' ἀντικαθίστα τὸ ἄνευ ἀλληλουχίας καὶ γενικῆς τινος κατευθύνσεως σύστημα καὶ «ἤθελε σημειώσῃ φωτεινὸν σταθμὸν ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν φιλελευθέρων δημοκρατικῶν ἀρχῶν, ὑπὸ τὴν σημαίαν τῶν ὁποίων ἐννοεῖ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν πρόοδον ἢ φιλιότητα Πατρίδος». Ἡ μεταρρύθμισις ἱκανοποιεῖ ἐπίσης καὶ τὴν κοινὴν γνώμη· εἶχεν αὕτη ὠριμάσει ἤδη ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ(2).

Ἡ συνταγματικὴ ἀρχὴ τῆς ἰσότητος τῶν πολιτῶν ἔναντι τῶν δημοσίων βαρῶν δὲν θὰ ἦτο ἐφεξῆς γράμμα νεκρὸν(3).

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν θὰ εἶχεν ἕξ ἄλλου εἰς χεῖρας ὄργανον ἐλαστικὸν καὶ παραγωγικόν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Δ. Τανταλίδης(4).

(1) *Les Finances de la Grèce pendant la guerre*, ἔκδοσις τοῦ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, Ἀθῆναι, 1920, σ. 99, ὡς καὶ *Εισηγητικὴ ἔκθεσις τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ φορολογίας καθαρῶν προσόδων*. «Τῷ ὄντι παρουσιάζει (ἡ ἄμεσος φορολογία) ἐν γένει σύνολον ἀποτελούμενον, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ μέτρων νομοθετηθέντων ὑπὸ τὴν πίεσιν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν τῆς Π. Ἑλλάδος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῆς συμπεριληφθείσης νομοθεσίας τῆς ἰσχυροῦσης ἐν ταῖς Ν. Χώραις, πάντων ἄνευ ἀλληλουχίας καὶ κατευθυντηρίου τινὸς ἀρχῆς, ἀγνοεῖ ἐπακριβῶς ἐκείνους ἐκ τῶν εἰσοδηματιῶν, οἵτινες πρέπει νὰ ὑφίστανται τὸ μέγα μέρος τοῦ φορολογικοῦ βάρους, ὅπερ σήμερον πιέζει τοὺς μᾶλλον ἐνδεεῖς, διατηρεῖ διαφορικὴν φορολογίαν εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας, ὅπερ ἀντισυνταγματικόν, παρακωλύουσαν τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τῶν πλουτολογικῶν φαινομένων τῆς χώρας».

(2) Μεταξὺ ἄλλων πρβλ. Κ. ΔΕΜΕΤΖΗ, ἐνθ' ἄν. σ. 72 ἐπ.

(3) Τὸ Σύνταγμα τοῦ 1864 (ἀναθεωρηθὲν καὶ τροποποιηθὲν τῷ 1911), ἐν ἄρθρῳ 3, περιελάμβανε τὴν ἐξῆς διάταξιν: «Οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου, καὶ σунεισφέρουσιν ἀδιακρίτως εἰς τὰ δημόσια βᾶθη ἀναλόγως τῶν δυνάμεων τῶν». Τὴν πολιτικὴν ταύτην ἀρχὴν, παραμεληθεῖσαν ἐν τῷ παρελθόντι, ἐσεβάσθη ἡ μεταρρύθμισις. Ἐπὶ τῆς νομικῆς ἐννοίας τῆς διατάξεως ταύτης, ἐπαναλαμβανομένης εἰς τὰ ἐπόμενα Συντάγματα βλ. Κεφ. ΙΧ τῆς παρούσης, εἰς τὰ περὶ ἀναιρέσεως καὶ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

(4) Διευθυντῆς τῶν Ἀμέσων Φόρων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην καὶ μετέπειτα Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν. Πρβλ. ἰδίου: *Εἰσήγησις εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῆς κειμένης ἀμέσου φορολογίας*, Ἀθῆναι, 1919, σελ. 36: «... Διότι ἡ μεταρρύθμισις ἐπέγει, τῇ ἀληθείᾳ, καὶ διὰ πολλοὺς μὲν ἄλλους λόγους, ἀλλὰ κυρίως διότι ἡγγικεν ἡ ὥρα ὅπως ὀπισθοδῶσιν

Ἄντι δὲ συστήματος ἀσυναρτήτου καὶ περιπλόκου, τὸ ὁποῖον ἔφερον εἰς ἀμηχανίαν τοὺς ὑπαλλήλους τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας, τοὺς μετατιθεμένους ἐκ μιᾶς περιφερείας εἰς ἑτέραν, θὰ εἴχομεν ὁμοίομορφον σύστημα, διευκολύνον τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως.

Ἡ Βουλὴ ὑπέδεχθη ἐνθέρμως τὴν μεταρρῦθμισιν. Ὁ Ἐμ. Ρέπουλης, ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ἐμπνευσμένην (¹) αὐτοῦ ἀγόρευσιν ἐν τῇ Βουλῇ (²), εἶπε μεταξύ ἄλλων τὰ ἑξῆς (³): «Θὰ ἐπεβάλ-»
 «λετο τοιαύτη φορολογικὴ μεταρρῦθμισις καὶ ἔνεκα ἠθικῶν λόγων
 «ἐμφανίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἐφ' ὅσον τοῦτο φιλοτιμεῖται
 «νὰ ἐμφανίζεται εἰς τὸ προσηκόν ὕψος πολιτισμοῦ. Ὁ πολιτισμὸς τῶν
 «Κρατῶν δὲν εἶναι ἀπλῆ τις ἔννοια περιλαμβάνουσα ὠρισμένας τινὰς
 «ἐκδηλώσεις προόδου, ὁ πολιτισμὸς τῶν Κρατῶν δὲν ἀναζητεῖται οὔτε
 «μόνον εἰς τὴν πρόοδον τῶν καλῶν τεχνῶν, οὔτε ἐν γένει εἰς τὴν πρό-
 «οδον μόνον τῶν ἐπιστημῶν καὶ γραμμάτων· ἔχει ἐκδήλωσιν ποικίλην
 «καὶ πολυσχιδῆ καθ' ὅλας τὰς ἐκτάσεις καὶ τὰς διακλαδώσεις τῆς κοι-
 «νωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς. Εἰς τὸ φορολογικὸν δὲ σύστημα ἐκάστου
 «Κράτους κατοπτρίζεται ἐνδεικτικώτατα ὁ πολιτισμὸς μιᾶς χώρας,
 «διότι κατοπτρίζονται εἰς αὐτὸ αἱ περὶ φορολογικοῦ δικαίου ἀντιλή-
 «ψεις τῆς Πολιτείας, διότι κατοπτρίζονται εἰς αὐτὸ αἱ πολιτικαὶ ἀντι-
 «λήψεις τῶν κυβερνῶντων τὴν χώραν, διότι κατοπτρίζεται ἡ κατά-
 «στασις τῆς ἰσότητος τῶν πολιτῶν αὐτῆς εἰς τὰς πρὸς τὸ Κράτος ὑπο-
 «χρεώσεις. Κράτος, ἐμφανίζον ἀνισότητα καὶ ἀνεπιστημονικότητα ἐν
 «τῇ φορολογίᾳ αὐτοῦ, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ πλήρως πολιτισμένον,
 «οἶανδήποτε ἂν παρουσιάσῃ ἄλλην ἐκδήλωσιν πολιτισμοῦ. Κατὰ ταύ-
 «την δὲ τὴν περίοδον ἰδίως ὑποχρέωσιν ἔχομεν νὰ παρουσιάσωμεν

αἱ χεῖρες τοῦ Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν δι' ὄργανου εὐχειρίστου καὶ ἐλαστικοῦ, ὄργανου, οὗτινος συνάμα τὰ ἐλατήρια νὰ ὄσιν ἐσφυρηλατημένα εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης, ὅπως δυναθῇ καὶ ἀντεπεξέλθῃ, ἀπὸ τε τῆς στενῆς κρατικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ γενικωτέρας κοινωνικῆς τοιαύτης, εἰς τὰ δευρὰ προβλήματα τῆς αὔριου, τῶν ὁποίων τὴν τραγικὴν σύνθεσιν συντελοῦσι νῦν πῦρ καὶ σίδηρος καὶ αἷμα τῶν λαῶν!»

(¹) Πρβλ. *Περὶληψις τῆς κειμένης ἀμέσων φορολογίας*, ἔκδ. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ἐνθ' ἀν. σ. 152 ἐπ.

(²) Αὐτόθι σ. 160: «Ἐὰν εὐρίσκειται ἐν τινι καθυστερήσει τὸ Κόμμα τῶν Φιλευθέρων εἰς τὰς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ Λαοῦ, εὐρίσκειται ἀκριβῶς εἰς τὸ ζήτημα τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Ἐπηγγέλθημεν ἀπὸ τοῦ 1910 τὴν τοιαύτην φορολογικὴν μεταρρῦθμισιν, διεκηρύξαμεν ἔκτοτε, ὅτι θὰ βαδίσωμεν πολιτικὴν ἐλαττώσεως τῶν ἐμμέσων φόρων καὶ ἀξίσεως τῶν ἀμέσων φόρων».

(³) Αὐτόθι σ. 161.

» καὶ εἰς τοῦτο πολιτισμένον τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος, ἄξιον τῆς θέσεως
» τὴν ὁποῖαν διεκδικεῖ».

Ἡ εἰσηγητικὴ ἔκθεσις τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀναλύουσα
λεπτομερῶς τὸ σύστημα, ἑξαίρει τοῦτο (1).

Ὡσαύτως οἱ εἰσηγηταὶ τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ νο-
μοσχεδίου κ. κ. Α. Ἀναστασιάδης (2) καὶ Ι. Βαλαλᾶς (3), ἐξετάζοντες

(1) *Περίληψις κειμ. ἀμ. φορολ. ἐνθ' ἄν. σ. 98—121*. «Τὸ ὑποβληθὲν νο-
μοσχέδιον εἶναι ὅλον προηγγέλθη ἐν τῇ Βουλῇ παρὰ τοῦ κ. ἐπὶ τῶν Οἰκο-
νομικῶν Ὑπουργοῦ, ἀποτελεῖ δηλονότι τὴν βᾶσιν τῆς μεθοδικῆς καὶ ἐπιστη-
μονικῆς διαρρυθμίσεως τοῦ ὅλου φορολογικοῦ ἡμῶν συστήματος, ὅπερ οὕτω
θὰ καταστῆ ὁμοιογενὲς καθ' ὅλον τὸ Κράτος, ἐπιδιωκομένης τῆς φορολο-
γίας πάσης καθαρᾶς προσόδου, οἰασδήποτε προελεύσεως» (σ. 99) «... Σκοπὸς
ὄν προτίθεται τὸ νομοσχέδιον εἶναι... 1) ἡ ἀναμόρφωσις τῆς ἀμέσου ἡμῶν
φορολογίας, ἣτις ἦδη ἐν τῷ Παλαιῷ Βασιλείῳ εἶχε χάσει ἀπολύτως τὴν
ὁμοιομορφίαν αὐτῆς, καταστᾶσα διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν Νέων Χωρῶν
πραγματικῶς ποικιλόμορφος· 2) ἡ φορολογία τῶν εισοδημάτων ἐκείνων, ἅτινα
μένον τελεσιῶς ἄνευ οὐδενὸς φορολογικοῦ βάρους ὑπὸ τὴν κρατοῦσαν νο-
μοθεσίαν καὶ 3) ἡ ἐφαρμογὴ τῆς προοδευτικότητος ἐν φορολογικῇ νομοθεσίᾳ
(σ. 100)».

(2) Μετέπειτα Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, πρόεδρος τοῦ Ἐμπο-
ρικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου κλπ. Ἡ παρ' αὐτοῦ γενομένη διαβε-
βαίωσις περὶ τοῦ ἐπικαιροῦ τῆς μεταρρυθμίσεως ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν
διότι οὗτος ἀνήκει εἰς τὰς ἐμπορικὰς τάξεις, αἵτινες συνήθως διαμαρτύρον-
ται κατὰ τῆς φορολογίας τοῦ εισοδήματος. Δέον γ' ἀναφῆρωμεν, πρὸς τιμὴν
του, ὅτι, κατὰ τὴν συζήτησιν ἐν τῇ Βουλῇ ἐπὶ τῆς φορολογίας τῶν ἐκτάκτων
πολεμικῶν κερδῶν, προέβη εἰς τὴν ἐξῆς δήλωσιν: «Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἑλλη-
νικὸς λαὸς χύνει τὸ αἷμά του ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος, ὁ ἔμπο-
ρικὸς κόσμος θεωρεῖ καθήκόν του νὰ μὴ ὑστερήσῃ τούτου εἰς ὑλικὰς
θυσίας». Εἰς τὴν ἀγόρευσίν του ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου περὶ φορολογίας τῶν κα-
θαρῶν προσόδων εἶπε τὰ ἐξῆς (*Περίληψις ἀμ. φορολ. κλπ. ἐνθ' ἄν. σ. 151*):
«Μὲ τοιοῦτο φορολογικὸν σύστημα παρεσκευασμένοι, οὐ μόνον θὰ δυνάμεθα
νὰ παρακολουθήσωμεν ἀποτελεσματικῶς τὴν συντελουμένην περίξ ἡμῶν διεθνή
οικονομικὴν γύμνωσιν, οὐ μόνον θὰ εἵμεθα ἔτοιμοι νὰ συμμετάσχωμεν εἰς πι-
θανωτάτην φορολογικὴν συνεννόησιν μετὰ τῶν ἄλλων χωρῶν, ἀλλὰ καὶ θὰ
δυνάμεθα νὰ παρουσιάσωμεν εἰς τοὺς κραταιοὺς μας Συμμάχους καθαρῶς
τοὺς λογαριασμοὺς τῆς οικονομικῆς μας δυνάμεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ δύ-
νανται νὰ στηριχθοῦν δι' ἐνδεχομένην εὐρυτέραν οικονομικὴν ὑποστήριξιν
τῆς χώρας μας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐκπολιτιστικῆς αὐτῆς ἀποστολῆς ἐν τῇ
Ἀνατολῇ».

(3) Μετέπειτα Ὑπουργὸς κατ' ἐπανάληψιν. Ἐν τῇ ἀγορεύσει του ἐπὶ
τοῦ νομοσχεδίου (*Περίληψις ἀμ. φορολ. κλπ. ἐνθ' ἄν. σ. 142*) εἶπε: «Ἄλλοι
λαοὶ ἠγωνίσθησαν ἐπὶ ἔτη μακρὰ διὰ νὰ ἀποκτήσουν ὁμοίαν δημοκρατικὴν
μεταρρυθμίσιν. Παρ' ἡμῖν τίθεται εἰς ἐνέργειαν, ὡς ἀποτελοῦσα κεφάλαιον
ἐκ τῶν σπουδαιότερων τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων. Ἀκούονται καὶ παρ'

ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὰς ἀρετὰς τοῦ συστήματος, συνιστῶσιν εἰς τὴν Βουλὴν τὴν ψήφισιν τῆς μεταρρυθμίσεως.

Ἄν πρέπει δὲ νὰ παραλείψωμεν ὅπως προσθέσωμεν, ὅτι πλεῖστοι βουλευταὶ ὡσαύτως ἐπεκρότησαν τὴν μεταρρυθμίσιν (1).

Ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους ὑπελόγιζε μᾶλλον ἐπὶ μελλοντικῆς καὶ οὐχὶ ἐπὶ ἀμέσου ἐπιτυχίας τῆς μεταρρυθμίσεως, ὡς παρετήρησεν ὁ κ. Θ. Λεκατσᾶς (2).

Πλὴν ὅμως τῶν αἰσιοδόξων περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως γνωμῶν, ἠκούσθησαν ὡσαύτως καὶ ἀντιρροήσεις, κυρίως ἐκτὸς τοῦ Κοινοβουλίου· αὐταὶ ἀφῆρων ζητήματα ἀρχῆς, ὡς αἱ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Α. Ἀνδρεάδου (3) καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων καὶ πολιτικῶν, ἧ κατέκρινον τὴν μεταρρυθμίσιν ὡς ἐλαττωματικὴν, ὡς αἱ τοῦ Γ. Μπουσιῶ (4)· τινὲς

ἡμῖν ἀμφιβολία περὶ τῆς ἐπιτυχίας αὐτῆς ἐν τῇ ἐκτελέσει, δι' οὓς λόγους εἶπον ἐν ἀρχῇ, ἀλλὰ ποῦ δὲν ἠκούσθησαν ὅμοιοι δισταγμοί; Καὶ ἐν τούτοις ἐπέτυχεν ἡ φορολογία αὕτη εἰς ἄλλα Κράτη, κατανηκθεισῶν ὄλων τῶν δυσκολιῶν. Ἡμεῖς ἔχομεν προσθέτους λόγους νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, ἔχομεν τὴν πείραν τὴν κεκτημένην ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἄλλων, τὰς παρατηρήσεις τῶν προηγηθέντων ἐν τῇ μεταρρυθμίσει, τὰς γνώμας τῶν ἐπιστημόνων, αἵτινες ἤδη ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦτο ἀπετέλεσαν ὀγκώδη βιβλιοθήκην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀποδεδειγμένην ἰσχυρὰν θέλησιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν».

(1) Δέον ν' ἀναφέρωμεν ὡσαύτως τὴν στάσιν τοῦ Κ. ΣΟΚΟΛΗ, ἐξέχοντος δημοσίου ἀνδρός, προῶρας ἐκλιπόντος, τότε βουλευτοῦ. Οὗτος, καίτοι ἀνήκων εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ καταγόμενος ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων, αἵτινες διεμαρτύροντο πάντοτε ζωηρῶς κατὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἀμέσου φορολογίας εἰς τὴν περιφέρειάν των (βλ. σ. 15), ἀνεγνώρισεν, ὅτι ἡ μεταρρυθμίσιν ἐπλήρου κενὸν καὶ ὅτι οἱ ἐκλογεῖς του θὰ ἐδέχοντο προθύμως ταύτην.

(2) Διευθυντῆς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τότε καὶ ἤδη Γεν. Διευθυντῆς τῆς Ἰονικῆς Τραπέζης ἐν Ἑλλάδι. Ἐν διαλέξει του (βλ. *Les finances de la Grèce pendant la guerre*, ἐνθ' ἀν. σ. 5—50), μεταξύ ἄλλων λέγει (σ. 28): «Πάντες γνωρίζομεν, ὅτι τὰ φορολογικὰ συστήματα δὲν δύνανται νὰ μεταβληθῶσιν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας. Ἡ φορολογία ἡχώρας τινὸς ἀποτελεῖ μηχανισμόν, ὅστις, ὅσονδήποτε ἀνεπαρκῆς, εἶναι προσηρμοσμένος εἰς τὰς συνηθείας καὶ τὴν ψυχολογίαν τοῦ φορολογουμένου. Ὡς ἐκ τούτου, πᾶσα ριζικὴ τροποποίησις ἀποτελεῖ ἐγγεῖρημα, ἀπαιτοῦν δεξιότητα καὶ φρόνησιν. Ὁφείλομεν νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῆς φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως θὰ ἔχη ἐπιτυχίαν, οἷαν καὶ ἡ θεωρητικὴ τῆς μεταρρυθμίσεως σύνθεσις».

(3) Περὶ τὴν σειρὰν τῶν παραδόσεών του.

(4) Τὸ Νέον φορολογικὸν καθεστῶς, ἐνθ' ἀν. Οὗτος εὕρισκει, ὅτι ἡ δὴθεν ἀνακαίνισις τοῦ συστήματος εἶναι ἀνύπαρκτος ἐν τῇ πραγματικότητι καὶ ὅτι αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀρχαί, ἅς οἱ ὑπερασπισταὶ αὐτῆς ἐπικαλοῦνται, δὲν παρουσιάζονται ἐν τῇ μεταρρυθμίσει. Ἐν σ. 476—7 γράφει «... ἡ φορολογικὴ μεταρρυθμίσιν ἐμφανίζεται ἐν πολλοῖς ὡς πρόσθετος φορολογικὴ ἐπιβάρυν-

είχον ταχθῆ ὑπὲρ τῆς βαθμιαίας ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος, ἄλλοι δὲ ὑπεστήριξαν τὴν δοκιμαστικὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ μὲ χαμηλοὺς συντελεστές (').

Τὸ ἀρχικὸν σύστημα τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων.

Τὸ ὑπὸ τοῦ Ν. 1640 εἰσαχθὲν σύστημα δὲν διέφερε τοῦ ἐν Γαλλίᾳ τοιούτου ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτοῦ γραμμαῖς. Ἀποτελεῖ μικτὸν σύστημα, συγκείμενον α) ἐξ ἀνεξαρτήτων ἀναλυτικῶν φόρων κατὰ κατηγορίας προσόδων καὶ β) ἐξ ἑνὸς γενικοῦ συμπληρωματικοῦ φόρου, καλουμένου *συνθετικοῦ*, ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου τοῦ φυσικοῦ προσώπου.

Λεπτομέρειαι ἐπὶ τῶν φόρων τούτων παρέχονται εἰς τὰ ἐπόμενα εἰδικὰ κεφάλαια, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναγράφεται ὡσαύτως καὶ ἡ ἱστορικὴ ἐξέλιξις ἐκάστου φόρου. Εἰς τὰς ἀμέσως ὄμως ἐπομένας γραμμάς θὰ παραθέσωμεν τὰ γενικὰ χαρακτηριστικὰ ἐκάστου τούτων.

Αἱ πρόσοδοι, αἱ ὑποκείμεναι εἰς τοὺς ἀναλυτικούς φόρους, διηρέθησαν εἰς ἑπτὰ *κατηγορίας*, ὡς ἑξῆς:

Κατηγορία Α. Εἰσοδήματα ἐξ οἰκοδομῶν.

» Β. Εἰσοδήματα ἐκ γαιῶν.

» Γ. Εἰσοδήματα ἐκ κινητῶν ἀξιῶν.

» Δ. Κέρδη ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

» Ε. Κέρδη ἐκ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων.

» ΣΤ. Ἀμοιβαὶ ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν.

» Ζ. Ἀμοιβαὶ ἐξ ὑπηρεσιῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων.

αἰς, προσλαβοῦσα ὡς κύριον χαρακτῆρα τὸν ταμειυτικὸν ἀντὶ τοῦ δημοσιονομικοῦ... «διὰ τῆς λεγεῶνος τῶν διατηρουμένων παλαιῶν καὶ ἐπιβαλλομένων νέων φόρων εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ φθάσωμεν εἰς ταμειυτικὰς ἀποδόσεις ἱκανάς...».

(') Τὸ περιοδικὸν «*Μέλλον*» (Ἀθῆναι, Διευθ. Ι. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗΣ), δεκέμβριος 1918, σ. 167, εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης. Ἀμφισβητεῖ κατὰ πρῶτον τὸ δικαίωμα τῆς τότε Βουλῆς, ὅπως προβῆ εἰς τοιαύτην ριζικὴν μεταρρυθμίσειν καὶ προσθέτει: «Τὸ νομοσχέδιον θὰ ἠδύνατο νὰ ψηφισθῆ ὑπὸ τῆς παρουσίας Βουλῆς πρὸς δοκιμαστικὴν μόνον, οὐχὶ πραγματικὴν, ἐφαρμογὴν, ἀφιεμένου τοῦ ἔργου τῆς ὀριστικῆς ἐφαρμογῆς του βραδύτερον, ὅτε, ἐν τῷ μεταξύ, θὰ κατεδεικνύοντο αἱ ἀτέλειαι καὶ οἱ ὑπάλληλοι, οἵτινες θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν δοκιμαστικὴν ἐφαρμογὴν, θ' ἀντελαμβάνοντο πραγματικώτερον τὸ πνεῦμα τοῦ θεσμοῦ, ὥστε νὰ δυνηθῶσι νὰ ἐφαρμόσωσιν αὐτὸ ἐπιτυχῶς...». «Οἱ φορολογικοὶ συντελεσταὶ μᾶς φαίνονται ὑψηλοὶ καὶ οἱ τρόποι τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ φόρου πολὺπλοκοὶ...». «Τὸ νομοσχέδιον ὑπερτιμᾷ, ὡς φαίνεται, τὴν οἰκονομικὴν ἀντοχὴν τῆς χώρας».

Ἡ κατάργησις τῶν παλαιῶν φόρων δὲν ἐγένετο εὐθὺς διὰ μιᾶς. Δὲν ἐκρίθη καλόν, ὅπως τὸ δημόσιον στερηθῆ ἄποτόμως βεβαίων ἐσόδων εἰς ἀντάλλαγμα τῶν ἐκ τοῦ νέου νόμου ἀναμενομένων, ἀβεβαίων ἴσως, τοιούτων ὡς ἐκ τούτου, ἡ κατάργησις κατενεμήθη εἰς δύο ἔτη, 1919 καὶ 1920. Κατὰ τὴν μεταβατικὴν ταύτην περιόδον, συνυπῆρχον ἀλλήλοσυμφηφιζόμενοι, τόσον οἱ ὑπὸ κατάργησιν ὄσον καὶ οἱ διὰ τοῦ νέου νόμου ἐπιβληθέντες φόροι. Ἐν τέλει, τῷ 1920, κατηργήθη μέγας ἀριθμὸς παλαιῶν φόρων, ἐπηνέχθησαν δ' ὡσαύτως τροποποιήσεις τινὲς εἰς τὸν Ν. 1640, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καλυτέρας προσαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὰς συνθήκας τῆς χώρας.

Εἶναι προφανές, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων δὲν ἐπεβάλλετο γενικῶς ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. Οὕτω, τῷ 1920, εἴχομεν:

Ἐπὶ τῆς *ῥυποδομημένης ἰδιοκτησίας*: φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (προσόδου κατηγορίας Α).

Ἐπὶ τῆς *μὴ ῥυποδομημένης ἰδιοκτησίας*: φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῶν ἐκμισθουμένων γαιῶν (προσόδου κατηγορίας Β), τῶν λοιπῶν γαιῶν οὐδόλως φορολογουμένων.

Ἐπὶ τῶν *κινητῶν ἀξιῶν*: φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (προσόδου κατηγορίας Γ).

Ἐπὶ τῶν *ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων*: φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (προσόδου κατηγορίας Δ) (¹).

Ἐπὶ τῶν *γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων*: τοὺς ἑξῆς φόρους:

διὰ τὴν σταφίδα, τὴν παλαιὰν φορολογίαν

διὰ τὸ ἔλαιον, » » »

διὰ τὸν καπνόν, » » »

διὰ τὰ λοιπὰ προϊόντα καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (προσόδου κατηγορίας Ε) (²).

Ἐπὶ τῶν *ἀμοιβῶν ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν*: φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (προσόδου κατηγορίας ΣΤ).

Ἐπὶ τῶν *ἀμοιβῶν ἐξ ὑπηρεσιῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων*: φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (προσόδου κατηγορίας Ζ).

Ἐπὶ τοῦ *συνολικοῦ εἰσοδήματος*: τὸν συμπληρωματικὸν φόρον ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου τοῦ φυσικοῦ προσώπου.

(¹) Ὑπῆρχεν ὡσαύτως πάγιον τέλος ἐπιτηδεύματος διὰ πάντας τοὺς ἐμπόρους καὶ βιομηχάνους. Βλ. λεπτομερείας κατωτ. Κεφ. V.

(²) Διευθετήθη ἐπίσης ἡ παλαιὰ φορολογία διὰ τινὰ προϊόντα μικρᾶς ἀξίας.

Ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τοῦ συστήματος.

Πρῶται δυσχερείαι.—Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου φορολογικοῦ συστήματος συνήντησεν ἀμέσως δυσχερείας, ὧν δὲν ἦτο ἐλαχίστη ἡ ἀντίδροσις τῶν φορολογουμένων. Παρὰ τὴν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἐνίσχυσιν τοῦ φοροτεχνικοῦ προσωπικοῦ, αἱ συνθήκαι, ὑπὸ τὰς ὁποίας εὐρέθη ἡ Ἑλλάς ἀμέσως μετὰ τὴν σύναψιν τῶν συνθηκῶν τοῦ 1919 καὶ 1920, κατέστησαν ματαίαν πᾶσαν προσπάθειαν.

Ἡ συνέχισις τοῦ πολέμου καὶ ἡ καταστροφὴ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἡ εἰσροὴ τῶν προσφύγων καὶ ἄλλα μεγάλα, ἐκ τοῦ πολέμου γεννηθέντα, προβλήματα προσετέθησαν εἰς τὰς δυσκολίας, ἃς κανονικῶς θὰ συνήντα ἡ μεταρρυθμίσις κατὰ τὰ πρῶτα αὐτῆς βήματα (1).

(1) Ἐπιτραπῆτω νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ἀπόσπασμα ἐκθέσεώς μου, ἣν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν κ. Γ. Καφαντάρης εὐηρεσιτήτῃ νὰ συμπεριλάβῃ ἐν τῇ ἐκθέσει του ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ χρήσεως 1927—28, σ. 20 «(Καφαντάρης)... Δημιουργοῦνται ὡς ἐκ τούτου δυσχερείαι δυσπερέβλητοι, τῆς κοινῆς συνειδήσεως μὴ ἀνεχομένης, καὶ εὐλόγως, νὰ βλέπῃ ἀσυδότους ἐκείνους, οἵτινες κατὰ πρῶτον λόγον ὄφειλον νὰ φέρουν τὰ βάρη τῶν φόρων. Ἀλλεπάλληλοι κυβερνήσεις, ἐκ διαφόρων ἐμφοροῦμεναι ἀρχῶν, συντηρητικῶν ἢ ριζοσπαστικῶν ἢ ἀπλῶς προοδευτικῶν, ἦλθον ἀπὸ τῆς καθιερώσεως τῶν φόρων τούτων εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ οὐδεμία ἐξ αὐτῶν κατώρθωσε νὰ προσδώσῃ εἰς τοὺς φόρους τούτους τὴν ἐπιβαλλομένην τόνωσιν. Διὰ τί; Εὐρισκόμεθα μήπως πρὸ ἐσκεμμένης τοῦ Κράτους ἀδρανείας ἢ ἐνώπιον πραγματικῆς ἀδυναμίας; Ἄντι νὰ ἀπαντήσω προσωπικῶς εἰς τὸ ἐρώτημα, θὰ μου ἐπιτρέψῃτε νὰ δώσω τὸν λόγον εἰς τὸν διευθυντὴν τῶν ἀμέσων φόρων, ἀρμοδιώτερον, ὅπως σὰς διαφωτίσω, ἐμοῦ, ὅστις μῆνας μόνον τινὰς διευθύνω ἐν μέσῳ παντοίων περισπασμῶν τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν: Ἐν ἐκθέσει, συνταχθεῖσθαι τῇ αἰτήσει μου, ὁ προϊστάμενος τῆς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας γράφει τὰ ἑξῆς:

«Ἡ κατὰ τὸ 1919 μεταρρυθμίσις τῶν φορολογιῶν εὗρεν ἀπαράσκεον, τόσον τὴν φοροτεχνικὴν ὑπηρεσίαν, ὅσον καὶ τοὺς φορολογουμένους. Τὸ προσωπικὸν τῶν Οἰκ. Ἐφοριῶν, ἐξοικειωμένον μὲν πρὸς τὰς παλαιὰς φορολογίας, ἀλλ' ἄμειρον τῶν γνώσεων, αἰτινες ἀπαιτοῦντο διὰ τὰς καινотόμους φορολογίας, μετὰ βραδύτητος προσηρμόζετο πρὸς ταύτας. Ἐπίσης αἱ νέαι φορολογίαι, ἀπαιτοῦσαι καὶ ὑλικὴν ἀπασχόλησιν τοῦ προσωπικοῦ μεγαλυτέραν ἢ πρότερον, κατέδειξαν, ὅτι ἡ δύναμις τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας, ὅχι μόνον ποιοτικῶς ὑστέρει, ἀλλὰ καὶ ποσοτικῶς. Ἐνεκα τούτου προσελήφθησαν δι' εἰδικῶν ἐξαιρετικῶν διατάξεων καὶ ὑπάλληλοι δόκιμοι καὶ ἐμπειροτέχνη, ἔχοντες κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον εἰδικὰς γνώσεις, καταλλήλους διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νέων φορολογιῶν. Οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι προωρῶντο νὰ ἀπορροφηθῶσι βαθμιαίως εἰς τὸν ἐφοριακὸν κλάδον. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη ἐνίσχυσις τοῦ προσωπικοῦ ἦτο ἀνεπαρκής, ὡς νὰ μὴ ἤρκει δὲ τοῦτο, ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1921 γενομένη γενικὴ ἐπιστράτευσις ἀπεγύ-

Οὕτω, τῷ 1921, πρώτη ὑπεχώρησεν ἡ κατηγορία Β. Τῷ 1922, πρὸς ἔξυπληρέτησιν ἀναγκαστικοῦ δανείου⁽¹⁾, παρέστη ἀνάγκη τροποποιήσεως τοῦ συνθετικοῦ φόρου καὶ αὐξήσεως ὄλων τῶν φόρων κατὰ 10 % ὡσαύτως ἐδέησε νὰ τεθῇ ἐκ νέου ἐν ἰσχύϊ ὁ φόρος ἐπὶ τῶν πολεμικῶν κερδῶν⁽²⁾, ὅστις εἶχε καταργηθῆ ἀπὸ τοῦ 1920.

Αἰ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν οἰκονομικαὶ κατενθύνσεις. Ἐπίδρασις τῆς μεταπολεμικῆς παγκοσμίου κρίσεως.—Ἀπὸ τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς ἄρχεται νέα περίοδος διὰ τὴν Ἑλλάδα. Θεωρήσασα τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς ἀποκατάστασιν ὡς συμπληρωθεῖσαν, μολονότι ὑπὸ λίαν ὀδυνηρὰς συνθήκας, ἡ Ἑλλὰς διεκήρυξε τὴν πρόθεσίν της, ὅπως σεβασθῆ ἀπολύτως τὴν ὑπὸ τῶν συνθηκῶν εἰρήνης καὶ τῶν μεταπολεμικῶν ὅρων δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν. Ἐτάξεν ὅθεν ἑαυτῇ ὡς κυριώτερον μέλημα τὴν ἐπούλωσιν τῶν πλεονῶν της

μνωσε τὸν ἐφοριακὸν κλάδον. Οὕτως, ἐκ τῶν ὑπερενακοσίων ὀργανικῶν θέσεων τῶν ἐφοριακῶν ὑπαλλήλων, ἦσαν κατὰ τὸ 1922 συμπληρωμένοι μόνον αἱ ἑξακόσαιο περίπου, ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ τούτου τῶν ὑπαλλήλων τὸ ἥμισυ ὑπηρετεῖ ἐν τῷ στρατῷ, ἤτοι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην αἱ Ἐφορίαι εἰργάζοντο μὲ τὸ τρίτον τοῦ προσωπικοῦ των.

Τοιοῦτοτρόπως, κατὰ μὲν τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς ἐφαρμογῆς 1919-20 καὶ 1920-21, οὐδεὶς σχεδὸν ἔλεγχος ἐγένετο, ἕνεκα τῶν προπαρασκευαστικῶν τῆς ἐφαρμογῆς, κατὰ δὲ τὰ ἔτη 1921-22 καὶ 1922-23, ὡσαύτως οὐδεὶς ἔλεγχος τῶν φορολογουμένων ἐγένετο, καθ' ὅσον τὸ προσωπικὸν εὐρίσκειτο κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τὰ ὄπλα.

Ἀπὸ τοῦ 1923-24 καὶ ἐφεξῆς, καταβάλλεται ἀδιάλειπτος καὶ ἐντεταμένῃ προσοφθία, ἀφ' ἐνὸς πρὸς κατάρτισιν τῶν ὑπηρεσιακῶν στελεχῶν καὶ ἐνῆσχυσιν τοῦ προσωπικοῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ ἐλέγχου.

Τὸ γεγονός ὁμως, ὅτι ὑπελείποντο πρὸς ἐκκαθάρισιν φορολογίαι τεσσάρων οἰκον. ἐτῶν ἐπιπροσθέτως πρὸς τὴν καθ' ἕκαστον ἔτος τρέχουσαν ἐργασίαν, ὑπῆρξε μέγα ἐμπόδιον διὰ τὴν πλήρη ἐνημέρωσιν καὶ τελείαν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐλέγχου τῶν ἀπὸ τοῦ 1923-24 καὶ ἐφεξῆς ἐτῶν. Τὸ τοιοῦτον ἀπέβη ἰδιαιτέρως πρὸς βλάβην τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ὅστις, κατὰ φυσικὴν σειρὰν, ἐκκαθαρίζεται μετὰ τὴν ὀριστικοποίησιν τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου τῶν καθαρῶν προσόδων.

⁽¹⁾ Νόμος 2749 τῆς 25ης μαρτίου 1922, ψηφισθεὶς προτάσει τοῦ ἀειμνήστου Π. Πρωτοπαπαδάκη, Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, τοῦ ἀειμνήστου Δ. Γούναρη, ὡς ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ κ. Α. Κ. Ρούφου, Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἐπὶ Κυβερνήσεως Γούναρη.

Δάνειον 1.600.000.000 δραχμῶν, ἐπιβληθὲν διὰ τῆς διχοτομήσεως τοῦ ἐν κηλοφορίᾳ χαρτονομίσματος, τοῦ ἐτέρου ἡμίσεος μετατραπέντος εἰς ὁμολογίαν (κρατικὸν χρεώγραφο).

⁽²⁾ Ἐπεβλήθη ὑπὸ δύο μορφάς: α) ἐκτάκτου φόρου ἐπὶ τῶν κερδῶν τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (Ν. 2965) καὶ β) τοῦ παλαιοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν (τῶν λοιπῶν ἐπιχειρήσεων).

καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν τέκνων αὐτῆς ἐν τῇ ἐθνικῇ ἐστίᾳ. Πρὸς ἐπίτευξιν ἀμφοτέρων τῶν σκοπῶν τούτων, ἔχει ἀνάγκην κεφαλαίων, ἅτινα θὰ χρησιμοποιηθῶσι τόσον πρὸς βελτιώσεις τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ, ὅσον καὶ πρὸς ἐπαύξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ οὐ μόνον ἐκδήλωσιν ὄργασμοῦ πρὸς πρόοδον, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἀδήριτον ἀνάγκην. Τὸ ἐθνικὸν κεφάλαιον, ἐν τούτοις, εἶναι ἀνεπαρκὲς διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν δύο τούτων σκοπῶν, οὕτω δὲ ἡ ἀρωγὴ τοῦ ξένου κεφαλαίου καθίσταται ἀπαραίτητος. Κατὰ τὰ δέκα τελευταῖα ἔτη, ἡ εἰσροὴ τῶν ξένων κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ὑπῆρξε σημαντικωτάτη⁽¹⁾.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς παραγωγικοὺς κλάδους τῆς χώρας, οὗτοι κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνεπτύχθησαν. Παρατηρεῖται κατὰ πρῶτον νέα ὄθησις ἐν τῇ γεωργίᾳ⁽²⁾. Μεγάλῃ πρόοδος σημειοῦται ὡσαύτως ἐν τῇ βιομηχανίᾳ, ὑποβοηθουμένη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῶν νέων συνθηκῶν καὶ ὑπὸ προστατευτικοῦ δασμολογίου, εἰσαχθέντος τῷ 1926⁽³⁾.

Ἡ ναυτιλία ἐν τούτοις, ἀτυχῶς, ἀπώλεσε τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀποθεματικῶν, ἅτινα εἶχεν ἀποκτήσει διαρκοῦντος τοῦ πολέμου· παρὰ δὲ τὴν συνεχῆ αὔξησιν τῆς εἰς τόνους χωρητικότητος, ἀνεληθούσης εἰς ἀριθμοὺς ἀνωτέρους τῆς προπολεμικῆς καὶ τῆς πολεμικῆς περιόδου, κατὰ βάθος, ὁ κλάδος οὗτος διέρχεται πρωτοφανῆ σοβαρωτάτην κρίσιν⁽⁴⁾.

Ἡ ἐπένδυσις κεφαλαίων εἰς ἀνέγερσιν οἰκιῶν, εἶναι ὡσαύτως σημαντικῆ, χωρὶς ὅμως, ἀτυχῶς, νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅτι πρόκειται περὶ οἰκοδομικῆς βιομηχανίας⁽⁵⁾.

Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι οἱ λοιποὶ παραγωγικοὶ κλάδοι τῆς χώρας,

(1) Σχετικοὶ ἀριθμοὶ μετὰ πλειόνων λεπτομερειῶν παρέχονται κατωτέρω ἐν Κεφ. IV, εἰς τὰ περὶ φορολογικῆς πολιτικῆς ἐν σχέσει πρὸς τὴν εἰσροὴν ξένων κεφαλαίων.

(2) Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου θὰ ἐπανέλθωμεν ἐν λεπτομερείᾳ ἐν Κεφ. III.

(3) Ν. Δ. τῆς 22ας δεκεμβρίου 1932 «περὶ εἰσαγωγικοῦ δασμολογίου», ἐκδοθὲν προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Γ. Κοφινᾶ (τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1922 Γονατᾶ—Πλαστήρα) καὶ τεθὲν ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου 1926, προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν Δ. Τανταλίδου (τῆς δικτατορίας Παγγάλου). Τὸ νέον τοῦτο δασμολόγιον κατηρτίσθη ὑπὸ Ἐπιτροπῆς, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ κ. Π. Ζαλοκώστα, Διευθυντοῦ τοῦ Χημικοῦ Ἐργαστηρίου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν.

(4) Εἰδικώτεραι πληροφορίες κατωτ. ἐν Κεφ. V.

(5) Βλ. λεπτομερίας κατωτ. ἐν κεφ. II, περὶ τῆς δημοσιονομικῆς πολιτικῆς ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν.

καίτοι δευτερευούσης σημασίας, παρουσιάζουσιν ἐν τούτοις πρόδοον.

Ἐν γένει, ἡ φυσιογνωμία τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν οἰκονομίας, ἣτις ἐν τῷ παρελθόντι εἶχε μᾶλλον γεωργικὸν χαρακτῆρα, μεταβάλλεται βαθμηδόν, παροσιάζουσα τάσιν προσανατολισμοῦ πρὸς τὴν οἰκονομίαν τῶν ἐκβιομηχανισμένων χωρῶν.

«*Ἡρωϊκὴ*» δημοσιονομικὴ πολιτικὴ. Προσπάθειαι τοῦ Δημοσίου Ἐθναυροῦ, ἀγωνιώδεις, λόγῳ τῆς πολιτικῆς ἀσταθείας. Νομισματικὴ σταθεροποίησις. Νέα οἰκονομικὴ καταστροφή.—Τὰ δημόσια οἰκονομικά, μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφήν, ἐδέθησεν, ὅπως ἀκολουθήσωσι τὴν ὑπὸ τοῦ Vilfredo Pareto ἀποκληθεῖσαν «ἠρωϊκὴν δημοσιονομικὴν πολιτικὴν». Αἱ ἐπιτακτικαὶ ἀνάγκαι ὑπερόγκων ποσῶν, ἀπαιτηθέντων ὑπὸ τῆς νέας καταστάσεως, ὥξυναν διὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ μεταπολεμικὰ προβλήματα. Αἱ ἐπιβληθεῖσαι εἰς τὸν λαὸν οἰκονομικαὶ θυσίαι εἶναι συντριπτικαὶ (!): συνεχῆς ὕψωσις τῶν τελωνειακῶν δασμῶν καὶ τῶν φόρων καταναλώσεως, ἐπιβολὴ φόρου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου (τῷ 1923) (2), μερικὴ δήμευσις τῶν παρὰ τραπέζαις εἰς χρυσὸν καταθέσεων (1922-

(1) Διὰ τὴν περίοδον μέχρι 1924 πρβλ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ: *Les effets économiques et sociaux de la guerre* ἐνθ' ἄν. σ. 48 ἐπ. Πρβλ. ὡσαύτως *Εἰσηγήσιν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ 1923 - 24*, τοῦ Ὑπουργοῦ κ. Γ. ΚΟΦΙΝΑ, (καὶ ἐν γαλλικῇ μεταφρ.) λίαν ἐνδιαφέρον ἔργον, περιέχον ἀνάλυσιν τῶν κατὰ τὴν πραγματικὴν ἐκείνην ἐποχὴν ληφθέντων μέτρων. Διὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη πρβλ. *Εἰσηγητικὰς ἐκθέσεις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν κ. κ. Κ. ΓΚΟΤΣΗ (1925 - 26), Γ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗ (1927 - 28) καὶ Γ. ΜΑΡΗ (1929 - 30, 1930 - 31, 1931 - 32) καὶ Κ. ΒΑΡΒΑΡΕΣΣΟΥ (1932-33)*.—Πρβλ. ὡσαύτως: *Τὰ οἰκονομικὰ τῆς Δικτατορίας Παγκάλου (τοῦ 1925-26) ὑπὸ Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΟΥ, Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν τῆς περιόδου ταύτης, Ἀθήναι, 1928. Τὰ Δημόσια Οἰκονομικά, ὑπὸ Γ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ, τότε βουλευτοῦ, εἰσηγητοῦ ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ, μετέπειτα Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (καὶ ἤδη Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν)*.—Πρβλ. ὡσαύτως τὰς *Εἰσηγητικὰς ἐκθέσεις τῶν Κοινοβουλευτικῶν ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῶν* διὰ τὸ 1928 - 29, ἰδίᾳ τὴν ἔκθεσιν τῆς μειοψηφίας (κ. κ. Α. Πρόκα, πρόεδρος, καὶ Γ. Ροδοπούλου)· διὰ τὸ 1929 - 30 ἔκθ. πλειοψηφίας (εἰσηγητῆς κ. Μ. Αἰλιανός) καὶ τῆς μειοψηφίας (Α. Πρόκα καὶ Γ. Ροδοπούλου)· διὰ τὸ 1930 - 31 τῆς πλειοψηφίας (γεν. εἰσηγητῆς κ. Ι. Βαλαλᾶς) καὶ τῆς μειοψηφίας (τοῦ ναυάρχου Π. Ρεδιάδου καὶ τῶν κ. κ. Α. Πρόκα καὶ Γ. Ροδοπούλου)· διὰ τὸ 1931 - 32, λίαν ἐμπεριστατωμένην καὶ ἐνδιαφέρουσαν ἐργασίαν (γεν. εἰσηγητῆς κ. Σ. Κωστόπουλος, πρόεδρος κ. Ι. Βαλαλᾶς)· διὰ τὸ 1932 - 33, τῆς πλειοψηφίας (γεν. εἰσηγητῆς κ. Α. Βερδελῆς, πρόεδρος κ. Α. Βαρθαγιάννης), λίαν ἀναλυτικὴν καὶ τῆς μειοψηφίας (ναυάρχου Π. Ρεδιάδου, περιέχουσαν ὡσαύτως θεωρητικὴν κριτικὴν τῶν ἐν τῷ ὑπὸ ἐξέτασιν προϋπολογισμῶν υλοθετουμένων ἀρχῶν).

(2) Εἰσπρακτέου ἐντός 5 ἐτῶν, κατὰ τὸν ἀρχικὸν νόμον· ἡ ἐκκαθάρισις ὅμως αὐτοῦ συνετελέσθη μόλις κατὰ τὸ 1931.

23), γενική αύξησης πάντων τῶν φόρων διὰ προσθέτων ποσοστῶν προοριζομένων διὰ τὴν ἀπόσβεσιν τοῦ κυμαινομένου χρέους (1924-25), νέα ἀναγκαστικά δάνεια (1926), γενική ὑψωσις τῶν συντελεστῶν τῶν ἀμέσων φόρων κλπ. Πάντα τὰ μέτρα ταῦτα ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκῆ πρὸς κάλυψιν τῶν ἔλλειμμάτων τοῦ προϋπολογισμοῦ, μέχρι τέλους τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1926-27. Μόνον τῷ 1927-28, ἡ σπιβαρὰ χεῖρ τοῦ κ. Γ. Καφαντάρη (Κυβερνήσεως Ζαΐμη) ἐπετέλεσε τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως. Ἡ νομισματικὴ σταθεροποίησις, εἰς ἣν προέβη οὗτος καὶ ἦτις συνετελέσθη ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν⁽¹⁾, εἶναι ἡ ἡὼς τῆς ἐξυγιάνσεως τῶν μεταπολεμικῶν δημοσίων οἰκονομικῶν. Ἀπὸ τοῦ 1927-28 σημειοῦνται πλεονάσματα ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους, συνεχισθέντα μέχρι τοῦ ἀτυχοῦς ἔτους 1931-32, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλὰς ἠσθάνθη βαθυτάτα τὰς συνεπείας τῆς παγκοσμίου κρίσεως.

Αἱ αὐταὶ ἀμφιταλαντεύσεις εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀμέσου φορολογίας. Συσσώρευσις καθυστερημάτων. Ἐκκαθάρσις καὶ ἐνημέρωσις.—Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ὁ φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων προσέκρουσεν εἰς δυσχερείας, αἵτινες ἀτυχῶς ἐβλαψαν αὐτὸν ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων. Τὸ ἔτος 1923-24 ὑπῆρξεν ἔτος ἐντατικῆς φορολογικῆς ἐργασίας⁽²⁾ παρὰ τὰ ἀγαθὰ ὅμως ἀποτελέσματα τῆς προσπαθείας ταύ-

(1) Πρβλ. ἐν προκειμένῳ τὰς *εἰσηγητικὰς ἐκθέσεις* τοῦ κ. Γ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗ (ἐνθ' ἄν.), ἐν ἧ ἐκτίθεται ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ἡ ἀκολουθητέα μέθοδος διὰ τὴν φορολογικὴν, δημοσιονομικὴν καὶ νομισματικὴν ἐξυγιάνσιν, καὶ τοῦ κ. Γ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ (ἐνθ' ἄν.), περιέχουσαν ἀξιόλογον κριτικὴν τῶν μέτρων τοῦ κ. Καφαντάρη.—Πρβλ. ὡσαύτως τὰς ἐμβριθεῖς μελέτας τοῦ κ. Ε. ΖΟΛΩΤΑ, τότε καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης καὶ ἤδη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν: *Ἡ νομισματικὴ σταθεροποίησις*, Ἀθῆναι, 1929, καὶ *Νομισματικὰ καὶ συναλλαγματικὰ φαινόμενα ἐν Ἑλλάδι, 1910-1927*, Ἀθῆναι, 1928.—Ὡσαύτως Π. ΔΕΡΤΙΑΝ: *La reconstruction financière de la Grèce et la Société des Nations*, Paris, 1929.

(2) Παραθέτομεν ἐνταῦθα περικοπὰς τινὰς ἐκ τῆς εἰσηγήσεως τοῦ κ. Γ. ΚΟΦΙΝΑ, ἐνθ' ἄν. σ. 36: «Ἀντιθέτως, τῶν ἀμέσων καὶ δὴ τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων, διετερήθησαν κατὰ γενικὸν κανόνα ἄδικτα τὰ φορολογικὰ ποσοστά, αἱ δὲ γεγόμεναι τροπολογίαι ἀποσκοποῦσιν εἰς ἀκριβεστέραν καὶ ἐπιμελεστέραν βεβαίωσιν καὶ εἰσπράξιν τῶν ἀμέσων φόρων» καὶ σ. 56—57: «Ἡ ἐξάρθρωσις τῶν οἰκονομικῶν ὑπηρεσιῶν, ἡ συνετελεσθεῖσα κατὰ τὴν μετανοεμβριανὴν περίοδον (1920), ἔπληξεν ἰδιαιτέρως τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἀμέσων φόρων καὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐφοριῶν καὶ συνετέλεσε σπουδαίως εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων... Ἡ ὑπηρεσία τῶν οἰκονομικῶν ἐφοριῶν ἐργάζεται μετὰ πλήρους συναισθήσεως τοῦ καθήκοντος, τοῦ ἐκ τῶν κρίσιμων περιστάσεων ἐπιβαλλομένου».

της, νέα καθυστερήματα προσετέθησαν εἰς τὰ τότε ὑφιστάμενα τοιαῦτα, καθότι εἰς τὸ ἤδη βαρὺ ἔργον τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας προσετέθη καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νέων φόρων (1).

Τῷ 1925, εἰσάγονται διάφοροι τροποποιήσεις τοῦ φόρου, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀπλοποιήσεως αὐτοῦ, λαμβάνονται δὲ *παρὰλλήλως* καὶ διάφορα μέτρα ἀναδιοργανώσεως τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας (2). Ἡ κατάργησις τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν φόρων εἶχεν ἤδη καταστῆ ἀναγκαία, ἀπεφασίσθη δὲ ἡ ἐπὶ τοῦ φόρου τῶν καθαρῶν προσόδων ἐπιβολὴ προσθέτων ποσοστῶν, ἅτινα ἤθελον χρησιμεύσει ὡς μεταβατικὸν μέτρον πρὸς βαθμιαίαν ἐπιστροφὴν εἰς τὸ κανονικὸν σύστημα.

Τὰ καθυστερήματα ὅμως τῶν φόρων, τὰ ὁποῖα ηὔξανον διαρκῶς, κατέστησαν ἀναγκαίαν τὴν λήψιν μέτρων πρὸς ταχύτεραν αὐτῶν ἐκκαθάρσιν καὶ πρὸς παροχὴν εὐρειῶν διευκολύνσεων εἰς τοὺς φορολογουμένους.

Τῷ 1926, νέα τροποποιήσεις ἐπιφέρονται, κυριώτεροι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ ἐπιβολὴ φόρου ἐπιτηδεύματος διὰ τὰ κάτω τῶν 150.000 δραχμῶν εἰσοδήματα καὶ γεωργικῆς δεκάτης. Τὸ ἔτος 1927 ἀποτελεῖ περίοδον ἀριτίας ἐφαρμογῆς τῶν ὑφισταμένων νόμων, τὰ δ' ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα εἶναι πλέον ἢ ἱκανοποιητικά (3). Ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν γενομένη ἐντατικὴ ἐργασία ἀπέβλεπεν εἰς δύο τινά: α) εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς τότε τρεχούσης χρήσεως καὶ β) εἰς τὴν ἐκκαθάρσιν τοῦ παρελθόντος (μὲ μακρὰς προθεσμίας καταβολῆς). Ἡ προσπάθεια αὕτη συνεχίσθη κατὰ τὰ ἔτη 1928, 1929, 1930 καὶ 1931, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐπληρέθησαν διάφοροι τροποποιήσεις, ἀφορῶσαι ἰδίᾳ τὰς κατηγορίας Δ καὶ Ζ καὶ τὸν συνθετικὸν φόρον (4). Ἀξιοσημείω-

(1) Ἐν σχέσει πρὸς ριζικὰ τινα μέτρα, ἅτινα ἔδει νὰ ληφθῶσι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, βλ. σκέψεις τινὰς ἐν: Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Φορολογία καθαρῶν προσόδων*, Ἀθῆναι, 1923, σ. 381, ἐπ. καὶ ἐν ἄρθρῳ τοῦ ἰδίου Ἡ *πολεμικὴ καὶ μεταπολεμικὴ ἄμεσος φορολογία μας*, ἐν «Ἀρχ. Οἰκονομ. καὶ Κοινων. ἐπιστημῶν», Ἀθῆναι, 1924, σ. 250 - 277.

(2) Πρβλ. ἰδίᾳ ν. 3383 (ὑπουργὸς Γκότσης, Κυβερν. Μιχαλακοπούλου), ὅστις α) τροποποιεῖ τὰς κατηγορίας Α, Δ, Ε καὶ Ζ, καὶ τὸν συνθετικὸν φόρον, β) ἐπιτρέπει τὴν διαίρεσιν εἰς μικροτέρας φορολογικὰς περιφερείας πρὸς καλυτέραν παρακολούθησιν τῆς φορολογητέας ὕλης καὶ γ) προβλέπει τὴν ἴδρυσιν σχολῆς διὰ τὴν εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ φοροτεχνικοῦ προσωπικοῦ. Μεταγενέστερον Ν. Δ. (ὑπουργὸς Κοφινᾶς τῆς Κυβερνήσεως Δικτατορίας Παγκάλου) ηὔξησε κατὰ 50 % περίπου τὰς ὀργανικὰς θέσεις τοῦ φοροτεχνικοῦ προσωπικοῦ.

(3) Ὑπουργὸς Οἰκονομικῶν Καφαντάρης μὲ Ὑφυπουργὸν Α. Μυλωνᾶν.

(4) Θέλουσιν αὐταὶ ἀναπτυχθῆ εἰς τὰ εἰδικὰ κεφάλαια.

τον τυγχάνει, ὅτι τὸ ἔτος 1930-31 εἶναι τὸ εὐτυχὲς ἔτος, κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ χώρα ἀπαλλάσσεται ἐπὶ τέλους τῆς βαρείας κληρονομίας τοῦ παρελθόντος (1), ἐνημεροῦται δὲ τὸ φορολογικὸν σύστημα.

Ἀπὸ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου, ἐπανειλημμένως ἐγένοντο προσπάθειαι μελέτης τοῦ φόρου καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτοῦ, προὔταθησαν δὲ διάφοροι λύσεις. Διάφορα ἐπαγγελματικὰ συνέδρια ἐπελήφθησαν ὡσαύτως τοῦ ζητήματος. Ἐσχάτως, τῷ 1928, καθιερώθη εἰδικὴ ἐπιτροπὴ (2) πρὸς μελέτην τῆς ἀμέσου φορολογίας. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη δὲν ὑπέβαλεν ἔκθεσιν. Κατὰ τὴν περαιτέρω ὅμως ἐν τῇ παρουσίᾳ ἐξέτασιν, θέλομεν ἀναφέρει τὰς κυριωτέρας εἰσηγήσεις, αἵτινες ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν.

(1) Ὑπουργὸς Μαρκῆς μετὰ Ὑφυπουργὸν Β. Δεληγιάννην. Ὅριστικὰ μέτρα καὶ ἀτεγκτος ἐπιμονὴ τῆς διοικήσεως ἐπέτρεψαν, ὅπως ἀχθῆ εἰς πέρας τὸ ἀναληφθὲν ἔργον.

(2) Ὑπουργὸς Μαρκῆς, Κυβερν. Βενιζέλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΕΞ ΟΙΚΟΔΟΜΩΝ

ΚΤΗΜΑΤΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Α.

Ἱστορικόν.

Ὁ φόρος τῆς κατηγορίας ταύτης δὲν ὑπέστη σοβαρὰς τροποποιήσεις ἀπὸ τοῦ 1919. Κατ' ἀρχὰς τὸ ποσοστὸν ἦτο προοδευτικόν, εἰς ὠρισμένας μάλιστα ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ὑπῆρχε καὶ ἔκπτωσης ἐλαχίστου συντηρήσεως. Βραδύτερον αἱ διατάξεις τῆς προοδευτικότητος καὶ τῆς ἔκπτώσεως καταργήθησαν. Τῷ 1925-26, εἰσήχθη μικρὰ γενικὴ ἔκπτωσης, καταργηθεῖσα ὅμως τὸ ἐπόμενον ἔτος.

Αἱ μέθοδοι καθορισμοῦ τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν περιπτώσει τῶν μὴ ἐκμισθουμένων οἰκιῶν ἐτροποποιήθησαν κατὰ τὸ 1920 πρὸς τὸν σκοπὸν ἀπλουστεύσεως.

Αἱ ἔκπτώσεις διὰ τὴν συντήρησιν καὶ ἀπόσβεσιν τῆς οἰκοδομῆς ὑπέστησαν πλείστας ὄσας τροποποιήσεις· αἱ ἐν ἰσχύϊ τοιαῦται χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 1930.

Αἱ σοβαρότεραι ὅμως τροποποιήσεις τοῦ νόμου ἀφορῶσι τὰς ἀπαλλαγὰς. Διὰ λόγους ἐκτιθεμένους κατωτέρω, αἱ περιπτώσεις ἀπαλλαγῆς, λίαν περιορισμέναι τὸ 1919, εἶναι σήμερον πολυάριθμοι.

ΤΟ ΕΝ ΙΣΧΥΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ἐπιβολή.—Ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, ὅπερ πᾶν φυσικὸν ἢ νομικὸν πρόσωπον ἐκαρπώθη ἐξ οἰκοδομῶν κειμένων ἐν Ἑλλάδι, κατὰ τὸ προηγούμενον φορολογικὸν οἰκονομικὸν ἔτος⁽¹⁾.

Λαμβάνεται ὅθεν ὡς ἀκαθάριστον εἰσόδημα τὸ πραγματικὸν μισθωμα καὶ οὐχὶ ἡ τεκμαιρομένη μισθωτικὴ ἀξία τοῦ ἀκινήτου. Προς-

(1) Ἐπὶ συστάσεως ἐπιφανείας ἢ ἐπὶ μισθώσεως ἐδάφους πρὸς ἀνοικοδόμησιν, ὑπόκειται εἰς φορολογίαν τόσον τὸ εἰσόδημα τοῦ κυρίου τῆς γῆς, ὅσον καὶ τὸ τοῦ μισθωτοῦ ἢ τοῦ ἐπιφανειοῦχου.

φυγή εις ταύτην γίνεται μόνον ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν τὸ ἀκίνητον χορησιμοποιεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἰδιοκτῆτου. Ὁ νόμος περιέχει ἐπίσης διάταξιν, ἐπιτρέπουσαν εἰς τὴν φορολογικὴν ἀρχὴν, ὅπως καθορίσῃ τὸ φορολογητέον εἰσόδημα ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μισθωτικῆς ἀξίας καὶ οὐχὶ τοῦ ἐκ τοῦ μισθωτηρίου συμβολαίου προκύπτοντος μισθώματος, ὡσάκεις τὸ μίσθωμα τοῦτο εἶναι «προφανῶς καὶ δυσαναλόγως κατώτερον» τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου.

Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ἡ μισθωτικὴ ἀξία ἐξευρίσκειται, εἴτε διὰ συγκρίσεως πρὸς ἑτέρας ἐκμισθουμένας οἰκοδομὰς, εἴτε δι' ὑπολογισμοῦ τόκου ἐπὶ τῆς πραγματικῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου⁽¹⁾.

Πρὸς καθορισμὸν τοῦ φορολογητέου καθαροῦ εἰσοδήματος, ἐκπίπτονται ἐκ τοῦ ἀκαθαρίστου τεκμαρτοῦ ἢ πραγματικοῦ τοιούτου τὰ ἀκόλουθα βάρη καὶ δαπάναι :

α) Ποσὸν 10% ἐκ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος, δι' ἀποσβέσεις καὶ δαπάνας συντηρήσεως τοῦ ἀκινήτου⁽²⁾.

β) Οἱ τόκοι τῶν ἐνυποθήκων δανείων ἐπὶ τοῦ ἀκινήτου.

γ) Οἱ τοπικοὶ καὶ λοιποὶ φόροι, οἱ βαρύνοντες τὸ ἀκίνητον⁽³⁾.

δ) Τὰ ἀσφάλιστρα καὶ τινες ἄλλαι ἐκπτώσεις δευτερευούσης σημασίας.

Οὐδεμία ἐκπτώσις ἐλαχίστου συντηρήσεως προβλέπεται, ὃ δὲ φόρος εἶναι ἀναλογικός. Τὸ ποσοστὸν διὰ τὸ 1932-33 ὤρισθη εἰς 14,56%⁽⁴⁾⁽⁵⁾.

(1) Τὸ ποσοστὸν αὐτοῦ εἶναι 7% διὰ τὰς οἰκοδομὰς ἀξίας κάτω τῶν 200.000 δρχ. καὶ 5% διὰ τὰς λοιπὰς.

(2) Τὸ ποσοστὸν τοῦτο αὐξάνεται εἰς τινὰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις (π. χ. διὰ τὰς ξυλίνας οἰκοδομὰς, τὰς ἐπιφανείας ἢ τὰς μισθώσεις ἐδάφους κλπ.).

(3) Δὲν δύναται νὰ συμπεριληφθῇ ὁ φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων· οὗτος δὲν ἀποτελεῖ ἀναγκαίαν δαπάνην διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ εἰσοδήματος, ἀλλὰ τὴν μερίδα, ἣτις ἀναλογεῖ εἰς τὸ Κράτος, ἐκ τοῦ ἤδη παραχθέντος εἰσοδήματος.

(4) Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἀναλύεται ὡς ἐξῆς :

Κύριος φόρος (9.60+0.80) . .	10,40 %
πρόσθετος > 40%	4,16 %
Σύνολον κρατικοῦ φόρου. .	14,56 %

*Υπάρχουσιν ἐπὶ πλέον τοπικοὶ καὶ ἄλλοι πρόσθετοι φόροι ὑπὲρ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, ἀνερχόμενοι εἰς τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῶν ὑπὲρ τοῦ Κράτους τοιούτων.

(5) Ὁ ἀρχικὸς νόμος 1640 ἐπέτρεπεν ἐκπτώσιν ἐκ 1.200 δρχ. διὰ τοὺς ἀπόρους, ὧν τὸ εἰσόδημα τῆς Α, Β ἢ Γ κατηγορίας, ἦτο κατώτερον τῶν

Βεβαίωσις.—Ὁ φόρος βεβαιούται ἐπὶ τῇ βάσει δηλώσεως τοῦ φορολογουμένου, ἐλεγχομένης ὑπὸ τῆς διοικήσεως, ἣτις προβαίνει εἰς σχετικὴν πρὸς τοῦτο ἀπογραφὴν. Ἡ βεβαίωσις, καθισταμένη ὀριστικὴ μετ' ἀπόφασιν ἐπὶ ἐνδεχομένων ἀσκηθέντων ἐνδίκων μέσων, παραμένει ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ τινα ἔτη⁽¹⁾. Ἐν τούτοις, ἐν ἣ περιπτώσει ὑπάρχει αὔξησις ἢ μείωσις τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος κατὰ 10%, εἷς τι ἐπιπλέον ἔτος, οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι τροποποιουῦνται ἀναλόγως, ἔξακολουθοῦσι δ' ἰσχύοντες, οὕτω τροποποιημένοι, διὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη. Ἡ λῆξις τῆς περιόδου, ὡς καὶ ἡ ἀρχὴ νέας τοιαύτης, ὀρίζονται διὰ διατάγματος.

Ἀπαλλαγαι⁽²⁾.—Τοῦ φόρου τούτου ἐξαιροῦνται : α) τὰ ἀκίνητα, τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ Δημόσιον, τοὺς δήμους ἢ τὰς κοινότητας, β) οἱ ναοί⁽³⁾, γ) τὰ ἀκίνητα τ' ἀνήκοντα εἰς φιλανθρωπικὰ ἢ ἐκπαιδευτικὰ καθιδρυμάτα καὶ χρησιμεύοντα εἰς τὴν ἄμεσον ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῶν καθιδρυμάτων τούτων⁽⁴⁾, δ) ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀμοιβαιότητος, αἱ οἰκο-

2.000 δρχ. ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη, ἐν τούτοις, κατηργήθη, ὡς παρουσιάζουσα δυσχερείας ἐν τῇ ἐφαρμογῇ.

Ὡσαύτως τῷ 1925-26 εἶχεν ἐφαρμοσθῆ γενικὴ ἀπαλλαγὴ ἐκ δρχ. 3.000 δι' ἅπαντας τοὺς φορολογουμένους, πρὸς τὸν διττὸν σκοπὸν τῆς ἀνακουφίσεως τῶν μικρῶν φορολογουμένων ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς καθιδρύσεως μικρᾶς προοδευτικότητος διὰ τοὺς λοιποὺς ἀφ' ἑτέρου. Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη κατηργήθη ἐπίσης, λόγῳ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν μικρῶν οἰκοδομῶν, ὅστις καθίστα ταύτην λίαν ἐπαχθὴ διὰ τὸ δημόσιον.

(1) Ἡ διάρκεια τῆς φορολογικῆς ταύτης περιόδου δὲν καθορίζεται ὑπὸ τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. Ἡ τελευταία ἀπογραφὴ ἐγένετο τῷ 1930, αἱ δὲ προηγούμεναι τῷ 1926, 1924 (ἀτελής) καὶ 1920 (ὡσαύτως ἀτελής). Αἱ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας ἀπογραφαὶ διενηργοῦντο τμηματικῶς καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἐν ἐκάστη περιφερείᾳ ἰσχύουσαν νομοθεσίαν. Κατὰ συνέπειαν, ἐλάχιστα ὑπεβοήθησαν αὗται τὴν μεταρρυθμίσειν εἰς τὰ πρῶτα αὐτῆς βήματα.

(2) Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 252 τῆς 10/8/30 ἐγκύκλιος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν (Διευθύνσεως Ἀμέσων Φόρων), περιέχουσα κατὰταξιν τῶν ἐξαιρέσεων τούτων, ἀναφέρει 40 τοιαύτας. Πρβλ. ὡσαύτως Ε. ΚΑΡΑΠΑΥΛΟΥ καὶ Π. ΝΟΜΙΚΟΥ (ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν), *Ἡ φορολογία τῶν καθαρῶν προσόδων*, Ἀθῆναι, 1932, ἔργον μεγάλης ἀξίας, ἐν ᾧ ἐρμηνεύεται καὶ σχολιάζεται ἡ σχετικὴ νομοθεσία τ. Ι. σ. 199—232. Η. ΓΕΩΡΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ (πρώην οἰκον. ὑπαλλήλου), *Τὸ ἐν Ἑλλάδι φορολογικὸν δίκαιον, μέρος Α'*, ἡ φορολογία καθαρῶν προσόδων, Ἀθῆναι, 1932 σ. 23—38.

(3) Ὡσαύτως αἱ διὰ τὴν τέλεσιν λατρείας προοριζόμεναι οἰκοδομαὶ ἐν γένει, ἄνευ διακρίσεως θρησκευέματος.

(4) Ἐφ' ὅσον δὲν ἐξυπηρετοῦσι κερδοσκοπικοὺς σκοποὺς.

δομοὶ τῶν Πρεσβειῶν ξένων Κρατῶν, ε) τὰ μὴ ἐκμισθούμενα βιομηχανοστάσια (¹), στ) τὰ ἀκίνητα ξενοδοχειακῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, ζ) τὰ ἰδιοκατοικούμενα ἀκίνητα, ὧν τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα δὲν ὑπερβαίνει τὰς 3.000 δραχμὰς (²), η) αἱ οἰκοδομαὶ ἀγροτικῶν κτημάτων, θ) ὠρισμένοι κατηγορίαι μικρῶν οἰκιῶν, ι) ὠρισμένοι οἰκοδομικαὶ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι καὶ ια) ἕτεραί τινες οἰκοδομαὶ εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις.

Ἐτέρα ἀπαλλαγὴ μεγάλης σημασίας δέον ὡσαύτως νὰ σημειωθῇ ἐνιαυθῶν. Λόγω τῆς κρίσεως τῆς στέγης, τῆς προκληθείσης διὰ τῆς εἰσροῆς τῶν προσφύγων, αἱ ἀπὸ 1ης μαΐου 1923 μέχρι τέλους Ἰουνίου 1926 ἀνεγερθεῖσαι οἰκοδομαὶ ἀπηλλάγησαν τοῦ φόρου, διὰ περιοδους ἀπὸ τεσσάρων μέχρις εἴκοσι πέντε ἐτῶν. Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως καὶ ἄλλαι τινὲς ἔκτακτοι ἑξαιρετικαὶ ἀπαλλαγαί (³).

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Κτηματολόγιον.

Ὡς γνωστόν, ἡ φορολογία τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῶν γαιῶν (ἔκδομημένης καὶ ἀνοικοδομήτου ἰδιοκτησίας), ἀποτελεῦσα καὶ τὴν πρώτην μορφήν τοῦ φόρου, ἔτυχε πάντοτε ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἀκόμη δὲ καὶ μέχρις ἐποχῆς σχετικῶς προσφάτου, εἰς πλείστας χώρας (Γαλλίαν, Ἰταλίαν κλπ.), οἱ δύο οὗτοι φόροι εἶχον συγχωνευθῆ εἰς ἓνα, τὸν *κτηματικὸν φόρον* (ἢ φόρον ἐπὶ τῆς ἀκινή-

(¹) Αἱ εἰδικαὶ ἀποθήκαι διὰ τὴν ἀποθήκυσιν καὶ ἐπεξεργασίαν τοῦ καπνοῦ εἰς φύλλα ἀπολαύουσιν ὡσαύτως τῆς ἐξαίρεσεως ταύτης.

(²) Διὰ τὰς οἰκίας τῆς κατηγορίας ταύτης, ὧν τὸ μίσθωμα εἶναι ἀνώτερον, ὁ φόρος δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὸ $\frac{1}{8}$ τοῦ ποσοῦ τοῦ πέραν τῶν 3.000 δρχ. καθαροῦ εἰσοδήματος. Ὑπάρχει οὕτω ποιά τις προοδευτικότης διὰ τὰ μικρὰ εἰσοδήματα.

(³) Μέχρι τοῦ οικονομικοῦ ἔτους 1930—31, αἱ ἀνώνυμοι οἰκοδομικαὶ ἐταιρεῖαι ἐξηροῦντο τοῦ φόρου, τοῦτο δὲ πρὸς ἀποφυγὴν διπλῆς φορολογίας, δεδομένου, ὅτι τὸ εἰσόδημα αὐτῶν ὑπέκειτο εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν μερισμάτων (βλ. Κατηγ. Γ. κλάσιν α). Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη, ἀπὸ 1930—31, περιέχεται μόνον εἰς τὰς ἡδη ὑφισταμένας ἀνωνύμους οἰκοδομικὰς ἐταιρεῖας, αἱ δὲ νέαι τοιαῦται δὲν ἀπολαύουσιν τοῦ εὐεργετήματος τούτου. Ἐταιρεῖαι τινες ὡσαύτως ἀπαλλάσσονται δι' εἰδικῆς μετὰ τοῦ Κράτους συμβάσεως.

(⁴) Ἀπαλλαγαί, παρασχεθεῖσαι διὰ πυρκαϊστούς ζώνας πόλεων τινῶν (Θεσσαλονίκης, Σερρών) ἢ σεισμοπλήκτους περιφερείας (Κορίνθου κλπ.) ὑπάρχει ὡσαύτως ἀπαλλαγὴ ὑπὲρ τῶν οἰκοδομῶν, αἵτινες ἐπωλήθησαν συνεπείᾳ τῆς ἀνταλλαγῆς πληθυσμῶν μετὰ τῆς Τουρκίας κλπ.

του ιδιοκτησίας) Εἷς τινὰς μάλιστα χώρας, τὸ ἐνιαῖον τοῦτο σύστημα ἰσχύει καὶ σήμερον ἔτι. Ἐν Ἀγγλίᾳ, συμπεριλαμβανόμενος εἰς τὸν income tax, ὁ ἠνωμένος οὗτος φόρος ἀποτελεῖ τὴν πρώτην κατηγορίαν (schedule A).

Ἐν Ἑλλάδι ὁμως, οὐδ' ὁ φόρος οὗτος ἐπὶ τῆς μᾶλλον ἀπτῆς μορφῆς τοῦ πλοῦτου ἐπεβάλλετο ὀρθῶς, ἔλλείπει κτηματολογίου. Τὸ ζήτημα τοῦ κτηματολογίου πραγματευόμεθα εἰς τὸ III κεφάλαιον περιγαιῶν. Δυνάμεθα ὁμως νὰ τονίσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι τὸ κτηματολόγιον, ὅπερ ἐπὶ αἰῶνα ὑπῆρξεν *εὐσεβῆς πόθος* ἐν Ἑλλάδι, εὐρίσκεται ἤδη ὑπὸ κατάρτισιν.

Ἐο μεταρρυθμιστῆς τοῦ 1919, ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς ὠκοδομημένης ιδιοκτησίας, ἠκολούθησε πεπατημένην ὁδόν, ὡς πρὸς τὴν φορολογητέαν ὕλην, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἔλαβεν ὡς βάσιν τὸ καθαρὸν εἰσόδημα ἀντὶ τοῦ ἀκαθαρίστου. Βεβαίως, ἔλλείπει κτηματολογίου, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀναμείνῃ τις ριζικωτέραν μεταρρύθμισιν τοῦ συστήματος φορολογίας. *Θὰ ἔδει ὁμως νὰ εἶχε θεσπισθῆ ὡς γενικὸν μέτρον, ἡ φορολογία τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων* ⁽¹⁾ ⁽²⁾. Τὸ γεγονός, ὅτι ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψει τὰ μισθωτήρια συμβόλαια καὶ οὐχὶ ἡ μισθωτικὴ ἀξία, ἐνεθάρρυνε τὰς φορολογικὰς καταστρατηγήσεις εἰς πολλὰς περιπτώσεις ⁽³⁾. Οὗτος δ' εἶναι ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον

(1) Τοῦτο ἐφαρμόζεται σήμερον, ἀλλὰ μόνον ὡς ἐξαιρέσεις (βλ. ἀνωτ. σ. 51).

(2) Ἡ σπουδαιότης τοῦ κτηματολογίου διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ φόρου δὲν δύναται ν' ἀμφισβητηθῆ, ὑπὸ τὸν ὄρον ὁμως, ὅπως τὸ κτηματολόγιον ἀναθεωρηθῆται τακτικῶς. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἔλλειψις αὐτοῦ δὲν δυσχεραίνει τὴν φορολογίαν τῶν οἰκοδομῶν εἰς τὸν αὐτὸν βαθμόν, ὅσον τὴν τῶν γαιῶν ἀλλὰ τόσον τὸ σύστημα τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ὅσον καὶ τὸ σύστημα τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου εὐρίσκουσιν ἀσφαλῆ βάσιν ἐν τῷ κτηματολογίῳ.

Ἐο K. BRAEUER, *Ertragsteuern* ἐν *W. Gerloff u. F. Meisel, Handbuch der Finanzwissenschaft*, Tübingen, 1927, τόμ. II, σ. 12 κ. ἐπ., φρονεῖ, ὅτι σίγχιρονον πολιτισμένον Κράτος δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ τὸ κτηματολόγιον. Ἐο G. JÉZE, μετάφρ. *Γεωγραφία*. ἔνθ. ἀν. τ. III, σ. 609, λέγει, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν ἐν Γαλλίᾳ (βασίζόμενος ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου), εἶναι ὄργανομικῶν ἐπὶ βάσεων θεωρουμένων ὡς παραδεκτῶν. Τὰ περὶ δημοσίων οἰκονομικῶν συγγράμματα ἀναγνωρίζουσι, σχεδὸν ὁμοφώνως, τὴν ὑπεροχὴν τοῦ κτηματολογικοῦ συστήματος. Τὸ κτηματολογικὸν σύστημα ἐφαρμόζεται εἰς πλεῖστας χώρας: Γαλλίαν, Ἰταλίαν κλπ. (φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος), Γερμανίαν καὶ Ἑλβετίαν (φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἢ τοῦ κεφαλαίου, ἀναλόγως τῆς καθ' ἑκάστης χωρῶν—κρατιδίων ἢ τῶν καθ' ἕκαστα καντονίων) κλπ. Πρβλ. ὡσαύτως κατωτ. Κεφ. III, εἰς τὰ περὶ Κτηματολογίου.

(3) Πρὸς πρόληψιν τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς, ὁ νόμος ἐπιβάλλει εἰς τὸν μισθωτὴν τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως βεβαιώσῃ τὴν δήλωσιν τοῦ ἐκμισθωτοῦ

πρόσφατος νόμος επέτρεψεν εἰς τὴν διοίκησιν, ὅπως προσφεύγη εἰς τὴν μισθωτικὴν ἀξίαν ἐν περιπτώσει φορολογικῆς παραβάσεως. Ἐξ ἄλλου εἶναι δικαιότερον, ὅπως ὁ φόρος ἐπιβάλληται δι' ὠρισμένην περίοδον (π. χ. πενταετίαν) ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μέσων δεδομένων ὁλοκλήρου τῆς προηγουμένης περιόδου (πενταετίας), ἀντὶ νὰ στηρίζηται οὗτος εἰς τὰ δεδομένα τοῦ προηγουμένου μόνον ἔτους.

Ἐπειδὴ, ἐν τούτοις, τὸ καταρτιζόμενον κτηματολόγιον δὲν θὰ ἔχη περατωθῆ πρὸ τῆς παρελεύσεως ἀρκετοῦ χρόνου, ἢ εἰσαγωγή τοῦ κτηματολογικοῦ συστήματος τυγχάνει ἀδύνατος. Ἐπιμελῆς ὅμως ἐργασία πρὸς κατάρτισιν φορολογικῶν καταλόγων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μισθωτικῆς ἀξίας δύναται, κατὰ μέγα μέρος, ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν τοῦ κτηματολογίου, διαφυλάττουσα ἐξ ἄλλου τὴν ἐλαστικότητα ἐν τῇ φορολογίᾳ, ἣτις ἐλλείπει ὅταν αἱ ἀναθεωρήσεις τοῦ κτηματολογίου δὲν γίνωνται κανονικῶς. Καίτοι δὲ δὲν ἀναμένομεν ἀποτελέσματα παρόμοια ἐκείνων, ἅτινα ἐπετεύχθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔνθα, μὴ ὑπάρχοντος κτηματολογίου, ἡ φορολογία βασίζεται ἀπλῶς εἰς ἐκτιμητικούς καταλόγους καταρτιζομένους κατὰ περιόδους, εἴμεθα ἐν τούτοις βέβαιοι, ὅτι βελτιώσις τις εἶναι πάντοτε ἐφικτή.

Κατὰ συνέπειαν, τροποποιήσις τοῦ ἡμετέρου νόμου, ἀποδεχομένη ὡς ἀκαθάριστον φορολογητέαν ὕλην τὴν μισθωτικὴν ἀξίαν, δύναται, ἄτε μὴ ἀποτελοῦσα ριζικὴν μεταβολήν, νὰ ἐφαρμοσθῆ ἄνευ δυσχερειῶν καὶ ἐπὶ πλέον νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ ἐν καταρτίσει κτηματολόγιον.

Ἐγγειος πρόσοδος (¹).

Δέον νὰ ὑπομνησθῆ ἔνταῦθα, ὅτι τὸ εἰσόδημα οἰκοδομῶν προέρχεται α) ἐκ τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου: ἦτοι τοῦ οἰκοπέδου καὶ β) ἐκ τῆς ἀξίας τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἀνεγερθείσης οἰκοδομῆς(²). Ἐκ τῶν δύο τούτων

ἀναφορικῶς μὲ τὸ ποσὸν τοῦ μισθώματος, προβλέπει δὲ καὶ σχετικὰς κυρώσεις ἐν περιπτώσει ἀνακριβείας. Ἡ διάταξις αὕτη ὀφείλει νὰ τεθῆ εἰς ἐφαρμογὴν διὰ διατάγματος. Ἐν τούτοις τὸ διάταγμα τοῦτο δὲν ἐξεδόθη καὶ δι' ἄλλους μὲν λόγους, ἀλλ' ὡσαύτως διότι ἡ ἀποτελεσματικότης αὐτοῦ θὰ εἶναι ἀμφίβολος, δεδομένου, ὅτι τὸ νέον σύστημα τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς προσωπικῆς καθαρᾶς προσόδου βαοῖζεται καὶ εἰς τὸ τεκμήριον τῆς κατοικίας (ὄρα κατωτ. εἰδικὸν κεφάλαιον).

(¹) *Rente foncière*.

(²) Κατὰ τὴν σχολὴν τῆς Λωζάννης, ἡ οἰκοδομὴ ἀποτελεῖ κινήτων κεφάλαιον (V. PARETO, *Manuel d' Économie Politique*, trad. française Paris, 1927, σ. 437.—P. BONINSEgni, *Manuel Élémentaire d'Économie Politique*, Lausanne—Paris, 1930, σ. 45).

κεφαλαίων, ἐνῶ τὸ δεύτερον, κατὰ γενικὸν κανόνα, φθείρεται βαθμιαίως καὶ δέον νὰ ἐξυπηρετηθῇ δι' ἀποσβέσεως⁽¹⁾, τὸ πρῶτον, τοῦναντίον, ἔχει τάσιν πρὸς ὑπερτίμησιν εἰς τὰς προοδευούσας χώρας⁽²⁾, ἔτι δὲ περισσότερον ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀστυφιλία ἀναπτύσσεται ἐντατικῶς.

Ἡ ὑψωτικὴ αὕτη τάσις, ἐξ ἧς προκύπτουσι δύο εἰδῶν κέρδη, ἡ *κεκτημένη πρόσοδος*⁽³⁾ ⁽⁴⁾, (ὑπερεισόδημα) δηλ. ἐτησία αὔξεις τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἡ *αὐτόματος ὑπερτίμησις τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου*⁽⁵⁾, προκύπτουσα ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τῆς ἀξίας τοῦ κεφαλαίου τούτου λαμβανομένην κατὰ δύο διάφορα χρονικὰ διαστήματα, ἐφείλκυσε ὡσαύτως τὴν προσοχὴν τοῦ ἔλληνος νομοθέτου. Πράγματι δ' ἀπετέλεσε αὕτη ἀντικείμενον εἰδικῆς φορολογίας, ἐκτὸς τοῦ πλαισίου τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος⁽⁶⁾. Ὁ εἰδικὸς ὅμως οὗτος φόρος κατηργήθη, σήμερον δὲ οὐδὲ τὸ ὑπερεισόδημα οὐδ' ἡ ὑπεραξία τοῦ ἀκινήτου φορολογοῦνται.

(1) Τὸ ποσοστὸν τῆς ἀποσβέσεως ταύτης ἐν Ἑλλάδι ἀνέρχεται εἰς 10% (ἀνωτ. σ. 52).

(2) P. BONINSEGNI, αὐτ. σελ. 305, «... Μετὰ τὰς ἐπιφυλάξεις ταύτας, δέον ἐν τούτοις ν' ἀναγνωρισθῇ, ὅτι γενικῶς, πρὸ πάντων εἰς τοὺς πολιτισμένους λαοὺς, αἱ τιμαὶ τῶν γαιῶν ἔχουσι τάσιν πρὸς ὑπερτίμησιν. Τοῦτο ἐξηγεῖ διατὶ ἀποφέρουσιν αὐταὶ τόκον λίαν χαμηλόν. Δέον εἰς τὸν τόκον τοῦτον νὰ προστεθῇ ποσὸν τι ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν ὑποτιθεμένην αὔξησιν τῆς ἀξίας τοῦ ἐδάφους. Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀρνητικὴν ἀπόσβεσιν».

(3) *Rente acquise*.

(4) P. BONINSEGNI, αὐτόθι, σ. 363.

(5) *Plus-value spontanée du capital foncier*.

(6) Κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Γερμανίας, ἐνθα ἐφαρμόζεται ὁ *Wertzuwachssteuer* (Πρὸβλ. W. LOTZ, *Finanzwissenschaft*, Tübingen, 1931, σ. 632 καὶ ἐπ. Κεφ. *Bodenwertzuwachsbesteuerung*. Πρὸβλ. TH. PISTORIUS, *Wertzuwachssteuer*, ἐν *Gerloff u. F. Meisel, Handbuch der Finanzwissenschaft*, τόμ. III, σ. 324 καὶ ἐπ.) καὶ τῆς Ἀγγλίας, ὅπου ὁ Λόυδ Τζώρτζ ἐπέβαλε τὸν *increment value duty*, ὅστις ἀπετέλει ἀναπόσπαστον μέρος τῆς φορολογικῆς αὐτοῦ μεταρρυθμίσεως τοῦ 1909 - 1910 (Πρὸβλ. E. P. HEWITT, *The law relating to the taxes on land values*, London, 1919, σ. 46 καὶ ἐπ.).

Ἡ ἀρχὴ τῆς φορολογίας τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τῶν ἀκινήτων δικαιολογεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ τοιοῦτον εἶδος εἰσοδήματος ἀποκτᾶται ἄνευ τῆς ἐλαχίστης προσπαθείας ἐκ μέρους τοῦ ἰδιοκτῆτου, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐκ τοῦ ὅτι τοῦτο συχνάκις ἀποτελεῖ ὑπέρογκον κέρδος. Τινὲς μάλιστα, ὑποστηρίζοντες, ὅτι τὸ κέρδος τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ὀλότητα, προέτιναν τὴν ὀλικὴν αὐτοῦ δήμευσιν ὑπὲρ τῆς ὀλότητος, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ ἀνήκει. Μόνη ἡ κοινωνία, ἐν τῇ συνόλῳ αὐτῆς, παράγει «ἀκέρδητον αὔξησιν» (*unearned increment*), ὡς λέγει ὁ Mill (F. NITTI, *Principes de science des Finances*, trad. franç., Paris, 1928, τ. II, σ. 47). Ἡ γιγαντιαία αὔξις αὐτῆς εἶναι πρόσθετος λόγος, ὅστις κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν διάκρισιν μεμαξὺ τῆς ὁμάδος τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῆς ὁμάδος τῶν γαιῶν (NITTI, ἐνθ' ἀν.

Πραγματικός ή προσωπικός χαρακτήρ του φόρου.

Ὁ φόρος οὗτος εἶναι κρῆμα πραγματικοῦ καὶ προσωπικοῦ φόρου

σ. 40), πρὸς ἑγγυτέραν παρακολούθησιν καὶ καλυτέραν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ ἄνευ ἐργασίας κτωμένου τοιοῦτου σοβαροῦ εισοδήματος ἐξ ιδιοκτησίας.

Ὁ φόρος, ἐν Ἑλλάδι, ἀρχικῶς ἐπεβάλλετο ὑπὸ μορφὴν φόρου ἐπὶ τῶν οἰκοπέδων (βλ. σ. 24). Καίτοι δ' ἐπεβάλλετο οὗτος ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν οἰκοπέδων, ἐδικαιολογεῖτο ἐν τούτοις ἐκ τῆς λανθανούσης αὐξήσεως τῆς ἀξίας αὐτῶν, συντελουμένης αὐτομάτως καθ' ἕκαστον ἔτος. Κατηργήθη οὗτος τῷ 1919 διὰ τοῦ νόμου 1642, ὅστις ἐπέβαλε φόρον ἐπὶ τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμῆσεως τῆς ἀκινήτου ιδιοκτησίας καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπερεισοδήματος. Ὁ νόμος οὗτος ἦτο εἰς τῶν τριῶν νόμων τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919 (βλ. σ. 37). οἱ δ' ὑπ' αὐτοῦ ἐπιβληθέντες φόροι ἀπετέλεσαν τὸ συμπλήρωμα τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων.

Ἡ αὐτόματου ὑπερτίμης τῶν ἀκινήτων, ἡ ὑποκειμένη εἰς τὴν φορολογίαν ταύτην, προέκυπτεν ἐκ τῆς συγκρίσεως τῆς ἀξίας, ἣν εἶχε τὸ ἀκίνητον α) κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐξ ἐπαχθοῦς ἢ ἐκ χαριστικῆς αἰτίας κτήσεως αὐτοῦ καὶ β) κατὰ τὸν χρόνον τῆς μεταβιβάσεως αὐτοῦ ἐξ ἐπαχθοῦς αἰτίας. Εἰς τὴν τιμὴν κτήσεως προσετίθεντο ὡσαύτως πᾶσαι αἱ ἀπὸ τῆς κτήσεως γενομένηαι δαπάναι βελτιώσεως, τὸ δ' ἄθροισμα τοῦτο ἀπετέλει τὴν «βάσιν συγκρίσεως». Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἀξίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς μεταβιβάσεως καὶ τῆς ἀξίας κτήσεως, ἠϋξημένης κατὰ τὰς γενομένας δαπάνας βελτιώσεως, ἀπετέλει τὴν φορολογητέαν ὕλην. Ἡ ὑπεραξία αὕτη ἐφορολογεῖτο κατὰ ποσοστὰ ποικίλλοντα ἀναλόγως τοῦ χρονικοῦ διαστήματος, ὅπερ εἶχε διαρροῦσαι μεταξὺ τῆς κτήσεως καὶ τῆς ἀπαλλοτριώσεως, τοῦ ποσοστοῦ ὄντος τοσοῦτοφ μεγαλυτέρου, ὅσφ ὁ ἐνδιάμεσος χρόνος ἦτο μικρότερος (12% μέχρι 10 ἐτῶν, 10% ἀπὸ 10—20 ἐτῶν, 8% 20—30 ἐτῶν καὶ 5% πέραν τῶν 30 ἐτῶν ὁ φόρος προσηξάνετο κατὰ κλάσμα ἑαυτοῦ, ἔχον ἀριθμητήν μὲν τὴν ὑπεραξίαν, παρονομαστήν δὲ τὴν τιμὴν κτήσεως). Οἱ διὰ τοῦ ἀρχικοῦ νόμου καθιερούμενοι ὑπολογισμοὶ ἦσαν λίαν περίπλοκοι, ἐδέησε δέ, ὅπως οὗτοι ἀπλουστευθῶσιν ἀπὸ τοῦ 1923. Ὁ πληθωρισμὸς καὶ ἡ πτώσις τῆς ἀξίας τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος διετάραξαν τὰς βάσεις τῆς φορολογίας ταύτης, διότι αἱ χρυσαὶ δραχμαὶ τῆς ἐποχῆς κτήσεως τοῦ ἀκινήτου, παρεβάλλοντο πρὸς χαρτίνας δραχμὰς (τοῦ πληθωρισμοῦ) τῆς ἐποχῆς μεταβιβάσεως· τὰ ποσοστὰ ἦσαν ὡσαύτως ὑψηλὰ (5,60—16,80% τῷ 1928 - 29, τοῦ κλάσματος καταργηθέντος ἀπὸ τοῦ 1923). Ὁ φόρος, ὅθεν, ἐξεφυλίσθη εἰς καθαρὰν φορολογίαν τοῦ κεφαλαίου· τοῦτο προὐκάλεσεν ἐντόνους διαμαρτυρίας, δικαίως δ' ἐχαρακτηρίσθη ὁ φόρος ὡς ἀνήθικος (Γ. ΚΑΦΑΝΤΑΡΗ, ἔκθ. ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ 1927 - 28), ἐνῶ ὁ φόρος οὗτος, ὅταν βασίζεται ἐπὶ ὄγκων ἀρχῶν, εἶναι ἐκ τῶν δικαιωτέρων. Ἀπὸ τοῦ 1929 - 30 κατηργήθη οὗτος καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ «φόρου ἐπὶ τῆς μεταβιβάσεως ἀκινήτων», ἐπιβαλλομένου ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀκινήτου πρὸς 2,80% καὶ 4,20%.

Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ αὐτομάτου ὑπερεισοδήματος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τῆς διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ ἐκ τῆς ἐκμισθώσεως τοῦ ἀκινήτου προκύψαντος κατὰ τὸ προη-

ἢ ἐκ τῶν φόρων, οὓς ὁ E. Seligman ἀποκαλεῖ «ἡμιπροσωπικούς» (1). Ὁ πραγματικὸς αὐτοῦ χαρακτῆρ ἀπορρέει ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἐφαρμόζεται μόνον ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι κειμένων ἀκινήτων· τὰ ἀκίνητα ταῦτα ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον, ἀσχέτως πρὸς τὸ πρόσωπον, τὴν κατοικίαν ἢ τὴν διαμονὴν τοῦ φορολογουμένου· προκύπτει οὕτως ἐπίσης ἐκ τοῦ ὅτι καὶ μετὰ τὴν μεταβίβασιν τῆς κυριότητος τὸ ἀκί-

γόμενον οἰκονομικὸν ἔτος εισοδήματος καὶ τοῦ καλουμένου «βασικοῦ» εισοδήματος. Ὡς βασικὸν εισόδημα ἐλαμβάνετο, διὰ μίαν δεκαετίαν, τὸ εισόδημα, ὅπερ τὸ ἀκίνητον ἀπέφερε κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς προηγουμένης δεκαετίας (ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν περίοδον ἐφαρμογῆς μέχρι 1929, ὡς βάσις ἐχρησίμευε τὸ ἔτος 1914). Τὸ ὑπερισόδημα ὑπέκειτο εἰς φορολογίαν πρὸς 12%, μετ' ἐκπτώσιν 1.200 δρ. Λόγω τῶν πολλαπλῶν τούτων ὑπολογισμῶν, ὁ φόρος καθιεργήθη τῷ 1923.

Ἡ κατάργησις τῶν δύο τούτων φόρων ἀπετέλεσε μίαν εἰσέτι ὀπισθοδρομίαν τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919. Ἡ φορολογία τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τῶν ἀκινήτων ἐπληττε μέρους τοῦ εισοδήματος, ὡς τοῦτο καθορίζεται ὑπὸ τῆς φορολογικῆς ἢ λογιστικῆς θεωρίας τοῦ G. SCHANZ (*Einkommensbegriff-Einkommensteuer* ἐν «Finanzarchiv» 1896 XIII (I) σ. 1. ἐπ. καὶ 1922 XXXIX, (II) σ. 505 καὶ ἐπ. Πρβλ. ὡσαύτως PISTORIUS, *Unser Steuerrecht*, Stuttgart. 1929, τόμ. II σ. 65). Καίτοι δ' ἐν Ἑλλάδι ἡ τοιαύτη ὑπεραξία δὲν ὑπεβλήθη εἰς τὸν συνθετικὸν προσωπικὸν φόρον (ὡς λ. χ. ἐν Ἰταλίᾳ), οὐχ ἦττον ἢ εἰδικὴ ἐπ' αὐτῆς φορολογία ἀπετέλει ὀλοκλήρως τῆς φορολογίας τοῦ εισοδήματος. Ἡ κατάργησις ὄθεν τοῦ φόρου αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τῶν ἀκινήτων ἀφίγει κενὸν ἐν τῷ νοσήματι.

Ἐν Ἑλλάδι, τινὲς προέτειναν τὴν ἐπιβολὴν εἰδικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς ἀξίας μόνον τοῦ γηπέδου, ὠκοδομημένου ἢ μὴ. Μία τῶν ἐμμέσων συνεπειῶν τοῦ φόρου τούτου θὰ ἦτο ὁ περιορισμὸς τῆς ἐπεκτάσεως τῶν πόλεων, προκαλουμένης οὕτως ἐμμέσως ἀνεγέρσεως μεγάλων οἰκοδομῶν καὶ πολυκατοικιῶν (φορολογία ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐν Αὐστρίᾳ καὶ εἰς τινὰς ἄλλας χώρας ἰσχύουσαν *klassifizierte Realsteuer*. Πρβλ. K. BRAEUER, *Ertragsteuern* ἐν *W. Gerloff u. E. Meisel*, ἐνθ' ἀν. τ. II, σ. 30). Ὁ κ. Γ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 192, προτείνει ἐπιβολὴν φόρου τῶν μὴ ὠκοδομημένων γηπέδων, τῶν κειμένων εἰς τὸ κέντρον τῶν μεγαλοπόλεων. Ὁ κ. Α ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, Ἡ ἐπίδρασις τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν πόλεων καὶ ἰδία τῆς πρωτευούσης, εἰς «Τεχνικὰ Χρονικά», 1ης καὶ 15ης Ἰανουαρίου 1933, φρονεῖ, ὅτι ἡ πόλις δὲν ἐπωφελήθη ἐπαρκῶς ἐκ τῶν κερδῶν, τῶν πραγματοποιηθέντων ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ ὀφειλομένων εἰς τὴν δρᾶσιν τῆς ὀλότητος.

(1) E. SELIGMAN *Double taxation and international fiscal cooperation*, London & New York, 1928, σ. 62 καὶ ἐπ. (Βλ. ἰδίᾳ πίνακα ἐν σελ. 84). Εἰς τὰς μεταξὺ Κρατῶν συμβάσεις ὁ φόρος οὗτος χαρακτηρίζεται ὡς πραγματικὸς (Πρβλ. SOCIÉTÉ DES NATIONS, *Double imposition et evasion fiscale, Recueil des accords internationaux etc.* vol III, p. 24).

νητον ἔξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὑπέγγυον διὰ τοὺς κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν ὀφειλομένους φόρους· ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὑπάρχει ἔν προκειμένῳ εἶδος *obligatio propter rem*. Ἐν τούτοις ἕκαστον ἀκίνητον δὲν ἀποτελεῖ αὐθύπαρκτον μονάδα, ὡς συμβαίνει τοῦτο μὲ τὰ τεμάχια τοῦ κτηματολογίου. Τοῦναντίον, ὁ νόμος ἐπιτρέπει, ὅπως πάντα τὰ εἰσοδήματα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, τὰ προερχόμενα ἐκ διαφόρων ἀκινήτων, συγκεντρωθῶσιν, οὕτως ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὸς ὁ συμψηφισμὸς τῶν ὑπερβολικῶν δαπανῶν καὶ βαρῶν ἀκινήτων τινῶν πρὸς τὰς προσόδους τῶν ἑτέρων (¹)· εἰσάγει οὕτως ὁ νόμος ἔν τῷ φόρῳ τὸ προσωπικὸν στοιχεῖον. Ἀναμφιβόλως τοῦτο ἀποτελεῖ πρόοδον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἀγνῆς ἀντιλήψεως τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος. Δεδομένου ὅμως, ὅτι ἡ καθιέρωσις ἐλαχίστου συντηρήσεως καὶ ἡ προοδευτικότης τοῦ ποσοστοῦ ἔν προκειμένῳ τυγχάνουσι λίαν δυσχερεῖς καὶ ἀσύμφοροι εἰς τὸ Κράτος, τὰ κυριώτερα πλεονεκτήματα τῆς προσωπικότητος ἑλλείπουσιν.

Καθολικότης τοῦ φόρου. Δημοσιονομικὴ πολιτικὴ.

Ἡ ἀρχὴ τῆς καθολικότητος ἔν τῷ φόρῳ τούτῳ παρεβιάσθη εἰς μεγάλην κλίμακα. Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς μελέτης τῶν στατιστικῶν δεδομένων, τὰ 78 % τῶν οἰκοδομῶν ἐξαιροῦνται πάσης φορολογίας. Ἐκ πρώτης ὄψεως τοῦτο φαίνεται ὑπερβολικόν. Δέον ἔν τούτοις νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ὅτι ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς μικρῶν οἰκοδομῶν (τὰ 89 % τῶν οἰκοδομῶν τῆς χώρας ἀποφέρουσιν ἀκαθάριστον εἰσόδημα μὴ ὑπερβαῖνον τὰς 10.000 δραχμάς), τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἔχοντος ἰδιαιτέραν προτίμησιν διὰ τὴν μικρὰν ἰδιοκτησίαν. Εὐτυχῶς, τὸ εἰσόδημα τῶν ἐκ τοῦ φόρου τούτου ἀπαλλασσομένων οἰκοδομῶν ἀποτελεῖ μικρὰν

(¹) Προκύπτει οὕτως εἶδος ἀλγεβρικοῦ ἀθροίσματος τῆς προσόδου ἐξ οἰκοδομῶν, τῶν ἀρνητικῶν στοιχείων αὐτῆς συμψηφισομένων πρὸς τὰ θετικά.

ἀναλογίαν, ἀνερχόμενον μόνον εἰς τὰ 34 %. Ἄλλὰ καὶ τὸ ποσοστὸν τοῦτο εἶναι ἄρκετὰ σοβαρὸν (¹).

Εἰδικώτερον αἱ ἀπαλλαγαὶ αὗται ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀκολουθῶν σκοπῶν :

(¹) Παραθέτομεν ἐνταῦθα πίνακα τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ.

Φορολογία Οἰκοδομῶν*

* Ἀριθμὸς φορολογουμένων καὶ ἀπαλλασσομένων οἰκοδομῶν. Ἔτος 1929

Εἶδος ἀκινήτου	Ἀριθμὸς οἰκοδομῶν	Συντελεστὴς ἐτήσιου εἰσοδήματος	Ἀκαθάριστ. ἐτήσι. εἰσοδ. εἰς χιλ. δραχ.
<i>Φορολογούμεναι οἰκοδομαὶ</i>	286.707	—	3.319.299
Ἀκαθάριστον ἐτήσιον εἰσοδήμα			
Μέχρι 3.000 δραχ.	96.632	1.500	144.948
3.000— 5.000 »	86.669	4.000	274.676
5.000— 10.000 »	57.579	7.500	431.842
10.000— 25.000 »	40.174	17.500	703.045
25.000— 50.000 »	14.319	37.500	536.763
50.000—100.000 »	6.061	75.000	454.575
100.000—250.000 »	2.595	175.000	454.125
250.000—500.000 »	505	375.000	189.375
πέραν τῶν 500.000 δραχ. . . .	173	750.000	129.750
<i>Οἰκοδομαὶ ἀπαλλασσόμεναι τοῦ φόρου</i>	937.196	—	1.703.418
Ἰδιοκατοικούμεναι εἰσοδήματος κάτω τῶν 3.000 δραχ. . . .	741.331	1.200	889.597
Οἰκίαι προσφυγικῶν συνοικισμῶν**	121.412	1.200	145.694
Ἀνταλλάξιμοι (διαχειρ. ὑπὸ τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς)	32.642	—	115.000***
Νεόδμητοι	22.063	—	300.000***
Κράτους, δήμων, κοινοτήτων καὶ ἀγαθοεργῶν ἰδρυμάτων. .	12.208	—	185.000***
Καπνεργοστάσια καὶ καπναποθήκαι.	1.287	—	65.000***
Ἀγροτικαὶ οἰκοδομαὶ	6.263	500	3.127
Σύνολον	1.223.903		5.022.717

* Δεδομένα τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1929.

** Μὴ ἐκμισθούμεναι.

*** Κατ' ἐκτίμησιν.

α) Τὴν ἐνίσχυσιν ὠρισμένων ἰδρυμάτων δημοσίου δικαίου ἢ κοινοφελῶν. Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη εἶναι κατὰ γενικὸν κανόνα δεδικοιολογημένη, συναντᾶται δ' εἰς τὰ πλεῖστα τῶν κρατῶν. Ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη ἔχει ἰδιαιτέραν ἀποστολὴν σκοπεῖ νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν τάσιν πρὸς δημοσίας δωρεάς, πατροπαράδοτον ἀρετὴν τοῦ ἔθνους.

β) Τὴν παροχὴν οἴονεϊ ἀσυδοσίας εἰς τὴν ἀγροτικὴν καὶ τὴν λαϊκὴν κατοικίαν. Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη εἶναι κατ' ἀρχὴν δεδικοιολογημένη ἀποτελεῖ ὡσαύτως ἐμμέσως φράγμα κατὰ τοῦ ρεύματος τῆς ἀστυφιλίας⁽¹⁾, δεδομένου ὅτι παρέχεται πρὸ παντὸς εἰς τὰς κατοικίας τῆς ὑπαίθρου. Ἐν τούτοις, ὡς ἐκ τῆς μὴ ἀδυστηρῆς ἐν προκειμένῳ ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, λόγῳ δὲ καὶ τοῦ σχετικῶς ὑψηλοῦ ὁρίου ἀπαλλαγῆς, τὸ εἰς τὴν ἀγροτικὴν καὶ τὴν λαϊκὴν κατοικίαν παρεχόμενον τοιοῦτο δῶρον εἶναι δαπανηρὸν διὰ τὸ Κράτος καὶ θὰ ἔδει νὰ περιορισθῇ, ἐλαττωμένης οὕτω τῆς ζημίας, ἣν ὑφίσταται τὸ δημόσιον ταμεῖον⁽²⁾.

(1) Πίναξ τῶν φορολογουμένων οἰκοδομῶν ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ.

	Ἀριθμὸς οἰκοδομῶν (ἀναλόγως τοῦ ἀκαθάριστ. ἔτησ. εισοδήμ.) (Δρχ.)					Σύνολον	Ὀλικὸν ἀκαθάριστον ἐτήσιον εἰσοδήμα	
	Μέχρι 50.000	50.000 μέχρι 100.000	100.000 μέχρι 250.000	250.000 μέχρι 500.000	500.000 καὶ ἄνω		Ἐκατ. δρχ.	ο/ο
Ἀθῆναι, Πειραιεῖς, Θεσπία, Πάτραι . . .	64.820	4.898	2.249	470	169	72.606	1.944,3	59
Πόλεις 5.000—50.000 κατοίκων	92.537	990	277	32	4	93.840	874,3	26
Κάτω τῶν 5.000 κατ.	120.016	173	69	3	—	120.261	500,7	15
	277.373	6.061	2.595	505	173	286.707	3.319,3	100

¹Ἦτοι, μόνον τὰ 15% τῶν φορολογουμένων εἰσοδημάτων ἀνήκουν εἰς τὰ χωρία καὶ εἰς τὰς μικρὰς πόλεις, 26% εἰς τὰς μεσαίας, ἐνῶ τὰ 59% ἀνήκουν εἰς τὰς 4 μεγάλας πόλεις.

(2) Τὸ ποσὸν τοῦτο πλησιάζει τὰ 150 ἑκατομμύρια, δεδομένου ὅτι τὰ ἀπαλλασσόμενα εἰσοδήματα ὑπερβαίνουν τὸ δισεκατομμύριον.

Φρονοῦμεν, ὅτι περιορισμὸς τῶν ἀπαλλαγῶν καὶ καλὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου θ' ἀπέφερον εἰς τὸ Κράτος 50 ἑκατομμ. δρχ. περίπου. Τινὲς μάλιστα προέτειναν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν μελέτης τῆς ἀμέσου φορολογίας τοῦ 1928-29 (βλ. σ. 50) καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις, τὴν ἐφαρμογὴν κλιμακωτοῦ φόρου (εἰς 3 ἢ 4 κλάσεις) ἐπὶ τῶν μικρῶν οἰκοδομῶν ἢ πάντως μείωσιν τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ὁρίου. Πρβλ. Μ. ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ (Διευθυντοῦ τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς καὶ μετέπειτα Ὑφυπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν), Ἡ φορολογία οἰκοδομῶν, εἰσήγησιν εἰς τὴν ρηθῆσαν Ἐπιτροπὴν, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Οἰκονομολόγῳ» Ἀθηνῶν, τῆς 23ης φεβρ. 1929.—Α. ΚΟΤΡΟΖΟΥ (Τμηματάρχου

γ) Τὴν ἐνθάρρουνσιν τῆς βιομηχανίας καὶ τινων ἄλλων παραγωγικῶν κλάδων. Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη ἀποτελεῖ παρέκτασιν τῆς δι' ἐμμέσων φόρων παρεχομένης προστασίας. Σημειωτέον δέ, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀπλῆς μεταφορᾶς τῶν εἰσοδημάτων τούτων εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς συμβαίνει συνήθως (1).

Ἐν Ἑλλάδι τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀπαλλάσσονται πάσης φορολογίας (2), κατὰ συνέπειαν δὲ τὸ Κράτος παρέχει εἰς αὐτὰ ἐπιπρόσθετον δῶρον δραχμῶν 10 ἑκατομμυρίων ἐτησίως, πρᾶγμα ὅπερ δὲν συμβαίνει εἰς πλείστας ἄλλας χώρας (3).

δ) Τὴν, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τῆς στῆγης, εἰς ὠρισμένας ἑξαιρετικὰς περιπτώσεις. Αἱ πρὸς τὸν σκοπὸν τούτων παρεχόμεναι ἀπαλλαγαὶ ἀνέρχονται εἰς σημαντικὸν ποσόν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἄλλαι χῶραι ἔλαβον ὡσαύτως παρόμοια μέτρα ὑπὲρ τῶν νεοδημάτων οἰκοδομῶν· ἡ ἀπαλλαγὴ ὅμως αὕτη παρέχεται μόνον δι' ὀλίγα ἔτη, ἐνῶ ἐν Ἑλλάδι φθάνει μέχρις 25 ἐτῶν. Τὸ ἐμμέσως οὕτως ὑπὸ τοῦ Κράτους παρεχόμενον δῶρον ἀνέρχεται εἰς 50 ἑκατομμύρια περίπου Δρχ. ἐτησίως (4).

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις ἐκ τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων εἶναι, ὅτι αὗται εἶναι οὐ μόνον πολυάριθμοι, ἀλλὰ καὶ ὑπερβολικαί. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ κτηματικῆς φόρου ὡς μέσου οἰκονομικῆς πολιτικῆς, δέον νὰ γίνηται εἰς λίαν περιορισμένην κλίμακα. Ἐπὶ πλέον, αἱ ἀπαλλαγαὶ ἐν Ἑλλάδι, παρασχεθεῖσαι ὅτε μὲν ὑπὸ τὴν πίεσιν ἐπειγουσῶν κοινωνι-

τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν), *Τὸ ζήτημα τῆς φορολογίας τῶν οἰκοδομῶν*, εἰσήγησιν εἰς τὴν αὐτὴν Ἐπιτροπὴν, δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν «Μηνιαίαν Οἶκον. καὶ Κοινων. Ἐπιθεώρησιν», Ἀθηνῶν, μαρτ. 1929.

(1) Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὡς γνωστόν, τὸ ἐργοστάσιον καὶ αἱ ἐγκαταστάσεις θεωροῦνται ὡς κεφάλαιον χρησιμεῖον διὰ τὴν παραγωγὴν καὶ οὐχὶ ὡς καθαρῶς ἀστικῆς φύσεως τοποθέτησις κεφαλαίου.

(2) Μεταξὺ τῶν ἐξόδων τῆς ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως, ἅτινα τυγχάνουσιν ἐκπεστέα ἐκ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων, συμπεριλαμβάνεται ὡσαύτως καὶ τὸ τεκμαρτὸν ἐνοίκιον τοῦ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἀνήκοντος ἐργοστασίου, καίτοι μὴ φορολογούμενον εἰς τὴν κατηγορίαν Α.

(3) Μέχρι τοῦ ἔτους 1930, ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη περιορίζετο εἰς τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, πρὸς ἐνθάρρουνσιν τῆς συγκεντρώσεως τῆς παραγωγῆς. Πολλοὶ ὅμως δυσχέρειαι παρουσιάσθησαν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, σχετικῶς πρὸς τὴν κατάταξιν τῶν ἀπαλλασσομένων βιομηχανοστασίων, τελευταίως δὲ διὰ νόμου ἐγενικεύθη ἡ ἀπαλλαγὴ, ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως αἱ οἰκοδομαὶ ἔχουσιν ἀνεγερθῆ εἰδικῶς διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς βιομηχανίας καὶ ὅπως ὑπάρχωσιν ἐν αὐταῖς μόνιμοι ἐγκαταστάσεις μηχανημάτων.

(4) Δεδομένου ὅτι τὸ εἰσόδημα τῶν οἰκοδομῶν τούτων ὑπερβαίνει τὰ 300 ἑκατομ. ἐτησίως.

κῶν ἀναγκῶν, ὅτε δ' ὑπὸ τὴν πίεσιν ὠρισμένων τάξεων, ἦσαν συχνάκις βεβιασμένοι καὶ ὑπέμετροι. Ἡ ἐκ τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων προκύπτουσα μείωσις τῶν δημοσίων ἐσόδων ὑπερβαίνει ἐτησίως τὰ 250 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 100 τοῦλάχιστον ἑκατομμύρια θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξοικονομηθῶσιν, ἐὰν εἶχεν ἐφαρμοσθῆ πλεον μεμετρημένη πολιτικὴ ἀπαλλαγῶν.

Ἄλλὰ, ὅπερ χεῖρον, αἱ θυσίαι αὐταὶ τοῦ δημοσίου δὲν ἐπέφερον τ' ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα. Ἡ Ἑλλάς πάντοτε ὑπέφερον ἐκ τῆς ἐλλείψεως οἰκοδομικῆς βιομηχανίας καὶ ἐκ πολεοδομικῆς ἀταξίας (¹). Ἡ ἀνοικοδόμησις διενεργεῖται ἐν Ἑλλάδι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὑπὸ τοῦ μικροῦ κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ σεβασθῆ ὠρισμένους κανόνες, ζητεῖ δὲ μόνον τὴν εὐθηνὴν ἐγκατάστασιν (²).

Ἡ ἀπαλλαγὴ ὄθεν αὕτη, ἐπέχουσα θέσιν βραβείου εἰς τὰς προαναφερθεῖσας περιπτώσεις, θὰ ἔδει νὰ ὑπόκειται εἰς ὄρους, σκοποῦντας τὴν βελτίωσιν τῆς ἀστικῆς ἰδιοκτησίας. Κατὰ τὸν κ. Α. Ἀνδρεάδην, ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν νεοδημῶν οἰκοδομῶν μετὰ τὸν πόλεμον ὑπῆρξεν ἀπολύτως ἀδικαιολόγητος, συνετέλεσε δὲ μόνον εἰς τὴν ἐπιδεινώσιν τῆς καταστάσεως τῶν ἀκινήτων, ἅτινα ὑπέκειντο εἰς τὸ ἐνοικιοστάσιον. Εἴμεθα ἐν τούτοις τῆς γνώμης, ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη θὰ ἐδικαιολογεῖτο, ἀλλὰ μόνον διὰ περίοδον μὴ ὑπερβαίνουσαν τὴν πενταετίαν καὶ ἐφ' ὅσον αἱ ἐν λόγῳ οἰκοδομαὶ θὰ ἐπλήρουν τοὺς προαναφερθέντας οἰκοδομικοὺς καὶ πολεοδομικοὺς ὄρους. Ἡ ὑπερβολικὴ ἐνθάρρυνσις ἐπενδύσεως εἰς ἀκίνητα ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρξεν ἐπιζημία, διότι ἐπενήργει ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν πρὸς τὰς ἀκινήτους τοποθετήσεις ἔμφυτον τάσιν τῆς οἰκονομίας χωρῶν, αἵτινες, ὡς ἡ Ἑλλάς, ὑπέφερον ἐκ τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ τῆς νομισματικῆς ἀσταθείας. Οἱ δύο οὗτοι παράγοντες, οὐ μόνον ἐγένοντο ἀφορμὴ ἀσκόπου καὶ ἀσυστηματοποιήτου πολυτελείας τῆς κατοικίας, τοῦθ' ὅπερ ἠῤῥῆξε τὴν ἀναλογίαν τῶν ἐξόδων κατοικίας τοῦ ἀτόμου πρὸς τὰς γενικὰς αὐτοῦ δαπάνας, ἀλλὰ συνετέλεσαν ὡσαύτως εἰς τὴν ἀκινητοποιήσιν μεγάλου ἀριθμοῦ κεφαλαίων· τὰ κεφάλαια ταῦτα θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθῶσι παραγωγικώτερον, μὴ ἐκτιθέμενα οὕτως εἰς τοὺς κινδύνους ἐνδεχομένης δξείας κρίσεως (³).

(¹) Πρβλ. Α. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν., ἔρευναν τῶν αἰτίων τῆς τοιαύτης ἀθλιότητος καὶ ὀρθὰς παρατηρήσεις αὐτοῦ περὶ τῶν ληπτέων διὰ τὴν πρωτεύουσαν μέτρων. Πρβλ. ὡσαύτως παλαιότερον «σχέδιον ΚΑΛΛΙΓΑ».

(²) Ἡ ὀριζόντιος ἰδιοκτησία μόλις ἐσχάτως εἰσήχθη ἐν Ἑλλάδι.

(³) ΝΙΤΤΙ, ἐνθ' ἀν. τ. II, σ. 42: «Ἐκεῖνο, ὅπερ χαρακτηρίζει ἀκόμη

Ἀπόδοσις τοῦ φόρου. Δυνατότης αὐξήσεως τοῦ ἐσόδου τούτου.

Ὡς ἐξηγήσαμεν ἐν τῷ κεφαλαίῳ I (σ. 49), μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1929 - 30, ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐδέησε ν' ἀγωνισθῆ, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὅπως ἐδραιωθῆ, ἀφ' ἑτέρου δ' ὅπως ἀπαλλαγῆ μεγάλου ἀριθμοῦ ἐκκρεμοτήτων.

Διὰ τὸ ἔτος 1930 - 31 (1), ἀπεφασίσθη, ὅπως τὸ κύριον ἔργον τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας καταστῆ ὁ φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἔλεγχος εἶχεν ἤδη ἀρχίσει ἀπὸ τοῦ 1929. Ἡ εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν παρασχεθεῖσα τοιαύτη προτεραιότης ἐδικαιολογεῖτο, οὐ μόνον ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ φόρος οὗτος πρέπει ν' ἀποτελῆ σπουδαῖον ἔσοδον τοῦ Κράτους, ἀλλ' ὡσαύτως διότι χρησιμεύει ὡς βάσις ἐτέρων φόρων (2).

Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν ὑπῆρξαν ἀρκούντως ἱκανοποιητικά. Μέχρι τέλους τοῦ 1931 ἐπετεύχθη σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου ἡ βεβαίωσις, ἐτηρήθη δὲ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς καταλληλότητος, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φόρος δεόν νὰ ἀπαιτῆται εἰς πρόσφορον ἐποχὴν καὶ τῆς ὁποίας ἡ μὴ τήρησις προὔξενησε τσαύτας ζημίας ἐν τῷ παρελθόντι. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου (συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προσθέτων ποσοστῶν διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου), κατὰ τὸ ἔτος 1930 - 31, ἀνῆλθεν εἰς 307 ἑκατομμύρια δραχμῶν (3). τὸ ποσὸν δὲ τοῦτο ἀποτελεῖ ἕκτοτε τὴν κατὰ προσέγγισιν ἀπόδοσιν τῶν ἐπομένων ἐτῶν, κατὰ τὰ ὁποῖα θὰ ἰσχύωσιν οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι.

Ἡ ἀπόδοσις αὕτη ἀποτελεῖ ἐπίσης σημαντικὴν προόδον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθόν (4). Ἡ αὐξήσις ἐσόδου, ἡ ἐπιτευχθεῖσα παρὰ

τὴν οἰκοδομικὴν βιομηχανίαν, εἶναι ἡ ἔλλειψις εὐκινήσιος τῶν ἐν αὐτῇ ἐπενδεδυμένων κεφαλαίων. Ὅταν καὶ ὁ τόκος τῶν ἐπενδύσεων κατέρχεται κάτω τοῦ τρέχοντος ἐπιτοκίου, αἱ νέαι ἀποταμιεύσεις δὲν ἐπενδύονται πλέον εἰς οἰκοδομὰς. Ἀλλὰ τὰ ἤδη εἰς ἀκίνητα τοποθετημένα κεφάλαια δὲν δύνανται ν' ἀκολουθήσωσι νέαν κατεύθυνσιν. Ἴδου διατὶ αἱ κρίσεις ἀκινήτων διαρκοῦσι κατὰ κανόνα περισσότερο καὶ ὑπερνικῶνται δυσκολώτερον».

(1) Ὑπομνήσκομεν, ὅτι διὰ πρώτην φοράν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπετέλεσθη ἐγκαίρως συστηματικὴ τις ἐργασία (βλ. ἄνωτ. σ. 49).

(2) Π. χ. τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ἐν ᾗ περιπτώσει λαμβάνεται ὡς τεκμήριον τὸ μίσθωμα τῆς κατοικίας τῶν τελῶν μεταβιβάσεως, τῶν φόρων κληρονομῶν κ.τ.π., προκειμένου νὰ ἐκτιμηθῆ ἡ ἀξία τῶν ἀκινήτων κ.τ.π.

(3) Τὸ ἐτήσιον ἔσοδον ἀνέρχεται εἰς 285 ἑκατομ. δρχ., τοῦ ὑπολοίπου ἀντιπροσωπεύοντος καθυστερήματα τοῦ παρελθόντος.

(4) Βλ. σχετικούς ἀριθμοὺς εἰς τοὺς πίνakas τοῦ παρατήματος. Τὸ ἔσοδον ἐκ 10 ἑκατ. χρυσῶν δρχ. τῷ 1915, κατελθὸν εἰς 7, 3 ἐκ. τῷ 1920, ἀνῆλ-

τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ποσοστοῦ τοῦ φόρου, ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὴν ὑψωσιν τῶν μισθωμάτων τῶν διεπομένων ὑπὸ τοῦ ἐνοικιοστρατίου, κυρίως ὅμως εἶναι προῖον καλυτέρας ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου.

Θὰ ἦτο ἴσως ἐνδιαφέρον νὰ ἴδωμεν ποία ἤθελεν εἶναι ἡ δυνατότης ἀποδόσεως τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν, εἰάν ὑπῆρχον ὀλιγότεροι ἀπαλλαγαὶ καὶ ἐκπτώσεις.

Ἐξηγήσαμεν ἐν σ. 61, ὅτι ἡ ζημία, ἣν ὑφίσταται τὸ δημόσιον λόγῳ τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων, δὲν ἀπέχει τῶν 250 ἑκατ. δραχμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων 100 ἑκατομμύρια τοῦλάχιστον θὰ ἠδύνατο νὰ προστεθῶσιν εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ Κράτους.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐκ τῶν διαφόρων ἐκπτώσεων ἀπώλεια τοῦ δημοσίου εἶναι ἀρκετὰ σοβαρά, ὑπερβαίνουσα τὰ 50 ἑκατομμύρια δρχ. (1).

θεν εἰς 20,4 χρ. δρχ. τῷ 1930-31 (ἢ μᾶλλον, μετὰ τῶν προσθέτων φόρων ὑδρεύσεως Ἀθηνῶν, εἰς 31, 6 ἑκατ.).

(1) Ὁ ἐν σελ. 61 πίναξ δεικνύει, ὅτι τὰ εἰς τὸν φόρον τοῦτον ὑποβληθέντα ἀκαθάριστα εἰσοδήματα ἀνῆλθον εἰς 3.319 ἑκατ., ἀλλ' ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου φόρος ἀφορᾷ μόνον 2.019 ἑκατ. δρχ. Ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὰ ἐκ τοῦ ἀκαθάριστου εἰσοδήματος τοῦ ἀκινήτου ἐκπιπτόμενα βάρη καὶ δαπάναι ἀποτελοῦσι τὰ 39 %, ποσοστὸν ὑπερμέτρως ὑψηλόν. Δὲν ἔχομεν εἰσέτι τὰ ὀριστικά δεδομένα τῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, δυνάμεθα ἐν τούτοις νὰ εἴπωμεν κατὰ προσέγγισιν, ὅτι αἱ ἐκπτώσεις αὗται ἀναλύονται ὡς ἑξῆς :

α) Ἀποσβέσεις καὶ συντήρησις (10 %)	330	ἐκ. δρχ.
β) ἄλλαι ἐκπτώσεις, πλὴν τόκων.	370	» »
γ) τόκοι	600	» »
	1.300	» »

Σύνολον

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης προκύπτει, ὅτι τὰ δύο πρῶτα στοιχεῖα, ἀνερχόμενα εἰς 21 %, ἀντιπροσωπεύουσι μικρὸν μόνον μέρος τοῦ εἰσοδήματος, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς αὐτὰς ἐκπτώσεις τὰς παρεχομένας ἀλλαγῆς (Γαλλία 25 %, Ἀγγλία 20—25 %, κλπ.). Ὅσον ἀφορᾷ ὁμως τοὺς τόκους, ἡ ἐκπτώσις δὲν παρέχεται εἰς τὰς πλείστας τῶν ἄλλων χωρῶν, ἐνθα ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τῶν ἀκινήτων, μετ' ἀφαίρεσιν παγίου ποσοστοῦ ὀριζομένου κατ' ἀποκοπὴν διὰ δαπάνας καὶ βάρη. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ τοιαύτη διὰ τόκους ἐκπτώσις ἐν τῇ φορολογίᾳ οἰκοδομῶν οὐδεμίαν θὰ εἶχε σημασίαν, ἐφόσον οἱ ἐν λόγῳ τόκοι, ἀποτελοῦντες μέρος τοῦ εἰσοδήματος τοῦ πιστωτοῦ, θὰ ὑπέκειντο εἰς φορολογίαν κινήτων ἀξιῶν (Γ κατηγορίας)· ἐν τούτοις, μέγα μέρος τῶν ἐνυποθήκων δανείων παρέχονται ὑπὸ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (Κτηματικῶν Τραπεζῶν κλπ.), αἵτινες ἐν Ἑλλάδι ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν τόκων τούτων. Δεδομένου, ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ ἐπιτοκίου εἰς χώρας, αἵτινες, ὡς ἡ Ἑλλάς, ἔχουσιν ἀνάγκην κεφαλαίων, ἔχ μεν ἐνταῦθα ἐτέραν ἐκδήλωσιν τῆς εὐμενείας τοῦ νομοθέτου πρὸς τὸν φορολογούμενον ἰδιοκτήτην ἀκινήτων. Δέον ὡσαύτως νὰ μὴ λησμονηθῆ, ὅτι, ἀκόμη καὶ ὅταν τὰ δάνεια παρέχονται ὑπὸ ἰδιωτῶν, τὸ Κράτος ὑφί-

Τροποποιήσις ὄθεν τοῦ νόμου, εἰσάγουσα τὴν μισθωτικὴν ἀξίαν ὡς φορολογητέαν ὕλην (βλ. ἀνωτέρω σ. 55) καὶ καταργοῦσα ἐξαιρέσεις καὶ ἐκπτώσεις τινάς, θὰ ἐπηύξανε τὴν ἀπόδοσιν τῆς κατηγορίας ταύτης κατὰ 400 ἑκατομμύρια δραχμῶν τοῦλάχιστον, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει καὶ τῆς πτώσεως τῶν μισθωμάτων λόγῳ τῆς σοβούσης κρίσεως.

Δέον νὰ ἐξαρθῇ ἐνταῦθα τὸ γεγονός τῆς βελτιώσεως τῆς φορολογικῆς συνειδήσεως. Ἡ ὑπὸ τῶν φορολογουμένων ἐκδηλωθεῖσα προθυμία, ὅπως ἐκτελέσωσι τὰς ὑποχρεώσεις αὐτῶν καὶ συμμορφωθῶσι πρὸς τὰς ἀπόψεις τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς, ὑπῆρξεν ἔμφανστερα ἢ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη. Ἐξ ἄλλου, αἱ ἐνστάσεις ἐνώπιον τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων ἐμειώθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον (!).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν ἐν Ἑλλάδι δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς καλῶς ἔχων ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτοῦ γραμμαῖς. Τροποποιήσεις τινὲς ὡς πρὸς λεπτομερείας δέον νὰ ἐπενεχθῶσι, δύνανται ὅμως νὰ ἀναβληθῶσιν ἐπὶ τι διάστημα. Ἐκεῖνο ὅπερ δέον νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν

σταται συγχάκις τὴν ἀπώλειαν τῆς διαφορᾶς μεταξύ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κτητῶν ἀξιών καὶ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ ἐκπτώσις τῶν τόκων, ἐν τῇ φορολογίᾳ τῶν οἰκοδομῶν, δὲν ἀποτελεῖ ἀπλῶς μεταφορὰν ἐσόδου ἐκ μιᾶς κατηγορίας εἰς ἑτέραν, ἀλλὰ κατὰ μέγα μέρος πραγματικὴν καὶ ἄμεσον ζημίαν τοῦ δημοσίου πρὸς ὄφελος τῆς ιδιοκτησίας. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀκριβεῖς ἀριθμοὺς ἐπὶ τῆς ζημίας ταύτης· ἐν τούτοις αὐτὴ ὑπερβαίνει τὰ 50 ἑκατομμύρια δραχ.

(!) Τὰ ἀποτελέσματα τοῦ ἀσκηθέντος ὑπὸ τῶν Οἰκον. Ἐφοριῶν ἐλέγχου ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Ἐτήσιον ἔσοδον	235	ἐκ. δραχ.
Βεβαίωσις ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δηλώσεων τῶν φορολογουμένων	193	» »
Διαφορὰ προκίνησα ἐκ τοῦ ἐλέγχου	92	» »
Ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὰ 68 % προέκυψαν ἐκ τῶν ὑποβληθεισῶν δηλώσεων, ἐνῶ τῷ 1926, τὸ ποσοστὸν τοῦτο δὲν ὑπερέβαινε τὰ 40 % περίπου.		
Ἐκ τῶν ἀνακριβῶς ἢ οὐδόλως δηλωσάντων, πλέον τοῦ ἡμίσεος ἰάπεδέχθησαν τὴν ἐγγραφήν, κατόπιν συμβιβασμοῦ μετὰ τοῦ Οἰκον. Ἐφόρου.		
Ἐξ ἄλλου ὅμως, τὸ ἔργον τῶν διαφορῶν ἐκδικαστικῶν ἐπιτροπῶν ὑπῆρξε δίκαιον, διεπόμενον ὑπὸ πνεύματος συμβιβασμοῦ· τοῦτο προκύπτει ἐκ τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐφέσεων, τῶν ἀσκηθεισῶν κατὰ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν, ἀνερχομένου εἰς 426, διὰ συνολικὸν ποσὸν ἀμφισβητουμένου φόρου μολις 2 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.		

τοῦ Κράτους εἶναι ἡ εἰσαγωγή τῆς μισθωτικῆς ἀξίας ὡς φορολογητέας ὕλης, μέχρις οὔτου, περατουμένου τοῦ κτηματολογίου, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ εφαρμοσθῇ τὸ κτηματολογικὸν σύστημα. Ὡσαύτως δέον νὰ επικρατήσῃ πνεῦμα περιορισμοῦ τῶν ἀπαλλαγῶν. Τὰ δύο ταῦτα μέτρα θὰ ἔχωσιν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὔξησιν τῶν ἐτησίων δημοσίων ἐσόδων κατὰ σοβαρὸν ποσόν, θὰ κατευθύνωσι δὲ καλύτερον τὴν ἐπένδυσιν τῶν ἐθνικῶν κεφαλαίων καὶ θὰ ἐδραιώσωσι τὸ αἶσθημα τῆς δικαιοσύνης.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Τελευταῖαι τροποποιήσεις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ.

Πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῆς (εἰς τὴν γαλλικὴν) ἐκτυπώσεως τοῦ παρόντος ἔργου ⁽¹⁾, ἐψηφίσθη νέος νόμος ὑπὸ τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας ⁽²⁾.

Ὁ νόμος οὗτος, ἀποτελῶν μέρος τῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Σ. Λοβέυδου τῆς Κυβερνήσεως τοῦ κ. Π. Τσαλδάρη προταθέντων φορολογικῶν μέτρων ⁽³⁾, ἐπέφερε τὰς ἑξῆς τροποποιήσεις εἰς τὸν φόρον κατηγορίας Α :

α) ἠῤῥξεσε τὸ ποσοστὸν εἰς 16.10 % ⁽⁴⁾,

β) ἀνέστειλεν ἐπὶ τριετίαν ὠρισμένας ἀπαλλαγὰς νεοδημιτῶν οἰκοδομῶν ⁽⁵⁾ καὶ

γ) ὥρισεν, ὅτι αἱ ἀνώνυμοι οἰκοδομικαὶ ἐταιρεῖαι θὰ καταβάλλωσι τὸν φόρον οἰκοδομῶν (τῆς κατηγορίας Α) ⁽⁶⁾, ἐὰν οὗτος εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἐπὶ τῶν μερισμάτων τοιοῦτου (τῆς κατηγορίας Γ, κλάσεως α) ⁽⁷⁾· δὲν ὠρίσθη ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰς ξενοδοχειακὰς ἐταιρείας, αἵτινες θὰ ἐξακολουθήσωσιν ἀπαλλασσόμεναι τοῦ φόρου.

⁽¹⁾ Τὸ ἔργον ὑπεβλήθη ἐν χειρογράφῳ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τῇ 22 μαρτίῳ 1933, ἡ δ' ἐκτύπωσις του ἐπεραιώθη εἰς τὸ τέλος Σεπτεμβρίου τοῦ ἰδίου ἔτους.

⁽²⁾ Σχέδιον νόμου κατατεθὲν εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 24ην αὐγούστου 1933, ψηφισθὲν ὑπὸ τῆς Γερουσίας τὴν 25ην Σεπτεμβρίου 1933.

⁽³⁾ Τὰ μέτρα ταῦτα εἶναι: α) τροποποιήσεις τῆς νομοθεσίας περὶ φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων· β) μείωσις τῶν ποσοστῶν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν, δωρεῶν, προικῶν καὶ κερδῶν λαχείων· γ) ἐπιβολὴ φόρου ἐπὶ τοῦ κύκλου ἐργασιῶν· δ) αὔξησις τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ καπνοῦ· ε) διάφορα μέτρα, δευτερευούσης σημασίας.

⁽⁴⁾ Τὸ ἰσχύον προηγουμένως ποσοστὸν ἦτο 14,56 %, βλ. ἀνωτ. σ. 52.

⁽⁵⁾ Βλ. ἀνωτέρω σ. 54, 60 ἐπ.

⁽⁶⁾ » » » » »

⁽⁷⁾ Ἡ, κατὰ περίπτωσιν, ἀνώτερος τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν (κατηγορίας Δ), ἴδε κατωτ. κατηγορίαν Γ, κεφάλαιον κλάσεως α καὶ φορολογίας τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΕΚ ΓΑΙΩΝ
ΚΑΙ ΚΕΡΔΗ ΕΚ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

ΚΤΗΜΑΤΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Β.
ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Ε.
ΛΟΙΠΟΙ ΦΟΡΟΙ

Προκαταρκτικαὶ παρατηρήσεις.

Τὸ φερολογικὸν καθεστῶς τῆς μὴ ᾠκοδομημένης ἰδιοκτησίας καὶ τῆς γεωργίας, ὅπερ ἀνεπτύξαμεν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει (¹), δὲν ὑπέστη σοβαρὰν μεταβολήν· ὡς ἐλέχθη ἤδη (²), ὁ ἐπὶ τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος φόρος, τοῦ ὁποίου ἐπεχειρήθη βαθμιαία εἰσαγωγή, ὑπεχώρησεν ἀμέσως, ἐπανήχθημεν δ' ἐκ νέου σχεδὸν εἰς τὸ παλαιὸν καθεστῶς.

Πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς φορολογίας, ὀφείλομεν νὰ παράσχωμεν πληροφορίας τινὰς ἐν σχέσει μὲ τὴν δημογραφικὴν κατάστασιν τῆς χώρας.

Ἡ Ἑλλάς εἶναι χώρα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γεωργικὴ (³). Ἀλλὰ πρὸ τοῦ 1916, αἱ ὄρειναι περιφέρειαι κατρωκοῦντο ὑπὸ τῶν μικροῖδιοκτητῶν, ἐνῶ εἰς τὰς πεδιάδας ἐπεκράτει ἡ μεγάλη ἰδιοκτησία (⁴). Ἀπὸ τοῦ 1916 (⁵), ἰδίᾳ δὲ ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν προσφύγων τῶ

(¹) Πρβλ. σ. 20 καὶ ἐπ.

(²) Πρβλ. σ. 45.

(³) ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, *Μηναῖον Στατιστικῶν Δελτίον* (Γενικὴ Στατιστικὴ, ΙΙ, 1930, σ. 1). Πληθυσμὸς χωρίων κάτω τῶν 2.001 κατοίκων, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας,

1907	67 %	1920	64 %	1928	58 %
------	------	------	------	------	------

(⁴) «Μεγάλα κτήματα, καλλιεργούμενα κατὰ τὸ σύστημα τῆς μορτῆς ὑπὸ κολλίγων, ὧν ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις δὲν διέφερε τῆς τῶν ἀρχαίων δουλοπαροίκων, κατεῖχον πλέον τοῦ ἡμίσεος τῶν καλλιεργουμένων καὶ καλλιεργησίων γαιῶν ὁλοκλήρου τῆς χώρας». (ΧΡ. ΕΥΕΛΠΙΔΟΥ: *La réforme agraire en Grèce*, Athènes, 1926, σ. 12).

(⁵) Ἡ ἀγροτικὴ μεταρρυθμισὶς ὑπῆρξεν ἀντικείμενον μακρῶν συζητή-

1922⁽¹⁾, ἤρξατο ἡ διανομὴ τῶν μεγάλων κτημάτων, ἧτις πλησιάζει νῦν πρὸς τὸ τέρας⁽²⁾.

Κατόπιν τῶν μέτρων τούτων, ἡ ἀγροτικὴ ἰδιοκτησία, ὡς καὶ ἡ καλλιέργεια ἐν γένει, ὑπέστησαν βαθεῖαν μεταμόρφωσιν· ἀτιμῶς οἱ παραχωρηθέντες κλήροι εἶναι πολὺ μικροὶ εἰς τινὰς περιφερείας⁽³⁾, ἔνεκεν ἁλλείψεως γαιῶν. Συνεπῶς καὶ τὸ στοιχεῖον τοῦτο δέον ὡσαύτως νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει εἰς μελέτην σχετικὴν πρὸς τὸ φορολογικὸν σύστημα.

Ἐτερον στοιχεῖον, ὅπερ δέον ὡσαύτως νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν ἡμῶν, εἶναι ἡ ἐξάντλησις τοῦ ἐδάϊου, καλλιεργουμένου ἀπὸ αἰῶνων ἐν τῇ γωνίᾳ ταύτῃ τῆς γῆς.

Κρίνομεν ἐπὶ πλέον σκόπιμον, ὅπως παραθέσωμεν ἐνταῦθα στατιστικὸν πίνακα, παρέχοντα πληροφορίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν καλλιέργειαν, ἐπὶ τῇ βίᾳ τῆς γεωργικῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1928.

σεων, ἐτέθη ὁμως ἐν ἐφαρμογῇ ὑπὸ τῆς ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου ἐν Θεσσαλονίκῃ, τῷ 1916—17, συνεχισθεῖσα ἔκτοτε. Μεταξὺ τῶν πλεόν ἐνθέρμων ἐργατῶν τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης δέον νὰ μνημονεύσωμεν τοὺς κ. κ. Μιχαλακόπουλον, Καφαντάρην, Παπαναστασίου καὶ Μυλωνᾶν, ἡδὴ ἀρχηγούς πολιτικῶν κομμάτων. Διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης, ἡ Ἑλλάς προεπορεύθη τῶν λοιπῶν βαλκανικῶν χωρῶν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Πρὸβλ. ὡσαύτως Β. ΣΙΜΩΝΙΔΗ: *Les effets économiques de la guerre en Grèce*, Paris les Presses Universitaires σ. 169. καὶ Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ (καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης), *Contribution à l'étude de l'économie rurale de la Grèce d'après guerre*, Paris, 1931, σ. 45 καὶ ἐπ.

(¹) Διενεργηθείσης ἀπευθείας ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων.

(²) Ἡ διανομὴ ἀτομικῶν κλήρων εἰς τοὺς ἀκτήμονας καλλιεργητὰς συν-επληρώθη, ἔν τινι μέτρῳ, διὰ τῆς δημιουργίας ἀναγκαστικοῦ συνεταιρισμοῦ δι' ἕκαστον χωρίον.

(³) Ὑπάρχουσι κλήροι 7 στρεμμάτων, ἕτεροι ὁμως ἐξικνοῦνται μέχρι 200 στρεμμάτων· οἱ τελευταῖοι οὗτοι εἶναι ἐλάχιστοι καὶ περιέχουσι γαίας ὀλιγώτερον εὐφόρους, ἐνῶ τὸ πλεῖστον τῶν κλήρων πλησιάζει πρὸς τὸ κατώτατον ὄριον.

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΙ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΠΑΡΑΓΟΓΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1928 (1)

Καλιεργηθείσαι έκτασεις, αναλογία έκαστης καλλιεργηθείσης έκτασεως εις μετρικούς στατήρας και αξία τής παραγωγής.

ΕΙΔΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ		Έκτασεις εις στατήματα	Αναλογία προς συνολον καλλιεργηθεί- σης έκτασεως	Μέση παρα- γωγή κατά στατήμα εις Ζηφ.	Όλική παρα- γωγή εις με- τρικούς στα- τήρας	Μέση αξία του μετρικού στατήρος εις δρχ.	Όλική αξία εις δρχ.	
1.	Σιτηρά	Σιτος	5.380.403	33,84	66	3.561.296	542,13	1.930.674.330
		Κριθή	2.019.436	12,70	78	1.577.668	855,92	561.524.491
		Σμιγός	481.877	3,03	48	229.951	518,24	119.169.846
		Άραβόσιτος	1.843.198	11,52	70	1.288.436	390,97	503.742.860
		Βρώμη	1.121.387	7,05	68	761.465	333,16	253.686.362
		Σίκαλις	552.647	3,48	80	439.609	378,23	166.272.311
	<i>Σύνολον</i>	11.389.948	71,63	69	7.858.425	449,84	3.535.070.100	
2.	Όσπρια	Φασίολοι ξηροί	96.339	0,61	39	37.479	1.012,48	37.946.640
		Κύαμοι	103.663	0,65	47	48.932	639,61	31.297.632
		Έρεβινθοί	89.758	0,56	42	37.745	609,92	23.021.407
		Φακή	43.534	0,27	33	14.451	737,08	10.651.577
		Λοιπά όσπρια	166.445	1,05	49	81.305	432,72	35.182.292
	<i>Σύνολον</i>	499.739	3,14	44	219.912	627,98	138.099.548	
3.	Φασίολοι ξηροί εντός άραβοσίτου	Γεώμηλα	106.164	0,67	312	330.883	288,85	95.574.292
	Λαχανικά	Λοιπά πρ. λαχιν.	177.198	1,11	476	842.979	197,04	166.096.421
		<i>Σύνολον</i>	283.362	1,78	414	1.173.862	222,91	261.670.719
4.	Βιομηχα- νικά και άρωματ. προϊόντα	Καπνός (εις φύλλα)	930.765	5,85	63	857.376	3.649,95	2.143.891.787
		Βάμβαξ	154.040	0,97	70	107.506	1.079	115.998.855
		Σησάμιον	147.796	0,93	26	37.753	1.211,48	45.736.821
		Γλυκάνισον	2.281	0,01	58	1.320	2.285,22	3.016.492
		Λοιπά βιομηχ. πρ.	12.346	0,08	65	8.037	717,62	5.767.540
	<i>Σύνολον</i>	1.472.228	7,84	59	741.992	3.119,19	2.314.411.495	
5.	Ζωοτρ. προϊόντα	Σανός	404.038	2,54	201	810.329	151,42	122.699.491
		Ξηρά τριφύλλια	103.898	0,66	380	395.318	149,57	59.126.086
		<i>Σύνολον</i>	507.936	3,20	237	1.205.647	150,81	181.825.577
6.	Άμπελοι	Σανός εκ των άνω αιτ. και χόρτον	1.215.871	»	»	261.740	115,90	30.335.788
		Γλεῦκος	1.215.871	»	253	3.075.232	294,50	905.645.253
		Σταφυλαί(φαγητού)	100.780	»	348	357.314	290,82	101.878.775
	<i>Σύνολον</i>	1.316.651	8,28	260	3.425.546	294,12	1.007.524.028	
7.	Σταφίς	Κορινθιακή	617.953	3,89	258	1.594.508	798,27	1.272.844.475
		Σουλτανίνα	38.671	0,24	291	112.394	924,44	103.901.280
		<i>Σύνολον</i>	656.624	4,13	260	1.706.902	806,58	1.376.745.755
8.	Έλαιον	»	»	»	1.000.711	1.980,08	1.981.490.703	
	9.	Έλαιαι	»	»	»	490.494	880,22	431.742.494
	<i>Σύνολον</i>	15.901.488	100,00	»	»	»	11.268.156.887	
9.	Στρέμ. όν ή παραγ. κατεστράφη	72.790	»	»	»	»	»	
	<i>Γενικόν σύνολον</i>	15.974.278	»	»	»	»	»	

(1) ΥΠΟΥΡΓ. ΕΘΝ. ΟΙΚΟΝ. Έτηρία Γεωργική Στατιστική τοῦ 1928, σ. 18.

ΤΟ ΕΝ ΙΣΧΥΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

1) Κτηματικός φόρος επί τῆς μὴ ὠκοδομημένης ιδιοκτησίας.

Λέον νὰ ὑπομνησθῆ ἑνταῦθα, ὅτι δὲν ὑπάρχει γενικὸς κτηματικὸς φόρος ἐν Ἑλλάδι. Ὁ ἐν ἰσχύϊ φόρος ἐπιβάλλεται μόνον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἐκμισθουμένων γαιῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς μὴ ἐκμισθουμένας, ἀλλὰ καλλιεργουμένας ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ιδιοκλήτου, γαίας, ἐπιβάλλεται μόνον φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως.

Εἰσοδήματα ἐξ ἐκμισθουμένων γαιῶν (φόρος κατηγορίας Β).

Ὁ φόρος οὗτος ἔχει ὡς ἀντικείμενον τὰ εἰσοδήματα γαιῶν κειμένων ἐν Ἑλλάδι, ἐπιβαλλόμενος ἀσχέτως πρὸς τὴν κατοικίαν ἢ διαμονὴν τοῦ καρπούμενου ταῦτα.

Ὡς φορολογητέον εἰσόδημα θεωρεῖται τὸ κατὰ τὸ προηγούμενον φορολογικὸν ἢ γεωργικὸν ἔτος προκύψαν πραγματικὸν εἰσόδημα. Πρὸς καθορισμὸν τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος ἐκπίπτουν ἐκ τοῦ συμφωνημένου μισθώματος: α) ποσὸν 5% δι' ἀπόσβεσιν καὶ δαπάνας συντηρήσεως, β) ἀνάλογος εἰδικὴ ἀπόσβεςις δι' ἔργα ἀποξηράνσεως καὶ ἐκχερσώσεως κλπ. γ) οἱ τόκοι τῶν ἐνυποθήκων δανείων καὶ δ) οἱ τοπικοὶ φόροι.

Ἐν περιπτώσει δυσχερειῶν πρὸς καθορισμὸν τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, ἐφαρμόζονται ἐν ἀναλογία οἱ ἐν τῇ κατηγορίᾳ Α προβλεπόμενοι κανόνες.

Οἱ φορολογούμενοι τῆς κατηγορίας Β ὀφείλουσι νὰ ὑποβάλωσι καθ' ἕκαστον ἔτος δήλωσιν τοῦ εἰσοδήματος αὐτῶν, τῆς ἰσχύος τῶν φορολογικῶν καταλόγων μὴ ἐπεκτεινομένης ἐπὶ πλείονων ἔτων.

Ὁὐδεμία ἐκπτώσις παρέχεται δι' ἐλάχιστον συντηρήσεως, ὃ δὲ φόρος εἶναι ἀναλογικὸς. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου διὰ τὸ 1932-33 ὠρίσθη εἰς 18, 20% (°).

(°) Ἀναλυόμενον ὡς ἐξῆς:

κύριος φόρος	12 —%
προσωρινὸς φόρος	1.—
	13.—
πρόσθετος φόρος ὑπὲρ ἀγαγκ. δανείου (40%)	5,20
Σύνολον δημοσίου φόρου	18,20 %

Ἐπάρχει ὡσαύτως μέγας ἀριθμὸς προσθέτων φόρων ὑπὲρ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου (δήμων, κοινοτήτων, γεωργικῶν ἐπιμελητηρίων, Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, κλπ. βλ. λεπτομερείας ἐν ΚΑΡΑΠΑΥΛΟΥ-ΝΟΜΙΚΟΥ,

Ἐν τῷ νόμῳ προβλέπονται ἀπαλλαγαὶ ἐκ τοῦ φόρου ὑπὲρ τῶν μεταλλείων καὶ λατομείων, αἵτε ὑποκειμένων εἰς εἰδικὴν φορολογίαν, ὡς καὶ ὑπὲρ ἀκινήτων ἀνηκόντων εἰς τὸ Δημόσιον, εἰς τοὺς δήμους καὶ τὰς κοινότητας καὶ εἰς τινὰ θρησκευτικὰ ἢ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα (1).

2) Φόροι ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων.

Ἡ γεωργικὴ παραγωγή ἐν Ἑλλάδι θὰ ἡδύνατο νὰ διαιρεθῆ εἰς 5 ὁμάδας ἦτοι: α) καπνόν, β) σταφίδα, γ) προϊόντα ἐλαίας, δ) λοιπὰ προϊόντα, ε) κτηνοτροφίαν.

Τὴν αὐτὴν ὡς ἄνω διαίρεσιν θ' ἀκολουθήσωμεν καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν τῆς φορολογίας.

α) Φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τοῦ καπνοῦ.

Τὸ προϊόν τοῦτο (2), καίτοι καλλιεργούμενον εἰς σχετικῶς μικρὰν

ἐνθ' ἄν. σ. 380—381). Ἡ συνολικὴ ἐπιβάρυνσις ἐκ τῶν προσθέτων τούτων φόρων ὑπερβαίνει τὸ ἥμισυ τοῦ κυρίου κρατικοῦ φόρου.

(1) Βλ. λεπτομερείας ἐν ΚΑΡΑΠΑΥΔΟΥ-ΝΟΜΙΚΟΥ ἐνθ' ἄν. σ. 382.—
H. ΓΕΩΡΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 55.

(2) Πλὴν ἄλλων, μελετῶν καὶ δημοσιευμάτων ἐπὶ τοῦ προϊόντος τούτου, σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὴν πληρεστάτην μελέτην, βραβευθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τοῦ κ. Α. ΜΑΝΤΖΑΡΗ *Τὰ καπνά μας*.— Πρβλ. ὡσαύτως τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐκθεσιν τῶν κ. κ. Α. ΜΠΑΚΑΛΜΠΑΣΗ, Κ. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ν. ΛΕΟΝΤΙΔΟΥ καὶ Γ. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, *Τὰ ἑλληνικὰ καπνὰ εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς καπναγοράς*, Θεσσαλονίκη, 1930, καὶ τὴν μελέτην τοῦ κ. ΧΑΣΙΩΤΗ, «*Ἡ Γεωργία τῆς Ἑλλάδος*» (ἐκδ. Ὑπουργείου Γεωργίας), Ἀθῆναι, 1924, ὡς καὶ τὴν προαναφερθεῖσαν μελέτην τοῦ κ. Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, *Contribution etc.*—Πρὸς συγκριτικὴν μελέτην τοῦ ζητήματος πρβλ. ὡσαύτως τὴν μελέτην τοῦ βουλευτοῦ κ. Χ. ΕΥΕΛΠΙΔΟΥ *Les États Balkaniques*, Paris, 1930, σελ. 202.—Περιοδικὸν ἀσχολούμενον ἰδιαιτέρως μὲ τὸ προϊόν τοῦτο: τὸ *Δελτίον καπνοῦ*, μηνιαῖον ὄργανον τῆς Ἐνώσεως Γραφείων Προστασίας ἑλληνικῶν καπνῶν.

Τὸ ζήτημα τοῦ καπνοῦ ἀπασχόλησε πολὺ τὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, λόγῳ τῆς τρομερᾶς κρίσεως, ἣν διέρχεται τὸ προϊόν τοῦτο. Μεταξὺ τῶν προστατευτικῶν μέτρων, αἵτινα ἐλήφθησαν ὑπὲρ αὐτοῦ, δέον νὰ ἀναφέρωμεν τὴν ἀγορὰν ποσοτήτων καπνοῦ ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὅπερ μεταπωλεῖ τοῦτον δι' ἴδιον λογαριασμόν, εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ γενικοῦ προγράμματος τῆς Κυβερνήσεως Βενιζέλου, ἀποβλέποντος εἰς τὴν συγκράτησιν τῶν τιμῶν τῶν γεωργικῶν προϊόντων καὶ εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν γεωργῶν. Διὰ τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος ἐπιθι: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, *Τὸ Καπνικὸν ζήτημα*, Ἀθῆναι, 1931, τεῦχος περιέχον τὰς ἐκθέσεις τῆς Κοινο-

ἔκτασιν, ἔχει ἐν τούτοις μεγάλην ἀπόδοσιν, εἶναι δέ, ἀπὸ ἀπόψεως ἀξίας, τὸ κυριώτερον ἔξαγωγικὸν προϊόν τῆς χώρας (*).

Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, ἀποκαλούμενος *δεκάτη* τοῦ καπνοῦ, εἰσπράττεται ἐπὶ τῆς ἀκαθαρστοῦ τιμῆς, τῆς πραγματοποιουμένης ὑπὸ τοῦ παραγωγοῦ κατὰ τὴν πώλησιν τοῦ προϊόντος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔμπορον. Ἡ κίνησις τοῦ καπνοῦ ἐν γένει διατελεῖ ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς, πρὸς τὸν σκοπὸν διευκολύνσεως τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς καταναλώσεως⁽²⁾. Ὡς ἐκ τούτου ὁ ἄμεσος φόρος ἐπὶ τῆς παραγωγῆς εἶναι δυνατὸν νὰ παρακολουθηθῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς εὐκολώτατα ὑπὸ τῶν φοροτεχνικῶν ὑπαλλήλων. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ὠρίσθη εἰς 13,70% ἐπὶ τῆς ἀκαθαρστοῦ προσόδου⁽³⁾. Ὁ φόρος ὄθεν εἰσπράττεται διὰ *παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν*, τοῦ ἀγοράζον-

βουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν εἶχεν ἀνατεθῆ ἡ μελέτη τοῦ ζητήματος ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Φ. Μανουηλίδου (πρόην Ὑπουργοῦ), μετὰ γενικὸν εἰσηγητὴν τὸν κ. Α. Μπακάμπασην (μετέπειτα Ὑπουργόν).

Ἡ μελέτη, ἧς ἐπελήφθη ἡ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ, ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἀνατολικῶν καπνῶν, λόγῳ τῆς στασιμότητος τῶν ἐπὶ τοῦ προϊόντος τούτου ἐργασιῶν, περιέλαβεν ὡσαύτως καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ Ἐπιτροπὴ μελέτης διὰ τὴν *Εὐρωπαϊκὴν Ἔνωσιν* συνεκάλεσε σύσκεψιν ἐμπειρογνομῶνων ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ καπνοῦ, ἧτις, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Α. Μπακάμπασην (Ἕλληνας ἀντιπροσώπου), ἐμελέτησε τὸ ζήτημα τῆς διαθέσεως τοῦ προϊόντος τούτου, τῆς τροποποιήσεως τῶν τελωνειακῶν ἢ φορολογικῶν διατάξεων εἰς τὰς χώρας καταναλώσεως, ὡς καὶ ἐν γένει ὀργανώσεως τῶν κατ' αὐτὸ ἐν ταῖς καπνοπαραγωγικαῖς χώραις (ἧτις θὰ ἠδύνατο ν' ἀνατεθῇ εἰς ἐν Διαβαλκανικὸν Γραφεῖον Ἀνατολικῶν Καπνῶν).

(1) Ἐπὶ 930.675 στρεμμάτων καλλιεργουμένων γαιῶν (βλ. πίνακα σελ. 72). Ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς τῷ 1928 ἦτο περίπου 2.144 ἑκατ. δραχ., ἦτοι ἀπέτελει 19% τῆς ὅλης γεωργικῆς παραγωγῆς. Τῷ 1932, ἡ καλλιεργηθεῖσα ἔκτασις ἀνῆλθεν εἰς 702.547 στρέμματα, σημειωθείσης μεγάλης πτώσεως, τόσον εἰς ἔκτασιν ὅσον καὶ εἰς ποσότητα καὶ ἀξίαν (πλέον τοῦ 30%).

Ἡ μέση ἐτησίᾳ παραγωγή, κατὰ τὰ ἔτη 1924-28, ἀνῆλθεν εἰς 57 ἑκατομμ. χιλιογρ. περίπου, ἡ δὲ μέση ἐτησίᾳ ἔξαγωγή εἰς 48 ἑκατομμ. χιλιογρ. Ἡ ἀξία τοῦ ἔξαγομένου καπνοῦ ἀντιπροσωπεύει περίπου τὰ 55% τῆς ἀξίας τῆς ὅλης ἔξαγωγῆς τῆς χώρας.

(2) Ὑπάρχουσιν ὡσαύτως νόμοι προβλέποντες τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς καλλιεργείας τοῦ καπνοῦ, πρὸς πρόληψιν τῆς ὑπερπαραγωγῆς ἢ χειροτερεύσεως τῆς ποιότητος, ὡς καὶ πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ φορολογικοῦ ἐλέγχου.

(3) Κύριος κρατικὸς φόρος 13,70%
 πρόσθετοι τοπικοὶ 5,50%

σύνολον φόρου ἐπὶ τῆς ἀκαθαρστοῦ τιμῆς τοῦ προϊόντος. 19,20%

τος τὸν καπνὸν ἐμπορίου ὄντος ὑποχρέου εἰς τὴν καταβολὴν αὐτοῦ. Αἱ κυρώσεις ἐν προκειμένῳ εἶναι λίαν ἀστηραΐ (¹).

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου εἶναι σημαντικὴ, ἀνωτέρα δὲ τῆς ἀναλογίας τοῦ καπνοῦ πρὸς τὴν ὄλην παραγωγὴν τῆς χώρας (²).

β) Φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς σταφίδος.

Τὸ προϊόν τοῦτο ὡσαύτως ἀνήκει εἰς τὰς ἐνιατικὰς καλλιέργειας. Αἱ διὰ τὴν καλλιέργειαν αὐτοῦ διατιθέμεναι γαῖαι ἀποτελοῦσι μικρὰν μόνον ἀναλογίαν τῆς ὄλης καλλιεργουμένης ἐκτάσεως (³), ἐνῶ ἡ ἀπόδοσις αὐτῶν εἶναι ἀρκετὰ σημαντικὴ (⁴). Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς παραγωγῆς ἐξάγεται εἰς τὸ ἐξωτερικόν, τὸ δὲ ἐναπομένον χρησιμοποιεῖται, εἴτε α) διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν ὑπὸ τὴν μορφήν ξηρᾶς σταφίδος, εἴτε β) πρὸς οἰνοποίησιν, εἴτε τέλος γ) διὰ τὴν παραγωγὴν οἰνοπνεύματος, προοριζομένου διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν (⁵).

Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ προϊόντος τούτου διαιρεῖται εἰς :

α) φόρον ἐπὶ τῆς κορινθιακῆς ἢ μαύρης σταφίδος

β) φόρον ἐπὶ τῆς λευκῆς σταφίδος (σουλιανίνης).

Κορινθιακὴ σταφίς. — Τὸ προϊόν τοῦτο, καλλιεργούμενον κυρίως ἐν

(¹) Ἡ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ φόρου παράβασις τοῦ νόμου θεωρεῖται λαθρεμπορία.

(²) Βλ. λεπτομερείας εἰς τοὺς πίνακας τοῦ παραρτήματος. Ἡ ἀναλογία μεταξὺ τῆς ἀποδόσεως τῆς δεκάτης τοῦ καπνοῦ (κρατικοῦ μόνου φόρου) καὶ τοῦ συνόλου τῆς γεωργικῆς φορολογίας ὑπαιρβαίνει τὰ 30% (κατὰ μέσον ὄρον), ἐνῶ ἡ παραγωγὴ καπνοῦ ἀποτελεῖ μόνον τὰ 19% τῆς ὄλης γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς χώρας (βλ. ἀν. σ. 75, σημ. 1).

Ἡ πορεία τοῦ ἐσόδου τούτου ὑπῆρξεν ἱκανοποιητικὴ (βλ. παράρτημα): 1915 2.7 ἑκατ. χρ. δραχμῶν, 1918 5.8, 1920 - 21 11.6, 1925 - 26 22.7, 1927 - 28 19.8, 1928 - 29 24.8, 1930 - 31 13.7. Κατὰ τὰ τελευταῖα ὅμως ἔτη παρετηρήθη πτώσις: 1931 - 32 8.2, 1932 - 33 5. Αὕτη ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ κρίσις, ἣν διέρχεται τὸ προϊόν, οὐ μόνον ἐπέφερε πτώσιν τῶν τιμῶν, ἀλλ' ἀνέστειλε καὶ τὰς πωλήσεις, κατὰ τὴν διενέργειαν τῶν ὁποίων ἄλλως τε εἰσπράττεται ὁ φόρος ἐπὶ πλέον, τὰ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀγορασθέντα καπνὰ (βλ. ἀν. σ. 74, σημ. 2) δὲν ὑπεβλήθησαν εἰς φορολογίαν.

(³) Ἡ καλλιέργεια ἐκτείνεται ἐπὶ 656.624 στρεμμάτων, ἧτοι τῶν 4,1% τῶν καλλιεργουμένων γαιῶν (βλ. πίνακα σ. 72).

(⁴) Ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς ἀνέρχεται εἰς 1.377 ἑκατομ. δραχμῶν περίπου, ἧτοι εἰς τὰ 12,3% τῆς ὄλης παραγωγῆς τῆς χώρας.

(⁵) Ἡ ἐν τῇ βιομηχανίᾳ χρησιμοποιηθεῖσα τῷ 1928 - 29 ποσότης σταφίδος ἀνῆλθεν εἰς 93 ἑκατομ. ἐνετικῶν λιτρῶν περίπου, ἧτοι σχεδὸν εἰς τὸ τρίτον τῆς παραγωγῆς.

Πελοποννήσῳ⁽¹⁾, εἰς τὰς Ἰονίους νήσους καὶ εἰς τινὰς μικρὰς περιφερείας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, διατελεῖ ἀπὸ τοῦ 1925 ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὴν γενικὴν διαχείρισιν τοῦ Ἀυτονόμου Σταφιδικοῦ Ὁργανισμοῦ⁽²⁾. Καθ' ἕκαστον ἔτος ὁ Α.Σ.Ο. ὀρίζει τὸ ποσοστὸν εἰσφορᾶς ἢ καὶ ἐν ἀνάγκῃ δύο εἰσφορῶν, ἐξ' ὧν ἡ μία καταβάλλεται εἰς χοῦμα ἢ δ' ἑτέρα εἰς εἶδος, ἐπὶ τῆς ἐξαγομῆνης ποσότητος⁽³⁾.

Ἡ εἰσφορὰ αὕτη δὲν ἀποτελεῖ ἔσοδον τοῦ Κράτους, ἀλλὰ τοῦ Α.Σ.Ο., ὅστις, παραπλεύρως πρὸς τὰ ἄλλα αὐτοῦ καθήκοντα, ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν: α) νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸ Κράτος τὸν φόρον καὶ β) νὰ προσαρμόζῃ τὴν προσφορὰν τοῦ προϊόντος πρὸς τὴν ζήτησιν.

(¹) Ἡ σταφὶς ἀπετέλεσεν ἐν Ἑλλάδι ἀντικείμενον ἐνδυνάτης μελέτης, τόσον ἀπὸ ἱστορικῆς, ὅσον καὶ ἀπὸ οἰκονομικῆς, φορολογικῆς καὶ παραγωγικῆς ἀπόψεως. Τὸ προϊόν τοῦτο, ὅπερ ἐπὶ μακρὰν περίοδον ἀπετέλει εἶδος μονοπωλίου ὡς ἐκ τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτοῦ ποιότητος καὶ ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἶναι ἄνευ κόκκων, ὑπέστη ἐν τούτοις τὸν ἀντίκτυπον τῶν διαφόρων κρίσεων. Συχνάκις, ἰδίᾳ ἐσχάτως, ἠσθάνθη αὕτη τὰς συνεπειὰς τοῦ συναγροτισμοῦ τῶν σταφιδῶν καὶ ξηρῶν καρπῶν ἄλλων χωρῶν, ὡς καὶ τὸν ἀντίκτυπον τῶν παγκοσμίων ἀμπελοφυτικῶν κρίσεων. Ὁ ἀναγνώστης, τὸν ὅποιον θὰ ἐνδιέφερον ἰδιαιτέρως τὸ ζήτημα, δύναται νὰ εὑρῇ πολυτίμους λεπτομερείας ἐπὶ τοῦ θέματος, εἰς τὰ ἐξῆς συγγράμματα:

Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ (Λαδᾶ) ἐνθ' ἄν. τ. II. σ. 65 καὶ ἐπ. Τοῦ αὐτοῦ, *Περὶ τῆς Οἴκων Διοικήσεως τῆς Ἑπτανήσου κλπ.* ἐνθ' ἄν. καὶ ἄρθρα, ὧν τινα ἐν τῷ περιοδικῷ «Economic Journal» μάρτιος 1906.—Β. ΣΙΜΩΝΙΔΟΥ, πρῶην γενικοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἀυτονόμου Σταφιδικοῦ Ὁργανισμοῦ, *Ἐκθεσις διὰ τὸ ἔτος 1925-26*, Ἀθῆναι 1927.—Δ. ΖΩΓΡΑΦΟΥ, *Ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς σταφίδος*, Ἀθῆναι, 1930.—Δρος Ν. ΦΩΤΙΑ, *Das System der Direkten Besteuerung in Griechenland*, Jena, 1929, σελ. 57-60.—Α. ΒΟΥΡΛΟΥΜΗ, *The overproduction of currants*, «Economic Journal», δεκ. 1899.—Θ. ΚΟΥΛΑ, *Νομοθεσία περὶ σταφίδος*, Ἀθῆναι 1932.—Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, *Contribution etc.* ἐνθ' ἄν.

(²) Ὁ Α. Σ. Ο. ἀποτελεῖ συνεταιριστικὴν ὀργάνωσιν παραγωγῶν τρίτου βαθμοῦ. Οἱ συνεταιρισμοὶ τῶν κοινοτήτων σχηματίζουσι περιφερειακὰς ἐνώσεις συνεταιρισμῶν, αἵτινες ἐκλέγουσιν ἀντιπροσώπους εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ Α.Σ.Ο. Ἡ Διοίκησις τοῦ ὀργανισμοῦ, κατὰ τὸν τελευταῖον νόμον 5208 τῆς 28ης ἰουλίου 1931, περιλαμβάνει ἀντιπροσώπους τῶν παραγωγῶν, ἀντιπροσώπους τῶν Ὑπουργείων Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Γεωργίας, καὶ Οἰκονομικῶν, ὡς καὶ ἀντιπροσώπους ἐμπορικῶν τινῶν ἐπιμελητηρίων καὶ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης.

(³) Ἡ εἰς εἶδος εἰσφορὰ αὕτη καλεῖται «παρακράτημα». Εἰσπράττονται ἐπὶ πλέον καὶ τινες ἄλλαι εἰσφοραὶ δευτερευούσης σημασίας, ὡς λ. χ. ἀσφάλιστρα κλπ., ὡς καὶ φόρος ἐξ 8 δραχμῶν κατὰ χιλιόλιτρον ἐνετικόν. Λόγω τῶν ἐπανειλημμένων κρίσεων, ἃς ὑπέστη τὸ προϊόν τοῦτο, ἀπηγορεύθη ἡ νέα φύτευσις σταφιδαμπέλων, ἐπιτρεπομένη μόνον κατόπιν ἄδειας τοῦ Α.Σ.Ο. καὶ ἐπὶ πληρωμῇ προστίμου 10.000 δραχ. δι' ἕκαστον φυτευόμενον στρέμμα.

παρακρατῶν κατὰ τὴν ἐξαγωγήν ἢ ἀγοράζων ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ἀγορᾷ τὸ πλεόνασμα τῆς παραγωγῆς ἢ καὶ δι' ἀμφοτέρων τῶν μέσων⁽¹⁾. Τὸ ποσοστὸν τῆς εἰσφορᾶς ἐξαρτᾶται κατ' ἀρχὴν ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς συνολικῆς παραγωγῆς. Ὁ Α.Σ.Ο. ἐν τούτοις φροντίζει, ὡς ἐλέχθη ἤδη, νὰ ρυθμίξῃ τὴν ἐξαγωγήν, εἰς τρόπον ὥστε αἱ ξέναι ἀγοραὶ νὰ μὴ κατακλύζωνται ὑπὸ ἀθρόων προσφορῶν, οὐδὲ νὰ ὑφίστανται τεχνητὴν ἔλλειψιν προϊόντος καὶ ὑψωσιν τιμῶν προκαλουμένας δι' ὑπερβολικοῦ περιορισμοῦ τῆς ἐξαγωγῆς. Ἡ διπλῆ αὕτη εἰσφορὰ εἰσπράττεται εἰς τὰ τελωνεῖα ὑπὲρ τοῦ Α.Σ.Ο., κατὰ μικρὸν μέρος εἰς χρῆμα, κατὰ δὲ τὸ ὑπόλοιπον εἰς εἶδος⁽²⁾.

Ὁ εἰς τὸ δημόσιον ὑφειλόμενος φόρος καταβάλλεται εἰς χρῆμα ὑπὸ τοῦ Α.Σ.Ο. τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου⁽³⁾ ⁽⁴⁾ ὀρίζεται κατ' ἔτος διὰ διατάγματος⁽⁵⁾.

(1) Ἄρθ. 3 τοῦ Ν. 5208.

(2) Ἡ εἰς εἶδος εἰσφορὰ αὕτη δύναται νὰ γίνῃ διὰ τῶν «δελτίων παρακρατήσεως» δηλ. ὁ ἐξαγωγεὺς, ἀντὶ νὰ παραδώσῃ εἰς τὸ τελωνεῖον μέρος τῆς ἐξαγομῆνης σταφίδος, δύναται ν' ἀγοράσῃ «δελτία» παρ' ἄλλων ἐμπόρων, ἢ παραγωγῶν, οἵτινες ἔχουσιν ἐναποθηκεύσει τὴν σταφίδα των, καὶ νὰ καταθέσῃ τὰ δελτία ταῦτα ἀντὶ τοῦ προϊόντος. Τὰ δελτία ταῦτα ἐναποθηκεύσεως κυκλοφοροῦσιν εὐκόλως, ὑπάρχει μάλιστα καὶ ἀγορὰ τῶν τίτλων τούτων. Τὸ σύστημα τοῦτο ἐπιτρέπει τὴν ἐναποθήκευσιν τῶν κατωτέρων ποιότητων καὶ τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, ἐνῶ αἱ ἀνώτεραι ποιότητες ἐξάγονται εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

(3) Κατὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ φόρου διὰ διατάγματος, λαμβάνεται ἐμμέσως ὑπ' ὄψει τὸ ποσὸν τῆς ἐξαγωγῆς, αἱ τιμαὶ κλπ, ὡς καὶ ἡ ἐν γένει οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ Α. Σ. Ο.

(4) Ἡ παλαιὰ προνομιούχος ἐταιρεία ὑπερρεοῦτο ἐκ τῆς συμβάσεως, ὅπως καταβάλλῃ ἐτησίως 4 ἑκατομμύρια χρυσῶν δραχμῶν, ἐφόσον ἡ ἐξαγωγή ἐκυμαίνοτο μεταξύ 240 καὶ 250 ἑκατομμυρίων ἐνετικῶν λιτρῶν. Ἐν περιπτώσει ἐλαττώσεως ἢ αὐξήσεως τῆς ἐξαγωγῆς πέραν τῶν ὡς ἄνω ὀρίων, ὁ φόρος ἀντιστοίχως ἠϋξάνετο ἢ ἠλαττοῦτο κατὰ 12 δραχ. ἀνά 100 ἐνετικὰς λίτρας. Τὸ δημόσιον συμμετεῖχεν εἰς τὰ κέρδη τῆς ἐταιρείας, ὅταν ταῦτα ὑπερέβαινον ὠρίσμενον ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου.

(5) Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ παρακράτημα καὶ ἡ εἰσφορὰ εἰς χρῆμα ἀνέρχονται εἰς ποσὰ κατὰ πολὺ ἀνώτερα. Αἱ εἰς εἶδος εἰσφοραὶ ὅμως, ὡς ἐλέχθη ἤδη, προορίζονται διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν, τὸ δὲ προϊόν τῆς πωλήσεως χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Α. Σ. Ο. διὰ σκοποὺς συναφεῖς πρὸς τὴν ἀποστολὴν αὐτοῦ (βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς, διαχείρισιν τῶν συμφερόντων αὐτοῦ κλπ.).

Οἱ ἀκόλουθοι πίνακες, καταρτισθέντες ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων φιλοφρόνως χορηγηθέντων ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Α. Σ. Ο., παρέχουσι σαφῆ εἰκόνα τῆς παραγωγῆς, τῆς ἐξαγωγῆς, τῶν εἰσφορῶν εἰς τὸν Α.Σ.Ο. καὶ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου δὲν εἶναι ἱκανοποιητικὴ (1).

Σουλτανίνα (λευκὴ σταφίς). — Τὸ προϊόν τοῦτο, παραγόμενον, εἴτε εἰς τὰς περιφέρειας τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Α.Σ.Ο., εἴτε εἰς τὰς λοιπὰς

εἰς τὸ δημόσιον καταβαλλομένου φόρου. Προσεθέσαμεν ὡσαύτως καὶ ὑπολογισμόν τοῦ ὀριστικοῦ ποσοστοῦ τοῦ φόρου.

	ΠΑΡΑΓΩΓΗ		ΕΞΑΓΩΓΗ
	Εἰς ἑκατομ. ἐνετικ. λιτρῶν	Ὀλικὴ ἀξία (*) παραγωγῆς (ἑκατ. δραχ.)	Ἐξαχθεῖσα ποσότης (ἑκατ. ἐνετ. λιτρῶν)
1925—26	325	850	179
1926—27	282	850	177
1927—28	270	1.100	181
1928—29	296	1.200	146
1929—30	272	900	147
1930—31	276	700	163
1931—32	142	600	134

(*) Διὰ τὸν ὑπολογισμόν τῆς ὀλικῆς ἀξίας ἐλάβομεν τὰς μέσας τιμὰς τῶν πωλήσεων τῆς σταφίδος ὑπὸ τῶν παραγωγῶν καὶ τὰς μέσας τιμὰς δελτίων παρακρατήματος, δίδοντες κατὰ τι μεγαλυτέραν σημασίαν εἰς τὰς τιμὰς μέσων καὶ ἀνωτέρων ποιότητων.

	ΠΑΡΑΚΡΑΤΗΜΑ, ΕΙΣΦΟΡΑ ΕΙΣ ΕΙΔΟΣ		ΕΙΣΦΟΡΑ ΕΙΣ ΧΡΗΜΑ		ΦΟΡΟΣ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝ	
	%	Ἐκατ. ἐνετ. λιτρῶν	Κατὰ ἐνετ. χιλιόλιτρον	Σύνολον εἰς ἑκ. δραχ.	Εἰς ἑκ. δραχ. (**)	Ἀναλογία ἐπὶ τοῦ ἀκαθαροῦ πρ. τῆς οἴου
1925—26	35	63	£ 1.16/1	120	12	1.4
1926—27	50	87	1.16/1	115	16	1.9
1927—28	50	91	2. 2/6	145	40	3.7
1928—29	50	73	Δρ. 717	104	50	4.2
1929—30	45	66	» 400	59	70	7.8
1930—31	50	82	» 400	65	50	7.1
1931—32	20	27	» 700	94	50	8.3

(**) Εἰς χαρτίνας δραχμιάς.

Ἦτοι ὁ φόρος ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 4,90% ἐπὶ τοῦ ἀκαθαροῦ προϊόντος διὰ τὰ ἐπτά ἔτη καὶ εἰς 6,20% διὰ τὰ τελευταῖα πέντε ἔτη.

(1) Ἀσχέτως πρὸς τὸ γεγονός, ὅτι τὰ βεβαιωθέντα ποσὰ δὲν κατεβλήθησαν εἰς ἀκέραιον, ἢ ἀναλογία τοῦ φόρου, ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῆς γεωργικῆς φορολογίας, εἶναι μικροτέρα τῆς σπουδαιότητος, ἣν ἔχει τὸ προϊόν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ σύνολον τῆς παραγωγῆς τῆς χώρας.

Ὁ φόρος ἀνέρχεται εἰς 7,20%, ἐνῶ ἡ ἀξία τοῦ προϊόντος ἀντιπροσω-

περιφέρειας (Κορήτην, Σάμον κλπ.), φορολογείται κατά την έξαγωγήν (1) (2).

γ) Φόρος επί της γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς ἐλαίας.

Τὰ προϊόντα τῆς ἐλαίας κατέχουσιν ὡσαύτως σοβαρὰν θέσιν ἐν τῇ ἐθνικῇ παραγωγῇ (3). Ὁ ἐπ' αὐτῶν φόρος ἐπιβάλλεται κατὰ δύο συστήματα: 1) τῆς δεκάτης, εἰσπραττομένης κατὰ τὴν ἔκθλιψιν καὶ 2) τοῦ φόρου ἔξαγωγῆς.

Ἡ Δεκάτη. — Κατ' ἀρχὴν αὕτη ἐνοικιάζεται καὶ εἰσπράττεται εἰς εἶδος. Τὸ ποσοστὸν αὐτῆς ἀνέρχεται εἰς 7,35% ἐπὶ τῆς παραγωγῆς (4).

Ὁ φόρος οὗτος, ἰσχύων εἰς τὴν Π. Ἑλλάδα ἐξαιρέσει τῆς Ἑπτανήσου καὶ τῆς Λακωνίας, ἔχει ὡς συμπλήρωμα αὐτοῦ τὸν φόρον ἐπι

πέσει τὰ 12,30% τῆς παραγωγῆς (βλ. σ. 76, σημ. 4).

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐσόδου τούτου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν ἔχει ὡς ἑξῆς (βλ. πίνακας παραρτήματος): 1914 4.2 ἑκατ. χρυσῶν δραχμ., 1915 3.9, 1918 1.5, 1920 - 21 2.6, 1922 - 23 0.5, 1925 - 26 1.—, 1927 - 28 3.8, 1930 - 31 3.3, 1931 - 32 3.3.

(1) Οἱ ἔξαγωγεῖς ὀφείλουσι νὰ καταβάλωσι τὸν ἔξαγωγικὸν φόρον ἀπευθείας εἰς τὸ δημόσιον (εἰς τὸ τελωνεῖον), πρὸς 140 δραχ. καθ' ἐνετικὸν χιλιόλιτρον.

(2) Ἡ ἐξέλιξις τοῦ ἐσόδου τούτου ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν ἔχει ὡς ἑξῆς (βλ. πίνακας παραρτήματος): εἰς ἑκατομμύρια χρυσῶν δραχμῶν, 1915 0.4, 1918 0.3, 1920 - 21 1.—, 1924 - 25 0.6, 1927 - 28 1.3, 1930 - 31 0.3, 1931 - 32 0.3.

(3) Πρὸβλ. πίνακα σ. 72. Τὰ ἐλαιώδη προϊόντα ἀποτελοῦσι τὰ 21,4% τῆς παραγωγῆς τῆς χώρας καὶ ἀντιπροσωπεύουσιν ἀξίαν δραχ. 2.413 ἑκατομμυρίων περίπου. Ἡ ἐλαία παράγει καρπὸν συνήθως ἀνά πᾶν δευτέρον ἔτος. Ἡ ὀλικὴ παραγωγή τῆς χώρας εἶναι ἐν τούτοις γενικῶς σταθερά, δεδομένου ὅτι, εἰς τὸ ἔτος μεγάλης ἀποδόσεως ὠρισμένου τμήματος (περίπου τοῦ ἡμίσεος) τῆς χώρας, ἀντιστοιχεῖ τὸ ἔτος πτωχῆς παραγωγῆς διὰ τὸ ὑπόλοιπον.

Τὸ προϊόν τοῦτο ὑπῆρξεν ὡσαύτως ἀντικείμενον εὐρυτάτης μελέτης ἐν Ἑλλάδι. Ἀναφέρομεν: Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ (καθηγητοῦ ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Γεωπονικῇ Σχολῇ Ἀθηνῶν), *Ἡ ἑλληνικὴ ἐλαιοκαλλιέργεια*, Ἀθήναι, 1931, ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.—Τὴν λίαν ἐνδιαφέρουσαν μελέτην Γ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ (Τμηματάρχου τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας), *Ἡ παρούσα κατάστασις καὶ τὸ μέλλον τῆς ἐλαιοπαραγωγῆς μας* (ἔκδοσις τοῦ Ὑπουργείου), Ἀθήναι, 1933.—ΧΑΣΙΩΤΗ ἐνθ' ἀν.—Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, ἐνθ' ἀν.—Μ. ΖΑΝΝΟΥ, *Ἡ φορολογία τοῦ ἐλαίου. Τὰ σπορέλαια καὶ ἡ φορολογία αὐτῶν*, Ἀθήναι, 1929.

(4) Ὑπάρχουσιν ἐπὶ πλέον βαρύτερα πρόσθετα ποσοστά. Οἱ πρόσθετοι οὗτοι φόροι ἐπιβάλλονται διὰ τοπικοὺς κοινωφελεῖς σκοποὺς ἢ προορίζονται διὰ τὴν προστασίαν τῆς ἐλαίας. Συχνάκις υπερβαίνουν οὗτοι τὸ ἥμισυ τοῦ κρατικοῦ κυρίου φόρου ἢ καὶ ἰσοῦνται πρὸς τοῦτον.

τῶν βρωσίμων ἐλαίων, εἰσπραττόμενον κατὰ τὴν ἐντὸς τῆς χώρας μεταφορᾶν (1).

Ἡ κατὰ τὴν ἐξαγωγήν φόρος.—Οὗτος ἐφαρμόζεται εἰς τὰς νήσους καὶ εἰς τὰς ἐπαρχίας Λακωνίας καὶ Βόλου (ἐν μέρει), εἰσπράττεται δ' εἰς τὰ τελωνεῖα ἐπὶ τῆς χονδρικῆς τιμῆς πωλήσεως, ἐπὶ τῇ βάσει πινάκων διατιμῆσεως καταρτιζομένων κατὰ τριμηνίαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν.

Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἦτο 12,60% διὰ τὸ 1932-33· ἐξαιρετικῶς διὰ τὰς νήσους Λέσβον καὶ Κέρκυραν ἦτο τοῦτο 11,20% (2).

Ἡ φόρος ἐπὶ τοῦ ἐλαίου συμπληροῦται δι' ἄλλων δευτερευόντων τοιούτων, ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῶν ἐλαιωδῶν προϊόντων καὶ τῶν ὑπολειμμάτων (3), ὡς καὶ ἐπὶ τῶν βρωσίμων ἐλαίων, κατὰ ποσοστὰ ἐξατώμενα ἐκ τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κυρίου φόρου ἐπὶ τοῦ ἐλαίου (4).

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου (δεκάτης καὶ ἐξαγωγικῆς) δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἱκανοποιητικὴ· ἐξ ἄλλου εἶναι αὕτη ἀνάλογος πρὸς τὴν παραγωγὴν (5).

(1) Ἡ φόρος ἐπὶ τῶν ἐλαίων ὑπολογίζεται κατ' ὄκᾶν, εἰς τρόπον ὅστε αἱ ἐλαῖαι φορολογοῦνται κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν μὲ τὸ ἔλαιον.

(2) Ἡ λόγος, διὰ τὸν ὅποιον τὸ ποσοστὸν εἶναι χαμηλότερον διὰ τὰς νήσους ταύτας, εἶναι, ὅτι ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν εἶναι μικρότερος ἐν σχέσει πρὸς τὴν παραγωγὴν καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἀναλογία ἐξαγωγῆς τοῦ προϊόντος μεγαλυτέρα.

Τὰ ποσοστὰ εἶναι ἀνώτερα τῶν τῆς δεκάτης, διότι, κατὰ τὴν πρόθεσιν τοῦ νομοθέτου, τὸ ἐξαγωγικὸν τέλος, ἐπιρριπτόμενον ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς παραγωγῆς, δεόν νὰ βαρύνῃ ταύτην κατ' ἀναλογίαν ἴσην πρὸς τὴν ἐπιβαρύνουσαν τῶν περιφερειῶν, αἵτινες ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον τῆς δεκάτης.

Τὰ ποσοστὰ ταῦτα αὐξάνονται κατὰ διάφορα πρόσθετα τοιαῦτα, ὡς ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σύνολον τοῦ φόρου ἀνέρχεται εἰς 16 - 18%.

(3) Δηλ. ἐλαιοσάπωνος, πυρηνελαιίου, σάπωνος ἐκ πυρηνελαιίου, ἐλαιοπυρήνων (ἐλαιοπλακοῦντος) κλπ.

(4) Ἐσχάτως, ὁ Ν. 4624 τοῦ 1930, πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῆς ἐξαγωγῆς, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, ὅπως ἀπαλλάσῃ πάσης φορολογίας τὰς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξαγομένας ποσότητες, αὐξάνων ὁμως κατὰ τὸ ἡμισυ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν ἐντὸς τῆς χώρας μεταφερομένων ποσοτήτων.

(5) Ἡ ἀναλογία τοῦ φόρου ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῆς γεωργικῆς φορολογίας εἶναι 21% (πρβλ. πίνακας παραρτήματος). Ἡ αὕτη ἀναλογία ἀντιπροσωπεύει ὡσαύτως καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς παραγωγῆς (βλ. πίνακα σελ. 72).

Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀποδόσεως τῶν δύο φόρων ἐπὶ τῶν προϊόντων τῆς ἐλαίας, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν ἔχει ὡς ἐξῆς (πρβλ. πίνακας παραρτήματος): 1915 5.8 ἑκατομ. χρυσῶν δραχ., 1918 12.1, 1920-21 12.3, 1924-25 9.9, 1927-28 7.9, 1930-31 4.—, 1931-32 4.7.

**δ) Φόρος ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῶν λοιπῶν
γεωργικῶν προϊόντων.**

Τὰ προϊόντα ταῦτα ἀποτελοῦσι σχεδὸν τὸ ἥμισυ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς χώρας (1). Ἀπὸ τοῦ 1919, ὑπεβλήθησαν ταῦτα διαδοχικῶς εἰς πέντε διάφορα εἶδη φόρου, ἅτινα θέλομεν ἐξετάσει κατωτέρω.

Δέον ὅμως νὰ τονισθῇ εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι, πλὴν ὠρισμένων ἐξαιρέσεων ἐντατικῆς καλλιέργειας πέριξ τῶν μεγάλων κέντρων καταναλώσεως, αἱ καλλιέργειαι αὗται ἔχουσιν ἀπόδοσιν μικροτέραν τῆς τοῦ καπνοῦ, τῆς σταφίδος καὶ τῆς ἐλαίας. Ἡ καλλιέργεια τῶν σιτηρῶν (2) διενεργεῖται ἐπὶ πτωχῶν γαιῶν, ἐνίοτε δ' ἅπαξ μόνον κατὰ διετίαν καὶ ἀποδίδει γλίσχρον εἰσόδημα. Συνεπῶς, κατὰ τὴν ἐπιβολὴν φόρου, ὁ νομοθέτης δέον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὰς συνθήκας ταύτας.

Συχνάκις μάλιστα, δεδομένου, ὅτι τὰ προϊόντα ταῦτα εἶναι πρώτης ἀνάγκης, παρέχεται εἰς αὐτὰ ἰδιαίτερα προστασία. Ὁ ἀπετέλει ὄθεν ἀντινομίαν βαρεῖα φορολογία τῶν προϊόντων τούτων, ἅτινα ὑφίστανται μόνον χάρις εἰς τὴν προστατευτικὴν πολιτικὴν. Ἐξ ἄλλου, ἡ κρίσις, ἣν διέρχονται τὰ ἑλληνικὰ προϊόντα πολυτελείας (καπνός, σταφίς, ἔλαιον κλπ.), ἀπέδειξεν, ὅτι δὲν εἶναι φρόνιμον νὰ ἐξαρωμέθαι ἐκ μόνων τῶν προϊόντων τούτων ἢ πεῖρα δ' αὕτη προὔκαλεσεν ἐμφανῆ τάσιν πρὸς προστασίαν τῶν προϊόντων πρώτης ἀνάγκης.

Ἡ μεταρρύθμισις τοῦ 1919 εἶχεν ἐπιβάλει, ἐπὶ τῆς μερίδος ταύτης τῆς παραγωγῆς, φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, ὅστις ἀπετέλεσεν ἐν μέρει τὴν Κατηγορίαν Ε' τοῦ νόμου 1640. Ὁ φόρος ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ καθαροῦ κέρδους τῆς γεωργικῆς ἐπιχειρήσεως. Οἱ ἀπαιτούμενοι ὅμως ὑπολογισμοὶ ἦσαν τοσοῦτω πολύπλοκοι, ὥστε τόσον

(1) Ἡ ἀξία αὐτῶν (πρβλ. πίνακα σ. 72) ἀνέρχεται εἰς δρχ. 5.344 ἑκατομ. καὶ ἀντιπροσωπεύει τὰ 47,3% τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς. Δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τρεῖς κατηγορίας:

Ἀμπελοι (πλὴν σταφιδάμπελων) . . .	Δρ. 1.008	ἑκατ. 9	%
Δημητριακά	» 3.535	» 31,3	%
Λοιπὰ προϊόντα	» 791	» 7	%
	Δρ. 5.334	ἑκατ. 47,3	%

Δέον ὡσαύτως νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἀξία τῶν προϊόντων δενδροκομίας, ἀνερχομένη περίπου εἰς 328 ἑκατομ. δραχμῶν.

Ἡ ἔκτασις τῶν γαιῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων καλλιεργοῦνται τὰ προϊόντα ταῦτα, εἶναι πολὺ μεγάλη, κατέχουσα τὰ 90% τῆς ὅλης καλλιεργουμένης ἐκτάσεως τῆς χώρας (πρβλ. πίνακα σ. 72).

(2) Ἀντιπροσωπεύουσα τὰ 2/3 τῆς παραγωγῆς τῶν προϊόντων τούτων, βλ. προηγουμένην σημείωσιν.

οἱ γεωργοὶ ὅσον καὶ οἱ φοροτεχνικοὶ ὑπάλληλοι, οἵτινες ἦσαν ἐπιφορο-
τισμένοι μὲ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ, προσέκρουσαν εἰς μεγάλας δυσχε-
ρείας (1). Ὁ φόρος οὗτος ἔσχε τὴν μεγαλυτέραν ἀποτυχίαν. Ἡ ἀπό-
δοσις αὐτοῦ κατὰ τὸ ἔτη 1919-20 καὶ 1920-21 ἦτο σχεδὸν μηδαμινὴ (2).

Ἀνεζητήθη τότε ἕτερος φόρος, ἡ δὲ κυβέρνησις τοῦ ἀειμνήστου
Δ. Γούναρη, προτάσει τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἀειμνήστου
Π. Πρωτοπαπαδάκη, ἐπέβαλε τὸν φόρον ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου γεωρ-
γικῆς παραγωγῆς (3), εἰσπρατιτόμενον εἰς χρῆμα ἐπὶ τῇ βάσει φορο-
λογικῶν καταλόγων καταριζομένων ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας. Ὁ φόρος
οὗτος ἐτέθη ἐν ἰσχύι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1921-22· τὸ μικρὸν αὐτοῦ ποσο-
στὸν καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ φόρος δὲν ἐνοικιάζετο, καθίστων αὐτὸν
ἐλάχιστα ἐπαχθῆ· ἡ παρατηρηθεῖσα ὁμῶς βραδύτης περὶ τὴν βεβαίωσιν
καὶ ἡ εἰς χρῆμα καταβολὴ αὐτοῦ κατέστησαν τοῦτον ἀπρόσφορον, ὡς
ἐκ τούτου δ' ἐζητήθη ἡ κατάργησις του (4). Ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ ὑπῆρξε
κατὰ πολὺ ἀνωτέρα τῆς τοῦ προηγουμένου (5).

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1925-26 ἀντικατεστάθη οὗτος διὰ τοῦ *στρεμμα-
τικοῦ φόρου*, βασιζομένου ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τῶν καλλιεργησίμων
γαιῶν· ὁ φόρος οὗτος ἐπεβλήθη (6) ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως τοῦ κ. Α. Μι-
χαλακοπούλου, προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν κ. Κ. Γκότση.

Ὁ νέος φόρος ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ ἄρῃ τὰς διαρκεῖς ἀμφισβητή-
σεις μεταξὺ τοῦ Κράτους καὶ τῶν φορολογουμένων· αἱ ἀμφισβητήσεις
αὗται δὲν θὰ εἶχον πλέον λόγον ὑπάρξεως, εὐθύς ὡς ἡ ἕκτασις ἤθελε
καθορισθῆ καὶ ἐγγραφῆ εἰς τὰ εἰδικὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενα
μητροῦα φορολογουμένων γαιῶν. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἦτο τὸ αὐτὸ
δι' ὅλας τὰς γαίας, ἀσχέτως πρὸς τὴν ποιότητα τούτων καὶ τὸ εἶδος

(1) Πράγματι ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, τοῦ προερχο-
μένου ἐκ ποικίλης καὶ κατατετημημένης παραγωγῆς, δύσκολος διὰ πᾶσαν
χώραν, ἀπετέλει σχεδὸν οὐτοπίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα, στερουμένην κτηματολο-
γίου καὶ εὐρισκομένην τότε εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν.

(2) Βλ. Παράρτημα. Ἡ ἀπόδοσις ἦτο, τῷ 1919 0.9 ἑκατ. χρυσῶν δρχ.,
τῷ 1920 0.7. Δὲν ἐξήρχεσεν αὕτη οὐδὲ πρὸς κάλυψιν τῶν ἐξόδων εἰσπράξεως·
χωρὶς δὲ νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει, ὅτι ἰκανὸς ἀριθμὸς ὑπαλλήλων ἀπηρεσολήθη
ἐπ' ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα.

(3) Ἐπεβλήθη διὰ τοῦ Ν. 2647 τοῦ 1921.

(4) Τὸ ποσοστὸν αὐτοῦ ἦτο 3%. Εἰσπραττέτο οὗτος ἀπευθείας ὑπὸ
τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ἡ
ἐκκαθάριστις ὁμῶς τοῦ φόρου ἐπετεύχθη δύο ἢ τρία ἔτη μετὰ τὸ ἔτος τῆς
παραγωγῆς.

(5) Ἀνήρχετο αὕτη εἰς (βλ. Παράρτημα) 6.3 ἑκατομ. χρυσῶν δρχ. τὸ
1921, 1.9 διὰ τὸ 1922, 2.1 τὸ 1923 καὶ 2.7 τὸ 1924.

(6) Διὰ τοῦ Ν. 3338 τῆς 12ης ἰουνίου 1925.

τῆς καλλιεργείας⁽¹⁾. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο εἶχεν ὀρισθῆ πολὺ χαμηλὸν διὰ τὰ μὴ προκληθῆ ἀντίδρασις εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς· μετὰ τὴν ἀπογραφὴν τῶν γαιῶν καὶ τὴν ἐδραΐωσιν τοῦ ἐλαφροῦ τούτου φόρου, θὰ ἐπηκολούθει ἡ ἐφαρμογὴ διαφορικοῦ φόρου, ἀναλόγως τῆς ποιότητος τῆς γῆς.

Ὁ φόρος ἐφηρμοζέτο γενικῶς ἐφ' ὅλων τῶν γαιῶν, ἀκόμη καὶ τῶν καλλιεργουμένων διὰ προϊόντων ὑποκειμένων εἰς ἄλλους φόρους, πλὴν τῶν γαιῶν τῶν προσφύγων⁽²⁾.

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν προηγούμενον φόρον, τοῦ ὁποίου τὸ ποσοστὸν ἦτο ὑψηλότερον, ἡ ἀπόδοσις του ὑπῆρξεν ἡ αὐτὴ, ἐπετεύχθη δὲ σχεδὸν ἄνευ ἀμφισβητήσεων ἡ διαμαρτυριῶν ἐκ μέρους τῶν φορολογουμένων. Θὰ ἠδύνατο ὅμως νὰ εἶναι μείζων, ἐὰν αἱ γαῖαι τῶν προσφύγων δὲν ἀπηλλάσσοντο τοῦ φόρου⁽³⁾.

(1) Ἀνῆρχετο εἰς δρχ. 3,50 κατὰ στρέμμα, πλέον προσθέτων τινῶν ποσοστῶν.

(2) Πράγματι, ἡ ἔλλειψις κτηματικοῦ μητρώου καθίστα ἀδύνατον τὴν ἐφαρμογὴν διαφορικοῦ φορολογικοῦ συστήματος εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Δὲν ἐξηρέθησαν τοῦ φόρου τούτου, οὐδ' αἱ καπνοφυτεῖαι, οὐδ' αἱ σταφιδάμπελοι, οὐδ' οἱ ἐλαιῶνες, διότι κύριος σκοπὸς ἦτο ἡ κατάρτισις τοῦ μητρώου γαιῶν. Εἰς τὰ διατυπωθέντα παράπονα ἀντετάχθη τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ ἐπιβάρυνσις τῶν ἐντατικῶν καλλιεργειῶν θὰ ἦτο τόσον μικρά, ὥστε δὲν θὰ ἔπρεπε, δι' ἐξαίρεσεων, νὰ προκληθῆ ἡ ἀποτυχία τῆς ἐφαρμογῆς ἐνὸς γενικωτέρου προγράμματος, ἐκ τοῦ ὁποίου θὰ ὠφελοῦντο καὶ αὐταὶ αὐταὶ αἱ ἐντατικαὶ καλλιέργειαι.

Ἐν τούτοις, εἰδικαὶ διατάξεις εἶχον προβλέψει περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν γαιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων, ὡς καὶ λοιπῶν γαιῶν, τῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν προσφύγων. Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη θὰ ἴσχυε μόνον ἐφ' ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα.

Οἱ φορολογούμενοι ἐκαλοῦντο, ὅπως συνεργασθῶσιν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου, ὑποβάλλοντες δηλώσεις, τῶν ὁποίων ὁ ἔλεγχος διενηργεῖτο ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν φορολογικῶν ἀρχῶν. Ὡσαύτως, πλὴν ἄλλων κινήσεων, ὁ νόμος διελάμβανε διάταξιν, καθ' ἣν οὐδεμία δικαιοπραξία ἐπὶ τῶν γαιῶν ἠδύνατο νὰ ἐνεργηθῆ καὶ οὐδεμία ἀπόφασις ἐν σχέσει μὲ ζημίας προξενηθείσας εἰς τὰς γαίας ἠδύνατο νὰ ἐκδοθῆ, ἄνευ προσαγωγῆς βεβαιώσεως τῆς Οἰκ. Ἐφορίας, ἐμφαινοῦσης, ὅτι τὸ ἀκίνητον ἦτο ἐγγεγραμμένον ἐν τῷ μητρώῳ τῶν γαιῶν. Ἀντίγραφον τοῦ μητρώου, ὀριστικῶς καταρτιζομένου, ὄφειλε νὰ παραδοθῆ εἰς τὰς δημοτικὰς ἀρχάς.

(3) Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου ὑπῆρξεν ἀρχικῶντος ἱκανοποιητικῆ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει, ὅτι τὸ μόνον στοιχεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐβασίζετο ὁ φόρος, ἦσαν αἱ δηλώσεις τῶν φορολογουμένων. Ἐὰν ὁ ἔλεγχος ἦτο γενικός, θὰ ἐπετυγχάνοντο ἀποτελέσματα πολὺ ἀνώτερα, δεδομένου, ὅτι ἔλεγχος, γενόμενος εἰς 19 Ἐφορίας (ἐπὶ 130 ἐν ὅλῳ), ἀπέδωκεν αὔξησιν 2-43% τῶν δη-

Τῷ 1926-27, ἡ δικτατορία Παγκάλου, διὰ τοῦ ὑπουργοῦ αὐτῆς Δ. Τανταλίδου, θεωρήσασα ἀνεπαρκῆ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ στρεμματικοῦ φόρου, εἰσήγαγε τὴν *δεκάτην*. Ἡ δεκάτη ἐνοικιάζεται. Καίτοι ὁ φόρος οὗτος ὑπῆρξε τελειότερος τῆς ἐν ταῖς Νέαις Χώραις πρὸ τοῦ 1919 ἐφαρμοζομένης δεκάτης, τὸ δὲ ποσοστὸν αὐτοῦ ἦτο ἀρκετὰ ἐλαφρόν (¹), προῦκάλεισεν οὐχ ἦτον οὗτος μεγάλην δυσαρέσκειαν καὶ σφοδρὰς διαμαρτυρίας τῶν παραγωγῶν.

Ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀρκούντως ἱκανοποιητικῆ, δεδομένου, ὅτι ἀνήλθεν εἰς τὸ πενταπλάσιον τῶν προηγουμένων φόρων (²).

Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς δικτατορίας, ἡ κυβέρνησις τοῦ κ. Κονδύλη, διὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν κ. Α. Πρέκα, κατήργησε τὴν δεκάτην καὶ ἐπανέφερε τὸν στρεμματικὸν φόρον.

Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1927-28, ἀπεφασίσθη, ὅπως συνεχισθῆ ἡ γενομένη πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ στρεμματικοῦ φόρου προσπάθεια. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὁ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν κ. Γ. Καφαντάρης, ἐν τῇ κυβερνήσει τοῦ κ. Ἄ. Ζαῖμη, κατέθεσε δύο σχέδια νόμου.

Ἐν τῶν νομοσχεδίων τούτων προέβλεπε τὴν τροποποίησιν τοῦ *στρεμματικοῦ φόρου* καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ κατὰ μικτὸν σύστημα, ἐν τῷ ὁποίῳ θὰ ἐλαμβάνετο ὡσαύτως ὑπ' ὄψει καὶ ἡ ποιότης τῆς γῆς. Πρὸς τοῦτο αἱ γαῖαι κατενέμοντο εἰς τέσσαρας ποιότητας, εἰς τὰς ὁποίας ἀντεστοίχουν διάφορα ποσὰ φόρου (³). Τὸ νομοσχέδιον ὁμως τοῦτο δὲν ἐψηφίσθη, διαλυθείσης τῆς Βουλῆς τῷ 1928.

Παραλλήλως πρὸς τὸ ὡς ἄνω νομοσχέδιον, ὑπῆρχεν ἕτερον, ψηφισθέν (⁴), δι' οὗ ἐπεβάλλετο *προσωρινὸς φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς πα-*

λωθεισῶν γαιῶν.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου ἀνήλθεν εἰς 1.9 ἑκατ. χρυσῶν δραχ. διὰ τὸ 1925-26.

(¹) Ὁρίζετο εἰς 6,50 % (κρατικὸς φόρος), πλέον 0,50 % διὰ προσθέτους φόρους (τοπικοὺς κλπ.), ἀπάντων ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου.

(²) Ἡ σχετικὴ ἀπόδοσις εἶχεν ὡς ἑξῆς (πρβλ. πίνακας παραρτήματος):

	Ἑκατ. χαρτ. δραχ.	Ἑκατ. χρυσῶν δραχ.
1926—27	270	17,8

(³) Τὸ ἄρθρον 1 (§ 11 καὶ 12) τοῦ *σχεδίου Καφαντάρη* (1927) προβλέπει τέσσαρας κατηγορίας γαιῶν, φορολογουμένων ὡς ἑξῆς:

Κατηγορία	Γαῖαι	Πεδινὰ	Ποτιστικαί,	Φόρος	δραχ.	κατὰ	στρέμμα
1η	»	»	ξηρικαί,	»	»	15.—	»
2α	»	»	»	»	»	»	»
3η	»	»	ὄρειναι ποτιστικαί,	»	»	10.—	»
4η	»	»	»	»	»	5.—	»

(⁴) Ψήφισμα τῆς 1ης ἰουλίου 1927.

ραγωγῆς, ὅστις ὄφειλεν αὐτοδικαίως νὰ παύσῃ ἐφαρμοζόμενος, εὐθὺς ὡς ἤθελε τεθῆ ἔν ἰσχύϊ ὁ στρεμματικὸς φόρος. Προεβλέπετο μάλιστα καὶ ἡ κατὰ περιφερείας τμηματικὴ ἀντικατάστασις αὐτοῦ. Τὸ ποσοστὸν τοῦ προσωρινοῦ τούτου φόρου ἦτο ἐλάχιστον, μόνον 2,50% (1) ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου γεωργικῆς παραγωγῆς, ἀπετέλει δὲ κοῤῥαμ διανεμητοῦ καὶ ποσοτικοῦ φόρου· οἱ δῆμοι ἐνεγράφοντο εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους τοῦ κράτους διὰ τὸ σύνολον τῆς παραγωγῆς των (2), κατένεμον δ' εἶτα οὗτοι τὸν φόρον μεταξὺ τῶν καλλιεργητῶν.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου ὑπῆρξε λίαν ἱκανοποιητικὴ, κατωτέρα μὲν τῆς δεκάτης, ἀλλὰ διπλασίαι τῆς τῶν ἄλλων προηγουμένων φόρων (3).

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1930 - 31, ἐν τῷ γενικῷ προγράμματι τῆς κυβερνήσεως τοῦ κ. Ἐ. Βενιζέλου ὅπως ἐνθαρρυνθῆ ἡ γεωργία, ἀνεστάλη, προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν κ. Γ. Μαργῆ, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου τούτου ἐπὶ διετίαν μέχρι τέλους τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1931 - 32. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐπανελήφθη ὡσαύτως καὶ διὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη.

Πάντες οἱ διαδεχθέντες ἀλλήλους ὡς ἀνωτέρω φόροι προέβλεπον ἀπαλλαγὰς δι' ὠρισμένα προϊόντα. Ὁ τελευταῖος φόρος προέβλεπε, μεταξὺ ἄλλων, τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν προϊόντων τῆς ἀμπέλου (γλεύκους καὶ σταφυλῶν).

Ἐτερα προϊόντα βαρύνονται δι' εἰδικῶν φόρων. Οὗτοι εἶναι :

ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κουνουλίων, ὀπίου καὶ ἀφιονοσπόρου,

ὁ φόρος ἐπὶ τῶν σύκων,

ὁ φόρος ἐπὶ τῶν σπορλαίων κλπ.

Ἀπαντες οἱ φόροι οὗτοι ἐλαχίστην σπουδαιότητα ἔχουσι, λόγῳ τῶν ἀσημάντων ποσοτήτων τῶν προϊόντων τούτων (4).

ε) Φόρος ἐπὶ τῆς κτηνοτροφίας.

Καίτοι τὸ εἰρήσιον εἰσόδημα τοῦ κλάδου τούτου εἶναι σημαντικόν (5), ἐν τούτοις ἡ παραγωγή τῆς κτηνοτροφίας δὲν ἔξαρχεῖ εἰς τὰς

(1) Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ ὑπερβῆ τὸ 3%, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν προσθέτων ποσοστώων καὶ λοιπῶν τοπικῶν φόρων.

(2) Τὰ στοιχεῖα τῶν προηγουμένων φόρων (δεκάτης, στρεμματικοῦ, κλπ.) ὑπῆρξαν λίαν χρήσιμα διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ νέου φόρου.

(3) Ἡ ἀπόδοσις αὕτη ἦτο: 1927 - 28 8.2 ἑκατομ. χρυσῶν δρχ., 1928 - 29 7.8 ἑκ. καὶ 1929 - 30 7.1 ἑκατ.

(4) Βλ. ὄνοματολογίαν καὶ ἀπόδοσιν τῶν φόρων τούτων εἰς τοὺς πίνακας τοῦ παραρτήματος.

(5) Ἀνέρχεται εἰς 6.500 ἑκατομ. δρχ. περίπου· πρβλ. Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, ἔνθ' ἀν. σελ. 198.

ανάγκας τῆς χώρας. Ἄλλ' εἷς τῶν λόγων, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ κτηνοτροφία δὲν εἶναι, ὅσον ἔδει, παραγωγικὴ, εἶναι, ὅτι ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτῆς τυγχάνει μᾶλλον ἐκτατικὴ καὶ μάλιστα νομαδικὴ κατὰ μέγα μέρος.

Πρὸς ἐνθάρρουνσιν τῆς κτηνοτροφίας ἐλήφθησαν τὰ ἑξῆς δύο μέτρα:

α) τὰ *μεγάλα κτήνη καὶ ἡ ἰχθυοτροφία ἐπήχθησαν εἰς τὸν φόρον καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Ε* καὶ β) *ἀπηλλάγησαν παντὸς φόρον τὰ μικρὰ ζῷα καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπιχειρήσεις.*

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατηγορίαν Ε, ἐν τῇ ὁποῖα ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ καθαρῶ ἐισοδήματος ἢ κέρδους, ὁ νόμος προβλέπει ἀπαλλαγὴν ἐλαχίστου συντηρήσεως ἐκ δραχ. 25.000 καί, κατὰ συνέπειαν, τὸ πλεῖστον τῶν κτηνοτροφικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπαλλάσσεται τῆς φορολογίας (*). Αἱ λοιπαὶ ἐπιχειρήσεις ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον, μετ' ἐκπτώσιν τοῦ ἐλαχίστου τούτου συντηρήσεως· ὁ φόρος ἐν τούτοις εἶναι κατὰ τι προοδευτικὸς, ὡς ἐκ τῆς παρεχομένης ἀπαλλαγῆς, δεδομένου δ' ἕξ ἄλλου, ὅτι καὶ τὸ ποσοστὸν εἶναι μέτριον, 15,40% τῶ 1932 - 33 (**), ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις δὲν εἶναι μεγάλη. Ὁ καθορισμὸς τοῦ καθαρῶ κέρδους γίνεται συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς λογιστικῆς· δύναται ὅμως νὰ γίνῃ χοῆσις τεκμηρίων καὶ συντελεστῶν ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου ἐισοδήματος κατὰ τὰς ἐν τῇ κατηγορίᾳ Δ χρησιμοποιουμένας μεθόδους.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κτηνοτροφίαν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων, αὕτη κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ὑπήγετο εἰς τὸν φόρον καθαρῶν προσόδων κατηγορίας Ε· ἀπὸ τοῦ 1923 αὕτη ἀπεχωρίσθη καὶ ὑπεβλήθη εἰς φορολογίαν κατὰ κεφαλὴν (**). Τροποποιηθεὶς ἐπανειλημμένως (*), ὁ φόρος

(*) Συμφώνως πρὸς τὴν γεωργικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928, ἔχομεν τοὺς ἑξῆς ἀριθμοὺς (Ἔργ. Ἐθν. Οἰκονομίας, Γεωργικὴ Στατιστικὴ τοῦ 1928, σ. 174 καὶ 175). Μεγάλα ζῷα: ἀροτριῶντα, βόες κλπ. 361.783.

(**) Τὸ ποσοστὸν ὀρίζεται εἰς 15,4% διὰ κρατικῶν φόρον καὶ 1,10% διὰ προσθέτους. Λόγω ὅμως τῆς ἐκπτώσεως ἐκ δραχ. 25.000, ἡ ἐπιβάρυνσις ἐλαττοῦται κατὰ πολὺ.

(*) Ν. Δ. τῆς 24ης δεκεμβρίου 1922 (ὑπουργὸς Γ. Κορινᾶς, κυβερνήσεως ἐπαναστάσεως Γονατᾶ - Πλαστήρα).

(*) Τὰ ἑξῆς στοιχεία προέκυψαν ἐκ τῆς ἀπογραφῆς τῆς ὑπηρεσίας Ἐμῆσων Φόρων διὰ τὸ ἔτος 1930 - 31.

Α. Φορολογηθέντα	Αἴγες	Πρόβατα	Σύνολον
1) Δηλωθέντα	2.887.974	4.229.086	7.117.060
2) Ἐξακριβωθέντα ἐπὶ πλέον ὑπὸ τοῦ ἐλέγχου	185.600	276.000	461.600
	<u>3.073.574</u>	<u>4.505.086</u>	<u>7.578.660</u>

οὗτος κατηγορήθη ἐν τέλει ἀπὸ τῆς 1ης ἀπριλίου 1932 καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν σφαζομένων ζώων ⁽¹⁾ (*).

3) Φορολογία δασῶν καὶ μεταλλείων.

Ἡ φορολογία τῶν δασῶν δὲν ἀποτελεῖ ἐν Ἑλλάδι ἀντικείμενον τῶν ἀμέσων φόρων, ἀλλ' ἔχει μᾶλλον χαρακτηριστὰ δικαιώματος καταβαλλομένου ἔναντι ἀδείας ἐκμεταλλεύσεως δασῶν, τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα ἀνήκουσιν εἰς τὸ Κράτος· τὸ δικαίωμα τοῦτο καλεῖται «φόρος ἐπὶ τῶν δασικῶν προϊόντων». Ὑπάρχει ὡσαύτως καὶ «στρεμματικός φό-

B. Ἀπαλλαγέντα	Αἴγες	Πρόβατα	Σύνολον
1) Ἐκπεσθέντα, ἀνά 15 δι' ἕκαστον κτηνοτρ.	1.098.015	1 620.000	2.718.015
2) Κτηνοτρόφων ἔχόντων κάτω τῶν 15. . .	612.161	921.000	152.161
	<u>1.710.176</u>	<u>2.532.000</u>	<u>4.242.176</u>
Φορολογηθέντα	3.073.574	4.505.086	7.578.660
Ἀπαλλαγέντα	<u>1.710.176</u>	<u>2.532.000</u>	<u>4.242.176</u>
Σύνολον	<u>4.783.750</u>	<u>7.037.086</u>	<u>11.820.836</u>

Χοῖροι :

Ἀριθμὸς δηλωθέντων χοίρων	307.829
Ἐξακριβωθέντες ἐπὶ πλεόν ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας	<u>42.788</u>
Σύνολον	<u>350.617</u>

Κτηνοτρόφοι ἔχοντες 1 χοῖρον	222 742
» » 2 »	21.244
» » 3—5 »	5.596
» » 6—10 »	1.931
» » πέραν τῶν 11 »	<u>1.721</u>
Σύνολον	<u>253.334</u>

(¹) Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων παρουσίαζε σοβαρὰ μειονεκτήματα. Ἐθεωρήθη ὅθεν, ὅτι ἡ κατάργησις αὐτοῦ ἐπεβάλλετο, οὐ μόνον λόγῳ τῶν μειονεκτημάτων τούτων, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ λόγῳ τῆς ἀνάγκης προστασίας τῆς κτηνοτροφίας. Τινὲς ὑπεστήριξαν (Γ. Καφαντάρης, πρβλ. πρακτικά βουλῆς κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου), ὅτι ὁ νέος φόρος ἐπὶ τῶν σφαζομένων ζώων θὰ ἐπερρίπτετο ἐπὶ τῆς κτηνοτροφίας. Τοῦτο ὁμῶς ἐξαρτᾶται ἐκ πλείστων περιστατικῶν (βλ. σ. 96), ἐπειδὴ δ' ἐξ ἄλλου ὁ φόρος οὗτος εἶναι φόρος ἐπὶ τῆς καταναλώσεως, δὲν θὰ πραγματευθῶμεν περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ.

(²) Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου τῆς κατηγορίας Ε ὑπῆρξε πάντοτε μικρὰ (βλ. πίνακας παραρτήματος). Ἡ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων ἀνήρχετο (βλ. αὐτοὺς πίνακας) εἰς 87,6 ἑκατομ. δρχ. τὸ 1927 - 28, εἰς 44,6 ἑκατ. τὸ 1931 - 32. Ὁ νέος φόρος καταναλώσεως, ὅστις ἀντικατέστησε τοῦτον, ἀπέδωκε τῷ 1932 - 33 43 ἑκατομ. δρχ.

ρος», επιβαλλόμενος αναλόγως τῆς ἐκτάσεως τοῦ δάσους (1). Τὰ ἐκμισθούμενα ἰδιωτικά δάση ὑπάγονται καὶ ταῦτα εἰς τὸ αὐτὸ σύστημα (2).

Τὰ μεταλλεῖα ὑπάγονται, ἐν πάσαις ταῖς περιπτώσεσιν, εἰς φόρον, ἐπιβαλλόμενον αναλόγως τῆς παραχωρηθείσης ἐπιφανείας καὶ καλούμενον ἔγγειον στρεμματικὸν φόρον. Ὁ φόρος οὗτος διπλασιάζεται, ὁσάκις οὐδεμία ἐνεργῆται ἐξόρυξις.

Ἐν περιπτώσει ἐκμεταλλεύσεως, τὸ ἐκ τῶν μεταλλείων, ὄρυχείων καὶ λατομείων προερχόμενον εἰσόδημα ὑπόκειται εἰς τὸν φόρον καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Γ ἢ Δ, ἢ εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος (3), κατὰ τὰς περιπτώσεις.

Ἐν ἡ περιπτώσει τὸ πρόσωπον, εἰς ὃ παρεχωρήθη ἡ ἐκμετάλλευσις, δὲν διενεργεῖ αὐτὴν αὐτοπροσώπως ἀλλ' ἐκμισθώνει εἰς τρίτους, ὃ ἐκχωρητῆς ὑπόκειται εἰς φόρον ἐπὶ τοῦ μισθώματος. Τὸ μίσθωμα τοῦτο βεβαίως ἀποτελεῖ βάρος, ἐκπιπτόμενον ἐκ τοῦ κέρδους τοῦ ἐκδοχέως ἐκμεταλλευτοῦ.

Ἄπαντες οἱ φόροι οὗτοι ἐπὶ τῶν μεταλλείων, λατομείων καὶ ὄρυχείων ἐν Ἑλλάδι ἐφαρμόζονται ἀνεξαρτήτως τῆς κατοικίας, διαμονῆς ἢ ἔδρας τοῦ καρπουμένου τὸ εἰσόδημα.

Τὰ λιγνιτωρυχεῖα ἐξαιροῦνται τοῦ ὡς ἄνω φόρου.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἡ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ κράτους θέσις τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐκμισθουμένων γαιῶν καὶ τῶν γεωργικῶν ἐν γένει φόρων.

Ὡς ἐξηγήθη ἤδη, ἡ Ἑλλὰς ἐξειλίχθη βραδύτατα πρὸς τὴν ἐκβιομηχανίαν, μέχρι δὲ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἡ ἔγγειος ἰδιοκτησία ἀπετέλει τὸν fundus optimus maximus. Σήμερον ἔτι τὸ ἐτήσιον γεωργικὸν εἰσόδημα, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κτηνοτροφίας, ἀντιπροσωπεύει τὰ 40 % περίπου τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος (4).

(1) Διὰ λεπτομερείας ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ συγκριτικὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος, ἐπιθι μελέτην τοῦ Καθηγ. κ. Π. ΚΟΝΤΟΥ, "Ἀμμοὶ δασικοὶ φόροι ἐν Ἑλλάδι, ἐν «Ἐπιθ. Κοινων. καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς», Ἀθῆναι, 1932 - 33.

(2) Τὰ ἐκμισθούμενα ἰδιωτικά δάση ὑπέκειντο εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας Β (ἀν. σ. 73), τῷ 1932 ὅμως ἀπηλλάγησαν διὰ νόμον, δεδομένου ὅτι οἱ δασικοὶ φόροι ἐπιβάλλονται ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν δασῶν τούτων.

(3) Βλ. λεπτομερείας κατ. εἰς τὰ εἰδικὰ κεφάλαια.

(4) Κατὰ τὴν γεωργικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1928 (βλ. πίνακα σ. 72), ἡ ἀξία τῆς παραγωγῆς ἀνῆρχετο εἰς 11.268 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ὁ κ. Α. ΒΟΓΙΑΤ-

Ἡ ἔξαγωγή τῆς χώρας ὡσαύτως ἀποτελεῖται, κατὰ τὰ $\frac{1}{3}$ αὐτῆς, ἐκ γεωργικῶν προϊόντων (¹).

Ἡ ἀναλογία τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν γαιῶν καὶ τῶν γεωργικῶν φόρων ἐν γένει, ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους, δὲν εἶναι σταθερά. Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ἡ ἀναλογία αὕτη ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ἐνίοτε ἀντεπροσώπευε τὰ 95% τῆς ἀμέσου φορολογίας (²). Ἡ ἀναλογία αὕτη ἐμειώθη πολὺ κατὰ τὴν παροῦσαν ἑκατονταετηρίδα. Ἡ σχέση τῶν φόρων ἐπὶ τῶν γαιῶν καὶ τῶν γεωργικῶν φόρων, πρὸς τὸ σύνολον τῆς ἀμέσου φορολογίας, ἦτο (³): κατὰ τὸ 1915 59%, τὸ 1918 (ἦτοι ἀμέσως πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως) 44%, τὸ 1920-21 (ἦτοι ἀμέσως μετὰ τὴν μεταρρύθμισιν) 34%, τὸ 1928-29 35% καὶ τὸ 1931-32 21%. Ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, ἡ ἀναλογία αὕτη ὑπέστη ἀληθῆ ἐκμηδένισιν: τὸ ποσοστὸν 50% τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος (⁴) κατῆλθεν εἰς 4% τῷ 1931-32 (⁵).

Εἶναι καταφανές, ἐν τοσοῦτῳ, ὅτι ἡ ἀναλογία αὕτη ὡς πρὸς τὸ σύνολον τῶν κρατικῶν ἐσόδων δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν σπουδαιότητα, ἣν ἔχει ἡ ἐτησία γεωργικὴ παραγωγή ἐν τῷ ὀλίκῳ ἔθνικῳ εἰσοδήματι.

ΖΟΓΛΟΥ, *Contribution à l'étude de l'économie rurale etc*, ἐνθ' ἄν. σ. 161, ὑπολογίζει ταύτην εἰς 13.500 ἑκατομ. δρχ. Ἡ κτηνοτροφία παρέχει εἰσόδημα περίπου 6.500 ἑκατ. δρχ. Τὸ σύνολον ὅθεν ἀνέρχεται εἰς 20 δισεκατομμύρια δρχ. περίπου. Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα διὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὑπολογίζεται εἰς 40 μέχρι 47 δισεκατομ. δρχ. (βλ. λεπτομερείας ἐν παραρτήματι).

Ὁ κ. Βογιατζόγλου καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ 42,5% τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀνήκουσιν εἰς τοὺς δύο τούτους κλάδους. Φρονοῦμεν ἐν τούτοις, ὅτι ἐκ τῶν 20 δισεκατομμυρίων τούτων τῆς ἀξίας τῆς παραγωγῆς, δέον νὰ ἐκπεσθῇ τὸ $\frac{1}{3}$ περίπου δι' ἀπόσβεσιν κεφαλαίου καὶ ἀξίαν τῶν προϊόντων, τῶν ἐνσωματωθέντων εἰς ἕτερα τοιαῦτα (π.χ. σπόρου κλπ.) δεχόμενοι ὅμως, ὅτι τὸ σύνολον τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην δὲν ὑπερέβαινε τὰ 40 δισεκατομμύρια, εἰμὲθα τῆς γνώμης, ὅτι ἡ ἐν αὐτῷ συμβολὴ τῆς γεωργίας καὶ τῆς κτηνοτροφίας ἀνέρχεται εἰς 3% περίπου. Ὁ κ. Χ. ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ, *Les États Balkaniques*, ἐνθ' ἄν. σ. 342, ὑπολογίζει ταύτην εἰς 49.9% (ἐπὶ συνόλου ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἐκ 35 δισεκατομμυρίων).

(¹) Ὁ κ. Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 161 καθορίζει τὴν ἀναλογίαν ταύτην εἰς 75%.

(²) βλ. ἄνωτ. σ. 15, σημ. 1.

(³) Διὰ λεπτομερείας βλ. ὡσαύτως πίνακας παραρτήματος. Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀφορῶσι τὰ βεβαιωθέντα καὶ οὐχὶ τὰ εἰσπραχθέντα ἔσοδα. Οἱ κληρονομικοὶ φόροι δὲν περιλαμβάνονται εἰς τοὺς ἀμέσους φόρους.

(⁴) βλ. ἄνωτέρω σ. 15, σημ. 1.

(⁵) βλ. πίνακας παραρτήματος.

Πρὶν ἢ ἔρουνήσωμεν τὸ δεδικαιολογημένον τῆς πτώσεως ταύτης, θεωροῦμεν ἐπάναγκες, ὅπως προβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν ἐτέρων τινῶν συναφῶν ζητημάτων. Θὰ προσπαθήσωμεν μάλιστα νὰ ἀνακεφαλιώσωμεν τὰς ἀρχάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὀφείλει νὰ βασιζέται ἡ ἔγχεις καὶ ἡ γεωργικὴ φορολογία καὶ νὰ ἐξετάσωμεν μέχρι τίνος βαθμοῦ ἐσεβάσθη ταύτας ὁ ἔλλην νομοθέτης.

**Ἡ ἰδιάζουσα φύσις τοῦ εισοδήματος τῆς
γεωργικῆς παραγωγῆς.**

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἰσχυρισθῆ, ὅτι ἐκ πασῶν τῶν περὶ εισοδήματος ἀντιλήψεων, καίτοι διαφερουσῶν ἀλλήλων, πηγάζει ἡ ἀρχὴ ὅτι: *ἡ ἐκ τῆς παραγωγῆς τῆς γῆς προερχομένη αὐξήσις τοῦ πλούτου ἀποτελεῖ τὴν κλασικωτέραν μορφήν εισοδήματος.* Κατὰ συνέπειαν ὁ φόρος ἐπὶ τῆς ἔγχεις παραγωγῆς δὲν δύναται ν' ἀποκλεισθῆ ἐκ τοῦ καταλλόγου τῶν ἐσόδων τοῦ προῦπολογισμοῦ.

Ἄλλ' ἡ ἔγχεις παραγωγὴ εἶναι ἀποτέλεσμα συνεργασίας πλειόνων παραγόντων, δέον δὲ νὰ καθορισθῆ ἡ ἐν αὐτῇ συμβολὴ ἐκάστου τούτων. Ἡ ἔγχεις παραγωγὴ διαιρεῖται ὅθεν εἰς διάφορα μέρη.

Τὸ πρῶτον μέρος ἀνήκει εἰς τὴν *αὐτόματον παραγωγικότητα τῆς γῆς* (1). Ἡ φύσις, ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ γῆ δὲν καλλιεργῆται, παράγει ὠρισμένην ποσότητα ἀγαθῶν, σχεδὸν ἀμετάβλητον, πλὴν ἂν τυχαία γεγονότα ἐπιφέρωσιν ἀπότομον μεταβολήν. Ἡ γῆ, ὡς πηγὴ προϊόντων, οὐδόλως ὑπόκειται εἰς ἐξάντησιν (2).

Ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου κατέστησαν ἀναγκαίως διαφόρους βελτιώσεις τοῦ ἐδάφους (3). Τὸ οὕτως ἀποταμιευόμενον καὶ ἀκίνητοποιούμενον κεφάλαιον ἀποτελεῖ ἐνιαῖον σύνολον μετὰ τῆς φύσεως, τὴν ὁποίαν συμπληροῖ μετὰ τρόπον διαρκῆ

(1) Τὸ πρόσωπον, ὅπερ, κατὰ τὸ κρατοῦν κοινωνικὸν σύστημα, ἔχει τὴν ἀπόλυτον κυριότητα τῆς γῆς, εἶναι ὡσαύτως καὶ πρωταρχικὸς κύριος τοῦ μέρους τούτου τῆς παραγωγῆς.

(2) Ὁ RICARDO λέγει: «Αἱ δυνάμεις τοῦ ἐδάφους εἶναι παραγωγικαὶ καὶ ἀφθαρτοί». Ὁ THOROLD ROGERS παρατηρεῖ, ὅτι «αἱ ἰδιότητες αὐταὶ εἶναι οὐδὲν ἥττον ἢ ἀφθαρτοί» (BONINSEGNI, ἐνθ' ἀν. σ. 297). Ἐν τούτοις, οἱ E. ALLIX — M. LECERCLÉ, *L'impôt sur le revenu*, Paris, 1926, τ. I, σ. 164, πραγματευόμενοι περὶ τῆς «διαρκοῦς πηγῆς» ὡς ὄρου ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ εισοδήματος, παραθέτουσι παρατηρήσεις περὶ σχετικότητος τῆς ἀρχῆς ταύτης.

(3) Π. χ. ἔργα ἀρδεύσεως, ἀποξηράνσεως, ἀναδασώσεως, ἐκχερσώσεως, ἀντιπλημμυρικά, κλπ.

ἡ δ' οὕτω βελτιουμένη γῆ ἀποτελεῖ τὸ λεγόμενον ἔγγειον κεφάλαιον⁽¹⁾.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου καὶ αἱ μέθοδοι ἐντατικῆς καλλιέργειας ἐχρησιμοποιήθησαν πρὸς ἐπίτευξιν ἀποδόσεως τῆς γῆς μεγαλυτέρας ἐκείνης, ἣν παρέχει ἡ φύσις μόνη, τοῦθ' ὅπερ ἔχει ἀποτέλεσμα τὴν βαθμιαίαν ἐξάντλησιν τῆς πηγῆς καί, κατὰ συνέπειαν, τὴν βαθμιαίαν μείωσιν τοῦ κεφαλαίου. Πρὸς καθορισμὸν ὅθεν τοῦ εἰσοδήματος βελτιωμένης καὶ καλλιεργημένης γῆς⁽²⁾, ὀφείλομεν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει καὶ νὰ ἐκπέσωμεν ἐκ ταύτης ὀρισμένον ποσὸν διὰ τὴν ἀπόσβεσιν τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου.

Ἡ ἀνωτέρα ἀπόδοσις, ἣτις, ὡς ἐλέχθη, ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συμπράξεως τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας. Τὸ κεφάλαιον ἐκμεταλλεύσεως, τὸ χρησιμοποιούμενον ἐν τῇ γεωργικῇ ἐπιχειρήσει⁽³⁾, δέον ὡσαύτως νὰ λάβῃ τὸ ἀνήκον αὐτῷ μέρος τοῦ εἰσοδήματος. Τὸ εἰσόδημα τοῦτο δέον ἐπίσης νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ κεφαλαίου ἐκμεταλλεύσεως καὶ πάντων τῶν ἄλλων στοιχείων, ἅτινα λαμβάνονται ὑπ' ὄψει εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις (π. χ. κινδύνου κλπ.). Ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐκμεταλλεύσεως ἔχει δικαίωμα νὰ προαφαιρέσῃ ἐκ τοῦ ὀλικοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος τῆς παραγωγῆς τὸ μέρος, ὅπερ ἀνήκει εἰς αὐτὸ ὡς καθαρὸς τόκος, πλεόν τῶν διὰ τὴν ἀπόσβεσιν, τὴν ἀσφάλειαν κλπ.⁽⁴⁾ ἀπαιτουμένων ποσῶν.

Τέλος, ἡ ἐργασία, παρεχομένη εἴτε ἐξ' ὀλοκλήρου ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ - ἐπιχειρηματίου, ἐργαζομένου μόνου, εἴτε ὑπὸ τῶν παρ' αὐτοῦ χρησιμοποιουμένων ἐργατῶν, λαμβάνει ὡσαύτως τὸ καθαρὸν αὐτῆς εἰσόδημα ὑπὸ τύπον μισθοῦ, καταβαλλομένου εἰς χρῆμα ἢ εἰς εἶδος.

Τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς ἐγγείου παραγωγῆς εἰσόδημα δέον ὅθεν νὰ κατανεμηθῇ εἰς δύο κατηγορίας :

(1) V. PARETO, *Manuel* ἐνθ' ἀν. σ. 435: «Τὰ ἔγγεια κεφάλαια. Τὰ κεφάλαια ταῦτα δέον νὰ θεωρηθῶσιν εἰς ἣν εὐρίσκονται κατάστασιν, δὲν πρέπει δὲ τὸ ἔδαφος ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὰ κινητὰ κεφάλαια, ἅτινα, ὡς λέγεται, «ἐνεσωματώθησαν» ἐν αὐτῷ».

(2) Δέον ὡσαύτως, ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ τῶν καλλιεργηθεισῶν καὶ βελτιωθεισῶν γαιῶν, νὰ συμπεριληφθῶσι τὰ μεταλλεῖα καὶ τὰ ὑπὸ ἐκμετάλλευσιν δάση.

(3) Μηχανήματα, λιπάσματα, ζῆα, οἰκοδομαὶ καὶ τὰ σχετικὰ πρὸς ταῦτα ἔξοδα, κλπ.

(4) Ἡ, κατὰ τὸν V. PARETO, *Manuel* ἐνθ' ἀν. σ. 311 - 18, τιμὴν τῆς χρήσεως δηλ. τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κεφαλαίου ἢ τιμὴν τοῦ μετασχηματισμοῦ ἐν τῷ χρόνῳ. Πρβλ. ὡσαύτως P. BONISEGNI, ἐνθ' ἀν. σ. 86, ὡς καὶ ἐν σ. 198 καὶ ἐπ.

α) εισόδημα τοῦ ἔγγειου κεφαλαίου,
 β) κέρδος τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ὑποδιαιρούμενον εἰς εἰ-
 σόδημα τοῦ κεφαλαίου ἐκμεταλλεύσεως καὶ εισόδημα τῆς ἐργασίας (¹).
 Τὸ εἰσόδημα τοῦ ἔγγειου κεφαλαίου (μισθωτικὴ ἀξία), ὅταν ἡ γῆ
 ἐκμισθῶται (²), καθορίζεται διὰ τοῦ μισθώματος. Ἡ μισθωτικὴ αὕτη
 ἀξία, ὅταν ἡ προσφορὰ καὶ ζήτησις λειτουργῶσιν ἐλευθέρως, παρέχει
 εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τὴν ἀμοιβήν, δηλαδὴ τὸν ἀκαθάριστον τόκον, τοῦ
 κεφαλαίου του. Δεδομένου, ὅτι ἡ μίσθωσις συμφωνεῖται συνήθως διὰ
 περίοδον πλειόνων ἐτῶν καὶ ὅτι, ἐξ ἄλλου, αἱ διακυμάνσεις τῆς ἀξίας
 τῶν ἀκινήτων εἶναι ὀλιγώτερον συχναί, ἔπεται, ὅτι ὁ προσδιορισμὸς
 τοῦ ἐν λόγῳ εισοδήματος παρουσιάζει στοιχεῖά τινα σταθερότητος.
 Κατὰ συνέπειαν, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐκμισθουμένων γαιῶν, εὐρι-

(¹) Αὕτη εἶναι ἡ κλασικὴ ἀνάλυσις. Πρβλ. G. JÈZE, (μετάφρ. Γεωρ-
 γαντᾶ), ἔνθ' ἀν. τ. III, σ. 474 ἐπ.—ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ (Λαδᾶ), ἔνθ' ἀν. τ. II,
 σ. 36.—E. ALLIX, *Traité élémentaire de science des finances et de légis-
 lation financière françaises*, Paris, 1927, σ. 532.—ALLIX - LECERCLÉ
 ἔνθ' ἀν. τ. I, σ. 186 & 235.—W. LOTZ, ἔνθ' ἀν. σ. 371.—K. BRÄUER,
 ἄρθρ. *Grundsteuer* ἐν *Handwörterbuch der Finanzwissenschaft*, 4 ἔκδ.,
 Jena, 1927, τ. IV, σ. 1242 & ἐπ., τοῦ αὐτοῦ *Grundsteuer* ἐν *Handbuch der
 Finanzw. v. Gerloff u. Meisel*, τ. II, σ. 10 & ἐπ.—F. FLORA, *Manuale
 della scienza delle finanze*, Livorno, 1912, σ. 342 (redditi fondiari, redditi
 mobiliari).—F. NITTI, ἔνθ' ἀν. τ. II, σ. 18.

Ἐσχάτως ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ ὑπουργὸς DE' STEFANI, ὅστις ἔσχε τὴν πρωτοβου-
 λίαν τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ κτηματικῆς φόρου, στηριζόμενος ὡσαύτως ἐπὶ
 τῶν ἀντιλήψεων τοῦ καθηγητοῦ FINAUDI, κατένειμε τὸ ἔγγειον εἰσόδημα
 εἰς τέσσαρας κατηγορίας :

α) εἰσόδημα, ὅπερ ἀποφέρει ἡ γῆ ἐν τῇ πρωτογόνῳ ἢ φυσικῇ αὐτῆς
 καταστάσει,

β) εἰσόδημα τοῦ κεφαλαίου, τοῦ ἐπενδεδυμένου ἐν τῇ γῇ κατὰ τρόπον
 διαρκῆ, πρὸς τὸν σκοπὸν ἐπιτεύξεως καλυτέρας ἀποδόσεως,

γ) εἰσόδημα τοῦ διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν χρησιμοποιουμένου κεφαλαίου,

δ) εἰσόδημα προερχόμενον ἐκ τῆς πραγματικῆς ἐργασίας.

Αἱ δύο πρῶται κατηγορίαι ἀποτελοῦσι τὸ εἰσόδημα τοῦ ἰδιοκτήτου, αἱ
 δὲ λοιπαὶ τῶν καλλιεργητῶν. Εἰς τὰς δύο πρώτας ἐπιβάλλεται ὁ φόρος ἐπὶ
 τῶν ἐκμισθουμένων γαιῶν, ἐνῶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εισοδήμα-
 τος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

Πρβλ. *Lezioni sugli Ordinamenti Finanziari Italiani a cura di AL-
 BERTO DE' STEFANI* (Facoltà di Sc. Politiche della R. Univ. Roma,
 anno accad. 1925-26, Roma 1926, σ. 107 (esposizione del Prof. d'AROMA,
 direttore gen. Imposte Dirette), ὡσαύτως Γ. ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ, *Ἡ ἔγγειος
 φορολογία ἐν Ἑλλάδι*, Ἀθήναι, 1930, σ. 18.

(²) Προτιμῶμεν τὴν χρῆσιν τοῦ ἐιδικωτέρου ὅρου «ἐκμισθῶται», ἀντὶ τοῦ
 γενικωτέρου «μισθῶται», καθόσον ὁ πρῶτος ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ὑποκει-
 μενικὴν σχέσιν τοῦ εισοδηματίου πρὸς τὸ εἰσόδημα.

σκόμειθα ἐνώπιον εισοδήματος τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου (ἀνωτέρω α) (1), καθαρῶς διακεκριμένον ἀπὸ τοῦ εισοδήματος τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως (ἀνωτέρω β) (2).

Ἐν τούτοις, ὅταν δὲν ἐκμισθῶται ἡ γῆ, ἀλλ' ἐκμεταλλεύηται αὐτὴν ἀπευθείας ὁ ἰδιοκτήτης, τότε τὰ εισοδήματα ἀμοιβάτων τῶν κατηγοριῶν περιέρχονται εἰς αὐτόν. Ὅσακις δ' ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς γῆς διενεργῆται κατὰ τὸ σύστημα τῆς ἐπιμόρφου καλλιεργείας, ὁ ἰδιοκτήτης καρποῦται τὸ εισόδημα τοῦ τε ἐγγείου κεφαλαίου καὶ τοῦ κεφαλαίου ἐκμεταλλεύσεως (3), τοῦ ὑπολοίπου (4) περιεχομένου εἰς τὸν καλλιεργητήν. Κατὰ τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις, τὸ εισόδημα τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου δὲν διαχωρίζεται ἔπακριβῶς ἐκ τοῦ εισοδήματος τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ἐν τούτοις, δεόν νὰ διακρίνωμεν τὸ εισόδημα τοῦτο, τόσον διὰ φορολογικούς λόγους, ὅσον καὶ διὰ λόγους κοινωνικῆς ὠφελείας.

Ὅθεν, ὅταν ἡ γῆ δὲν ἐκμισθῶται, δεόν νὰ καθορίζηται καὶ νὰ διακρίνηται ἡ μισθωτικὴ ἀξία τῆς γῆς. Τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ κατὰ δύο τρόπους: α) διὰ συγκρίσεως πρὸς ἑτέρας ἐκμισθουμένας γαίας, τῶν ὁποίων ἡ ἐκμετάλλευσις παρέχει τὴν αὐτὴν ἀκαθάριστον παραγωγὴν (5), β) δι' ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου περὶ οἰκονομικῆς ἰσορροπίας, ὅστις διατηρεῖ εἰς ὠρισμένην σχέσιν τὸ εισόδημα καὶ τὸ κεφάλαιον καὶ συμφώνως πρὸς τὸν ὅποιον τὰ εισοδήματα τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τείνουσι νὰ ἐξισωθῶσιν (6) (7).

(1) Κατὰ τὸν EINAUDI α καὶ β (ἀνωτ. σημ. σ. 93).

(2) » » » γ καὶ δ » » »).

(3) » » » α, β καὶ γ » » »).

(4) » » » δ » » »).

(5) Τὸ μίσθωμα τῶν γαιῶν τούτων ἀποτελεῖ ὡσαύτως τὴν ἀμοιβὴν τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου τῶν γαιῶν, τῶν καλλιεργουμένων παρὰ τῶν ἰδιοκτητῶν ἢ τῶν μορτιτῶν· τοῦτο εἶναι τὸ εισόδημα, ὅπερ αἱ ἐν λόγῳ γαίαι θὰ ἀπέφερον εἰς τὸν ἰδιοκτήτην αὐτῶν, εἰς ἣν περιπτώσιν ἤθελεν οὗτος ἐκμισθῶσαι αὐτάς.

(6) Πρβλ. L. WALRAS, *Éléments d'économie politique pure*, Paris-Lausanne, 1926, σ. 242.—V. PARETO, *Manuel etc.* ἐνθ' ἄν. σ. 316, 361 ἐπ.—P. BONINSEGNI, ἐνθ' ἄν. σ. 90, 297 ἐπ.—*SOCIÉTÉ DES NATIONS, Rapport sur la Double Imposition* de M.M. BRUINS, EINAUDI, SELIGMAN, Sir JOSIAH STAMP, 1923, σ. 6.

(7) Ἐφαρμόζοντες ὅθεν ἐπὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου τὸ ἐπιτόκιο, ὅπερ ἀποφέρουσι ἄλλα κεφάλαια, ἀκίνητα ἢ κινητά, παρουσιάζοντα ἀναλόγους συνθήκας (ἀσφαλείας κλπ.), ἔχομεν τὸ εισόδημα, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ ἐγγεγον κεφάλαιον. Δέον, ἐν τούτοις, νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει, ὅτι τὸ στοιχεῖον τοῦ κινδύνου εἶναι ἐλάχιστον ἐπὶ τῶν τοποθετήσεων εἰς ἔγγεια κεφάλαια καὶ

Τοιουτοτρόπως, τὸ εἰσόδημα τοῦ ἔγγειου κεφαλαίου (μισθωτικὴ ἀξία) χωρίζεται ἐκ τοῦ εἰσοδήματος (κέρδους) τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τοῦτο.

Ἐν περιπτώσει μισθώσεως, τὸ εἰσόδημα τοῦ ἔγγειου κεφαλαίου θ' ἀποτελέσῃ δαπάνην διὰ τὴν ἐπιχείρησιν, ὀφείλει δὲ νὰ ἐκπεσθῇ ἐκ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ δαπάναι παραγωγῆς. Ἄλλὰ καὶ ὅταν εἰσέτι πρόκηται περὶ γῆς καλλιεργουμένης ὑπὸ τοῦ μορτίου, τὸ ἔγγειον εἰσόδημα πρέπει νὰ ἐκπεσθῇ ἐκ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος, διότι τὸ εἰσόδημα τῆς γῆς προσδιωρίσθη ἤδη κερωρισμένως.

Τὸ εἰσόδημα τῆς ἐκμεταλλεύσεως θὰ κατανεμηθῇ ἐκ νέου μεταξὺ τῶν κεφαλαίων ἐκμεταλλεύσεως καὶ τῆς ἐργασίας, κατὰ τὰς ἀνηκούσας αὐτοῖς ἀναλογίας.

Ἐν τέλει, δεόν νὰ ὑπομνησθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἡ ἔρρυνα τῶν στοιχείων, τῶν ἀπαριζόντων τὸ ἀνήκον εἰς τοὺς διαφόρους συντελεστὰς τῆς παραγωγῆς καθαρὸν εἰσόδημα, ἐπιβάλλεται ὡσαύτως ὑπὸ τοῦ νόμου τῆς φθινούσης ἀποδόσεως τῆς γῆς⁽¹⁾⁽²⁾.

ὅτι, κατὰ συνέπειαν, τὸ ἐπιτόκιον τοῦ κεφαλαίου τούτου πρέπει νὰ εἶναι χαμηλόν, διότι οὐδὲν σχεδὸν ἀσφάλιστρον περιέχει. Συνεπῶς, ἐὰν ἐφαρμόσωμεν τὸ ἐπιτόκιον, τὸ καταβαλλόμενον εἰς ἀναλόγους τοποθετήσεις (π. χ. οἰκοδομίας, δημόσια δάνεια ἀπολύτως ἠγγυημένα κλπ.), ἐπὶ τῆς παρουσίας ἀξίας τῶν γαιῶν, ἔχομεν τὸ εἰσόδημα τοῦ ἔγγειου κεφαλαίου καὶ τὰνάπαλιν.

Τὸ ἐπιτόκιον δεόν μάλιστα νὰ εἶναι α) κατώτερον τοῦ τῶν δημοσίων χρεωγράφων, διότι ὁ ἰδιοκίτης τῆς γῆς ἀρκεῖται εἰς ἠλαττωμένον εἰσόδημα, ὑπολογίζων καὶ τὸ λανθάνον τοιοῦτο, ὅπερ εἶναι δι' αὐτὸν ἡ αὐτόματος ὑπερτίμησις τῆς γῆς (Πρβλ. ἔγγειος πρόσοδος, σ. 56) καὶ β) ἀνώτερον τοῦ τῶν ἀστικῶν οἰκοδομῶν, δεδομένου ὅτι ἡ «ἔγγειος πρόσοδος» αὐτῶν εἶναι μεγαλυτέρα, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν τὸ ποσοστὸν τῆς ἐτήσιας αὐτῶν ἀποδόσεως δεόν νὰ εἶναι μικρότερον τοῦ τῶν γαιῶν τῆς ὑπαίθρου.

⁽¹⁾ P. BONINSEGNI, ἐνθ' ἀν. σ. 365, καὶ ἐπ. «ἡ θεωρία τῆς ἔγγειου προσόδου τοῦ Ricardo».

⁽²⁾ Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ σημασία τῆς ἔγγειου προσόδου τοῦ Ricardo μειοῦται, λόγφ τῆς ἀναπτύξεως τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ὡς ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως κεφαλαίων εἰς μεγάλην κλίμακα, κλπ. Ἐν τούτοις, ὁ νόμος τῆς φθινούσης ἀποδόσεως τῆς γῆς ἰσχύει πάντοτε (Οἱ κ. κ. Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ καὶ Β. ΓΑΝΩΣΗΣ, *Les Bases Scientifiques de la Loi du Rendement Décroissant en Économie Rurale et sa Formule Mathématique*, communication à l'Académie d'Agriculture de France, τ. XVII, 1930, No 14, ὑπεστήριξαν, ὅτι «τὸ φαινόμενον τῆς φθινούσης ἀποδόσεως ἐν τῇ γεωργικῇ οἰκονομίᾳ ἀποτελεῖ ἀληθῆ ὀικονομικὸν νόμον, στηριζόμενον ἐπὶ τῶν χημικοβιολογικῶν φαινομένων καὶ ἰδίως ἐπὶ τοῦ βιολογικοῦ νόμου τοῦ Mitscherlich...»).

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν φόρον, οὗτος ὀφείλει νὰ ἐπιβληθῆ κεχωρισμένως ἐπὶ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν εισοδήματος, εἰς τὰς ὁποίας διακρίνεται ἡ παραγωγή, συμφώνως πρὸς τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα.

Ὁ Ἕλληνας νομοθέτης δὲν ἠκολούθησε τὰς ἀρχὰς ταύτας, ὡς ἐκ τούτου δὲ παρουσιάσθησαν πολλὰ δυσάρεστα. Οὐδ' οἱ φόροι ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου παραγωγῆς, οὐδ' οἱ ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς δύνανται νὰ πλαισιωθῶσιν εἰς τὴν παροῦσαν ἀνάλυσιν. Καὶ ὁ, ἀποτελῶν τὴν μόνην ἐξαίρεσιν, ἥδη ἰσχύων φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων τῶν Κατηγοριῶν Β καὶ Ε, ἔχει λίαν περιορισμένον πεδῖον ἐφαρμογῆς.

Ἡ ἔγγειος προσόδος, ὑπὸ τὰς δύο αὐτῆς μορφὰς τῆς κτηθείσης προσόδου καὶ τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τοῦ ἀκινήτου, ἐξετασθεῖσα ἐν τῷ κεφαλαίῳ II σελ. 57, παρουσιάζεται βεβαίως καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν γαιῶν, ἀλλ' εἰς περιορισμένην κλίμακα.

Ἡ ἔγγειος ἰδιοκτησία καὶ ἡ γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπίπτωσιν τοῦ φόρου.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐπιπτώσεως παρουσιάζει, διὰ τὴν γεωργίαν, ἐνδιαφέρον μείζον ἢ δι' ὁιονδήποτε ἄλλον κλάδον, οὐ μόνον διότι αὕτη ἀποτελεῖ τὴν βάσιν πάσης παραγωγῆς, ἀλλ' ἐπίσης διότι αὕτη παρέχει ἐργασίαν εἰς τὸ πλεῖστον τῶν ἐργατῶν τῶν λεγομένων unskilled (χειρωνακτῶν, ἀμαθῶν, μὴ τεχνιτῶν), οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν πλειονότητα τοῦ πληθυσμοῦ ἐν Ἑλλάδι⁽¹⁾.

Δὲν θὰ εἰσέλθωμεν ἐνταῦθα εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν θεωριῶν, τῶν ἀναπτυχθεισῶν σχετικῶς πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας φόρον. Ἐξ ἄλλου αἱ θεωρίαι, αἵτινες ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ ἔδαφος καὶ τὴν ἔγγειον πρόσοδον, συνδέουσι κατὰ τὸ πλεῖστον τὸ ζήτημα τοῦ φόρου πρὸς τὸ τῆς κοινωνικῆς μορφῆς τῆς πολιτείας, τοῦθ' ὅπερ ὅμως ὑπερβαίνει τὸ πλαίσιον τῆς παρούσης μελέτης⁽²⁾. Αἱ ἀρχαὶ τῶν φυσιοκρατῶν⁽³⁾, ὁ

(1) Βλ. ἀν. σ. 70 σημ. 3.

(2) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς θεωρίας ἐπὶ τοῦ κτηματικοῦ φόρου πρβλ. τὰ προαναφερθέντα δημοσιονομικὰ συγγράμματα. Μεθοδικῆ κατὰ τάξιν αὐτῶν περιέχεται ἰδίᾳ ἐν E. SELIGMAN *The shifting and incidence of taxation*, 4 ἐκδ. Νέα Ὑόρκη, 1921, ὡς καὶ γαλλικῆ μεταφράσει, Παρίσιον, 1910, σ. 135 - 155· βλ. ὡσαύτως σ. 341 - 368.

(3) Ἡ ἄποψις τῶν φυσιοκρατῶν, οἵτινες, φρονούντες ὅτι μόνον ἡ γῆ ἦτο παραγωγικὴ, ὑπεστήριζον ὅτι φόροι ἔδει νὰ ἐπιβάλλωνται μόνον ἐπὶ τῆς ἔγγειου προσόδου, θεωρεῖται ἐσφαλμένη· πράγματι ἡ γῆ δὲν εἶναι ὁ μόνος συντελεστὴς τῆς παραγωγῆς καί, κατὰ συνέπειαν, ἡ θεωρία αὐτῶν περὶ τοῦ φόρου εἶναι ὡσαύτως ἀτελής.

ἐνιαῖος φόρος τοῦ Henry George ἐπὶ τῶν ἐγγείων ἀξιών (land-values) ⁽¹⁾, τὸ σύστημα τοῦ L. Walras τῆς ἐθνικοποιήσεως τοῦ ἐδάφους ⁽²⁾ κλπ., δὲν μᾶς ὑποβοηθοῦσιν εἰς τὴν μελέτην τοῦ καταλλήλου διὰ τὴν Ἑλλάδα φορολογικοῦ συστήματος.

Τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς θέμα εἶναι, νὰ γνωρίσωμεν κατὰ πόσον ὁ ἐγγειος φόρος δύναται νὰ ἐπιρροφθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτητοῦ καὶ τοῦ παραγωγοῦ ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ. Καθόσον, ἐὰν τοῦτο εἶναι δυνατόν, ὁ ἐγγειος φόρος ἀπόλλυσι τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ ὡς βάρους πλήττοντος τὴν παραγωγὴν, καθότι ὁ παραγωγὸς θὰ δύναται κάλλιστα νὰ ἐπιρροίψῃ τοῦτον εἰς ἄλλους. Ἡ συζήτησις αὕτη ἄγει ἡμᾶς μοιραίως εἰς τὰς συζητήσεις ἐπὶ τοῦ προβλήματος, κατὰ πόσον αἱ τιμαὶ ἐξαρθῶνται ἢ ὄχι ἐκ τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς. Ἐὰν παραδεχθῶμεν, ὅτι αἱ τιμαὶ ἐξαρθῶνται πρὸ παντὸς ἐκ τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς, τότε ὁ ἐγγειος φόρος δύναται ν' ἀνταπωθηθῇ περαιοτέρω, ἅτε ἀποτελῶν μέρος τῶν ἐξόδων παραγωγῆς. Τοῦτο ὁμως δὲν ἀληθεύει εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων. Αἱ τιμαὶ ⁽³⁾ ἀνέρχονται ἢ κατέρχονται ἀναλόγως τῆς ἀντιστάσεως, ἢν δύναται ν' ἀντιτάξῃ ἢ κατανάλωσις εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ παραγωγοῦ. Ὁ οἰκονομικῶς ἰσχυρότερος θὰ ἐπιρροίψῃ τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ⁽⁴⁾. Βασιζομένη ἐπὶ παρομοίων συλλογισμῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ

(1) Πρβλ. E. SELIGMAN, *Essays on Taxation*, γαλλ. μετάφρ. Paris 1914, τόμ. I σ. 108 καὶ ἐπ.. Ὁ φόρος οὗτος, ὅστις ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοσαύτας θεωρητικὰς συζητήσεις, ἰδίᾳ ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις, ἐν Ἀγγλίᾳ, Βελγίῳ καὶ Ἑλβετίᾳ, σκοπεῖ τὴν δήμευσιν τῆς προσόδου. Ὁ Seligman φρονεῖ, ὅτι οἱ ἀγνοεῖς τῶν *single-taxers* (ὁπαδῶν τοῦ ἐνιαίου φόρου) ὑπῆρξαν ἄξιοι θαυμασμοῦ, ἀλλ' ὅτι ὁ ἐνιαῖος φόρος παρουσιάζει φορολογικὰ, πολιτικὰ, ἠθικὰ καὶ οἰκονομικὰ μειονεκτήματα. Ὁ NITTI, ἐνθ' ἄν. II, σ. 25, —ἀναφέρων: «Δὲν προτίθεμαι, ἔγραφεν ὁ Henry George, οὐδὲ ν' ἀγοράσω οὐδὲ νὰ δημεύσω τὴν ἀτομικὴν ἰδιοκτησίαν τῆς γῆς· τοῦτο θὰ ἦτο ἄδικον καὶ ἀνωφελές... Δὲν εἶναι ποσῶς ἀναγκαῖον ὅπως δημευθῇ ἡ γῆ· ἀρκεῖ μόνον νὰ δημευθῇ ἡ πρόσοδος», —φρονεῖ, ὅτι ὁ φόρος οὗτος θὰ ἦτο ἀφόρητος.

(2) *Études d'économie sociale*, Λωζάννη, 1896, κεφ. περὶ φόρου.

(3) Καὶ ὑπὸ τὸ καθεστῶς τοῦ μονοπωλίου εἰσέτι (V. PARETO, *Manuel* etc. ἐνθ' ἄν. σ. 160-1), ἀλλὰ πρὸ παντὸς ὑπὸ καθεστῶς πλήρους ἢ καὶ ἀτελοῦς συναγωνισμοῦ (πρβλ. V. PARETO, ἐνθ' ἄν. σ. 187), ὁ παραγωγὸς δὲν δύναται νὰ ἐπιβάλλῃ ἐξ ὀλοκλήρου τὰς ἀπόψεις του εἰς τὸν καταναλωτὴν.

(4) G. JÈZE, *Cours élémentaire de science des finances et de législation financière française*, Paris, 1931, σ. 396. «... Ζον καὶ ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι ὑπάρχουσι φόροι δυνάμενοι νὰ ἐπιρροφθῶσιν, ἡ γενικὴ ἀντίληψις εἶναι, ὅτι ἕκαστον φαινόμενον ἐπιπτώσεως ἀποτελεῖ πάλιν μεταξὺ τοῦ καταβάλλοντος τὸν φόρον καὶ τοῦ τρίτου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου προσπαθεῖ οὗτος νὰ ἐπιρροίψῃ αὐτὸν καὶ

Μελέτης τοῦ Δημοσίου Χρέους καὶ τῆς Φορολογίας ἐν Ἀγγλίᾳ⁽¹⁾ διετύπωσε τὴν γνώμην, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος δὲν δύναται κατ'

ὁ ὅποιος ἀνθίσταται κατὰ τῆς ἐπιρροῆως· κατὰ συνέπειαν, ὁ οἰκονομικῶς ἰσχυρότερος θὰ ἐπιρροίη τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ ἀσθενεστέρου».

Πρβλ. ὡσαύτως E. R. A. SELIGMAN, *Shifting and incidence of taxation*, etc. ἐνθ' ἄν. σ. 341, ἐνθα ὁ συγγραφεὺς, ἀναλύων καὶ συμπληρῶν θεωρίας τινὰς τοῦ *Florez - Estrata* καὶ τοῦ *Ricardo*, σχετικὰς πρὸς τὴν ἐπίπτωσιν τῶν φόρων, τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τοῦ διὰ τὴν γεωργίαν προσριζομένου ἐδάφους, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι, κατὰ κανόνα, ὁ φόρος θὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τοῦ ἰδιοκτητοῦ ἢ τοῦ παραγωγοῦ, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ: «Ἐὰν τὸ ἔδαφος φορολογηται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς καθαρᾶς προσόδου, ἅπαντες οἱ συγγραφεῖς, ἀπὸ τῆς *Ricardo* καὶ ἐντεῦθεν, συμφωνοῦσι πράγματι εἰς τὸ ὅτι ὁ φόρος ἐπιπίπτει ἐξ ὀλοκλήρου ἐπὶ τοῦ ἰδιοκτητοῦ καὶ δὲν δύναται ν' ἀνταπωθῆθῃ (σ. 344)». «Καὶ ἂν εἰσέτι πάσαι αἱ γαῖαι ὑπέκειντο εἰς τὸν φόρον τῆς δεκάτης, ἢ ὑπαρξῆς τοῦ διεθνοῦς συναγασμοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, θὰ καθίστα πράγματι τὴν δεκάτην μερικὸν φόρον, συνεπῶς, μὴ δυνάμενον νὰ ἐπιρριφθῇ ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ. Εἰς τὰς πεπολιτισμένας χώρας, ὅπου ὑπάρχει εἰσέτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ οὗτος ὡς κατ' ἀνάγκην ἐπιρριπτόμενος ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ (σ. 350)».

ἌΟ E. ALLIX, ἐνθ' ἄν. σ. 509 - 10, καταλήγων εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐπίπτωσις τοῦ φόρου κυριαρχεῖται ὑπὸ τῆς μεταβλητῆς λειτουργίας τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως, λέγει: «Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἐν Γαλίᾳ, συνεπεῖα τῆς ἀγροτικῆς κρίσεως καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου, ὁ ἔγγειος φόρος ἐβάρυνε, κατὰ τὰ τέλη τοῦ XIX αἰῶνος, τὸν ἰδιοκτήτην καὶ οὐχὶ τὸν μισθωτὴν. Ἡ κατάσταση αὕτη σήμερον τείνει ν' ἀντιστραφῇ».

(1) COMMITTEE ON NATIONAL DEBT AND TAXATION, *Report*, London, H. M. Stat. Off., 1927, σ. 108 - 119. ἌΟ R. S. Wright, ἀντιπρόσωπος τῆς «National Union of Manufacturers» φρονεῖ, ὅτι «ἐν τῇ πραγματικότητι δὲν ὑφίσταται διαφορὰ μεταξὺ ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων». Ἦτο πεπεισμένος, ὅτι «τὸ φορολογικὸν βᾶρος κατανέμεται αὐτομάτως, συμφώνως πρὸς νόμον τινὰ τῆς πολιτικῆς οἰκονομίας, ὅστις ἀψηφεῖ πάντας τοὺς νόμους τοῦ Κοινοβουλίου».

Ἄτεροι ἐπιχειρηματῆαι ἰσχυρίσθησαν, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος προστίθεται, ἐν τῷ συνόλω ἢ κατὰ μέγα μέρος, ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐμπορευμάτων, τῶν ὑπηρεσιῶν κλπ. Κατ' αὐτούς, τὸ ἐμπόριον, ὅπερ εἶναι κερδοσκοπικὸν ἐπάγγελμα, δέον νὰ εἶναι μετ' ἀκριβείας βέβαιον περὶ τοῦ κόστους τῶν ἀντικειμένων του καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ παντὸς κινδύνου.

Σοβαρὸς ὅμως ἀριθμὸς ἀνδρῶν, πρὸ πάντων δ' οἱ ἐμφανισθέντες ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς οἰκονομολόγοι, ἰσχυρίσθησαν, τοῦναντίον, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος δὲν δύναται, τουλάχιστον ὁμαλῶς, ν' ἀνταπωθῆθῃ (Prof. Pigou, W. H. Coates, etc.). Πρβλ. ὡσαύτως «Appendices: XI Incidence of the Income Tax. Memorandum by Mr. W. H. Coates, LL. B., Sc. (Econ) & XII Income Taxes and the price level: Reprint of paper by prof. E. R. A. Seligman».

ἀρχὴν νὰ ἐπιρριφθῆ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου ἐπὶ ἄλλων. Παρά τινος δὲ διατυπωθεῖσας ἀντιθέτους γνώμας, δεχόμεθα, ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβληθῆ ἔγγειος φόρος μὲ τὸν σκοπὸν περαιτέρω ἀνταπωθῆ αὐτοῦ⁽¹⁾. Τοῦτο τυγχάνει ἀληθέστερον διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα δὲν ὑπάρχει μονοπωλιακὴ ὀργάνωσις τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ ἔνθα μὲγα μέρος τῶν προϊόντων δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ ἔξοδα ἢ μόνον διὰ τῆς δασμολογικῆς προστασίας⁽²⁾. Τοῦναντίον, ἢ ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος τῆς γῆς ἐπιβολὴ φόρου βαρύτερου τοῦ ἐπὶ τῶν λοιπῶν εἰσοδημάτων καθιερωμένου θὰ προκαλέσῃ τὸ φαινόμενον τῆς ἀρνητικῆς κεφαλαιοποιήσεως⁽³⁾, ἣτις θὰ ἔχῃ ὡς συνέπειαν τὴν πτώσιν τῶν τιμῶν τῶν γαιῶν.

Δέον ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον ἢ ἐπίπτωσις τοῦ φόρου θὰ ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ κατ' ἀντίθετον φορὰν. Δεδομένου, ὅτι αἱ ἀγροτικαὶ τάξεις ἀπεχθάνονται πάντοτε τοὺς ἀμέσους φόρους, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβληθῆ ὁ φόρος, ὅταν τὸ προϊόν θὰ εὐρίσκηται ἐν μεταβατικῇ τινι καταστάσει, οὕτως ὥστε ὁ φόρος νὰ πλήξῃ τὸν παραγωγὸν κατ' ἀντανάκλασιν; Προκειμένου περὶ προϊόντος, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξάγεται εἰς τὴν ἀλλοδαπήν⁽⁴⁾, εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιβληθῆ

(1) F. NITTI, ἔνθ' ἀν. τ. II, σ. 20: «Ὁ ἰδιοκτήτης, ὁ πληττόμενος διὰ τοῦ κτηματικοῦ φόρου, λίαν δυσκόλως δύναται νὰ ἐπιρρίψῃ τὸ βῆρος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μισθωτῶν καὶ ἐπὶ τῶν καταναλωτῶν καὶ τοῦτο μόνον εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις. Κατ' ἀρχὴν αὐτὸς φέρει τὸ βῆρος τοῦ φόρου. Βεβαίως εἶναι εὐκόλον διὰ τὸν ἰδιοκτήτην τῆς γῆς νὰ ἐπιρρίψῃ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν καταναλωτῶν, ἐκεῖ ὅπου ἢ ζήτησις τῶν προϊόντων εἶναι ἀνωτέρα τῆς προσφορᾶς καὶ ὅπου δὲν ὑπάρχει συναγωνισμός. Καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ μισθωτοὶ καὶ οἱ ἐνοικιασταὶ αἰσθάνονται τὸ βῆρος τοῦ κτηματικοῦ φόρου συνεπείᾳ τῆς ἐπιπτώσεως».

(2) Κατὰ μελέτην τοῦ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, ἡ δασμολογικὴ ἐπιβάρυνσις τοῦ σίτου ἔχει ὡς ἑξῆς:

Ἔτη	Μέση ὀλικὴ ἐπιβάρυνσις ἐξ εἰσαγωγικῶν δασμῶν καὶ τελῶν, κατὰ χιλιόγρ.	Ἀναλογία τῆς ἐπιβαρύνσεως πρὸς τὴν μέσην ἀξίαν τοῦ σίτου
1928	1.34 δρχ.	28.87 %
1929	1.13 >	25.27 %
1930	1.45 >	40.96 %
1931	1.74 >	80.79 %

(3) Ὁ E. R. A. SELIGMAN, ἐν τῷ παραρτήματι τῆς εἰσηγήσεως τῆς «Committee on National Debt and Taxation», ἔνθ' ἀν. σ. 117, παραδέχεται, ὅτι, εἰς τὴν περιπτώσειν τῶν εἰδικῶν (ἀναλυτικῶν) φόρων ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, τὸ φαινόμενον τοῦτο θὰ παρουσιασθῆ.

(4) Ὡς λ. χ. ἡ σταφίς, τὸ ἔλαιον, κλπ., τὰ ἐξαγόμενα ἐκ τῶν ἑλληνικῶν νήσων εἰς τὸ ἔξωτερικόν ἢ τὰ μεταφερόμενα ἐντὸς τῆς χώρας.

φόρος ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς, ὅστις νὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῶν παραγωγῶν ;

Ἡ μελέτη τοῦ τρόπου τούτου φορολογίας μᾶς ἐπαναφέρει εἰς τὸ ζήτημα τῶν τιμῶν· πάντως, ἐφόσον ὁ καταβάλλων τὸν φόρον δὲν εἶναι πλέον ὁ γεωργὸς ἀλλ' ὁ ἔμπορος, ὅστις θὰ εἶναι πλέον ἐξοικειωμένος πρὸς τὴν τάσιν ἐπιρροίως τοῦ φόρου ἐπὶ ἐτέρων ὤμων, θὰ προσπαθήσῃ οὗτος νὰ ἐπωφεληθῇ καὶ κατὰ τὰς δύο κατευθύνσεις, δηλαδὴ εἰς βάρος καὶ τοῦ καλλιεργητοῦ καὶ τοῦ καταναλωτοῦ. Κατὰ κανόνα, θὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο εὐκολώτερον ἐπὶ τοῦ πρώτου, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου, πρὸ παντὸς ὅταν ἡ κατανάλωσις παρουσιάσῃ ἐλαστικότητα. Τοῦτο παρετηρήθη ἐσχάτως ἐν Ἑλλάδι εἰς τὸ ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ἐδέησε ν' ἀπαλλαγῇ παντὸς φόρου ἐπὶ τῆς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐξαγωγῆς (1), πρὸς ἐνθάρρυνσίν του. Ὅθεν, ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐξαγομῆτων ἑλληνικῶν προϊόντων, πλὴν τῆς ἐξαιρετικῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ὁ ἑλλην παραγωγὸς εὐρίσκεται εἰς πλεονεκτικὴν θέσιν ἀπέναντι τοῦ ξένου καταναλωτοῦ, ἐπαναπίπτει ἐπὶ τῆς παραγωγῆς, παρέχει ὅμως ἀφορμὴν εἰς ἄτοπα, ἅτινα θέλομεν ἀναλύσει εἰς τὰς ἐπομένους σελίδας.

Φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί. Τὸ ἀγροτικὸν βιωτικὸν ἐπίπεδον (standard of life). **Ἀναπαλλοτριωτὸν τοῦ γεωργικοῦ οἰκογενειακοῦ κλήρου** (homestead). **Φόροι ἔχοντες χαρακτῆρα προστίμου.**

Ἡ κατάτμησις τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας ἐν Ἑλλάδι γεννᾷ διάφορα προβλήματα ἐν σχέσει πρὸς τὸν φόρον. Τί θὰ γίνῃ μὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων, τῶν μὴ ὑπερβαινόντων τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως; Οἱ ἀγρόται, οἱ ἔχοντες μικρὰ τεμάχια γῆς, ἐξ' ὧν ἀπολαμβάνουσιν ἐλάχιστα εἰσοδήματα, θ' ἀπαλλαγῶσι παντὸς φόρου ;

Εἶναι ἀληθές, ὅτι, κατ' ἀρχὴν, τοιαύτη ἀπαλλαγή εἶναι ἀναγκαία. Δέον ἐν τούτοις νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ὅτι τὸ βιωτικὸν ἐπίπεδον τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πάντοτε χαμηλότερον. Ἡ ἀπλότης τοῦ βίου ἐν τῇ ὑπαίθρῳ καὶ αἱ ὑγιεινότεραι ἐν αὐτῇ συνθῆκαι, οὐ μόνον ἀπαιτοῦσιν ὀλιγωτέρας δαπάνας, ἀλλ' ὡσαύτως δίδουσιν ἀφορμὴν εἰς ἐλαφροτέραν ἔμμεσον φορολογίαν. Ἐπὶ πλέον, τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἀγρόται προμηθεύονται διάφορα ἀγαθὰ ἀπευθείας ἐκ τῆς φύσεως, εἴτε ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν γαιῶν, εἴτε ἐκ κοινοτικῶν ἢ ἐθνικῶν τοιούτων, ἢ ἀκόμη καὶ δι' ἀγορᾶς εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς, καθιστᾷ

(1) Νόμος 4624 τοῦ 1930. Βλ. ἀνωτ. σ. 81 σημ. 4.

τὴν ζωὴν τῆς ὑπαίθρου ὀλιγώτερον δαπανηρὰν καὶ προφυλάσσει ταύτην ἐκ τῶν φόρων καταναλώσεως⁽¹⁾. Τέλος, ὁ μικρὸς ἰδιοκτήτης συχνάκις συμπληροῖ τὰ ἔσοδα αὐτοῦ, ἐργαζόμενος ὡς ἄπλοῦς ἐργάτης ὑπαίθρου διὰ τὸν μεγάλον ἢ μέσον γαιοκτήμονα· τὸ ἐργατικὸν δὲ τοῦτο εἰσόδημα ἐν Ἑλλάδι, ὡς ἄλλωστε καὶ εἰς τὰ λοιπὰ συστήματα φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος, ἀπαλλάσσεται πάσης φορολογίας, εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως. Οἱ λόγοι οὗτοι, ὡς καὶ ἡ ἀνάγκη ὀργανώσεως κτηματολογίου, ὅπερ θὰ ἐξησφάλιζε πλεονεκτήματα καὶ διὰ τὸν μικρὸν ἰδιοκτήτην, συνετέλεσαν, ὥστε εἰς πλείστα τῶν κρατῶν αἱ ἀπαλλαγαὶ αὗται νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὸ ἐλάχιστον.

Ἐν Ἑλλάδι, τοῦ φορολογικοῦ συστήματος βασιζομένου κυρίως ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος, δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ παρασχεθῶσι τοιαῦται ἐκπτώσεις. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ ἀπὸ παντὸς φόρου, ἀπαλλαγὴ ὄρισμένων κατηγοριῶν καλλιεργείας ἀνεπλήρωσεν ἐν μέρει τὴν ἔλλειψιν ταύτην διὰ τοὺς ἀσκούοντας πολυκαλλιέργειαν γεωργούς, δὲν ἀποτελεῖ ὅμως γενικὸν καὶ συστηματικὸν διακανονισμὸν τοῦ ζητήματος.

Κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου, δέον ὡσαύτως νὰ δοθῇ ἡ προσοχή, ὅπως ἡ καταβολὴ αὐτοῦ, ἢ τὸ δάνειον ὅπερ ἠθέλεν ἐνδεχομένως καταστῆ ἀναγκαῖον πρὸς τοῦτο, μὴ συνεπαγάγῃ ἀπαλλοτριώσεις τῆς εἰς τὸν μικροῦδιοκτήτην-καλλιεργητὴν ἀνηκούσης γῆς. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τοιαύτη ἀπαλλοτριώσις ἀπαγορεύεται ἐν Ἑλλάδι εἰς τινὰς περιπτώσεις, διὰ ρητῆς διατάξεως τοῦ νόμου⁽²⁾. Ἄλλ' αὐτὸ τὸ Κρά-

(1) Οὐδεμία ἐπίσημος ἔρευνα ἐγένετο ἐν Ἑλλάδι, διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἐλαχίστου συντηρήσεως, ἀγροτικοῦ ἢ ἀστικοῦ. Ὑπάρχουσιν ὅμως δύο ἐνδιαφέρουσαι μελέται, αἱ μόναι, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν, ἐπὶ τοῦ ζητήματος, αἱ ὅποια ἐπιτρέπουσι νὰ σχηματίσῃ τις ἰδέαν τινὰ ἐν προκειμένῳ: Ὁ Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, *Contribution etc.*, ἐνθ' ἄν. σ. 44, ὑπολογίζει τοῦτο εἰς 1.200 δρχ. μηνιαίως, ἢτοι 14.400 δρχ. ἐτησίως· διὰ μίαν ἀγροτικὴν οἰκογένειαν ἐκ τεσσάρων ἀτόμων. Ὁ Δρ. Ι. ΚΡΙΚΟΣ, προβάς εἰς προσωπικὴν ἔρευναν ἐν τῷ χωρίῳ Κερασέα τῆς Δωρίδος, τῷ 1914, ἐξηκρίβωσεν, ὅτι οὐδεὶς ἐν τῷ χωρίῳ εἶχεν εἰσόδημα ἀνώτερον τῶν 2.170 χρυσῶν δραχμῶν ἐτησίως καὶ ὅτι τὸ μέσον εἰσόδημα κατ' οἰκογένειαν, τῷ 1914, ἀνήρχετο εἰς 596 χρυσῶν δραχμῶν ἐτησίως. Ἡ δαπάνη δι' ἐλάχιστον συντηρήσεως (συμπληρουμένη δι' ἐμβασμάτων τῶν μεταναστῶν) ἀνήρχετο εἰς 789 χρυσῶν δραχμῶν ἐτησίως.

(2) Νόμος 1072 τοῦ 1917, τροποποιηθεὶς καὶ συμπληρωθεὶς διὰ μεταγενεστέρων νόμων. Παρόμοια συστήματα εἶναι τὸ *Homestead* ἐν Ἡνωμέναις Πολιτείαις, τὸ *Hofrecht* ἐν Γερμανίᾳ, τὸ *Anerbenrecht* (ἀδιαίρετον μεταξὺ τῶν κληρονόμων) τῆς ἀγροτικῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Ρουμανίᾳ, κλπ. Ὁ ἑλλην νομοθέτης προέβλεψεν, ὅτι ὁ γεωργός, ἰδιοκτήτης κλήρου γῆς, οὐδέποτε δύ-

τος, επιβάλλον φόρον ἐπαχθῆ ἢ καὶ ἀκατάλληλον, θὰ ἠδύνατο νὰ ἐκμηδενίσῃ τὰς προσπαθείας αἷς καταβάλλει καὶ τὰς θυσίας, εἰς αἷς ὑποβάλλεται πρὸς ἐνθάρρυνσιν καὶ ἀποκατάστασιν τῆς μικρᾶς ἰδιοκτησίας.

Τοῦναντίον ἡ ἐξέλιξις τῶν ἀντιλήψεων ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας δὲν ἀφίνει ἀδιάφορον καὶ τὸ δημόσιον. Ἐφ' ὅσον τὸ jus utendi et abutendi τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου ἀντικαθίσταται διὰ τῆς ἀντιλήψεως, ὅτι ἡ ἰδιοκτησία δημιουργεῖ ὑποχρεώσεις⁽¹⁾, τὸ Κράτος ἠθέλησε νὰ ἐπιβάλλῃ ὠρισμένας ὑποχρεώσεις εἰς τοὺς ἰδιοκτῆτας. Συνέπεια τῶν νέων τούτων ἀντιλήψεων ὑπῆρξεν, ὅτι φόροι, ἔχοντες χαρακτῆρα προστίμου ἢ ποινῆς, ἐπεβλήθησαν ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες ἠθέλον ἀφήσει τὰς γαίας αὐτῶν ἀκαλλιεργήτους· ἐπεβλήθη μάλιστα φόρος καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ἀγροπαύσει καλλιεργησίμων γαιῶν⁽²⁾. Ἐφηρμόσθη ὡσαύτως πρόσθετος φόρος βαρύνων τοὺς ἐν τῷ ἔξωτερικῷ διαμένοντας ἰδιοκτῆτας, πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἀπουσιασμοῦ (absentéisme)⁽³⁾.

Τοῦναντίον, διὰ τοὺς προσπαθοῦντας νὰ βελτιώσωσι τὰ κτήματά των, ὁ νόμος προέβλεψε πλήρεις ἢ μερικὰς ἀπαλλαγάς⁽⁴⁾.

Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι ἀρχαί, καίτοι ἐφαρμοσθεῖσαι πως ἐν Ἑλλάδι, ἔσχον ἥσσονα ἀξίαν, λόγῳ ἐλλείψεως συστήματος ἐν τῇ φορολογίᾳ.

ναται νὰ στερηθῆ τῆς γῆς του, παρὰ τὰς ἀντιθέτους γνώμας συγγραφέων τινῶν, οἵτινες ἐχαρακτήρισαν τὸ ἀναπαλλοτρίωτον τοῦτο ὡς πρόσκομμα εἰς τὴν πίσιν. Πρβλ. τὸ αὐτὸ σύστημα τοῦ Πλάτωνος, ὅστις δὲν παραδέχεται ὅπως ὁ ἐλάχιστος κλήρος μειωθῆ ἢ ἀφαιρεθῆ ἀπὸ τὸν πένητα (Νόμοι ε' 744 Δ καὶ Ε) * ἔστω δὴ πενίας μὲν ὄρος ἢ τοῦ κλήρου τιμῆ, ὃν δεῖ μένειν καὶ ὃν ἀρχῶν οὐδεὶς οὐδενὶ ποτε περιόψεται ἐλάττω γιγνόμενον, τῶν τε ἄλλων κατὰ ταῦτά οὐδεὶς, ὅστις φιλότιμος ἐπ' ἀρετῆ».

(1) Ἡ ἀρχὴ αὕτη, πρὶν ἢ γίνῃ δεκτὴ εἰσέτι ἐν τῷ συντάγματι τῆς Βαϊμάρης, τοῦ 1919, ἐφηρμόσθη ἐν Ἑλλάδι διὰ τῶν ἀγροτικῶν νόμων, δι' ὧν ἐπεβλήθη ἡ ἀγροτικὴ μεταρρύθμισις. Οἱ νόμοι οὗτοι παρέχουσιν εἰς τὸ Κράτος τὸ δικαίωμα δημεύσεως τοῦ κλήρου, ἐν ἣ περιπτώσει ὁ ἐν αὐτῷ ἀποκατασταθεὶς δὲν καλλιεργεῖ τοῦτον ἐφ' ὠρισμένον ἀριθμὸν ἐτῶν.

(2) Βλ. ἀνωτέρω στρεμματικὸν φόρον (σ. 83). Παρόμοιοι φόροι ἐπεβλήθησαν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ (Πρβλ. Γ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 16).

(3) Ὁ Νόμος 1640, ἀρθρ. 21, ἠῤῥξανε κατὰ 25% τὸν φόρον ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου κατηγορίας Ε, εἰς ἣν περιπτώσιν ὁ γεωργοεπιχειρηματίας διέμενε μετὰ τῆς οἰκογενείας του ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Πρβλ. ὡσαύτως Ν. 3338.

(4) Οὕτως, ὁ νόμος 1640, ἀρθρ. 21, παρέσχεν ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ὠφελήματα καὶ μερικὰς ἢ ὀλικὰς ἀπαλλαγὰς διὰ μίαν τριετίαν, εἰς ἣν περιπτώσιν ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ ἐδάφους προέβαινε εἰς ἔργα ἐκχερσώσεως, ἀποξηράνσεως, ἀρδεύσεως, κλπ., καθιστῶν αὐτὸ τὸ πρῶτον καλλιεργήσιμον. Οἱ νόμοι ἄλλων χωρῶν (π. χ. ὁ τελευταῖος Ἰταλικὸς νόμος) εἶναι ἐτι γενναϊώδωροι.

**Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα τῶν ἐν Ἑλλάδι
ἐπιβαλλομένων γεωργικῶν φόρων.**

Θὰ ἐνδιέφερον ἴσως ἡ σύντομος ἀνασκόπησις τῶν πλεονεκτημάτων καὶ τῶν μειονεκτημάτων ἐκάστου τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπιβαλλομένων γεωργικῶν φόρων.

Φόρος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκτάσεως τῆς γῆς (στρεμματικός).—Ἐφόρος οὗτος, ἐν τῇ ἀρχικῇ καὶ ὑποτυπῶδει αὐτοῦ μορφῇ, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπιβληθῇ κατὰ τρόπον γενικὸν ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τὰς περιφερείας, εἰς τὰς ὁποίας ἐφαρμόζεται ἡ ἐκτατικὴ καλλιέργεια, ἡ ἀδικία, ἣτις θὰ προέκυπτεν ἐκ τοιοῦτου φόρου, δὲν θὰ ἦτο σοβαρά, δεδομένου, ὅτι ἐν τῇ καλλιιεργείᾳ ταύτῃ ὑπάρχει ποιά τις ὁμοιομορφία καλλιεργουμένων γαιῶν καὶ παραγωγικότητος.

Ἡ πρόοδος ὁμως τῆς ἐντατικῆς καλλιιεργείας, ἐξ ἄλλου δ' ἢ εἰς μεγάλην κλίμακα ἐκμετάλλευσις γαιῶν ἦττον εὐφόρων, ἐμποδίζουσι τὴν ἐφαρμογὴν ὁμοιομόρφου φόρου, καθότι οὗτος ἤθελε δημιουργῆσαι φορολογικὴν ἀνισότητα μεταξὺ γαιῶν διαφόρου παραγωγικότητος (1).

Ὡς ἐκ τούτου, ὁ ἐν λόγῳ φόρος τοῦ 1925 ὑπέστη τροποποίησιν ἐν τῷ νομοσχεδίῳ τοῦ 1927· συνεδυσάσθη τὸ κριτήριον τῆς ἐκτάσεως μετὰ τοῦ τῆς ποιότητος τῶν γαιῶν, αἵτινες κατετάχθησαν εἰς 4 κατηγορίας, ὑποκειμένας εἰς διαφορικὴν φορολογίαν (2) (3).

Ὁ ὁμοιόμορφος φόρος ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως (4) θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν Ἑλλάδι διὰ τὰς βοσκὰς, τὰ δάση (5) καὶ ἐν μέρει διὰ τὰ μεταλλεῖα, ἔνθα ἡ φύσις ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον στοιχεῖον. Διὰ τὰς λοιπὰς καλλιιεργείας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ χρησιμοποίησις κεφαλαίων καὶ ἐργασίας ἀποτελεῖ οὐσιώδη συντελεστὴν τῆς παραγωγῆς, τὸ δεύτερον σύστημα διαφορικῆς φορολογίας, συνδυαζούσης τὴν

(1) Βλ. τὴν θεωρίαν τοῦ Ricardo ἐπὶ τῆς ἐγγείου προσόδου.

(2) Ἄνωτ. σ. 85, σημ. 3.

(3) Ἐπαχειρήθη ἡ ἐφαρμογὴ αὐτοῦ καὶ εἰς ἄλλας ἔτι ἐποχὰς. Πρβλ. Νόμον ΤΚΗ τοῦ 1856, ἐπιβάλλοντα τὸν φόρον τοῦτον ἐπὶ τῶν ἀμπέλων, ἐπὶ τινῶν κήπων καὶ περιβολίων, τοῦ καπνοῦ, βιάμβικος κλπ. Πρβλ. νομοσχέδιον τοῦ 1881 τῶν Σούτσου, Σωτηροπούλου, Ζωγράφου καὶ Χαλκιοπούλου, διὰ τοῦ ὁποίου αἱ γαῖαι διηροῦντο εἰς κατηγορίας. Πρβλ. φόρον ἐπὶ τῶν κήπων καὶ περιβολίων (ἄνωτ. σ. 21) καὶ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν ἀμπέλων, οὗτινος ὁμως ἡ ἐφαρμογὴ ὑπῆρξεν ἀξιοθρήνητος.

Κατὰ τὸν ΑΝΔΡΕΑΔΗΝ (Λαδᾶ) ἐνθ' ἄν. II, σ. 33, τὸ ζυγοκέφαλον τῶν Βυζαντινῶν ἐβιασίζετο ἐπὶ παρομοίου συστήματος.

(4) Δὲν ἐφαρμόζεται πλέον, εἰμὴ εἰς τινὰς μόνον ἀποικίας (π. χ. ἐν Γουινέα).

(5) Πρβλ. ὡσαύτως Π. ΚΟΝΤΟΥ, ἐνθ' ἄν.

ἔκτασιν καὶ τὴν ποιότητα τῆς γῆς, ἔτυχεν εὐρύτερας ἐπιδοκιμασίας ἐν Ἑλλάδι (¹), εἶναι δὲ βεβαίως προτιμότερον, ἐφόσον ἢ πραγματοποίησις καλυτέρου συστήματος, περὶ τοῦ ὁποίου πραγματευόμεθα κατωτέρω, δὲν ἤθελεν εἶναι ἐφικτή (²).

Ἡ γενίκευσις τοῦ συστήματος τοῦ στρεμματικοῦ φόρου ἐν Ἑλλάδι θὰ παρουσιάσῃ μειονεκτικότητα ἀπὸ ἀπόψεως καταλληλότητος πληρωμῆς διὰ τοὺς φορολογουμένους καὶ ἐσόδων διὰ τὸ δημόσιον ταμεῖον, τὸνναντίον ὅμως θέλει ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν βεβαιότητα ἐν τῷ φόρῳ, ὡς καὶ τινὰ ἄλλα πλεονεκτήματα προστατευτικὰ τῆς γεωργίας (³).

Δεκάτη καὶ λοιποὶ φόροι ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος.—Καίτοι μὴ συμμεριζόμενοι τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ *Maréchal Vauban* (⁴) διὰ

(¹) Πλὴν τοῦ νομοσχεδίου τοῦ 1927 τοῦ κ. *Γ. Καφαντάρη*, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν μικτοῦ στρεμματικοῦ φόρου, ἐγένοντο ὡσαύτως ἕτεραι προτάσεις, προβλέπουσαι τροποποιήσεις τινὰς ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐφαρμογὴν στρεμματικοῦ φόρου, ὑπὸ τοῦ κ. *Γ. Πασματζόγλου* (βλ. *Ἐγγειος φορολογία*, σ. 40), ὡς καὶ ὑπὸ τοῦ κ. *Α. Πάλλη*, βουλευτοῦ, πρῶην γενικοῦ γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων, ὑπὸ τοῦ κ. *Α. Ηρακλείδου*, πρῶην ὑφυπουργοῦ (τοῦ Ἀγροτοεργατικοῦ κόμματος), παρὰ πλείστον μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς μελέτης Ἀμέσου Φορολογίας τῷ 1928-29 καὶ παρ' ἄλλων.

Ὅσαυτὸς τοῦ συστήματος τούτου, προὔτειναμεν καὶ ἡμεῖς, ἐπανελημμένως ἀπὸ τοῦ 1924, τὴν ἀποδοχὴν αὐτοῦ. Σήμερον ὅμως, φρονοῦμεν, ὅτι αἱ ὑφιστάμεναι συνθήκαι ἐπιτρέπουσιν, ὅπως ἐπιχειρηθῇ θαρραλεώτερον βῆμα πρὸς τὸ σύστημα τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εισοδήματος.

(²) Τὸ ἐν *Αἰγύπτῳ* ἐφαρμοζόμενον μικτὸν σύστημα, καθ' ὃ αἱ γαῖαι διαιροῦνται εἰς πλείονας κατηγορίας, ἔσχεν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

(³) Φόρος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκτάσεως τῆς γῆς, γενικὸς ἐφ' ὅλων τῶν καλλιεργειῶν ἐν Ἑλλάδι, θὰ παρουσιάσῃ *μειονεκτήματά* τινὰ. Δὲν θὰ δυνηθῇ οὗτος νὰ παρακολουθῆσῃ ἐπακριβῶς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ εισοδήματος· ἐὰν δέ, πρὸς ἐπίτευξιν τοιούτου τινός, αἱ γαῖαι διαιρεθῶσιν εἰς πλείονας κατηγορίας, ὑπάρχει κίνδυνος μήπως τοῦτο καταστήσῃ τὸν φόρον λίαν πολὺπλοκον. Ὅσαυτὸς διὰ τινὰς περιπτώσεις (π. χ. τὸ ἔλαιον) δὲν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ καταλληλότης πληρωμῆς τοῦ φόρου. Ἐπὶ πλεόν οὗτος θὰ ἐλαττώσῃ τὰ ἔσοδα τοῦ Κράτους.

Τὸνναντίον, τὰ *πλεονεκτήματα* τοῦ φόρου τούτου θὰ ᾧσιν ἡ ἀπλότης καὶ ἡ βεβαιότης, ὡς καὶ ἡ ἐνθάρρυνσις πρὸς βελτίωσιν τῆς καλλιεργείας, δεδομένου, ὅτι τὸ ἀμετάβλητον τοῦ φόρου ἀποτελεῖ εἶδος βραβείου πρὸς τοῦτο. Τὰ πλεονεκτήματα δὲ ταῦτα, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ἐλάττωσιν τῆς ἐπιβαρύνσεως, ἣτις θὰ προκύψῃ διὰ τινὰ προϊόντα, καθιστῶσι τὸν φόρον τοῦτον εὐμενῆ διὰ τὴν πολιτικὴν τῆς ἐνθαρρύνσεως τῆς γεωργίας, ἣν ἀκολουθεῖ ἡ Ἑλλάς σήμερον.

(⁴) Βλ. τὸ περίφημον ὑπόμνημά του πρὸς τὸν Λουδοβίκον XIV ἐπὶ τῆς «Βασιλικῆς Δεκάτης», τῷ 1695. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο θεωρεῖται παρὰ τινῶν

τὸν φόρον τοῦτον, φρονοῦμεν, ὅτι οὗτος παρουσιάζει πλεονεκτήματα
τινα διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Κατὰ πρῶτον ἡ ἀπλότης βεβαιώσεως αὐτοῦ προσαρμόζεται εὐκολώ-
τερον ἢ ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τοῦ νόμου 1640
εἰς τὴν νοοτροπίαν τοῦ χωρικοῦ, ὅστις δὲν δύναται νὰ τηρήσῃ πολυ-
πλοκὸν λογιστικὴν. Ἐξ ἄλλου, τὸ γεγονός, ὅτι ἡ εἰσπραξις γίνεται
κατὰ τὸν χρόνον τῆς συγκομιδῆς καὶ οὐχὶ εἰς ἑτέραν ἐποχὴν, ἱκανο-
ποιεῖ πλήρως τὴν ἀρχὴν τῆς καταλληλότητος καὶ προσαρμόζει τὸ Κρά-
τος εἰς τὰς συνηθείας τοῦ καλλιεργητοῦ, ὅστις ἔχει τὴν συνήθειαν νὰ
ἐνεργῇ ὅλας τὰς πληρωμὰς του κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην⁽¹⁾. Ἡ κατα-
βολὴ τοῦ φόρου τούτου εἰς εἶδος ἐν τῇ ὑπαίθρῳ, ἔνθα ἡ χρηματικὴ
οἰκονομία δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἀνεπτυγμένη, προστατεύει τὸν καλλιεργη-
τὴν ἀπὸ πάσης ἐκμεταλλεύσεως, ἧς θὰ ἠδύνατο νὰ πέσῃ θῦμα, ὡς ἐκ
τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν θὰ εὐρίσκετο οὗτος νὰ προμηθευθῇ τὸ ἀναγκαῖον
διὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ φόρου χρῆμα.

¹ Ἐν τούτοις ἡ δεκάτη παρουσίασεν ὡσαύτως σοβαρὰ μειονεκτήματα,
ἅτινα εἶναι ἔτι ἐμφανεστερα ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας.

² Ἐν πρώτοις, ἀμελεῖ αὕτη τὸν νόμον τῆς φθινούσης ἀποδόσεως
ἐν τῇ γεωργίᾳ⁽²⁾, τοῦθ' ὅπερ καθιστᾷ τὴν φορολογίαν ἐπαχθεστέραν

συγγραφέων ὡς ὁ πρόδρομος τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (H. TESCHER-
MACHER, Κεφ. «Die Einkommensteuer» ἐν W. Gerloff u. F. Meisel, Hand-
buch etc. ἔνθ' ἀν. τ. II, σ. 104-7).

ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ (Λαδᾶ) ἔνθ' ἀν. II, σ. 23. Ἡ δεκάτη, ὡς ἐκ τῆς
ἀπλότητός της, ἐγένετο δεκτὴ εἰς πλείστα ἄλλα Κράτη τῆς ἀρχαιότητος κατὰ
διαφόρους ἐποχάς. Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Ψευδο-αριστοτέλους μεταξὺ τῶν
ἐσόδων τῶν σατραπῶν. Βλ. καὶ ἄνωτ σ. 2, σημ. 2.

⁽¹⁾ Πρὸ παντὸς ἡ δεκάτη ἐπὶ τοῦ καπνοῦ (ἄνωτ. σ. 74) δύναται νὰ θεω-
ρηθῇ ὡς πληροῦσα τὸν ὄρον τοῦτον καὶ ὡς ἱκανοποιούσα τὴν ἀρχὴν τῆς
εἰσπράξεως τοῦ φόρου εἰς τὴν πηγὴν.

⁽²⁾ Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος, ἄνευ προη-
γουμένης ἐρεῦνης τοῦ εἰσοδήματος, ὅπερ καρποῦται ὁ παραγωγός, ἀποτελεῖ
ἐπαχθεστέρον βάρος διὰ τοὺς καλλιεργητὰς γαιῶν ἤτεον εὐφόρων, ὡς καὶ
δι' ἐκείνους, οἵτινες προβαίνουν εἰς δαπάνας πρὸς βελτίωσιν τῆς παραγω-
γῆς. Εἰς περιπτώσεις, ἰδίᾳ, καθ' ἃς αἱ δαπάναι ἀπορροφῶσιν ὀλόκληρον
τὴν ἀκαθάριστον πρόσοδον, ὁ φόρος ἀποτελεῖ καθαρὰν φορολογίαν τοῦ κε-
φαλαίου. Τοῦτο ὄχι μόνον δὲν εὐνοεῖ τὴν παραγωγὴν, ἀλλ' ὅλως τούναντίον
τὴν ἀποθαρρύνει καὶ ἀποτελεῖ πρόσκομμα δι' αὐτήν. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ δε-
κάτη, λίαν δικαίως, ἐθεωρήθη ὡς πόλεμος κατὰ τῆς ἐντατικῆς καλλιεργείας καὶ
κατὰ συνέπειαν ὡς ἀμοιβὴ παρεχομένη διὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὴν ἐκτατικὴν καλ-
λιέργειαν (ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ ἔνθ' ἀν. σ. 24). Ἡ δεκάτη ἐπὶ τοῦ ἐλαίου, ἡ δεκάτη
ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τοῦ 1926, ἔτι δὲ καὶ ὁ προσωρινὸς φόρος τοῦ
1927 παρουσιάζουσι τὸ μειονέκτημα τοῦτο.

διὰ τὰς ὀλιγώτερον εὐφόρους γαίας καὶ διὰ τὴν ἑντατικὴν καλλιέργειαν, φορολογουῖσα ἐνίστε καὶ τὸ κεφάλαιον ⁽¹⁾. Ὅταν ἡ δεκάτη ἐνοικιάζηται ⁽²⁾, καθίσταται ὁ ἐπαχθέστατος τῶν φόρων ⁽³⁾. Ἐναφιβόλως οὐδὲ

(1) Οἱ ALLIX - LECERCLE ἐνθ' ἄν. σ. 167, λέγοντες ὀρθῶς, ὅτι «εἰσόδημα» εἶναι οὐχὶ τὸ ἀκαθάριστον εἰσόδημα, ἀλλὰ μόνον τὸ καθαρόν τοιοῦτο, ἀποδεικνύουσι πλήρως τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἀξιώματος τούτου. Βλ. ὡσαύτως τὰς ἐνδιαφερούσας παρατηρήσεις τοῦ IRVING FISHER, *The Nature of capital and income*, Νέα Ὑόρκη, 1906, γαλλ. μετ' ἄρ. S. Bouyssy, Παρίσιοι, 1911, τὰ κεφάλαια «compte - revenu» (σελ. 145) καὶ «sommation du revenu» (σ. 172), πρὸ πάντων δὲ τὰς σκέψεις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ «double emploi» καὶ τῶν «interacting services».

(2) Πρβλ. δεκάτην ἐπὶ τοῦ ἐλαίου, δεκάτην ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τοῦ 1926 (σ. 80 καὶ 85).

(3) Ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀπευθείας ὑπὸ τοῦ Κράτους βεβαίωσις καὶ εἰσπραεῖς, εἰς εἶδος ἢ καὶ εἰς χρέμα, εἶναι δυσχερεστάτη. Ὡς ἐκ τούτου, συνήθως τὸ Κράτος προτιμᾷ νὰ ἐνοικιάζη τὸν φόρον, πρᾶγμα ὅπερ ὁμως προξενεῖ παντὸς εἶδους ἀπωλείας καὶ ἐνοχλήσεις διὰ τὸν δημόσιον θησαυρὸν καὶ τοὺς φορολογουμένους.

Ἐν πρώτοις, ἡ τιμὴ ἐνοικιάσεως μειοῦται πάντοτε κατὰ τὸ κέρδος, ὅπερ ὁ ἐνοικιαστὴς προτίθεται νὰ καρπωθῆ ἐκ τῆς ἐνοικιάσεως. Προσέτι, δεδομένου, ὅτι ἡ ἐνοικίασις διενεργεῖται πρὸ τῆς συγκομιδῆς, συχνάκις, αἱ κακόκαιριαι, αἱ ἀπρόβλεπτοι θεομηναί, αἱ διακνυμάνσεις τῶν τιμῶν κλπ., ἀνατρέπουσιν ἄρδην τὰς προβλέψεις τῶν ἐνοικιαστῶν. Πλὴν τοῦ γεγονότος, ὅτι αἱ πιθανότητες αὗται καθιστῶσι τοὺς κεφαλαιούχους, τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὴν ἀναδοχὴν τῆς δεκάτης, πλέον διστακτικούς καὶ ἐπιφυλακτικούς εἰς τὰς προσφορὰς των, συχνότατα οἱ ἐνοικιασταί, εἰς τοὺς ὁποίους κατεκυρώθη ὀριστικῶς ἡ δεκάτη, προβαίνουν εἰς παντὸς εἶδους διαβήματα, ἀπαιτοῦντες τὴν ἐλάφρυνσιν τῶν ὑποχρεώσεων των, λόγῳ μὴ προβλεφθέντων, πραγματικῶν ἢ ὑποθετικῶν, γεγονότων.

Καὶ ἐν περιπτώσει εἰσέτι, καθ' ἣν παρομοίᾳ ἐλάφρυνσις ἤθελεν ἀποκλεισθῆ ρητῶς διὰ τῆς συμβάσεως, οἱ ἐνοικιασταὶ κατορθώνουσι πάντοτε νὰ ἐπιτύχῳσι τὴν ψήφισιν νόμου παρέχοντος αὐτοῖς ἐκπτώσεις.

Ὁ Οἶκον. Ἐφορος, κατὰ τὴν πλειοδοτικὴν δημοπρασίαν, ὀφείλει νὰ τηρῆ κρατερὰν ἄμυναν ἐναντίον τῶν ἐνοικιαστῶν (πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν παρανόμων αὐτῶν ἐνώσεων ἢ συνεννοήσεων, κλπ.), μάλιστα δὲ ν' ἀναλάβῃ καὶ ἐπίθεσιν, προστρέχων εἰς τεχνάσματα (διὰ νὰ προκαλέσῃ συναγωνισμὸν κλπ.) τακτικῆ τοιαύτη, θέτουσα εἰς σύγκρουσιν διοικούντας καὶ διοικουμένους, δὲν περιποιεῖ βεβαίως τιμὴν εἰς τὸ Κράτος.

Ἡ δυσμενεστέρα ὁμως πλευρὰ τῆς ἐνοικιάσεως εἶναι, ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο ἐγκαταλείπει τοὺς φορολογουμένους ἐντελῶς εἰς τὴν διάθεσιν μεσαζόντων, οἵτινες δὲν ἀσχοῦσι δημόσιον λειτουργήμα, ἀλλὰ κερδοσκοπικὴν ἐπιχείρησιν, διὰ τὴν ἀσκήσιν τῆς ὁποίας ἀπολαύουσιν, ἐν τούτοις, πάντων τῶν εἰς τὰς κρατικὰς ὑπηρεσίας παρεχομένων προνομίων. Τοῦτο ἐγένετο ἀφορμὴ ἀνηλεοῦς καταπίεσεως τῶν ἀπλοϊκῶν ἀγροτῶν ἀπαγορεύσεις πρὸς τοὺς παραγωγούς ὅπως προβῶσιν εἰς τὴν συγκομιδὴν τῶν προϊόντων των εἰς τόπον καὶ

σκέψις θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἐνταῦθα περὶ τῆς καθιερώσεως τῆς ἀρχῆς τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων. Τοῦναντίον, οἱ μικροὶ ἰδιοκτῆται εἶναι συχνάκις τὰ μᾶλλον εὐάλωτα θύματα τοῦ ἐνοικιαστοῦ τοῦ φόρου. Ὡσαύτως οἱ τόκοι τῶν δανείων, ἐνυποθήκων καὶ μὴ, οὐδόλως ἐκπίπτονται.

Ἡ ἐπὶ τῆς δεκάτης ἐν Ἑλλάδι φιλολογία εἶναι πλουσιωτάτη. Ὁ φόρος οὗτος προῦκάλεσε μεγάλην ἀπέχθειαν, ἣτις συνεπέφερε τὴν κατάργησιν αὐτοῦ ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐσχάτως ἀκόμη κατὰ τὸ 1926. Ἡ καθιέρωσις αὐτοῦ ὡς γενικοῦ συστήματος φορολογίας τῆς γεωργίας εἶναι ἀπαράδεκτος διὰ τὰς ἀγροτικὰς τάξεις καὶ διὰ τὴν κοινὴν γνώμην· πᾶσα προσπάθεια πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ἀπέτυχεν (1). Ἐὰν ἡ δεκάτη, κληρονομία τοῦ παρελθόντος, ἐξακολουθῇ εἰσέτι νὰ ἐπιβάλληται ἐπὶ τινων προϊόντων, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀποδόσεώς της.

Φόροι ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς.—Καίτοι θὰ ἠδύνατο ν' ἀμφισβητηθῇ ἡ ἰδιότης τοῦ ἀμέσου φόρου ὡς πρὸς τοὺς φόρους τούτους, οὐχ ἦττον, ἐφόσον οὗτοι θεωροῦνται ὡς πλήττοντες τὴν ἔγγειον παραγωγὴν, θὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασίν των.

Οἱ φόροι οὗτοι ἐν Ἑλλάδι ἀποβλέπουσιν εἰς τὴν φορολογίαν τῆς παραγωγῆς ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς. Διὰ περιφέρειαν, ἣτις ὡς ἐκ τῶν φυσικῶν αὐτῆς ὀρίων (π. χ. νῆσος) δύναται ν' ἀποτελέσῃ φορολογικὴν μονάδα ἐλεγχομένην κατὰ τρόπον ἀνεξάρτητον, ἀπειμῆθη τὸ σύνολον τῆς παραγωγῆς ἐκάστου προϊόντος, τὸ ποσὸν τῆς ἐξαγωγῆς καὶ τέλος τὸ διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν χρησιμοποιούμενον ποσόν. Φυσικά, ὁ φόρος οὗτος ἐπιβάλλεται μόνον ἐφόσον τὸ ποσὸν τῆς ἐξαγωγῆς εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερον τῆς καταναλώσεως καὶ πλησιάζει

χρόνον τῆς ἐκλογῆς των, κακόπιστοι ἀμφισβητήσεις ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τῆς παραγωγῆς, ἀτελεύτητοι δίκαι καὶ συχναὶ διενέξεις κλπ. εἶναι συνήθεις ἐνέργειαι τῶν ἐνοικιαστῶν. Ὁ νόμος τοῦ 1926, καίτοι ἐπροσάταυε τὸν καλλιεργητὴν ἀπὸ τῶν τοιούτων καταπιέσεων, προῦκάλεσεν οὐχ ἦττον σοβιρὰς δυσχερείας. Καίτοι, ὅθεν, ἡ ἐνοικίασις τῆς δεκάτης παρουσιάζει τὸ πλεονέκτημα τῆς εὐχερείας εἰσπράξεως διὰ τὸ Κράτος, δὲν πρέπει τοῦτο νὰ προσφεύγῃ εἰς αὐτήν. Ἡ ἄσκησις δημοσίας διαχειρίσεως, δυσχεροτάτη ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους, συνδυάζοντας, πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν καταρτίσει, ἠθικὰς ἀρετὰς καὶ ἀναμφισβήτητον ἀνιδιοτέλειαν, ἀποβαίνει ἀληθῆς τυραννία εἰς χεῖρας τῶν ἀμέσως ἐνδιαφερομένων ἐνοικιαστῶν.

(1) Λόγῳ ἄλλωστε τῶν μεγάλων αὐτῆς μειονεκτημάτων ἐγκατελείφθη παρ' ὅλων τῶν προοδευτικῶν χωρῶν, ὕψισταμένη μόνον εἰς τὰς Βαλκανικὰς καὶ εἰς τινὰς ἄλλας ὀλιγώτερον πεπολιτισμένας χώρας.

πρὸς τὸ σύνολον τῆς παραγωγῆς (1). Ὁ κατὰ τὴν ἐξαγωγήν εἰσπρα-
τόμενος φόρος ἀποτελεῖ στοιχεῖον τοῦ κόστους τοῦ ἐξαγομένου προϊόν-
τος· ἀλλ' ὡς ἐξηγήσαμεν (2), καίτοι ἐφαρμοζόμενος ἐπὶ τῆς ἐξαγομέ-
νης μόνον ποσότητος, ἐπιπίπτει ἐν τούτοις ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς παρα-
γωγῆς.

Ὁ φόρος οὗτος παρουσιάζει τὸ λίαν σοβαρὸν πλεονέκτημα, ὅτι
ἀποφεύγει τὴν ἐπαφὴν τοῦ παραγωγοῦ μετὰ τοῦ εἰσπράκτορος. Κατὰ
συνέπειαν εἶναι ὀλιγώτερον ἀπεχθῆς εἰς τοὺς χωρικοὺς.

Παρουσιάζει ὅμως οὗτος λίαν σοβαρὰ μειονεκτήματα. Λεδομένου,
ὅτι εἰσπράττεται ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου τιμῆς καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ καθα-
ροῦ εἰσοδήματος, παρουσιάζει οὗτος πάντα τὰ συμφύη πρὸς τοὺς φό-
ρους ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος ἐλαττώματα (3). Δὲν ὑφί-
σταται βεβαίως ὁ ἐνοικιαστὴς τοῦ φόρου, ἐν τούτοις, ἐπειδὴ, κατὰ τὴν
ἐποχὴν τῆς πωλήσεως τοῦ προϊόντος ὑπὸ τοῦ παραγωγοῦ, δὲν εἶναι
γνωστὴ ἡ ἐξαχθησομένη ποσότης παραγωγῆς καὶ ἡ τιμὴ ἐπὶ τῆς
ὁποίας θὰ εἰσπραθῆ ὁ φόρος, ὁ ἐξαγωγεὺς προσπαθεῖ πάντοτε νὰ
ἐπωφεληθῆ τῆς ἀβεβαιότητος ταύτης εἰς βάρος τοῦ παραγωγοῦ. Ἐπο-
μένως ὁ ἐνοικιαστὴς τοῦ φόρου εὐρίσκει τὸν ἀντικαταστάτην του.
Πάντως ὁ φόρος εἰσπράττεται ἐπὶ τῆς ἀξίας, ἣν τὸ προϊόν ἔχει οὐχὶ

(1) Ἡ ἀναλογία τῶν στοιχείων τούτων, κατὰ τὰ ἔτη 1929-30 (κατὰ πί-
νακα τῆς Στατιστικῆς Ἑλληρεσίας τῆς Δευθύνουσας Ἀμεσῶν Φόρων), εἶχεν ὡς
ἑξῆς :

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ (*)	Πληθυσμὸς (εἰς χιλ.)	ΠΟΣΟΤΗΣ ΕΛΑΙΟΥ (εἰς ἑκατομ. χιλιογράμμων)			Ἀναλογία ἐξαχθέντος ἐλαίου	Ποσοστὸν φορολογίας
		Παρα- χθεῖσα	Ἐξα- χθεῖσα	Καταναλωθ. ἐπὶ τόπου		
Κέρκυρα	106	7.8	5.2	2.8	67 %	11.20 %
Κρήτη	387	20.0	13.3	6.7	67 %	12.60 %
Λέσβος	150	17.0	14.0	3.0	83 %	11.20 %
Σύνολον . . .	643	44.8	32.5	12.3	—	—

(*) Δὲν ἀναφέρομεν τὰς λοιπὰς περιφερείας, τῶν ὁποίων ἡ ἐξαγωγή
εἶναι ἀσήμαντος.

Ὁ ἐμπειρισμὸς ἐν τῇ φορολογίᾳ ταύτῃ εἶναι καταφανής. Ἡ Κέρκυρα καὶ ἡ
Κρήτη, καίτοι ἔχουσαι τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἐξαγωγῆς, φορολογοῦνται ἐν τούτοις
κατὰ διάφορα ποσοστά· τὸναντίον, ἡ Κέρκυρα καὶ ἡ Λέσβος, ἔχουσαι τὸ αὐτὸ πο-
σοστὸν φόρου, παρουσιάζουσιν ἐξαγωγήν κατὰ πολὺν διάφορον. Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ
σάπων καὶ τὰ ὑποπροϊόντα φορολογοῦνται ἰδιαιτέρως, περιπλέκει ἔτι πλέον τοὺς
ἀριθμοὺς.

(2) Ἄνωτ. σ. 100.

(3) Ἄνωτ. σ. 105.

κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συγκομιδῆς, ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς ἐξαγωγῆς (1).

Ἡ διὰ τὴν παρακολούθησιν τοῦ φόρου τούτου ἀπαιτουμένη ὑπηρεσία εἶναι πολυάριθμος καὶ λίαν δαπανηρά· συχνάκις δὲ ἐδέησεν, ὅπως ληφθῶσι μέτρα διὰ τὴν καταστολὴν τοῦ λαθρεμπορίου.

Αἱ ἀγροτικαὶ τάξεις προσιμῶσι τὸ σύστημα τοῦτο ἀντὶ τῆς δεκάτης καὶ ζητοῦσι τὴν γενίκευσίν του δι' ὅλα τὰ ἐξαγόμενα προϊόντα καὶ ἰδίᾳ διὰ τὸ ἔλαιον (2). Ἐὰν ὅμως ἐφαρμοσθῇ παρόμοιος φόρος καθ' ἅπασαν τὴν χώραν, τότε ἀπόλλυσιν οὗτος τὴν σπουδαιότητά του ὡς ἀμέσου φόρου, λόγῳ τῆς διαφορᾶς, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν διαφορῶν περιφερειῶν τοῦ Κράτους, ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν, τὴν ἀνταλλαγὴν, τὴν κατανάλωσιν τῶν προϊόντων κλπ. Καὶ ἂν εἰσέτι ἐφαρμοσθῇ οὗτος κατὰ περιφερείας, δέον νὰ γίνωσι τοσοῦτοι ὑπολογισμοὶ (3) πρὸς καθορισμὸν τῶν καταλλήλων φορολογικῶν συντελεστῶν, ὥστε ἡ φορολογία θὰ εἶναι καθαρῶς ἐμπειρική, λόγῳ τῶν ἀνακριβειῶν τῶν ὑπολογισμῶν τούτων, τῆς ἐλλείψεως ὁμοιομορφίας κλπ.

Συχνάκις προβάλλεται ἡ ἀντίρρηση, ὅτι ὁ φόρος οὗτος ἀποτελεῖ πρόσκομμα εἰς τὴν ἐξαγωγὴν καὶ ἀντιοικονομικὸν μέτρον, δεδομένου ὅτι ἐκάστη χώρα ὀφείλει νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν ἐξαγωγὴν τῆς. Ἐν τέλει, τὸ δημόσιον θὰ ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ μέγα μέρος τῶν ἐσόδων αὐτοῦ.

Δι' ὅλους τοὺς ἀνωτέρω λόγους, τὸ σύστημα τοῦτο συναντᾶται σπανιώτατα εἰς ἄλλας χώρας (4).

Φόρος ἐπὶ τῶν ζώων κατὰ κεφαλὴν.—Καὶ οὗτος ἀπετέλεσεν ὡσαύτως μορφήν ἐμπειρικῆς φορολογίας ἐπὶ τοῦ ἀναθαρίστου εἰσοδήματος (5) καὶ παρουσίασε τὰ σχετικὰ μειονεκτήματα. Ἡ βεβαίωσις τοῦ φόρου, αἱ ἐξελέγξεις, αἱ ἀπαραίτητοι ἀπαριθμήσεις κλπ. ὑπῆρξαν τοσοῦτω καταπιεστικαί, ὥστε κατέστησαν τὸν φόρον ἐξαιρετικῶς ἀπεχθῆ εἰς τοὺς παραγωγούς· διὰ τὸν λόγον δὲ τοῦτον καὶ κατηργήθη οὗτος.

Φόρος Κατηγορίας E.—Ὁ φόρος οὗτος ἐπίσης, καίτοι ἐπιβληθεὶς

(1) Ὡς ἐξετέθη ἤδη (σ. 97), ἡ ἐπίπτωσις τοῦ φόρου δὲν λειτουργεῖ κανονικῶς. Πρβλ. ὡσαύτως τὰς ἐνδιαφερούσας παρατηρήσεις τοῦ κ. M. ZANNOY, ἐνθ' ἄν. σ. 9-14, ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα.

(2) Αἰτήσεις τῶν περιφερειῶν Εὐβοίας, Ἀμφίσης κλπ. διὰ τὸ ἔλαιον.

(3) Π. χ. νὰ ἐξευρεθῇ ἡ σχέση ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς καταναλώσεως, αἱ ἀνάγκαι τοῦ πληθυσμοῦ, ὁ ἐνδεχόμενος συναγωνισμὸς ἄλλων προϊόντων κλπ. ἄνωτ. σ. 108, σημ. 1.

(4) Ἰσχύει εἰς τινὰς ἀγγλικὰς ἀποικίας.

(5) Θὰ ἠδύνατο οὗτος νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἐμπειρικόν.

ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος ὑπὸ τὴν ἀρχικὴν αὐτοῦ μορφήν τοῦ 1919, ὑπῆρξεν ἀκατάλληλος, λόγῳ τῶν πολλαπλῶν διατυπώσεων· τοῦτο ἐπέφερε τὴν κατάργησίν του (1). Ὅσον ἀφορᾷ τὴν καταλληλοτέραν μορφήν τοῦ φόρου, θέλομεν πραγματευθῆ περὶ ταύτης κατωτέρω.

Ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις τῶν διαφόρων προϊόντων.

Συμφώνως πρὸς τ' ἄνωτέρω, ἀντιλαμβάνεται τις εὐκόλως ὅτι, ἐλλείψει συστήματος ἐν τῇ φορολογίᾳ, ἡ ἐπιβάρυνσις ἐκάστου προϊόντος εἶναι διάφορος.

Καπνός (2).—Εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις τοῦ καθαροῦ εισοδήματος τοῦ παραγωγοῦ, διότι οὐ μόνον ἡ ἐκτίμησις τοῦ καθαροῦ γεωργικοῦ εισοδήματος τυγχάνει δυσχερῆς κατ' ἀρχήν, ἀλλὰ, ὅπερ καὶ σπουδαιότερον, τὸ εἰσόδημα τοῦτο διαφέρει κατ' ἐπαρχίας καὶ δι' ἐκάστην συγκεκριμένην περίπτωσιν (3).

Τὸ Κράτος, εἰσπράττον 13,70% ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εισοδήματος (4), ἀφαιρεῖ πλέον τοῦ τρίτου (33%) τοῦ καθαροῦ εισοδήματος,

(1) Τυγχάνει πράγματι ἄξιον θαυμασμοῦ, ὅτι ἡ τελευταία ἰταλικὴ μεταρρυθμισίς ἔχει ἐγκαινιάσει, ὡς γενικὸν μέτρον, τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ πραγματικοῦ γεωργικοῦ κέρδους καὶ οὐχὶ τὸν προσδιορισμὸν τεκμαρτοῦ τοιοῦτου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐν τῷ κτηματολογίῳ ἀναγεγραμμένης ἀξίας.

(2) Ὑποκειμένοις εἰς τὴν δεκάτην (ἀνωτ. σ. 74).

(3) Βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν στοιχείων τῶν παρεχομένων ὑπὸ τοῦ κ. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, *Contribution à l'étude de l'économie rurale etc.*, ἐνθ' ἄν. σ. 115, 118, δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἐκ τοῦ κληροῦ ἀκαθάριστον εἰσόδημα δύναται ν' ἀναλυθῇ ὡς ἀκολούθως:

Ἔργασια	33 %
Μισθωτικὴ ἀξία τῆς γῆς	6 %
Λοιπαὶ δαπάναι	30 %
Κέρδος τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως	31 %
Σύνολον	100 %

(4) Ἀνωτ. σ. 76. Ἰδόμεν οἷος ἔδει νὰ εἶναι ὁ φόρος οὗτος, ἐὰν ἐπεβάλλετο συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχάς τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εισοδήματος.

Διὰ τὴν μισθωτικὴν ἀξίαν, θὰ ἐπεβάλλετο ὁ φόρος τῆς κατηγορίας Β, 18,2%, ἤτοι $6 \times 18,2\%$ 1.092 %

Διὰ τὰ κέρδη τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως, μετ' ἔκπτωσιν ποσοῦ τινος δι' ἐλάχιστον συντηρήσεως, ἤτοι καθαρὸν 8%, $31 \times 8\%$ 2,480

Διὰ τὴν ἐργασίαν, τῆς ὁποίας δεχόμεθα ὅτι θ' ἀπαλλαγῇ τοῦ φόρου τοῦλάχιστον τὸ ἡμισυ ὡς ἐλάχιστον συντηρήσεως, ἤτοι 16,5 πρὸς 1,40% 0,229
ἤτοι ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος 3,801 %

τοῦ προερχομένου ἐκ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας καὶ ἐκ τοῦ κέρδους τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως (1) (2).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων προκύπτει ἐμφανῶς, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ προϊόν βαρύνεται περισσότερον παντὸς ἄλλου, ἢ δ' ἐπιβάρυνσις αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπιπίπτουσα ὀλόκληρος ἐπὶ τῆς παραγωγῆς. Ὁ σφοδρὸς ἀνταγωνισμὸς τῶν λοιπῶν ἀνατολικῶν καπνῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιβάρυνσις ἀνέρχεται μόνον εἰς τὸ ἕβδομον τοῦ ἡμετέρου φόρου, ὡς καὶ ἡ μεγάλη ἐλαστικότης, ἣν παρουσιάζει ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἀγορᾷ ἡ ζήτησις τῶν ἐλληνικῶν καπνῶν, προϊόντος πολυτελείας (3), συντελοῦσιν ὥστε ἡ ἐπίπτωσης τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ νὰ καθίσταται σχεδὸν ἀδύνατος. Ἡ πιθανότης αὕτη τῆς ἐπίπτωσης μειοῦται ἔτι μᾶλλον, ἐκ τοῦ ὅτι οἱ ξένοι ἀγορασταί, ἀντιπροσωπευόμενοι ὑπὸ οἰκῶν παγκοσμίου ἐμπορίου, διενεργοῦσι τὰς ἀγοράς των ἐν Ἑλλάδι ἀπευθείας ἀπὸ τοὺς παραγωγούς (4).

¹ Ἐν ἄλλαις λέξεσι, τὸ Κράτος εισπράττει ἐπὶ τοῦ καπνοῦ φόρον κατὰ πολὺ βαρύτερον τοῦ ἐπὶ τῶν λοιπῶν εισοδημάτων ἐπιβαλλομένου (13,70% ἀντὶ 3,80%).

(1) Βλ. σημειώσεις 3 καὶ 4 σ. 110.

(2) ΑΧ. ΜΑΝΤΖΑΡΗ, ἐνθ' ἀν. σ. 147: «Ὁ καπνὸς φορολογεῖται ὅσον κανένα ἄλλο γεωργικὸν ἢ βιομηχανικὸν προϊόν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ὑποθέτω καὶ εἰς καμμίαν ἄλλην χώραν... Εἰς τὴν Τουρκίαν πληρώνει κατ' ἀναλογίαν δρχ. 1,25% καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν δρχ. 0,25-1,10%».

Τὰ μέλη τῆς Κοινοβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην τοῦ καπνικοῦ ζητήματος ὁμοφώνως ἐτόνισαν, ὅτι ἡ φορολογία τοῦ καπνοῦ εἶναι βαρυντάτη: Πρβλ. *Τὸ καπνικὸν ζήτημα* (Ἰ. Πουργ. Ἐθν. Οἰκ.) ἐνθ' ἀν., τὰς γνώμας τῶν κ. κ. Μπακάμπαση (σ. 25-28), Ἀθηνοδώρου (σ. 39), Ἀναστασιάδου (σ. 53), Ἀνθρακοπούλου (σ. 56), Θεοδορίδου (σ. 75), Ξένου (σ. 91), Παπαθανάση (σ. 119) καὶ δὴ τὴν μελέτην τῶν εἰδικῶν εισηγητῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος κ. κ. Νικολαΐδου καὶ Λαμπριανίδου (σ. 79-82). Ἡ τελευταία αὕτη μελέτη, ἀναφερομένη εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ καπνοῦ ἦτο ἄγνωστος ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ 1914, παρατηρεῖ, ὅτι οὗτος εἶναι πάντοτε ἄριστος ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν λοιπῶν προϊόντων, ἐπαχθῆς καὶ ἀφόρητος, ὡς καὶ ὅτι εἶναι ἐπιπλάσιος τοῦ ἐν ταῖς λοιπαῖς βαλκανικαῖς χώραις ἐπιβαλλομένου (Π. γ. μία ὀκτὸ καπνοῦ ἀξίας 40 δρχ. ἐπιβαρύνεται ἐν Ἑλλάδι μὲ δρχ. 7,68, ἐν Βουλγαρίᾳ μὲ 1 δρχ. καὶ ἐν Τουρκίᾳ μὲ 1 δρχ.).

(3) Τὰ ἀνατολικά καπνὰ ἀποτελοῦσι τὰ 8,88% τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς, ἐξ αὐτῶν δὲ τὰ 3,93% ἀναλογοῦσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Δεδομένου ὅμως, ὅτι τὰ ἐλληνικά καπνὰ εἶναι κυρίως ἀνωτέρας ποιότητος, ἡ ἀναλογία τῆς ἀξίας των εἶναι κατὰ πολὺ ἀνωτέρα. Ἡ Ἑλλάς παράγει τὰ καλύτερα καὶ τὰ πλέον φημισμένα ἐν τῷ παγκοσμίῳ ἐμπορίῳ ἀνατολικά καπνὰ (ΜΑΝΤΖΑΡΗ, ἐνθ' ἀν. σ. 48).

(4) Εἰς τὸ δυσάρεστον τοῦτο γεγονός προστίθενται καὶ τὰ μειονεκτήματα, ἅτινα παρουσιάζει τὸ σύστημα μονοκαλλιέργειας, ὅπερ ἐφαρμόζεται διὰ τὸν καπνόν,

Ὁ καπνὸς ὑφίσταται διττὴν ἀδικίαν: ἀφ' ἑνός, τοῦ φόρου ὄντος τοῦ αὐτοῦ τόσον διὰ τὴν πλουσίαν ὅσον καὶ διὰ τὴν πτωχὴν καλλιέργειαν, ἢ ἐπιβάρυνσις τῶν διαφορῶν ποιοτήτων καπνοῦ δὲν εἶναι ἴση ἀφ' ἑτέρου, ἐπειδὴ ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ καπνοῦ εἶναι πολὺ βαρύτερος ἢ ἐφ' οἴουδῆποτε ἄλλου προϊόντος, ὁ καπνὸς εὐρίσκεται εἰς μειονεκτικὴν θέσιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν λοιπὴν παραγωγὴν τῆς χώρας (1).

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ Κράτος δὲν δύναται νὰ καυχᾶται, ὅτι, ἀπὸ ἀπόψεως φορολογίας, ἐξήτασεν εὐμενῶς, οὐδὲ δικαίως, τὸ πολυτιμότερον τῶν προϊόντων του.

Σταφίς: α) Κορινθιακὴ (2). Ἡ ἐπιβάρυνσις τοῦ προϊόντος τούτου εἶναι μικροτέρα τῆς τοῦ καπνοῦ· ἐξ ἄλλου τὰ ἔσοδα τοῦ Κράτους ἐν προκειμένῳ ὑπῆρξαν λίαν ἀσταθῆ, λόγῳ τῆς κρίσεως, τὴν ὁποίαν διῆλθεν ἡ σταφίς καὶ τῶν ζημιῶν, ἃς ὑπέστη ὡς ἐκ τούτου ὁ Α.Σ.Ο. (3).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιβάρυνσιν τοῦ καθαροῦ προϊόντος, οὐδ' ἐνταῦθα εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ δεδομένα (4). Ἐν τούτοις δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡ μέση ἐπιβάρυνσις ἀνέρχεται εἰς τὸ ἑβδομον (14%) τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, ἀποτελουμένου ἐκ τῆς μισθω-

ιδία δ' ἐκεῖ ἔνθα ὁ γεωργικὸς κληρὸς εἶναι ἀνεπαρκής· ἡ κρίσις, ἣν διέρχεται τὸ προϊόν, στερεῖ τὸν παραγωγὸν τοῦ μόνου στηρίγματός του καὶ ὑποχρεοῖ αὐτὸν ὅπως πωλῇ τὸ προϊόν του εἰς χαμηλοτάτας τιμὰς· αἱ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἐνεργηθεῖσαι ἀγοραὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀνακουφίσεως τῶν παραγωγῶν (βλ. σ. 74 σημ. 2) ἐγένοντο εἰς τιμὰς ἐξευτελιστικὰς.

(1) Τινὲς ἰσχυρίσθησαν μάλιστα ὅτι ὁ καπνοπαραγωγὸς ὑφίσταται, δι' ἐπιπτώσεως, μέρος τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ φόρου καταναλώσεως. Τὸ ἀληθὲς τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου ἐξαργυρᾶται ἐκ πλείστων ὄσων περιστάσεων, αἵτινες δὲν δύναται ν' ἀποτελέσωσιν ἀντικείμενον μελέτης περὶ ἀμέσου φορολογίας·

(2) Σύστημα τοῦ Ἀυτονόμου Σταφιδικοῦ Ὄργανισμοῦ (ἀνωτ. σ. 76).

(3) Ἰδίᾳ τ' 1930 καὶ 1931.

(4) Συμφώνως πρὸς μελέτην γενομένην ὑπὸ τοῦ Α.Σ.Ο. περὶ τῆς κορινθιακῆς σταφίδος, ἔχομεν τοὺς ἐξῆς ἀριθμοὺς:

α) Πεδιάδες	(Εἰς Δραχμὰς)		
	Κατώτατον	Ἀνώτατον	Μέσον
Κῶστος καλλιέργειας κατὰ στρέμμα. .	830	1.335	1.117,9
Καθαρά ἀπόδοσις » » »	140	1.328	650,3
Μέση ἀκαθάριστος παραγωγὴ .			1.768,2
β) Κλιτῆες			
Κῶστος καλλιέργειας κατὰ στρέμμα . .	774	1.273	912,5
Καθαρά ἀπόδοσις » » »	118	2.474	895,7
Μέση ἀκαθάριστος παραγωγὴ .			1.808,2

Εἰς τὸ κῶστος περιελήφθη ὡσαύτως καὶ ἡ ἐργασία, ἣτις ἀντιπροσωπεύει τοῦλάχιστον τὸ ἥμισυ.

Ὁ ἤδη ἐπιβαλλόμενος φόρος ἀντιστοιχεῖ περίπου πρὸς 6% (βλ. ἀν.

τικῆς ἀξίας τῆς γῆς καὶ ἐκ κέρδους γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως (1).

Ἐν γένει δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι τὸ προϊὸν τῆς σταφίδος εἶναι ἐκ τῶν ὀλιγώτερον φορολογουμένων ἐν Ἑλλάδι, ἐν συγκρίσει δὲ πρὸς τὸν καπνὸν, ἀπὸ φορολογικῆς ἀπόψεως, εὐρίσκεται εἰς θέσιν προνομιοῦχον.

β) *Λευκὴ σταφίς (σουλτανίνα)* (2).— Δύναται νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ἡ σουλτανίνα εἶναι, ἀπὸ φορολογικῆς ἀπόψεως, ἐκ τῶν πλέον εὐνοηθέντων προϊόντων (3). Ἡ μέση ἐπιβάρυνσις ἀνέρχεται εἰς τὸ ὄγδοον (12%) τοῦ καθαροῦ προϊόντος (4).

Προϊόντα ἐλαίας.— Ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς δεκάτης, τὰ μειονεκτήματα τοῦ φόρου εἶναι λίαν ἐμφανῆ· ἡ ἐπιβάρυνσις τῆς δεκάτης ἀποροφᾷ μεταξὺ 10% καὶ 25% τοῦ καθαροῦ προϊόντος (μισθωτικῆς ἀξίας τῆς γῆς καὶ κέρδους γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως) (5). Ὁ φόρος

σημ. σ. 78 - 79) ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος· τὸ ποσοστὸν τοῦτο βαρύνει τὸ καθαρὸν προϊὸν κατὰ 16% διὰ τὰς πεδιάδας καὶ κατὰ 12% διὰ τὰς κλιτύς, ἤτοι κατὰ μέσον ὄρον κατὰ 14%.

(1) Τινὲς ἰσχυρίσθησαν, ὅτι ὁ φόρος καταναλώσεως ἐπὶ τοῦ ἐκ σταφίδος οἴνουπνεύματος ἐπιπίπτει ἐπὶ τῆς σταφίδος. Ἄλλ' ὡς εἶπομεν ἤδη ἀναφορικῶς πρὸς τὸν καπνὸν (βλ. σ. 112, σημ. 2), δὲν ἐνδεικνύται νὰ ἐξετασθῆ ἐνταῦθα τὸ βásiμον ἢ μὴ τοιοῦτου ἰσχυρισμοῦ.

(2) Φόρος κατὰ τὴν ἐξαγωγήν (ἀνωτ. σ. 79).

(3) Αἱ πρὸς ἄλλας περιφερείας τῆς χώρας ἐξαγόμεναι ἐκ τῶν σταφιδο- παραγωγικῶν τοιοῦτων νωπαὶ σταφυλαί, ὡς καὶ ἡ προοριζομένη διὰ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν σταφίς, ἐξαιροῦνται τοῦ φόρου. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἐξαγομένη ποσότης φορολογεῖται λίαν ἐλαφρῶς. Συμφώνως πρὸς τὸν πίνακα ἐν σελ. 72, ἡ ἀξία τῆς ὀλικῆς παραγωγῆς τῆς σουλτανίνας ἀνῆρχετο τῷ 1928 εἰς 104 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶναι σχεδὸν σταθερὸς δι' ὅλα τὰ ἔτη. Ὁ φόρος ὅθεν, ἐφόσον ἀνέρχεται εἰς 4 ἑκατομμύρια δραχμ. ἑτησίως, δὲν ὑπερβαίνει τὰ 4% ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου ἀξίας τοῦ προϊόντος καὶ τὰ 12% ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος.

(4) Ἡ ἀναλογία κώστους καὶ ἐσόδων σουλτανίνης εἶναι τοιαύτη, ὥστε τὸ ἐξ αὐτῆς καθαρὸν εισόδημα εἶναι κατὰ 5% μέχρι 10% ἀνώτερον τοῦ ἐκ τῶν λοιπῶν σταφίδων.

(5) Εἶναι ὡσαύτως δύσκολον νὰ καθορισθῆ τὸ καθαρὸν εισόδημα τῆς ἐλαίας. Βασίζόμενοι ἐπὶ τῶν στοιχείων τῶν παρεχομένων ὑπὸ τοῦ κ. Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ (ἐνθ' ἀν. σ. 122-4), δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν ὡς ἀκολούθως τὴν ὑπάρχουσαν ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν διαφόρων στοιχείων τῆς ἀκαθαρίστου παραγωγῆς:

α) Ἐλαίαι μεμνονωμένα

Ἔργασια	8%
Διάφοροι δαπάναι	8%
Μισθωτικὴ ἀξία καὶ κέρδος ἐκμεταλλεύσεως	84%
	100

είναι βαρύς, δεδομένου ότι η έλαια καρποφορεῖ μόνον καθ' ἕκαστον δεύτερον ἔτος καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀπαλλαγὴ ἐλαχίστου συντηρήσεως δέον νὰ ὑπολογίζηται εἰς τὸ διπλάσιον.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦ ἐξαγωγικοῦ φόρου, ἡ ἐπιβάρυνσις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολογισθῇ ἐπακριβῶς. Ἐάν ὅμως δεχθῶμεν, ὅτι τὰ δύο συστήματα, διὰ τῶν διαφορικῶν αὐτῶν ποσοστῶν, προκαλοῦσιν ἐξίσωσιν τῆς ἐπιβαρύνσεως, τότε ἡ ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος ἐπιβάρυνσις ἐν τῷ δευτέρῳ συστήματι εἶναι ἡ αὐτή.

Λοιπὰ προϊόντα.—Τὸ φορολογικὸν σύστημα τῶν λοιπῶν προϊόντων, ἀσταθῆς ἐν τῷ παρελθόντι, ἀνασταλὲν δὲ κατὰ τὰ τρία τελευταῖα ἔτη (1), δὲν δύναται νὰ δώσῃ σαφῆ ἰδέαν τῆς ἐπιβαρύνσεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ δημητριακὰ, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι, διὰ τοῦ συστήματος τοῦ προσωρινοῦ φόρου τοῦ 1927, ἡ ἐπιβάρυνσις ἀνέρχεται εἰς τὸ ἑβδομον (14^ο%) τοῦ καθαροῦ εισοδήματος (2). Ὑπάρχει ὅμως ἀρκε-

β) Ἐλαιῶνες

Ἔργασια	14 %
Διάφοροι δαπάναι	12 %
Μισθωτικὴ ἀξία καὶ κέρδος ἐκμεταλλεύσεως	74 %
	100

Ἐάν, ἐπομένως, δεχθῶμεν, ὅτι τὰ $\frac{3}{4}$ τῆς ἀκαθαρίστου παραγωγῆς τῆς ἐλαίας ἀποτελοῦσι τὸ καθαρὸν εισόδημα, ὁ ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου ἀξίας πρὸς 7,35% φόρος ἀφαιρεῖ 10% ἐκ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος.

Δέον ὁ φόρος οὗτος νὰ θεωρηθῇ ἔτι βαρύτερος, ἐάν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει ἕτεροι ὑπολογισμοί, γινόμενοι παρ' ἀρμοδιωτάτων προσώπων, συμφώνως πρὸς τοὺς ὁποίους τὸ καθαρὸν εισόδημα ἐκ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ἐλαίας εἶναι ἐλάχιστον ἢ ἀνύπαρκτον. Οὕτως, ὁ κ. Π. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἄν. σ. 17, ὑπολογίζει εἰς 26% (διὰ τὰς ἐλαίας) καὶ 30% (διὰ τοὺς ἐλαιῶνας) τὸ καθαρὸν εισόδημα (μισθωτικὴν ἀξίαν καὶ κέρδος ἐκμεταλλεύσεως). Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ κ. Γ. ΦΙΛΙΠΠΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἄν., τὸ εισόδημα τοῦτο δέον νὰ εἶναι περίπου 35%.

Κατὰ συνέπειαν, συμφώνως πρὸς τὰ στοιχεῖα ταῦτα, ὁ φόρος ἀφαιρεῖ σχεδὸν τὸ τέταρτον τοῦ καθαροῦ εισοδήματος (μισθωτικῆς ἀξίας καὶ κέρδους γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως).

(1) Ἄνωτ. σ. 82 ἐπ.

(2) Συμφώνως πρὸς τοὺς ἀριθμούς, τοὺς παρεχομένους ὑπὸ τοῦ κ. Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 112-4, προβαίνομεν εἰς τὴν κάτωθι ἀνάλυσιν τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος:

Σίτος

Ἔργασια	45 %
Διάφοροι δαπάναι	37 %
Μισθωτικὴ ἀξία	10 %
Κέρδος ἐκμεταλλεύσεως	8 %
	100

τὸς ἀριθμὸς προϊόντων ἀπαλλαγέντων παντὸς φόρου.

Κτηνοτροφία. — Ὡς ἐλέχθη ἤδη (1), ὁ κλάδος οὗτος ἐξαιρεῖται τῆς φορολογίας ὡς πρὸς τὰ μικρὰ ζῷα καὶ ὑπάγεται εἰς τὸν φόρον τοῦ εἰσοδήματος ἐπὶ ποσοστῷ 15,40% διὰ τὰ λοιπὰ (2).

Ὀλικὴ ἐπιβάρυνσις τῆς γεωργίας. — Ἐν τῇ ὥς ἄνω ἐπιχειρηθεῖση ἔρευνῃ, προσεπαθήσαμεν νὰ καθορίσωμεν ἐπακριβῶς τὸ ποσοστὸν, ὅπερ ἀπορροφᾷ ἡ φορολογία ἐκ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος ἑκάστου προϊόντος (3). Δέον νὰ τονισθῇ μόνον, ὅτι ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἄνευ ἐκπτώσεως ἐλαχίστου συντηρήσεως.

Ἐν τούτοις, δεδομένου ὅτι προϊόντα τινὰ ἀπαλλάσσονται τῆς ἀμέσου φορολογίας, ἔρευνα τῆς ὀλικῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς γεωργίας θὰ χρησιμεύσῃ, ὅπως δώσῃ ἰδέαν τινὰ τοῦ μέσου φόρου, ὅστις βαρύνει τὸν κλάδον τοῦτον καὶ τοὺς παραγωγούς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, δέον νὰ ἀνατρεξώμεν εἰς τὸ ἔτος 1928, οὗτινος κατέχομεν τὰ δεδομένα (4).

Ἡ ὀλικὴ παραγωγή ἐξ 20 δισεκατ. δραχμῶν ἀποφέρει, καθ' ἡμᾶς, καθαρὸν εἰσόδημα ἐκ 14 δισεκατ. εἰς τὴν γεωργίαν (5), κατανεμόμενον μεταξὺ τοῦ ἰδιοκτῆτου (ἔγγειον εἰσόδημα), τοῦ καλλιεργητοῦ (κέρδος ἐκμεταλλεύσεως) καὶ τοῦ ἀγροεργάτου (ἀγροτικὸς μισθός).

Ὁ ὑπὸ τῆς γεωργίας καταβαλλόμενος φόρος ἀνέρχεται εἰς 700

Διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς κριθῆς, σικάλως κλπ. ἡ ἀναλογία τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος εἶναι ἔτι μικροτέρα. Μόνον διὰ τὸν ἀραβόσιτον εἶναι ὅτε μὲν κατωτέρα, ὅτε δ' ἀνωτέρα τῆς τοῦ σίτου.

(1) Βλ. σ. 86.

(2) Ὁ παλαιὸς φόρος ἐπὶ τῶν μικρῶν ζῴων ἀπερρόφα σχεδὸν τὸ δέκατον (10%) τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος. Ὁ κ. Α. ΒΟΓΙΑΤΖΟΓΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 109-111, ὑπολογίζει τὸ εἰσόδημα ἐκμεταλλεύσεως ποιμνίου εἰς 77 δρχ. κατὰ κεφαλὴν. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς βαρὺ, δεδομένου ὅτι θὰ ἔπρεπε ν' ἀπηλλάσσεται μεγαλύτερον ποσὸν δι' ἐλάχιστον συντηρήσεως.

(3) Ἀνακεφαλαιοῦμεν: Καπνός 34% (σ. 110), σταφίς 15% (σ. 112), ἐλαία 10-25% (σ. 113), λοιπὰ προϊόντα 15% (σ. 114), κτηνοτροφία (1928-29) 10% (σημ. 1).

(4) Εἶναι ἀληθές, ὅτι, κατὰ τὰ μεταγενέστερα ἔτη, ἡ ἀπόδοσις τῶν φέρων παρουσιάζει μείωσιν. Ἀντιστοίχως ὁμοίως, ἡ πτώσις τῶν τιμῶν καὶ ἡ κρίσις τῶν γεωργικῶν προϊόντων συνετέλεσαν εἰς τὴν κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμόν, ἂν ὄχι εἰς μεγαλυτέραν κλίμακα, μείωσιν τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀγροτικῶν τάξεων.

(5) Ἄνωτ. σ. 90. Ἐκπίπτομεν δι' ἔξοδα παραγωγῆς, μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς ἐργασίας, τὸ τρίτον κατὰ μέσον ὄρον (δηλ. 30% διὰ τὸν καπνὸν καὶ τὴν σταφίδα, 10% διὰ τὴν ἐλαίαν, 35% διὰ τὰ λοιπὰ προϊόντα καὶ 45% διὰ τὴν κτηνοτροφίαν).

έκατ. δραχ. περίπου (1), ήτοι 3,50% επί του άκαθαρίστου εισοδήματος (2).

“Όσον άφορᾷ τήν επιβάρυνσιν του καθαρου εισοδήματος, οφείλομεν νά παρατηρήσωμεν τά εξής. Η έκπτώσις ελαχίστου συντηρήσεως εκ 14.000 δραχμῶν ετησίως (3) δι’ 750 - 800 χιλιάδας άγροτικῶν οικογενειῶν εν Ελλάδι, θ’ απήλλασε του φόρου γεωργικόν εισόδημα 11 περίπου δισεκ. δραχ. Το υπόλοιπον εκ 3 δισεκ. καθαρόν εισόδημα, καταβάλλον φόρον 700 έκατ. δραχμῶν, φορολογείται ὅθεν προς 23% περίπου (4).

Είναι καταφανές, ότι ή επιβάρυνσις αὕτη τυγχίνει βαρυντή, αὕτη καθ’ εαυτήν και εν συγκρίσει προς τήν επιβάρυνσιν τῶν εισοδημάτων ἄλλων κατηγοριῶν (5).

Λαμβανομένου ιδία ὑπ’ ὄψει, ότι, λόγω τῶν άγροτικῶν μεταρρυθμίσεων εν Ελλάδι, ή γεωργία δέν περιλαμβάνει μεγάλας επιχειρήσεις, ἀλλά χρησιμεύει προς παροχήν εργασίας και προς ικανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς μεγαλυτέρας μάζης του πληθυσμοῦ, ή επιβάρυνσις ἀποβαίνει καταθλιπτική, μάλιστα διά τινά προϊόντα (π. χ. τόν καπνόν) συντριπτική.

Τὸ ζήτημα τοῦ κτηματολογίου (6).

Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ότι το νομικόν κτηματολόγιον παρέχει ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας (7). Η χρησιμότης αὐτοῦ ἀνεγνωρίσθη ὡσαύτως εν Ελλάδι, ὡς και εν ἄλλαις χώραις ἔνθα ἐλλείπει τὸ σύστημα

(1) Βλ. πίνακας παραρτήματος.

(2) Ὑπομνήσκομεν, ότι ὑπάρχουσιν επί πλέον βαρύτεροι πρόσθετοι τοπικοί φόροι, υπερβαίνοντες τὸ ἡμισυ του κρατικοῦ τοιοῦτου. Η ὀλική επιβάρυνσις ἀνέρχεται, ὅθεν, εις 5% τοῦλάχιστον ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου παραγωγῆς.

(3) Το άγροτικόν τοῦτο ελάχιστον συντηρήσεως (βλ. σ. 101) ὑπολογίζεται εις δραχ. 14.400 (Βογιατζόγλου, δι’ οικογένειαν τεσσάρων ἀτόμων) ἢ 789 χρυσῆς δραχμῆς (Κρίκος). Το ἐκπιπτόμενον ελάχιστον συντηρήσεως διά τοὺς μισθωτοὺς (βλ. κατωτ. κατηγορίαν ΣΤ’) ὄρίζεται εις 18.000 δραχ. ετησίως.

(4) Η, μετὰ τῶν τοπικῶν φόρων, 34%.

(5) Π. χ. αἱ οἰκοδομαὶ (14,56%), αἱ ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις (19,60%) κλπ.

(6) ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ (Λαδᾶ), ἐνθ’ ἀν. σ. 229: ή λέξις «cadastre» (κτηματολόγιον παράγεται, κατά τήν κοινοτέραν ἐρμηνείαν, εκ τῆς ἐλληνικῆς λέξεως «καταστρωθῆτω», κατ’ ἄλλους ὁμως εκ τῆς λέξεως «capitastrium».

(7) Ἀντικατοπτρίζει τοῦτο τήν νομικήν και γεωμετρικήν κατάστασιν τῆς ἀκινήτου ιδιοκτησίας, διευκολύνει τήν ἀπόδειξιν τῶν ὑποθηκῶν και τήν κτηματικήν πίστιν, παρέχει τὰ στοιχεῖα, τ’ ἀναγκαιοῦντα διά πείσης φύσεως μελέτας τεχνικῶν ἔργων, βελτιώσεως του ἐδάφους κλπ. Ἀλλά προπαντός, ὅπερ και μᾶς ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερω, ἐπιτρέπει τοῦτο τήν ἐφαρμογήν δικαίας φορολογίας τῆς ἀκινήτου ιδιοκτησίας.

τοῦτο⁽¹⁾. Μεταξὺ τοῦ συστήματος Torrens⁽²⁾ καὶ τοῦ Grundbuch⁽³⁾, τὸ δεύτερον ἀσφαλῶς προσαρμόζεται κάλλιον εἰς τὰς συνθήκας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀπόλυτος αὐτοῦ ἀποδεικτικὴ δύναμις θέλει ἀποκαταστήσει τὴν τάξιν εἰς τὸ σύστημα ἀποδείξεως τῶν ἐμπραγμάτων δικαιωμάτων καὶ εἰς τὴν δημοσιότητα αὐτῶν· τὰ δὲ οἰκονομικῆς φύσεως στοιχεῖα θέλουσι χρησιμεύσει διὰ τὴν ἐδραίωσιν τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας.

Ἡ Ἑλλάς, ἐν τῷ παρελθόντι, προσεπάθησεν ἐπανειλημμένως⁽⁴⁾ νὰ καθιερώσῃ τὸ σύστημα τοῦτο⁽⁵⁾, μόλις ὅμως τῷ 1926 ἐτέθησαν ἐν χρήσει τὰ πρῶτα κτηματολόγια εἰς τὰς ἀστικὰς περιφερείας, ὅπου

(1) Διὰ τὴν Γαλλίαν πρβλ. J. HÉMARD, *Droit civil*, Paris, 1928, τ. I, σ. 480. Πρβλ. ὡσαύτως εἰσήγησιν εἰς τὴν εἰδικὴν γαλλικὴν ἐπιτροπὴν ἐπὶ τοῦ Κτηματολογίου (τοῦ 1891), φρονουῦσαν ὅτι τὸ κτηματολόγιον «ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς ἀκινήτου ἰδιοκτησίας».

(2) R. R. TORRENS: *Reform of the Law of Real Property*, London, 1858. *Registration of the Title Land*, London, 1859.

Λόγω τῶν ὑφισταμένων δυσχερειῶν διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν δικαιωμάτων ἰδιοκτησίας, τὸ σύστημα τοῦτο ἐφηρμόσθη ἰδίᾳ εἰς χώρας, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία εἶναι πρόσφατος καὶ εἰς τὰς ὁποίας ἐπικρατεῖ τὸ σύστημα τῆς ἑκτατικῆς μονοκαλλιεργείας (Αὐστραλία καὶ ἄλλαι ἀγγλικαὶ ἀποικίαι, ἔτι δὲ καὶ ἡ Τύνις κλπ.).

Ἐν προσαρμόζεται τοῦτο εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι συνθήκας.

(3) Εἰσαχθὲν ἐν Πρωσίᾳ τῷ 1872, ἐγενικεύθη τοῦτο εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν (νόμοι τοῦ 1896· τὸ σύστημα περιελήφθη καὶ ἐν τῷ γερμανικῷ ἀστικῷ κώδικι). Πρβλ. HÉMARD, ἐνθ' ἄν., BRÄUER, ἐνθ' ἄν., ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἐνθ' ἄν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ κτηματικοῦ μητρώου (*Grundbuch*) παρεχομένη ὑπηρεσία, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀσφάλειαν τῶν συναλλαγῶν καὶ τὴν κτηματικὴν πίστιν, ὤθησε πλεῖστα κράτη, ὅπως καταβάλωσι συνεχεῖς προσπαθείας πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὀργανώσεως κτηματολογίου, παρὰ τὰς μεγάλας δυσχερείας, αἰτινες συναντῶνται ἐν τῇ ἐπιτελέσει τῆς ἐργασίας ταύτης.

(4) Βλ. λεπτομερείας ἐν τῇ ἐξόχῳ μελέτῃ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Δ. Ν. ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ, μέλους τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, πρυτάνεως τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, Διευθυντοῦ τῆς Τοπογραφικῆς Ὑπηρεσίας καὶ τοῦ Κτηματολογίου, *Τὸ πρόβλημα τοῦ κτηματολογίου ἐν Ἑλλάδι*, ἐν τῷ περιοδικῷ «Τεχνικὰ Χρονικά», Ἀθῆναι, 15 Ὀκτωβρίου, 1932.

Πρβλ. ὡσαύτως Κ. Δ. ΚΑΡΟΥΣΟΥ, *Μελέτη ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου*, Ἀθῆναι, 1898.

(5) Αἱ πρῶται σοβαραὶ προσπάθειαι χρονολογοῦνται ἀπὸ τῆς ὑπουργίας Τρικυπῆ, τῷ 1880. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ 1909 οὐδεμίαν ἐργασία συντελέσθη. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ ἔτους τούτου περιέλαβεν εἰς τὸ πρόγραμμά της τὴν ὀργάνωσιν κτηματολογίου, ψηφισθέντος πρὸς τοῦτο τοῦ νόμου ΓΧΝΖ' τῆς 22ας μαρτίου 1910, προτάσει τῶν ὑπουργῶν Π. Ζαῖμη (Δικαιοσύνης), Α. Εὐταξία

τεχνικαὶ καὶ νομικαὶ ἐργασίαι εἶχον συντελεσθῆναι⁽¹⁾. Τοῦτο ὅμως ἀποτελεῖ μόνον ἀπαρχὴν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ συστήματος εἰς μικρὸν μέρος τῆς ὅλης ἐπιφανείας τῆς χώρας.

Δραστηριωτέρα ἐνέργεια κατέστη ἀναγκαία ἐν τῇ ὑπαίθρῳ. Ἡ ἀγροτικὴ μεταρρύθμισις καὶ ἡ ἐγκατάστασις τῶν προσφύγων ἠλλοίωσαν τὴν μορφήν τῶν $\frac{3}{4}$ τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας⁽²⁾. Ἡ ἰδιοκτησία αὕτη περιῆλθε προσωρινῶς εἰς τὸ Κράτος δι' ἀπαλλοτριώσεως, κατανέμεται δὲ βαθμηδὸν μεταξὺ τῶν ἀποκαθισταμένων γεωργῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένοντο τεχνικαὶ κτηματολογικαὶ ἐργασίαι⁽³⁾ εἰς μεγάλην κλίμακα. Ἡ προσπάθεια αὕτη ὑπῆρξε σοβαρά, τὰ δ' ἀποτελέσματα οὐχὶ εὐκαταφρόνητα. Ἡ ὀριστικὴ ὅμως διανομὴ καὶ ἡ παραχώρησις τῶν τίτλων κυριότητος δὲν συνετελέσθησαν εἰσέτι, ὅ' ἀπαιτηθῆναι δὲ πρὸς τοῦτο τοὐλάχιστον διετία.

Ἡ μελέτη τοῦ διὰ νομικοὺς σκοποὺς κτηματικοῦ μητρώου εἶναι ἀναγκαία, ὡς σχετιζομένη καὶ πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ φορολογικοῦ κτηματολογίου. Βεβαίως δ' ἡ ὀργάνωσις κτηματικοῦ μητρώου καταλλήλου (Οἰκονομικῶν) καὶ *I. Κωνσταντινίδου* (Στρατιωτικῶν), τῆς κυβερνήσεως *Μαυρομιχάλη*.

Λόγω τῶν πολέμων, αἱ ἐργασίαι διεκόπησαν, ἐπέιγουσαι ὅμως ἀνάγκαι ὑπερξέωσαν τὸ Κράτος, ὅπως λάβῃ μέτρα πρὸς ἐπίσπευσιν τῆς ἐργασίας. Οὕτως, ἡ πυρκαϊὰ τῆς Θεσσαλονίκης τῷ 1917 ἐγένετο ἀφορμὴ διὰ τὴν ψήφισιν τοῦ νόμου 1122 τῆς 4ης ἰανουαρίου 1918 (ὑπουργ. *Παπαναστασίου*, Κυβέρν. *Βενιζέλου*), βασιζομένου ἐπὶ σχεδίου καταρτισθέντος ὑπὸ τῶν κ. κ. Μ. Ἀγαθονίκου (ἤδη ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας), Θ. Πετμεζᾶ (Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου) καὶ Δ. Λαμπαδαρίου. Ὁ νόμος οὗτος, εἰσάγων προσωρινὸν κτηματολόγιον, ἐφηρμόσθη τὸ πρῶτον ἐν Θεσσαλονίκῃ, κατόπιν ἐν Ἀθήναις, Σέρραϊς, Δράμα καὶ ἄλλαις πόλεσιν.

Τῷ 1920 ἤρξατο νέα μελέτη τοῦ ζητήματος, σκοποῦσα εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν νομικῶν διατάξεων, αἵτινες ἔδει νὰ εἰσαχθῶσιν ἐν τῷ ἀστικῷ δίκαιῳ καὶ ἐν τῇ δικονομίᾳ. Τῇ πρωτοβουλίᾳ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης *Ἰ. Τσιριμώκου*, ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος εἰδικὴ ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Π. Θηβαίου. Ἡ μελέτη αὕτη ἐπανελήφθη τῷ 1927 (ὑπουργ. *Τουρκοβασίλη*) παρ' ἐτέρας ἐπιτροπῆς.

(¹) Ν. Δ. τῆς 12ης ἀπριλίου 1926. Διὰ τὰς λοιπὰς ἐπαρχίας ἰσχύει τὸ παλαιὸν καθεστῶς τῶν νόμων τῆς 11ης αὐγούστου 1836 (περὶ ὑποθηκῶν) καὶ τῆς 29ης ὁκτωβρίου 1856 (περὶ μεταγραφῶν).

(²) Βλ. τὴν ἀξιόλογον μελέτην τοῦ κ. Γ. ΞΕΝΟΥ, τμηματάρχου τῆς Τοπογραφικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, *Τακτοποιήσις καὶ παγίωσις τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας*, ἐν τῷ περιοδικῷ «Τεχνικὰ Χρονικά», Ἀθήναι, 15 ὁκτωβρίου 1932· πρβλ. ὡσαύτως ἔργα ἀναφερόμενα ἀνωτέρω ἐν σ. 70.

(³) Ὁργανώθη εἰδικὴ ὑπηρεσία ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Γεωργίας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν κ. κ. Μυλωνᾶ, Νομικοῦ καὶ ἤδη τοῦ κ. Ξένου. Αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων συνετέλεσαν ὡσαύτως εἰς τοῦτο.

πρὸς ἐξυπηρέτησιν ἀμφοτέρων τῶν σκοπῶν εἶναι προτιμητέα. Ἡ συμπλήρωσις ὅμως τοῦ ἔργου θ' ἀπαιτήσῃ μακρὸν χρόνον καὶ ὑπερόγκους δαπάνας. Ἐξ ἄλλου, τοῦτο εἶναι καὶ τὸ ἀσθενὲς σημεῖον παντὸς κτηματολογίου, ἀποτελεῖ δὲ τὸ ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα τῶν πολεμίων αὐτοῦ. Ὑπελογίσθη παρ' εἰδικῶν (1), ὅτι τὸ νομικὸν κτηματολόγιον, πλήρες δι' ὀλόκληρον τὴν χώραν (2), θὰ συμπληρωθῇ ἐντὸς 70 ἔτων τοῦλάχιστον, θ' ἀπαιτήσῃ δὲ δαπάνην 4-5 δισεκ. δραχμῶν (3). Τοῦτο ἀποτελεῖ ἓνα τῶν λόγων, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ μεταρρυθμιστὴς τῆς ἀμέσου φορολογίας τοῦ 1919 δὲν ἠδυνήθη νὰ βασιίσῃ τὴν μεταρρυθμίσιν τῆς φορολογίας ἀκινήτου ἰδιοκτησίας ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου (4).

Αἱ δυσχέρειαι αὗται προτρέπουσιν ἡμᾶς, ὅπως ἐρευνήσωμεν κατὰ πόσον θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χωρισθῇ ἡ ἐργασία, ὀργανομένου κτηματολογίου καταλλήλου μόνον διὰ τοὺς δημοσιονομικοὺς σκοποὺς, κατὰ τὸ παράδειγμα ἐτέρων χωρῶν (5). Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ θ' ἀφίσωμεν κατὰ μέρος προσωρινῶς τὰς οἰκοδομάς, διὰ τὰς ὁποίας ὁ φόρος

(1) ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ, ἐνθ' ἄν.

(2) 100.000 τετρ. χιλιόμετρα (μετ' ἀφαιρέσιν 27.000 χμ. ἀντιπροσωπεύοντων ὄρη, λίμνας, τενάγη, ἅτινα δὲν ἐκτμηματογραφήθησαν).

(3) Τὸ κτηματικὸν μητρώον ἐν Ἑλβετίᾳ, συμφώνως πρὸς τὸ πρόγραμμα ὀργανώσεώς του, δημοσιευθὲν τὴν 1ην Ἰανουαρίου 1917, θ' ἀπαιτήσῃ 60 ἔτη καὶ δαπάνην ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς 2 δισεκατομμύρια δραχμῶν (ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΥ, ἐνθ' ἄν.). Ἡ ὀργάνωσις τοῦ γαλλικοῦ κτηματολογίου διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1807 μέχρι τοῦ 1850, ἦτοι 43 ἔτη, ἐστοίχισε δὲ 153 ἑκατομμύρια φράγκα· ἐν Αὐστρίᾳ, διήρκεσεν αὕτη ἀπὸ τοῦ 1817 μέχρι τοῦ 1860, ἦτοι 43 ἔτη, ἀπαιτήσασα δαπάνην 92 ἑκατομμυρίων· ἐν Πρωσσίᾳ, αὕτη διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1861 μέχρι τοῦ 1866, ἦτοι 5 ἔτη μόνον, ἡ δαπάνη ὅμως ὑπῆρξε κολλοσιαία. Ἐν τῷ Βελγικῷ Κόγκω, ἡ ἐργασία αὕτη, γενομένη ἐσχάτως τῇ βοηθείᾳ ἀεροπλάνων, διήρκεσε σχεδὸν μόνον δύο ἔτη.

(4) Ὁμοφώνως σχεδὸν ἐδηλοῦτο τότε, ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ βασιίσθῃ ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου, οὕτινος ἡ ὀργάνωσις θὰ ἦτο λίαν βραδεῖα. Τινὲς μάλιστα ἰσχυρίσθησαν, ὅτι τὸ κτηματολόγιον εἶναι περιττόν, ἐπικαλούμενοι τὸ παράδειγμα ἄλλων χωρῶν, ἐνθα, ἐλλείψει ἀναθεωρήσεως, δὲν παρεῖχε τοῦτο πλεον ἀκριβῆ εἰκόνα τῶν πραγματικῶν εἰσοδημάτων. Τὰ ἐσφαλμένα ταῦτα ἐπιχειρήματα ἀνεπτύχθησαν ὡσαύτως ἐνώπιον τῆς Βουλῆς κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου (Βλ. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, *Περίληψις κειμένης ἀμέσου φορολογίας*, ἐνθ' ἄν. σ. 109, *Εἰσήγησις εἰς τὴν Κοινοβουλευτικὴν Ἐπιτροπὴν* καὶ ἐν σ. 141, *ἀγόρευσις τοῦ κ. Βαλαλά*).

(5) Π. χ. ἐν Γαλλίᾳ. Τυγχάνει ἄλλως τε γνωστόν, ὅτι, πλὴν τῆς Γερμανίας, ἦτις ἠδυνήθη νὰ συνδυάσῃ ἀμφοτέρους τοὺς σκοποὺς (νομικὸν καὶ φορολογικόν) ἐν τῷ κτηματολογίῳ της, αἱ πλεῖσται χώραι ἠρκέσθησαν μόνον εἰς τὸ φορολογικὸν κτηματολόγιον.

εἶνε δυνατόν νά μὴ βασίζηται ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου, ὡς ἐλέχθη ἤδη (¹).

Ἐπομένει ὅθεν νά μελετηθῶσιν οἱ ὅροι τῆς ὀργανώσεως τοῦ φορολογικοῦ κτηματολογίου τῆς γεωργικῆς ἰδιοκτησίας, ζήτημα τὸ ὁποῖον θέλομεν πραγματευθῆ κατωτέρω εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν Συμπερασμάτων.

Συγκριτικὴ νομοθεσία.

Τὰ Κράτη, τὰ ὁποῖα προέβλεψαν τὴν ὀργάνωσιν κτηματολογίου (²), ἐπιβάλλουσι φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος ἢ φόρον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου.

Ἐν Γαλλίᾳ, ἐπιβάλλεται φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος ὑπὸ δύο μορφάς :

1) Φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ ἔγγειου εἰσοδήματος (μισθώματος ἢ μισθωτικῆς ἀξίας)· οὗτος εἶναι ὁ ἔγγειος (κτηματικός) φόρος ἐπὶ τῆς μὴ ᾠκοδομημένης ἰδιοκτησίας.

2) Φόρος ἐπὶ τοῦ κέρδους τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως (³)· τὸ εἰσόδημα ὑπολογίζεται κατὰ τεκμήριον ὡς πολλαπλάσιον τοῦ καθαροῦ ἔγγειου εἰσοδήματος.

Τὸ σύστημα βασίζεται ἐπὶ φορολογικοῦ κτηματολογίου, ἀναθεωρηθέντος τῷ 1914 καὶ ὑπὸ ἀναθεώρησιν ἤδη (⁴).

(¹) Ἄνωτ. σ. 56.

(²) Ἄπλοῦν φορολογικὸν κτηματολόγιον ἢ μετὰ νομικοῦ κτηματικοῦ μητρώου.

(³) Ὁ φόρος οὗτος περιλαμβάνει ὡσαύτως καὶ τὴν συνήθη κτηνοτροφικὴν ἐκμετάλλευσιν.

(⁴) Πρβλ. G. JÈZE (μετάφρ. Γεωργαντᾶ), ἔνθ' ἄν. III, σ. 474 ἐπ.—ALLIX - LECERCLÉ ἔνθ' ἄν. I σ. 185 ἐπ.—E. ALLIX ἔνθ' ἄν. σ. 531 ἐπ. Ὁ κτηματικός φόρος ἐπεβάλλετο, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῆς 3ης τοῦ μηνὸς frimaire τοῦ VII ἔτους (ἀπὸ γαλλικῆς ἐπαναστάσεως), τόσον ἐπὶ τῶν γαιῶν ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν, κατὰ σύστημα διανεμητὸν καὶ ἀναλόγως πρὸς τὸ εἰσόδημα. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἐβασίζετο οὗτος ἐπὶ κτηματολογίου, περὶ οὗ πρόβλεψε μόνον ὁ νόμος τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1807 τῇ ἐπιμονῇ τοῦ Ναπολέοντος καὶ ὅπερ ἐπεραιώθη μόλις τῷ 1850. Ὁ φόρος ὑπέστη τροποποιήσεις τινάς, ἐξ ὧν σπουδαιότερα εἶναι ἡ μετατροπὴ τοῦ διανεμητοῦ συστήματος εἰς ἀναλογικόν. Ἡ τροποποίησις αὕτη ἐπηνέχθη διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1890 διὰ τὰς οἰκοδομὰς καὶ διὰ τοῦ νόμου τῆς 29ης μαρτίου 1914 διὰ τὰς γαίας. Προκειμένου περὶ γαιῶν, παρετηρήθη, ὅτι αἱ ἐν τῷ κτηματολογίῳ ἀποτιμήσεις δὲν συνεβάδισαν μὲ τὴν πρόοδον καὶ τὰς μεταβολὰς τῆς καλλιέργειας. Οἱ ἀντιτιθέμενοι εἰς τὸ σύστημα τοῦ κτηματολογίου ἔλεγον, ὅτι τοῦτο ἀπεῖχεν ἤδη τῆς πραγματικότητος πρὶν ἢ περατωθῆ. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ νόμος τῆς 31ης δεκεμβρίου 1907 προέβλεψε νέαν ἐκτίμησιν, αἱ δὲ σχετικαὶ

Ἐν Βελγίῳ, ἐφαρμόζεται σύστημα παρεμφερές πρὸς τὸ τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ πληρέστερον (¹).

Ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ φορολογία βασίζεται ὡσαύτως ἐπὶ δυαδικῷ κτηματολογικῷ συστήματι, ἡ γεωργικὴ ὅμως ἐκμετάλλευσις ἢ διενεργουμένη παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδιοκτῆτου ἀπαλλάσσεται τῆς φορολογίας, τοῦ ἰδιοκτῆτου καταβάλλοντος μόνον τὸν κτηματικὸν φόρον (²).

ἔργασίαι ἤρχισαν τῷ 1914. Ἐκτοτε ὁ φόρος ἔχει ὡς φορολογητέαν ὕλην ἀπευθείας τὴν μισθωτικὴν ἀξίαν τῆς γῆς. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀτόπων, αὐτὰ παρατηρήθησαν ἐν τῷ παρελθόντι, ὠρίσθη, ὅτι ἡ μισθωτικὴ ἀξία θὰ ἀναθεωρεῖτο ἀνά πᾶσαν εἰκοσαετιάν. Ἡ ἀναθεώρησις αὕτη θὰ ἐγένετο βαθμηδόν πρὸς τοῦτο ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς 20 περιφέρειας, διότι εἶχε παρατηρηθῆ τῷ 1907-14., ὅτι ἡ γενικὴ ἀναθεώρησις εἰς τὸν νομὸν τοῦ Σηκουάνα. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου, ὀρισθὲν εἰς 4 % τῷ 1907, ἀνέρχεται σήμερον εἰς 18 % (ἀπὸ τοῦ 1926). Ὁ φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐπιβάλλεται ἐπὶ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος, ὑπολογιζομένου εἰς 5/4 τῆς εἰς τὸν κτηματικὸν φόρον ὑποκειμένης μισθωτικῆς ἀξίας. Ἐξαιρετικῶς διὰ τὰς καλλιεργησίμους γαίας, ὁ συντελεστὴς οὗτος ὀρίζεται εἰς 150 %. Πάντως, αἱ ἐταιρεῖται, ὡς καὶ αἱ βιομηχανικαὶ καὶ αἱ ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις, αἱ ἀσχολούμεναι ὡσαύτως μὲ τὴν γεωργικὴν ἐκμετάλλευσιν, φορολογοῦνται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πραγματικῶν κερδῶν τῶν.

(¹) Ἐφαρμόζεται ἐν Βελγίῳ σύστημα δυαδικῷ κτηματικῷ φόρῳ, ἐφαρμοζομένου ἐπὶ τῶν γαιῶν καὶ τῶν οἰκοδομῶν· ὁ φόρος οὗτος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῇ βάσει κτηματολογίου, ὅπερ εἶναι πληρέστατον καὶ ἐνημεροῦται μετ' ἀξιοσημειώτου ἀκριβείας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων, οὗτος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ τεκμαρτοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, καθ' ὠρισμένον ποσοστὸν τῆς μισθωτικῆς ἀξίας, τῆς λαμβανομένης ὑπ' ὄψει διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ κτηματικῷ φόρου. Οἱ συντελεσταὶ οὗτοι ποικίλλουσιν ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῆς καλλιεργείας.

Τὸ κτηματολόγιον εἶναι ἀρχαιότατον, ἀλλ' ἀναθεωρεῖται τακτικῶς (πρβλ. ὡσαύτως CH. CLAVIER, *La révision du cadastre*, Bruxelles, 1908).

(²) FLORA, ἐνθ' ἄν. σ. 342 ἐπ.— P. D' AROMA, ἐνθ' ἄν. καὶ L. GALATA & A. GRANDI, *Il Catasto Italiano, I Servizi Tecnici*, ἐν Lezioni etc. A. DE STEFANI, ἐνθ' ἄν. σ. 90, 106, 127 καὶ 141.— Γ. ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. Τὸ σύστημα τῆς χώρας ταύτης περιλαμβάνει: τὸν κτηματικὸν φόρον ἐπὶ τῶν γαιῶν καὶ τὸν φόρον ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως. Ὁ κτηματικὸς φόρος, βασιζόμενος ἤδη ἐπὶ τῶν τοπικῶν κτηματολογίων τῶν παλαιῶν ἰταλικῶν κρατιδίων, ἐσστηματοποιήθη διὰ τῶν νόμων τῆς 14ης ἰουλίου 1864, 1ης μαρτίου 1866, τῶν ἀναθεωρητικῶν νόμων τοῦ 1915, 16ης δεκεμβρίου 1922 καὶ 7ης ἰανουαρίου 1923. Δέον ὅμως νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὸ γεωργικὸν εἰσόδημα ὑπόκειται εἰς φορολογίαν, «μόνον ἐὰν τὸ εἰσόδημα καρπῶνται πρόσωπον ξένον πρὸς τὴν ἰδιοκτησίαν τοῦ ἀκινήτου», δηλ. ὁ ἐνοικιαστής. Ἐν περιπτώσει ἐπιμόρτου καλλιεργείας, ἐπιβάλλεται εἰδικὸς φόρος ἐπὶ

Ἐν Ἀγγλίᾳ⁽¹⁾, ὁ κτηματικὸς φόρος περιλαμβάνεται εἰς τὸν γενικὸν income tax, ὡς εἰσόδημα τῆς κατηγορίας (schedule) A⁽²⁾.

Ὁ κτηματικὸς φόρος ἐπὶ τῶν γαιῶν διακρίνεται τοῦ φόρου γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως, ἀποτελοῦντος ἀντικείμενον τῆς κατηγορίας B.

Ὁ κτηματικὸς φόρος (κατηγορίας A), ὅσον ἀφορᾷ τὰς γαίας, εἰσπράττεται ἐπὶ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τῆς ἰδιοκτησίας⁽³⁾.

τοῦ ἰδιοκτήτου, ὅστις δύναται νὰ εἰσπράξῃ τοῦτον παρὰ τοῦ ἐπιμόρτου καλλιεργητοῦ (πρὸς 5%, ἐπὶ γαιῶν βαρυνομένων μετὰ κτηματικὸν φόρον ἐκ 50 λιρετῶν τοῦλάχιστον ἐτησίως). Εἰς πάσας τὰς λοιπὰς περιπτώσεις, τὸ εἰσόδημα, τὸ πραγματοποιούμενον ὑπὸ τοῦ αὐτοπροσώπως ἐκμεταλλεομένου τὴν γῆν ἰδιοκτήτου, ἐξαιρεῖται τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ κινητοῦ πλοῦτου (imposta sulla ricchezza mobile). Δέον ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα τὴν μεταρρῦθμιν, ἣτις εἰσῆχθη ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ *De' Stefani* διὰ τοῦ νόμου τῆς 17ης Ἰανουαρίου 1923, σχετικῶς πρὸς τὴν φορολογίαν τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων. Ἡ μεταρρῦθμις αὕτη σκοπεῖ νὰ καθορίσῃ τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα τῆς ἐκμεταλλεύσεως, τὸ ὁποῖον ὑπάγεται εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ κινητοῦ πλοῦτου τῆς 2ας κατηγορίας. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου τούτου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, τοῦ πραγματοποιούμενου ἐκ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως, καίτοι ἀπαιτοῦσα ὑπολογισμοὺς ἀρκετὰ πολυπλόκους, θεωρεῖται ὡς εὐτυχὴς ἔμπνευσις, διότι πράγματι ἠνόνησε τὴν παραγωγὴν καὶ ταυτοχρόνως ἐξυπηρετήσας τὸν σκοπὸν τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης. Ἐξυπνοεῖται βεβαίως, ὅτι, μετὰ τῶν ἐξόδων τῆς παραγωγῆς, ἐκπίπτει ὡσαύτως ἡ μισθωτικὴ ἀξία, ἣτις ὑπεβλήθη ἤδη εἰς τὸν κτηματικὸν φόρον. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἀνέρχεται εἰς 10%.

(1) SELIGMAN, *Essays* ἐνθ' ἄν. Κεφ. XVII. - C. NEWPORT'S, *Income tax Laws and Practice*, London 1929, σ. 44. - A. BERNARD, *Income tax in Great Britain* σ. 20.

(2) Ἡ κατηγορία (schedule) A περιλαμβάνει τὸν φόρον ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν καὶ ἐπὶ τῶν γαιῶν· εἶναι αὕτη ἐπίσης γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα property tax, ἢ landlords tax· δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μετὰ τὸν land tax.

(3) Ἡ ἀξία αὕτη καθορίζεται, οὐχὶ ἐπὶ τῇ βάσει κτηματολογίου, ἀλλ' ἐπὶ τῇ βάσει φορολογικῶν ἐκτιμητικῶν καταλόγων γνωστῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα valuation lists. Ἡ ἐκτίμησις γίνεται συμφώνως πρὸς τὰς δηλώσεις τῶν φορολογουμένων, ἐλεγχομένης παρὰ τοπικῶν προσωπικοτήτων, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν φορολογικῶν ἀρχῶν. Ἐν Λονδίῳ διενεργεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νόμου Valuation Metropolis Act τοῦ 1869, διὰ τὰς λοιπὰς δὲ περιφερείας ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλων νόμων.

Ἡ ἐκτίμησις ἰσχύει συνήθως διὰ μίαν πενταετίαν, μετὰ τὴν πάροδον τῆς ὁποίας ἀναθεωρεῖται. Ἐν τούτοις, ἡ πενταετής αὕτη περίοδος δὲν τηρεῖται πάντοτε, ἐνίοτε δὲ παρατείνεται, ὡς συνέβη ἐσχάτως, ὁπότε ἡ λήξασα τῇ 1927-28 περίοδος παρετάθη μέχρι τοῦ 1931-32. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πενταετοῦς ταύτης περιόδου ἐπιτρέπεται ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἀποτιμήσεως, τῇ αἰτίσει τοῦ ἐνδιαφερομένου, ὡσάκως ὑπάρχῃ μείωσις τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἰδιοκτήτου, ὡς καὶ εἰς τινὰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις.

Πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἐτησίου φορολογητέου εἰσοδήματος, ἐκπίπτονται

Ὁ φόρος ἐπὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν γαιῶν (κατηγορίας Β) ὑπολογίζεται εἰς ὄρισμένον πολλαπλάσιον τῆς ἀκαθαρίστου μισθωτικῆς ἀξίας, ἣτις ἐλήφθη ὑπ' ὄψει διὰ τὴν κατηγορίαν Α. Τὸ ποσοστὸν ποικίλλει ἀναλόγως τοῦ εἴδους τῆς καλλιεργείας ἢ κτηνοτροφίας⁽¹⁾. Εἷς τινὰς περιπτώσεις ἡ κτηνοτροφία θεωρεῖται ὡς ἐπιχείρησις⁽²⁾.

¹ Απαλλάσσονται τοῦ φόρου: οἱ κῆποι, γαῖαί τινες ἀνήκουσαι εἰς φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα καὶ περιορισμένος ἀριθμὸς ἄλλων γαιῶν.

² Ἐν Γερμανίᾳ⁽³⁾, ἐν Ἑλβετίᾳ⁽⁴⁾, ἐν Αὐστρίᾳ, ἐν Τουρκίᾳ⁽⁵⁾ καὶ εἰς τινὰς ἄλλας χώρας συναντᾶται ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ ἐγγείου κεφαλαίου, βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου· διὰ τοὺς φόρους τούτους λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, οὐχὶ τὸ μέσον ἔγγειον εἰσόδημα, ἀλλ' ἡ μέση ἀξία

ἐκ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας διάφορα βάρη καὶ δαπάναι. Ταῦτα εἶναι:

α) τὸ $\frac{1}{8}$ τοῦ ποσοῦ αὐτῆς, δι' ἐπισκευάς,

β) αἱ ἔκτακτοι δαπάναι ἐπισκευῆς δεόντως ἀποδεικνυόμεναι·

γ) οἱ βαρύνοντες τὸ ἀκίνητον φόροι καὶ αἱ συνεισφοραὶ δι' ἔργα ἀρδεύσεως, ἀποξηράνσεως κλπ.

δ) αἱ δεόντως ἀποδεικνυόμεναι ἐκπτώσεις ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου, αἱ χορηγηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου εἰς τὸν καλλιεργητὴν (διὰ βλάβας, θεομηνίας, κλπ.)· παρομοίᾳ ἐκπτώσις παρέχεται εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην - καλλιεργητὴν, εἰς περιπτώσιν καθ' ἣν οὗτος ὑπέστη τοιαύτας ζημίας.

³ Ὁ φόρος εἰσπράττεται, κατ' ἀρχήν, διὰ παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν· ἐν ἄλλαις λέξεσι, καταβάλλεται οὗτος ὑπὸ τοῦ μισθωτοῦ, ὅστις παρακρατεῖ τοῦτον ἐκ τοῦ μισθώματος. Πᾶς ἰδιοκτῆτης, ὅστις ἠθέληεν ἀρνηθῆναι τὴν ἀνάγκη ἢ ἀναγνώριση τὸν φόρον τοῦτον, τιμωρεῖται μὲ πρόστιμον 50 λιρῶν στερλινῶν.

Δὲν ἐκπίπτουν αἱ τόκοι δανείων βαρυνόντων τὸ ἀκίνητον. Ὁ ἰδιοκτῆτης δικαιούται τὸν ἀναλογοῦντα εἰς τοὺς τόκους φόρον νὰ παρακρατήσῃ ἐκ τῶν ποσῶν, ἅτινα καταβάλλει εἰς τὸν πιστωτὴν του.

⁽¹⁾ Οὕτω τὸ τεκμαρτὸν εἰσόδημα, διὰ μὲν τὴν [γενικὴν καλλιέργειαν (*husbandry*), ἰσοῦται πρὸς τὴν ἀκαθάριστον μισθωτικὴν ἀξίαν τῆς κατηγορίας Α, εἰς δὲ τὰς λοιπὰς περιπτώσεις πρὸς τὸ $\frac{1}{8}$ αὐτῆς.

⁽²⁾ Ὅταν ὁ ἀριθμὸς τῶν ζώων εἶναι ἀνώτερος ἐκείνου, ὃν δύναται νὰ διαθρέψῃ ἡ γῆ, τεκμαίρεται, ὅτι ὑπάρχει ἐπιχείρησις καὶ ἐπιβάλλεται πρόσθετος φόρος κατὰ τὴν κατηγορίαν D (περίπτωσιν III). Ὡσαύτως ὁ γεωργὸς δύναται νὰ ζητήσῃ, ὅπως φορολογηθῇ κατὰ τοὺς κανόνας τῆς κατηγορίας D ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν καὶ οὐχὶ κατὰ τὴν κατηγορίαν Β ἐπὶ τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος.

⁽³⁾ Πρβλ. K. BRÄUER ἐν *Gerloff u. Meisel*, ἔνθ' ἀν. II σ. 13 - 14 διὰ τινὰς Χώρας (Länder, πρῶν κρατίδια).

⁽⁴⁾ L. WALRAS, *Études d'économie sociale*, ἔνθ' ἀν. σ. 387 ἐπ. P. BONINSENI, ἔνθ' ἀν. σ. 353 ἐπ. (διὰ τινὰ Καντόνια).

⁽⁵⁾ Πρβλ. L. MOUHIDDIN, *La réforme financière en Turquie*, Paris, 1930, σ. 87 - 89.

τοῦ κεφαλαίου. Τὸ ποσοστὸν εἶναι συνήθως χαμηλόν, οὕτως ὥστε ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐν τῇ πραγματικότητι οὐχὶ ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος⁽¹⁾.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑΙ ΛΥΣΕΙΣ

Ἐν τῇ ἐπιχειρηθείσῃ ἀνωτέρω ἐρεύνη, ἠναγκάσθημεν νὰ ἐπεκταθῶμεν ἐπὶ ἀρκούντως εὐρέως πεδίου, δεδομένου ὅτι ἡ ἄμεσος ἔγγειος φορολογία ὑπῆρξε πάντοτε τὸ δυσκολώτερον πρόβλημα διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἐκ τῆς ἐρέυνης ταύτης προκύπτει, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὄχι μόνον δὲν ἀπεδέχθη ὀρθὰς καὶ ἐπιστημονικὰς λύσεις, ἀλλὰ καὶ ὅτι, μὴ ἔχουσα σταθερὰν κατευθυντήριον γραμμὴν, ἤλλαξε συχνάκις πολιτικὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς φορολογίας. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἔγγειος φορολογία παρουσιάζει σήμερον ἔλλειπιν συνοχῆς καὶ ἐμπειρισμόν. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀκολουθηθῶσιν αἱ ὑγιεῖς ἀρχαὶ τῆς ἐπιβολῆς φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος⁽²⁾, τῆς προοδευτικότητος, τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων κ.λ.π., εἶναι ὡσαύτως ἀνάγλυφος ἡ ἀνισότης τῶν βαρῶν, ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἀνθρωπίνης ταύτης δραστηριότητος. Ἡ καθολικότης τοῦ φόρου εἶναι ἐξ ἄλλου ἀνύπαρκτος· ἐπαφίεται αὕτη κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸν νόμον τῆς ἐπιπτώσεως, ὅστις ἐν τούτοις λειτουργεῖ οὐχὶ κανονικῶς καὶ συστηματικῶς συμφώνως πρὸς τὴν πρόθεσιν τοῦ νομοθέτου, ὑποκείμενος εἰς πλείστας ὄσας ἐπιδράσεις.

Αἱ παρεχόμεναι πρὸς ἐνθάρρυνσιν ὄρισμένων κλάδων τῆς παρα-

(1) Ἐν Ἑλλάδι ὑπῆρχεν ὡσαύτως παρόμοιος φόρος ἐν ταῖς Ν. Χώραις, ληφθεὶς ἐκ τοῦ τουρκικοῦ φορολογικοῦ συστήματος (ἀνωτ. σ. 24).

(2) Δὲν δύνανται ὡσαύτως νὰ ἐκπεσθῶσιν οἱ τόκοι τῶν *χρεῶν*. Οἱ τόκοι οὗτοι εἶναι σημαντικοὶ διὰ τὴν γεωργίαν ἐν Ἑλλάδι. Συμφώνως πρὸς τὰς *Ἐκθέσεις τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης* (Διοικητοῦ κ. Κ. ΓΟΝΤΙΚΑ), αἱ ὑπὸ τῆς τραπέζης χορηγηθεῖσαι εἰς τὴν γεωργίαν πιστώσεις ἀνήρχοντο, τῷ 1930, εἰς 1.442 ἑκατομμύρια δρχ., αἱ δὲ ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης χορηγηθεῖσαι τοιαῦται εἰς 493 ἑκατομ., ἦτοι ἐν ὅλῳ 1.935 ἑκατομ. δρχ. Τῷ 1931, ἡ Ἀγροτικὴ Τράπεζα ἐδάνεισε 1357 ἑκατομ. δρχ. καί, τῷ 1932, 1.223 ἑκατ. δρχ. (ἐξ ὧν 819 καλλιεργητικὰ δάνεια, 352 δάνεια ἐπὶ ἐμπραγματῶ ἀσφαλείᾳ, 52 μακροπρόθεσμα). Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ ποσοδὸν τῶν τόκων τῶν κεφαλαίων τούτων δὲν ὑπαιρβαίνει τὰ 200 ἑκατομμύρια δρχ. ἐτησίως· ἡ γεωργία ὁμως βαρύνεται ἐπὶ πλέον μὲ χρεῖα ἐκ δανείων χορηγηθέντων εἰς τοὺς χωρικοὺς παρ' ἰδιωτῶν, ἅτινα δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητα. Ἐξ ἄλλου, τὰ δάνεια δι' ἔργα βελτιώσεως (ἀποστραγγίσεως, ἐκχερσώσεως, ἀποξηράνεως, ἐπεκτάσεως φυτειῶν, κλπ.), ἅτινα εὐρίσκονται ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἢ μέλλουσι νὰ ἐπιχειρηθῶσι προσεχῶς, προσθέτουσιν ἕτερον βῆρος ἐκ τόκων.

γωγῆς ἀπαλλαγῆαι δὲν εἶναι καλῶς μελετημένοι, οὐδὲ σταθεραί· ἐνταῦθα τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων ὑφίστανται μόνον ὀνομαστικῶς, τῆς ἐπιβαρύνσεως ὑφισταμένης ἐν τοῖς πράγμασιν ὑπὸ μορφὴν φόρων ἐπὶ τῆς καταναλώσεως.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι, ἐν συστήματι πολυκαλλιεργείας, ἡ ὑπερβολικὴ ἐπιβάρυνσις προϊόντων τινῶν καὶ ἡ ἀπαλλαγὴ ἑτέρων καταλήγουσιν εἰς μέσην τινὰ ἐπιβάρυνσιν. Ἐν τούτοις ἐν Ἑλλάδι ἡ ποικίλη καλλιέργεια δὲν ἀποτελεῖ γενικὸν σύστημα· μέρος τῆς παραγωγῆς ἀκολουθεῖ τὴν μονοκαλλιέργειαν⁽¹⁾, ἐν τῇ ὁποίᾳ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτευχθῇ μέσος ὅρος ἐπιβαρύνσεως.

Ἡ ἐπιβολή, ὅθεν, τοῦ φόρου δέον νὰ βασίζεται ἐπὶ τῆς γνώσεως τῶν συνθηκῶν τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος· τοῦτο θὰ ἡδύνατο ἄλλωστε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φωτεινὸς ὁδηγὸς καὶ διὰ τὴν καθιέρωσιν εὐρυτέρας ἀγροτικῆς πολιτικῆς.

Ἡ βελτίωσις τοῦ συστήματος γεωργικῆς φορολογίας δέον νὰ τεθῇ ἐπὶ κεφαλῆς παντὸς προγράμματος ἀναδιοργανώσεως τῆς χώρας μας. Δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι ἡ δόξα τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐβασίζετο ἐπὶ ρωμαλέας γεωργικῆς τάξεως⁽²⁾· καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ ὑπαίθριος θεωρεῖται ἡ ἀκένωτος δεξαμενὴ, ἐξ ἧς ἡ μὲν φυλὴ ἀντλεῖ τὴν ζωτικότητά της ἡ δ' ἐθνικὴ οἰκονομία τὴν τροφήν της⁽³⁾.

(1) Π. γ. εἰς τινὰς περιφερείας κτηνοκαλλιεργείας.

(2) Πράγματι παρατηρήθη ἐπανειλημμένως ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὅτι ἡ πρόοδος ἔθνους τινὸς βασίζεται ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως ἰσχυρᾶς καὶ συμπαγοῦς ἀγροτικῆς τάξεως. Ἡ δόξα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶναι στενῶς συνδεδεμένη μὲ τὴν ὑπαρξίν ἀγροτικῆς τάξεως πλήρους ζωτικότητος καὶ ἐνεργητικότητος, ἐπὶ τῆς ὁποίας κυρίως ἐστηρίζετο.

Ὁ Πλάτων ἐξαρχαίωσε τὴν γεωργίαν, οὐ μόνον ὡς τὸ ὑγιεινότερον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐλευθεριώτερον ἐπάγγελμα.

Ὡσαύτως ὁ FRANCOLLE, *L' industrie dans la Grèce ancienne* τόμ. II, σ. 237, γράφει: «Ἡ πόλις ἦντελε ἐκ τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ χυμὸν ὅστις τὴν ἀνεξωογόνει, ἐδέησε δὲ νὰ παρέλθῃ μακρὸς χρόνος διὰ νὰ ἐξαντηθῇ ἐξ ὀλοκλήρου ἡ πηγὴ αὐτῆς».

Ἡ δημιουργία καὶ ἡ ὑπαρξίς τῆς κοσμοκρατορικῆς δυνάμεως τῆς Ρώμης εἶχεν ὡς βᾶσιν αὐτῆς τὴν ἀξίαν καὶ τὴν ζωτικότητα τῆς ἀγροτικῆς τάξεως. Οἱ λατῖνοι συγγραφεῖς, οἱ πραγματευθέντες οἰκονομικὰ ζητήματα ἡσχολήθησαν κυρίως μὲ τὴν γεωργίαν: *de rustica* (Κάτων ὁ πρεσβύτερος, Βιργίλιος, Κολλουμέλας) καὶ *de re agraria*, γράψαντες μάλιστα καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς φορολογίας τῆς γεωργίας.

Ἡ ἐγκατάλειψις τῆς ἀγροτικῆς τάξεως ὑπὸ τοῦ Βυζαντίου καὶ ἡ ἐπιβολὴ καταθλιπτικῆς φορολογίας (βλ. ἀνωτ. σ. 8 καὶ Ἁ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΝ εἰς τ' ἀναφερόμενα ἔργα του), ἐπέδρασαν κρίσιμους ἐπὶ τῆς τύχης τῆς αὐτοκρατορίας.

(3) Ἡ βιομηχανικὴ ὀργάνωσις τῆς γεωργίας ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ ἐντατικὴ ἐκ-

Εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπιβολὴ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ;

Τίθεται ἐν τούτοις τὸ ἐρώτημα, εἶναι δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος παρ' ἡμῖν, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον ;

Ὁ πάντοτε ἐκδηλωθεὶς ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν καὶ τῶν μελετησάντων τὸ ζήτημα, ὡς καὶ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, δισταγμός (1), ὡς πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ συστήματος φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ὠφείλετο εἰς

μετάλλευσις τῶν γαιῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Βελγίῳ, ἢ διὰ τῆς ἐπιστήμης ἀξιοποίησης (mise en valeur) ἀγόνων γαιῶν ἐν Γερμανίᾳ, ἢ τελευταία ἀγροτικῆ μεταρρύθμισις ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ ἐντατικὴ προστασία τῆς γεωργίας ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις καὶ ἡ γενικῶς καταβαλλομένη προσπάθεια διὰ τὴν γεωργικὴν ἀποκατάστασιν εἰς τὰς διαφόρους ἀποικίας κλπ., ἀποτελοῦσι τὴν πλεον ἀδιάσειστον ἀπόδειξιν περὶ τῆς μεγάλης σπουδαιότητος, ἧτις ἀποδίδεται εἰς τὴν γεωργίαν ἐν τῷ συγχρόνῳ κράτει.

Τέλος, αἱ φροντίδες, αἵτινες καταβάλλονται ἐκ μέρους τῶν πλείστων πεπολιτισμένων κρατῶν διὰ τὴν εἰσαγωγὴν δικαίου φορολογικοῦ συστήματος, βασιζομένου ἐπὶ τοῦ καθαρῶν εἰσοδήματος (καὶ ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου), μαρτυροῦσι περὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ ἐπιδεικνύεται, ὅπως ὁ ἀγρότης ἐνοχλῆται ὀφρ τὸ δυνατόν ὀλιγώτερον.

(1) Βλ. ἀνωτ. σ. 104, σημ. 1. Τὸ Ἀγροτοεργατικὸν κόμμα (διὰ τοῦ ἀρχηγοῦ του κ. Α. Παπαναστασίου καὶ τινων μελῶν του, τῶν κ. κ. Α. Ἡρακλείδου, Α. Σίδερη κλπ.) καὶ πλείστοι ἐπιστήμονες ἀγρονόμοι (πρβλ. συζητήσεις εἰς τὸ Ἀγροτικὸν Συνέδριον τοῦ 1927), ὑπεστήριξαν ἐνθέρμως τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. Ἐλλείψει κτηματολογίου, ἤρχοντο οὔτοι εἰς σύστημα παρόμοιον πρὸς τὸ τοῦ 1919, ἀλλὰ βελτιωμένον. Ἐν τούτοις, ἡ ἐπιστροφή εἰς τὸ σύστημα τοῦτο, πρὸ πάντων δ' ἡ γενίκευσις αὐτοῦ δι' ὅλα τὰ προϊόντα, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἀποδεκτὴ, λόγῳ τῆς εἰς τὸ παρελθὸν ἀποτυχίας του.

Ἀγροτικοὶ τινες ἀντιπρόσωποι, ἐν τῇ Βουλῇ καὶ εἰς τὰ πολιτικὰ αὐτῶν προγράμματα, ἐξῆρον τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀόριστον, χωρὶς νὰ ὑποδείξωσι συγκεκριμένον σύστημα.

Ἄλλοι ἐπρότειναν διὰ τὴν ἐλαίαν διάφορα συστήματα : π.χ. φορολογίαν κατὰ δένδρον (πρβλ. Ζάννου, ἐνθ' ἀν. σ. 14) ἢ εἰς μελέτας περὶ ἰδρύσεως Ἀυτονόμου Ὁργανισμοῦ διὰ τὴν προστασίαν τῆς Ἐλαίας (κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Α. Σ. Ο.), προεβλέπετο φόρος κατ' ἀποκοπὴν, καταβαλλόμενος ἐτησίως ὑπὸ τοῦ ὄργανισμοῦ εἰς τὸ Κράτος, ἀπαλλασσομένων τῶν παραγωγῶν κλπ.

Τοιοῦτο σύστημα θὰ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς ἣν περίπτωσιν ἤθελε πραγματοποιηθῇ καὶ ἡ ἴδρυσις Ἀυτονόμου Καπνικοῦ Ὁργανισμοῦ. Ἡ προταθεῖσα ὡσαύτως ἴδρυσις Μονοπωλίου τοῦ Καπνοῦ, θὰ κατήργει πάντα φόρον ἐπὶ τοῦ προϊόντος τούτου.

Ὑπομνησχομεν ἐνταῦθα ἐτέρας ὑποδείξεις διὰ τὸν στρεμματικὸν φόρον (βλ. σ. 103 σημ. 5). Οἱ κ. κ. Πρέκας καὶ Ροδόπουλος (εἰσήγησις πρὸς τὴν Βουλὴν διὰ τὸ 1928—29, ἐνθ' ἀν. σ. 8—10), προτείνουσι γενικὸν μὲν, ἀλλὰ διαφορικὸν φόρον, ἀναλόγως τοῦ εἶδους καλλιεργείας, ἀντικαθιστώντα πάντας τοὺς ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ὑφισταμένους φόρους.

τὸν πραγματικὸν ἕλιγγον, ὃν ἠσθάνοντο οὗτοι ἐπὶ μόνῃ τῇ σκέψει τοῦ χρόνου καὶ τῶν σοβαρῶν δαπανῶν, ἃς θ' ἀπῆται ἡ ὀργάνωσις τοῦ κτηματολογίου. Ἡ ἀναγκαία ἐργασία ἤρχισε πρὸ μόλις ὀλίγου χρόνου, αἱ δ' ἐπιτακτικαὶ ἀνάγκαι τοῦ δημοσίου ταμείου οὐδεμίαν ἐπέτρεπον καθυστέρησιν.

Σήμερον εὐρισκόμεθα εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν νὰ διαπιστώσωμεν, ὅτι ἡ ἀπαραίτητος διὰ τὴν κτηματογράφησιν πλήρης τεχνικὴ ἐργασία συνετελέσθη ἤδη διὰ τινὰς περιοφερεῖς τῆς χώρας (¹).

Ποία εἶναι ὁμῶς ἡ ἀναλογία τῶν κτηματογραφηθεισῶν τούτων γαιῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὸν σύνολον τῶν φορολογησίμων τοιούτων;

Φρονοῦμεν, ὅτι, ὑπολογίζοντες κατὰ προσέγγισιν, δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὰς γαίας ταύτας ὡς ἐξῆς (²):

καλλιεργήσιμοι γαῖαι	22	ἐκ.	στρέμματα
βοσκαί	24	»	»
σύνολον	36	»	»

(¹) Ἀνωτ. σ. 118.

(²) Διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς ἐκτάσεως τῶν γαιῶν, ὑπάρχουσιν αἱ ἐξῆς τέσσαρες πηγαί:

α) Στοιχεῖα παρεχόμενα ὑπὸ τῆς Τοπογραφικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας.

Ἡ ἕκτασις τῶν ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης κτηματογραφηθεισῶν γαιῶν (βλ. ὡσαύτως ΞΕΝΟΥ, ἐνθ' ἀν.) ἀνέρχεται εἰς 27 ἑκατομ. στρέμματα, ἕτερα δὲ τρία ἑκατ. στρέμ. κτηματογραφοῦνται ἤδη.

Ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ περιλαμβάνονται ἐπίσης αἱ βοσκαὶ τῶν ἀπαλλοτριωθέντων καὶ διανεμηθέντων εἰς τοὺς ἀγρότας τσιφλικίων, τῶν ὁποίων ὁμῶς δὲν εἶναι γνωστὴ ἡ ἀκριβὴς ἕκτασις. Πάντως, κατὰ τοὺς προχείρους ὑπολογισμοὺς τῆς ρηθείσης ὑπηρεσίας, αἱ κτηματογραφηθεῖσαι γαῖαι δύνανται νὰ κατανεμηθῶσιν ὡς ἐξῆς:

καλλιεργήσιμοι γαῖαι	ἐκ	10	μέχρι	12	ἐκ.	στρ.
βοσκαί	»	15	»	13	»	»
λοιπαὶ γαῖαι	»	2	»	2	»	»
ὑπὸ κτηματογράφησιν	»	3	»	3	»	»
Σύνολον		30		30	ἐκ.	στρ.

Ἡ αὐτὴ ὑπηρεσία δίδει τοὺς ἐξῆς ἀριθμοὺς διὰ τὰς μῆπω κτηματογραφηθείσας γαίας, ἐξαιρουμένων τῶν ὀρέων, δασῶν, λιμνῶν κλπ.

Καλλιεργήσιμοι γαῖαι	5	ἐκ.	στρ.	περίπου
Βοσκαί	5	»	»	»

Σύνολον 10 » » »

Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τούτους, τὸ σύνολον τῶν γαιῶν, αἵτινες δύνανται νὰ καλλιεργηθῶσιν ἢ νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς βοσκαί, ἀνέρχεται εἰς 40 ἑκατομ. στρέμ.

Δέον νά σημειωθῆ, ὅτι τὰ 3)4 τῶν γαιῶν τούτων ἔχουσιν ἤδη κτηματογραφηθῆ.

Τὸ ζήτημα ὅπερ τίθεται ἤδη εἶναι, κατὰ πόσον εἴμεθα προητοι-

περίπου, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 22 ἑκατομ. τοῦλάχιστον ἀντιπροσωπεύουσι καλλιεργήσιμους γαίας.

Θὰ ἦτο σκόπιμον νά παραβάλωμεν τοὺς ἀριθμοὺς τούτους μὲ τὰ παρεχόμενα παρ' ἄλλων ὑπηρεσιῶν στοιχεῖα.

β) *Γεωργικὴ ἀπογραφή τοῦ 1928.*

Ἐκ τῆς στατιστικῆς, τῆς καταρτισθείσης ἐπὶ τῆς βάσει τῆς γεωργικῆς ἀπογραφῆς, ἧς στοιχεῖα παρέχουμεν ἐν τῷ πίνακι τῆς σελ. 72, προκύπτει, ὅτι αἱ καλλιεργούμεναι γαῖαι ἀνέρχονται εἰς 16,9 ἑκατομ. στρεμμάτων. Ἐὰν προστεθῶσιν εἰς ταύτας αἱ ἐν ἀγροαπαύσει (5 μέχρις 6 ἑκατ. στρεμ.), ἔχομεν σύνολον ἐξ 22,5 ἑκατομ. στρεμ. γαιῶν καλλιεργουμένων συνήθως. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὑπάρχουσιν ἕτεραι καλλιεργήσιμοι γαῖαι ἐκτάσεως 3,9 ἑκατομ. στρεμμάτων, μὴ καλλιεργηθεῖσαι εἰσέτι, δεχόμεθα ὅμως, ὅτι αἱ γαῖαι αὗται εἶναι ὀλιγότερον παραγωγικαὶ καὶ πρέπει, ὡς ἐκ τούτου νά συμπεριληφθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος μεταξὺ τῶν βοσκῶν.

Δεδομένου, ὅτι αἱ βοσκαί, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπογραφὴν, ἀνέρχονται εἰς 9,5 ἑκατ. στρεμ., ἐὰν προστεθῶσιν εἰς ταύτας τὰ ἀνωτέρω ἀναφερθέντα 3,6 ἑκατ. στρεμ., ἔχομεν σύνολον βοσκῶν ἐκ 13,1 ἑκατ. στρεμ. Εἴμεθα ἐν τούτοις τῆς γνώμης, ὅτι ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶναι κατώτερος τῆς πραγματικότητος, διότι, ὡς ἐξετέθη ἀνατέρω, συμφώνως πρὸς τὴν στατιστικὴν τῆς Τοπογραφικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, αἱ βοσκαὶ τῶν ἀπαλλοτριωθέντων τοιφλικίων καὶ μόνον ἀνέρχονται εἰς 13 μέχρι 15 ἑκατ. στρεμ.

γ) *Στοιχεῖα προκύπτοντα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ στρεμματικοῦ φόρου κατὰ τὸ 1925—26 (βλ. σελ. 83).*

Ὁ φόρος οὗτος κατηργήθη ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν του, διὰ τὸν λόγον δὲ τούτον, οὐδενὸς ἐλέγχου ἐνεργηθέντος ἐκτὸς μόνον ἐπὶ τοῦ ἔκτου τῶν φορολογικῶν περιφερειῶν, τὰ παρεχόμενα στοιχεῖα δὲν εἶναι ἀκριβῆ, δεδομένου ὅτι βασίζονται ταῦτα κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπὶ τῶν δηλώσεων τῶν ἐνδιαφερομένων.

Ἡ εἰς τὸν φόρον υπαχθεῖσα ἑκτασις ἀνήρχετο εἰς 11.840.678 στρέμματα. Δέον ἐν τούτοις νά προστεθῆ, ὅτι, κατὰ τὸν νόμον, αἱ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἀποκαταστάσεως Προσφύγων ἀνήκουσαι γαῖαι καὶ αἱ ὑπὸ τῶν προσφύγων κατεχόμεναι τοιαῦται ἀπηλλάσσοντο τοῦ φόρου.

δ) *Στοιχεῖα παρεχόμενα ὑπὸ τῆς ὑπηρεσίας τῆς Ἀγροτικῆς Ἀσφαλείας.*

Ἐτέρα στατιστικὴ, ἧς θὰ ἠδύνατο νά ληφθῆ ὑπ' ὄψει ἐν προκειμένῳ, εἶναι ἡ σχετικὴ πρὸς τοὺς τοπικοὺς φόρους ὑπὲρ τῆς Ἀγροτικῆς Ἀσφαλείας. Κατὰ τὴν στατιστικὴν ταύτην, αἱ εἰς τὸν φόρον ὑποκείμεναι γαῖαι (εἰς 42 Κατὰ τὴν στατιστικὴν ταύτην, αἱ εἰς τὸν φόρον ὑποκείμεναι γαῖαι (εἰς 42 δικαστικὰς περιφερείας) ἀνέρχονται εἰς 17,9 ἑκατ. στρεμμάτων) δὲν συμπεριλαμβάνονται ὅμως εἰς ταύτας αἱ γαῖαι 14 περιφερειῶν ἐλλείπει στοιχείων ἢ ἑκτασις τῶν γαιῶν τούτων δὲν θὰ εἶναι κατωτέρα τῶν 5 ἑκατ. στρεμ. Ἐπομένως τὸ σύνολον τῶν ἐν λόγῳ γαιῶν δέον νά υπερβαίῃ τὰ 25 ἑκατ. στρεμμάτων.

μασμένοι να εισαγάγωμεν άμέσως τὸ σύστημα φορολογίας ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς κτηματογραφηθείσας ἤδη γαίας.

Βεβαίως τὸ ἔργον δὲν ἔχει εἰσέτι συμπληρωθῆ. Ὑπολείπεται, ὅπως καθορισθῆ ἡ ἀγοραία ἀξία τῶν ἀκινήτων ἢ μᾶλλον ἡ μισθωτικὴ αὐτῶν ἀξία, δέον δὲ νὰ καταρτισθῶσι τὰ εἰδικὰ μητρώα κλπ. Τὸ ἔργον ἐκτιμῆσεως δὲν θὰ ἀπῆται πλέον τῶν 3 ἐτῶν, περίοδον σχετικῶς λογικὴν διὰ φορολογικὴν μεταρρύθμισιν.

Κατὰ συνέπειαν, διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, θὰ εἴμεθα ἔτοιμοι τὸ βραδύτερον ἐντὸς 3 ἐτῶν, διὰ τὰ 3)4 τῶν γαιῶν.

Ποία ἀπάντησις ὅμως ἤθελε δοθῆ εἰς τὰ ἐνδεχόμενα ἐν προκειμένῳ παράπονα τῶν ἀγροτῶν;

Οἱ ἀγρόται οὗτοι, πρόσφυγες καὶ λοιποὶ, οἵτινες πρότερον ἐστεροῦντο γαιῶν, ἐνδεχόμενον νὰ ὑποθέσωσιν, ὅτι οἱ ἐγκατεστημένοι εἰς γαίας μήπω κτηματογραφηθείσας λοιποὶ ἀγρόται, φορολογούμενοι κατὰ διάφορον σύστημα, ὑπάγονται ἴσως εἰς φορολογίαν ὀλιγώτερον ἐπαχθῆ.

Διὰ λόγους ὅθεν ὁμοιομορφίας καὶ καθολικότητος ἐν τῇ φορολογίᾳ, αἱ ὑπολειπόμεναι γαῖαι δέον νὰ κτηματογραφηθῶσιν ὅσῳ τὸ δυνατόν ταχύτερον. Τὸ ἔργον τοῦτο θ' ἀπαιτήσῃ 5 περίπου ἔτη⁽¹⁾.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν τῷ μέλλοντι ἀπαιτηθησόμενας δαπάνας, ὑπολογίζομεν, ὅτι αὐταὶ δὲν θὰ ὑπερβῶσι τὰ 300 ἑκατομ. δραχμῶν⁽²⁾.

(1) Συμφώνως πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ρηθείσης Τοπογραφικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. Ἡ προθεσμία αὕτη εἶναι ἐπαρκής, δοθέντων τῶν τελειοποιημένων μέσων, ἅτινα διατίθενται σήμερον.

(2) Κατὰ τὴν γνώμην τῆς αὐτῆς τοπογραφικῆς ὑπηρεσίας, αἱ ἀπαιτηθησόμεναι πρὸς τοῦτο δαπάναι θὰ εἶναι :

α) διὰ τὰς κτηματογραφηθείσας ἤδη γαίας, 50 λεπτά κατὰ στρέμμα περίπου, διὰ τὴν ἐργασίαν τῆς ἀποτιμῆσεως (0,50×27 ἑκατ. στρέμ.) ἦτοι : Δρχ. 13,5 ἑκατ.

β) διὰ τὰς λοιπὰς γαίας, τεχνικαὶ ἐργασίαι καὶ ἀποτιμῆσις 5 ἑκατ. στρεμ. καλλιεργησίμων γαιῶν πρὸς δρχ. 6 Δρχ. 30.—

5 ἑκατ. στρέμ. βοσκῶν πρὸς δρχ. 3,50 » 16,50 » 46,5 »
Δρχ. 60 ἑκατ.

Φρονοῦμεν, ἐν τούτοις, ὅτι ἡ πλήρης ἐργασία θ' ἀπαιτήσῃ ποσὰ κατὰ πολὺ ἀνώτερα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐκτάκτων δαπανῶν τῆς τρεχούσης ὑπηρεσίας τῆς διοικήσεως.

³Ἐν Γαλίᾳ, αἱ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἐργασίαι ἀναθεωρήσεως τοῦ κτηματολογίου ἀπαιτοῦσι τὰς ἀκολούθους δαπάνας, συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίες, ἃς εὑρηρεστήθη νὰ παράσχῃ ἡμῖν ἡ ἀρμοδίᾳ ὑπηρεσία : ἀναθεώρησις (τεχνι-

Δηλαδή διὰ δαπάνης κατανεμομένης εἰς πλείονα ἔτη, κατ' ἀναλογίαν 60 ἐκ. δραχμῶν ἐτησίως, θὰ εἶναι δυνατὸν, τὸ βραδύτερον ἐντὸς ἐξ ἔτων, νὰ παγιωθῇ ὀριστικῶς ὁ νέος φόρος, βασιζόμενος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος.

Ἐκ πάντων τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων προκύπτει, ὅτι ὁ νέος φόρος δύναται νὰ εἰσαχθῇ μόνον ἐν μέρει καὶ τμηματικῶς. Πρὶν ἢ ὅμως ἐξηγήσωμεν ποία δέον νὰ εἶναι ἡ ἀκολουθητέα ὁδὸς ἐν τῇ μεταβατικῇ ταύτῃ περιόδῳ, εἶναι ἀνάγκη νὰ συμπληρώσωμεν τὴν περιγραφὴν τοῦ συστήματος, συμφώνως πρὸς τὸ ὁποῖον δέον νὰ ἐπιβληθῇ τελικῶς ὁ φόρος.

Μορφή τοῦ προτεινομένου συστήματος.

Ἐν πρώτοις φρονοῦμεν, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κτηματικοῦ φόρου κατηγορίας Β ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος δέον νὰ εἶναι γενικὴ, τόσον ἐπὶ τῶν ἐκμισθουμένων ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιοκαλλιεργουμένων γαιῶν· ὁ φόρος δέον νὰ ἐπιβάλληται ἐπὶ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας, τῆς ἀναγεγραμμένης εἰς τὸ φορολογικὸν κτηματολόγιον, θ' ἀποτελέσῃ δὲ τὴν κατηγορίαν Β τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων (ἐγγείου εἰσοδήματος).

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐκ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως προερχόμενον εἰσόδημα, ἕτερος φόρος, ὁ τῆς κατηγορίας Ε, δέον νὰ ἐπιβληθῇ.

Θὰ ἔχωμεν ὅθεν :

α) Τὸν κτηματικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (μισθωτικῆς ἀξίας) τῆς γῆς καὶ

καὶ καὶ διοικητικαὶ ἐργασίαι, ἐκτίμησις, κτηματολογικὰ ἔγγραφα κτλ.) κατὰ μέσον ὄρον 25 φράγκα καθ' ἐκτάριον (ἢτοι 17,50 δρχ. κατὰ στρέμμα)· ὑπολογίζεται, ὅτι ἡ ἀναθεώρησις τοῦ κτηματολογικοῦ χάρτου θὰ στοιχίσῃ 150 φρ. καθ' ἐκτάριον, διὰ δὲ τὸν νομὸν Σηκουάνα, 400 φρ. καθ' ἐκτάριον· ἡ ἐκτίμησις μόνον (μὴ συνυπολογιζομένου τοῦ τακτικοῦ μισθοῦ τῶν εἰς τὰς ἐπιτροπὰς συμμετεχόντων δημοσίων ὑπαλλήλων) στοιχίζει 0,50 φράγκα καθ' ἐκτάριον.

Ἐν Ἑλλάδι, λαμβανομένης ὡσαύτως ὑπ' ὄψει τῆς μεγάλης διαφορᾶς συνθηκῶν (μισθῶν κλπ.), ὑπολογίζομεν, ὅθεν, ὅτι αἱ δαπάναι κτηματογραφῆσεως θὰ εἶναι αἰ ἐξῆς :

α) διὰ τὰς κτηματογραφηθείσας ἡδη γαίας, δραχ.	
5 κατὰ στρέμμα, διὰ τὴν ἐργασίαν ἐκτιμήσεως	
(5X27 ἐκ. στρέμ.)	Δραχ. 135 ἐκ.
β) διὰ τὰς λοιπὰς γαίας, τεχνικὰ ἔργα καὶ ἐκτίμησις,	
δρχ. 15 κατὰ στρέμ. κατὰ μέσον ὄρον (15X10 ἐκ. στρ.)	* 150 ἐκ.
	Δρχ. 285 ἐκ.

β) τὸν φόρον ἐπὶ τῶν κερδῶν ἐκ γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως (1).

(1) Εἰδικώτερον θὰ ἡδυνάμεθα νὰ παράσχωμεν τὰς ἐξῆς λεπτομερείας:

α) *Κτηματικὸς φόρος ἐπὶ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τῆς γῆς (κατηγορίας Β).*

Πρὸς τοῦτο, δέον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει ἡ τεκμαρτῆ μισθωτικῆ ἀξία, συμ-
φώνως πρὸς τὰ δεδομένα πενταετοῦς περιόδου, ὡς ἐξηγήσαμεν ἤδη ἐν σελ.
97. Ὁ φόρος δέον νὰ ἐφαρμοσθῆ ἀσκέτως πρὸς τὸ ἂν αἱ γαῖαι ἐκαλλιεργή-
θησαν τακτικῶς ἢ μὴ, ἢ ἂν οὐδόλως ἐκαλλιεργήθησαν. Ἐκ τῆς οὕτω καθο-
ριζομένης μέσης μισθωτικῆς ἀξίας δέον νὰ ἐκπεσθῶσι, διὰ βάρη καὶ δαπά-
νας σχετικὰς πρὸς τὸ εἰσόδημα:

1) πάγιον ποσοστὸν 20% δι' ἀπόσβεσιν καὶ δαπάνας συντηρήσεως, φό-
ρους κλπ. καὶ

2) οἱ τόκοι τῶν ἐνυποθήκων δαρείων.

Τὸ ὑπόλοιπον θ' ἀποτελέσῃ τὸ φορολογητέον εἰσόδημα.

Οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι θὰ ὦσιν ἐν ἰσχύϊ ἐπὶ μίαν πενταετίαν. Δὲν θὰ
ὑπάρχῃ ἐλάχιστον συντηρήσεως ἀπαλλασσόμενον τοῦ φόρου, τὸ δὲ ποσοστὸν
τοῦ φόρου θὰ εἶναι ἀναλογικόν.

β) *Φόρος ἐπὶ τῶν κερδῶν ἐκ τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων (κατηγορίας Ε).*

Πλὴν τοῦ ἀνωτέρω, θὰ ἐπιβληθῆ ὡσαύτως καὶ ὁ φόρος τῆς κατηγορίας
Ε ἐπὶ τῶν κερδῶν ἐκ γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων, εἰς τὰς ὁποίας συμπερι-
λαμβάνεται καὶ ἡ κτηνοτροφία.

Πρὸς ἀποφυγὴν ὑπολογισμῶν, ὀχληρῶν τόσον διὰ τὸ φοροτεχνικὸν ὄργα-
νον ὅσον καὶ διὰ τὸν φορολογούμενον, τὰ κέρδη ταῦτα δέον νὰ ὑπολογι-
σθῶσι κατὰ τεκμήριον ὡς ἀνερχόμενα εἰς ὄρισμένον ποσοστὸν τῆς μέσης μι-
σθωτικῆς ἀξίας. Τὸ ποσοστὸν θὰ ποικίλλῃ· θὰ ἡδύνατο μάλιστα νὰ ὀρισθῆ:

α) εἰς 50% τῆς μισθωτικῆς ἀξίας διὰ τὰς βοσκὰς, τοῦ ποσοῦ τούτου θεωρου-
μένου ὡς τοῦ ὑπὸ τῆς κτηνοτροφίας πραγματοποιουμένου κέρδους, β) διὰ τὴν
καλλιέργειαν τοῦ καπνοῦ, σταφίδος, ἐλαίας, τὴν λαχανοκαλλιέργειαν καὶ τοὺς κή-
πους ὀπωροφόρων δένδρων, εἰς 150% τῆς μισθωτικῆς ἀξίας, καὶ γ) εἰς 100%
διὰ τὰς λοιπὰς καλλιέργειας. Εἰς τὰς δύο τελευταίας περιπτώσεις, τ' ἀνωτέρω
ποσοστά αὐτῶν θὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀποτελοῦντα κέρδος τῆς γεωργικῆς ἐκμε-
ταλλεύσεως, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ κέρδους ἐκ κτηνοτροφίας, πτηνο-
τροφίας, μελισσοκομίας κλπ.

Θὰ ἡδύνατο νὰ ληφθῶσιν ἐξαιρετικὰ μέτρα διὰ τὰς νοσηματικὰς καὶ ἐπι-
σημονικὰς καλλιεργουμένας γαῖας, διὰ τὰς ὁποίας θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὀρισθῆ,
ὅτι ὁ φόρος θὰ ἐφηρεμίζετο ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ ἀντὶ τοῦ τεκμαρτοῦ κέρδους.
Ὡσαύτως διὰ τὰς ὑπὸ τὴν μορφὴν βιομηχανικῆς ἐκμεταλλεύσεως διεξαγομῆνας κτη-
νοτροφικὰς ἐπιχειρήσεις, θὰ ὀρίζετο, ὅτι ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν προ-
γματικῶν κερδῶν. Διὰ τὰς δύο ταύτας κατηγορίας τῶν «προτύπων» ἐπιχειρή-
σεων, θὰ ἔπρεπε νὰ φορολογηταὶ τὸ πραγματικὸν κέρδος, ἐφόσον αὐταὶ θὰ
ἦσαν εἰς θέσιν νὰ παράσχωσιν ἀριθμὸν στοιχείων κατὰ πολὺ ἀνώτερον τῶν
λοιπῶν.

Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου δέον νὰ εἶναι μικρότερον ἐνταῦθα, πρέπει δ' ὡσαύ-
τως ν' ἀπαλλαγῇ παντὸς φόρου ποσόν τι ὡς ἐλάχιστον συντηρήσεως.

**Πρόγραμμα βαθμιαίας μεταρρυθμίσεως
τοῦ φορολογικοῦ συστήματος.**

Ὡς παρατηρήσαμεν ἤδη, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος εἰς ὁλόκληρον τὴν χώραν δὲν εἶναι δυνατὴ σήμερον.

Ἐξ ἄλλου ὅμως ἡ πείρα ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν, αἵτινες προεκλήθησαν ἀπὸ τὰς μέχρι σήμερον ἐπιχειρηθείσας μεταρρυθμίσεις, ὑποδεικνύει, ὅτι ἡ βαθμιαία ἐφαρμογὴ εἶναι ἀπαραίτητος· δὲν εἶναι φρόνιμον πρᾶγματι ν' ἀνταλλάξωμεν τὸ βέβαιον ἔναντι τοῦ ἀβεβαίου· ἡ μεταρρυθμισις θὰ ἠδύνατο νὰ συντελεσθῇ εἰς τρία στάδια :

Πρῶτον στάδιον. Ἀντικατάστασις τοῦ προσωρινοῦ φόρου ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς διὰ τοῦ νέου τοιοῦτου, ἐπιβαλλομένου κατὰ τὸ δυαδικὸν σύστημα.

Δεύτερον στάδιον. Ἐπέκτασις τοῦ κτηματικοῦ φόρου τῆς κατηγορίας Β εἰς τὰς ὑπολοίπους γαίας, τὰς καλλιεργουμένας διὰ προϊόντων ὑποβαλλομένων εἰς εἰδικὴν φορολογίαν (καπνοῦ, σταφίδος, ἐλαίας κλπ.), ἀλλὰ συγγρόνως μείωσις τῶν φόρων τούτων εἰς ἐλάχιστα ποσοστά.

Τρίτον στάδιον. Ὀλοκληρωτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου συστήματος δυαδικοῦ φόρου καὶ ἀντικατάστασις πάντων τῶν λοιπῶν ὑφισταμένων φόρων δι' αὐτοῦ.

Ἀπόδοσις τοῦ νέου φόρου.

Εἶναι ἐν τούτοις οὐσιῶδες, ὅπως ἡ νέα κατανομή τοῦ φορολογικοῦ βάρους μὴ γίνῃ πρὸς ζημίαν τοῦ δημοσίου· ἡ ἔγγειος παραγωγή, ἔξεταζομένη ἐν τῷ συνόλῳ, καίτοι ὑπερβεβαρημένη⁽¹⁾ θὰ ἔχη πρὸς τὸ παρὸν ἀνάγκην μᾶλλον μεταρρυθμίσεως, τῆς ἐλαττώσεως τοῦ φορολογικοῦ βάρους ἀφιεμένης δι' ἀπώτερον χρόνον⁽²⁾.

(1) Πρβλ. ἄνωτ. σ. 115.

(2) Σύγκρισις τῆς ἀποδόσεως τοῦ ἰσχύοντος συστήματος φορολογίας καὶ τοῦ προτεινομένου δυαδικοῦ τοιοῦτου.

Ι. Ἰσχύεν σύστημα (1931 - 32 καὶ 1932 - 33 κατὰ μέσον ὄρον).		
Φόρος κατηγορίας Β	Δρχ. 22	ἑκατ.
» Ε	» 1	»
» ἐπὶ τοῦ ἐλαίου	» 60	»
» » τῆς σταφίδος	» 55	»
» » τοῦ καπνοῦ	» 130	»
» »	» 10	»
Διάφοροι φόροι	Δρχ. 278	ἑκατ.
Εἰς τούτους δέον νὰ προστεθῶσι:		
προσωρινὸς φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς	» 100	»
τὸ ἕμισυ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν σφαζομένων ζώων (ὅστις θέλει μειωθῆ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νέου συστήματος)	» 20	»
τὸ ἕμισυ τοῦ φόρου καταναλώσεως οἴνου (διὰ τὸν αὐτὸν λόγον)	» 12	»
Σύνολον	Δρχ. 410	ἑκατ.

Ἡ ἀπόδοσις τῶν φόρων τοῦ προτεινομένου συστήματος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπολογισθῇ ἔπακριβῶς, καθότι ἔλλείπουσι τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μισθωτικὴν ἀξίαν τῶν γαιῶν στοιχεῖα. Δεδομένου, ἐν τούτοις, ὅτι ἡ ἀντικατάστασις τοῦ παλαιοῦ φόρου διὰ τοῦ νέου θέλει συντελεσθῆ κατὰ στάδια, ἡ πείρα τῆς ἐφαρμογῆς θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς διὰ τὴν ἀκολουθητέαν πολιτικὴν, σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα τῶν ποσοστῶν τοῦ φόρου. Πάντως διὰ τὴν πρώτην περίοδον δὲν ὑπάρχει φόβος μειώσεως τῶν ἐσόδων.

Ἀλλὰ καὶ πρόγραμμα μειώσεως τοῦ φορολογικοῦ βάρους δέον ὡσαύτως νὰ καταρτισθῇ ἢ ἐπιβάρυνσις εἶναι λίαν ἐπαχθής. Οἱ ἐπὶ τῆς μὴ ὠκοδομημένης ἰδιοκτησίας καὶ ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως φόροι, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν Ἰταλίαν, δὲν θὰ ἔδει νὰ ὑπερβαίνωσι τὰ 200 ἐκ. δραχμῶν (1).

Τῷ 1927 - 28, 1928 - 29, 1929 - 30 καὶ 1930 - 31, οἱ φόροι οὗτοι ἀνέρχοντο εἰς μεγαλύτερα ποσὰ (βλ. πίνακας παραρτήματος καὶ ἐν σελ. 115)

II. Νέον σύστημα.

1) Κτηματικός φόρος τῆς κατηγορίας Β.

α) Καλλιεργήσιμοι γαῖαι :

α)	προοριζόμεναι διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ καπνοῦ, τῆς σταφίδος καὶ τῆς ἐλαιίας (*), 3 ἑκατομ. στρέμ., μέσης μισθωτικῆς ἀξίας 400 δρχ. κατὰ στρέμμα, ἐξ ὧν τυγχάνουσι φορολογητέα τὰ $\frac{3}{4}$, ἤτοι δρχ. 300, πρὸς ποσοστὸν φόρου 20 % δρχ. 60 κατὰ στρέμμα, σύνολον	Δρχ. 180 ἑκατ.
β)	ἀρδεύσιμοι, 2 ἑκατομ. στρέμματα, μέσης μισθωτικῆς ἀξίας 250 δρχ. κατὰ στρέμμα, φόρος δρχ. 37,50 κατὰ στρέμμα, σύνολον	» 75 »
γ)	λοιπαὶ γαῖαι, 17 ἑκατομ. στρέμ., μέσης μισθωτικῆς ἀξίας Δρχ. 75 κατὰ στρέμμα, φόρος δρχ. 11,25 κατὰ στρέμμα, σύνολον	» 190 »
	Σύνολον ἐπὶ τῶν καλλιεργήσιμων γαιῶν	Δρχ. 445 ἑκατ.

β) Λειμῶνες καὶ βοσκαί :

14 ἑκατομ. στρέμματα, μέσης μισθωτικῆς ἀξίας Δρχ. 5 κατὰ στρέμμα, φόρος δρχ. 0,75 κατὰ στρέμμα, σύνολον	» 10 »
Σύνολον κατηγορίας Β	Δρχ. 455 ἑκατ.

2) Φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως κατηγορίας Ε, ἀπόδοσις κατὰ προσέγγισιν	Δρχ. 45 ἑκατ.
	Δρχ. 500 ἑκατ.

(*) Οἱ ἐλαιῶνες μόνον, διότι αἱ μεμονωμένοι ἐλαιαὶ θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν γαιῶν, ἐν ταῖς ὁποίαις αὐταὶ εὐρίσκονται.

(1) Οἱ φόροι οὗτοι ἐν Ἰταλίᾳ ἀνέρχονται εἰς ποσόν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ 1 % τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος τῆς γῆς. Ἐν Ἑλλάδι, ἐπὶ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος ἐξ 20 δισεκατομμυρίων (βλ. σελ. 90 καὶ 115), ἡ ἀπόδοσις τῶν

Ἐπίλογος

Ἡ μεταρρύθμισις τοῦ συστήματος φορολογίας τῆς μὴ ὄκοδομημένης ἰδιοκτησίας καὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς ἐπιβάλλεται ἐκ λόγων δικαιοσύνης καὶ ἔθνικοῦ συμφέροντος. Ἡ μεταρρύθμισις αὕτη εἶναι ἐφικτὴ ἐντὸς σχετικῶς βραχείου διαστήματος.

Ἡ ἐπιβολὴ κτηματικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ ἐγγείου εἰσοδήματος (ἀναλυτικὸς φόρος τῆς κατηγορίας Β), συμπληρουμένου ὑπὸ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ γεωργικοῦ κέρδους (κατηγορίας Ε'), θ' ἀποτελέσῃ τὴν μεταρρύθμισιν.

Ἐκ τῶν δύο τούτων φόρων ἀσφαλῶς οὐσιωδέστερος θὰ εἶναι ὁ πρῶτος, ἥτοι ὁ κτηματικὸς φόρος τῆς κατηγορίας Β· ἐπομένως πρὸς τοῦτον δέον νὰ στραφῇ ἡ προσοχή.

Ἡ κατηγορία Ε θὰ κληθῇ νὰ πληρῶσῃ ἔλαστικὴν λειτουργίαν. Τὸ Κράτος θὰ εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ ἐξαίρῃ τῆς φορολογίας παραγωγούς τινας διὰ διαφόρους λόγους ἢ νὰ παράσῃ διαρκεῖς ἀπαλλαγὰς διὰ λόγους ἀγροτικῆς πολιτικῆς. Ὁ φόρος ὅθεν ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως δέον ν' ἀποτελέσῃ τὸ κυμαινόμενον ἔσοδον, ὅπερ θὰ καταστήσῃ ἐφικτὴν τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν τούτων. Θὰ ἠδύνατο μάλιστα νὰ ἐκχωρηθῇ οὗτος εἰς τὰς ἀρχὰς τοπικῆς διοικήσεως, ὡς ἔσοδον τῶν προϋπολογισμῶν αὐτῶν.

φόρων τούτων θὰ ἔδει ν' ἀνήρχετο εἰς 200 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ἴδου ἐνδιαφέροντά τινα στοιχεῖα διὰ τὴν Ἰταλίαν (πρβλ. Α. DE' STEFANI, *La restaurazione finanziaria 1922—1925*, Bologna, 157-8.

	Ἀνάλυσις τοῦ ἀκαθάρτου εἰσοδήματος τῆς γῆς δισεκ. Λιρ.	Εἰσόδημα καθαρὸν διὰ τὸν φόρον δισεκ. Λιρ.	Φόρος ἑκατομ. Λιρ.
α) Εἰσόδημα καθαρῶς ἐξ ἐργασίας	17.—	0,643	48.—
β) » ἐγγείου κεφαλαίου (ἰδιοκτησίας)	5.—	5.—	150.—
γ) » ἀγροβιομηχανικῶν	4.—	1,439	140.—
δ) δαπάναι ἀνανεώσεως κεφαλαίων	9.—	—	—
Σύνολον	35.—	7,082	338.—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙV

ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ ΕΚ ΚΙΝΗΤΩΝ ΑΞΙΩΝ

ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Γ. ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Γ.

Προκαταρκτικαὶ παρατηρήσεις.

Τὸ ἱστορικὸν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν, μετὰ τὴν μεταρρυθμίσειν τοῦ 1919, ἐκτίθεται κατωτέρω εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν. Ἡ φορολογία τῶν λοιπῶν εἰσοδημάτων ἐκ κινητῶν ἀξιῶν δὲν ὑπέστη σοβαρὰς τροποποιήσεις.

Κατὰ τὸν ἰσχύοντα νόμον, τὰ εἰσοδήματα ἐκ κινητῶν ἀξιῶν διαίρουνται εἰς τρεῖς κλάσεις· ὁ φόρος ἐπιβάλλεται κατ' ἀναλογικὸν ποσοστὸν, οὐδεμίᾳ δὲ παρέχεται ἔκπτωσις δι' ἐλάχιστον συντηρήσεως ἢ ἄλλον τινα λόγον.

Ὡς φορολογητέα ὕλη λαμβάνεται τὸ καθαρὸν εἰσόδημα, μετ' ἔκπτωσιν παντὸς φόρου ἢ δικαιώματος ἐπιβαρύνοντος τυχὸν τὸ εἰσόδημα τοῦτο.

Ὁ φόρος εἶναι κατ' ἀρχὴν πραγματικός, μετὰ τινων ὅμως παρεκκλίσεων, περὶ τῶν ὁποίων πραγματευόμεθα κατωτέρω (1).

Κλάσις α'.

Ἐπιβολὴ καὶ βεβαίωσις τοῦ φόρου.—Ἡ κλάσις αὕτη εἶναι ἡ *θυρὴ τῶν ἑλληνικῶν τίτλων*. Ἐν ἄλλαις λέξεσι, περιλαμβάνει αὕτη τὰ εἰσοδήματα ἐκ κινητῶν ἀξιῶν ἐκδιδομένων ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους ἢ ἡμεδαπῶν νομικῶν προσώπων ἢ ἡμεδαπῶν ἐταιρειῶν. Ἡ κατάταξις αὕτη ὅμως εἶναι μᾶλλον θεωρητικὴ, διότι ἡ καθολικότης τοῦ φόρου ἐν προκειμένῳ εἶναι λίαν περιορισμένη.

Λόγῳ τῶν πολυαριθμῶν ἐξαιρέσεων, αἷς προβλέπει ὁ νόμος, ἡ φο-

(1) Πρβλ. ὡσαύτως παρατηρήσεις ἐν σ. 58 - 59.

ρολογία τῆς παρούσης κλάσεως περιορίζεται εἰς τὰ ἑξῆς εἰσοδήματα : 1) τὰ μερίσματα τῶν ἰδρυτικῶν τίτλων καὶ μετοχῶν ἡμεδαπῶν ἀνω-
νύμων ἑταιρειῶν, 2) τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰ ποσοστὰ τῶν μελῶν τοῦ διοι-
κητικοῦ συμβουλίου τῶν αὐτῶν ἑταιρειῶν, 3) τὰς ἀμοιβὰς καὶ τὰ πο-
σοστὰ, τὰ καταβαλλόμενα εἰς τοὺς διευθυντὰς ἢ διοικητὰς τῶν ὡς ἄνω
ἑταιρειῶν ἐπὶ πλεόν τοῦ μισθοῦ των, 4) ὡς πρὸς τὸ προσωπικὸν τῶν
αὐτῶν ἑταιρειῶν, τὸ τμήμα τῶν ἀμοιβῶν, τὸ ὑπερβαῖνον τὸ διπλάσιον
τοῦ διὰ τὸν συνθετικὸν φόρον ὁρισθέντος ἐλαχίστου συντηρήσεως⁽¹⁾
καὶ 5) οἱ τόκοι τῶν ὁμολογιῶν τῶν πάσης φύσεως ἡμεδαπῶν συνεται-
ρισμῶν καὶ σωματείων⁽²⁾.

Ὁ φόρος εἶναι καθαρῶς πραγματικός, ἐπιβαλλόμενος ἀσχέτως πρὸς
τὴν κατοικίαν ἢ διαμονὴν τοῦ καρπουμένου τὸ εἰσόδημα καὶ ἀνεξαρ-
τήτως τοῦ ἂν οἱ τίτλοι ἐξεδόθησαν ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου⁽³⁾ ὠρίσθη διὰ τὸ 1932—33 ὡς ἀκολούθως :

1) μερίσματα, ποσοστὰ καὶ ἀμοιβαὶ (τῶν περιπτώσεων 1, 2, 3 καὶ	
4) ἀνωνύμων τραπεζικῶν ἑταιρειῶν	20,80 %
λοιπῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν	18,72 %
2) τόκοι ὁμολογιῶν (περίπτωσις 5)	16,80 %

Δεδομένου ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὸν φόρον ὑποκειμένων ὁμολο-
γιῶν εἶναι σχετικῶς περιορισμένος, θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ἡ
παροῦσα κλάσις ἀφορᾷ κυρίως τὴν φορολογίαν τῶν ἡμεδαπῶν ἀνω-
νύμων ἑταιρειῶν. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ ἑταιρεῖαι αὗται ἔχουσι στενὴν σχέσιν
μὲ ἄλλας κατηγορίας, θ' ἀφιερῶσωμεν διὰ ταύτας ἰδιαιτέρον κεφάλαιον.

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν εἰς τὸν φόρον τοῦτον ὑποκειμένων ὁμολογιῶν
εἰσπράττεται διὰ παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν τὸ ἔκδόν τὸν τίτλον

⁽¹⁾ Βλ. κεφάλαιον περὶ κατηγορίας ΣΤ. Ἡ διάταξις αὕτη ἐτροποποιήθη
ἤδη (βλ. Προσθήκην εἰς κατηγ. ΣΤ).

⁽²⁾ Κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον, τὰ μερίσματα τῶν κατὰ μετοχὰς ἑτερορ-
ρῦθμων ἑταιρειῶν περιλαμβάνοντο ὡσαύτως ἐν τῇ κλάσει ταύτῃ. Ὁ ἐσχά-
τως ὅμως ψηφισθεὶς καὶ τεθεὶς ἐν ἰσχύϊ τὴν 1ην ἀπριλίου 1933 νόμος περὶ
φόρου ἐπιτηδεύματος ὀρίζει, ὅτι ἡ ἑτερόρρυθμος ἑταιρεία ὑπόκειται εἰς τὸν
φόρον τοῦ ἐπιτηδεύματος καὶ τὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ ἐπὶ τοῦ συνόλου
τῶν κερδῶν αὐτῆς.

⁽³⁾ Ἡ ἀνάλυσις τῶν ποσοστῶν τοῦ φόρου τούτου ἔχει ὡς ἑξῆς :

Φόρος βασικὸς	9.60 %	9.60 %	9.60 %
» ἕκτακτος	6.40	4.80	2.40
	16.—	14.40	12.—
πρόσθετα ποσοστὰ (ἀναγκ. δανείου κλπ.)	4.80	4.32	4.80
Σύνολον κρατικοῦ φόρου	20.80 %	18.72 %	16.80 %

Οὐδεις ἐπιβάλλεται πρόσθετος τοπικὸς φόρος (ὑπὲρ νομικῶν προσώ-
πων κλπ.).

νομικὸν πρόσωπον παρακρατεῖ τὸν φόρον κατὰ τὴν πληρωμὴν τῶν τόκων καὶ καταβάλλει τὸ ποσὸν τούτου ἀπευθείας εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον⁽¹⁾.

Ἀπαλλαγáι.—Ὁ νόμος προβλέπει σοβαρωτάτας ἀπαλλαγάς. Ἐξαιροῦνται τῆς κλάσεως ταύτης: 1) οἱ τόκοι τῶν δημοσίων χρεωγράφων ἐν γένει, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐντόκων ταμιακῶν γραμματίων, 2) οἱ τόκοι δανείων συναφθέντων ὑπὸ τῶν δήμων καὶ κοινοτήτων καὶ ὑπὸ τῶν λιμενικῶν ταμείων, 3) οἱ τόκοι ὁμολογιῶν ἐκδοθεισῶν παρ' ἡμεδαπῶν βιομηχανικῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, 4) οἱ τόκοι δανείων παραχωρηθέντων εἰς ἡμεδαπὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας παρ' ἄλλοδαπῶν ἢ παρ' ἡμεδαπῶν μονίμως ἐγκατεστημένων ἐν τῇ ἄλλοδαπῇ, 5) τὰ διανεμόμενα ὑπὸ ἐπιχειρήσεων ἐκμεταλλεύσεως λιγνιτωρυχείων τῆς χώρας κέρδη, ὡς καὶ οἱ τόκοι τῶν παρ' αὐτῶν συνομολογηθέντων ὁμολογιακῶν δανείων.

Οἱ τόκοι τῶν περιπτώσεων 3 καὶ 4 δὲν ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου ἐὰν ἐξεπέσθῃσαν ἐν τῇ κατηγορίᾳ Α.

Κλάσις β'.

Ἐπιβολὴ καὶ βεβαίωσις τοῦ φόρου.—Τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἀποτελεῖ σχεδὸν τὸ ἀντίροπον τοῦ προηγούμενου, ἦτοι τὴν *θυρίδα τῶν ἄλλοδαπῶν τίτλων*. Ὁ νομοθέτης, ἐπιθυμῶν ὅπως συγκρατήσῃ τὰ ξένα κεφάλαια ἐν τῇ χώρᾳ, διεκδικεῖ, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, δικαίωμα φορολογικῆς προτεραιότητος. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου διὰ τὸ 1932-33 ὁρίσθη εἰς 16,80 %⁽²⁾.

Ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ φόρου διακρίνομεν:

1) Τὰ εἰσοδήματα, τὰ καταβαλλόμενα ἐν Ἑλλάδι ἢ εἰσπραττόμενα μέσφ τραπεζικοῦ ἰδρύματος ἐνεργοῦντος πράξεις ἐν Ἑλλάδι. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ὁ φόρος ἔχει πραγματικὸν χαρακτήρα, δεδομένου ὅτι ἡ πληρωμὴ αὐτοῦ γίνεται ἐν Ἑλλάδι, ἀσχέτως πρὸς τὴν κατοικίαν ἢ διαμονὴν τοῦ δικαιούχου⁽³⁾. Εἰσπράττεται οὗτος διὰ παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν, τοῦ ἐνεργοῦντος τὴν πληρωμὴν ἰδρύματος ὑποχρεομένου νὰ πα-

(1) Ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐνάξεως τῆς πληρωμῆς τῶν μερισμάτων κλπ.

(2) Ἡ ἀνάλυσις τοῦ φόρου εἶναι ἡ αὐτή, ὡς ἐν σ. 136 σημ. 3.

(3) Πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐνθαρρύνῃ τὴν κίνησιν τῶν κινητῶν ἀξιῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιφύλαξιν ἐπικυρώσεως διὰ μεταγενεστέρου νόμου, ἡ Διοίκησης ἔδωκεν ὁδηγίαν, ἵνα ὁ φόρος ἐφαρμόζηται μόνον ἐν ἡ περιπτώσει ὁ καρπούμενος τὸ εἰσόδημα ἔχει κατοικίαν ἢ ἐξάμηνον διαμονὴν ἐν Ἑλλάδι, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 2 περίπτωσιν.

ρακρατῆ τὸν φόρον καὶ καταβάλλῃ τοῦτον εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον⁽¹⁾.

2) Τὰ εἰσοδήματα, τὰ εἰσπρατιτόμενα ἀπευθείας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δικαιοῦχου. Ὅπως ἦ ἀπαιτητὸς ὁ φόρος ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, δέον ὁ καρπούμενος τὰ εἰσοδήματα ταῦτα νὰ ἔχῃ τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι ἢ τοῦλάχιστον νὰ ἔχῃ διαμείνῃ ἐν τῇ χώρᾳ ἐπὶ ἐξάμηνον. Κατὰ συνέπειαν, ὁ φόρος ἔχει προσωπικὸν χαρακτήρα, εἰσπρατιτόμενος ἐπὶ τῇ βίσει δηλώσεως τοῦ ἐνδιαφερομένου, δεόντως ἐλεγχομένης ὑπὸ τῆς Διοικήσεως.

Ἀπαλλαγαί.—Ὁ νόμος δέχεται τὰς ἑξῆς ἀπαλλαγάς, ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀμοιβαιότητος: α) τῶν ἀλλοδαπῶν διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ὑπαλλήλων καὶ β) τῶν εἰσοδημάτων παντὸς ἀλλοδαποῦ, ἔστω καὶ πέραν τοῦ ἑξαμήνου ἐν Ἑλλάδι διαμείναντος.

Κλάσις γ'.

Ἐπιβολὴ καὶ βεβαίωσις τοῦ φόρου.—Πάντες οἱ μὴ περιλαμβανόμενοι εἰς τὰς προαναφερθείσας κλάσεις α' καὶ β' τόκοι ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον τῆς παρούσης κλάσεως. Περιλαμβάνονται ὅθεν ἐν αὐτῇ οἱ τόκοι παντὸς τίτλου καταθέσεως ἢ ἔγγυθσεως τοῖς μετρητοῖς, ὡς καὶ παντὸς χρεωστικοῦ τίτλου, ἀπλοῦ ἢ ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἢ ἐπὶ ὑποθήκῃ, μὴ συμπεριλαμβανομένου εἰς τὰς προηγουμένας κλάσεις. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου διὰ τὸ 1932-33 ὠρίσθη εἰς 16,80 %⁽²⁾.

Καὶ ἐνταῦθα ἐπίσης γίνεται διάκρισις μεταξὺ τόκων ἑλληνικῆς πηγῆς καὶ τόκων προελεύσεως ἔξ ἀλλοδαπῆς.

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν τόκων ἑλληνικῆς προελεύσεως ἔχει πραγματικὸν χαρακτήρα, ἐπιβαλλόμενος ἀσχέτως πρὸς τὴν κατοικίαν ἢ διαμονὴν τοῦ εἰσοδηματίου· εἰσπράττεται δι' εἰδικοῦ ἐνσήμου, ἐπικολλωμένου ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἢ παντὸς ἄλλου ἐγγράφου ἐμφαινόντος πληρωμὴν ἢ ἔγγραφὴν εἰς πίστωσιν τοῦ φορολογουμένου.

Ὁ νομοθέτης ἐνταῦθα ἐφήρμοσε τὸ σύστημα τῆς παρακρατήσεως τοῦ φόρου εἰς τὴν πηγὴν τοῦ εἰσοδήματος⁽³⁾. Πρὸς ἀπλοποίησιν τῆς

(1) Κατὰ τὸν ἐπόμενον ἀπρίλιον.

(2) Ἡ ἀνάλυσις ἢ αὐτὴ ὡς ἐν σ. 136, σημ. 3.

(3) Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ νομοθέτης κατέστησε τὸν ὀφειλέτην ἀλληλεγγύως ὑπεύθυνον διὰ τὴν καταβολὴν τοῦ φόρου, παρέσχεν ὅμως συγχρόνως αὐτῷ τὸ δικαίωμα, ὅπως παρακρατῇ τὸ ποσὸν τοῦ φόρου ἐκ τῶν εἰς τὸν πιστωτὴν καταβαλλομένων τόκων. Ὁ νόμος προέβλεψεν ὡσαύτως τὴν περίπτωσιν ἀνταποθέσεως τοῦ φόρου, πρὸς πρόληψιν δὲ ταύτης ἐπέβαλε πρόστιμον ἀπὸ τοῦ διπλασίου μέχρι τοῦ δεκαπλασίου τοῦ ποσοῦ τοῦ φόρου, εἰς ἣν περίπτωσιν ὁ πιστωτὴς ἤθελεν ἐπιρρίψει τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ ὀφειλέτου.

ἐπιβολῆς τοῦ φόρου καὶ πρόληψιν τῆς διαφυγῆς αὐτοῦ, ὁ νόμος προέβλεπεν, ὅπως ὁ φόρος ἐπιβάλληται ἐπὶ τοῦ νομίμου ἐπιτοκίου· ὁ φορολογούμενος ἐν τούτοις δύναται ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ πραγματικὸν ἐπιτόκιον εἶναι κατώτερον.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς τόκους ἀλλοδαπῆς προελεύσεως, ἐφαρμόζεται ἐπ' αὐτῶν σύστημα ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς δευτέρας περιπτώσεως τῆς προηγουμένης κλάσεως, μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι οἱ ἐν Ἑλλάδι, τῇ μεσολαμβάνει τραπεζικοῦ ἰδρύματος, εἰσπραττόμενοι φόροι, μὴ φορολογούμενοι διὰ παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν, ὀφείλουσι νὰ περιληφθῶσιν εἰς τὴν δήλωσιν τοῦ φορολογουμένου.

Ἀπαλλαγáι.—Ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς ἀπαλλαγῶν ἐν προκειμένῳ. Ἐξαιροῦνται τοῦ φόρου :

1) οἱ τόκοι τῶν πάσης φύσεως καταθέσεων παρ' ἐγκατεστημένους ἐν τῇ χώρᾳ τραπεζικοῖς ἰδρύμασιν·

2) οἱ τόκοι τῶν πιστώσεων καὶ ἐμβασμάτων ἐν γένει ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς πρὸς τραπεζικὰ ἰδρύματα τῆς χώρας· τὸ ἐκ τοῦ φόρου ἀπαλλασσόμενον οὕτως ἐπιτόκιον δὲν δύναται νὰ εἶναι ἀνώτερον τοῦ προεξοφλητικοῦ τόκου τῆς χώρας προελεύσεως τῶν κεφαλαίων· ἔξαιρετικῶς προκειμένου περὶ ἰδρυμάτων, τῶν ὁποίων ἀποκλειστικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ παροχὴ δανείων ἐπὶ τοῦ καπνοῦ, τὸ ἀπαλλασσόμενον ἐπιτόκιον δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερον τῶν 5 %·

3) οἱ τόκοι καταθέσεων παρὰ δημοσίοις ἢ τραπεζικοῖς ταμειουθηρίοις·

4) οἱ τόκοι δανείων, παρεχομένων παρ' ἀλλοδαπῶν ἢ παρ' ἡμεδαπῶν μονίμως ἐγκατεστημένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, πρὸς ἀξιολόγους ἐν τῇ χώρᾳ ἐπιχειρήσεις· δὲν παρέχεται ἀπαλλαγὴ ἐὰν οἱ τόκοι οὗτοι ἔχωσιν ἐκπεσθῆ κατὰ τὴν φορολογίαν τῶν οἰκοδομῶν·

5) οἱ τόκοι πιστώσεων, προερχομένων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς καὶ χορηγηθεισῶν ἔναντι εἰσαγωγῆς ἐμπορευμάτων ἢ ἐξαγωγῆς γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων, ἀκατεργάστων ἢ κατεργασμένων· ὁ τοιοῦτος σκοπὸς τῶν ὡς ἄνω πιστώσεων δεόν ν' ἀποδεικνύηται δεόντως·

6) αἱ πρόσοδοι τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, αἱ προερχόμεναι ἐκ τόκων τῆς κλάσεως ταύτης·

7) ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀμοιβαιότητος, τὰ εἰσοδήματα τῶν ἀλλοδαπῶν διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ὑπαλλήλων·

8) τὰ εἰσοδήματα τῆς κλάσεως ταύτης, τὰ πραγματοποιούμενα ὑπὸ πάσης φύσεως ἐπιχειρήσεων ἐκμεταλλεύσεως λιγνιτωρυχείων ἐν τῇ χώρᾳ·

9) ὑπὸ τὸν ὄρον τῆς ἀμοιβαιότητος, τὰ εἰσοδήματα ἀλλοδαπῆς

προελεύσεως παντός άλλοδαποῦ, ἔστω καὶ διαμείναντος ἐν Ἑλλάδι πλέον τοῦ ἑξαμήνου.

Ὁ νομοθέτης, ἐπιθυμῶν ὅπως τόκοι τινὲς καθαρῶς ἐμπορικῆς φύσεως, προερχόμενοι ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς ἀσκήσεως τοῦ ἐπαγγέλματος, μὴ ἀφομοιωθῶσι πρὸς «μὴ κερδηθέντα» (δηλ. ἄνευ ἐργασίας κτηθέντα) εἰσοδήματα τῶν κεφαλαίων, κατέταξε τούτους εἰς τὴν κατηγορίαν Δ. Οἱ τόκοι οὗτοι εἶναι:

α') οἱ τόκοι συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων, ἐφόσον πηγάζουσιν ἐξ ἐμπορικῶν συναλλαγῶν καὶ

β') οἱ τόκοι, οἱ πραγματοποιούμενοι ὑπὸ τραπεζικῶν ἐπιχειρήσεων μὴ συνεστημένων ὑπὸ τύπον ἡμεδαπῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΗΜΕΔΑΠΩΝ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Ἱστορικόν.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς φορολογίας τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν ἐν Ἑλλάδι, μέχρι τοῦ 1919, ἀνεπτύχθη ἐν τῷ πρώτῳ μέρει⁽¹⁾. Δέον νὰ ὑπομνήσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ φόρος οὗτος ἀποτελεῖ διὰ τὴν χώραν τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος.

Ὁ νόμος 1640 τοῦ 1919 κατήργησε πάντας τοὺς τακτικοὺς φόρους (5% ἢ 7% ἐπὶ τῶν κερδῶν καὶ 2% ἐπὶ τοῦ μερισματος) καὶ ἀντικατέστησεν αὐτοὺς διὰ:

α) φόρου πρὸς 8% ἐπὶ τῶν μερισμάτων, τῶν διανεμομένων ὑπὸ τῶν ἡμεδαπῶν ἐταιρειῶν (κατηγορία Γ, κλάσις α') καὶ

β) φόρου πρὸς 6% ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν, τῶν πραγματοποιημένων ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τῶν άλλοδαπῶν ἐταιρειῶν (κατηγορία Δ).

Ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ θὰ ἐξετάσωμεν μόνον ὅ,τι ἀφορᾷ τὰς ἡμεδαπὰς ἐταιρείας.

Κατὰ τὰ ἔτη 1920 - 21 μέχρι τοῦ 1924 - 25 συμπεριλαμβανομένου, αἱ μεταβολαὶ δὲν ἦσαν σημαντικαί⁽²⁾. ἐπεβλήθη ὅμως ἐπὶ πλέον καὶ ἑκτακτος πολεμικὸς φόρος⁽³⁾.

(1) Βλ. σ. 26.

(2) Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἠϋξήθη εἰς 10% ἀπὸ τοῦ 1920 - 21.

(3) Κατὰ τὸ ἔτος 1919 ἴσχυσεν ὡσαύτως ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν. Διτηρήθη ἐπίσης καὶ ὁ ὑπάρχων τότε φόρος ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν κινητῶν ἀξιών.

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν κατηργήθη ἀπὸ τῆς 1ης ἰανουαρίου 1920, ἐπεβλήθη δέ, διὰ τοῦ νόμου 2965 τῆς 1ης ἰανουαρίου 1921, ἑκτακτος φόρος ἐπὶ τῶν κερδῶν τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν ἐν γένει. Διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ

Τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1925 - 26 παρουσιάζει σοβαρὰν τροποποίησιν ἐν τῇ φορολογίᾳ τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας. Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν κατηργήθη καὶ ἀντικατεστάθη διὰ μίαν τριετίαν ὑπὸ φόρου ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ὑπὸ τῆς ἐταιρείας πραγματοποιηθέντων κερδῶν. Τοῦτο ἀπετέλει ἐπιστροφήν εἰς τὸ παλαιὸν δυναδικὸν σύστημα (φόρου ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν καὶ φόρου ἐπὶ τοῦ μερίσματος), ἐγκαταλειφθὲν προσωρινῶς λόγῳ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν πολεμικῶν φόρων⁽¹⁾.

Τὸ ἔτος 1926 - 27 εἶναι ἔτος ἰδιαίτερας εὐνοίας διὰ τὴν ἡμεδαπὴν ἀνωνύμου ἐταιρείαν. Ὁ προσωρινὸς φόρος ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν, πρὶν εἰσεῖται ἐφαρμοσθῆ, ἀντικατεστάθη ὑπὸ συμπληρωματικῶν φόρου ἐπὶ τοῦ μερίσματος, ὅστις μάλιστα ἐπεβλήθη δι' ἀόριστον χρονικὴν περιόδον⁽²⁾ (*).

Τὰ ἔτη 1927 - 28 μέχρι τοῦ 1929 - 30 περιλαμβανομένου οὐδεμίαν παρουσιάζουσι μεταβολήν. Τῷ 1930 - 31 ὅμως ἐπιφέρεται σπουδαία τροποποιήσις. Ἡ φορολογικὴ αὕτη εὖνοια καὶ διάφοροι ἄλλοι λόγοι

συμπληρωματικῶν τούτου φόρου ἐπὶ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, ἐξεπίπετο ἐκ τῶν πραγματοποιηθέντων κερδῶν ὠρισμένον ποσὸν (6 - 10 % τοῦ κεφαλαίου), θεωρούμενον ὡς «σύνθητες» κέρδος καὶ μὴ ἐξαιρούμενον τοῦ φόρου. Τὸ μετὰ τὴν ἐκπτώσιν τοῦ συνήθους κέρδους ἐναπομένον τοιοῦτον ὑπέκειτο εἰς τὸν φόρον, ὅστις ἐπεβάλλετο κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον: α) διὰ τὰς τραπεζικὰς ἐπιχειρήσεις, πρὸς 50 % κατὰ τὸ ἔτος 1931 καὶ κατὰ ποσοστὸν, ὅπερ ἐποικίλλε καὶ οὐτῆνος τὸ ἀνώτατον ὄριον ἦτο 50 %, διὰ τὰ ἔτη 1922, 1923 καὶ 1924· β) διὰ τὰς λοιπὰς ἐπιχειρήσεις, πρὸς 30 % διὰ τὸ ἔτος 1921 καὶ κατὰ ποικίλλον ποσοστὸν, μὴ ὑπερβαῖνον τὰ 30 %, διὰ τὰ ἔτη 1922, 1923 καὶ 1924.

(1) Ὁ νόμος 3338 (ὑπουργὸς κ. Γκότση, κυβερνήσεως κ. Μιχαλακοπούλου) ἠῤῥησεν εἰς 12 % τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν μερισμάτων τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (καὶ εἰς 10 % τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν, τῶν πραγματοποιουμένων ἐν Ἑλλάδι παρὰ τῶν ἀλλοδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν).

Ὁ προσωρινὸς φόρος ἐπὶ τῶν κερδῶν, τῶν πραγματοποιηθέντων παρὰ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν) κατὰ τὰ ἡμερολογιακὰ ἔτη 1925, 1926 καὶ 1927, ὠρίσθη εἰς 20 % διὰ τὰς τραπεζικὰς καὶ εἰς 6 % διὰ τὰς λοιπὰς ἐταιρείας.

(2) Ἀντὶ τοῦ προσωρινοῦ φόρου, ἐπεβλήθησαν (Ν. Δ. τῆς 28ης ἀπριλ. 1926), ἀπὸ τοῦ ἔτους 1926 - 27, προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ Δ. Τανταλίδου, τῆς Δικτατορίας Παγκάλου:

α) πρόσθετον ποσοστὸν ἐπὶ τῶν μερισμάτων, ὀρισθὲν εἰς 8 % διὰ τὰς τραπεζικὰς καὶ εἰς 6 % διὰ τὰς λοιπὰς ἡμεδαπὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας καὶ

β) πρόσθετος φόρος, ἐξ 8 % διὰ τὰς τραπεζικὰς καὶ 6 % διὰ τὰς λοιπὰς ἀλλοδαπὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας, ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιηθέντων καθαρῶν κερδῶν.

(*) Ὁ φόρος ἐπὶ τῆς κυκλοφορίας τῶν κινητῶν ἀξιών κατηργήθη ὡσάυτως.

προϋκάλεσαν τὴν δημιουργίαν πλείστων ἀνωνύμων ἐταιρειῶν. Μετὰ μακρὰν συζήτησιν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ μελέτης τῆς Ἀμέσου Φορολογίας καὶ μετὰ δημοσιογραφικὸν ἀγῶνα, ἐψηφίσθη νόμος σκοπῶν νὰ συμβιβάσῃ τὰς ἀντιτιθεμένας ἀπόψεις. Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον⁽¹⁾, πᾶσαι αἱ ἐταιρεῖαι αἱ ἰδρυθεῖσαι μετὰ τὴν 1ην ἀπριλίου 1926, θὰ ὑπέκειντο ἐφεξῆς εἰς φόρον ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν, κατὰ τὴν κατηγορίαν Δ, θ' ἀπηλλάσσοντο δὲ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν διανεμομένων κερδῶν, ἅτινα ἐφορολογοῦντο μέχρι τότε ἐν τῇ κατηγορίᾳ Γ, κλάσει α'. Ἡ διάταξις αὕτη ἔδει νὰ τεθῆ ἐν ἰσχύϊ διὰ διατάγματος.

Τὸ νέον ὅμως τοῦτο μέτρον προϋκάλεσεν ἐντονωτάτας διαμαρτυρίας καὶ ἀντικατεστάθη ὑφ' ἑτέρου νόμου⁽²⁾, ψηφισθέντος τῷ 1931.

Ὁ νέος οὗτος νόμος εἰσήγαγε τὸ κατωτέρω σύστημα δι' ἀπάσας τὰς μετὰ τὴν 1ην ἀπριλίου 1926 ἰδρυθείσας ἡμεδαπὰς ἐταιρεῖας· εἰς τὴν περίπτωσιν ἐταιρεία τις, ἀπὸ τοῦ 1931 καὶ καθ' οἴανδήποτε χρόνον, ἤθελεν ὀρίσει μέρος κατώτερον τῶν 5% τοῦ καταβεβλημένου κεφαλαίου, θὰ δύναται νὰ ὑπαχθῆ εἰς τὴν καταβολὴν φόρου ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν πραγματοποιηθέντων κερδῶν, κατὰ τὴν κατηγορίαν Δ. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἀπόφασις τοῦ Ἐπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, μετὰ γνώμην ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς⁽³⁾.

Τὸ ἰσχύον σύστημα φορολογίας.

Αἱ ἡμεδαπαὶ ὄθεν ἐταιρεῖαι διαιροῦνται σήμερον εἰς δύο κατηγορίας.

1) Αἱ ἐταιρεῖαι, αἱ ἰδρυθεῖσαι πρὸ τῆς 1ης ἀπριλίου 1926 γενικῶς καί, ἐκ τῶν μετὰ τὴν ὥς ἄνω ἡμερομηνίαν ἰδρυθεισῶν, αἱ διαρέμουσαι μέρος ἀνώτερον τῶν 5% ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, φορολογοῦνται ἐπὶ τῶν διανεμομένων κερδῶν αὐτῶν.

Ὁ μόνος φόρος⁽⁴⁾, σχετικῶς μὲ τὰς ἐταιρεῖας ταύτας, εἶναι ὄθεν ὁ τῆς κλάσεως α' τῆς κατηγορίας Γ, εἰσπραττόμενος ἐπὶ τῶν παρ' αὐτῶν, ὑπὸ τύπον μερισμάτων, ποσοστῶν καὶ ἀμοιβῶν τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, διευθυντῶν κ.λ.π., διανεμομένων κερδῶν. Τὸ πο-

(1) Νόμος 4576 τῆς 26ης ἀπριλίου 1930, ψηφισθεὶς προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ κ. Γ. Μαρῆ, τῆς κυβερν. τοῦ κ. Ἐ. Βενιζέλου.

(2) Νόμος 5199 τῆς 23ης ἰουλίου 1931 (ὑπουργ. Μαρῆ, κυβερν. Βενιζέλου).

(3) Ἀποτελουμένης ἐξ ὑπαλλήλων τοῦ Ἐπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἀντιπροσώπων τοῦ συνδέσμου τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

(4) Σημειοῦμεν, ὅτι ὑπάρχει ὡσαύτως ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος (βλ. κατωτ. κεφ. V), ὅστις ὅμως δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ εἰσόδημα.

σοστόν τοῦ φόρου διὰ τὸ 1932 - 33 ὠρίσθη εἰς 20,80 % διὰ τὰς τραπεζικὰς καὶ 18,72 % διὰ τὰς λοιπὰς ἐταιρείας⁽¹⁾.

Ὁ φόρος οὗτος θεωρεῖται ὡς πλήττων τὸν καρπούμενον τὸ εἰσόδημα, ἥτοι τὸν μέτοχον κ.λ.π., παρακρατεῖται ἐν τούτοις ὑπὸ τῆς ἀνώνυμου ἐταιρείας πρὸ πάσης διανομῆς καὶ καταβάλλεται ὑπ' αὐτῆς εἰς τὸ δημόσιον διμεῖον⁽²⁾. Ἐφαρμόζεται δηλ. ἐνταῦθα ἡ ἀρχὴ τῆς παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν.

Διὰ τοῦ συστήματος τούτου τῆς ἐπιβολῆς τοῦ φόρου μόνον ἐπὶ τῶν διανεμομένων κερδῶν, τὰ διάφορα ἀποθεματικά δὲν ὑπόκεινται εἰς φόρον. Ὁ νόμος προβλέπει ἐν τούτοις, ὅτι οἰονδήποτε μέρος τῶν ἀποθεματικῶν τούτων ἤθελε διανεμηθῆ μεταγενέστερον, εἴτε κατὰ τὴν διάλυσιν εἴτε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐταιρείας, θὰ ὑπόκειται εἰς τὸν φόρον τῆς κλάσεως α'. Εἰδικῶς, ὅσον ἀφορᾷ τὴν περίπτωσιν διαλύσεως τῆς ἐταιρείας, ὁ νόμος θεωρεῖ ὡς φορολογητέον διανεμόμενον μέροςμα πᾶν ποσόν, ὅπερ ἤθελε πληρωθῆ εἰς τοὺς μετόχους πέραν τοῦ καταβεβλημένου κεφαλαίου.

2. *Αἱ λοιπαὶ ἐταιρεῖαι* (ἐφ' ὅσον δὲν διένειμον μέροςμα ἀνώτερον τοῦ 5 % ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου) *δύνανται νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν πραγματοποιηθέντων κερδῶν αὐτῶν*, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ μετὰ γνώμην τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς⁽³⁾. ἄλλως, καὶ αἱ ἐταιρεῖαι αὗται ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν διανεμομένων κερδῶν.

Ἄλλοι εἰσὶν καὶ ἀπαλλαγὰι παρεχόμεναι εἰς τὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν.

Ἀρχικῶς, οὐδεμία ἐξαίρεσις ὑπῆρχεν ἐν προκειμένῳ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως διάφοροι *προνομιῶχοι ἐταιρεῖαι ἰδρυθεῖσαι διὰ ξένων κεφαλαίων*, συνάψασαι εἰδικὰς συμβάσεις μετὰ τοῦ Κράτους, ἀπήτησαν καὶ ἐπέτυχον τὴν πλήρη ἀπαλλαγὴν τῶν μερισμάτων ἢ τῶν κερδῶν αὐτῶν ἐκ παντὸς φόρου.

Πρὸς ἐνθάρρυσιν τῆς *συγκεντρώσεως τῶν ἐπιχειρήσεων*, ὁ φόρος *ἐμειώθη εἰς ἐλάχιστον ποσοστόν*⁽⁴⁾, διὰ τὰς ἀνώνυμους ἐταιρείας τὰς

(1) Βλ. ἀνάλυσιν αὐτοῦ ἐν σ. 136, σημ. 3.

(2) Ἐφάπαξ, ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐγκρίσεως τοῦ ἰσολογισμοῦ ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελύσεως τῶν μετόχων ταυτοχρόνως ὑποβάλλεται καὶ σχετικὴ δῆλωσις.

(3) Βλ. σ. 142.

(4) Εἰς 2,80 %.

διαλυομένας πρὸς τὸν σκοπὸν *συγχωνεύσεως*, εἴτε διὰ δημιουργίας νέας ἑταιρείας, εἴτε διὰ συγχωνεύσεως εἰς ἑτέραν προϋπάρχουσαν τοιαύτην ⁽¹⁾. Εἰδικοὶ νόμοι ἐπέτρεψαν μάλιστα ὅπως, διὰ διατάγματος, ἀπαλλαγῶσιν, ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει, ἀπὸ φόρων, τελῶν χαρτοσήμου ἢ ἄλλων τελῶν προβλεπομένων ὑπὸ διαφόρων διατάξεων, τόσον αἱ συγχωνευόμεναι ὅσον καὶ αἱ ἀπορροφῶσαι αὐτὰς ἑταιρεῖαι ⁽²⁾. Κατὰ συνέπειαν, ἡ *συγχώνευσις ἑταιρειῶν ἀπολαύει σήμερον πλήρως ἀπαλλαγῆς*.

Δέον νὰ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς ἀνωνύμου ἑταιρείας, πλὴν τῶν ὡς ἄνω προνομιῶν, ἀπολαύει ὡσαύτως καὶ ἑτέρας σημαντικῆς εὐνοίας. Κατὰ τὴν ἴδρυσιν ἀνωνύμου τινὸς ἑταιρείας, ὁ φόρος μεταβιβάσεως τῶν εἰσφερομένων τῇ ἑταιρείᾳ ἀκινήτων μειοῦται εἰς τὸ ἥμισυ. Ὁσαύτως ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος μειοῦται εἰς ἐλάχιστον ποσοστὸν ⁽³⁾, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπεραξίαν τῶν ἀποτελούντων εἰσφορὰν εἰς βιομηχανικὴν, γεωργικὴν ἢ ναυτιλιακὴν ἀνώνυμον ἑταιρείαν περιουσιακῶν στοιχείων. Ἐπὶ πλέον, ἕτερος νόμος ⁽⁴⁾ ἐπιτρέπει τὸν διὰ διατάγματος περιορισμὸν τοῦ φόρου, ἀκόμη δὲ καὶ τὴν

(1) Ἀναγκαῖα προϋπόθεσις τῆς ὀριστικῆς μειώσεως τοῦ φόρου εἶναι, ὅτι ἡ νέα ἑταιρεία ἢ ἡ ἀπορροφῶσα τοιαύτη δὲν θέλει διαλυθῆ πρὸ τῆς παρελεύσεως δεκαετίας ἀπὸ τῆς συγχωνεύσεως. Ἐν ἐναντίῳ περιπτώσει, ἡ ἑταιρεία αὕτη ὑποχρεοῦται εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ φόρου.

(2) Νόμος 5261 «περὶ συγχωνεύσεως ἀνωνύμων ἑταιρειῶν». Τὸ διάταγμα τῆς 24ης Σεπτεμβρίου 1932 παρέσχεν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ φόρου.

(3) Τὸ ποσοστὸν ὀρίζεται εἰς 2,80% συνολικῶς δι' ἀμφοτέρους τοὺς φόρους, ἀναλυτικὸν τε καὶ συνθετικόν.

(4) Ἑτέρα εὐνοία, ἐν τῷ παρελθόντι, ἦτο ἡ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ νόμου 2948 τοῦ 1922. Κατὰ τὸ ἀρθρ. 12, αἱ βιομηχανικαὶ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι, αἱ ἰδρυσόμεναι μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου καὶ ἔχουσαι κεφάλαιον ἀνώτερον τῶν 5 ἑκατομ. δραχ., ἀπηλλάσσοντο τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν μερισμάτων (κλάσεως α'), ἐφ' ὅσον ταῦτα δὲν ἀνήρχοντο εἰς τὰ 5% τοῦλάχιστον τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν των. Περὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπεφαίνετο τὸ Ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Οἰκονομίας, ὅπερ, παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, ἀπεδέχθη, ὅτι τὸ ἐλάχιστον τοῦτο ὄριον τῶν 5% ἀφώρα, οὐχὶ τὸ σύνολον τῶν ὑπὸ τῆς ἑταιρείας πραγματοποιουμένων καθαρῶν κερδῶν, ἀλλὰ τὸ διανεμόμενον μέρισμα.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἀπεδείχθη ἄστοχον, διότι ἡ ἑταιρεία, ὀρίζουσα μόνη τὸ μέρισμα, ἠδύνατο κάλλιστα, μολοντί ἔχουσα μεγάλην ποσότητα κερδῶν, νὰ διανέμῃ μικρὸν μέρισμα καὶ οὕτω ν' ἀποφεύγῃ, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῇ, καὶ αὐτὴν τὴν φορολογίαν τοῦ μερισματος, τυγχάνουσα πλήρους ἀσυδοσίας. Ὁ λόγος οὗτος, ὡς καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀναμίξεως ἀναρμοδιῶν ἀρχῶν εἰς τὴν φορολογίαν προκλήθεισα ἀναρχία, ἐπιπροσθέτως δὲ καὶ αἱ δυσχέρειαι ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων, ἠνάγκασαν τὸν νομοθέτην, ὅπως προβῇ εἰς τὴν κατάργησιν τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης τῷ 1930 (νόμος 4576).

πλήρη ἀπ' αὐτοῦ ἀπαλλαγὴν τῶν βιομηχανικῶν ἑταιρειῶν, τῶν ἐκμεταλλευομένων ἐγγῶρια φυσικά προϊόντα (1).

Διπλῆ φορολογία.

Σοβαρὸν ἐλάττωμα τοῦ συστήματος φορολογίας τῶν διανεμομένων κερδῶν εἶναι, ὅτι τὰ μερίσματα, τὰ προερχόμενα ἐξ ἄλλων ἑταιρειῶν καὶ συμπεριλαμβανόμενα εἰς τὸ διανεμόμενον κέρδος, φορολογοῦνται δῖς, ἤτοι 1) κατὰ τὴν διανομὴν ὑπὸ τῆς θυγατρὸς ἑταιρείας (*société filiale*) καὶ 2) κατὰ τὴν δευτέραν διανομὴν ὑπὸ τῆς μητρὸς ἑταιρείας (*holding company*).

Πρὸς πρόληψιν τοῦ ἀτόπου τούτου, ὁ νόμος ἐπιτρέπει τὴν ἔκδοσιν διατάγματος, ὀρίζοντος, ὑπὸ τινος ὄρου, μείωσιν τοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς ἑταιρείας καταβλητέου φόρου, ὅταν αὕτη διανέμη ἕκ νέου μερίσματα ἑτέρας ἡμεδαπῆς ἑταιρείας, ὑποβληθέντα ἤδη εἰς τὴν φορολογίαν. Τοιοῦτον ὅμως διάταγμα δὲν ἐξεδόθη μέχρι σήμερον.

Συγκριτικὴ νομοθεσία.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ *income tax* πλήττει τὸ νομικὸν πρόσωπον τῆς ἀνωτύμου ἑταιρείας (2).

Ὁ νομοθέτης ὅμως λαμβάνει τὰ κατ'ἄλληλα μέτρα πρὸς ἀποφυγὴν

(1) Νόμος 5420. Τὸ διάταγμα τῆς 15ης Σεπτεμβρίου 1932 παρέσχε πλήρη ἀπαλλαγὴν εἰς τοὺς ἑταιρείας ἐλαιωδῶν προϊόντων.

(2) Ὁ *Finance Act of 1918*, ἐν τῷ κεφαλαίῳ «General rules applicable to Schedules A, B, C, D and E, Section I» καὶ ἐν κεφαλαίῳ «Miscellaneous rules applicable to Schedule D, Section I», ἐξομοιοῖ ρητῶς τὰ νομικὰ πρόσωπα (*bodies of persons*) πρὸς τὰ φυσικά τοιαῦτα (*persons*), ὡς πρὸς τὴν φορολογίαν. Καὶ ὁ παλαιὸς εἰσέτι νόμος *Income Tax Act of 1842*, ἐν Section 40, καθορίζει, ὅτι πάντα τὰ νομικὰ πρόσωπα (*bodies*) δημοσίου δικαίου, τὰ σωματεῖα, αἱ ἑταιρείαι, ἀδελφότητες κλπ., ὑπόκεινται εἰς τοὺς αὐτοὺς μὲ τὰ φυσικά πρόσωπα φόρου. Ἡ νομολογία, δι' ἀποφάσεως τοῦ «High Court of Justice» ἐδέχθη ὡσαύτως: ὅτι ἡ ἑταιρεία ὑποχρεοῦται νὰ ὑποβάλη δήλωσιν, περιέχουσαν τὸ ποσὸν τῶν παρ' αὐτῆς πραγματοποιηθέντων κερδῶν πρὸ πάσης διανομῆς μερισμάτων· ὅτι ἡ ἑταιρεία δικαιούται ὅπως, κατὰ τὴν πληρωμὴν τοῦ μερίσματος, παρακρατήσῃ, ἐν ἀναλογίᾳ, τὸν ὑπὸ τοῦ νομικοῦ προσώπου καταβληθέντα φόρον· καὶ ὅτι ἡ ἑταιρεία δὲν ἀπολαύει τῶν ἀπαλλαγῶν, αἵτινες παρέχονται εἰς τὰ φυσικά πρόσωπα (ἐλάχιστον συντηρήσεως κλπ.).

Πλὴν τῶν ἀνωτύμων ἑταιρειῶν, ἀκόμη καὶ αἱ ἔχουσαι προσωπικὸν χαρακτήρα ἑταιρείαι (*partnerships*), ὡς καὶ ἡ ἀπλὴ συνεργασία (ἀφανῆς ἢ μετοχικὴ ἑταιρεία, *association simple*) μεταξὺ διαφόρων προσώπων, ὑπόκεινται, κατὰ τὸν νόμον (*Schedule D, Rules applicable to Case I and II, Section*

καταστρατηγήσεων καὶ ἐν τῷ *surtax* ⁽¹⁾. Ὑπάρχει διάταξις ⁽²⁾, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔταιρεία, ἣτις δὲν ἤθελε διανεῖμει ἐγκαίρως μέρος ἀνάλογον πρὸς τὰ κέρδη αὐτῆς, ὑποβάλλεται εἰς τὸν *surtax*, καταβλητέον ὑπ' αὐτῆς διὰ λογαριασμὸν τῶν μετόχων τῆς.

Εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας Β. Ἀμερικῆς, ἐπιβάλλεται ὁ *income tax* ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν πάσης ἀνωνύμου ἔταιρείας (*corporation*) μετ' ἔκπτωσιν τῶν τόκων ἐθνικῶν δανείων καὶ ποσοῦ 3.000 δολλαρίων ⁽³⁾ ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐπίσης ὑπάρχουσι διατάξεις ⁽⁴⁾ ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἐν Ἀγγλίᾳ, προβλέπουσαι τὴν ὑπὸ τῆς ἔταιρείας παρακράτησιν τοῦ φόρου καὶ καταστέλλουσαι τὴν διὰ τῆς μεθόδου τῆς μὴ διανομῆς μερισμάτος τάσιν περιγραφῆς τοῦ *surtax* ⁽⁵⁾.

Ἐν Γερμανίᾳ, ἡ ἀνώνυμος ἔταιρεία ⁽⁶⁾ φορολογεῖται ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν αὐτῆς (*Körperschaftsteuer*) κατ' ἀναλογικὸν ποσοστὸν ⁽⁷⁾ αἱ περιορισμένης εὐθύνῃς ἔταιρεῖαι φορολογοῦνται

10) εἰς ἑνιαῖον φόρον, ἐπιβαλλόμενον ἐπ' ὀνόματι τῆς ἔταιρείας ἢ τοῦ ἐνεργούντος διὰ κοινὸν λογαριασμὸν.

Ὑπῆρχεν ὡσαύτως ὁ *corporation profits tax*, ὅστις ὁμως κατηργήθη ἤδη Πρβλ. ὡσαύτως C. NEWPORT, ἔνθ' ἄν. σ. 162 ἐπ.—A. BERNARD ἔνθ' ἄν. σ. 11, 38 καὶ 39.—H. SPAULDING, *The Income Tax in Great Britain and the United States*, London 1927, σ. 18.

(1) Ὁ *surtax* εἶναι φόρος (ἀνάλογος πρὸς τὸν ἡμέτερον συμπληρωματικὸν συνθετικὸν) ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τῶν εισοδημάτων, τῶν ὑπερβαίνοντων ὀρισμένον ποσόν. Ὅρα λεπτομερείας ἐν Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Ἱστορία τοῦ Φόρου Εἰσοδήματος ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ*, ἔνθ' ἄνωτ.

(2) Ἐν *Finance Act of 1922*, Chapter 7, Section 21. Ὁ *surtax*, ὅστις ἐπιβάλλεται, οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἔταιρείας, ἀλλ' ἐπὶ μόνου τοῦ φυσικοῦ προσώπου τοῦ μετόχου, ἀναλόγως τῶν διανεμομένων μερισμάτων, κατοχυροῦται διὰ τῆς διατάξεως ταύτης.

(3) Κατὰ τὸν «*revenue act of 1928*, Section 13». Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου εἶναι 12% ἐπὶ τῶν κερδῶν.

(4) Αἱ *corporations* (ὡς μονάδες, ὡς αὐτοτελεῖς φορολογούμενοι καὶ οὐχὶ ὡς πράκτορες τῶν μετόχων τῶν) ὑπόκεινται εἰς τὸν *income tax*, κατὰ ποσοστὸν ἀνώτερον τοῦ συνήθως εἰς τὰ ἄτομα ἐπιβαλλομένου, δὲν ὑπόκεινται ὁμως εἰς τὸν *surtax*. Μόνοι οἱ μέτοχοι ὑπόκεινται εἰς τὸν *surtax*, ἀναλόγως τῶν μερισμάτων τῶν. Πρβλ. Η SPAULDING, ἔνθ' ἄν. σ. 26.

(5) Section 104, ἐν τῷ ὁποίῳ ὀρίζεται εἰς 50% ὁ φόρος ἐπὶ τῶν μερισμάτων, ὧν ἡ διανομὴ παρελείφθη ἄνευ λόγου.

(6) Συμφώνως πρὸς τὸν νόμον τῆς 10ης αὐγούστου 1925, ἐπιγραφόμενον «*Körperschaftsteuergesetz*»—Πρβλ. BUEHLER, *Die gesamten Reichssteuergesetze*, Berlin, 1930, σ. 271, ἐπ.

(7) Πρὸς 20%. Πρὸ τῆς δημοσιονομικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Erzberger τοῦ 1919 καὶ τοῦ 1920, ὁ πρῶτος εἰσὶν *Einkommensteuer* τοῦ 1891 καὶ τοῦ

κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ὅμως εἶναι προοδευτικόν (1) (2).

Ἐν Γαλλίᾳ, ἐπιβάλλεται ὁ φόρος τῆς κατηγορίας κινητῶν ἀξιῶν ἐπὶ τῶν κερδῶν τῶν διανεμομένων ὑπὸ τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν (3). Τὸ σύνολον τῶν καθαρῶν κερδῶν τῆς ἀνωνύμου ἑταιρείας ὑπόκειται ὡσαύτως εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας τῶν κερδῶν ἐκ βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων (4).

Κατὰ συνέπειαν ἐν Γαλλίᾳ συναντῶμεν δυαδικὸν σύστημα φορολογίας (5).

Ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν πραγματοποιουμένων κερδῶν (6).

1906, ἀφεώρα ὡσαύτως τὰ νομικὰ πρόσωπα (ἀνωνύμου ἑταιρείας, ἑτερορρυθμοὺς ἑταιρείας, συνεταιρισμοὺς, ἑταιρείας περιορισμένης εὐθύνης κλπ.), ἅτινα ἐφορολογοῦντο κατὰ προοδευτικὸν ποσοστὸν.

(1) Ἀπὸ 10 μέχρις 20 % (ὁ φόρος τῶν κλιμακίων ὀρίζεται ἀπὸ 10 μέχρι 35 %, τὸ σύνολον ὅμως τοῦ φόρου δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὰ 20 % τοῦ εισοδήματος). Νομικὰ τινα πρόσωπα ἰδιωτικοῦ δικαίου, ὡσαύτως, φορολογοῦνται πρὸς 10 %.

(2) Πλὴν τῶν προαναφερθέντων φόρων, ἡ ἀνώνυμος ἑταιρεία καταβάλλει ἐπίσης τοπικοὺς φόρους εἰς τὰς χώρας (*Lander*) τῆς Ἑπικρατείας, ποικίλλοντας κατὰ χώραν.

Κατὰ συνέπειαν, ἐν Γερμανίᾳ ὁ ἀναλυτικὸς φόρος τῆς Ἑπικρατείας ἔχει τὴν μορφήν φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς προσόδου τοῦ νομικοῦ προσώπου.

Ὁσαύτως, κατὰ τὸν *Einkommensteuergesetz*, τὰ μερίσματα τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ εισοδήματος τῶν φυσικῶν προσώπων (ἀνάλογον πρὸς τὸν ἡμέτερον συνθετικόν).

(3) Ὁ νόμος τῆς 29ης ἰουνίου 1872, ἐν τῷ 1ῳ ἄρθρῳ, ὡς καὶ ὁ νόμος τῆς 29ης μαρτίου 1914, ἐν ἄρθρῳ 31, περιελάμβανον σχετικὰς διατάξεις· τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ὀρίσθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 16 τοῦ νόμου τῆς 3ης αὐγούστου 1926 εἰς 18 % τοῦ διανεμομένου ποσοῦ.

Πρβλ. ὡσαύτως ALLIX - LECERCLÉ, ἐνθ' ἀν. τόμ. I. σ. 254 ἐπ. καὶ σ. 419, καὶ τόμ. II, σ. 379 ἐπ.

(4) Ἄρθρα 2 καὶ 5 τοῦ νόμου τῆς 31ης ἰουλίου 1917· τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου τούτου εἶχεν ὀρίσθῃ, διὰ τοῦ ἄρθρ. 9 τοῦ νόμου τῆς 4ης ἀπριλίου 1926, εἰς 15 % τῶν κερδῶν.

(5) Τὰ μερίσματα ὑπόκεινται ὡσαύτως εἰς τὸν προσωπικὸν φόρον ἐπὶ τῆς συνολικῆς προσόδου τοῦ μετόχου.

(6) Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου τούτου ἦτο 18 % τῷ 1921, 16 % τῷ 1927, ἡλαττώθη δὲ εἰς 14 % τῷ 1929. Τὰ μερίσματα ὑπόκεινται ἐπὶ πλέον εἰς τὸν προσωπικὸν φόρον ἐπὶ τῆς συνολικῆς προσόδου τοῦ μετόχου.

Πρβλ. ὡσαύτως Prof. P. D' AROMA (ἐν *Lezioni* etc. A. DE' STEFANI, ἐνθ' ἀν. σ. 102.

Εἰς τὰς πλείστας τῶν χωρῶν (¹) ὑπάρχει φόρος ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἡμεδαπαὶ ἀνώνυμοι ἔταιρειαί.

Κριτικὴ μελέτη ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς νομοθεσίας δὲν δύναται νὰ παραλείψῃ ἔρευναν πρὸς καθορισμὸν τοῦ καλυτέρου συστήματος φορολογίας τῶν ἔταιρειῶν. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ Ἑλλὰς προέκρινεν, ὡς γενικὸν φορολογικὸν σύστημα, τὸ τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος, κατ' ἀνάγκην ἡ ἔξετασις ἐναυθία θὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὰ συστήματα φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος (²).

Ἡ ἀνώνυμος ἔταιρεία ὡς ὑποκείμενον φορολογίας.—Τῆν σύγχρονον κοινωνίαν χαρακτηρίζει ἡ κολοσσιαία ἀὔξησις τοῦ κινητοῦ πλούτου, ὅστις δὲν γνωρίζει πλέον σύνορα μεταξὺ τῶν διαφόρων κρατῶν (³). Ἡ φύσις ἀπόλλυσι διαρκῶς σπουδαιότητα ἐν τῇ παραγωγῇ, τὸ δὲ κινητὸν κεφάλαιον καλεῖται ν' ἀναζωογονήσῃ οὐ μόνον τὰ ἀκίνητα κεφάλαια, ἀλλὰ εἶναι σήμερον ἀνεπαρκῆ καὶ ἔξαντλοῦνται βαθμιαίως, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἐργασίαν. Ἡ κοινωνία τοῦ 19ου αἰῶνος, εἰδικώτερον δ' ἢ τοῦ 20ου, φέρουσιν ἑναογῆ τὰ σημεῖα τῆς ὑπεροχῆς τῶν κινητῶν κεφαλαίων ἐν τῇ παραγωγῇ.

Ἡ νέα μορφή, τὴν ὁποίαν λαμβάνει ἡ οἰκονομία, ὡς ἐκ τῆς ἀνα-

¹) Ἐν ταῖς *Κατὰ Χώρας* ἐπιβάλλεται φόρος μόνον ἐπὶ τῶν διανεμομένων μερισμάτων (Πρβλ. J. POPITZ, ἄρθρ. *Einkommensteuer* ἐν «Handwörterbuch der Staatswissenschaften», ἐνθ' ἀν. τόμ. III, σ. 429 καὶ 463).

²) Ὁ E. R. A. SELIGMAN, *Essays, etc.* ἐνθ' ἀν. τόμ. I, σ. 222-497, ἔξετάζων ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ κριτικῆς ἀπόψεως τὰς διαφόρους ἀρχὰς τῆς φορολογίας τῶν ἔταιρειῶν, ἀπαριθμεῖ ἐν σελ. 342 τὰ ἑξῆς συστήματα: «general property tax (γενικὸν φόρον περιουσίας)», - φόρον ἐπὶ τοῦ κόστους τῆς ἰδιοκτησίας - φόρον ἐπὶ τῆς ἀγοραίας ἀξίας τοῦ κεφαλαίου - φόρον ἐπὶ τῆς ὀνομαστικῆς ἀξίας τοῦ κεφαλαίου - φόρον ἐπὶ τῆς ἀγοραίας ἀξίας τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν ὀμολογιακῶν χρῶν - φόρον ἐπὶ τῶν ἀκαθαρῶν κερδῶν - φόρον ἐπὶ τοῦ κύκλου ἐργασιῶν - φόρον ἐπὶ τῶν μερισμάτων ἢ ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου ἐκτιμωμένου ἐπὶ τῇ βίσει τῶν μερισμάτων - καὶ, τέλος, φόρον ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῆς ἔταιρείας.

³) Περὶ τῶν διεθνῶν ζητημάτων *Διπλῆς φορολογίας καὶ Φορολογικῆς Διαφυγῆς*, ἅτινα γενῶνται ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου, βλ. τὰς ἐθνεατάς ἐργασίας, τὰς γενομένας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν. Σύντομον καὶ σαφῆ ἱστορικὴν περιγραφὴν τῆς ἐξελιξέως τῆς οἰκονομίας πρὸς τὸν διεθνισμὸν εὐρίσκει τις ἐν E. R. A. SELIGMAN, *Double Taxation etc.*, ἐνθ' ἀν. σ. 1-16.

πτύξεως τῆς πίστεως καὶ τῶν μέσων τῆς κυκλοφορίας, ἀπαιτεῖ, ὅπως τὰ κεφάλαια ἔχωσι ποιάν τινα εὐκίνησίαν. Οὕτως, εἰς τὴν φυσικὴν δημιουργίαν κινητῶν κεφαλαίων προστίθεται ἐπίσης τεχνητὴ τοιαύτη, ἣτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἀυξήσεως τῶν ἐνοχικῶν δικαιωμάτων.

Ἡ ἐμπορικὴ ἔταιρεία, ἰδίᾳ ἡ ἀνώνυμος ἔταιρεία, ἐξελίσσεται καὶ τείνει ν' ἀποβῆ ὑποβαρὸς παράγων τῆς νέας ταύτης οἰκονομικῆς φάσεως.

Ἐν τῇ φορολογίᾳ τῆς ἀνώνυμου ἔταιρείας, τὸ πρῶτον ζήτημα ὅπερ δέον ν' ἀντιμετωπισθῆ εἶναι, κατὰ πόσον πρέπει νὰ γίνῃ διάκρισις μεταξὺ τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς ἔταιρείας καὶ τῶν φυσικῶν προσώπων ἅτινα ἀποτελοῦσι ταύτην⁽¹⁾. Ἀπὸ μὲν νομικῆς ἀπόψεως, ἡ διάκρισις αὕτη γίνεται ἤδη, τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς ἔταιρείας μὴ δυναμένου νὰ συνταγισθῆ μὲ τὸ φυσικὸν πρόσωπον τοῦ μετόχου⁽²⁾. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δημοσιονομικῆς ἀπόψεως, ἐν καθαρῶς τυπικῇ ἐκδοχῇ, δύναται εἰσεῖτι νὰ λεχθῆ, ὅτι πρόκειται περὶ δύο διαφόρων προσώπων⁽³⁾· θὰ ἠδύνατο ὁθεν νὰ φορολογηθῶσιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ νομικὸν πρόσωπον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος αὐτοῦ (κέρδους τῆς ἐπιχειρήσεως), ἀφ' ἑτέρου δ' ὁ μέτοχος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ κεφαλαίου του (μερίσματος).

Εἰς τοῦτ' ἀντιτάσσεται ὁμως, ὅτι παρομοίᾳ ἀντίληψις ἰσοδυναμεῖ πρὸς διπλὴν φορολογίαν. Ὁ διαχωρισμὸς τῶν δύο προσώπων (φυσικοῦ καὶ νομικοῦ) ὀφείλεται μόνον εἰς πλάσμα τοῦ νόμου, κατὰ βάθος δὲ μόνον τὸ μέρος τῶν κερδῶν, ὅπερ λαμβάνει ὁ μέτοχος, ἀποτελεῖ εἰσοδήμα, προσοριζόμενον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀτομικῶν αὐτοῦ ἀναγκῶν (διὰ κατανάλωσιν, ἀποταμίευσιν κλπ.)· οἱ ὀπαδοὶ ὁθεν τῆς ἀρχῆς ταύτης, φρονοῦντες, ὅτι μόνον τὰ φυσικὰ πρόσωπα δύνανται νὰ εἶναι φορολογούμενοι, βλέπουσιν ἐν τῇ ἔταιρείᾳ ἀπλοῦν ἀντιπρό-

(1) G. JÈZE (μετ. *Γεωργαντᾶ*) ἐνθ' ἀν. τόμ. III, σ. 637 ἐπ.—ALLIX-LECRCLÉ, ἐνθ' ἀν. τ. I, σ. 419-20.—E. R. A. SELIGMAN, *Essays*, etc. ἐνθ' ἀν.—H. SPAULDING ἐνθ' ἀν. σ. 26.—A. WAGNER, *Traité de la Science des Finances* (traduction française abrégée), Paris, 1919 τόμ. II. σ. 244-6. J. POPITZ, *Einkommensteuer*, ἐνθ' ἀν. σ. 428-30 καὶ *Körperschaftsteuer* HWB ἐνθ' ἀν. τόμ. V, σ. 897 ἐπ.—H. TESCHEMACHER, ἐνθ' ἀν. σ. 71 ἐπ.—W. LOTZ, ἐνθ' ἀν. σ. 505-11.—F. NITTI ἐνθ' ἀν. τ. II, σ. 80 ἐπ.—E. FLORA ἐνθ' ἀν. σ. 472-3.—E. D' ALBERGO, *La crisi dell' imposta personale sul reddito, la riforma dell' imposta nel Belgio*. P. B. DERTILIS, *imposizione sulla base della spesa in Grecia*, Cedam, Padova, 1931, (Πρβλ. D' ALBERGO σ. 26 ἐπ.).

(2) H. TESCHEMACHER, ἐνθ. ἀν. σ. 72.

(3) Πρβλ. D' ALBERGO, ἐνθ' ἀν.—Ὁ POPITZ εὐρίσκει ὅτι τὸ νομικὸν πρόσωπον εἶναι «χειραφετημένον».

σωπον τῶν μετόχων, ἐν «κατάλληλον» μέσον φορολογίας τῶν ἀτόμων⁽¹⁾. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἐπιβαρύνηται ὑπερβολικῶς ὁ κεφαλαιούχος, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἀπολαμβάνει εἰσοδήματος «μὴ κερδηθέντος» (ἀκόπως κτηθέντος)· τοῦτο θ' ἀπετέλει πλῆγμα κατὰ τοῦ πνεύματος ἀποταμιεύσεως.

Τὸ ἐπιχείρημα τῆς διπλῆς φορολογίας θεωρεῖται πράγματι σοβαρὸν παρ' ὄλων⁽²⁾.

Ἐν τούτοις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παραγνωρισθῇ ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν κατέχει σήμερον ἐν τῇ οἰκονομίᾳ ἡ ἀνώνυμος ἐταιρεία. Αὕτη ἀποτελεῖ οἰκονομικὴν μονάδα, ὅπως διάφορον τῶν ἀπαρτιζόντων ταύτην μελῶν, ἔχουσιν ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ ἰδίου σκοπούς. Τινὲς ἔχαρᾶκτιήρισαν τὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν ὡς «οἰκονομικὴν προσωπικότητα», ἔχουσιν ἰδίαν «φοροδοτικὴν ἱκανότητα».

Καίτοι δὲ δέον ν' ἀποφεύγηται ἡ διπλῆ φορολογία, ἐν τούτοις εἶναι ἐπ' ἀνάγκης, ὅπως εἰσαχθῇ ἰδιαιτέρον σύστημα φορολογίας τῆς ἐταιρείας· ἐν τῷ συστήματι τούτῳ, τὸ νομικὸν πρόσωπον τῆς ἐταιρείας θ' ἀποτελέσῃ ὡσαύτως ὑποκείμενον φορολογίας⁽³⁾.

(1) Αὕτη εἶναι ἡ ἄποψις τῶν Binaudi, Natoli, Flora, Graziani (πρὸς D' ALBERGO, ἐνθ' ἄν.). Ὁ FLORA ἐνθ' ἄν. σ. 472-73 φρονεῖ, ὅτι τὸ Κράτος (τὸ ἰταλικόν) ἔπρεπε νὰ φορολογήσῃ τὰ μερίσματα, τὰ ποσὰ τὰ προοριζόμενα διὰ τ' ἀποθεματικά καὶ τὰς πρὸς τοὺς μετόχους καταβολὰς πέραν τοῦ καταβληθέντος κεφαλαίου· τὸ ἰσχύον σύστημα φορολογίας τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν τῆς ἐταιρείας ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἰσολογισμοῦ, θέτον τὴν διοίκησιν τῆς ἐταιρείας εἰς ἀγῶνα πρὸς τὴν φορολογικὴν ἀρχὴν, προὐκάλεισε πλεῖστα ὅσα ἄτοπα, ὤθησε δὲ μάλιστα ἐταιρείας τινὰς εἰς τὴν τήρησιν διπλῆς σειρᾶς βιβλίων, μιᾶς διὰ τὰς φορολογικὰς ἀρχὰς καὶ μιᾶς διὰ τοὺς μετόχους· ἐν τέλει ἐπικαλεῖται οὗτος τὴν γνώμην τοῦ ROCCA, ὅτι ἡ βραδεῖα ἀνάπτυξις τῶν κατὰ μετοχὰς ἐταιρειῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὀφείλεται εἰς τὸ ὑπερβολικῶς ὑψηλὸν ποσοστὸν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ κινητοῦ πλούτου (imposta di ricchezza mobile), τὸν ὁποῖον ἡ ἐταιρεία, ὑποχρεωμένη νὰ δημοσιεύῃ τὸν ἰσολογισμόν τῆς, δὲν δύναται ν' ἀποφύγῃ, ὡς δύναται νὰ πράξῃ οὗτο αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις.

(2) Πρὸς G. JÉJE, *Finances publiques* (μετάφρ. Γεωργαντᾶ), ἐνθ' ἄν. σ. 638.—ALLIX & LECERCLÉ, ἐνθ' ἄν., τόμ. I, σ. 419-20: «Νομικῶς, τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀπολύτως νοητὸν: ἡ ἐταιρεία, νομικὸν πρόσωπον, καὶ ὁ μέτοχος, εἶναι δύο διαφορετικὰ πρόσωπα· τὸ πρόσωπον-ἐταιρεία πραγματοποιεῖ ἐμπορικὰ κέρδη, διὰ τὰ ὅποια καταβάλλει τὸν φόρον· τὸ πρόσωπον-μέτοχος καρποῦται τὸν κερδῶν εἰσόδημα, διὰ τὸ ὅποιον φορολογεῖται ὡσαύτως... Καίτοι τὸ πλάσμα τῆς ἰδιαιτέρας προσωπικότητος τῆς ἐταιρείας δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὴν λύσιν ταύτην, τὸ γεγονός, ἐν τούτοις, παραμένει, ὅτι ἐν τέλει ὁ μέτοχος, εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ὑφίσταται τὴν ἐκ φόρου ἐπιβάρυνσιν ἐφ' ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ εἰσοδήματος».

(3) WAGNER, ἐνθ' ἄν. «δὲν εἶναι δυνατόν, ἄνευ ἐτέρου λόγου, νὰ ὑπα-

Ἐτέρα ἐκδοχὴ⁽¹⁾ εὐρίσκει, ὅτι τὸ κέρδος τῆς ἑταιρείας, ἐν πάσῃ περιπτώσει, δὲν ἐγκλείει «ἀμοιβὴν τοῦ ἐπιχειρηματίου» (ἦτοι διὰ τὴν προσωπικὴν του συνεργασίαν), διότι ἡ ἀμοιβὴ αὕτη συμπεριλαμβάνεται ἤδη εἰς τὰ γενικά ἔξοδα, ὑπὸ τὴν μορφήν ἀμοιβῶν διευθυντοῦ, μισθῶν κλπ. Παρὰ τοῦτο ὅμως τὸ κέρδος τῆς ἑταιρείας περιέχει ἐν ἑαυτῷ, οὐχὶ κεχωρισμένα, δύο στοιχεῖα: τόκον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου καί, ἐνδεχομένως, κέρδος ἐπιχειρήσεως⁽²⁾. Ἀμφότερα ἀνήκουσι εἰς τὸν μέτοχον, δέον δὲ νὰ γίνῃ διακρίσις αὐτῶν ἐν τῇ φορολογίᾳ. Ἐὰν τὸ κέρδος τῆς ἑταιρείας ὑποβληθῇ εἰς τὸν φόρον ἐπιχειρήσεων, ὅστις συνήθως εἶναι μικρότερος, παρέχεται οὕτως ἀδικαιολόγητον προνόμιον εἰς τοὺς μετόχους, οἵτινες εἶναι κεφαλαιούχοι καὶ οὐχὶ ἐπιχειρηματίαι.

χθῆ αὕτη εἰς τὸν φόρον ὡς ἀνεξάρτητος οικονομικὴ προσωπικότης. Τοῦναντίον, ἡ φορολογία δέον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὴν οικονομικὴν φύσιν τῆς κατὰ μετοχὰς ἑταιρείας, συνισταμένην εἰς τὸ ὅτι ἡ ἑταιρεία ἀποτελεῖ μόνον μέσον πρὸς ἐπίτευξιν πλούτου (εἰσοδήματος) ὑπὸ τῶν μετόχων. Ἡ φορολογία, ὅθεν, τῆς κατὰ μετοχὰς ἑταιρείας δέον νὰ συνδυάζεται μετὰ τῆς φορολογίας τῶν μετόχων, δηλ., κατὰ γενικὸν κανόνα, τῶν φυσικῶν προσώπων, ἅτινα ὑπόκεινται ὡσάυτως εἰς εἰδικὴν φορολογίαν».

Ὁ E. R. A. SELIGMAN, ἐνθ' ἄν. σ. 398, λέγει: «... Ἡ προσπάθεια, ὅπως τεθῶσιν εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν αἱ ἑταιρεῖαι καὶ τὰ ἄτομα ἀπὸ φορολογικῆς ἀπόψεως, βασίζεται ἐπὶ θεωρίας ἐσφαλμένης κατ' ἀρχὴν, ἥτις παρορᾷ τὴν διάκρισιν μεταξὺ τῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἐφαρμόζονται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ τῶν φυσικῶν, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐπὶ τῶν νομικῶν προσώπων... Τὸ βασικὸν σημεῖον τῆς ἡμετέρας ἀντιλήψεως εἶναι, ὅτι αἱ ἑταιρεῖαι θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ ἐξομοιωθῶσιν πρὸς τ' ἄτομα, ἀλλὰ νὰ ὑπόκεινται εἰς εἰδικὰς μορφὰς φόρου. Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι ἡ νομιμότης τῆς γνώμης ταύτης ἀναγνωρίζεται ἤδη παρ' εἰδικῶν γερμανῶν καὶ ἑλβετῶν—συγγραφέων τῶν δύο χωρῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἠγέρθη εὐρυτάτη συζήτησις ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων, πλὴν, ἐννοεῖται, τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν—, ὡς καὶ παρὰ τῶν ἀμερικανῶν καὶ καναδῶν συγγραφέων».

(1) Ἡ γνώμη τοῦ H. TESCHEMACHER, ἐνθ' ἄν. σ. 72.

(2) Ἀνάλυσις κατὰ τὸν J. SCHUMPETER, *Theorie der wirtschaftlichen Entwicklung*, 2 Aufl. München u. Leipzig, 1926, σ. 207-317, Κεφ. «Der Unternehmergewinn oder Mehrwert» καὶ «Der Kapitalzins».

Πρβλ. ὡσάυτως FR. FREIHERRN von WIESER, *Theorie der gesellschaftlichen Wirtschaft*, ἐν *Grundriss der Sozialökonomik*, [bearbeitet von S. Altmann u. a., Tübingen, 1914, τόμ. I, σ. 373 ἐπ. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, τὸ εἰσόδημα τοῦ ἐπιχειρηματίου (*Unternehmereinkommen*) ἀναλύεται ὡς ἑξῆς: ἀμοιβὴ τοῦ ἐπιχειρηματίου (*Unternehmerlohn*), ἦτοι τὸ ἀναλογοῦν εἰς τὴν προσωπικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν· τόκος τοῦ ἐπιχειρηματίου (*Unternehmerzins*), ἦτοι τόκος τοῦ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἐπενδεδυμένου καὶ ἀνήκοντος εἰς αὐτὸν κεφαλαίου· καὶ κέρδος τοῦ ἐπιχειρηματίου (*Unternehmergewinn*), τὸ ὑπόλοιπον.

Ἡ ἐπιβολὴ μεγαλυτέρας ἐπιβαρύνσεως ἐπὶ τῆς ἐταιρείας ἢ ἐπὶ τῆς ἐπιχειρήσεως δικαιολογεῖται, οὐ μόνον διότι τὸ ἐταιρικὸν κέρδος περιλαμβάνει ὡσαύτως τόκον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, ἀλλ' ἐπίσης λόγῳ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἀνώνυμος ἐταιρεία ἔχει φοροδοτικὴν ἱκανότητα ἀνωτέραν τῆς τοῦ ἀτόμου. Ἡ ὑπεροχὴ αὕτη ἱκανότητος προέροχεται, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τοῦ ὅτι τὸ βῆρος κατανέμεται ἐπὶ πλειόνων φυσικῶν προσώπων, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐκ τῆς μεγίστης σπουδαιότητος, ἣν ἔχει ἡ ἐταιρεία ὡς «παραγωγός» ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἄτομον⁽¹⁾.

Οὗτοι εἶναι οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους οἱ νομοθέται ἐφήροσαν εἴτε διπλοῦν φόρον, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς ἐταιρείας καὶ ταυτοχρόνως ἐπὶ τοῦ μετόχου, εἴτε ἀπλοῦν μὲν, ἀλλὰ βαρύτερον φόρον ἐπὶ τοῦ νομικοῦ προσώπου· ἐκτὸς τῶν φόρων τούτων, οὔτινες ἔχουσιν ἀντικειμενικὸν χαρακτῆρα⁽²⁾, συχνάκις ἐπιβάλλεται προσωπικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ μετόχου πλήττων συγχρόνως καὶ τὰ μερίσματα.

Πάντως, ὅλαι αἱ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο δοθεῖσαι λύσεις δὲν θεωροῦνται ἱκανοποιητικαί⁽³⁾.

(1) G. JÈZE (μετάφρ. *Γεωργαντᾶ*), ἔνθ' ἀν. σ. 639 «... ἡ ἐταιρεία αὐξάνει τὴν παραγωγικὴν δύναμιν τοῦ κεφαλαίου».

Ἄ Ο. E. R. A. SELIGMAN, ἔνθ' ἀν. σ. 397, φρονεῖ, ὅτι ἡ φοροδοτικὴ ἱκανότης τῆς ἐταιρείας εἶναι μεγαλυτέρα καὶ λέγει: Ἡ «ἰσότης φορολογίας» δεόν νά ζητῆται μόνον ὅταν σημαίῃ μέσον θεραπείας κατὰ τῆς συγκριτικῶς ἀνωτέρας ἐπιβαρύνσεως τῶν ἀτόμων, δὲν πρέπει ὁμῶς νά ζητῆται ὅταν πρόκειται περὶ συγκριτικῶς ἀνωτέρας ἐπιβαρύνσεως τῶν ἐταιρειῶν». Ὁ αὐτός, ἐν σ. 402, λέγει: «ἡ περιουσία τῶν ἐταιρειῶν περιλαμβάνει πλέον τῆς ἀπλῆς φυσικῆς περιουσίας».

Οἱ ALLIX - LECERCLÉ, ἔνθ' ἀν. τόμ. I, σ. 420, καίτοι διαπιστοῦντες ἀδικίαν τινὰ ἐν τῇ γαλλικῇ φορολογίᾳ, προσθέτουσιν: «Ἐν τούτοις, αὕτη δύναται, ἐν τινι μέτρῳ, νά δικαιολογηθῇ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ συνεργασία κεφαλαίων εἶναι αὕτη καθ' ἑαυτὴν παράγων οἰκονομικῆς δυνάμεως, ἱκανῆς ὅπως δώσῃ εἰς τὴν κατὰ μετοχὰς ἐταιρείαν ὑπεροχὴν τινα ἔναντι τοῦ μεμονωμένου ἐπιχειρηματίου ἢ καὶ τῆς ἐταιρείας προσώπων».

(2) Πρβλ. ἐν τούτοις τὸ ἀγγλικὸν σύστημα ὅπερ, διὰ τῶν προσωπικῶν ἐπιπτώσεων (abatements) τῶν μετόχων, μετατρέπεται συχνάκις εἰς προσωπικόν.

(3) Ὁ SELIGMAN, ἔνθ' ἀν. σ. 222, λέγει: «Δὲν ὑπάρχει ἴσως ἐν τῇ ὅλῃ δημοσιονομικῇ ἐπιστήμῃ πρόβλημα, εἰς τὸ ὅποσον ἐδόθη ἡ ὀλιγώτερον ἱκανοποιητικὴ λύσις».

Ἄ Ο. F. NITTI, ἔνθ' ἀν. τόμ. II, σ. 81 λέγει: «Φορολογεῖται ἡ ὁμάς, ἣτις ἐκμεταλλεῖται τὴν παραγωγικότητα τοῦ κεφαλαίου, αὐξάνουσα τὴν ἱκανότητα αὐτῆς πέραν πάσης διὰ τὸ ἄτομον δυνατότητος· ὁ ἰδιώτης κομιστῆς τοῦ τίτλου φορολογεῖται διὰ τὸ κέρδος, τὸ ὅποσον ἀποκομίζει ἐκ τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ χρήματός του. Ὑπάρχει, ὅθεν, ἐπὶ τῶν ἐταιρειῶν εἶδος συμπληρωματικοῦ φόρου, δικαιολογουμένου ἐκ τῆς μεγαλυτέρας παραγωγι-

Παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα.—Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν διανεμομένων κερδῶν (μερισμάτων κλπ.), ὅστις, πλὴν ὄρισμένων ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν ἐξαιρέσεων, ἀποτελεῖ τὸν τρόπον τῆς φορολογίας ἐν Ἑλλάδι, παρουσιάζει μεγάλην εὐχέρειαν κατὰ τὴν ἐπιβολήν, δεδομένου ὅτι ἡ φοροτεχνικὴ ὑπηρεσία δὲν ἀσχολεῖται μὲ τὸν καθορισμὸν καὶ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ποσοῦ τῶν ὑπὸ τῆς ἐταιρείας πραγματοποιηθέντων κερδῶν. Παρουσιάζει αὕτη ἐπίσης βεβαιότητα, σχεδὸν ἀπόλυτον, ὅσον ἀφορᾷ τὸ φορολογητέον ποσόν, δεδομένου ὅτι τὸ ποσὸν τῶν διανεμηθησομένων μερισμάτων τυγχάνει γνωστόν· ἐξ ἄλλου δὲν παρέχει αὕτη ἀφορμὴν εἰς ἀμφισβητήσεις, σχετικῶς πρὸς τὰς ἀποσβέσεις, τ' ἀποθεματικά κλπ. Κατὰ συνέπειαν, ὁ φόρος δὲν εἶναι καταθλιπτικός, ἢ δὲ διαδικασία ἐφαρμογῆς αὐτοῦ δὲν προκαλεῖ δυσαρρεσκείας, ἐφόσον παρέχει πᾶσαν ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἐταιρείαν καὶ ἀπαλλάσσει ταύτην τῶν ἐνοχλήσεων τοῦ φορολογικοῦ ἐλέγχου. Τοῦτο ἔχει ἰδιαιτέ-

κότητός των. Ἡ διπλῆ ὁμως φορολογία δὲν ἀποφεύγεται, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξηγεῖται διὰ τοῦ τρόπου τούτου.

Ὁ ΡΟΡΙΤΖ, *Einkommensteuer*, ἐνθ' ἄν. σ. 428-430, ἐξετάζων τὸ ζήτημα κατατάσσει τὰς δυνατὰς λύσεις εἰς τρεῖς κατηγορίας: 1) δύναται νὰ φορολογηθῇ τὸ εἰσόδημα τῆς ἐταιρείας, ἀπαλλασσομένου τοῦ μετόχου (διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ εἰσπραττόμενα μερίσματα). 2) ἡ ἐταιρεία δὲν θὰ θεωρηθῇ ὡς ὑποκείμενον φόρου, ὁ δὲ μέτοχος, πλὴν τῶν μερισμάτων, θὰ φορολογηθῇ ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ἀποθεματικῶν, ἀναλόγως τῆς συμμετοχῆς αὐτοῦ εἰς τὰ κέρδη. 3) τόσον ἡ ἐταιρεία, ὅσον καὶ ὁ μέτοχος θὰ ὦσιν ὑποκείμενα φορολογίας. Καταλήγει οὗτος εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἅπαναι αἱ ἀνωτέρω λύσεις δὲν εἶναι δίκαιαι: «προκλύπτει πάντοτε, εἴτε μεγάλη (διπλῆ) ἐπιβάρυνσις τῶν ἐταιρικῶν κερδῶν, εἴτε τάσις πρὸς σύστασιν ἐταιρειῶν πρὸς τὸν σκοπὸν ὑπαγωγῆς εἰς χαμηλὸν φόρον τῶν ἀποθησανυζομένων κερδῶν... Εἶναι δύσκολον νὰ εὐρεθῇ λύσις ἐξ ὀλοκλήρου δικαία». Φρονεῖ οὗτος, ὅτι κατάλληλον πρὸς τοῦτο μέσον θὰ ἦτο ἡ διάκρισις μεταξὺ τοῦ ὀλικοῦ ἐταιρικοῦ κέρδους καὶ τοῦ διανεμομένου τοιούτου, ὅποτε δι' ἐλαφροτέρας φορολογίας τοῦ πρώτου, θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ ἐκδήλωσις εὐνοίας πρὸς τὰ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἀφιέμενα ἀποθεματικά· τονίζει ὁμως ὡσαύτως καὶ τὰς δυσχερείας παρομοίου συστήματος. Ὁ αὐτός, ἐν ἄρθρῳ *Körperschaftsteuer*, HWB ἐνθ' ἄν. τόμ. V, σ. 897, φρονεῖ, ὅτι ἡ φορολογία τῶν ἐσόδων τῶν νομικῶν προσώπων, ἀπὸ κοινοῦ μὲ φορολογίαν τοῦ εἰς τοὺς μετόχους διανεμομένου εἰσοδήματος, συνάδει πρὸς τὴν φορολογικὴν δικαιοσύνην, παρέχει δ' εὐκαιρίαν διὰ τὴν ἐκ τῶν προτέρων ὑπαγωγὴν εἰς τὴν φορολογίαν πηγῆς πλοῦτου, ἐχούσης ἰδιάζουσαν φοροδοτικὴν ἰκανότητα.

Ἐν τέλει ἀποδίδει οὗτος τὴν ἀνωτέραν ἐπιβάρυνσιν τῆς ἀωνυμοῦ ἐταιρείας εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ἡ βεβαίωσις τοῦ φόρου εἶναι εὐχερῆς, ἐπιχείρημα σφοδρῶς καταπολεμηθὲν καὶ χαρακτηρισθὲν ὡς ταμειυτικὸν ὑπὸ τοῦ W. LOTZ (ἐνθ' ἄν. σ. 505).

ραν σημασίαν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα ἡ ὀργάνωσις τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας δὲν ἔχει συμπληρωθῆ εἰσέτι.

Ἐξ ἄλλου, δεδομένου ὅτι, κατὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρείας, πᾶν διανεμόμενον εἰς τοὺς μετόχους ποσὸν ἐπὶ πλέον τῶν εἰσφορῶν αὐτῶν θάλει ὑποβληθῆ εἰς φορολογίαν, ἔπεται ὅτι τὸ σύστημα τῆς φορολογίας τῶν μερισμάτων οὐδεμίαν παρουσιάζει ἔλλειψιν, διότι τ' ἀποθεματικά, ἔμφανῆ ἢ λανθάνοντα, ἐπὶ τῶν ὁποίων οὐδεὶς φόρος ἦθελεν ἐπιβληθῆ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἑταιρείας, θὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τὸ τελευταῖον μέρος (πλέονασμα—bonus—διαλύσεως), τὸ ὁποῖον θὰ διανεμηθῆ κατὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρείας. Τὸ σύστημα τοῦτο, ἐπιτρέπον μεγάλας ἀποσβέσεις δι' ἔγκαταστάσεις, δι' ἐπισφαλεῖς ἀπαιτήσεις καὶ λοιπὰ στοιχεῖα τοῦ ἐνεργητικοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν δημιουργίαν ἀποθεματικῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν μὴ προβλεπομένων κινδύνων, *εὐνοεῖ*, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν κατασταλτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς διανομῆς μερισμάτων, τὴν *συντηρητικὴν καὶ ὑγιᾶ διαχείρισιν* τῶν συμφερόντων τῆς ἑταιρείας.

Ὑποστηρίζεται ἐν τέλει, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τῶν μερισμάτων, αὐτὸς καθ' ἑαυτόν, δὲν στερεῖται θεωρητικῆς βάσεως, διότι *βαρύνει τὸ προσωπικὸν εἰσόδημα τοῦ μετόχου*, ὅπερ ἀποτελεῖται μόνον ἐκ τοῦ μερίσματος καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν λοιπῶν μὴ διανεμομένων κερδῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ μέτοχος ἔχει ἰδανικὴν μόνον μερίδα.

Ἐν τέλει, τὸ σύστημα τοῦτο *ἀποτελεῖ μορφὴν ἀπαλλαγῆς τοῦ ὑπὸ τοῦ νομικοῦ προσώπου τῆς ἑταιρείας ἀποταμιευθέντος εἰσοδήματος*, ὅπερ ἔστι δίκαιον, ἐὰν δεχθῶμεν τὴν θεωρίαν τῆς φορολογίας τοῦ «καταναλισκομένου» εἰσοδήματος καὶ οὐχὶ τοῦ «παραγομένου τοιούτου».

Ταῦτα εἶναι ἐν περιλήψει τὰ ἐπιχειρήματα τῶν ὀπαδῶν τοῦ ἰσχύοντος συστήματος (1).

(1) Ὑπόμνημα τοῦ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Μελέτης Ἀμέσου Φορολογίας τοῦ 1928-29, δημοσιευθὲν ἐν τῷ «Οἰκονομολόγῳ» Ἀθηνῶν, τῆς 2ας φεβρουαρίου 1929.—Εἰσήγησις τοῦ κ. Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ, πρῶην ὑπουργοῦ, διευθυντοῦ τῆς Ἐνώσεως Ἑλληνικῶν Τραπεζῶν, πρὸς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν, δημοσιευθὲν ἐν τῇ «Μηνιαίᾳ Οἰκονομικῇ καὶ Κοινωνικῇ Ἐπιθεωρήσει τῆς Ἑλλάδος», Ἀθῆναι, φεβρουάριος 1929.—Σ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, διευθυντοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, πρῶην γενικοῦ γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ προέδρου τῆς ρηθείσης ἐπιτροπῆς, *Αἱ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι*, ἄρθρον περὶ τῆς φορολογίας αὐτῶν, ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἐλεύθερον Βῆμα» τῆς 23ης νοεμβρίου 1929.—Ὁμοία ἦτο ὡσαύτως ἡ ἀποψὶς πάντων τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας ἐν τῇ ἐπιτροπῇ κ. κ. ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ, ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΥ (βλ. *εἰσηγήσεις* αὐτῶν, δημοσιευθείσας ἐν τῇ «Μην. Οἶκον. καὶ

Ἄλλὰ τὰ ἐπιχειρήματα ταῦτα ἀπέχουσι πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι πειστικά (*).

Φόρος ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν πραγματοποιηθέντων κερδῶν εἶναι ἀσυγκρίτως δικαιότερος (*). Ἐν πρώτοις οὗτος ἐξομοιοῖ τὸ «νομικὸν πρόσωπον-ἐπιχειρηματία» πρὸς τὸ «φυσικὸν πρόσωπον-ἐπιχειρηματία». Ἐκαστον τούτων ὑπόκειται εἰς φόρον, ἀναλόγως πρὸς τὸ εἰσόδημά του, καθοριζόμενον κατὰ τὸν αὐτὸν δι' ἀμφοτέρους τρόπων. Ὁ σχηματισμὸς τῶν ἀποθεματικῶν, αἱ ἀποσβέσεις καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἐξυγίανσις, διενεργοῦνται κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης δι' ἀμφοτέρους τρόπων. Μὲ τὸ πρῶτον σύστημα (τῆς φορολογίας τοῦ μερισματος), ἀκόμη καὶ ὁ σχηματισμὸς λογικοῦ (πολλῶ μᾶλλον σχηματισμὸς ὑπερβολικοῦ) ἀποθεματικοῦ ἀποτελεῖ δυσμενῆ ἀνισότητα εἰς βίαιος τῆς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως, φορολογουμένης καὶ ἐπὶ τῶν ἀποθεματικῶν τῆς. Ὡσαύτως, ἐὰν ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα ἀπὸ ἀπόψεως φοροδοτικῆς ἰκανότητος, ὁ διαφορισμὸς θὰ ἔδει νὰ ὑπῆρχε οὐχὶ ὑπὲρ ἀλλὰ κατὰ τῆς ἀνωτέρου ἐταιρείας (*).

Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τῶν μερισμάτων εἶναι ἐπαρκής, ἀφοῦ πλήττει τὸ εἰσόδημα τοῦ μετόχου, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς

Κοινων, Ἐπιθεωρήσει τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι, ἰανουάριος 1929), κλπ.— Δ. ΛΟΒΕΡΔΟΥ, γενικοῦ διευθυντοῦ τῆς Λαϊκῆς Τραπεζῆς, Ἡ φορολογία τῶν ἀνωτέρων ἐταιρειῶν, Ἀθήναι, 1924.

Πρβλ. ὡσαύτως ἀνωτέρω σ. 150, σημ. 1, τὰς γνώμας τοῦ FLORA.

(*) Πρβλ. Α. ΣΜΙΑΡΟΥΝΗ, Εἰσήγησις πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν μελέτης τῆς ἀμέσου φορολογίας, δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ περιοδικῷ «Οἰκονομολόγος» τῆς 2 φεβρουαρίου 1929.—Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ φορολογία τῶν ἀνωτέρων ἐταιρειῶν, δύο ἄρθρα ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐργασία» τῆς 25ης ἰανουαρίου καὶ τῆς 1ης φεβρουαρίου 1930.

(*) Ὁ E. R. A. SELIGMAN, *Essais, etc.* ἐνθ' ἀν., ἐξετάξων τὰ διάφορα συστήματα φορολογίας (πρβλ. ἀνωτ. σ. 148, σημ. 2) τῶν ἐταιρειῶν, γράφει ἐν σ. 384-5: «Καταλήγομεν ἐν τέλει εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῶν καθαρῶν ἐσόδων—κερδῶν ἢ εἰσοδημάτων. Ἀὕτη εἶναι ἡ λογικωτέρα μορφή φορολογίας τῶν ἐταιρειῶν. . . . Εἶναι δικαία, ἀπλὴ καὶ ἐξ ὀλοκλήρου ἀνάλογος πρὸς τὴν παραγωγικὴν ἰκανότητα». Ἐν ὀλίγοις, αὕτη ἰκανοποιεῖ τὰς ἀπαιτήσεις ἐπιστημονικοῦ συστήματος». Φρονεῖ ὅμως ὁ S., ὅτι καὶ τὸ σύστημα τοῦτο δίδει ἀφορμὴν εἰς ὠρισμένας ἐπικρίσεις, μεταξὺ ἄλλων δ' ὅτι «οἱ λογαριασμοὶ δύνανται νὰ «διασκευασθῶσι (be cooked)» διὰ τῆς καταβολῆς ὑψηλῶν μισθῶν εἰς τοὺς ὑπαλλήλους». Ἐν σ. 407, ἀναφέρει οὗτος ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ὀντάριο φρονεῖ, ὅτι «μόνος ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κερδῶν παρακολουθεῖ αὐτομάτως τὴν φοροδοτικὴν ἰκανότητα τῆς ἐταιρείας, καίτοι δὲ παρουσιάζων ἀνισότητα, εἶναι ἐν τούτοις κατὰ πολὺ δικαιότερος παντὸς ἄλλου ἐφαρμοζομένου συστήματος».

(*) Βλ. ἀνωτ. σ. 152.

ἔχον ἀδιάσειστον θεωρητικὴν βάσιν. Ἡ γνώμη αὕτη, πλὴν τοῦ γεγονότος ὅτι προσπαθεῖ ν' ἀγνοήσῃ τὴν νομικὴν προσωπικότητα τῆς ἑταιρείας, ἀγνοεῖ ὡσαύτως καὶ τὸ φυσικὸν πρόσωπον τοῦ μετόχου. ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ μερισμάτος, ἐπιβαλλόμενος κατὰ τρόπον ἀντικειμενικόν, παραμελεῖ πάσας τὰς ἀρχὰς τοῦ προσωπικοῦ φόρου: κατοικίαν τοῦ εἰσοδηματίου, ἐκπτώσεις δι' ἐλάχιστον συντηρήσεως καὶ οἰκογενειακὰ βάρη, προοδευτικότητα κλπ.

Ἐπὶ πλεόν, ἡ ἀντίληψις αὕτη ἀφίνει ἄθικτον μέρος τοῦ εἰσοδήματος τοῦ μετόχου, τὸν ὁποῖον ὅμως, διατείνεται, ὅτι θέλει νὰ φορολογήσῃ. Εἶναι γεγονός ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ μὴ διανομὴ κερδῶν, φερομένων εἰς ἀποθεματικά ἐμφανῆ ἢ λινθάνοντα, ἔχει τὸν ἀντίκτυπον αὐτῆς ἐπὶ τῆς χρηματιστηριακῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ κεφαλαιοποιοῦνται ταῦτα. Ἡ πραγματοποίησις τῆς υπεραξίας ταύτης, εὐκολωτάτη διὰ τὰς κινητὰς ἀξίας, ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν πραγματοποίησιν τοῦ λανθάνοντος εἰσοδήματος, τὸ ὅποιον, ὅσάκις δὲν ἀπορροφᾶται ὑπὸ μεταγενεστέρων ζημιῶν, φορολογεῖται μόνον εἰς χεῖρας τῶν ἐπομένων μετόχων, οἵτινες ὅμως δὲν ἔχουσιν ὠφελῆθῃ ἐξ αὐτοῦ. Δὲν δύναται ὡσαύτως νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν μερισμάτων τὸ γεγονός, ὅτι τ' ἀποθεματικά κλπ. φορολογοῦνται κατὰ τὴν διάλυσιν τῆς ἑταιρείας, δεδομένου ὅτι ἡ ἀνώνυμος ἑταιρεία δὲν προὐρίσται νὰ ἔχῃ βραχείαν διάρκειαν, ὡς συμβαίνει τοῦτο διὰ τὰς ἑταιρείας προσώπων, ἀλλὰ τοῦναντίον ἰδρύεται μὲ πρόγραμμα μακρῶς πνοῆς⁽¹⁾.

Τοῦναντίον, τὸ ὡς εἴρηται σύστημα χαρακτηρίζεται ὡς «εἰσόδημα», οὐ μόνον τὸς περιοδικὸς καρπὸς καὶ τὰ εἰσοδήματα, ἀλλὰ πᾶσαν ἀῤῥησιν τῆς περιουσίας τοῦ μετόχου ὀφειλομένην εἰς διανομὴν ποσοῦ ἀνωτέρου τῆς ἀρχικῆς αὐτοῦ εἰσφορᾶς, χωρὶς νὰ ἐξετάζῃ τὴν φύσιν καὶ τὴν προέλευσιν αὐτοῦ· πολὺ συχνὰ δὲ ὑπερτίμησις τοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν ἐσόδων, ἥτις κανονικῶς δὲν θὰ ὑπήγετο εἰς τὴν φορολογίαν ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος⁽²⁾ ἢ ἥτις θὰ ἐφορολογεῖτο ἐπὶ τῇ βάσει εἰδι-

(1) Θὰ παρατηρήσῃ τις ἴσως, ὅτι εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ὁ νέος μέτοχος, κατὰ τὴν ἀγοράν, ἔχων ὑπ' ὄψει τὴν προσεχῆ φορολογίαν του, θὰ ἐκπέσῃ τὸ ποσὸν τοῦ φόρου ἐκ τῆς προσφερομένης τιμῆς· ἐν τούτοις, ἡ μακροχρόνιος διάρκεια τῆς ἑταιρείας καὶ ἡ ἀβεβαιότης ὅσον ἀφορᾷ τὴν καταβολὴν παρομοίου φόρου κατὰ τὴν διάλυσιν δὲν γεννῶσι τοιαύτας σκέψεις εἰς τὸν μέτοχον· ἀλλὰ καὶ ἂν παραδεχθῶμεν εἰσέτι τοῦτο ὡς πραγματικὸν καὶ δίκαιον, προκύπτει πάντως διατάραξις τῶν ἀρχῶν τῆς φορολογίας καὶ σύγχυσις τῶν φορολογουμένων προσώπων.

(2) Ἐπίθετος ἡ θεωρία τοῦ Schanz (ἀνωτ. σ. 59).

κῶν μεθόδων (1), ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ μερίσματος. Ἐν τέλει, τὰ ζητήματα τῆς διπλῆς φορολογίας ρυθμίζονται καλύτερον διὰ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν πραγματοποιουμένων κερδῶν, διότι εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ ποῖον μέρος τοῦ μερίσματος ἀποτελεῖται ἐξ εισοδημάτων, ἅτινα ὑπεβλήθησαν ἤδη εἰς ἄλλας φορολογίας.

Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ μερίσματος στερεῖται ὡσαύτως τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν τῆς συγχρόνου φορολογίας. Σήμερον ὁ φόρος καθορίζεται πάντοτε ὑπὸ τοῦ Κράτους συμφώνως πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ καὶ τὴν φοροδοτικὴν ἱκανότητα τοῦ φορολογουμένου· τοῦναντίον, καὶ τὸ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύον σύστημα, ὡς συνέβαινε καὶ κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἢ θέλησις τοῦ φορολογουμένου ἀσκεῖ οὐσιώδη ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ φόρου. Ἀναμφισβητήτως, τὸ ν' ἀφειθῇ ἡ ἔταιρεία, ἀντιπροσωπεύουσα ἐν προκειμένῳ τοὺς μετόχους, ἐλευθέρῳ ὅπως καθορίσῃ τὸ ποσὸν τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος (δηλαδὴ τοῦ μερίσματος), ἰσοδυναμεῖ πρὸς κατάργησιν τῆς ἐννοίας τοῦ φόρου ὡς καθήκοντος τοῦ πολίτου πρὸς τὸ κοινωτικὸν σύνολον.

Δέον ἐν τούτοις νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο δὲν ἀποτελεῖ ἀπόλυτον ἀλήθειαν. Ἐν πρώτοις, ὑπάρχει πάντοτε μέγας ἀριθμὸς μετόχων, ἐπιθυμούντων ὅπως τὸ μερίσμα ἦ ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερον καὶ ἀσκούντων πίεσιν πρὸς τοῦτο. Ὡσαύτως, δεδομένου ὅτι ἡ χρηματιστηριακὴ ἀξία τῶν μετοχῶν ἐξαρτᾶται ἐκ διαφόρων παραγόντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ μερίσμα κατέχει πρωτεύουσαν θέσιν, εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ διοίκησις τῆς ἔταιρείας, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν προβαίνειν εἰς ἀτομικὰς κερδοσκοπικὰς πράξεις, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶναι σπάνιον, φροντίζει πάντοτε, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως παρουσιάσῃ τὴν ἔταιρείαν ὡς διατελοῦσαν ὑπὸ εὐνοϊκοῦς ὄρους, νὰ κρατῇ τὰς τιμὰς τῶν μετοχῶν τῆς σταθερᾶς διὰ τῆς διανομῆς μερίσματος ἀναλόγου πρὸς τὴν ὅλην κατάστασιν τῆς ἐπιχειρήσεως.

Αἱ δύο αὗται περιπτώσεις ὅμως, ἀληθεῖς διὰ τινὰς σοβαρὰς ἔταιρείας, ἀποτελοῦσιν ἐξαιρέσιν τοῦ γενικοῦ κανόνος. Εἶναι ἄστοχον νὰ δοθῇ εἰς τὴν ἀνώνυμον ἔταιρείαν ἡ εὐχέρεια νὰ μειώσῃ—ἂν μὴ καταργήσῃ τελείως, ὡς δύναται νὰ συμβῇ εἰς τὰς ἐχούσας καθαρῶς οἰκογενειακὸν χαρακτῆρα ἔταιρείας—τὸ διανεμόμενον μερίσμα κατὰ τὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου εἶναι λίαν ὑψηλόν.

Τὸ σύστημα τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ μερίσματος παρουσιάζει ἐλλείψεις,

(1) Βλ. κατωτ. ἐν Κεφ. V τὸ θέμα «Ἡ ἀρχικὴ μορφή τοῦ φόρου καὶ ἡ ἐξέλιξις αὐτοῦ».

διότι ἢ ἀφίνει ἀδικτον μέρος τοῦ παραγομένου εισοδήματος ἢ ἀναβάλλει ἐπ' ἀόριστον τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου.

Ἐτέρα ἐπίσης παρατήρησις δέον νὰ γίνη ἐνταῦθα. *Εἰς σύστημα ὡς τὸ ἡμέτερον, εἰς τὸ ὁποῖον, πλὴν τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τοῦ προϊόντος εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν πηγὴν* (1), ὑπάρχει ὡσαύτως προσωπικὸς φόρος ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου, εἶναι ἐνδεδειγμένον, ὅπως ὁ ἀναλυτικὸς φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ παντὸς ὅ,τι παράγει ἢ πηγὴ: ἦτοι ἐν προκειμένῳ, ἐπὶ παντὸς ὅ,τι παράγει ἢ ἀνώνυμος ἐταιρεία ὡς ἐπιχείρησις: ὁ φόρος δ' οὗτος θὰ ἔχη χαρακτηρὰ ἐξ ὀλοκλήρου πραγματικόν. Μόνον ὁ συνολικὸς προσωπικὸς φόρος θὰ λάβῃ ὑπ' ὄφει τὸ εἰσόδημα (μέρισμα) ἐκάστου μετόχου.

Ἡ ἀνώνυμος ὄθεν ἐταιρεία, ὡς «πηγὴ», ἀνεπαρκῶς ἐξετάζεται ἐν σχέσει μὲ τὴν φορολογίαν ἐν Ἑλλάδι. Διεπιστώθη, εἰς πλείστας ἐταιρείας, ὁμοαναλογία μεταξὺ τῶν φορολογουμένων κερδῶν (μερισμάτων κλπ.) καὶ τοῦ συνολικοῦ καθαρῶν κέρδους.

Τυχάνει ἄξιον παρατηρήσεως ὅτι, ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ 1928-29, ὁπότε αἱ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι ἐν Ἑλλάδι ἠγωνίζοντο νὰ διανείμωσι μεγάλα μερίσματα πρὸς βελτίωσιν τῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν των ἐν τῷ χρηματιστηρίῳ, ἐπὶ 334 ἐταιρειῶν, τὰ διανεμηθέντα κέρδη ἀνήρχοντο εἰς 64% τοῦ συνόλου τῶν πραγματοποιηθέντων τοιούτων. Τῷ 1922 αἱ τραπεζικαὶ ἐταιρεῖαι εἶχον διανείμει μόνον 30% τῶν κερδῶν αὐτῶν (2). τῷ 1925 τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνῆρχετο εἰς 43%, τῷ 1930

(1) Εἶδος *Ertragsteuern*.

(2) Ὁ κατωτέρω πίναξ τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡῶΝ, διὰ τὸ ἔτος 1928, εἶναι ἀρκοῦντως διαφωτιστικὸς:

* Ἀριθμὸς ἐταιρειῶν	Εἶδος	Μετοχικῶν κερφαίων καὶ ἀποθεματικῶν	Ἀκαθάριστα κέρδη	Ἀποσβέσεις	Ἔξοδα καὶ λοιπὰ ἀναθεῶσται ζημιαί	Σύνολον κερδῶν	Φορολ. κέρδος (Μέρισμα, ποσοστὰ κλπ. διανεμηθέντα)	Ἀναλογία φορολογηθέντος κέρδους πρὸς σύνολον κερδῶν
31	Τραπεζαί . . .	2.613	1.317	68	894	368	260	70 %
174	Βιομηχανικαί .	2.326	992	145	617	230	148	64 %
129	Λοιπαί	1.133	555	52	402	102	39	40 %
334		6.072	2.864	265	1.913	700	447	64 %

Ἦτοι φορολογήθησαν μόνον τὰ 64% τῶν κερδῶν. Δέον νὰ σημειωθῆ, ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἐλήφθησαν ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἰσολογισμῶν καὶ δὲν περιέχουσι περιπλέον διαφορὰς, αἵτινες συνήθως προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἐνεργείας τοῦ φορολογικοῦ ἐλέγχου. Δεδομένου ὅτι τὸ σύστημα τῆς φορολογίας

εἰς 83% καὶ τῷ 1931 εἰς 86% (1). Αἱ βιομηχανικαὶ ἐταιρεῖαι παρου-

τῶν μερισμάτων οὐδεμίαν ἐπιτρέπει ἔρουναν ὡς πρὸς τὸ σύνολον τῶν πραγματοποιημένων κερδῶν, οὐδεὶς ἔλεγχος ἐγένετο τῷ 1928.

Κατὰ τὸ 1922, ἡ ἀναλογία αὕτη ἦτο ἡ ἐξῆς διὰ τὰς 13 τραπεζικὰς ἀνω-
νύμους ἐταιρεῖας, τὰς ἐδρευούσας ἐν Ἀθήναις:

Μερίσματα καὶ ποσοστὰ φορολογηθέντα 72.— ἑκατ. δρχ.

Σύνολον κερδῶν (ἐξακριβωθέντων ὑπὸ τοῦ ἐλέγ-
χου διενεργηθέντος ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν κερδῶν) 241.— ἑκατ. δρχ.

Ἐν ἄλλαις λέξεσι, μόνον τὰ 30% τῶν πραγματοποιηθέντων κερδῶν ὑπε-
βλήθησαν εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ μερίσματος, ἐὰν δὲ δὲν θὰ ὑπῆρχεν ὁ ἔκτα-
κτος φόρος (βλ. ἀνωτ. σ. 140), μέγα ποσὸν θ' ἀπηλλάσσετο παντὸς φόρου.

Κατὰ τὸ ἔτος 1925, αἱ ἀναλογίαι αὗται διὰ τὰς 34 τραπεζικὰς ἐται-
ρείας τῆς χώρας ἦσαν αἱ ἐξῆς:

Μερίσματα καὶ ποσοστὰ φορολογηθέντα 147.— ἑκατ. δρχ.

Σύνολον πραγματοποιηθέντων κερδῶν (δὲν ἐγέ-
νετο ἔλεγχος, διότι ὁ νόμος περὶ φορολογίας
τῶν ἐκτάκτων κερδῶν εἶχε καταργηθῆ ἐν τῷ
μεταξὺ) 341.— ἑκατ. δρχ.

*Ἦτοι φορολογηθὲν ποσοστὸν 43%.

(1) Παραλαμβάνομεν ἐκ πίνακος τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Διευ-
θύνσεως Ἀμέσων Φόρων, τ' ἀκόλουθα στοιχεῖα, ἀφορῶντα τὰς τραπεζικὰς
ἐταιρεῖας τῆς χώρας (33 ἐν ὄλῳ), διὰ τὴν χρῆσιν 1930 (στοιχεῖα ληφθέντα ἐκ
τῶν δημοσιευθέντων ἰσολογισμῶν, ἀνευ ἐλέγχου τοῦ Δημοσίου).

	1930
	Ἑκατομ. Δρχ.
α) Μετοχικὸν κεφάλαιον (καταβεβλημένον)	2.128.—(*)
β) Ἀποθεματικά	2.294.—
γ) Κεφάλαιον ὁμολογιακῶν δανείων	2.520.—
δ) Καταθέσεις (τρίτων παρὰ ταῖς τραπεζίας)	13.500.—
ε) Ἀκίνητα	561.—
στ) Συμμετοχὴ ἰῶν τραπεζῶν εἰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις	543.—
ζ) Εἰσπραχθέντες τόκοι (καταβληθέντες εἰς τὰς τραπεζίας ὑπὸ τρίτων)	1.082.—
η) Ἔτερα κέρδη	571.—
θ) Σύνολον ἀκαθαρίστων κερδῶν	1.653.—
ι) Γενικὰ ἔξοδα	521.—
ια) Πληρωθέντες τόκοι (ὑπὸ τῶν τραπεζῶν εἰς τρίτους)	498.—
ιβ) Ἀποσβέσεις	200.—
ιγ) Ἔτεραι δαπάναι καὶ ζημίαι	84.—
ιδ) Σύνολον δαπανῶν καὶ ζημιῶν	1.303.—
ιε) Ὀλικά καθαρὰ κέρδη	350.—
ιστ) Διανεμηθέντα κέρδη (μερίσματα, ποσοστὰ κλπ.)	290.—

(*) Περιλαμβάνει ὡσαύτως καὶ τὴν Ἀγροτικὴν Τράπεζαν μὲ κεφάλαιον
1.082 ἑκατομ. δραχμῶν.

Ἡ ἀναλογία τῶν φορολογηθέντων κερδῶν (ιστ) ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν

σίαζον ἔτι μεγαλυτέραν διαφορὰν κατὰ τῷ 1931, διότι τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνήρχετο εἰς 54%⁽¹⁾. Ὁ μέσος ὅμως ὄρος ὄλων τῶν ἐταιρειῶν τῷ 1931 ἦτο 72% ἢ, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει καὶ τῶν ἐταιρειῶν αἰτινες ὑπέστησαν ζημίας, 104%⁽²⁾.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἰκινότητα τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας, ὅπως ἐπαγρυπνῆ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν πραγματοποιουμένων κερδῶν, φρονοῦμεν ἄνευ ἐνδοιασμοῦ, ὅτι κατόπιν τῶν ἐπενεχθεισῶν εἰς τοὺς λοιποὺς φόρους ἀπλουστεύσεων, ἡ ὑπηρεσία θὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τοῦτο.

Ἐξ ἄλλου, ἐὰν τὸ φορολογικὸν μας σύστημα ὀφείλῃ νὰ τεῖνῃ πρὸς τὴν παγίωσιν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, ὀφείλομεν ν' ἀρχίσωμεν πάντοτε ἀπὸ τὰς ὀργανωμένας ἐπιχειρήσεις, οἷσι εἶναι αἱ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι⁽³⁾.

Ὁ ὑπὸ τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας καθορισμὸς ἀναμφισβητήτως ἀποσβέσεων δέον ὡσαύτως νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν μας. Τὸ ζήτημα ὅμως τοῦτο ὑφίσταται καὶ διὰ τὰς ἀλλοδαπὰς ἀνωνύμους ἐταιρεῖας, ὡς καὶ διὰ τὰς ἡμεδαπὰς, τὰς ὑποκειμένας εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ κέρδους. Συνεπῶς τὸ ζήτημα τοῦτο χρήζει γενικωτέρας συ-

πραγματοποιηθέντων (ιε) ἀνέρχεται εἰς 83%.

Ἦτο περίπου ἡ αὐτὴ κατὰ τὸ 1929. Πρβλ. *Οἰκονομικὴν Ἐπετηρίδα τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ 1929*, ἐκδιδομένην ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ, Α. ΚΑΛΛΙΑΒΑ (καθηγ. ἐν τῇ Ἀνωτ. Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν) καὶ Ν. ΜΙΚΕΛΗ (ἐπιθεωρητοῦ ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας) δαπάναι: τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι, 1931, σ. 306-7, στατιστικὴν τῶν οἰκονομικῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

Τῷ 1931 ἦτο τοῦτο 86%. Πρβλ. *Οἰκον. Ἐπετηρ. κλπ. διὰ τὸ 1931*, Ἀθῆναι, 1932, στατιστικὰς ἐν σ. 392-3.

(1) Κατὰ τὰς στατιστικὰς τῆς *Λευθύνσεως Ἀμέσων Φόρων*: Συνολικὰ καθαρὰ κέρδη 106 ἑκατ. δρχ.· διανεμηθέντα κέρδη 57 ἑκατ. δρχ.· μετ' ἐκπτώσιν ἀποσβέσεων ἐγκαταστάσεων ἐξ 82 ἑκατ. δρχ. (ἐπὶ ὀλικῆς ἀξίας ἀκινήτων καὶ ἐγκαταστάσεων ἐκ δρχ. 1671 ἑκατομ.).

(2) Πρβλ. *Οἰκονομικὴ Ἐπετηρὶς κλπ. διὰ τὸ ἔτος 1931*, ἐνθ' ἀν. σ. 440-1 Κατὰ τὰς ἐν αὐτῇ στατιστικὰς:

Πραγματοποιηθέντα κέρδη	488.—	ἑκατ. δρχ.
Ζημῖαι ἐταιρειῶν τινῶν	151.—	» »
Καθαρὰ κέρδη ὄλων τῶν ἐταιρειῶν	337.—	» »
Διανεμηθέντα κέρδη	350.—	» »

(3) Τοῦτο ἄλλως τε πράττει ὁ νομοθέτης τοῦ 1909 διὰ τῶν διδύμων φόρων ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κινήτων ἀξιών καὶ τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς προσόδου (ἀνωτ. σ. 26-28).

θμίσεως, εξετάζεται δὲ εἰς τὸ σχετικὸν μὲ τὴν κατηγορίαν Δ κεφάλαιον.

Πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῆς τελευταίας τροποποιήσεως, τῆς γενομένης διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1931, δέον νὰ προσθέσωμεν παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς τακτικῆς, ἣν ἀκολουθοῦσιν ἐσχάτως αἱ ἀνώνυμοι ἔταιρεῖαι.

Ἀπὸ τοῦ 1926, παρατηρεῖται ὁμαδικὴ τάσις ἀγωνομοποιήσεως ἰδιωτικῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Αἱ ἰδρυθεῖσαι ἀνώνυμοι ἔταιρεῖαι εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μικραὶ καὶ ἔχουσιν οἰκογενειακὸν χαρακτήρα ⁽¹⁾ ⁽²⁾.

Ἡ τάσις αὕτη τῆς εἰς ἀνώνυμους ἔταιρειάς μετατροπῆς, τῶν

⁽¹⁾ Ἀρμόμεθα τ' ἀκόλουθα στοιχεῖα ἐκ τῆς Στατιστικῆς τῆς Διευθύνσεως Ἀμέσων Φόρων.

Αἱ ἀπὸ τοῦ ἀπριλίου 1926 μέχρι τέλους τοῦ 1932 ἰδρυθεῖσαι ἔταιρεῖαι, μὲ κεφάλαιον πέραν τῶν 30 ἑκατ. δρχ. ἐκάστη, ἀνέρχονται εἰς 23, μὲ σύνολον κεφαλαίων 2.135 ἑκατομ. δρχ. Αἱ ἔχουσαι κεφάλαιον κάτω τῶν 30 ἑκατ. δρχ. ἀνέρχονται εἰς 472, μὲ σύνολον κεφαλαίων ἐκ δρχ. 2.300 ἑκατομ. Τὸ κατὰ μέσον ὄρον κεφάλαιον τῶν τελευταίων τούτων ἔταιρειῶν ἀνέρχεται εἰς 5 ἑκατομ., τοῦθ' ὅπερ σημαίνει ὅτι αὗται εἶναι μικραὶ οἰκογενειακαὶ ἔταιρεῖαι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον.

Αἱ 23 μεγάλαι ἔταιρεῖαι διακρίνονται ὡς ἑξῆς:

	Ἀριθμὸς ἔταιρειῶν	Κεφάλαια Ἑκατ. δρχ.
ἀπαλλασσόμεναι παντὸς φόρου διὰ συμβάσεως μετὰ τοῦ Κράτους	5	740
ἀπαλλασσόμεναι ὡσαύτως τοῦ φόρου, εἰς κέρ- δη τῶν ὁλοίων συμμετέχει τὸ Κράτος.	1	400
μὴ ἀπαλλασσόμεναι, μὲ κεφάλαιον 100 ἑκατομ. ἐκάστη	3	300
μὴ ἀπαλλασσόμεναι, μὲ κεφάλαιον 30 μέχρις 100 ἑκ. ἐκάστη	14	695
	<u>23</u>	<u>2.135</u>

Ἐπομένως, τὸ τέταρτον περίπου τοῦ κεφαλαίου, τοῦ ἐπενδεδυμένου εἰς τὰς ἀπὸ τῆς 1ης ἀπριλίου 1926 ἰδρυθείσας ἔταιρειάς (μὴ συμπεριλαμβανομένης τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς), ἀπαλλάσσεται τῶν ἀμέσων φόρων, δύο δὲ ἄλλα τέταρτα ἀποτελοῦσι τὰς μικρὰς ἔταιρειάς, μέγας ἀριθμὸς τῶν ὁποίων εἶναι οἰκογενειακῆς φύσεως.

⁽²⁾ Ἡ ἐξέλιξις ἰδρύσεως ἀνώνυμον ἔταιρειῶν μεταπολεμικῶς, εἶχεν ὡς ἑξῆς (βλ. Οἰκονομ. Ἐπετηρ. ἐνθ' ἀν., συμφώνως πρὸς τὴν μελέτην τοῦ κ. Μ. Ρινοπούλου, πρῶην Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκο-

μικρῶν ἰδίᾳ ἐπιχειρήσεων, ὀφείλεται εἰς διαφόρους οἰκονομικοὺς λόγους⁽¹⁾.

Πάντως ὅμως αὕτη δύναται νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς διαφυγὴν⁽²⁾ ἀπὸ τριῶν φορολογιῶν :

α) ἀπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου, διὰ τοῦ περιορισμοῦ τοῦ μερίσματος·

β) ἀπὸ τοῦ συνθετικοῦ φόρου, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ ἐπιχειρηματίου ἀποκρύπτεται διὰ τῆς ἰδρύσεως ἄνωνύμου ἐταιρείας καὶ κατὰ συνέπειαν τυγχάνει δυσκολώτατον διὰ τὴν φοροτεχνικὴν ὑπη-

νομικῶν):

Ἔτη	Ἰδρυθεῖσαι ἐταιρεῖαι	Κεφάλαια ἐκατ. δραχ.
1923	31	97
1924	49	272
1925	83	633
1926	106	1.768
1927	74	618
1928	68	536
1929	84	463
1930	76	592
1931	67	341
1932	31	261
Σύνολον	687	5.581

Αἱ ὑφιστάμεναι ἐταιρεῖαι τῷ 1922 ἀνῆρχοντο εἰς 150, μὲ κεφάλαιον 745 ἑκατομμυρίων δραχμῶν περίπου (ὀνομαστικόν, τὸ πλεῖστον τοῦ ὁποίου ἀνεγράφετο εἰς ὑγιεῖς—χρυσᾶς—δραχμάς, διότι αἱ ἐταιρεῖαι αὗται εἶχον ἰδρυθῆναι πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πληθωρισμοῦ).

Αἱ ἀυξήσεις κεφαλαίου τῶν ἄνωνύμων ἐταιρειῶν, ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1929, ἀνῆρχοντο εἰς 832 ἑκατομ. δραχ., ἐπὶ 142 ἐταιρειῶν.

Βεβαίως, ἐταιρεῖαι τινες διελύθησαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο.

Ἐπομένως, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἄνωνύμων ἐταιρειῶν ἐδιπλασιάσθη ἀπὸ τοῦ 1926, ἔτους ἐφαρμογῆς τοῦ μοναδικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ μερίσματος.

Δι' ὠρισμένης πληροφορίας, βλ. ὡσαύτως ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, Ἐτώνιοι Ἐταιρεῖαι Ἰδρυθεῖσαι ἀπὸ τοῦ 1833 μέχρι τοῦ 1929, Ἀθῆναι, σ. 1-53.

(1) Μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν πυρετώδη ὄργανισμὸν πρὸς δημιουργίαν μεγάλων ἐπιχειρήσεων.

(2) Ἡ φορολογικὴ αὕτη διαφυγὴ εἶναι εἰς τῶν παραγόντων, οἵτινες ὤθησαν πρὸς σύστασιν ἄνωνύμων ἐταιρειῶν. Τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρατηρήθη ὡσαύτως ἐν Ἀγγλίᾳ, διὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ «*sutrax*», ἐπέβαλε δὲ τὴν λῆψιν μέτρων, ἅτινα ἀναφέρομεν ἐν σ. 145. Πρβλ. POPITZ, ἄρθρ. *Einkommensteuer*, ἐνθ' ἀν. σ. 428: «Ὁ ἀριθμὸς τῶν limited companies, αἵτινες ἰδρυθῆσαν πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποφυγῆς τοῦ *supertax*, ἠυξήθη ὑπερβολικῶς».

φρείαν ν' ἀνεύρη τὸν φορολογούμενον, ὅστις καρποῦται τὸ διανεμόμενον μέροςμα· καὶ

γ) ἀπὸ τοῦ φόρου κληρονομιῶν, δεδομένου ὅτι τ' ἀκίνητα καὶ τὰ λοιπὰ στοιχεῖα τῆς περιουσίας, μετατρεπόμενα εἰς κινητὰς ἀξίας, δύνανται νὰ μεταβάλλωσι κυριότητα, δι' ἀπλῆς παραδόσεως, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐγγραφῆς εἰς τὰ βιβλία τῆς ἐταιρείας⁽¹⁾.

Πρὸς πρόληψιν τουλάχιστον τῆς διαφυγῆς τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου, ὁ νομοθέτης ἐθέσπισε τὰς διατάξεις τοῦ 1930 καὶ 1931⁽²⁾. Ἄλλ' οὐδεμία τῶν διατάξεων τούτων ἐθεράπευσε τὴν κατάστασιν. Αὗται ἐβασίζοντο ἐπὶ ἀπόψεως οὐχὶ δικαίας, διότι διέκρινον τὰς ἐταιρείας εἰς δύο κατηγορίας, ἀπῆλλασσον δὲ τοῦ μέτρου τούτου τὰς πρὸ τῆς 1ης ἀπριλίου 1926 ἰδρυθείσας τοιαύτας. Αἱ διατάξεις αὗται εἶναι ἐπίσης, δύναται τις εἰπεῖν, ἐμπνευσμένοι ἀπὸ προκατάληψιν, διότι a priori ἀποδίδουσιν εἰς τὰς μετὰ τὸ 1926 ἰδρυθείσας ἐταιρείας προθέσεις καταδολιεύσεως, δηλαδὴ θεωροῦσιν ὅτι αἱ ἐταιρεῖαι αὗται ἰδρύθησαν ἀποκλειστικῶς πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς περιγραφῆς τοῦ νόμου, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ ἐταιρεῖαι ἦσαν εἰλικρινεῖς.

Τὸ τελικῶς γενόμενον δεκτὸν σύστημα⁽³⁾ προσέθεσε καὶ ἑτέραν ἔλλειψιν, ἣτις ἐκμηδενίζει τὸ μόνον σοβαρὸν οἰκονομικὸν πλεονέκτημα τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ μερίσματος. *Αἱ ἰσχυραὶ ἐταιρεῖαι, πραγματοποιῶσαι κέρδη ἀνώτερα τῶν 5% ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ διανεμῶσαι μόνον τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενον τοῦτο ἐλάχιστον μέροςμα, εὐνοοῦνται, διότι δύνανται νὰ μείνωσιν ἐν τῇ κατηγορίᾳ Γ καὶ νὰ φορολογηθῶσιν ἐπὶ μόνου τοῦ ποσοῦ τούτου. Τουναντίον, αἱ ἀτυχοῦσαι ἐταιρεῖαι, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ νόμος ὄφειλε νὰ ἐπιβάλλῃ περιορισμὸν εἰς τὴν διανομὴν μερίσματος, θὰ εὐρεθῶσιν ἐνώπιον διλήμματος: νὰ φορολογηθῶσι κατὰ τὴν κατηγορίαν Δ, ὑφιστάμενοι τὸν φοροτεχνικὸν ἔλεγχον, ὅστις εἶναι ὀχληρὸς διὰ τὰς ἐχούσας οἰκονομικὰς δυσχερείας ἐταιρείας· ἢ νὰ καταβάλωσιν ὑπερβολικὰς προσπαθείας ὅπως φθάσωσι*

(1) Δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ὑπῆρχε διάταξις τοῦ νόμου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἢ σκοποῦσα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀκινήτων ἀνώνυμος ἐταιρεία, δὲν κατέβαλλε τὸν φόρον κατηγορίας Α ἐπὶ τῶν ἀκινήτων, διότι τὰ μισθώματα τῶν ἐν λόγῳ ἀκινήτων θὰ διενέμοντο ἐν τῷ μέλλοντι καὶ θὰ ἐφορολογοῦντο ὑπὸ τὴν μορφήν μερίσματος. Ὀχυροῦμενοι ὀπισθεν τῆς διατάξεως ταύτης, ἰδιοκτητῆται ἀκινήτων θὰ ἠδύναντο νὰ ἰδρῦσωσιν ἀνωνύμους ἐταιρείας καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσιν οὕτω πλήρη ἀπαλλαγὴν ἐκ τῶν προαναφερθέντων τριῶν φόρων. Εὐτυχῶς ἡ διάταξις αὕτη κατηργήθη ἀπὸ τοῦ 1931 (βλ. σ. 54 σημ. 3).

(2) Βλ. σ. 142.

(3) Ἄνωτ. σ. 142.

τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενον ἐλάχιστον μέρισμα, διανέμονται παλαιὰ ἀποθεματικά, περιορίζουσαι τὰς ἀποσβέσεις κλπ., ἐνίοτε δὲ καὶ διανέμονται ὑποθετικὰ κέρδη (¹).

Κατ' εὐτυχίᾳ ἔμπνευσιν, ὁ νομοθέτης ἐνεθάρρουνεν ἐν Ἑλλάδι τὴν τάσιν πρὸς συγχώνευσιν ἐταιρειῶν, καταστῆσαν ἀναγκαίαν ὑπὸ τῶν μεταπολεμικῶν συνθηκῶν. Ἡ μεγάλη ἀνώνυμος ἐταιρεία, ἄλλωστε, εἶναι ἡ μόνη ἱκανὴ νὰ ἐπιτέλῃ τὸ ἔργον ἀναζωογονήσεως τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας. Ὁ νομοθέτης ἐδείχθη διατεθειμένος νὰ ἐνθαρρύνῃ τὰς συγχωνεύσεις ταύτας (²).

Τὸ διὰ τὴν Ἑλλάδα προτιμητέον φορολογικὸν σύστημα.—Ὁ φόρος ὅθεν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν πραγματοποιουμένων κερδῶν τυγχάνει κατ' ἀρχὴν προτιμητέος τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ μερίσματος. Τοῦτο ἄλλωστε ὑπεστηρίχθη παρὰ πλείστων ἐν Ἑλλάδι (³).

Ἐν τούτοις δὲν πρέπει ν' ἀγνοήσωμεν, διὰ τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲ τὰς εἰδικὰς συνθήκας τῆς ἐν ἐξελίξει οἰκονομίας τῆς, οὐδὲ κυρίως τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν. Καθόσον εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ κρίσις τῶν τελευταίων τούτων χρόνων ἐπληξε βαθέως τὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας (⁴), γεγονὸς ὅπερ ἠνάγκασεν αὐτὰς ἢ νὰ ἀν-

(¹) Βλ. ὡσαύτως τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. Ι. ΑΦΤΙΑ, *Ἡ φορολογία τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν*, ἄρθρον ἐν τῷ περιοδ. κῶ «Πειθαρχία», Ἀθῆναι, 1 μαρτίου 1931, ὅστις, καίτοι ὀπαδὸς τοῦ συστήματος φορολογίας τοῦ μερίσματος, εὐρίσκει τὸ νέον σύστημα ἐλαττωματικόν.

(²) Διηλ. ὁ νομοθέτης, οὐ μόνον δὲν λαμβάνει ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνωτέραν φοροδοτικὴν ἱκανότητα, ἀλλὰ τουναντίον, παρέχει καὶ ἀπαλλαγάς.

(³) Πρβλ. μεταξὺ ἄλλων: τὴν τοῦ ἀειμνήστου Θ. ΜΠΕΡΤΖΑ (διευθυντοῦ τῆς Ἑπιθεωρίας Μελετῶν καὶ Ἐπιθεωρήσεως ἐν τῷ Ἑπιθεωρητικῷ Οἰκονομικῶν) εἰσηγήσειν πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν μελέτης τῆς Ἀμέσου Φορολογίας, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ περιοδικῷ «Οἰκονομολόγος» τῆς 19ης ἰανουαρίου 1919.—Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ (ὄψηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, διευθυντοῦ τοῦ Ἀνωτάτου Οἰκονομ. Συμβουλίου), *Αἱ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι ἐν Ἑλλάδι*, Ἀθῆναι, 1928, σ. 118.—Θ. ΜΕΡΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ (τμηματάρχου ἐν τῷ Ἑπιθεωρητικῷ Οἰκονομικῶν) εἰσηγήσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιτροπὴν.—Μ. ΣΤΑΥΡΙΝΟΥ (τμηματάρχου Ἀνωτ. Οἰκον. Συμβουλίου), *Ἡ φορολογία τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν*, δύο ἄρθρα ἐν τῷ περιοδικῷ «Οἶκον. Ταχυδρόμος», Ἀθῆναι, 6 καὶ 27 ὀκτωβρίου 1929, κλπ.

Βλ. ὡσαύτως εἰσήγησίν μου εἰς τὴν αὐτὴν Ἐπιτροπὴν καὶ ἄρθρα μου (ἀνωτ. σ. 155 σημ. 1).

(⁴) Ἡ πτώσις τῆς χρηματιστηριακῆς ἀξίας τῶν μετοχῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν ὑπελογίσθη ὑπὸ τοῦ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, διὰ τὸν ἰανουάριον 1933, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν ἰανουάριον τοῦ 1928, εἰς 58,3% ἢ, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς πτώσεως τῆς δραχμῆς, εἰς 82,1%. Ἦτοι οἱ κομισταὶ τῶν τίτλων κατέχουσιν ἤδη μόνον

τήσωσιν ἐκ τῶν ἀποθεματικῶν των ἢ νὰ περιορίσωσι τὴν πολιτικὴν μεγάλων ἀποσβέσεων (¹).

Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ὡς ἄνω λόγων, δὲν πρέπει νὰ μεταπέσωμεν εἰς τὸ ἀντίθετον σύστημα, δηλαδή εἰς τὸν ἐνιαίον φόρον ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἑταιρικῶν κερδῶν.

Ἐτερον γεγονός δέον τουναντίον νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψει. Θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, ὅτι (²) ὁ συνολικὸς προσωπικὸς φόρος τοῦ μετόχου, οὐ μόνον εἶναι ἐλαφρὸς, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν καὶ πλημμελῶς ἐφαρμόζεται· πρέπει, ὅθεν, ν' ἀναζητηθῆ μέσον πρὸς μερικὴν θεραπείαν τοῦ αὐτοῦ τούτου.

Εἴμεθα ἐπομένως τῆς γνώμης, ὅτι δέον νὰ προτιμηθῆ *δυναδικὸν σύστημα φορολογίας*, ἀφ' ἐνὸς ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κερδῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῶν μερισμάτων, κατὰ ποσοστά, οὐχὶ ὑψηλά, διὰ νὰ μὴ ἐπιβαρυνθῆ ὑπερμέτρως ἡ ἀνώνυμος ἑταιρεία.

Ἡ εἰσαγωγή τοῦ μικτοῦ τούτου συστήματος δὲν ἀποτελεῖ, κατ' οὐσίαν, καινοτομίαν, διὰ τὰς ἀνωνύμους ἑταιρείας. Αὗται, μέχρι τοῦ 1926, ὑπέκειντο εἰς παρόμοιον σύστημα. Ἐναντιβόλως δέον νὰ ἐγκαταλειφθῆ τὸ παρὸν σύστημα, τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ ὀπισθοδρομικὸν καὶ ὅπερ ἔχει ὀδηγήσει ἡμᾶς εἰς τὴν πρὸ τοῦ 1909 ἐποχὴν.

Τὸ *δυναδικὸν σύστημα* θέλει φορολογήσει *ὀλόκληρον* τὸ εἰσόδημα, ὅπερ παράγει ἡ ἀνώνυμος ἑταιρεία ὡς «πηγὴ», θέλει προσαρμοσθῆ δὲ καλύτερον εἰς τὴν φοροδοτικὴν ἰκανότητά αὐτῆς· θέλει λάβει ὑπ' ὄψει τὴν ἀρχὴν, ὅτι τὸ ἑταιρικὸν κέρδος ἀποτελεῖται ἐκ δύο στοιχείων, τοῦ τόκου ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου καὶ τοῦ κέρδους ἐπιχειρήσεως (³). Ἐπὶ πλεόν θὰ ἀνταποκρίνηται τοῦτο καλύτερον εἰς τὰς συνθήκας τῆς χώρας: θὰ κλείσῃ τὴν θύραν διαφυγῆς ἀπὸ τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου, ἀναχαίτιζον ταυτοχρόνως τὴν πλειστάκις παρατηρηθεῖσαν ἀδικο-λόγητον τάσιν πρὸς διανομὴν ὑπερόγκων μερισμάτων· ἐπὶ πλεόν θ'

τὰ 18% τοῦ κεφαλαίου των. Δέον ἐν τούτοις νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἀγοραστικῆς δυνάμεως τοῦ νομίσματός μας (ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ τιμαριθμοῦ), οἱ μέτοχοι κατέχουσι 35-40% τοῦ κεφαλαίου των. Ἄλλὰ καὶ μὲ τὸν ὑπολογισμὸν τούτου, ἡ ἀπώλεια τῶν δύο περίπου τρίτων τῆς περιουσίας αὐτῶν εἶναι σημαντικὴ.

(¹) Διὰ λόγους, οὓς ἐξηγοῦμεν ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ (V), ἐν παραγράφῳ «Ἰδιάζουσαι δυσχέρειαι ἐν τῇ φορολογίᾳ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων», αἱ ἀποσβέσεις ἐν Ἑλλάδι δέον νὰ διενεργῶνται εἰς μεγάλην κλίμακα.

(²) Βλ. κεφάλαιον περὶ «συνθετικοῦ» προσωπικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου.

(³) Ἄνωτ. σ. 151-2.

ἀναπληρώσῃ ἐν μέρει τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ σιγολικοῦ προσωπικοῦ φόρου.

**Τόκοι ὁμολογιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους
καὶ ἡμεδαπῶν νομικῶν προσώπων.**

Ὡς ἐλέχθη ἤδη, πάντα τὰ δημόσια χρεώγραφα καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ὑπὸ νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου ἐκδιδομένων ὁμολογιῶν ἐξαιροῦνται τῆς φορολογίας. Φορολογοῦνται ὅθεν κυρίως αἱ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ διαφόρων ἐταιρειῶν ὁμολογίαι, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶναι μικρός.

Τὸ ζήτημα τῆς ὑπαγωγῆς τῶν δημοσίων δανείων εἰς τὸν φόρον, ἀπετέλεσε πάντοτε ἀντικείμενον σοβαρᾶς μελέτης⁽¹⁾· τὰ ὑπὸ τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα, τόσον ὑπὲρ ὅσον καὶ κατὰ τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν εἰσοδημάτων τούτων, ἐπανελήφθησαν ὡσαύτως ἐν Ἑλλάδι μὲ τὰσιν ἀποδοχῆς τῆς ἀπόψεως ὑποβολῆς τῶν εἰσοδημάτων τούτων εἰς τὴν φορολογίαν. Ἐγένετο πρὸ πάντων προσπίθεια μιμήσεως τῶν κρατῶν, τῶν ὁποίων ἡ πίστις τυγχάνει στερεῶς ἐδραιωμένη καὶ ἄτινα οὐδέποτε ἀπεδέχθησαν τὰς ἀπαιτήσεις τῶν πιστωτῶν ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ φόρου (π. χ. ἡ Ἀγγλία μέχρι τοῦ 1914). Ἄλλοι ἐπεκατέσθησαν μάλιστα τὰς γνώμας ὠρισμένων συγγραφέων, πρὸς ὑποβολὴν εἰς τὴν φορολογίαν ἀκόμη καὶ τῶν τόκων, οἵτινες ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου δυνάμει τῆς δανειακῆς συμβάσεως⁽²⁾.

Πάντως ἡ Ἑλλάς, τῆς ὁποίας ἡ πίστις ὑπῆρξεν ἀσθενῆς λόγω τῶν ἀτυχιῶν καὶ τῶν ἀτελευτήτων περιπετειῶν αὐτῆς, ἐρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑποκύψῃ εἰς τοὺς ὑπὸ τῶν πιστωτῶν αὐτῆς ἐπιβληθέντας ὄρους σχετικῶς μὲ τὴν ἀπαλλαγὴν τοῦ φόρου, τόσον ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν κεφαλαίων τῶν ἐκδοθέντων τίτλων. Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη ἐλαττώνει τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀμέσων φόρων κατὰ σοβαρὸν ποσὸν ἐτησίως⁽³⁾, ὅπερ ἀποτελεῖ εἶδος βραβείου διὰ τινὰς κλά-

(1) Τὰ ἔργα τῶν καθηγητῶν κ. κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Δημοσία Οἰκονομία*, Ἀθῆναι 1925, μέρη Α καὶ Β (Ἐθνικὰ δάνεια καὶ ἑλληνικὴ δημοσία οἰκονομία) καὶ Ε. ΖΟΛΩΤΑ, *Ἡ δανειακὴ ἐπιβάρυνσις τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι, 1931, πραγματεύονται ὡσαύτως περὶ τοῦ ζητήματος. Εἰδικὴ καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσα μελέτη εὐρίσκειται ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ κ. Δ. ΣΑΝΤΗ (καθηγητοῦ τῆς δημοσίας οἰκονομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης), *Αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί, συμβολὴ εἰς τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος*, Θεσσαλονίκη, 1932, σ. 57-93 καὶ (εἰδικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὴν Ἑλλάδα) σ. 103-141. Καὶ ἄλλοι ἠσχολήθησαν ὡσαύτως εὐρέως περὶ τοῦ ζητήματος.

(2) Πρβλ. G. JÉZE, *Cours de Science des Finances et de Législation Financière*, Paris, 1931, σ. 295 ἐπ., ἔνθα παρατάσσονται ὑψίστης σπουδαιότητος ἐπιχειρήματα.

(3) Φρονοῦμεν, ὅτι ἡ μείωσις αὕτη τῶν ἐσόδων, εἰς ὁμαλὴν ἐποχὴν,

δους τῆς παραγωγῆς, πάντως δὲ διατάραξιν ἐν τῇ δικαίᾳ κατανομῇ τῶν δημοσίων βαρῶν μεταξύ τῶν φορολογουμένων.

Ἡ ἀπαλλαγὴ τῶν δανείων, τῶν συναφθέντων παρὰ τῶν διαφόρων νομικῶν προσώπων δημοσίου δικαίου, εἶναι ἔτι ὀλιγώτερον δικαιολογημένη· εἶναι ἐν τούτοις ἀποτέλεσμα τῆς πίεσεως, τὴν ὅποιαν οἱ πιστωταὶ δύνανται νὰ ἀσκήσωσιν ἐν προκειμένῳ⁽¹⁾.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λοιπὰς ὁμολογίας, αὗται ἀπαλλάσσονται μόνον εἰς εἰδικὰς περιπτώσεις, συνεπεία εἰδικῆς μετὰ τοῦ Κράτους συμβάσεως. Ὑπάρχει ἐν τούτοις γενικὴ διάταξις, προβλέπουσα τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν ἐν τῷ ἔξωτερικῷ συνομολογουμένων δανείων⁽²⁾. Δι' ἀμφοτέρως τὰς ὡς ἄνω περιπτώσεις ἀπαλλαγῆς, ἡ ζημία, ἣν ὑφίσταται τὸ κράτος, δὲν εἶναι σοβαρά.

Οἱ λοιποὶ τόκοι.

Δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀντίρρησης ὅτι, κατ' ἀρχήν, οἱ τόκοι οὗτοι πρέπει νὰ ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον, δεδομένου ὅτι ἀποτελοῦσι «μὴ κερδηθὲν» εἰσόδημα διὰ τὸν πιστωτὴν καὶ ἀντιπροσωπεύουσι τὸ «ἐνοίκιον» τοῦ δανειζομένου κεφαλαίου. Ὑπάρχουσιν ὅμως δύο σοβαραὶ ἐπιφυλάξεις ἐν προκειμένῳ, αἵτινες, καίτοι ἰσχύουσιν διὰ τὰ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ εἰσοδήματα ἐκ κινητῶν ἀξιῶν, ἔχουσι τὴν κυρίαν αὐτῶν ἐφαρμογὴν ἐν τῇ παρουσίᾳ περιπτώσει.

Κατὰ πρῶτον λόγον, ἐν τῷ προσδιορισμῷ τοῦ φόρου, δέον νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἀναλογία τοῦ ἀσφαλίστρου ἔναντι ἀπωλείας τοῦ κεφαλαίου (ἀφερέγγυον τοῦ ὀφειλέτου) δέον νὰ εἶναι μεγαλυτέρα. Αἱ σοβαραὶ ζημίαι τῶν πιστωτῶν λόγῳ τῆς ὑποτιμῆσεως τῶν ἐθνικῶν νομισμάτων τῶν διαφόρων χωρῶν, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἐπενεχθέντα κατὰ τοῦ κεφαλαίου πλήγματα, ἐπηύξησαν τὸ ἐπιτόκιον τῶν νεωτέρων ἐπενδύσεων. Ἡ φορολογία, ὅθεν, ὀφείλει ἐνταῦθα νὰ εἶναι ἡπιωτέρα, διότι πλήττει ταυτοχρόνως μέρος τοῦ κεφαλαίου.

Κατὰ δευτέρον λόγον, ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι ὁ πιστωτὴς εἶναι ἰσχυρότερος τοῦ ὀφειλέτου, ὁ φόρος θὰ βαρύνῃ τὸν τελευταῖον τοῦτον καὶ οὐχὶ τὸν πιστωτὴν, ὅστις καρποῦται τὸ εἰσόδημα, δεδομένου ὅτι ὁ

πρὸ τῆς ἀναστολῆς τῆς κανονικῆς ὑπηρεσίας τοῦ δημοσίου χρέους, ὡς τῷ 1931, ἀνήρχετο εἰς 293 ἑκατομ. δρχ. περίπου (ἐπὶ συνόλου τόκων 1746 ἑκατομ. δρχ.).

(1) Ἡ ἐκ τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων μείωσις τῶν ἐσόδων ἀμέσων φόρων δὲν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ἐπακριβῶς· πάντως ὑπερβαίνει τὰ 10 ἑκατ. δρχ.

(2) Ἄνωτ. σ. 137.

πιστωτής θὰ προσπαθήσῃ πάντοτε νὰ ἐπιρρίψῃ τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ ὀφειλέτου. Κατὰ συνέπειαν, ἐὰν τὸ Κράτος ἐπιθυμῇ ὅπως μὴ ἐπιδεινώσῃ τὴν κατάστασιν τῶν ὀφειλετῶν, οὔτινες συνήθως ἀποτελοῦσι τὴν παραγωγικὴν τάξιν, ὀφείλει νὰ μὴ ἐπιβάλλῃ φόρον, ἀκολουθοῦν οὕτω «πολιτικὴν τόκον» (¹).

Τὸ ζήτημα ἀνάγεται ὅθεν ἐκ νέου εἰς τὰ τῆς ἐπιπτώσεως τοῦ φόρου, περὶ τῆς ὁποίας ὅμως θέλομεν πραγματευθῆ κατωτέρω.

Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, ὁ νομοθέτης ἠκολούθησεν εὐρυτάτης ἀντιλήψεως πολιτικῆν.

Καίτοι ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν τοιαύτης φύσεως τόκων προσκρούει εἰς μεγάλας δυσκολίας (²), παρατηρεῖται ἐν τούτοις συνεχῆς αὔξησης τῆς ἀποδόσεως (³), τῆς εἰσπράξεως διενεργουμένης διὰ παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν.

Ἡ ἑλληνικὴ νομοθεσία ἐδέχθη τεκμήριον διὰ τὸν τόκον, λαμβάνουσα ὡς προϋπόθεσιν, ὅτι ὁ συνομολογηθεὶς τοιοῦτος εἶναι πάντοτε ὁ νόμιμος τόκος τοῦ ἀστικοῦ δικαίου. Δεδομένου ὅτι τὸ ἐπιτόκιον τοῦτο εἶναι συνήθως ἀμετάβλητον, τὸ τεκμήριον, βασιζόμενον ἐπὶ σταθερᾶς σχέσεως μεταξὺ κεφαλαίου καὶ εἰσοδήματος, θὰ κατέληγεν εἰς ἐπιπρόσθετον τέλος ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου. Ἐφόσον ὅμως τὸ νόμιμον τοῦτο τεκμήριον δὲν εἶναι ἀμάχητον, ὁ φόρος παρουσιάζει ποιὰν τινα ἐλαστικότητα.

Εἰσοδήματα ἐκ τοποθετήσεων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ.

Τὰ εἰσοδήματα τῆς προελεύσεως ταύτης εἶναι ἐλαχίστης σπουδαιότητος.

Ἐφόσον δὲν συνάπτονται μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ ξένων κρατῶν συμβάσεις ἐπὶ τῆς διπλῆς φορολογίας καὶ ἀμοιβαίας συνδρομῆς τῶν φορολογικῶν διοικήσεων (⁴), τὸ ἔσοδον τοῦτο τοῦ Κράτους θὰ ἔξακο

(¹) Βλ. εὐρυτέραν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ἐν τῇ ἐπομένῳ παραγράφῳ ἀρ. 5 ἐν σ. 169.

(²) Πρὸς περιστολὴν τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς ἐν Ἀγγλῆ, ὁ νόμος δὲν παραδέχεται τὴν ἔκπτωσιν τῶν τόκων, παρέχει ὅμως εἰς τὸν ὀφειλέτην τὸ δικαίωμα νὰ παρακρατήσῃ τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ὅπερ καταβάλλει εἰς τὸν πιστωτὴν του· παρόμοιον σύστημα θὰ ἦτο, πάντως, ἀνεφάρμοστον ἐν Ἑλλάδι.

(³) Βλ. κατωτέρω σχετικούς ἀριθμοὺς εἰς κεφ. «ἀπόδοσις τοῦ φόρου» καὶ πίνακας παραρτήματος.

(⁴) Π. χ. κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς συμβάσεως μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰταλίας. Πρβλ. ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ, *Double Imposition et evasion fiscale, Recueil des accords internationaux*, etc. Genève, 1930, τόμ. III σ. 86.

λουθῆ νά εἶναι ἀπλοῦς φόρος ἐπὶ τῆς τιμιότητος τῶν φορολογουμένων.
 Ὁ φόρος οὗτος σήμερον καταβάλλεται παρ' ἐλαχίστων μόνον φυσικῶν
 καὶ νομικῶν προσώπων.

**Ἐπίπτωσης τοῦ φόρου. Ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ἐν σχέσει
 πρὸς τὴν εἰσροὴν κεφαλαίων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς (').**

Ἐν τῇ ἐρευνῇ περὶ τῆς ἐπιπτώσεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ
 φόρου ἐπὶ τῶν κεφαλαίων—ὡς τοιαῦτα δὲ δεχόμεθα πάσας τὰς πηγὰς

- (') E. R. A. SELIGMAN, *Théorie de la répercussion et de l'incidence de l'impôt*, ἔνθ' ἄν. Κεφ. IV σ. 435-450.—G. JÈZE, *Cours élémentaire de science des finances* etc. (1931), ἔνθ' ἄν. σ. 389-399.—E. ALLIX, *Traité élémentaire de science des finances* etc. ἔνθ' ἄν. σ. 505-510.—B. NOGARO, *Finances et politique*, Paris, 1927, σ. 30-46, 58-62.—COMMITTEE ON NATIONAL DEBT AND TAXATION, *Report* etc. ἔνθ' ἄν. σ. 108-119, 136-169.—M. PANTALEONI, *Teoria della Traslazione dei Tributi*, Roma, 1882, σ. 240 ἐπ.—F. NITTI, *Principes* etc. ἔνθ' ἄν. τόμ. I, σ. 415-421.—F. FLORA, *Manuale della Scienza delle Finanze* etc. ἔνθ' ἄν. σ. 241-263.—O. FR. von MERING, *Die Steuerüberwälzung*, Jena, 1928, σ. 201-215.—W. MILDSCHUH, *Steuerwirkungen*, ἐν W. Gerloff u. Meisel HFW, ἔνθ' ἄν. τόμ. I, σ. 490-505.—W. LOTZ, *Finanzwissenschaft*, ἔνθ' ἄν. σ. 278-289.—F. K. MANN, ἀρθρ. *Ueberwälzung der Steuern* ἐν «Handwörterbuch der Staatswissenschaften» ἔνθ' ἄν. τόμ. VIII, σ. 336 ἐπ.—A. WAGNER, *Traité de la science des finances* etc., ἔνθ' ἄν. τόμ. II, σ. 188-211.—SOCIÉTÉ DES NATIONS, *Rapport sur la Double Imposition*, τῶν κ. κ. BRUINS, EINAUDI, SELIGMAN καὶ Sir J. STAMP, ἔνθ' ἄν. σ. 5-19.—SOCIÉTÉ DES NATIONS, *Rapport du Comité Financier sur la situation économique et financière de la Grèce en 1933*, ἑλληνικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ἐδημοσιεύθη ὡσαύτως ἐν τῇ ἐφημερίδι «Πρωτῆ» τῆς 21ης ἰουνίου 1933.—K. ΔΕΜΕΡΤΖΗ, ἔνθ' ἄν. μέρος Α, σ. 48 ἐπ.—Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Δημοσία Οἰκονομία*, ἔνθ' ἄν. μέρη Α καὶ Β. Τοῦ αὐτοῦ, ἀρθρα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἐστία» τῆς 3ης, 4ης καὶ 5ης φεβρουαρίου 1930, Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις καὶ ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐργασία» τῆς 15ης μαρτίου 1930, *Τὸ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἑλληνικὸν κεφάλαιον*.—Σ. ΛΟΒΕΡΔΟΥ, ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν, Ἡ πορσία τῆς παγκοσμίου κρίσεως, ἀρθρα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἐστία» τῆς 2ας, 3ης καὶ 4ης ἰανουαρίου 1932.—Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ, Ἡ οἰκονομικὴ κρίσις, ἐν τῇ *Οἰκον. Ἐπετηρίδι τοῦ 1931*, ἔνθ' ἄν. σ. 466 ἐπ. (παραιτηρήσεις διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐν σ. 536-8).—Ξ. ΖΟΛΩΤΑ, Ἡ δανειακὴ ἐπιβάρυνσις κλπ. ἔνθ' ἄν. σ. 44-79.—Δ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ, Καθηγητοῦ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης, Ἡ εἰσροὴ ξένων κεφαλαίων καὶ αἱ οἰκονομικαὶ αὐτῆς συνέπειαι, Θεσσαλονίκη, 1930.—Δ. ΣΑΝΘΗ, Αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί, κλπ. ἔνθ' ἄν. σ. 70 ἐπ.—Ν. ΡΗΟΤΙΑΣ, *Das system der Direkten Besteuerung in Griechenland*, ἔνθ' ἄν. σ. 82-85.—Περιοδικὸν «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ», Ἀθηνῶν, ἀρθρον τῆς Διευθύνσεως, Ἡ μείωσις τοῦ τόκου ἐν Ἑλ-

είσοδημάτων κατηγορίας Γ—ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν, θέλομεν διακρίνει τὴν ἔσωτερικὴν ἀγορὰν ἀπὸ τῆς ἔξωτερικῆς τοιαύτης.

Κατ' ἀρχήν, φόρος πράγματι γενικὸς καὶ ἀναλογικὸς (1) δὲν εἶναι πρόσφορος εἰς ἀνταπόθῃσιν, τὸ δ' ἐξ αὐτοῦ βάρος θὰ ὑποστῇ ὁ κεφαλαιοῦχος. Ἐνῶ ὅμως διὰ τὰς παλαιὰς ἐπενδύσεις θὰ ἠδύνατο ἡ ἀρχὴ αὕτη νὰ θεωρηθῇ ὡς πραγματοποιουμένη (2), διὰ τὰς νέας τοποθετήσεις ὑπάρχουσι παράγοντές τινες, οὔτινες δύνανται νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπ' αὐτῆς. Δὲν θὰ ἐξετάσωμεν τὴν περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ φόρος, ὑποβιβάζων τὸν τόκον κάτω ὁρισμένου ἐλαχίστου ποσοστοῦ (3), χρησιμεύει τουναντίον ὡς μέσον ἀυξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῶν κεφαλαίων καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ὑφίσταται τὸν φόρον, οὐχὶ πλέον ὁ κεφαλαιοῦχος, ἀλλὰ τὸ κοινωνικὸν σύνολον (4): ἡ ἔρευνα αὕτη δὲν ἐνδι-αφέρει τὴν χώραν ἡμῶν.

Ἐπ' ἀρχῆς ὅμως περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ὁ φόρος εἰσδύει μεταξὺ τῶν παραγόντων τοῦ ἐπιτοκίου (5), ἐὰν δ' οὗτος εἶναι ἄνιστος διὰ τὰ διάφορα εἶδη κεφαλαίων, ἐπιτείνει τὰς ἀνισότητας τοῦ ἐπιτοκίου (6).

Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ κεφαλαιούχου θὰ προκαλέσῃ μείωσιν τῆς προσ-

λάδι διὰ τῆς φορολογίας, 28 δεκεμβρίου 1930.—Α. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ μείωσις τοῦ τόκου τοῦ ἐσωτερικοῦ δημοσίου χρέους, ἄρθρον ἐν τῷ περιοδικῷ «Ὀικονομικὸς Ταχυδρόμος» Ἀθηνῶν τῆς 25ης ἰουνίου 1933.—Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Les contributions directes en Grèce*, ἄρθρον ἐν τῷ «Bulletin économique et financier de la Banque d'Athènes», ἀπρίλιος 1929.

(1) Τοιοῦτος ὅμως φόρος εἶναι μόνον ὑποθετικὸς, πρβλ. SELIGMAN ἔνθ' ἄν. σ. 436. Ἡ ὁμοιόμορφος φορολογία ὄλων τῶν κεφαλαίων εἶναι ἀδύνατος» (437).

(2) Τὸ φαινόμενον τῆς ἀρνητικῆς κεφαλαιοποιήσεως (capitalisation) τοῦ φόρου θὰ παρουσιασθῇ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ. Πρβλ. *Ἐκθεσὶν τῶν τεσσάρων σοφῶν* Bruins, Einaudi, Seligman, Stamp) πρὸς τὴν Κ. τ. Ε., ἔνθ' ἄν. σ. 6 καὶ 8.

(3) Τὸ ἐλάχιστον δυνατὸν ὄριον (minimum pratique) τοῦ J. S. MILL: πρβλ. SELIGMAN, ἔνθ' ἄν. σ. 438, MERING, ἔνθ' ἄν. σ. 203.

(4) Τὸ φαινόμενον τῆς μετατροπῆς (transformation) τοῦ φόρου.

(5) Τὸ ἐπιτόκιον ποικίλλει ἀναλόγως τῆς ἀσφαλείας τῆς τοποθετήσεως, τοῦ χρόνου ἐξοφλήσεως, τῆς καταστάσεως τῆς νομισματικῆς ἀγορᾶς κλπ.

(6) Θὰ δώσῃ οὗτος ἀφορμὴν ἐπίσης εἰς κεφαλαιοποίησιν πρβλ. *Ἐκθεσὶν τῶν τεσσάρων σοφῶν πρὸς τὴν Κ. τ. Ε.*, ἔνθ' ἄν. σ. 6: «Ἡ συνέπεια αὕτη νέου φόρου ἐπιτείνεται εἰσέτι λόγῳ τῆς ἀνισότητος. Πᾶσα ἀνισότης ἐν τῇ ἐφαρμογῇ φόρου τινὸς ἐπιτείνει τὴν διατάραξιν τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν ὑπερμέτρως καὶ τῶν ἀνεπαρκῶς φορολογουμένων ἀγαθῶν ὑπὸ τινος ὄρους, ἢ ἀνισότης αὕτη προκαλεῖ τὴν ἐπέμβασιν ἐτέρων δυνάμεων, αἵτινες δημιουργοῦσι νέαν ἰσορροπίαν».

φορᾶς κεφαλαίου (1): τὸ κεφάλαιον, ὡς ἐκ τῆς εὐκινήσιας του, εὐρίσκειται «ἐν διηνεκεῖ, ταυτοχρόνως ἐγγωρία καὶ διεθνεῖ, μετακινήσει»· εἰδικῶς ὅθεν φόρος ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου (2) θ' ἀποθηθῆ ἐπὶ τοῦ ὀφειλέτου, συνεπεία τῆς ἀξίησεως τοῦ ἐπιτοκίου ἦν θέλει προκαλέσει.

Δέον νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι ὁ φόρος οὗτος ἐπὶ τῶν κεφαλαίων (κινήτων ἀξιῶν) ἐν Ἑλλάδι ἀποτελεῖ μέρος γενικοῦ συστήματος φόρου ἐπὶ πασῶν τῶν πηγῶν τοῦ εἰσοδήματος, ὅτι, κατὰ συνέπειαν, ἡ ἐπίδρασις τοῦ φόρου (καθαρῶν προσόδων) ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς θὰ εἶναι ὁμοιόμορφος (εἰς ἀτάσας τὰς κατηγορίας προσόδων) καὶ ὅτι, τέλος, τὸ εἰς κινήτας ἀξίας κεφάλαιον δὲν εὐρίσκει συμφέρον νὰ μεταφερθῆ εἰς ἄλλους ἐν τῇ χώρᾳ παραγωγικοὺς κλάδους· ἀπομένει ὅθεν εἰς τὸ κεφάλαιον μόνον ἡ δυνατότης ἐκροῆς αὐτοῦ εἰς τὸ ἔξωτερικόν· ἐνῶ ὅμως εἰς χώρας, ἐνθα εἶναι δυνατόν ν' ἀσκηθῆ ἐπίσημος ἔλεγχός τις ἐπὶ τοῦ εἰς τὸ ἔξωτερικόν τοποθετουμένου κεφαλαίου (3), τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης διαφυγῆς εἶναι περιορισμένον, ἐν Ἑλλάδι, ὅπου τοιοῦτος ἔλεγχος εἶναι ἀνύπαρκτος (4), ὁ κεφαλαιούχος θὰ διελάνθανεν εὐκόλως τὴν προσοχὴν τῆς πολιτείας καὶ οὐδόλως θὰ ἐθίγετο ὑπὸ τοῦ φόρου.

Θὰ ὑπάρξωσιν ἐν τούτοις δύο ἐμπόδια εἰς τὴν διαφυγὴν ταύτην. Ἀφ' ἐνὸς ἡ διαφυγὴ θὰ γίνῃ μόνον πρὸς χώρας, αἵτινες παρουσιάζουσι μεγαλυτέραν ἀποδοτικότητα διὰ τὸ κεφάλαιον ἢ μᾶλλον ἰσχυροτέραν ἀσφάλειαν· εἰς τὰς τελευταίας ὅμως ταύτας χώρας, ἀρτιώτερον τῆς Ἑλλάδος ὀργανωμένας, ὑπάρχει φορολογία καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ φόρος, τὸν ὅποιον θὰ πειραθῶσι τὰ κεφάλαια ταῦτα ν' ἀποφύγωσιν ἐν Ἑλλάδι, θὰ εἰσπραχθῆ ἐν τῇ χώρᾳ εἰς ἣν ἠθέλον καταφύγει. Εἰς τὰς περιπτώσεις ὅθεν ταύτας, τὸ κεφάλαιον δὲν εὐρίσκει συμφέρον ν' ἀποδημήσῃ, ὁ δὲ φόρος τῆς χώρας μας δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς διώκτης τοῦ κεφαλαίου.

Ἐξ ἄλλου δέον νὰ μὴ παραγνωρισθῆ, ὅτι «ἡ εὐκινήσια» τοῦ κεφα-

(1) Πρβλ. SELIGMAN, ἐνθ' ἄν. σ. 442. «... Οὕτως, ὁ συλλογισμὸς, κατὰ τὸν ὅποιον ἡ φορολογία τοῦ κεφαλαίου ἀξάνει τὴν ζήτησίν του, εἶναι ἀστήρικτος. Ἐξ ἄλλου, τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ἡ προσφορά θὰ ἐλαττωθῆ, εἶναι λογικώτερον».

(2) Θὰ ὠθήσῃ οὗτος τὸ κεφάλαιον εἰς ἐπικερδεστέραν ἐπένδυσιν, ἥτις θ' ἀποφέρῃ τὸ αὐτὸ εἰσόδημα, καθαρὸν, μετ' ἐκπτώσιν τοῦ φόρου· πρὸς τοῦτο, τὸ κεφάλαιον θὰ μεταπηδήσῃ εἰς ἕτερον παραγωγικὸν κλάδον ἢ καὶ εἰς ἕτεραν χώραν.

(3) Π. χ. ἐν Ἀγγλίᾳ, ταῖς Ἑνωμέναις Πολιτεῖαις· πρβλ. MERING, ἐνθ' ἄν. σ. 210 - 11.

(4) Πρβλ. τὴν μικρὰν ἀπόδοσιν ἐν Ἑλλάδι τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἀλλοδαπῶν κινήτων ἀξιῶν καὶ τὰς παρατηρήσεις μας ἐν σ. 168.

λαίου δὲν εἶναι ἀπόλυτος (1)· συνεπῶς ἡ ἀνταπόθησις τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ ὀφειλέτου δὲν πραγματοποιεῖται πάντοτε, ἡ δ' ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα ἀρχὴ θὰ ὑποστῇ παρεκκλίσεις (2).

Ἡ «ἐλαστικότης» ὅμως ἢ «ἡ ἔλλειψις ἐλαστικότητας (δηλ. ἡ ἀκαμψία)» περὶ τὴν ζήτησιν κεφαλαίων, ὡς καὶ ἡ ἐλαστικότης ἢ ἡ ἀκαμψία τῆς προσφορᾶς αὐτῶν, θὰ ἔχωσι κεφαλαιώδη ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἐπιπτώσεως τοῦ φόρου καὶ τοῦ ἐπιτοκίου.

Ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἀγορᾷ τῆς Ἑλλάδος, ἥτις δὲν εἶναι σοβαρὸς παράγων ἐν τῇ διεθνεί κινήσει τῶν κεφαλαίων καὶ ἥτις ἐπλήγει ἐκ τοῦ νομισματικοῦ πληθωρισμοῦ, ἡ ζήτησις κεφαλαίων παρουσιάζει ἀκαμψίαν (ἔλλειψιν ἐλαστικότητας) εἰς ὕψιστον βαθμόν. Ἡ νομισματικὴ ἀβεβαιότης, ὡς καὶ ἡ μείωσις ἐμπιστοσύνης ἐπὶ τὸ μέλλον τῆς οικονομίας τῆς, ὥθησαν μέγα μέρος τῆς ἀποταμιεύσεως εἴτε πρὸς τὰς εἰς ἀκίνητα τοποθετήσεις, εἴτε εἰς ἐκροὴν πρὸς τὸ ἔξωτεριόν.

Ἐπειδὴ ὅθεν ἡ ποσότης τῶν κεφαλαίων τῆς ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς ἐν Ἑλλάδι εἶναι περιορισμένη καὶ, κατὰ συνέπειαν, ἡ ζήτησις ἄκαμπτos (μὴ ἐλαστικῆ), ἡ περίπτωσις ἐπιπτώσεως τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ κεφαλαιούχου ἀποκλείεται σχεδὸν παντελῶς· τὴν δ' ἐκ τοῦ φόρου ἐπιβάρυνσιν, ἐν τῷ συνόλῳ ἢ κατὰ τὸ μέγιστον μέρος αὐτῆς, θὰ ὑποστῇ ὁ ὀφειλέτης.

Ἡ ζήτησις τοῦ κεφαλαίου, ἥτις εἶναι τοσοῦτω ἐλαστικώτερα, ὅσῳ εἶναι μικρότεροι αἱ διαφοραὶ ἀποδοτικότητος τοῦ κεφαλαίου ἐν ταῖς διαφόροις τοποθετήσεσιν, ἀπέβαινε διὰ τὴν Ἑλλάδα ἀκόμη περισσότερον ἄκαμπτos, ἐπειδὴ ἡ ἀποδοτικότης τῆς παραγωγῆς παρουσιάζει μεγάλην ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον ἀνισότητα (3). Ὁ λόγος οὗτος, ὡς

(1) Ἡ ἀρχὴ αὕτη τῆς εὐκινήσιας τῶν κεφαλαίων εἶναι σχετικῆ. Πρβλ. τὰς παρατηρήσεις ἐν τῇ *Ἐκθέσει τῶν 4 σοφῶν πρὸς τὴν Κ. τ. Ε.*, σ. 11-17. Ὡσαύτως ὁ SELIGMAN, ἐνθ' ἀν. σ. 443, λέγει: «... ἐν τῇ πράξει ὁμως συμβαίνει συχνάκις, ὥστε ἡ εὐκινήσια τοῦ κεφαλαίου, ὑποτιθεμένη ἀπόλυτος, νὰ ἐξουδετερωτᾶται παρ' ἄλλων δυνάμεων, γνωστῶν ὑπὸ τὸν γενικὸν ὄρον τῆς «οἰκονομικῆς τριβῆς». Αὗται δύνανται νὰ καταταχθῶσιν ὡς ἀκολούθως: 1) ἄγνοια τοῦ κεφαλαιούχου, 2) δυσχέρεια τοποθετήσεως τοῦ κεφαλαίου, 3) κίνδυνος ἐν τῇ μεταναστεύσει τοῦ κεφαλαίου, 4) κοινωνικοὶ ἢ ἄλλοι λόγοι ὑπὲρ τῆς διαρκείας τῆς τοποθετήσεως, 5) νομικὰ προσκόμματα».

(2) Πρβλ. SELIGMAN, ἐνθ' ἀν. σ. 445: «Δύνανται ὅθεν νὰ ἐκτεθῇ ὡς γενικὸς κανὼν, ὅτι ἡ φορολογία τῶν κεφαλαίων, τῶν προοριζομένων πρὸς δανεισμόν, θὰ ἐπιρριφθῇ ὑπὸ τοῦ πιστωτοῦ ἐπὶ τοῦ ὀφειλέτου, αἱ συνθῆκαι ὁμως, αἵτινες κωλύουσι τὴν ἀπόλυτον εὐκινήσιαν τῶν κεφαλαίων, δύνανται νὰ εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυραί, ὥστε νὰ μὴ ἐπιτρέψωσιν ὅπως ἡ ἀνταπόθησις αὕτη τοῦ φόρου ἀποβῇ πλήρης».

(3) Καίτοι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῶσιν ἐπακριβῶς αἱ διαφοραὶ

καὶ ἢ προτίμησις τοῦ λαοῦ δι' ὠρισμένας τοποθετήσεις, δὲν ἐπιτρέ-
πουσι τὴν ἐλευθέραν λειτουργίαν τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας, ἥτις θὰ
ἐνίσχυε τὴν ἐλαστικότητα ζητήσεως κεφαλαίου.

Ὁ λίαν ὑψηλὸς τόκος ὠρισμένων κρατικῶν δανείων⁽¹⁾ συνεκράτει
κατ' ἀνάγκην, διὰ τοῦ συναγωνισμοῦ αὐτοῦ, εἰς λίαν ὑψηλὸν καὶ λίαν
ἐπαχθὲς διὰ τοὺς παραγωγικοὺς κλάδους ἐπίπεδον τὸ ἐπιτόκιον τῆς
ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς⁽²⁾.

Τὸ ἐπιτόκιον, διατηρούμενον σχεδὸν συνεχῶς εἰς λίαν ὑψηλὸν ἐπί-
πεδον⁽³⁾, μαρτυρεῖ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀνωτέρω συλλογισμῶν.

Ἡ ἐπιβολὴ γενικοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κεφαλαίων ἐν Ἑλλάδι θὰ εἶχεν,
ὅθεν, ὡς ἀποτέλεσμα τάσιν αὐξήσεως τοῦ ἐπιτοκίου, ἢ, ὅπερ ταυτό,
ἀναχαίτισιν τῆς πτώσεως, ἦν ἄλλοι παράγοντες θὰ ἠδύνατο νὰ προ-
καλέσωσι⁽⁴⁾.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἕτεροι λόγοι, ἰδίᾳ ἢ ἀσθενῆς παραγωγικότης

αὐταὶ παραγωγικότητος ἐν τῇ χώρᾳ μας, πάντως εἶναι ἀξιοσημεῖοι. Ἡ
Ὀικονομικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ 1931, σ. 397, ἀναγράφει τὴν ἀναλο-
γίαν ἀποδόσεως, ἣν ἀντεπροσώπευε τὸ μέρος τῶν τραπέζων ἐν σχέσει πρὸς
τὴν μέσιν χρηματιστηριακὴν ἀξίαν τῶν μετοχῶν οὕτω, διὰ τὸ 1931, αὕτη
ἀνήγετο εἰς 1,2% μέχρις 7% καὶ διὰ τὸ 1930 εἰς 2,1% μέχρις 6,8%.

(1) Π. χ τὸ δάνειον τῶν «ἀνταλλαξιμῶν» ὅπερ ἀπέδιδε 10% περίπου
ἐπὶ τῆς χρηματιστηριακῆς ἀξίας, ἀπηλλαγμένον παντὸς φόρου.

(2) Ὁ κ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ, βλ. ἄρθρα του, φρονεῖ, ὅτι ἡ βιομηχανία
ὄφειλε νὰ καταβάλλῃ τὸκον 15-20% διὰ τὰ κεφάλαια, ὧν εἶχεν ἀνάγκην.

(3) Ὁ νόμιμος τόκος ἦτο 12% καὶ ὁ προεξοφλητικὸς τῆς Τραπεζῆς
τῆς Ἑλλάδος 9% μέχρι 12%, τῷ 1931. Παρατηρεῖται ὅμως μείωσις τοῦ τόκου
ἀπὸ τοῦ μηνὸς αὐγούστου τοῦ 1932. Περὶ βλ. Κ. τ. Ε. *Ἐκθεσις Δημοσιονομικῆς*
Ἐπιτροπῆς περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐνθ' ἀν.: «... 11) Ὁ προεξοφλητικὸς τόκος
τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ἐμειώθη ἀπὸ 11% εἰς 9% τὸν αὐγούστον 1932.
Ἐκτοτε αἱ καταθέσεις παρὰ τραπεζαῖς ἠϋξήθησαν, αἱ δὲ καταθέσεις τῶν
ιδιωτικῶν τραπεζῶν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος ἀνῆλθον εἰς τὸ τετρα-
πλάσιον μεταξὺ δεκεμβρίου 1932 καὶ ἀπριλίου 1933. Τοῦτο διηκκόλυε κατὰ
πολὺ τὴν ἀγοράν. Ὁ ἀνεπίσημος προεξοφλητικὸς τόκος κατῆλθεν εἰς 11%,
ὁ δὲ τόκος καταθέσεων ἀπὸ 6% εἰς 4% διὰ τὰ ταμειντήρια καὶ ἀπὸ 4%
εἰς 3% διὰ τὰς ιδιωτικὰς τραπεζαῖας. Ὁ προεξοφλητικὸς τόκος τῆς Τραπεζῆς
τῆς Ἑλλάδος κατῆλθεν ἤδη (ἰούνιον 1933) εἰς 7 1/2%».

(4) Ὁ νόμιμος τόκος ἐμειώθη ἤδη εἰς 9%.

(5) Θὰ παρατηρηθῇ ἴσως, ὅτι οἱ νόμοι κατὰ τῆς τοκογλυφίας ἠδύνατο
ν' ἀναχαίτωσι τὴν τάσιν ταύτην. Ἐν τούτοις, ὡς εἶναι παγκοίνως γνωστὸν
(πρὸ βλ. διὰ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τὰς παρατηρήσεις τοῦ SELIGMAN,
ἐνθ' ἀν. σ. 446), ὁ δανειστής θὰ εὔρη πάντοτε τὸ μέσον ν' ἀπαλλαγῇ, ἐπιβα-
ρῶν τὸν ὀφειλέτην. Ὁ φόβος οὕτως, ἄλλωστε, ὤθησε τὸν Ἕλληνα νομοθέ-
την, ὅπως προβλέψῃ κυρώσεις ἐναντίον τῆς τοιαύτης ἐπιρροῆσεως τοῦ φόρου
(ἀνωτ. σ. 137, σημ. 3).

ὠρισμένων δανειζομένων κεφαλαίων ἢ ἡ παντελὴς ἔλλειψις παραγωγικότητος αὐτῶν (1) ἢ τὸ γεγονός ὅτι ἡ παραγωγικότης εἰς χεῖρας τοῦ δανειζομένου δὲν εἶναι ἀπεριόριστος καὶ δὲν ἐπιτρέπει συνεπῶς εἰς αὐτὸν νὰ προμηθευθῇ χρήματα μὲ κάθε θυσίαν, θὰ ἐξασθενίσωσι ἢν ἔντασιν τῆς ζητήσεως κεφαλαίου· ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἔκδηλος ἀνεπάρκεια κεφαλαίου καὶ ὑπερβολικὴ τις αἰσιοδοξία ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγικότητα τῶν κεφαλαίων εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῆς οἰκονομίας (2) διετήρησαν πάντοτε ἄκαμπτον τὴν ζήτησιν αὐτήν.

Κατὰ συνέπειαν, ὁ σχηματισμὸς κεφαλαίου, ὑπὸ πάσας τὰς μορφὰς τῆς ἀποταμιεύσεως, θὰ ἔδει νὰ ἐνθαρρυνθῇ, κατὰ πάντα μὲν χρόνον, ἀλλ' ἰδίᾳ μετὰ τὴν νομισματικὴν σταθεροποίησιν, ἐν Ἑλλάδι. Ἡ κρίσις, τῆς ὁποίας αἱ καταστρεπτικαὶ συνέπειαι κατέστησαν αἰσθηταὶ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη, προσετέθη εἰς τοὺς λόγους, οὔτινες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τοῦ σχηματισμοῦ κεφαλαίου.

Ἴδου λόγοι, οὔτινες ὥθησαν τὴν Ἑλλάδα, ὅπως λάβῃ νομοθετικὰ μέτρα πρὸς μείωσιν τῆς ἐπιβαρύνσεως τῆς ἀποταμιεύσεως. Ἐπὶ πλέον, ὁ νομοθέτης, ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ ὅπως εὐνόησῃ τὴν ἀνάπτυξιν ὠρισμένων πλουτοπαραγωγικῶν κλάδων, παρέσχεν αὐτοῖς ἀπαλλαγάς, αἵτινες ἰσοδυναμοῦσι πρὸς μείωσιν τοῦ τόκου ὑπὲρ αὐτῶν καὶ πρὸς κεφαλαιοποίησιν τοῦ φόρου.

Ὅ,τι ἴσχυσε διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀγοράν, ἴσχυσε κατὰ μείζονα λόγον διὰ τὴν προσφορὰν ξένου κεφαλαίου, ἣτις παρουσιάζει κατὰ κανόνα πλήρη ἐλαστικότητα καὶ ἣτις ὑπῆρξεν ἐλαστικὴ καὶ ἔναντι τῆς Ἑλλάδος ἐπίσης. Εὐτυχῶς, τὸ ἔργον τῆς ἐλκύσεως κεφαλαίου ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, δυσχερέστατον διὰ τὴν προσέλκυσιν τοῦ κεφαλαίου τῶν ξένων, ὑπῆρξεν ὀλιγώτερον δύσκολον διὰ τὴν παλινόστησιν τοῦ ἐθνικοῦ τοιοῦτου, ὅπερ εἶχε διαφύγει εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἢ εἶχε κερδηθῆ καὶ ἀποταμιευθῆ ἔξω τῆς χώρας (3).

(1) Π.χ. εἰς τὴν περίπτωσιν δανείων καταναλώσεως, συναπτομένων ὑπὸ τοῦ Κράτους ἢ παρ' ἰδιωτῶν.

(2) Ἀτυχῶς, ἡ Ἑλλὰς ὡσαύτως δὲν διέφυγε τὴν παγκόσμιον μεταπολεμικὴν ὑπερβολικὴν αἰσιοδοξίαν καὶ τὴν τάσιν πρὸς ὑπερπαραγωγὴν δεδομένου ὅμως, ὅτι ἡ οἰκονομία τῆς ἦτο «ἐλάχιστα βαθεῖα (περβλ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ, ἐνθ' ἄν. σ. 538)», τὰ δὲ περιθώρια αὐτῆς μικρά, ἡ ἀντοχὴ τῆς εἰς τὰς κρίσεις εἶναι ἀσθενής.

(3) Περβλ. τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ὑπολογίζοντος, τῷ 1930, τὸ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ τοῦτο ἐθνικὸν κεφάλαιον εἰς σημαντικὰ ποσά· μέγα ὅμως μέρος αὐτοῦ ἐπενεδύθη ἔκτοτε εἰς χρεώγραφα τοῦ ἐλληνικοῦ Κράτους, θιγέγντα μετέπειτα διὰ τῆς ἀναστολῆς τῆς ὑπηρεσίας τοῦ δημοσίου χρέους.

Ἡ εἰσροὴ ὅμως τοῦ ξένου κεφαλαίου καί, ἔν τινι μέτρῳ, ἡ παλινοστήσις τοῦ ἔκτος τῶν ὀρίων τῆς χώρας εὐρισκομένου ἐθνικοῦ τοιούτου, κατέστησαν ἀπαραίτητον, μεταξὺ ἄλλων ἐγγυήσεων, τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ φόρου, ἀπαλλαγὴν, ἣν ἡ Ἑλλάς ἠναγκάσθη νὰ δεχθῆ ὡς ἀπαράβατον ὄρον διὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ κεφαλαίου.

Οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλάς εὐρέθη ὀφειλέτις ὡς παρετηρήσαμεν δὲ ἤδη, κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ἡ κινήσις τῶν κεφαλαίων πρὸς τὴν χώραν μας ὑπῆρξε σημαντικωτάτη⁽¹⁾ (?). Τὸ πλεῖστον τῶν κεφαλαίων τούτων ἀνήκει εἰς ἄλλοδα-

ἕτερον μέρος τοῦ κεφαλαίου τούτου, οὐχὶ ὀλιγώτερον σημαντικόν, ἀπωλέσθη λόγῳ τῆς κρίσεως ἐν ταῖς χώραις, ἐν ταῖς ὁποῖαις ἦτο τοποθετημένον.

(1) Κατὰ τὸν Καθηγητὴν κ. Δ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΝ, ἐνθ' ἄν., τὸ ξένον κεφάλαιον, τὸ ἐπενδεδυμένον μακροπροθέσμως ἐν Ἑλλάδι, ἀνέρχεται εἰς τὰ ἑξῆς ποσά :

	ἑκατ. χρ. φρ.
α) ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως μέχρι τοῦ 1879 (βλ. σ. 178)	100.—
β) ἀπὸ τοῦ 1879 μέχρι τοῦ 1893 (βλ. σ. 197)	750.—
γ) » » 1893 » » 1922 (» » 232)	1.470.—
μέχρι τῆς μικρασιατικῆς καταστροφῆς, σύνολον . . .	2.320.—
δ) ἀπὸ τοῦ 1922 μέχρι τοῦ 1930 (βλ. σ. 298)	1.162.8
σύνολον κεφαλαίων	3.482.8

Τὸ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν τοποθετηθὲν ἐν τῇ χώρᾳ κεφάλαιον ἀναλύεται ὡς ἑξῆς :

	ἑκατ. χρ. φράγκων
δημόσια δάνεια	907.8
δάνεια εἰς νομικά πρόσωπα	125.—
ἐπενδύσεις εἰς προνομιούχους ἐπιχειρήσεις	70.—
» εἰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις	60.—
	1.162.8

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δὲν περιλαμβάνουσι τὰς βραχυπροθέσμως τοποθετήσεις, αἵτινες ὅμως δὲν εἶναι σημαντικαὶ (βλ. ἀνωτ. σ. 166 καὶ ἐπομένην σημείωσιν).

(2) ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ, ἐν εἰδικῇ μελέτῃ περὶ τοῦ Ἑξωτερικοῦ χρέους τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν 1932, παρέχει τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς :

Δημόσιον ἑξωτερικὸν χρέος \$ 282.100.000 ἤτοι Φρ. χρ. 1.461.278.000	69.26 %
Ἰδιωτικόν » » 125.206.000 » » 648.567.000	30.74 %
\$ 407.306.000 » » 2.109.845.000	100.—

(Σημ. Τὸ ἑξωτερικὸν δημόσιον χρέος ἀνέρχεται ἐν συνόλῳ εἰς \$ 382.833.000, τὸ ἔξ αὐτοῦ ὅμως ἀνήκον εἰς ὀμολογιούχους διαμένοντας ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀνέρχεται μόνον εἰς \$ 282.100.000).

πούς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔκτος τῶν ὀρίων τῆς χώρας εὐρισκόμενον ἔθνικὸν κεφάλαιον συμμετέσχεν ἐπίσης εἰς τὴν κίνησιν ταύτην.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἑνταῦθα, ὅτι εἰσαγωγή τῶν κεφαλαίων τούτων ἐν Ἑλλάδι ἐχαιρετίσθη ὡς καλὸς οἰωνός (*). Ἄλλ' ἐξεφράσθησαν καὶ

Τὸ ἰδιωτικὸν ἐξωτερικὸν χρέος ἀναλύεται ὡς ἑξῆς :

α) Δάνεια συγκοινωνιακὰ	\$	3.4	ἐκ ττ.
β) » ναυτιλιακὰ καὶ λιμενικὰ	»	2.4	»
γ) » βιομηχανικὰ	»	12.6	»
δ) » τραπεζικὰ	»	31.4	»
ε) » ἔμπορικὰ	»	35.2	»
στ) Κεφάλαια ἀλλοδαπῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Ἑλλάδι	»	15.1	»
ζ) Συμμετοχὴ εἰς ἡμεδαπὰς ἐπιχειρήσεις	»	15.1	»
η) Διάφορα (ἰδιωτικὰ χρέη, ἀκίν. περιουσία ἐν Ἑλλάδι κλπ.)	»	10.-	»
	\$	125.2	ἐκατ.

Ἡ κατὰ κάτοικον ἀναλογία ἔχει ὡς ἑξῆς :

δημόσιον ἐξωτερικὸν χρέος	\$	43.07
ἰδιωτικὸν » »	»	19.13
σύνολον	\$	62.20

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν προθεσίαν τῆς λήξεως, τὸ ὄλικον ἐξωτερικὸν χρέος ἀναλύεται ὡς ἑξῆς :

Μακροπρόθεσμον	\$	357.951.000	87.89 %
βραχυπρόθεσμον	»	49.355.000	19.13 %
Σύνολον	\$	407.306.000	100.—

Κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ἀριθμούς, τὸ εἰς χεῖρας κεφαλαιούχων διαμενόντων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐξωτερικὸν δημόσιον χρέος ἀνέρχεται εἰς 74 % τοῦ συνόλου τοῦ ἐξωτερικοῦ τούτου χρέους. Δέον ὁμῶς νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι μέγα μέρος τῶν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν τοποθετημένων τίτλων τούτων ἀνήκει εἰς ἑλληνας τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὑπελογίσθη παρ' ἀρμοδίων προσώπων, ὅτι τὸ ἔθνικον κεφάλαιον συμμετέχει κατὰ πλεόν των 50 % εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μας χρέος ἢ Ἐκθεσις τῆς Δημοσιονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, ἔνθ' ἀν., ἀναγράφει τὴν πληροφορίαν ταύτην. Ἡ ἐφημερίς «Πρωΐα» τῶν Ἀθηνῶν, τῆς 2ῆς ἰουνίου 1933, ὑπολογίζει ὅτι οἱ τίτλοι τῶν πρὸ τῆς σταθεροποιήσεως τοῦ 1928 συναφθέντων δανείων μας εὐρίσκονται σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς χεῖρας ἑλλήνων.

(*) Πρβλ. Α. ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ, πρῶην διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος (πρῶην Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κλπ.), δηλώσεις δημοσιευθείσας εἰς τὸ «Ἐλεύθερον Βῆμα» τῆς 15ης ἰανουαρίου 1928, Πῶς θὰ εἰσρεύσασιν εἰς τὴν χώραν νέα κεφάλαια. Τοῦ αὐτοῦ, Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ 1930, σ. XVIIII.—Ι. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΥ, διοικητοῦ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος (πρῶην Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν), Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ τοῦ 1929 εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν μετόχων.—Γ. ΜΑΡΗ, ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, Ἐισήγησις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ 1930 - 31.

φόβοι τινές ἐν προκειμένῳ (1). Ἀναμφιβόλως ἡ χρησιμοποίησις τῶν κεφαλαίων τούτων δίδει λαβὴν εἰς σοβαρὰν κριτικὴν. Αὐθορμητῶς ὅμως τείνει τις νὰ εἶναι ὀλιγώτερον αὐστηρὸς εἰς τὰς κρίσεις του, ὅταν λάβῃ ὑπ' ὄψει τὰς σχεδὸν ἀνυπερβλήτους δυσχερείας, κατὰ τῶν ὁποίων ἢ τόσον δοκιμασθεῖσα χώρα ἡμῶν εἶχε νὰ παλαίσῃ. Φρονοῦμεν ὅθεν, ὅτι ἡ εἰσαγωγή αὕτη κεφαλαίων, ἣτις ἄλλωστε πλαισιούται πλήρως ἐν τῷ προγράμματι τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν καὶ τῶν Διεθνῶν Διασκέψεων πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθέρας κυκλοφορίας τῶν κεφαλαίων μεταξὺ τῶν διαφόρων χωρῶν (2), δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ συναντήσῃ ἀπόλυτον ἐναντίωσιν. Ἐν τούτοις δέον κατ' ἀρχὴν ν' ἀποστῶμεν ἐφεξῆς πάσης εἰσαγωγῆς κεφαλαίων, ἅτινα δὲν θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο αὐστηρῶς πρὸς ἄμεσον ἐκμετάλλευσιν τῆς χώρας καὶ πρὸς ἄμεσον αὔξησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ ἑλληνικὴ φορολογικὴ νομοθεσία ἐδέχθη ὡς ἀρχὴν, ὅτι ἡ εἴσοδος κεφαλαίων τυγχάνει ἐπωφελῆς διὰ τὴν χώραν ἀπέχουσα πάσης ἐπεμβάσεως, ἀφήνει εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν τὴν πρωτοβουλίαν, ὅπως καθορίσῃ τὰς περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας τοιαύτη εἰσαγωγή κεφαλαίων θὰ ἦτο ἀναγκαία καὶ ὠφέλιμος, ὡς καὶ τὴν τοποθέτησιν αὐτῶν.

(1) Περὶ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 299· βλ. ἰδίᾳ τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, φρονοῦντος, ὅτι ἡ Ἑλλάς δανεῖζεται πέραν τοῦ δέοντος. Ὁ κ. ΖΟΛΩΤΑΣ διακρίνει μεταξὺ τῆς «ἀποδοτικότητος» καὶ τῆς «παραγωγικότητος» τῶν δανείων καὶ ὑποδεικνύει τοὺς κινδύνους, εἰς οὓς δύναται νὰ ἐκτεθῆ ἡ χώρα, λόγῳ τῆς εὐρύτητος, ἡ ὁποία δύναται συνήθως νὰ δοθῆ εἰς τὴν ἔννοιαν τῶν «παραγωγικῶν δανείων».

(2) Διὰ τὰ ζητήματα τῆς διπλῆς φορολογίας καὶ τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς, ἀπὸ διεθνoῦς ἀπόψεως, τ' ἀφορῶντα τὴν Ἑλλάδα, βλ.: Γ. ΜΑΝΤΖΑΒΙΝΟΥ, Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ, μέλους τῆς Φορολογικῆς Ἐπιτροπῆς (Comité Fiscal) τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, *Ἡ τρίτη σύνοδος τῆς Φορολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κ. τ. Ε. Τὸ πρόβλημα τῆς διπλῆς φορολογίας*, ἄρθρον ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐργασία» τῆς 25ης Ἰουλίου 1931.— Π. ΔΕΡΤΙΑΔΗ, Οἰκον. Ἐπιθεωρητοῦ, ὑφηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, *Διεθνῆς διπλῆ φορολογία*, Ἀθῆναι, 1932.— Μ. CAROLL, ἐπιφορτισθέντος ὑπὸ τῆς Φορολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ μὲ τὴν μελέτην τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν κερδῶν, Δηλώσεις του δημοσιευθείσας εἰς τὴν «Φορολογικὴν Ἐπιθεώρησιν» τοῦ Ἰανουαρίου 1932.— Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Διπλῆ φορολογία καὶ φορολογικὴ διαφυγή*, ἄρθρα ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐργασία» 22ας καὶ 29ης αὐγούστου, 5ης καὶ 19ης Σεπτεμβρίου καὶ 3ης Ὀκτωβρίου 1931, ὡς καὶ 6ης καὶ 13ης Φεβρουαρίου 1932.— Ἐπίσης SOCIÉTÉ DES NATIONS, *L' imposition des entreprises étrangères et nationales* (Étude sur la législation fiscale et les méthodes de ventilation des bénéfices travaillant dans plusieurs pays), Α. SBAROUNIS, (Étude pour la Grèce Vol. II, No Officiel C. 425. M. 217. 1933. II. A., Genève, 1933, σ. 127-172.

Ποῖα ὅμως ἔσχεν ἀποτελέσματα διὰ τὴν φορολογίαν ἢ τοιαύτη πολιτικῇ;

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας ἀρχὰς καὶ λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἐν προκειμένῳ, ὁ δανειζόμενος ἦτο ὁ ἀσθενέστερος (1), ὁ ἔλλην νομοθέτης ἔλαβε διάφορα μέτρα ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ φόρου.

Ἐν πρώτοις, οὗτος ἀπῆλλαξε τὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας, συνεπῶς δὲ καὶ τὰς τραπέζας, παντὸς φόρου ἐπὶ τῶν εἰσπραττομένων τόκων, οἵτινες τοιουτοτρόπως φορολογοῦνται μόνον ἐφόσον ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ διανεμομένου μερίσματος. Ἀπῆλλαξεν οὗτος ἐπίσης τοὺς τόκους τῶν πάσης φύσεως καταθέσεων παρὰ τραπέζαις, συμβάλλων τοιουτοτρόπως εἰς τὴν μείωσιν τοῦ κόστους τῶν κεφαλαίων τῆς τραπέζης. Ὅπως ἰδιαίτερος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ τὰ λιγνιτωρυχεῖα, ὁ νόμος προβλέπει εἰδικὴν ἀπαλλαγὴν διὰ τὰ δάνεια, ἅτινα ἠθέλον συνάψει αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται (2).

Κατὰ τὰς αὐτὰς γενικὰς ἀρχὰς, ἀπηλλάγησαν ὁμοίως τῆς φορολογίας διάφορα εἰσοδήματα, προκύπτοντα ὑπὲρ κεφαλαίων εἰσαχθέντων ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ. Ἀλλὰ καὶ γενικώτερον ἀκόμη, ἡ Ἑλλάς, ἀκολουθοῦσα τὰς ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν δοθείσας ἐν προκειμένῳ κατευθύνσεις, εἰσήγαγεν ἐν τῇ νομοθεσίᾳ αὐτῆς ὄρισμένης ἀπαλλαγῆς, παρεχομένης ἐπὶ τῷ ὄρῳ τῆς ἀμοιβαιότητος, ὡς καὶ διατάξει τεινούσας εἰς ἀποφυγὴν τῆς διπλῆς φορολογίας (3).

Ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ θεωρήσωμεν ὡς θυσίαν, εἰς βάρος τῆς ἀμέσου φορολογίας, τὰ ἔσοδα, ἅτινα διαφεύγουσιν ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ λόγῳ τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων, αἵτινες ἐξ ἄλλου ἀντίκεινται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς καθολικότητος τοῦ φόρου.

Βεβαίως θὰ ὑπάρξωσιν ἀντιρρήσεις ὡς πρὸς τοῦτο (4). Φρονοῦμεν

(1) Βλέπει τις ἐφαρμοζομένην ἐνταῦθα, καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν, τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιρρίψεως τοῦ φόρου ὑπὸ τοῦ ἰσχυροτέρου ἐπὶ τοῦ ἀσθενέστερου. Περὶ τῆς ἀρχῆς ταύτης βλ. παρατηρήσεις τοῦ G. JÉZE ἀναφερομένης ἀνωτέρω ἐν σ. 97 σημ. 1· πρβλ. ὡσαύτως O. MERING, ἐνθ' ἄν. σ. 18, παρατηρήσεις του ἐπὶ τῶν γνωμῶν τοῦ A. Wagner, Seligman καὶ ἰδία τοῦ Ch. Lauwereyns (φρονοῦντος ὅτι τὸ ζήτημα λύεται κατὰ τὸ «δίκαιον τοῦ ἰσχυροτέρου»).

(2) Ἄνωτ. σ. 137 καὶ 139.

(3) Ἄνωτ. σ. 137 καὶ 140.

(4) Εἰς τοῦτο δύνανται νὰ ἀντιταχθῶσι δύο κύριαι ἀντιρρήσεις:

α) Συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν, τὴν τεθείσαν ἐν τῷ ὑπονήματι τῶν τεσσάρων σοφῶν (BRUINS, EINAUDI, SELIGMAN, STAMP, ἐνθ' ἄν.) πρὸς τὴν K. τ. E., ἐν σχέσει πρὸς τὴν κυκλοφορίαν τῶν κεφαλαίων, τὸ Κράτος τῆς κατοικίας τοῦ καρπουμένου τὰ εἰσοδήματα ταῦτα δέον νὰ ἔχη τὴν φορολογικὴν προτεραιότητα. Κατὰ συνέπειαν, τὸ Κράτος τῆς πηγῆς

ὄμως, ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἄδικον, ἂν τὰς εἰς τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγόμενα κεφάλαια παρεχομένης ἀπαλλαγῆς ταύτας χαρακτηρίσωμεν, κατὰ τὸ πλεῖστον τουλάχιστον, ὡς θυσίας τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, θυσίας γιγνομένης εἰδικώτερον εἰς βάρος τῆς ἀμέσου φορολογίας.

Ἡ μείωσις τῆς ἀποδόσεως τῶν ἀμέσων φόρων, ἢ προερχομένη ἐκ τοῦ προγράμματος ἐνθαρρύνσεως τῆς εἰς τὴν χώραν εἰσροῆς κεφαλαίων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι σημαντικωτάτη (1).

(ἢ Ἑλλάς ἐν προκειμένῳ), ἀποφεύγον νὰ φορολογήσῃ τὸ ἐν λόγῳ εἰσόδημα, εἰς οὐδεμίαν προβαίνει θυσίαν. Δέον, ἐν τούτοις, νὰ ὑπομνησθῆ, ὅτι ἡ γνώμη τῶν τεσσάρων τούτων σοφῶν δὲν ἐγένετο εἰσέτι πλήρως ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν Κρατῶν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἡ Ἑλλάς, συμμορφουμένη πρὸς ταύτην μονομερῶς ἄνευ ἀντιστοίχου πικραδοχῆς αὐτῆς παρὰ τῶν ἄλλων κρατῶν, προβαίνει εἰς θυσίαν.

β) Ὁ ξένος κεφαλαιοῦχος, ὅστις εὐρίσκειται εἰς προνομιούχον θέσιν ἀπέναντι τῆς χώρας μας, θὰ ἐπιβάλῃ πάντοτε τοὺς ὄρους του, οἵτινες θὰ ἐπιρρίψωσι τὸ βάρος τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς ὀφειλέτιδος χώρας μας. Δέον, ἐν τούτοις, ν' ἀνταχθῆ εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην, ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ ἐκ τοῦ φόρου ἀποτελεῖ πάντοτε ἐνθάρρυνσιν τῶν κλάδων, οἵτινες χρησιμοποιοῦσι τὸ ξένον κεφάλαιον καί, κατὰ συνέπειαν, δῶρον πρὸς ὄφελος τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ εἰς βάρος τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐθνικὰ δάνεια, δέον νὰ διακρίνωμεν. Ἐὰν τὰ δάνεια τούτα ἔχωσι συναφθῆ διὰ τὸν εἰδικὸν σκοπὸν τῆς ἀυξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς χώρας (π.χ. δάνεια διὰ τὰ παραγωγικὰ ἔργα) ἢ προορίζονται πρὸς ἐξυτηρέτησιν ὀρισμένης μερίδος τοῦ πληθυσμοῦ (π.χ. προσφυγικὰ δάνεια), εὐρισκόμεθα, ἐπίσης ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει, ἐνώπιον ἐπιβαρύνσεως τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ὀρισμένων εἰδικῶν σκοπῶν ἐξ ἄλλου, ἀκόμη καὶ ἐφαρμοζομένη ἐπὶ τῶν δι' εἰδικὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους προοριζομένων δανείων, ἢ ἀπαλλαγῆ αὐτῆ ἀποτελεῖ διατάραξιν ἐν τῇ κατανομῇ τῶν φορολογικῶν βαρῶν.

(1) Ἴδου στοιχεῖά τινα ὑπολογισμοῦ: Ἐν πρώτοις, ἴδσον ἀφορᾷ τὸ δημόσιον χρέος, παρατηροῦμεν, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν ἀκριβῆ στοιχεῖα ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὀμολογιούχους. Ὁ καθηγ. κ. Ε. ΖΟΛΩΤΑΣ, *Ἡ δανειακὴ ἐπιβάρυνσις τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι, 1931, βασιζόμενος ὡσαύτως ἐπὶ παλαιᾷ γνώμῃ τοῦ κ. Α. ΑΝΔΡΕΑΛΟΥ, ὑπολογίζει, ὅτι τὰ 85% τῶν εἰς χρυσὸν δανείων εὐρίσκονται εἰς χεῖρας ξένων κεφαλαιούχων ἢ ἐλλήνων διαμενόντων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Τὸ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ὑπολογίζει τὴν ἀναλογίαν ταύτην εἰς 74% (βλ. ἀνωτ. σ. 165 σημ. 2). Δεχόμενοι τὸ ποσοστὸν τῶν 75%, ἔχομεν ἐτησίαν καταβολὴν τόκων εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξ 72 ἑκατομ. χρυσῶν φράγκων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ κεφάλαια ἐν Ἑλλάδι, βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν ἐρευνῶν τῶν κ. κ. ΖΟΛΩΤΑ (ἐνθ' ἀν. σ. 33), ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ (ἐνθ' ἀν. σ. 213), Α. ΚΑΨΑΛΗ (*La balance des comptes de la Grèce*, Lausanne, 1927, σ. 214), τῆς ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ καὶ τοῦ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ (ἀνωτ. σ. 175 σημ. 2), θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν τὴν

Ἡ μείωσις τῶν αὐτῶν ἐσόδων, λόγῳ τῶν λοιπῶν ἀπαλλαγῶν, δὲν εἶναι ὡσαύτως ἀσήμαντος (¹).

Τίθεται ὅμως τέλος τὸ ἐρώτημα, ποῖα ὑπῆρξαν τ' ἀποτελέσματα τῆς πολιτικῆς ταύτης ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως καὶ ἐπὶ τοῦ τόκου; Αἱ τόσον σημαντικαὶ θυσίαι τοῦ Δημοσίου ὑπῆρξαν λυσιτελεῖς καὶ ἀνεκούφισαν τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν;

ἐτησίαν ἀπόδοσιν τῶν ξένων κεφαλαίων ἐν Ἑλλάδι (πλὴν τῶν δημοσίων δανείων), πρὸς 7 0/0, εἰς 42 ἑκατομ. χρυσῶν φράγκων περίπου.

Κατὰ συνέπειαν, τὸ οὕτως ἐξαγόμενον εἰσίδιος εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν κεφάλαιον ἀνέρχεται εἰς 114 ἑκατομ. χρυσῶν φράγκων περίπου.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐκ τῆς φορολογίας ἀπαλασσομένου εἰσοδήματος τούτου, δεόν νὰ σημειωθῆ, ὅτι τὸ καταβαλλόμενον διὰ τόκους δημοσίων δανείων τοιοῦτον ἀπαλλάσσεται πλήρως. Ἄλλὰ μέγα μέρος τῶν λοιπῶν τόκων ἀπαλλάσσεται ὡσαύτως τοῦ φόρου, δεδομένου ὅτι τὸ ξένον κεφάλαιον, πλὴν περιπτώσεων τινῶν παλαιότερων τοποθετήσεων, συνήθως τοποθετεῖται, ἰδίᾳ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ὑπὸ τὴν μορφήν προνομιούχων ἐπιχειρήσεων ἢ ἄλλων, διὰ τὰς ὁποίας ὅμως ὁ νόμος προβλέπει ρητῶς ἀπαλλαγὴν. Ὑπολογίζομεν, ὅθεν, ὅτι τὸ ἥμισυ τουλάχιστον τῶν οὕτω τοποθετημένων κεφαλαίων ἀπαλλάσσεται τοῦ φόρου.

Κατὰ συνέπειαν, τὸ ἐκ τοῦ φόρου ἀπαλασσομένου εἰσόδου εἰσόδημα ἀνέρχεται τουλάχιστον εἰς 90 ἑκατομμύρια χρυσῶν φράγκων, ἧτοι 255 σταθεροποιημένων δραχμῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τέσσαρα πέμπτα (δηλ. 205 ἑκατομ.) ἀφορῶσι τὰ δημοσία δάνεια καὶ πλεόν τῶν 50 ἑκατομ. τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν. Ἐξυπονοεῖται βεβαίως, ὅτι πάντες οἱ ὡς ἄνω ὑπολογισμοὶ ἀφορῶσι τὴν κανονικὴν κατάστασιν, μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ἐσχάτως ἐπελθούσης ἀνωμαλίας ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῶν δανείων.

(¹) 1ον. Οἱ ὑπὸ τῶν τραπεζῶν καταβαλλόμενοι τόκοι, ἀνερχόμενοι εἰς 350 ἑκατομ. δραχμῶν περίπου (δηλ. 500 ἑκατομ., πρβλ. σ. 159, σημ. 1 περιπτώσιν α', μείον 150 ἑκατ. δραχ. διὰ τὰ ἔξωτερικά δάνεια), θὰ συνεισέφερον εἰς τὸν φόρον 60 περίπου ἑκατομ. δραχμῶν.

2ον. Οἱ ὑπὸ τῶν τραπεζῶν εἰσπραττόμενοι τόκοι, ἀνερχόμενοι εἰς 300 ἑκατομ. δραχ. περίπου (δηλ. 1082 ἑκατ. πρβλ. σ. 159 σημ. 1, περιπτώσιν ζ', μείον α) 430 ἑκατομ. διὰ τόκους δημοσίων χρεωγράφων κατεχομένων παρὰ τῶν τραπεζῶν καὶ β) 350 ἑκατομ. χρεωστικῶν τόκων—ἀνωτ. 1ον—πρὸς ἀποφυγὴν διπλοῦ ὑπολογισμοῦ), θὰ συνεισέφερον 50 ἑκατομ. δραχμῶν.

3ον. Οἱ τόκοι τῶν δημοσίων χρεωγράφων (ἐσωτερικοῦ καὶ ἔξωτετικοῦ χρέους), τῶν τοποθετημένων ἐν τῇ χώρᾳ, θὰ συνεισέφερον (293 ἑκατομ. δραχ., βλ. σ. 166 σημ. 2, μείον 205 ἑκατ. δραχ. βλ. σ. 179, σημ. 1) 88 ἑκατομ.

4ον. Οἱ λοιποὶ ἀπασσόμενοι τόκοι θὰ κατέβαλλον φόρον, ὅστις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῆ ἔπακριβῶς, ἀλλ' ὅστις ἀσφαλῶς θὰ ὑπερέβαινε τὰ 10 ἑκατομ. δραχμῶν.

Τὸ σύνολον τῶν θυσιῶν τοῦ κράτους, λόγῳ τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων, θὰ ὑπερβαίη ὅθεν τὰ 210 ἑκατομ. δραχ., ἐκ τῶν ὁποίων 90 ἑκατομ. ἀφορῶσι τόκους δημοσίων χρεωγράφων, τὰ δ' ὑπόλοιπα 120 ἑκατομ. τόκους ἰδιωτικῶν χρεῶν καὶ καταθέσεων παρὰ τραπεζίαις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πρῶτα ἔτη, ἅτινα ἐπηκολούθησαν τὴν σταθεροποίησιν, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀρνηθῇ τις, ὅτι κατὰ ταῦτα τὰ κεφάλαια τῆς χώρας ηὔξήθησαν (¹), τὸ δὲ ξένον κεφάλαιον ἀφθόνως εἰσέρρευσε εἰς τὴν χώραν (²). Ἐξ ἄλλου ὅμως, ὄργανος οἰκονομικῆς δράσεως, συγκρατῶν τὴν ζήτησιν κεφαλαίων εἰς ἄκαμπτον ἐπίπεδον, δὲν ἐπέτρεπε μείωσιν τοῦ τόκου (³). Παρὰ τὴν τοιαύτην πολιτικὴν εὐνοίας πρὸς τὸ κεφάλαιον, ἡ κρίσις, τῆς ὁποίας βεβαίως τὰ αἴτια δὲν δύνανται νὰ ἐρευνηθῶσιν ἐνταῦθα, δὲν ἀπεσοβήθη, τὰ καταστρεπτικά δ' ἀποτελέσματα αὐτῆς κατέδειξαν, ὅτι ἡ πολιτικὴ τῶν ὑψηλῶν ἐπιτοκίων δὲν εἶναι πάντοτε ἀξιοσύστατος.

Ὅθεν, ἡ εἰς τὰ κεφάλαια παρεχομένη φορολογικὴ ἀπαλλαγὴ ἀπεδείχθη ἀμφιβόλου ὠφελιμότητος.

Ἡ Ἑλλάς ἀκολουθεῖ ἤδη, διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ, ὡς καὶ διὰ παντὸς ἄλλου μέσου, πολιτικὴν μειώσεως τοῦ τόκου (⁴). Ἴδου περί-

(¹) Ἡ ἐξέλιξις τῶν καταθέσεων παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος (βλ. τοὺς Ἀπολογισμοὺς τῶν ἐτῶν 1931 καὶ 1932, τοὺς ὑποβληθέντας ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ κ. Γ. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀθῆναι, σ. 4) εἶναι λίαν ἐνδεικτικὴ τὸ σύνολον τῶν καταθέσεων (ὄψεως, ταμειυτηρίου, διαρκῶν καὶ ἐπὶ προθεσμίας) ἀνῆρχετο εἰς τὰ ἑξῆς ποσά:

τὴν 14ην μαΐου 1928	4.809	ἐκατ. δραχ.
» 13ην δεκεμβρίου 1928	5.279	» »
» » » 1929	6.211	» »
» » » 1930	6.865	» »
» » » 1931	7.473	» »
» » » 1932	7.674	» »

(²) Βλ. ἀνωτ. σ. 175, σημ. 2.

(³) Ὁ κ. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἀν., παρατηρεῖ, ὅτι «πᾶν κρατικόν, ἡμικρατικόν ἢ ἰδιωτικόν ἴδρυμα ηὔξανε τὸν τόκον του διὰ νὰ προσελκύσῃ καταθέσεις καὶ ὅτι ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος «οὐδὲν καλὸν καὶ οὐκ ὀλίγα κακά» παρεσκεύαζε.

(⁴) Αὕτη εἶναι ἡ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου ἐγκαινισθεῖσα πολιτικὴ ἀπὸ τοῦ αὐγούστου τοῦ 1932 (βλ. ἀνωτ. σ. 173, σημ. 3).

Ἐσχάτως ἐγενικεύθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως Τσαλδάρη, χάρις ἰδίᾳ εἰς τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Σ. ΛΟΒΕΡΔΟΥ, ὅστις φρονεῖ (ἐνθ' ἀν.), ὅτι αἱ κρίσεις ἐνέχουσιν ἐν ἑαυταῖς τὸ φάρμακον: τὴν ἀντίδρασιν.

Ὁ κ. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (ἐνθ' ἀν.), ὅστις ἐπικροτεῖ τὴν πολιτικὴν ταύτην τῆς μειώσεως τοῦ τόκου, συνιστᾷ ριζικώτερα μέτρα, τείνοντα εἰς τὴν μείωσιν, ἐν τῷ μέλλοντι, τῶν ἐπιτοκίων τοῦ δημοσίου χρέους (μετατροπὴν), ὡς καὶ τοῦ τόκου τῶν ἤδη συναφθέντων ἰδιωτικῶν χρεῶν (εἶδος μερικῆς «σεισαχθείας»). Φρονεῖ οὗτος, ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο, καίτοι πληττον τὴν πίστιν, θ' ἀποτελέσῃ ἀπλὴν συνέχαιαν τῶν ἤδη ληφθέντων, οὐχὶ ὀλιγώτερον ἐπιβλαβῶν εἰς τὴν πίστιν, μέτρων, οἷα ὑπῆρξαν: αἱ δύο διχοτομήσεις τοῦ χαρ-

πτωσις, καθ' ἣν ἡ ἀπαλλαγή τοῦ τόκου ἐκ τῆς φορολογίας ἀποκτᾶ μείζονα ἀξίαν, λόγῳ τῶν στενῶν περιθωρίων, τὰ ὅποια ἀφίνει ἡ κρίσις. Ἀμφιβάλλομεν ὅμως κατὰ πόσον ἡ ἀπαλλαγή αὕτη θὰ εἶναι ἀποτελεσματική.

Ἐπὶ πλέον, τὸ Κράτος δέον πάντοτε νὰ θέτῃ ἑαυτῷ τὸ ἐρώτημα: μεταξὺ τῆς δικαίας κατανομῆς τῶν φορολογικῶν βαρῶν καὶ τῆς εὐνοίας πρὸς τὴν ἀγορὰν κεφαλαίων τί ὀφείλει νὰ προτιμήσῃ⁽¹⁾:

Ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀκαμψία (ἐλλειψὶς ἐλαστικότητος) τῆς ζητήσεως κεφαλαίων συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς, ὡς εἶδομεν ἥδη. Ἄλλ' ἡ κατανομή τῶν φορολογικῶν βαρῶν εὐρίσκεται ἐν τοιαύτῃ ἀταξίᾳ ἐν Ἑλλάδι⁽²⁾, ὥστε ἔχει, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκην καὶ περιορισμοῦ τῶν ἀπαλλαγῶν εἰς τὸ ἐλάχιστον.

Ὡς δικαιολογία τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν κεφαλαίων προβάλλεται ὡσαύτως καὶ ἡ προστασία τῆς ἀποταμιεύσεως. Ἀναγνωρίζομεν τὸ ἐπιχειρημα τοῦτο ὡς ἀληθῶς σοβαρόν. Προσθέτομεν μάλιστα, ὅτι ἡ ἀποταμίευσις ἀποτελεῖ πατροπαράδοτον ἀρετὴν τοῦ Ἑθνους: ἀπεδείχθη πολύτιμον στήριγμα διὰ τὸ Ἑθνος κατὰ τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις εἶναι, ὅθεν, αὕτη ἀξία, πάσης θυσίας.

Ἡ ἀποταμίευσις ὅμως δὲν παρουσιάζεται μόνον ὑπὸ μορφὴν κινητῶν ἀξιῶν.

τονομίσματος (1922 καὶ 1926)· ἡ μερικὴ δήμεσις τῶν παρὰ τραπεζίαις εἰς χρυσὸν καταθέσεων (1922)· ὁ νόμος περὶ δραχμοποιήσεως (1932)· ἡ μετατροπὴ τῶν ταμιακῶν γραμματίων (1926)· ἡ ἀναστολὴ πληρωμῆς τῶν χρεῶν (1932)· ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία (1932). Τὸ προτεινόμενον μέτρον, κατὰ τὸν κ. Μιχαλακόπουλον, θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐκκαθάρισιν τῆς κρίσεως: ἐπὶ πλέον, θὰ θέσῃ εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν τοὺς πιστωτὰς τοῦ Κράτους (θιγγέντας διὰ τῆς ἀναστολῆς τῆς ὑπηρεσίας τοῦ δημοσίου χρέους) καὶ τοὺς πιστωτὰς τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας.

(¹) Ὁ Ο. MERING, ἐνθ' ἀν. σ. 209-10, φρονεῖ τὰ ἑξῆς: «Δὲν δύναται τις ν' ἀποφανθῇ κατὰ γενικὸν τρόπον, κατὰ πόσον τὸ πλεονέκτημα τῆς ἐνισχύσεως τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν καὶ ἰδίᾳ τὸ πλεονέκτημα, ὅτι ὁ ἄλλοδαπὸς συμμετέχει εἰς τὰ δημόσια ἔξοδα τῆς χώρας, εἶναι ἀνώτερον τοῦ προαναφερθέντος μειονεκτήματος (δηλ. τοῦ ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ ζήτησις κεφαλαίων ἱκανοποιεῖται ὀλιγώτερον). Ὅσφ μεγαλύτεραι εἶναι αἱ εἰς κεφάλαια ἀνάγκαι τῆς ἐσωτερικῆς οἰκονομίας, τοσούτῳ μεγαλύτερα εἶναι ἡ ζήτησις κεφαλαίων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὅλης οἰκονομίας, καὶ τοσούτῳ ἐπαχθέστερον θὰ εἶναι τὸ μειονέκτημα τοῦτο. Διὰ τὴν Γερμανίαν, τὸ μειονέκτημα τοῦτο μετριάζεται βεβαίως ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν δανείων, ἀπαλλαγή ἀπὸ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐκ κινητῶν ἀξιῶν δύναται νὰ παρασχεθῇ, παρέχεται δὲ πράγματι, μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις».

(²) Βλ. λεπτομερείας κατωτ. ἐν τῷ Γ'. μέρει τῆς παρούσης μελέτης.

Διατί δὲν θὰ ἔπρεπε ν' ἀπαλλαγῶσιν ἡ ἀποταμίευσις καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ προερχόμενον κεφάλαιον, ὅταν ταῦτα ἐπενδυθῶσιν ἀπευθείας εἰς ἀκίνητον περιουσίαν, εἰς ἐπιχειρήσεις κ.λ.π.; Αἱ ἐπενδύσεις αὗται, οὐ μόνον ἀποτελοῦσιν ἀποταμίευσιν, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν θεραπεύουσι τὰς ἀνάγκας τῆς ἀγορᾶς κεφαλαίων, διότι ἐλαττοῦσι τὴν ζήτησιν αὐτῶν⁽¹⁾. Εἰς φορολογικὸν δὲ σύστημα ἐπαχθές, ὡς τὸ ἡμέτερον, τὰ βάρη αἵτινα δὲν ἐπιβάλλονται ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν, ἀναπληρούμενα κατ' ἀνάγκην διὰ φόρων ἐπὶ εἰσοδημάτων ἐτέρων πηγῶν ἢ διὰ φόρων καταναλώσεως, ἐπιπίπτουσιν ὑπὸ ἄλλην μορφήν ἐπὶ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, ἀκόμη δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀποταμιεύσεως.

Ἐν συμπεράσματι, φρονοῦμεν ὅτι, κατ' ἀρχήν, τὰ μέτρα, αἵτινα ἐλήφθησαν ὑπὲρ τῶν ἐξ ἀποταμιεύσεως καὶ ἐκ τοῦ ἔξωτερικοῦ προερχομένων κεφαλαίων (κινητῶν ἀξιῶν), εἶναι δικαιολογημένα. Ἀλλά, διὰ λόγους φορολογικῆς δικαιοσύνης, ἔτι δὲ καὶ δι' οἰκονομικοὺς τοιοῦτους, ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὴ ὡς ἀπόλυτος, ἀλλὰ ὡς σχετικὴ πλεῖστα, ἀπαλλαγὰ εἶναι δυνατὸν νὰ καταργηθῶσιν⁽²⁾.

Ἐπὶ πλεόν, δὲν δεχόμεθα ὅτι ὁ φόρος, ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας, εἶναι ὁ παράγων, ὅστις κρισίμως θὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῆς εἰσροῆς κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν παράγοντες, συνδεδεμένοι μὲ τὴν ἀσφάλειαν τῶν κεφαλαίων τούτων, ὠθοῦσιν αὐτὰ ὅπως προτιμῆσιν τοποθετήσιν ἐν ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ· ὁ δὲ φόρος, ἀποτελῶν μέρος τοῦ εἰσοδήματος, ὑπερ ἐξ ἄλλου ἀποτελεῖ μέρος τοῦ κεφαλαίου, δὲν ἐπηρεάζει τὰς ἀποφάσεις τοῦ κεφαλαιούχου. Ἡ Ἑλλάς, ἥτις κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀποκατάστασιν

(1) Πρβλ. SELIGMAN, ἐνθ' ἀν. σ. 438: «... Ἐὰν ὁ κεφαλαιούχος τοποθετήσῃ κεφάλαια ἐν τινὶ ἐπιχειρήσει, ἢ ζήτησις τῶν διαθέσιμων πρὸς δανεισμὸν κεφαλαίων θὰ ἐλαττωθῇ ὅσον καὶ ἡ προσφορὰ τοιοῦτων, διότι ὁ κεφαλαιούχος ἀπλῶς πράττει ὅ,τι θὰ ἔπραττεν ὁ δανειστής. Ἐπομένως τὸ ἐπιτόκιον δὲν θ' ἀνέλθῃ. Ἐὰν οὗτος τοποθετήσῃ τὰ κεφάλαιά του ὑπὸ μορφήν παγίαν ἢ εἰς ἀκίνητα, τὸ ἐπιτόκιον δὲν θὰ τείνῃ βεβαίως ν' ἀνέλθῃ· καθόσον πᾶσα σοβαρὰ τοποθέτησις ὑπὸ τύπον παγίου κεφαλαίου ἐλευθερῶναι ἴσον ποσὸν κυκλοφοροῦντος κεφαλαίου, δηλ. τὸ τίμημα ἀγορᾶς τοῦ παγίου τούτου κεφαλαίου». Πρβλ. ὡσαύτως O. MERING, ἐνθ' ἀν. σ. 202.

(2) Π. χ. ἀπαλλαγὴ τῶν ἐπιχειρήσεων, αἵτινες θὰ ἰδρυνθῶσι διὰ ξένου κεφαλαίου· ἀπαλλαγὴ τῶν τόκων ἐπὶ βραχυπροθέσμων ἐπενδύσεων ξένου κεφαλαίου, δεδομένου ὅτι τὰ κεφάλαια ταῦτα δὲν δύνανται νὰ διατεθῶσιν εἰς σοβαρὰς καὶ μακροπροθέσμιους βελτιώσεις τῆς οἰκονομίας μας καὶ ὅτι ἐπὶ πλεόν ἡ αἰφνιδία αὐτῶν ἀνάγκησις θὰ ἠδύνατο νὰ προκαλέσῃ διατάραξιν τῆς ἀγορᾶς κεφαλαίων· ἀπαλλαγὴ τῶν ὑπὸ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν εἰσπραττομένων τόκων· ἕτεραί τινες ἀπαλλαγὰί, ἀφορῶσαι τὰ κεφάλαια τῆς ἔσωτερικῆς ἀγορᾶς κ.λ.π.

τῆς πίστεώς της, ὀφείλει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ὅπως ἐμπνεύσῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ κεφάλαιον καὶ πείσῃ τοῦτο περὶ τῆς ἀσφαλείας του· ἢ διὰ τὸν κεφαλαιούχον ὀφέλεια ἐκ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ φόρου τίθεται εἰς δευτέραν μοῖραν.

Ἀπόδοσις τοῦ φόρου.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου βαίνει συνεχῶς βελτιουμένη, παρὰ τὴν ἐλαττωματικότητά τοῦ συστήματος καὶ τὰς πολυαρίθμους ἀπαλλαγάς· ἐπὶ πλέον, εἶναι αὕτη ἀρκούντως ἱκανοποιητικὴ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθόν⁽¹⁾. Δέον προπαντὸς νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ φορολογία τῶν κινητῶν ἀξιῶν, ἀσήμαντος πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919, κατέχει σήμερον ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους, ἀνεληθούσα ἐσχάτως εἰς τὸ ἐπταπλάσιον περίπου τῆς παλαιᾶς ἀποδόσεώς της. Ἡ ἀπόδοσις αὐτῆς ἀντιπροσώπευε τῷ 1915 τὰ 3%, τῷ 1920-21 τὰ 5%, καὶ τῷ 1931-32 τὰ 14% τοῦ συνόλου τῶν ἀμέσων φόρων⁽²⁾.

Θὰ ἦτο ἴσως ἐνδιαφέρον νὰ γνωρίζωμεν ποίαν ἀπόδοσιν θὰ εἶχε τὸ ἔσοδον τοῦτο, ἐν ἧ περιπτώσει αἱ ἀπαλλαγαί, περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν ἄνωτέρω, δὲν παρείχοντο εἰς τοσοῦτῳ μεγάλῃν κλίμακα.

Ἡ λόγῳ τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων μείωσις τῶν ἀμέσων φόρων ὑπελογίσθη ἄνωτέρω εἰς 470 ἑκατ. δραχμῶν⁽³⁾, συμπεριλαμβανομένου

(1) Βλ. σχετικούς ἀριθμοὺς εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Παραρτήματος. Ἡ ἀπόδοσις ἐκ 2,1 ἑκατ. χρυσῶν δραχμῶν τῷ 1915 ἀνῆλθεν εἰς 7 ἑκατ. τῷ 1920-21, εἰς 11,1 ἑκατ. τῷ 1927-1928, εἰς 12,3 ἑκατ. τῷ 1930-31 καὶ εἰς 13,5 ἑκατ. τῷ 1931-1932, τοῦ ἐκτάκτου φόρου ἐπὶ τῶν κερδῶν τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (νόμος 2965, βλ. σ. 140, σημ. 3) μὴ συμπεριλαμβανομένου· τῷ 1932-33 ἢ εἰς χαρτίνας δραχμῶν ἀπόδοσις παρουσιάζει μικρὰν πτώσιν, λόγῳ ὅμως τῆς πτώσεως τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος, τὸ εἰς χρυσὸν ἀντίτιμον παρουσιάζει μείωσιν πλέον τοῦ ἡμίσεος τῆς τοῦ 1931-32.

(2) Δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸ σύνολον οἱ φόροι μεταβιβάσεως ἀκινήτων καὶ οἱ κληρονομοκοὶ φόροι.

(3) Τὸ ποσὸν τοῦτο ἀναλύεται ὡς ἑξῆς:

α) Δημόσιον χρέος (βλ. σ. 166 σημ. 3)	290 ἑκατ.
β) ἄλλαι ὑποχρεώσεις (βλ. σ. 167, σημ. 1)	10 »
γ) ξένα κεφάλαια (μὴ συμπεριλαμβανομένου τοῦ δημοσίου χρέους, βλ. σ. 179, σημ. 1)	50 »
δ) λοιπὰ ἀπαλλασσόμενα κεφάλαια (βλ. σ. 180, σημ. 1)	120 »
Σύνολον	470 »

Δηλ. ὁ διὰ τὸς ἄνωτέρω σκοποὺς προοριζόμενος ἄμεσος φόρος ἀνέρχεται εἰς

τοῦ δημοσίου χρέους καὶ τοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προερχομένου κεφαλαίου. Ἐδέχθημεν, ὅτι αἱ παρεχόμεναι ἀπαλλαγαὶ δικαιολογοῦνται κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας, ἀλλ' ὅτι τινὲς ἐξ αὐτῶν θὰ ἠδύναντο νὰ καταργηθῶσι.

Τροποποιήσεις, ὅθεν, τῆς φορολογίας συμφώνως πρὸς τὰς ὡς ἄνω ἐκτεθείσας κατευθύνσεις (1) θὰ ἠδύνατο νὰ προσθέσῃ 50 ἑκατομ. δραχμῶν τουλάχιστον εἰς τὴν ἐπιτευχθεῖσαν ἤδη μέσῃ ἀπόδοσιν τῶν 200 ἑκατ. δραχμῶν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐκ κινητῶν ἀξιῶν, ὡς πρὸς μὲν τὴν ἡμεδαπὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν, στερεῖται γενικῆς καὶ συγκεκριμένης κατευθύνσεως. Ἡ φορολογία αὐτῆς δέον ν' ἀκολουθήσῃ δυαδικὸν σύστημα, ἦτοι: 1) φόρου ἐπὶ τῶν πραγματοποιουμένων κερδῶν, κατὰ τὴν κατηγορίαν Δ', καὶ 2) φόρου ἐπὶ τῶν διανεμομένων κερδῶν, κατὰ τὴν κατηγορίαν Γ', ἀμφοτέρων ὅμως ἐπιβαλλομένων κατὰ μικρὰ ποσοστά.

Ἡ ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προερχομένου κεφαλαίου ἀκολουθουμένη πολιτικὴ εἶναι ἀναμφιβόλως ὑγιής. Ἐξ ἄλλου προσαρμόζεται αὕτη πλήρως πρὸς τὰς εὐχάς, αἵτινες διευτώθησαν εἰς τὰς ἐκθέσεις καὶ τὰς διαφόρους ἐργασίας, τὰς γενομένας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ἢ τῇ πρωτοβουλίᾳ ἐξόχων πολιτικῶν ἀνδρῶν, τεινούσας δὲ πρὸς τὸν οἰκονομικὸν διεθνισμὸν.

Ἡ ἀπὸ τοῦ φόρου ἀπαλλαγὴ τῶν εἰσοδημάτων ἐκ κρατικῶν χρεωγράφων, καίτοι καταδικαζομένη ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, εἰς οὐδεμίαν ὑπόδειξιν ἡμῶν δύναται νὰ δώσῃ λαβὴν, δεδομένου ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη συνεφωνήθη κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῶν δανείων.

Ἐπάρχουσιν ὅμως πλεῖσται ὅσαι ἐξαιρέσεις, αἵτινες οὐδόλως εἶναι δικαιολογημένα. Ἡ περιστολὴ αὐτῶν κατὰ τὰς ἀνωτέρω γενομένας ὑποδείξεις, θὰ ἐξυπληρεθῆσῃ σοβαρῶς τὴν καθολικότητα τοῦ φόρου.

Ἡ γενικὴ κατευθυντήριος γραμμὴ, ἣν ἀκολουθεῖ ἡ νομοθεσία,

470 ἑκατομ. ἢ, μὴ συμπεριλαμβανομένου τοῦ δημοσίου χρέους, εἰς 180 ἑκατομ. δραχμῶν.

Τὸ ἐκ 200 ἑκατ. δραχμῶν κατὰ μέσον ὄρον ἐπιτευχθὲν μέχρι τοῦδε ἔσοδον θ' ἀνήρχετο ὅθεν εἰς 670 ἑκατομ. ἢ, ἐξαιρουμένου τοῦ δημοσίου χρέους, εἰς 380 ἑκατομ. δραχμῶν.

(1) Τροποποιήσεις τῆς φορολογίας τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (βλ. σ. 165) καὶ κατάργησις ἀπαλλαγῶν τινῶν (βλ. σ. 183, σημ. 2).

εἶναι ἢ ἐλάφρυνσις, ἂν ὄχι στοργικὴ εὐνοία, τοῦ κεφαλαίου ἐκ κινητῶν ἀξιῶν, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι τοῦτο τροφοδοτεῖ καὶ ἀναζωογονεῖ τὰς παραγωγικὰς πηγὰς τῆς χώρας. Τοιαύτη πολιτικὴ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐπίρριψιν τοῦ φορολογικοῦ βάρους εἰς τὰς παραγωγικὰς τάξεις ὑπὸ διαφόρους μορφάς· ἐξ ἄλλου ἢ προστασία τοῦ κινητοῦ κεφαλαίου ἐξίχθη εἰς ὑπερβολήν. Λόγοι δικαιοσύνης καθιστῶσιν ἀναγκαίαν τροποποίησιν τοῦ ἐν ἰσχύι συστήματος καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V

ΚΕΡΔΗ ΕΞ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Δ ΚΑΙ ΦΟΡΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΟΣ

Η ΑΡΧΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΑΥΤΟΥ

Ὁ φόρος τῆς κατηγορίας Δ, ὡς καὶ οἱ τῶν κατηγοριῶν ΣΤ καὶ Ζ, ἀντικατέστησαν τοὺς ἑξῆς φόρους :

α) τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος,

β) τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος τῆς νήσου Κρήτης.

Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου κατηγορίας Δ ἀπετέλεσε τὸ κυριώτερον μέρος τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ Νόμου 1640, διότι ὁ νέος οὗτος φόρος οὐδεμίαν εἶχεν ὁμοιότητα πρὸς τοὺς μέχρι τότε ἰσχύοντας παλαιούς φόρους. Ἐνῶ ὁ παλαιὸς φόρος ἐπιτηδεύματος ἐβασίζετο ἐπὶ ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων (1), μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τοῦ φορολογουμένου, ὁ νέος νόμος, παραμερίζων πάντα τὰ παλαιὰ κριτήρια, εἰσήγαγεν ὡς ἀποκλειστικὸν τοιοῦτον διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου, τὴν *καθαρὰν πρόσδοσιν*, ἣν ἐπραγματοποίησεν ὁ φορολογούμενος ἐκ τῆς ἐμπορικῆς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεως. Ὁ τρόπος καθορισμοῦ τῆς φορολογητέας ὕλης, ἥτοι τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, ὠρίσθη ἐπακριβῶς ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ δὲν ἀπεμακρύνετο πολὺ τῶν γενικῶς παραδεδεγμένων ἐν τῷ ἐμπορίῳ κανόνων.

Ἐπεβλήθησαν ὡσαύτως εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας ταύτης καὶ αἱ ἄλλοδαπαὶ ἀνώνυμοι εἰταιρεῖαι.

Τὸ σύστημα τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος προϋποθέτει, προφανῶς, ἀκριβῆ γνῶσιν τῶν πραγματοποιηθέντων ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως κερδῶν. Ἄλλ' οὐ μόνον ἦτο δύσκολον διὰ τὴν φοροτεχνικὴν ὑπηρεσίαν, ὅπως ἐξακριβώσῃ τὰ κέρδη ταῦτα, ἀλλὰ πολὺ συχνὰ καὶ αὐτὸς ὁ φορολογούμενος, μὴ τηρῶν τακτικὰ βιβλία, δὲν ἦτο εἰς θέσιν

(1) Ἄνωτ. σ. 25.

νά καθορίση τὰ κέρδη του μετὰ ἐπαρκοῦς ἀκριβείας. Ἐπειδὴ δ' ὅλοι οἱ μικροὶ φορολογούμενοι, ὡς καὶ μέγα μέρος τῶν μέσης τάξεως καὶ τῶν μεγάλων φορολογουμένων, δὲν ἐτήρουν τακτικά βιβλία, ἢ προσφυγὴ εἰς τὰ τεκμήρια ἀπέβη ἀναπόφευκτος καὶ διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς νέας φορολογίας.

Ἐν τούτοις, τὰ τεκμήρια ταῦτα, οὐ μόνον δὲν ἦσαν ἄσχετα πρὸς τὸ καθαρὸν εἰσόδημα, ἀλλὰ τουναντίον εἶχον ὡς κύριον σκοπὸν τὸν κατὰ προσέγγισιν καθορισμὸν τοῦ πραγματικοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος. Τὸ κυριώτερον τῶν τεκμηρίων τούτων συνίστατο, ἐν ἑλλείψει τακτικῶν βιβλίων, εἰς τεκμαρτὸν ὑπολογισμὸν τοῦ φορολογητέου κέρδους· πρὸς τοῦτο ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψει τὸ ποσὸν τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων, δηλαδὴ τοῦ κύκλου ἐργασιῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, ὅπερ ἐπολλαπλασιάζετο ἐπὶ ὠρισμένον *συντελεστὴν* καθαροῦ κέρδους.

Διαρκοῦντος τοῦ *οἰκονομικοῦ ἔτους 1919-20*, τὰ διάφορα ζητήματα τῆς φορολογίας ἐκανονίσθησαν κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον. Ἐπὶ πλέον, ὁ νόμος προέβλεπεν ἔκπτωσιν ἐλαχίστου συντηρήσεως καὶ ἑτέραν ἔκπτωσιν προοδευτικότητος⁽¹⁾ ⁽²⁾.

Κατὰ τὸ ἔτος *1920-21*, αἱ ἐκπτώσεις προοδευτικότητος κατηργήθησαν⁽³⁾. Παραλλήλως πρὸς τοὺς φόρους τούτους ἐπεβλήθη καὶ *πάγιον τέλος ἐπιτηδεύματος*⁽⁴⁾.

Κατὰ τὰ ἔτη *1921-22* καὶ *1922-23*, ὁ σχετικὸς μὲ τὸν φόρον ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου νόμος ἐξηκολούθησεν ἐφαρμοζόμενος ἄνευ τροποποιήσεώς τινος.

Τὸ τέλος ἐπιτηδεύματος παρέμεινε τὸ αὐτὸ κατὰ τὸ ἔτος *1921-22*, ὠρίσθη δὲ εἰς τὸ *τριπλάσιον* διὰ τὸ ἔτος *1922-23*⁽⁵⁾.

(1) Ὁ νόμος προέβλεπεν, ὅπως ποσὸν 1200 δρχ. ἀπαλλάσσεται τοῦ φόρου ὡς ἐλάχιστον συντηρήσεως· τὸ ποσὸν τοῦτο ἠδύνατο νὰ φθάσῃ μέχρι 2.400 δρχ., ἐν περιπτώσει οἰκογενειακῶν βαρῶν. Τὸ μετὰ τὴν ἔκπτωσιν ταύτην ἐναπομένον ποσὸν δὲν ὑπέκειτο ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὸν φόρον, ἀλλ' ἐμειοῦτο δι' ἐκπτώσεων κατὰ κλιμάκια πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐν μέρει ἀπαλλαγῆς τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων. Τὸ ἐναπομένον ἐν τέλει ποσὸν ἐφορολογεῖτο πρὸς 6%.

(2) Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἴσχυσεν ὡσαύτως ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν κερδῶν (βλ. ἀν. σ. 33).

(3) Τὸ δὲ γενικὸν ποσοστὸν ἠῤῥῆθη εἰς 8%.

(4) Τὸ τέλος ἐπιτηδεύματος ἐπεβάλλετο γενικῶς ἐπὶ πάντων τῶν ἀσκούντων ἐμπορικὴν ἐπιχείρησιν ἢ ἐλευθέρην ἐπάγγελμα· ἐποίκιλλεν ἀπὸ 5 μέχρις 25 δραχμῶν δι' ἕκαστον φορολογούμενον, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως.

(5) Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, καταργηθεὶς τῷ 1921-22, ἐπεβλήθη ἐκ νέου τῷ 1922-23.

Τῶ 1923-24, ἐπηνέχθησαν εἰς τὸν φόρον κατηγορίας Δ διάφοροι τροποποιήσεις. Ἡ ἔκπτωσης ἐλαχίστου συντηρήσεως ηὔξηθη (¹), διάφορα δὲ εἰσοδήματα, θεωρούμενα μέχρι τότε ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς ἀποτέλουντα αὐτόματον ὑπερτίμησιν τοῦ κεφαλαίου, ὑπεβλήθησαν ἐφεξῆς εἰς τὸν φόρον τοῦτον κατὰ τὰ 4/5 αὐτῶν (²).

Οὐσιώδης ἐπίσης τροποποίησις ἐπηνέχθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν διαδικασίαν βεβαιώσεως τοῦ φόρου. Ὁ νόμος προέβλεπεν, ὅπως, διὰ τοὺς μὴ τηροῦντας τακτικὰ βιβλία φορολογουμένους, *μικταὶ ἐπιτροπαὶ ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἐμπόρων* προβαίνωσιν εἰς τὸν φορολογικὸν ἔλεγχον καὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ φορολογητέου κέρδους (³). Ἡ ἰσχὺς τῶν οὕτω καταρτιζομένων φορολογικῶν καταλόγων ἠδύνατο νὰ παραταθῆ διὰ διατάγματος ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Τὸ τέλος ἐπιτηδεύματος ἑδεκαπλασιάσθη ὡσαύτως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο (⁴).

Κατὰ τὸ ἔτος 1924-25, οὐδεμία τροποποίησις ἐγένετο.

(¹) Τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως ηὔξηθη εἰς 4.000 δρχ., καταργηθειῶν ὅμως τῶν λοιπῶν ἐκπτώσεων δι' οἰκογενειακὰ βάρη, τὸ δὲ ποσοστὸν τοῦ φόρου παρέμεινεν 8%.

(²) Συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 4 τοῦ νόμου, ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν φόρον:

α) τὰ κέρδη, τὰ πραγματοποιηθέντα ἐκ τῆς ἐκχωρήσεως ἐμπορικῆς ἐπιχειρήσεως, ἐμπορικῆς ἐπωνυμίας (τοῦ goodwill, δηλ. «ἀέρα» ἢ βιομηχανικῆς ιδιοκτησίας) κλπ.

β) τὰ κέρδη, τὰ πραγματοποιηθέντα ἐξ ἐκχωρήσεως μισθώσεως ἢ οἴου-δῆποτε ἄλλου δικαιώματος καὶ

γ) ἡ αὐτόματος ὑπερτίμησις τοῦ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει χρησιμοποιουμένου κεφαλαίου, πλὴν τῆς τῶν ἀκινήτων, ὑποβληθείσης ἤδη εἰς εἰδικὸν φόρον (ἀνωτ. σ. 57, σημ. 4).

Τὸ κατὰ τὰς τρεῖς ταύτας περιπτώσεις πραγματοποιηθὲν εἰσόδημα ἢ ὑπεραξία, ὑπεβλήθησαν εἰς τὸν φόρον, οὐχὶ ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰ τέσσαρα πέμπτα· ἐθεωρήθη, ὅτι τὰ εἰσοδήματα ταῦτα δὲν εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς καὶ μόνου ἔτους, δηλ. ἐκείνου καθ' ὃ ἐπραγματοποιήθησαν, ἀλλὰ πλείονων ἐτῶν καὶ ὅτι θὰ ἦτο λίαν ἐπαχθῆς ἐπιβάρυνσις διὰ τοὺς φορολογουμένους, ἐὰν οὗτοι ὑπεβάλλοντο, δι' ὀλοκλήρου τὸ ποσόν, τόσον εἰς τὸν ἀναλυτικὸν φόρον κατηγορίας Δ, ὅσον καὶ εἰς τὸν συνθετικὸν προσδευτικὸν τοιοῦτον.

(³) Κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, ἐγένετο ἐπιτυχῆς ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος ἐλέγχου τῶν φορολογουμένων διὰ συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν, αἵτινες ἀπετελοῦντο ἀπὸ φορολογουμένων. Τὸ μέτρον τοῦτο ἀπεδείχθη καλόν, ἐφηρομόσθη δ' εὐρέως, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι, προκειμένου περὶ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων, αἱ ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς ἦσαν ὑποχρεωτικαὶ διὰ τὸν Οἶκον. Ἐφορον, ὅστις δὲν ἠδύνατο νὰ τροποποιήσῃ ταύτας ἢ μόνον ἀναλαμβάνων τὸ βῆρος τῆς ἀποδείξεως.

(⁴) Λόγῳ τῆς πτώσεως τῆς δραχμῆς.

*Από τοῦ ἔτους 1925-26, παρατηρεῖται ἐντονωτέρα προσπάθεια πρὸς τακτοποίησιν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐν γένει ἐπιχειρήσεων.

Ἐν συνδυασμῷ μὲ διαρρῦθμισιν τῶν φορολογικῶν ποσοστῶν (1), ἐγένετο ὡσαύτως προσπάθεια πρὸς ἀπλοποίησιν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ φόρου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως ὠρίσθη εἰς 25.000 δραχμάς, τουναντίον ὅμως τὸ τέλος ἐπιτηδεύματος ἠϋξήθη (2) (3).

Ἐπεδιώχθη ὡσαύτως ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος φορολογίας τῶν ἐμπόρων βεβαιουμένης παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων, συστήματος δοκιμασθέντος ἤδη εἰς ἄλλας χώρας (4). Ὁρίσθη, ὅτι πᾶσα ἐμπορικὴ ὀργάνωσις ἢ σωματεῖον ὄφειλε νὰ σχηματίσῃ «ὄμιλον φορολογουμένων». Παρ' ἐκάστῳ «ὄμιλῳ» ὑπῆρχεν ἐπιτροπή, ἣτις, ἐκλεγομένη ὑπ' αὐτῶν τούτων τῶν φορολογουμένων, προέβαιεν εἰς τὸν φορολογικὸν ἔλεγχον. Δυστυχῶς τὸ σύστημα τοῦτο ἀπέτυχεν (5).

(1) Ἐλέχθη (ἀνωτ. σ. 49), ὅτι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν εἶχε καταργηθῆ, ἐπεβλήθησαν ὅμως πρόσθετα ποσοστά ἐπὶ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων. Οὕτω, τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἀνήλθεν εἰς 14 0/0.

(2) Ἐν πρώτοις τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως ἠϋξήθη εἰς 25.000 δρχ. ἐπιπτομένας πάντοτε ἐκ τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος. Δεδομένου ὅμως ὅτι μέγας ἀριθμὸς φορολογουμένων, ἔχων εἰσόδημα κατώτερον τῶν 25.000 δρχ., θ' ἀπηλλάσσετο οὕτω τοῦ φόρου τῶν καθαρῶν προσόδων, ἀπεφασίσθη ὅπως οὗτοι καταβάλλωσι τὸ τέλος ἐπιτηδεύματος ἠϋξημένον, ὀρισθὲν μεταξύ 100 καὶ 800 δραχμῶν, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωρίου ἐνθα ἡσκέιτο ἢ ἐπιχείρησις. Οἱ ἔχοντες εἰσοδήματα ἄνω τῶν 25.000 δρχ. ὑπέκειντο εἰς τὸ τέλος ἐπιτηδεύματος τῆς πόλεως τῶν, ὡς καὶ εἰς τὸν φόρον καθαρῶν προσόδων κατηγορίας Δ διὰ τὸ πέραν τῶν ἀπαλλασσομένων 25.000 δραχμῶν εἰσόδημά τῶν.

(3) Δέον νὰ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι διαρκοῦντος τοῦ ἔτους τούτου, ἐθεσπίσθη ἕτερα γενικὴ διάταξις, προβλέπουσα ὅτι, πλὴν τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένων ἤδη τεκμηρίων, ἠδύναντο νὰ ὀρισθῶσι καὶ ἕτερα τοιαῦτα, ὡς καὶ νὰ συσταθῶσι διὰ διατάγματος Συμβουλευτικαὶ Ἐπιτροπαί.

(4) Ἐν Γερμανίᾳ διὰ τὸν *Gewerbesteuer* (βλ. ΝΙΤΤΙ, ἐνθ' ἀν. τόμ. II, σ. 84-90) ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρχει ἀνάλογον σύστημα τῶν *Commissioners*.

(5) Ἡ Ἐπιτροπὴ εἶχε τὴν ἀρμοδιότητα, ὅπως προβαίη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν δηλώσεων τῶν μελῶν τοῦ «ὄμιλου», τὸσον τῶν τηρούντων τακτικὰ βιβλία, ὅσον καὶ τῶν λοιπῶν. Ἡ Ἐπιτροπὴ ὄφειλε νὰ ἐλέγχι τὰς δηλώσεις ταύτας καὶ νὰ ἐγγράφῃ τὰ ἐκ τοῦ ἐλέγχου προκύπτοντα στοιχεῖα εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους, εἰς τοὺς ὁποίους ὄφειλε νὰ συμπεριλάβῃ καὶ τοὺς μηδὲλως ὑποβαλόντας δήλωσιν.

Οἱ φορολογικοὶ οὗτοι κατάλογοι ἐκοινοποιοῦντο εἰς τὰ μέλη τοῦ «ὄμιλου», ἅτινα, ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεως, εἶχον τὸ δικαίωμα ν' ἀσκήσωσιν ἐνστάσιν. Οἱ φορολογικοὶ κατάλογοι, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ ἐνδεχόμεναι ἐνστάσεις, ὑπεβάλ-

Κατά τὸ ἔτος 1926 - 27, ἐγένετο ἔτι μείζων ἀπλοποίησης τῆς φορολογίας τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰσῆχθη, ὡς πρὸς τὰ φυσικὰ πρόσωπα, ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος⁽¹⁾ ἐπὶ τῶν κερδῶν μέχρι τοῦ ποσοῦ δραχμῶν 150.000, διετηρήθη δὲ ἡ φορολογία κατηγορίας Δ διὰ τὰ πέραν τοῦ ποσοῦ τούτου κέρδη.

Ἐπεβλήθη ὡσαύτως ἐπὶ τῶν ἐλληνικῶν πλοίων φόρος ἐπιτηδεύματος ποικίλων ἀναλόγων τῆς χωρητικότητος, κατηγορήθη δὲ δι' αὐτὰ ὁ φόρος κατηγορίας Δ. Ὡσαύτως ὁ φόρος ἐπὶ τῶν μηχανικῶν καὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων μετετράπη εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος.

Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου κατηγορίας Δ παρέμεινε τὸ αὐτό, ὡς ἦτο κατὰ τὸ ἔτος 1925 - 26.

Κατὰ τὸ ἔτος 1927 - 28, ἐξηκολούθησεν ἰσχύων ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος ἐπὶ τῶν κερδῶν κάτω τοῦ ποσοῦ τῶν 150 χιλ. δραχμῶν, τῶν πέραν τούτου ὑπαγομένων εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων κατηγορίας Δ. Πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν κατὰ τὸ 1926 ληφθέντων μέ-

λοντο εἶτα εἰς τὸν ἀρμόδιον Οἶκον. Ἐφορον. Κατ' ἀρχὰς ὠρίζετο, ὅτι οἱ φορολογικοὶ οὗτοι κατάλογοι ἦσαν ὑποχρεωτικοὶ διὰ τὸν Οἶκον. Ἐφορον, ὅστις εἶχε μόνον δικαίωμα ἐνστάσεως, φέρων ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ βᾶρος τῆς ἀποδείξεως.

Ἄτυχως, εἴτε λόγῳ τοῦ καινοφανοῦς τοῦ συστήματος, εἴτε λόγῳ τῆς κακῆς ἐκλογῆς τῶν μελῶν τῶν ἐπιτροπῶν, τὸ σύστημα δὲν ἀπέδωκεν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, εἰμὴ μόνον διὰ μικρὸν ἀριθμὸν «ὀμίλων». Διὰ τροποποιήσεως τοῦ νόμου ὠρίσθη ὅθεν, ὅτι οἱ οὕτω καταρτιζόμενοι φορολογικοὶ κατάλογοι εἶχον μόνον συμβουλευτικὸν χαρακτῆρα διὰ τὸν Οἶκον. Ἐφορον, δικαιούμενον ὅπως προβῆ εἰς κατάταξιν φορολογουμένων διὰ ποσὰ ἀνώτερα τῶν ὑπὸ τοῦ «ὀμίλου» ὀρισθέντων.

(1) Προτάσει Δ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΟΥ, ὑπουργοῦ τῆς δικτατορικῆς κυβερνήσεως Παγκάλου, ἐξεδόθησαν τὸ Ν. Δ. τῆς 18ης ἀπριλίου 1926 καὶ τὸ Ν. Δ. τῆς 15ης ἰουλίου 1926, διὰ τῶν ὁποίων εἰσῆγето τὸ νέον σύστημα φορολογίας, στηριζόμενον εἰς σχέδιον ὅπερ εἶχον ἐκπονήσει οἱ κ. κ. *Ι. Νικολόπουλος* (ἤδη Πρόεδρος τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου) καὶ *Ι. Σακελλίων* (ἤδη ἀντιπρόεδρος τοῦ αὐτοῦ σώματος), πρῶην οἰκονομικοὶ ὑπάλληλοι. Διὰ τοῦ πρώτου διατάγματος, τὸ ὅριον τῆς ἐπιβολῆς τοῦ φόρου ὠρίζετο εἰς 77.000 δρχ., τῶν φορολογουμένων διαιρουμένων εἰς 15 κλάσεις· διὰ τοῦ δευτέρου, τὸ ὅριον τοῦτο ὠρίσθη εἰς 145.000 δρχ., αἱ δὲ κλάσεις τῶν φορολογουμένων ἠϋξήθησαν εἰς 22, δι' ἐκάστην τῶν ὁποίων ὁ φόρος ὠρίζετο ὑπὸ τοῦ διατάγματος.

Ἡ κατάταξις ἐκάστου φορολογουμένου εἰς τὴν ἀνάλογον κλάσιν ἐγένετο παρ' ἐπιτροπῆς, κατὰ σύστημα ἀνάλογον πρὸς τὸ ἤδη ἰσχύον (κατωτ. σχετικὸν κεφάλαιον). Τὸ σύστημα ὅμως ἦτο ἀνθαίρετον, διότι ἡ κατάταξις δὲν ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ εισοδήματος τοῦ φορολογουμένου, ἀλλ' ἐκ τῆς γνώμης τῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὴν φοροδοτικὴν ἱκανότητά του. Ἐξ ἄλλου, προκειμένου περὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων, τὸ σύστημα, προοδευτικὸν διὰ τοὺς ὑπαγομένους εἰς τὸ τέλος ἐπιτηδεύματος, ἀπέβαινε φθίνον προοδευτικὸν

τρων⁽¹⁾, ἐν σχέσει πρὸς τὰ τεκμήρια καὶ τὰς συμβουλευτικὰς ἐπιτροπὰς, ἔξεδόθη διάταγμα, κανονίζον τὸν τρόπον σχηματισμοῦ τῶν συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν διὰ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν προσόδων κατηγορίας Δ. Διὰ τοῦ συστήματος τούτου αἱ περιπτώσεις ἀνακριτικοῦ ἐλέγχου περιωρίσθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον⁽²⁾.

(dégressif) διὰ τοὺς φορολογουμένους εἰς τὴν κατηγορίαν Ζ.

Διὰ πλείονας λεπτομερείας βλ.: Θ. ΜΕΡΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Οἱ φόροι ἐπὶ τῶν προσόδων, ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος κλπ.*, εἰσήγησιν ὑποβληθεῖσαν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Μελέτης τῆς Ἀμέσου Φορολογίας, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ περιοδικῷ «Οἰκονομολόγος» Ἀθηνῶν τῆς 2ας μαρτίου 1929.—Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Ἡ φορολογία τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων*, εἰσήγησιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιτροπὴν, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Οἰκονομολόγῳ» Ἀθηνῶν τῆς 23ης μαρτίου 1929.

(1) Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ κέρδους παρέμεινε τὸ αὐτό, ἔξαιρέσει τοῦ διὰ τὰς ἀλλοδαπὰς ἀγωνόμευς ἐταιρείας, διὰ τὰς ὁποίας παραπέμπομεν εἰς τὸ σχετικὸν κεφάλαιον.

(2) Διάταγμα τῆς 13ης Σεπτεμβρίου 1927. Αἱ νέαι αὗται ἐπιτροπαὶ εἶχον καθαρῶς συμβουλευτικὸν χαρακτήρα διὰ τὸν Οἶκον. Ἐφόρον, ὅστις ἠδύνατο μάλιστα νὰ μὴ συγκαλέσῃ ταύτας καὶ νὰ προβῇ μόνος εἰς τὸν ἔλεγχον. Τὸ Ὑπουργεῖον, ἐν τούτοις, συνετεία αἰτήσεων ὑποβληθεισῶν παρὰ τῶν διαφόρων ἐμπορικῶν ὀργανώσεων, διέταξε τοὺς Οἶκον. Ἐφόρους, ὅπως διενεργῶσι τὸν ἔλεγχον πάντοτε διὰ τῶν ἐπιτροπῶν τούτων.

Κατὰ τὸ διάταγμα τοῦτο, ὅπερ, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἐφαρμόζεται ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν κατηγορίαν Ζ, ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ βασίζηται ἐπὶ διαφόρων τεκμηρίων πρὸς μόρφωσιν γνώμης. Ὑποχρεοῦται ὁμοῦς αὕτη, οὐχὶ νὰ ἐφαρμόσῃ ὠρισμένα πολλαπλάσια τοιοῦτου ἢ τοιοῦτου στοιχείου (λ. χ. τοῦ ἐνοικίου), ἀλλὰ νὰ προσπαθῆσῃ νὰ ἐκτιμήσῃ ὡς οἶόν τε ἀκριβέστερον τὴν ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου πραγματοποιηθεῖσαν πρόσοδον.

Πρὸς τοῦτο, ὀφείλει αὕτη νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει:

- α) τὴν δῆλωσιν τοῦ φορολογουμένου καὶ τὰ ἐκ τοῦ φορολογικοῦ ἐλέγχου προκύπτοντα στοιχεῖα·
- β) τὴν φύσιν τοῦ ἐπιτηδεύματος ἢ ἐπαγγέλματος, τὴν πελατεῖαν καὶ τὴν σοβαρότητα τῶν ἐργασιῶν τοῦ φορολογουμένου·
- γ) τὰ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει τοποθετημένα κεφάλαια καὶ τὸ πρὸς τῶν ἐτησίων ἀκαθαρίστων ἐσόδων·
- δ) τὸ ἐκ τοῦ ἰσολογισμοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως προκύπτον ἐνδεχομένως καθαρὸν κέρδος, ἐφόσον δὲν ἤθελεν ἀμφισβητητῆ ἢ ἐλικρίνεια αὐτοῦ·
- ε) τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐργατῶν, τῶν χρησιμοποιουμένων ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς καὶ τοὺς μισθοὺς καὶ ἀμοιβὰς αὐτῶν·
- στ) τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως χρησιμοποιούμενα μέσα μεταφορᾶς·
- ζ) τὴν ἐν γένει ἐμφάνισιν τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην πληροφορίαν ἢ ἔνδειξιν, δυναμένην ν' ἀγάγῃ εἰς μόρφωσιν ὀρθῆς κρίσεως περὶ τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ὁ Οἶκον. Ἐφόρος προβαίνει εἰς τὴν ἐγγραφήν ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς λαμβανομένων ἀποφάσεων·

Κατὰ τὸ ἔτος 1928-29, ἡ κατάστασις παραμένει ἀκριβῶς ἡ αὐτή, ὡς ἦτο κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διαφόρων τούτων μέτρων, ἐθεωρήθη, ὅτι οἱ Ἐφοροὶ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐκκαθαρίσωσι τελείως τὰς ἐκκρομεῖς ὑποθέσεις, περατοῦντες ταυτοχρόνως τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν βεβαίωσιν διὰ τὴν τριετῆ περίοδον 1926-27 μέχρι 1928-29.

Κατὰ τὸ ἔτος 1929-30, λόγῳ τῶν σοβαρῶν διαφωνιῶν, αἵτινες παρετηρήθησαν ἐν τῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς μελέτην τῆς Ἀμέσου Φορολογίας, ἐγένετο προσωρινῶς δεκτὴ ἡ ἐξῆς λύσις: ἐμειώθη κατὰ 20% ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος, παρέμειναν ὅμως ἀμετάβλητα τὸ σύστημα ἐπιβολῆς καὶ ἡ κατὰ τὸ 1926-27 γενομένη κατάταξις τῶν φορολογουμένων.

Ἡ αὐτὴ προσωρινὴ λύσις ἴσχυσε καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1930-31. Ὁ φόρος μόνον τοῦ εισοδήματος ἐπὶ τῶν *καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων* μετετράπη εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος⁽¹⁾.

Τῷ 1931-32, ἐψηφίσθη νέος νόμος⁽²⁾. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἐπηρεχθήσαν διάφοροι *τροποποιήσεις* εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, αἱ κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἐξῆς: α) αὔξησις εἰς 300.000 δραχμὰς τοῦ ὀρίου ἐφαρμογῆς του, β) μείωσις τοῦ φορολ. ποσοστοῦ, γ) μετατροπὴ τῆς μορφῆς τοῦ φόρου εἰς τοιαύτην φόρου «ἐπὶ τοῦ μέσου τεκμαρτοῦ εισοδήματος», δ) μείωσις τοῦ φόρου εἰς τὰ $\frac{1}{8}$ διὰ τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα, ἅτινα μέχρι τότε ἐφορολογοῦντο κατὰ τὴν αὐτὴν μὲ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις κλίμακα.

δύναται ὡσαύτως νὰ ἐγγράψῃ καὶ διὰ ποσὰ ἀνώτερα τῶν ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὀριζομένων, ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει φέρει οὗτος τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως. Ὁ φορολογούμενος, ὅστις δὲν εἶναι τυχὸν ἱκανοποιημένος ἐκ τῆς ἐγγραφῆς του, ἔχει τὸ δικαίωμα ὑποβολῆς ἐνστάσεως (βλ. κατωτ. κεφάλαιον περὶ διαδικασίας).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται, ὅτι ὁ ἔλεγχος τῶν βιβλίων τοῦ φορολογουμένου, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ καθορισμοῦ τοῦ πραγματικοῦ αὐτοῦ καθαροῦ εισοδήματος, διενεργεῖτο μόνον εἰς δύο περιπτώσεις: α) ὡσάκις ἡ συμβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ, θεωροῦσα ἀνεπαρκῆ τὰ προσαγόμενα στοιχεῖα, ἠθέληεν ἀπαιτήσῃ ὅπως ὁ Οἶκον. Ἐφορος διενεργήσῃ ἔλεγχον καὶ β) ὡσάκις ὁ φορολογούμενος, ἔχων ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς γνώμης τῆς ἐπιτροπῆς, ἐξήτει ὁ ἴδιος τὸν ἔλεγχον, ἵνα οὕτω πεισθῇ ἡ ἐπιτροπὴ αὐτὴ ἢ ἄλλαι ἐκδικαστικαὶ ἐπιτροπαί. Βεβαίως ὁ Οἶκον. Ἐφορος εἶχεν ὡσαύτως τὸ δικαίωμα νὰ προβῇ εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν βιβλίων τοῦ φορολογουμένου, δὲν ἤσκει ὅμως τὸ δικαίωμα τοῦτο μετὰ τὴν σύγκλησιν τῆς ἐπιτροπῆς.

(1) Ὑπουργὸς Μαρκῆς, κυβερν. Βενιζέλου. Βλ. λεπτομερείας κατωτ. ἐν σχετικῷ κεφαλαίῳ.

(2) Ὁ αὐτὸς ὑπουργὸς νόμος 5117 τῆς 13ης ἰουλίου 1931.

Ὁ νέος ὅμως οὗτος νόμος δὲν ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τῷ 1931-32, οὐδὲ τῷ 1932-33, κατὰ τὰ δύο δὲ ταῦτα ἔτη παρετάθη τὸ καθεστὼς τοῦ προηγουμένου ἔτους, μειωθέντος ὅμως τοῦ φόρου κατὰ 30%.

Τῷ 1933-34, ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ὁ νέος νόμος περὶ φόρου ἐπιτηδεύματος (¹).

ΤΟ ΕΝ ΙΣΧΥΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Συμφώνως πρὸς τ' ἀνωτέρω, ὁ φόρος, ὅστις κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς μεταρρυθμίσεως ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, κατέστη ἤδη δυαδικός: φόρος ἐπιτηδεύματος καὶ φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος.

Ἡ ἐπιβολὴ ἐκάστου τῶν δύο τούτων φόρων θὰ ἐξετασθῇ κατωτέρω ὑπὸ τὰ ἐξῆς κεφάλαια:

- 1) Φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος.
- 2) Φόρος καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Δ.
- 3) Φορολογία τῶν ἀλλοδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

Φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος.

Ὁ φόρος οὗτος, ὡς ἰσχύει ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐσχάτως ψηφισθέντος νόμου (²), ἐπιβάλλεται ἐπὶ παντὸς φυσικοῦ ἢ νομικοῦ προσώπου, ἑλληνικῆς ἢ ἀλλοδαπῆς ἰθαγενείας, ἀσκοῦντος ἐν τῇ χώρᾳ ἐμπόριον, βιομηχανίαν, βιοτεχνίαν ἢ ἐπάγγελμα ἐπικερδές.

Κατ' ἀρχήν, ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος θεωρεῖται ὡς ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τῆς μέσης πιθανῆς τεκμαρτῆς προσόδου (³). Δέον ὅμως νὰ δοθῶσι προσιέτως αἱ ἀκόλουθοι διασαφήσεις.

Διὰ τὴν ἡμεδαπὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν, ὁ φόρος οὗτος εἶναι δευτερευούσης σημασίας, ὁρίζεται δὲ εἰς ποσοστὸν ἐπὶ τοῦ καταβεβλημένου κεφαλαίου. Διὰ τὰς ἀλλοδαπὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας ὁρίζεται οὗτος εἰς πάγιον ποσόν.

Διὰ τὴν ἡμεδαπὴν ναυτιλίαν, ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς χωρητικότητος.

Διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐμπορίας καπνοῦ εἰς φύλλα, ὁ φόρος ἐπιτηδεύ-

(¹) Διὰ διατάγματος τῆς 19ης ἀπριλίου 1933.

(²) Ὑπενθυμίζομεν, ὅτι ὁ νόμος ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τοῦ 1933-34, βλ. προηγουμένην σημείωσιν.

(³) Βλ. ὡσαύτως Ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ὑπ' ἀρ. 143 τῆς 21ης ἀπριλίου 1933 καὶ τὰς ἐν αὐτῇ ἀναφερομένας ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας.

ματος ὀρίζεται εἰς ποσὸν καταβλητέον ἐφ' ἑκάστης ὁκάς καπνοῦ ἔξαγομένου εἰς τὸ ἔξωτερικὸν ἢ πωλουμένου ἐντὸς τῆς χώρας· διὰ τὰς ἐν τῷ ἔσωτερικῷ πωλήσεις, ὁ φόρος εἶναι μικρότερος, δεδομένου ὅτι διάφοροι ἀλλεπάλληλοι πράξεις εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔμπορεύματος.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς λοιποὺς φορολογουμένους, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ πολυαριθμότεροι, ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος ἐπιβάλλεται ἀναλόγως τοῦ μέσου πιθανοῦ τεκμαρτοῦ κέρδους ἑκάστου. Πρὸς τοῦτο, ὁ νόμος ὥρισε 30 κλάσεις, ἑκάστη τῶν ὁποίων ἀντιστοιχεῖ εἰς ὄρισμένον τεκμαρτὸν εἰσοδήμα· ὁ νόμος ὀρίζει ὡσαύτω τὸν φόρον δι' ἑκάστην κλάσιν. Ἡ κατωτάτη κλάσις εἶναι ἡ τοῦ εἰσοδήματος 25.000 δραχμῶν, ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος τῆς ὁποίας ὠρίσθη εἰς 600 δραχμάς· ἡ ἀνωτάτη κλάσις εἶναι ἡ τῶν 300.000 δραχμῶν εἰσοδήματος, τῆς ὁποίας ὁ φόρος ὠρίσθη εἰς 39.000 δραχμάς.

Ἐξαιρετικῶς, προκειμένου περὶ φορολογουμένων τῆς κατωτάτης κλάσεως, ἐπιτρέπεται, ἰδίᾳ εἰς τὰς μικρὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία, ὅπως ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος μειῶται μέχρι 50 δραχμῶν (1).

(1) Παρέχομεν λεπτομερείας εἰς τὸν ἐκτὸς τοῦ ἐκτύπου συστήματος φόρου ἐπιτηδεύματος.

ο) Γενικὸς φόρος ἐπιτηδεύματος.

Φορολογητέα ὕλη.—Πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἐτησίου τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος, λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ὁ μέσος ὄρος τῶν κερδῶν, ἅτινα ὁ φορολογούμενος ἐπραγματοποιῆσεν κατὰ τὴν προηγουμένην τριετίαν, δηλ. κατὰ τὰ ἀπὸ τῆς τελευταίας αὐτοῦ κατατάξεως διαρρηθέντα ἔτη.

Τὰ κέρδη, ἅτινα θὰ χρησιμοποιήσῃσι διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς μέσης τεκμαρτῆς προσόδου, ὑπολογίζονται κατὰ τοὺς ἐν τῇ κατηγορίᾳ Δ ἰσχύοντας κανόνας. Κατ' ἀρχὴν, λαμβάνεται ὑπ' ὄψει τὸ καθαρὸν κέρδος, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν βιβλίων τοῦ ἐμπορίου, ἐὰν βεβαίως ταῦτα τηρῶνται τακτικῶς· ἄλλοιweise τακτικῶν βιβλίων, χρησιμοποιοῦνται αἱ λοιπαὶ ἐν τῷ νόμῳ ἀναφερόμεναι μέθοδοι (κύκλος ἐργασιῶν πολλαπλασιαζόμενος ἐπὶ ὄρισμένον συντελεστήν, κατωτ. σ. 200, σημ. 3 ἢ ἐκτίμησις ὑπὸ ἐπιτροπῆς, βλ. ἀνωτ. σ. 192, σημ. 2).

Ἐπιβαλλόμενον τοῦ φόρου.—Εἰς τὸν φόρον ὑπόκεινται:

- α) ὁ ἀσκῶν αὐτοπροσώπως ἐπιχείρησιν,
- β) ἕκαστος τῶν ἐταίρων ὁμορρυθμίου ἐταιρείας,
- γ) προκειμένου περὶ ἑτερορρυθμίων ἐταιρειῶν, συνεταιρισμῶν καὶ σωματείων, τὸ νομικὸν πρόσωπον.

Ὁ φόρος ἐπιβάλλεται, ἄνευ διακρίσεώς τινος, ἐπὶ τε τῶν ἡμεδαπῶν καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν, φυσικῶν ἢ νομικῶν, προσώπων.

Οἱ ἀλλοδαποὶ περιοδεύοντες ὑπάλληλοι ἢ πράκτορες ἢ ἀντιπρόσωποι, ἐφόσον διενεργούσι πράξεις ἐν Ἑλλάδι, ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον κατατασσόμενοι ἀναλόγως.

Φόρος καθαρῶν προσόδων τῆς Κατηγορίας Δ.

Ἐπιβολή.—Ὁ ἀνωτέρω ἐξετέθη, τὸ πεδῖον τῆς κυρίως εἰπεῖν κατηγορίας Δ περιορίσθη μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῶν μικρῶν ἐπιτηδεύμα-

Διὰ τὰς ἐχούσας πλείονα ὑποκαταστήματα ἢ πρακτορεῖα ἐν Ἑλλάδι ἐπιχειρήσεις, ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ καταστήματος διὰ τὸ σύνολον τῶν ἐργασιῶν. Ἐκαστον ὅμως γραφεῖον ἢ πρακτορεῖον κατατάσσεται ἰδιαιτέρως εἰς τὴν κατωτάτην κλάσιν καὶ καταβάλλει τὸν σχετικὸν φόρον ἐπιτηδεύματος.

Κλίμαξ τοῦ φόρου.—Ὁ φόρος ἐπιβάλλεται κατὰ τὴν ἀκόλουθον κλίμακα:

Κλάσις	Τεκμαιρομένη πρόσοδος Δρχ.	Σύνολον φόρου Δρχ.
Πρώτη	25.000	600
Δευτέρα	30.000	900
Τρίτη	35.000	1.200
Τετάρτη	40.000	1.600
Πέμπτη	45.000	2.000
Ἑκτη	50.000	2.400
Ἑβδόμη	55.000	2.900
Ὀγδόη	60.000	3.400
Ἐνάτη	65.000	4.000
Δεκάτη	70.000	4.600
Ἐνδεκάτη	75.000	5.300
Δωδεκάτη	80.000	6.000
Δεκάτη τρίτη	90.000	7.500
Δεκάτη τετάρτη	100.000	9.000
Δεκάτη πέμπτη	110.000	10.500
Δεκάτη ἕκτη	120.000	12.000
Δεκάτη ἑβδόμη	130.000	13.500
Δεκάτη ὀγδόη	140.000	15.000
Δεκάτη ἐνάτη	150.000	16.500
Εἰκοστή	160.000	18.000
Εἰκοστή πρώτη	170.000	19.500
Εἰκοστή δευτέρα	180.000	21.000
Εἰκοστή τρίτη	190.000	22.500
Εἰκοστή τετάρτη	200.000	24.000
Εἰκοστή πέμπτη	210.000	25.500
Εἰκοστή ἕκτη	220.000	27.000
Εἰκοστή ἑβδόμη	240.000	30.000
Εἰκοστή ὀγδόη	260.000	33.000
Εἰκοστή ἐνάτη	280.000	36.000
Τριακοστή	300.000	39.000

Ἐπὶ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος ἐπιβάλλονται ὡσαύτως καὶ πρόσθετοι τοπικοὶ φόροι.

Ἀπαλλαγαί.—Τοῦ φόρου τούτου ἀπαλλάσσονται:

τιῶν, τῶν ναυτιλιακῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὑποβάλλονται ὅθεν εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας ταύτης μόνον :

α) οἱ συνεταιρισμοί, ὧν ἀποκλειστικὸς σκοπὸς ὠρίσθη ἢ ἐξυπηρέτησις τῶν μελῶν αὐτῶν,

β) ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀμοιβαιότητος, οἱ ἰδιοκτῆται ἀλλοδαπῶν πλοίων,

γ) αἱ πάσης φύσεως ἐπιχειρήσεις ἐκμεταλλεύσεως λιγνιτωρυχείων τῆς χώρας καὶ

δ) κατηγορίαι τινὲς μικρεπιτηδευματιῶν ἢ μικρεπόρων.

Ἐναρξίς καὶ παῖσις ἐπιχειρήσεως.—Διὰ τὰς νέας ἐπιχειρήσεις, γίνεται προσωρινὴ κατάταξις κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐνδείξεων περὶ τοῦ πιθανοῦ αὐτῶν κέρδους ἢ ὀριστικὴ κατάταξις ἐνεργεῖται κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ἐν περιπτώσει διακοπῆς τῆς ἐπιχειρήσεως, ὁ φορολογούμενος διαγράφεται ἐκ τῶν φορολογικῶν καταλόγων ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους. Διὰ τὸ ἔτος, κατὰ τὸ ὅποιον οὗτος ἔπαυσεν ἀσκῶν τὴν ἐπιχείρησιν, παρέχεται αὐτῷ ἀνάλογος ἔκπτωσης, ἐν ἣ περιπτώσει τὸ παρ' αὐτοῦ πραγματοποιηθὲν κέρδος ὑπῆρξε μικρότερον τοῦ ἀντιστοιχοῦντος εἰς τὴν κλάσιν εἰς ἣν εἶχε καταταγῆ.

Κατάταξις. Διάρκεια ἰσχύος τῶν φορολογικῶν καταλόγων.—Ἡ βεβαίωσις τοῦ φόρου ἐνεργεῖται ἐπὶ τῇ βάσει δηλώσεως τοῦ φορολογουμένου. Αὕτη ἐλέγχεται παρ' ἐπιτροπῆς, ἀποτελουμένης ἐκ δύο δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἑνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ σωματείου τῶν ἐνδιαφερομένων ἐπιτηδευματιῶν ἢ ἐμπόρων. Ἡ ἐπιτροπὴ προβαίνει εἰς τὴν κατάταξιν τῶν φορολογουμένων ἐπὶ τῇ βάσει τῆς πιθανῆς τεκμαρτῆς προσόδου, ἐξευρισκομένης ὡς ἀνεπιτήχθη ἀνωτέρω.

Οἱ οὕτω καταρτιζόμενοι φορολογικοὶ κατάλογοι ἰσχύουσιν ἐπὶ τριετίαν δύναται, ἐν τούτοις, νὰ τροποποιηθῇ ἢ κατάταξις διαρκούσης τῆς ὡς ἄνω περιόδου, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, διὰ τοὺς φορολογουμένους τῶν ὁποίων ἐμειώθη ἢ ἠυξήθη αἰσθητῶς ἡ πρόσοδος.

Ἡ τριετής αὕτη περίοδος δύναται, εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις, νὰ παραταθῇ ἢ συντμηθῇ διὰ διατάγματος.

Διὰ τοὺς ἐπιτηδευματίας, τῶν ὁποίων ἡ μέση ἔτησιὰ πρόσοδος δὲν ὑπερβαίνει τὰς 300.000 δρχ., ὁ μόνος ἐπιβαλλόμενος φόρος εἶναι ὁ τοῦ ἐπιτηδευματός. Ἐὰν ὅμως ἡ πρόσοδος ὑπερβαίνῃ τὸ ποσὸν τοῦτο, τότε ὁ φορολογούμενος κατατάσσεται εἰς τὴν ἀνωτάτην κλάσιν, διὰ δὲ τὴν πέραν τῶν 300.000 δρχ. πρόσοδον ὑπόκειται εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ.

Στοιχεῖα πρὸς ἐπιβολὴν τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου.—Διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ συνθετικοῦ φόρου, θεωρεῖται ὡς εἰσόδημα προσερχόμενον ἐκ τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ ποσὸν τῆς τεκμαιρομένης προσόδου, τὸ ἀντιστοιχοῦν εἰς τὴν κλάσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔχει καταταγῆ ὁ φορολογούμενος. Δεδομένου ὅμως ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο εἶναι μόνον τὸ κατὰ τεκμήριον μέσον εἰσόδημα περιόδου πλειόνων ἐτῶν, ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Διοίκησιν ὅπως ἀποδείξῃ, ἐὰν ἔχῃ στοιχεῖα, ὅτι τὸ πραγματοποιηθὲν εἰσόδημα εἶναι ἀνώτερον τοῦ τεκμαρτοῦ ὡσαύτως ὁ φορολογούμενος ἔχει τὴν εὐχέρειαν ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ κέρδος εἶναι κατώτερον ἢ καὶ ὅτι ὑπέστη ζημίαν.

α) οἱ ὑποκείμενοι εἰς τὸν γενικὸν φόρον ἐπιτηδεύματος καὶ πραγματοποιήσαντες κέρδος ἀνώτερον τῶν 300.000 δραχμῶν, ὡς ἐξηγήσαμεν ἥδη· διὰ τοὺς φορολογουμένους τούτους ὁ φόρος τῆς παρούσης

β) Φόρος ἐπιτηδεύματος τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

Διὰ τὰς ἡμεδαπὰς ἐταιρείας, ὁ φόρος οὗτος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ καταβεβλημένου κεφαλαίου πρὸς 2,50 ‰ (πλέον προσθέτων τοπικῶν φόρων).

Διὰ τὰς ἀλλοδαπὰς ἐταιρείας, ὁρίζεται πάγιος φόρος δρχ. 25.000 ἐτησίως· δὲν δύναται νὰ ὀρισθῇ κατὰ τὸν αὐτόν, καθ' ὃν καὶ διὰ τὰς ἡμεδαπὰς, τρόπον, διότι εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ τὸ ποσὸν τοῦ ἐν Ἑλλάδι χρησιμοποιομένου κεφαλαίου τῶν ἀλλοδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

γ) Φόρος ἐπιτηδεύματος τῶν ναυτιλιακῶν ἐπιχειρήσεων.

Δέον νὰ διακρίνωμεν ἐνταῦθα :

α) τὴν ἐκμετάλλευσιν ἑλληνικῶν πλοίων καὶ

β) τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐκμετάλλευσιν πλοίων ξένης ἐθνικότητος.

Τὰ ὑπὸ ἑλληνικὴν σημαίαν πλοῖα ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος ἀναλόγως τῶν κόρων χωρητικότητος. Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἔχει ὡς ἑξῆς : 6,50 δρχ. κατὰ κόρον διὰ τοὺς πρῶτους ἐξήκοντα καὶ 4,50 δρχ. δι' ἕκαστον κόρον πέραν τῶν 60 (πλέον προσθέτων τοπικῶν φόρων).

Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ φόρου τούτου, καίτοι κατὰ τὸν νόμον καθοριζομένου ἀναλόγως τῆς χωρητικότητος, βασίζεται, κατὰ τὸ πνεῦμα τοῦ νομοθέτου, ἐπὶ τοῦ μέσου τεκμαρτοῦ κέρδους πλειόνων ἐτῶν. Ὁ φόρος οὗτος εἶναι λίαν ἐλαφρὸς, ἢ δ' ἐν προκειμένῳ ἀκολουθουμένη πολιτικῇ σκοπεῖ νὰ μειώσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον τὰ βάρη τῆς ναυτείας. Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων κατηγορίας Δ δὲν ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν πλοίων τούτων εἰς οἰονδήποτε ποσὸν καὶ ἂν ἀνέρχονται τὰ πραγματοποιηθέντα κέρδη. Ἡ φορολογικὴ αὐτῶν ὑποχρέωσις περιορίζεται εἰς τὴν καταβολὴν τοῦ εἰδικοῦ τούτου φόρου ἐπιτηδεύματος.

Πρὸς καθορισμὸν τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ὅστις βαρύνει τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ πλοίου, λαμβάνεται ὡς τεκμαρτὴ καθαρὰ πρόσδοδος τὸ ἐπιπλάσιον τοῦ φόρου, μετ' ἔκπτωσιν τῶν τόκων τῶν ἐνυποθήκων δανείων.

Ἐπιτρέπεται, ἐν τούτοις, ὡς ἐλέχθη (ἀνωτέρω, περὶ γενικοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος), εἰς μὲν τὴν φορολογικὴν ἀρχήν, ὅπως ἀποδείξῃ ὅτι τὸ πραγματοποιηθὲν καθαρὸν κέρδος ὑπῆρξεν ἀνώτερον, εἰς δὲ τὸν φορολογούμενον ὅτι τὸ κέρδος τοῦ ὑπῆρξε κατώτερον ἢ καὶ ὅτι ὑπέστη ζημίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκμετάλλευσιν ἀλλοδαπῶν πλοίων προσορμιζομένων εἰς ἑλληνικοὺς λιμένας, ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος ἐπιβάλλεται κατ' ἀρχὴν συμφῶνως πρὸς τοὺς κανόνας τοῦ γενικοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ. Ἐπιτρέπεται, ἐν τούτοις, ἢ ἀπὸ τῶν δύο τούτων φόρων ἀπαλλαγὴ τῶν πλοίων τούτων, ἐπὶ τῷ ὄρῳ τῆς ἀμοιβαιότητος.

δ) Φόρος ἐπιτηδεύματος τῶν καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὡς ἐλέχθη ἥδη (ἀνωτ. σ. 74), τὸ ἐμπόριον τοῦ καπνοῦ εἰς φύλλα εὐρίσκεται κατὰ μέγα μέρος εἰς χεῖρας τῶν ξένων ἐπιχειρήσεων. Ἐξ ἄλλου, τὸ πλεῖστον τῶν παραγομένων ποσοτήτων καπνοῦ ἐξάγεται εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Μεταξὺ τῶν ξένων ἐξαγωγικῶν οἴκων καὶ τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς εἶχον

κατηγορίας ἀποτελεῖ ἐπέκτασιν καὶ συμπλήρωμα τοῦ φόρου ἐπιτηδευματος·

β) αἱ ἀλλοδαπαὶ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι, ἐν πάσῃ περιπτώσει (1)·

γ) εἷς τινὰς περιπτώσεις, αἱ ἡμεδαπαὶ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι, αἱ ἰδρυθεῖσαι μετὰ τὸν μάρτιον τοῦ 1926 (2).

ἐγερεθῆ ἀμφισβητήσεις ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐν Ἑλλάδι φορολογητέον εἰσόδημα.

Πρὸς ἀποφυγὴν ἀμφισβητήσεων ἐφεξῆς, ὁ φόρος ἐτροποποιήθη ἀπὸ τοῦ 1930. *Διὰ τὰς ἡμεδαπὰς ἢ ἀλλοδαπὰς ἐπιχειρήσεις, αἵτινες ἐνεργοῦσιν ἐξαγωγὰς καπνοῦ εἰς φύλλα, ὁ νέος φόρος ἐπιτηδευματος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν τῷ ἔξωτερικῷ πωλήσεις, ὑπολογίζεται κατ' ὄκᾶν ἐξαγομένου καπνοῦ.*

Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ φόρος ὠρίσθη ἀναλόγως τῆς ποσότητος, εἶναι ὅτι αὕτη δύναται νὰ καθορισθῆ ἐπακριβῶς ἐκ τῶν βιβλίων τῶν Οἰκονομικῶν Ἀρχῶν, αἵτινες ὑποχρεοῦνται νὰ παρακολουθῶσιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐκάστην ἐπιχείρησιν, διὰ νὰ δύναται νὰ ἐλέγχοσι τὸν φόρον καταναλώσεως καὶ τὸν ἔγγειον φόρον ἐπὶ τοῦ καπνοῦ. Ὁ φόρος ἐπιτηδευματος ὀρίζεται, ἀναλόγως τῆς παραγωγικῆς περιφερείας, ποικίλων μεταξὺ 10 καὶ 60 λεπτῶν κατ' ὄκᾶν (πλέον προσθέτων τοπικῶν φόρων).

Ἡ εἰς καπνοπαραγωγικὰς περιφερείας διαίρεσις καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ φόρου δι' ἐκάστην ἐξ αὐτῶν γίνονται παρ' εἰδικῆς ἐπιτροπῆς. Ἡ ἐσχάτως συνελθούσα ἐπιτροπὴ ὥρισεν τὸν φόρον δι' ἐκάστην περιφέρειαν, λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὴν μέσιν τιμὴν στοιχίσματος τοῦ προϊόντος ἐν ἐκάστη περιφερείᾳ καὶ ὑπολογίσασα ὠρισμένον ποσοστὸν ἐπὶ τῆς τιμῆς.

Δύναται νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ὁ φόρος εἰσπράττεται ἐπὶ τεκμαρτῆς προμηθείας, ἀνηκούσης εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι γραφεῖον, ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐν Ἑλλάδι διεπηρεζομένων ἀγορῶν καὶ ἐπεξεργασίας τῶν καπνῶν.

Ὡς πρὸς τὴν φορολογίαν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου (ἀπὸ τοῦ ἔτους 1931 - 32), δεδομένου ὅτι τοῦτο περιλαμβάνει μόνον μικρὰν ἀναλογίαν τῆς παραγωγῆς, δὲν ἐθεωρήθη ἀναγκαῖα παρέκκλισις ἀπὸ τῆς γενικῆς μεθόδου τῆς ἐφαρμοζομένης διὰ τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον. Ὁ φόρος ὄθεν ὠρίσθη ὡσαύτως κατ' ὄκᾶν πωλουμένου καπνοῦ. Ἐπειδὴ, ἐξ ἄλλου, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐμπορίῳ ἢ αὕτη ποσότης καπνοῦ ὑφίσταται ἀλλεπαλλήλους μεταβιβάσεις, ὁ φόρος ὠρίσθη εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἐπιβαλλομένου τοιοῦτου.

Σχετικῶς πρὸς τὸν *συνθετικὸν φόρον* ἐπὶ τῆς συνολικῆς προσόδου, δεδομένου ὅτι βαρύνει μόνον τὰ ἐν Ἑλλάδι φυσικὰ πρόσωπα, οὗτος ἀφορᾷ μόνον περιορισμένον ἀριθμὸν καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ συνθετικοῦ φόρου, θεωρεῖται ὡς τεκμαιρομένη καθαρὰ πρόσοδος τῶν καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων τὸ ἐπιπλέον τοῦ καταβληθέντος φόρου ἐπιτηδευματος. Ἡ Διοίκησις ὅμως δύναται ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ πραγματικὸν κέρδος εἶναι ἐνδεχομένως μεγαλύτερον, ἐξ ἄλλου δ' ὁ φορολογούμενος δικαιούται ν' ἀποδείξῃ ὅτι εἶχε κέρδος μικρότερον ἢ καὶ ὅτι ὑπέστη ζημίαν (βλ. ἄνωτ. περὶ γενικοῦ φόρου ἐπιτηδευματος).

(1) Βλ. κατωτ. εἰδικὸν κεφάλαιον.

(2) Βλ. ἄνωτ. σ. 143.

Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου (1), διὰ τὸ 1932 - 33, ὠρίσθη ὡς ἑξῆς :

ἀλλοδαπαὶ ἀνώνυμοι τραπεζικαὶ ἐταιρεῖαι	21,06 %
λοιπαὶ ἀλλοδαπαὶ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι	18,72 %
λοιπαὶ ἐπιχειρήσεις	19,60 %

Ὁ φόρος οὗτος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιηθέντος συνολικοῦ καθαροῦ κέρδους ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ φορολογουμένου. Ὡς περίοδος πραγματοποιήσεως τοῦ εισοδήματος τούτου λαμβάνεται τὸ διαχειριστικὸν ἔτος, τὸ λήγον κατὰ τὸ προηγούμενον ἡμερολογιακὸν ἔτος. Προκειμένου περὶ ἐπιχειρήσεων ὑποβληθεῖσῶν ἤδη εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, τὸ συνολικὸν καθαρὸν κέρδος μειοῦται κατὰ τὴν πρόσδοτον τὴν ἀντιστοιχοῦσαν εἰς τὴν κλάσιν φόρου ἐπιτηδεύματος, εἰς ἣν κατετάγη ὁ φορολογούμενος ἐπὶ δὲ τοῦ οὕτω προκύπτοντος ὑπολοίπου ἐπιβάλλεται ὁ φόρος τῆς κατηγορίας Δ.

Κατ' ἀρχὴν, ὡς *φορολογητέα ὕλη* λαμβάνεται τὸ πραγματικὸν καθαρὸν κέρδος, ἐξακριβούμενον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν γενικῶν οικονομικῶν κανόνων ὑπολογισμοῦ τῶν κερδῶν. Ὁ φορολογούμενος ὀφείλει, πρὸς τοῦτο, νὰ ὑποβάλῃ κατ' ἔτος δήλωσιν ἐλεγχομένην ὑπὸ τῆς Διοικήσεως.

Ὁ νόμος, ἐν τούτοις, ἐπιτρέπει, ὅπως ὁ ἔλεγχος διενεργῆται παρ' εἰδικῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας ἀρχάς (2).

Ἐν ἡ περιπτώσει τ' ἀναγκαιοῦντα πρὸς καθορισμὸν τοῦ πραγματοποιηθέντος καθαροῦ εισοδήματος στοιχεῖα ἐλλείπουσιν, ἐπιτρέπεται, πλὴν τῆς προσφυγῆς εἰς τὴν γνώμην τῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, ὅπως τὸ φορολογητέον εισόδημα καθορισθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων πολλαπλασιαζομένων ἐπὶ εἰδικοὺς συντελεστάς. Οἱ συντελεσταὶ οὗτοι ὀρίζονται ὑπὸ ἐπιτροπῆς, διὰ μίαν τριετίαν, εἰδικῶς δι' ἕκαστον κλάδον ἐμπορίου ἢ βιομηχανίας (3).

(1) Ἀναλύεται τοῦτο ὡς ἑξῆς :

Βασικὸν ποσοστὸν	9.— %	9.— %	10.— %
ἕκτακτον ποσοστὸν	7.20 %	5.40 %	3.—
	16.20	14.40	14.—
πρόσθετα ποσοστά (ἀναγκ. δανείου κλπ.)	4.86	4.32	5.60
Σύνολον κρατικοῦ φόρου	21.06 %	18.72 %	19.60 %

Ἐξαιρέσει τῶν ἀλλοδαπῶν ἀωνόνμων ἐταιρειῶν (βλ. κατωτ. σ. 201), οἱ φορολογούμενοι τῆς παρουσίας κατηγορίας ὑπόκεινται εἰς προσθέτους φόρους ὑπὲρ νομικῶν προσώπων (δήμων, κοινοτήτων κλπ.), οἵτινες φθάνουσι σχεδὸν μέχρι τοῦ τετάρτου τῶν κρατικῶν φόρων.

(2) Βλ. σ. 192.

(3) Ἡ ἐπιτροπὴ καταρτίζει πίνακα, ἐν τῷ ᾧ ὁποῖα ὀρίζονται δύο συντε-

Ἐλέχθη, ὅτι ἀντικείμενον τοῦ φόρου εἶναι τὸ ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιηθὲν κέρδος. Δέον ἐν τούτοις νὰ προστεθῆ, ὅτι τὰ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πραγματοποιηθέντα κέρδη θεωροῦνται εἷς τινὰς περιπτώσεις ὡς ἐλληνικῆς προελεύσεως. Τοιαῦτα εἶναι τὰ προερχόμενα ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀσκουμένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δι' ὑποκαταστημάτων, πρακτορείων ἢ ἀντιπροσώπων, ἐξαρτωμένων ἐκ τῆς κυρίας ἐν Ἑλλάδι ἐπιχειρήσεως ἢ διευθυνομένων ἐκ τῆς χώρας αὐτῆς. Ὁ φόρος, ἐν τούτοις, ὅστις ἤθελεν ἐνδεχομένως καταβληθῆ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐπὶ τῶν ἐν λόγῳ κερδῶν, ἐκπίπτει ἐκ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὀφειλομένου τοιοῦτου, χωρὶς, ἐννοεῖται, ἢ ἐκπτώσις αὕτη νὰ εἶναι δυνατόν νὰ ὑπερβῆ τὸ ποσὸν τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τῶν αὐτῶν κερδῶν καταβλητέου φόρου.

Ἀπαλλαγá.—Τοῦ φόρου τούτου ἀπαλλάσσονται :

α) ἐπὶ τῷ ὄρφ τῆς ἀμοιβαιότητος, τὰ ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιούμενα ὑπὸ ἀλλοδαπῶν πλοίων κέρδη καὶ

β) αἱ ἐπιχειρήσεις ἐκμεταλεύσεως λιγνιτωρυχείων τῆς χώρας.

Φορολογία τῶν ἀλλοδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν⁽¹⁾.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι ἀσκοῦσα ἐπιχείρησιν ἀλλοδαπῇ ἀνώνυμος ἐταιρεία τίθεται, ἀπὸ φορολογικῆς ἀπόψεως, εἰς τὴν αὐτὴν κατὰ τὸ δυνατόν μοῖραν, εἰς ἣν καὶ ἡ ἡμεδαπῇ ἀνώνυμος ἐταιρεία. Ἡ ἕξομοίωσις αὕτη, ἐν τούτοις, εἶναι δυνατὴ μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὴν φορολογικὴν ἐπιβάρυνσιν. Τὸ σύστημα ἐπιβολῆς φόρου ἐπὶ τῶν διανεμομένων κερδῶν δὲν προσαρμόζεται εἰς τὰς ἀλλοδατὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας, καθόσον τὰ μερίσματα κλπ., διανεμόμενα. ἐν τῷ ἔξωτερικῷ, συμπεριλαμβάνουσι καὶ κέρδη πραγματοποιηθέντα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Ὡσαύτως ὁ φόρος

λεσται δι' ἕκαστον κλάδον ἐπιχειρήσεως, ἐλάχιστος καὶ ἀνώτατος. Ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ ἐκλέγει τὸν κατὰ τὴν ἐκτίμησίν της καταλληλότερον συντελεστὴν δι' ἕκαστην περίπτωσιν, ἐντός, ἐννοεῖται, τῶν ὡς ἄνω—ἀνωτάτου καὶ κατωτάτου—ὀρίων. Πρὸς τοῦτο, ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ λαμβάνει ὑπ' ὄψει τὸ σύνθηρες κέρδος τῶν παρομοίας φύσεως ἐπιχειρήσεων. Ἐπιτρέπεται, ἐν τούτοις, εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ συντελεστὴς τοῦ πραγματικοῦ κέρδους εἶναι μικρότερος τοῦ ὀριζομένου ἐλάχιστου· ἐξ ἄλλου ἡ διοίκησις δύναται ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ συντελεστὴς τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἐν τῷ πίνακι ὀριζομένου ἀνωτάτου ὀρίου.

(1) Ἐπιτραπῆται μοι ν' ἀναφέρω, ὅτι λεπτομέρειαι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου παρέχονται ἐν τῇ *ἐκθέσει μου* πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν *L' imposition des entreprises étrangères et nationales en Grèce*, ἐνθ' ἀν.

ἐπιτηδεύματος τῶν ἀλλοδαπῶν ἐταιρειῶν ὑπολογίζεται κατὰ διάφορον τοῦ τῶν ἡμεδαπῶν τρόπον (1).

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν κερδῶν, ἡ ἀλλοδαπὴ ἀνώνυμος ἐταιρεία ὑπόκειται ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιηθέντων κερδῶν. Δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ὁ φόρος οὗτος ἐπιβάλλεται ἀνεξαρτήτως τοῦ ποσοῦ τῶν πραγματοποιηθέντων κερδῶν, δηλαδὴ καὶ ὅταν ταῦτα εἰσέτι εἶναι κατώτερα τῶν 300.000 δραχμῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου, τοῦτο δὲν ὀρίζεται τὸ αὐτὸ μὲ τὰς λοιπὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλ' εἶναι διάφορον, διὰ νὰ καταστῇ δυνατὸν ὅπως ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις τῆς ἀλλοδαπῆς ἐταιρείας εὐρίσκηται εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον, εἰς ὃ καὶ ἡ τῆς ἡμεδαπῆς τοιαύτης (2). Ἐξ ἄλλου, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξισώσεως ταύτης, ὑπάρχει εἰδικὴ διάταξις τοῦ νόμου προβλέπουσα ὅτι, ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀμοιβαιότητος, οἱ διάφοροι πρόσθετοι φόροι ἐπιβάλλονται ἐπὶ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐταιρειῶν μόνον ἐφόσον ἐπεβλήθησαν καὶ ἐπὶ τῶν ἡμεδαπῶν τοιούτων.

Διάφορον σύστημα διέπει τὰς ἀλλοδαπὰς ἀνώνυμους ἐταιρείας εἰς τινὰς περιπτώσεις (3).

Ἐξαιροῦνται τοῦ φόρου τούτου:

α) ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀμοιβαιότητος, αἱ ἀλλοδαπαὶ ναυτιλιακαὶ ἐταιρεῖαι καὶ

β) αἱ ἐπιχειρήσεις ἐκμεταλλεύσεως λιγνιτωρυχείων τῆς χώρας.

(1) Ἄνωτ. σ. 198.

(2) Ἄνωτ. σ. 136 καὶ 200.

(3) Αἱ εἰδικαὶ αὗται περιπτώσεις εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) Ἐπετράπη ὑπὸ τοῦ νόμου, ὅπως ἡ ἀλλοδαπὴ ἐταιρεία, κατόπιν αἰτήσεως, ὑπαχθῇ εἰς τὸν φόρον καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Γ καὶ οὐχὶ εἰς τὸν τῆς κατηγορίας Δ. Ἡ αἴτησις, ἐγκρινομένη ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, ἰσχύει ὑποχρεωτικῶς ἐπὶ μίαν τριετίαν. Ἡ διάταξις αὕτη εὐνοεῖ τὰς ἐταιρείας, αἵτινες συνήθως πραγματοποιοῦσι κέρδη ἐν Ἑλλάδι, ἐν δὲ τῷ ἔξωτερικῷ ὑφίστανται μόνον ἔξοδα ἢ ζημίας.

β) Προκειμένου περὶ ἀλλοδαπῶν ἐταιρειῶν, αἵτινες διενεργοῦσι πράξεις ἐν Ἑλλάδι καὶ τῶν ὁποίων αἱ μετοχαὶ ἔχουσι διατεθῆ ἐν μέρει ἢ ἐξ ὁλοκλήρου ἐν τῇ χώρᾳ, ὁ νόμος ἀπαλλάσσει τοῦ φόρου τμήμα τοῦ ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιηθέντος κέρδους, ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀνομαστικῶν μετοχῶν, τῶν ὁποίων τὸ μέρος εἰσπράττεται ἐν τῇ χώρᾳ. Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀποφυγὴν τῆς διπλῆς φορολογίας, δεδομένου ὅτι τὰ μερίσματα ταῦτα φορολογοῦνται ἐν τῇ κλάσει β' τῆς κατηγορίας Γ, ὡς εἰσοδήματα ἐκ κινήτων ἀξιών. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἡ ἀλλοδαπὴ ἐταιρεία εὐρίσκεται ἐν καλύτερᾳ μοίρᾳ τῆς ἡμεδαπῆς, ἥτις, φορολογουμένη ἐν τῇ κλάσει α' τῆς κατηγορίας Γ, ὑφίσταται τὴν διπλὴν φορολογίαν ἐπὶ τῶν εἰσο-

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ (¹)

Ειδικαι δυσχέρειαι ἐν τῇ φορολογίᾳ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

Θέσις κατεχομένη ὑπὸ τοῦ φόρου τούτου ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν δημοσίων ἐσόδων.—Ἡ ἐμπορικὴ καὶ ἡ βιομηχανικὴ ἐπιχειρήσεις, τὸ εὐρύτατον τῶν πεδίων χρησιμοποίησεως τοῦ κινητοῦ πλούτου, κερδίζει καθημερινῶς ἔδαφος, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν γεωργικὴν παραγωγὴν.

Συζήτησις, περὶ τοῦ ἂν καὶ κατὰ πόσον ἢ ὑπὸ τῆς ἐμπορικῆς ἢ βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως ἐπιτελουμένη ἐργασία εἶναι παραγωγικὴ ἢ ὄχι, δὲν θὰ εἶχε θέσιν ἐνταῦθα. Δέον ἐν τούτοις νὰ λεχθῆ, ὅτι τὸ ἐφευρετικὸν πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου, ἐνῶ ἐπιτυγχάνει περιορισμένα μόνον ἀποτελέσματα ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν αὔξησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, παρέχει, τουναντίον, καταπληκτικὴν πρᾶγματι ὄψιν εἰς τὴν ἐμπορικὴν καὶ τὴν βιομηχανικὴν δραστηριότητα. Αἱ διάφοροι μορφαί, τὰς ὁποίας λαμβάνει τὸ σύγχρονον ἐμπόριον, ἀποτελοῦσι πρᾶγματι σύνθετον ὄργανισμὸν πολυπλοκωτάτων σχέσεων. Ἡ σύγχρονος ἐπιχειρήσις, ἔχουσα ἐξ ἄλλου μεγάλας ἀπαιτήσεις ἐναντι τοῦ ἐπιχειρηματίου, προσεῖλκυεν ἄνδρας ἐξαιρετικῆς ἱκανότητος.

Ἐν τῇ διανομῇ τῶν εἰσοδημάτων ὡσαύτως, ἡ τάξις τῶν ἐπιχειρηματιῶν κατέλαβε σπουδαίαν θέσιν (²). Ἐκεῖνο δὲ ὅπερ διακρίνει τὴν

δημάτων ἐκ κινητῶν ἀξιῶν.

γ) Αἱ ἀλλοδαπαὶ καπνεμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις ὑπόκεινται εἰς εἰδικὸν φόρον ἐπιτηδεύματος (ἀνωτ. σ. 198).

(¹) G. JÉZE (μετάφρ. *Γεωργιαῖα*) ἐνθ' ἄν. τ. III σ. 673 ἐπ. — E ALLIX, ἐνθ' ἄν. τ. I, σ. 550-566. — ALLIX - LECERCLÉ, ἐνθ' ἄν. τ. I, σ. 336-443. — F. NITTI ἐνθ' ἄν. τ. II σ. 72-101. — F. FLORA, ἐνθ' ἄν. σ. 419-426. — W. LOTZ, ἐν' ἄν. σ. 425-455. — F. MEISEL, *Britische und Deutsche Einkommensteuer*, Tübingen, 1925. (Κεφ. «Die Steuer der *Schedula D*»), σ. 263-359. — H. TESCHEMACHER, ἐν HFW, ἐνθ' ἄν. τ. II, 65-69, 71-74, 80-86. — K. BRAEUER, ἐν HFW, ἐνθ' ἄν. τ. II σ. 32-55 (Κεφ. «Die *Gewerbesteuer*»). — P. HAENSEL, *Die Finanz- und Steuerverfassung der Union der Sozialistischen Sowjet-Republiken*, Jena, 1928, σ. 28-51. — A. ANΔΡΕΑΔΟΥ, *Δημοσία Οἰκονομία*, ἐνθ' ἄν., *Εἰσαγωγικὰ μαθήματα*, 1924, σ. 134-142. — Θ. ΚΟΥΤΟΥΠΗ, (πρόην ὑπουργοῦ), *Πολιτικὴ Οἰκονομία, ἰδίως ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐν Ἑλλάδι κατάστασιν*, Ἀθήναι, 1933, περιέχουσα ὀρθολογικὴν καὶ ἀναλυτικὴν μελέτην τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς Ἑλλάδος, τόμ. I σ. 424-33, 449-52, 587-646.

(²) H. TESCHEMACHER, ἐνθ' ἄν. σ. 73 παρ. 6. «Ἐτονίσασμεν ἰδιαιτέρως τὸ σπουδαῖον διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς οἰκονομίας μας καὶ διὰ τὴν κατανομήν τοῦ εἰσοδήματος γεγονός, ὅτι τελευταίως τὸ κύριον μέρος τοῦ εἰσοδή-

τάξιν ταύτην ἀπὸ τῆς τῶν γεωργῶν εἶναι, ὅτι ἡ κατανομή τῶν εἰσοδημάτων ὡς πρὸς τοὺς ἐμπόρους καὶ τοὺς βιομηχάνους συντελεῖται κατὰ τρόπον τοσοῦτῳ ἀνόμοιον, ὥστε παρατηροῦνται μεγάλαι συγκεντρώσεις περιουσίας, ἀποτελοῦσαι ἐπίσης ἀντικείμενον ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ φορολογικῆς ἀπόψεως.

Τὰ φαινόμενα ταῦτα τοῦ νεωτέρου καπιταλισμοῦ παρατηροῦνται ἐπίσης ἐν μέρει καὶ ἐν Ἑλλάδι, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ φθάνωσι μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε ν' ἀποδίδωσιν εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας μας τὸν κεφαλαιοκρατικὸν χαρακτῆρα.

Ὁ ἐμπορικὸς πληθυσμὸς, ἐξικνούμενος εἰς πληθωρικὴν ἀναλογίαν (1), *ἐπιδίδεται, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, εἰς τὴν μικρὰν ἐπιχείρησιν.* Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νὰ λεχθῆ, ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐμπορικῆς τάξεως εἶναι ἀπλᾶ εἰσοδήματα ἐργασίας (2).

Οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, οἵτινες ἐγένοντο ἐν Ἑλλάδι, δὲν καθορίζουσι τὴν ἐν αὐτῷ ἀναλογίαν τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς τάξεως· ὡς ἐκ τούτου, ἡ φορολογητέα ὕλη δύναται νὰ ὑπολογισθῆ μόνον κατὰ προσέγγισιν.

Ἡ οἰκονομία τῆς Ἑλλάδος δὲν βασιζέται ἐπὶ τοῦ συστήματος τῆς αὐταρκείας, τῆς κλειστῆς οἰκονομίας. Τουναντίον, ἡ οἰκονομία μας ἔχει ἀνάγκην ὅπως ἀνταλλάξῃ τὰ προϊόντα αὐτῆς ἔναντι προϊόντων ἄλλων χωρῶν εἰς μεγάλην κλίμακα.

Τὸ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ σοβαρὸν ἀντικείμενον φορολογίας, δεδομένου ὅτι τὰ κέρδη αὐτοῦ, πραγματοποιούμενα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀποτελοῦσι φορολογητέαν ὕλην ἐν ἄλλαις χώραις. Ἐξ ἄλλου, ὡς ἔλεχθη ἤδη, τὸ ἐμπόριον τοῦτο διὰ τινὰ προϊόντα (π. χ. τὸν καπνὸν) διενεργεῖται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ ἀλλοδαπῶν οἰκῶν (3).

Τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον, τὸ ὁποῖον βεβαίως εἶναι μείζονος ἐκτάσεως, δὲν περιβάλλεται τὴν μορφήν τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως. Οἱ μεγάλοι εἰσαγωγικοὶ οἴκοι ἀποτελοῦσιν ἐξαιρέσιν, ἐνῶ τουναντίον ἀκόμη

ματος πηγάζει ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων.—F. NITTI, ἐνθ' ἀν., τ. II σ. 89: «Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ κατηγορία Δ (schedule D) περιλαμβάνει τὸ πλεῖστον τῶν ἄγγλων φορολογουμένων: τὰ 59 % τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος».

(1) Ὑπερθυμίζομεν, ὅτι ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς εἶναι ἐν ἀναλογίᾳ ἐπίσης μεγάλη καὶ ἐπιδίδεται εἰς τὴν μικρὰν καλλιέργειαν (ἀνωτ. σ. 70 καὶ 116).

(2) Βλ. κατωτέρω παρ. «περὶ κατανομῆς τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῶν φορολογικῶν βαρῶν» τοῦ παρόντος κεφαλαίου, ὡς καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ σχετικούς πίνακας.

(3) Δὲν δύναται δὲ νὰ φορολογηθῶσιν οὗτοι εἰμὴ μόνον διὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιηθέντα κέρδη.

καὶ λιμένες δευτερευούσης σημασίας εἰσάγουσιν ἀπευθείας ἐκ τοῦ ἑω-
τεριοῦ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς περιφερείας των. Εἶναι προφανές, ὅτι
ἡ μέση καὶ ἡ μικρὰ ἐπιχειρήσεις ἀποτελοῦσι τὴν πλειονότητα καὶ ὅτι
συνεπῶς τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν εἶναι ἀσήμანτα⁽¹⁾.

Ἡ ναυτιλία⁽²⁾ ἀντιμετωπίζεται μὲ εὐμενὲς ὄμμα, ἔνεκεν εἰδικῶν

(¹) Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἀνέρχεται (πρβλ. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ—ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, *Δελτία εἰδικῶν ἐμπορίων τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν ξένων Ἐπικρατειῶν* τοῦ μηνὸς δεκεμβρίου τῶν διαφόρων ἐτῶν) πρβλ. ὡσαύτως *Οἰκονομικὴ Ἐπετηρίδα* γλπ., ἐνθ' ἄν., 1931, σ. 237-244) εἰς τοὺς ἐξῆς ἀριθμούς, εἰς ἑκατομμύρια σταθεροποιημένων δραχμῶν.

Ἔτος	Εἰσαγωγή	Ἐξαγωγή	Ἡ ἔξαγωγή ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν	
1928	12.417	6.331	-6.086	51 %
1929	13.276	6.960	-6.316	52 %
1930	10.525	5.986	-4.540	57 %
1931	8.763	4.204	-4.559	48 %
1932	5.084	2.727	-2.357	53 %

Ὡς ἐλέχθη (ἀνωτ. σ. 194 καὶ 198), τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἔξαγωγῆς δὲν παρέχει ἔδαφος δι' ἀξιοσημείωτον ἄμεσον φορολογία. Θὰ παραδεχθῶμεν ὅθεν, ὅτι ἐκ τῶν εἰσαγομένων καὶ τῶν ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων, μόνον τοιαῦτα μέσης συνολικῆς ἀξίας (1928-1931) 12 δισεκατομμυρίων δραχμῶν ὑπῆρξαν ἀντικείμενον φορολογίας ἐν τῇ κατηγορίᾳ Δ καὶ τῷ γενικῷ φόρῳ ἐπιτηδεύματος.

Τὸ ἐπὶ τῶν ἐμπορευμάτων τούτων πραγματοποιηθὲν μέσον ἐμπορικὸν κέρδος δύναται νὰ ὑπολογισθῇ εἰς 5% (οἱ ἐν περιπτώσει προσφυγῆς εἰς τὰ ἀκαθάριστα ἔσοδα χρησιμοποιούμενοι συντελεσταὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου τῶν ἐργασιῶν—ἀνωτ. σ. 200, σημ. 3—εἶναι κατὰ μέσον ὄρον κατώτεροι τοῦ 4%). πρβλ. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, *Ἐγκύκλιον* 297 τοῦ 1931, περιέχουσαν τὰς ἀποφάσεις τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς· πρβλ. ὡσαύτως Η. ΓΕΩΓΟΥΛΟΥ, ἐνθ. ἄν. σ. 115-137). Ὑπολογίζοντες τὸ κέρδος τοῦτο εἰς 5%, ἐκπίπτοντες δὲ μέρος αὐτοῦ ὡς ἀναλογοῦν εἰς τὰς ἡμεδαπὰς ἀνονύμους ἐταιρείας (ἅτε μὴ φορολογουμένας ἐνταῦθα), ὑπολογίζομεν τὸ συνολικὸν κέρδος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν φορολογητέαν ὕλην ἐνταῦθα (ἐν κατηγορίᾳ Δ καὶ γενικῷ φόρῳ ἐπιτηδεύματος), εἰς 500 ἑκατομμύρια σταθεροποιημένων δραχμῶν περίπου.

(²) Ἡ ναυτιλία, ἣτις εἶναι κεφαλαιώδους σπουδαιότητος διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὑπῆρξεν ἀντικείμενον λίαν ἐνδιαφερουσῶν μελετῶν.

Πλὴν τῶν ἐν σελ. 17 σημ. 2 σημειουμένων, θὰ ἡδυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν καὶ τὰς ἐξῆς: Α. ΑΝΔΡΕΑΛΟΥ, *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Grèce*, ἐνθ' ἄν. σ. 114-127 καὶ τὴν ἐν αὐτῷ βιβλιογραφίαν· τοῦ αὐτοῦ, *Τὸ ἐμπορικὸν μας ναυτικὸν κατὰ τὸ 1931*, ἄρθρον ἐν τῷ περιοδικῷ Ἀθηνῶν «Ἐργασία» τῆς 26ης μαρτίου 1932, μετάφρασις ἄρθρου δημοσιευθέντος ἐν τῇ γαλλικῇ ἐπιθεωρησει «Capital» τὸν φεβρουάριον τοῦ 1932.—

λόγων⁽¹⁾. Ἐν πρώτοις, τὰ κέρδη αὐτῆς πραγματοποιοῦνται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ Ἑλλάς συνῆψε συμ-

Δ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ, πρῶην ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς Διευθύνσεως Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ Ναυτικῶν, *Τὸ Κράτος καὶ ἐμπορικὴ ναυτιλία*, Ἀθήναι, 1925· τοῦ αὐτοῦ, *Τὸ προνόμιον τῆς ἀκτοπλοίας καὶ ἡ ἐπιβατικὴ ναυτιλία*, Ἀθήναι, 1928· *Περὶ κρατικῆς ναυτιλιακῆς πολιτικῆς*, Ἀθήναι, 1929· *Ναυτικὴ πίστις*, Ἀθήναι, 1930.

Τὸ ζήτημα τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἐμελετήθη ἐπισταμένως, τῇ πρωτοβουλίᾳ τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου, τῷ 1930, ὑπὸ ἐιδικῆς Ἐπιτροπῆς, προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἀντιπροέδρου τῆς κυβερνήσεως κ. Α. ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ καὶ ἀποτελουμένης ἐκ τῶν ὑπουργῶν τῶν Ναυτικῶν κ. κ. Δ. Μπότσαρη καὶ (μετέπειτα) Περ. Ἀργυροπούλου καὶ τῶν κ. κ. Δ. Παπαμιχαλοπούλου (ἔνθ' ἄν.) γενικοῦ εἰσηγητοῦ, Γ. Σακαλῆ, βουλευτοῦ Πειραιῶς, Γ. Μπούκα, διευθυντοῦ τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, Σταμ. Ἐμπειρίκου, γεροισιαστοῦ, προέδρου τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἑλλήνων Ἐφοπλιστῶν, Α. Ἐμπειρίκου, ἐφοπλιστοῦ, Α. Θεοχάρη, διευθυντοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἀεροπλοίας τῆς Ἑλλάδος, Ἡλ. Βλασσοπούλου, ἐφοπλιστοῦ, μετὰ τῶν ἀναπληρωματικῶν μελῶν κ. κ. Κ. Κατσάμπη, Β. Σκαρπέτη, Ν. Γ. Κυριακίδου, Α. Βογιατζίδου καὶ Γ. Μανουηλίδου. Τὰ πεπραγμένα τῆς ἀναλυτικῆς ἐρεῦνης καὶ αἱ ὑποβληθεῖσαι μελέται ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον *Πεπραγμένα τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας*, 1931, 3 τόμοι. Ἡ ἔρρευνα ἐπεξετάθη ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς φορολογίας (βλ. τόμ. I, σ. 52, 55, 56, 59 καὶ τὰ Συμπεράσματα ἐν τόμ. II, σ. 51, 74-78).

Πεβλ. ὡσαύτως Β. ΣΚΑΡΠΕΤΗ, Τμηματάρχου τῆς Ὑπηρεσίας Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ Ναυτικῶν, *Ἡ ἀνάπτυξις καὶ αἱ ἐργασίαι τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας κατὰ τὸ 1931*, ἄρθρον δημοσιευθὲν ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐργασία» τῆς 2ας ἀπριλίου 1932.—*Οἰκονομικὴ ἐπετηρίς κλπ. τοῦ 1929*, (σ. 217-227), 1930 (σ. 222-233), 1931 (σ. 249-268). Πεβλ. ὡσαύτως τὰς μελέτας καὶ τὰ δημοσιεύματα δύο ἐιδικῶν περιοδικῶν πραγματευομένων περὶ τῆς ἐλληνικῆς ναυτιλίας: «*Ἐπιθεώρησις ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ*», ἐκδόσεως Ὑπουργεῖου Ναυτικῶν καὶ «*Ναυτικὰ Χρονικά*», δεκαπενθήμερου ἐπιθεωρήσεως.

(1) Ἡ ναυτιλία μεταπολεμικῶς παρουσιάζει πρῶτον ἀπὸ ἀπόψεως χωρητικότητος, τόσον γενικῆς ὅσον καὶ μέσης. Παραθέτομεν ἐνταῦθα συγκριτικὰ τινα στοιχεῖα (βλ. Οἰκονομικὰς Ἐπετηρίδας, ἔνθ' ἄν. καὶ Β. Σκαρπέτη ἔνθ' ἄν.).

31 Δεκεμβρίου	Ἀτμόπλοια		Ἴστοφόρα		Σύνολον	
	Ἀριθμὸς	Ὀλικὴ χωρητικότης	Ἀριθμὸς	Ὀλικὴ χωρητικότης	Ἀριθμὸς	Ὀλικὴ χωρητικότης
1915	475	893.650	884	107.466	1.359	1.001.116
1931	575	1.487.623	698	55.753	1.273	1.543.013

Πρὸ τοῦ πολέμου, τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος ἀντεπροσώπευε τὰ 2% τῆς παγκοσμίου χωρητικότητος, ἐρχόμενον δωδέκατον κατὰ σειράν, ἐνῶ τῷ 1931 ἀπετέλει τὰ 2.16%, ἐρχόμενον δέκατον κατὰ σειράν.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ναυτικοῦ ἀποτελεῖται ἐκ φορητῶν σκαφῶν

βάσεις μετ' άλλων Κρατῶν διὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἀπαλλαγὴν τῆς ναυτι-

ἐκτελούντων μακροῦς πλόας, ἰδίᾳ μεταξὺ ξένων λιμένων. Ἡ σύνθεσις τῶν ἀτμοπλοίων εἶχεν ὡς ἑξῆς, κατὰ τὸ 1931:

α) φορτηγά	92.81 %	τῆς χωρητικότητος	
β) ἐπιβατηγά	5.31 %	>	>
γ) ὑπερωκεάνεια	1.77 %	>	>
δ) διάφορα	0.11 %	>	>

100.—

Οἱ ἐργάται θαλάσσης (ἀξιωματικοί, ὑπαξιωματικοί καὶ πληρώματα), οἱ ἀπασχολούμενοι ἐν τῷ ἑλληνικῷ ναυτικῷ, ἀνήρχοντο, κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τῆς 30ῆς δεκεμβρίου 1930, εἰς 15.211, ἐκ τῶν ὁποίων 2.797 ἀξιωματικοὶ καὶ 12.073 ὑπαξιωματικοὶ καὶ πληρώματα ἑλληνικῆς ἰθαγενείας, οἱ δὲ ὑπόλοιποι ξένης ἐθνικότητος.

Παρὰ τὰς σημειωθείσας προόδους, ἡ ναυτιλία μας παρουσιάζει εἰσέτι ὄριον μέγας ἐλλείψεις.

Ἡ μέση ἡλικία εἶναι εἰσέτι μεγάλη· τὰ κάτω τῶν 20 ἐτῶν ἀτμόπλοια ἀντιπροσωπεύουσι μόνον τὰ 32 % τοῦ συνόλου, τοῦ ὑπολοίπου ἀποτελουμένου ἐκ πλοίων μεγάλης ἡλικίας. Τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἀπησχόλησε πολὺ τὴν Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν (ἐνθ' ἄν. τόμ. ΙΙΙ, σ. 65, 96-106), ἣτις, μεταξὺ ἄλλων ριζικῶν μέτρων, προέτεινε τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου καὶ τὴν ἀνανέωσιν αὐτοῦ δι' ἰδρύσεως εἰδικοῦ Ταμείου.

Ἡ ἀσφάλεισι τῶν ἑλληνικῶν πλοίων, λόγῳ ἰδίᾳ τῆς μεγάλης αὐτῶν ἡλικίας, διενεργεῖται ὑπὸ λιαν δυσμενεῖς ὄρους, καθιστώντας ἐτι στενωτέρα τὰ περιθώρια ἐπικερδοῦς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πλοίων. Ἡ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης πράγματι ἀγωνιώδης κατάστασις τῆς ναυτιλίας μας, ὡς καὶ τὰ ἐνδεικνύμενα μέτρα, ἐξετέθησαν ἐν τῇ ὑποβληθείσῃ εἰς τὴν αὐτὴν Ἐπιτροπὴν μελέτῃ τοῦ κ. Κ. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Εἶναι δυνατὴ ἡ σύστασις Ἑλληνικῆς Θαλασσοπλοίας*; βλ. τόμ. Ι, σ. 147-160, καὶ ἀποσπάσματα αὐτῆς ἐν τῷ τόμῳ τῶν συμπερασμάτων (ΙΙΙ) σ. 120-123 (δημοσιευθεῖση ὡσαύτως ἐν τῷ περιοδικῷ «Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος» τῆς 27ῆς ἀπριλίου καὶ 11ῆς μαΐου 1930, ὡς καὶ γαλλιστί ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος «*Messenger d' Athènes*» τῆς 28ῆς καὶ 29ῆς ἀπριλίου, 16ῆς, 17ῆς καὶ 21ῆς μαΐου 1930).

Τὰ χρέη τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας μας εἶναι σημαντικὰ· 201 ἀτμόπλοια (ἀντιπροσωπεύοντα τὰ 39 % τῆς ὅλικῆς χωρητικότητος) ἐβαρύνοντο τῇ 31ῃ δεκεμβρίου 1931 δι' ἐνυποθήκων δανείων ἀνερχομένων εἰς 1.6 ἑκατομ. λιρῶν στερλινῶν, ἔναντι συνολικῆς ἀξίας ὅλων τῶν πλοίων ἀνερχομένης εἰς 4.2 ἑκατομ. λιρῶν στερλινῶν· ἤτοι τὰ 40 % τῆς ἀξίας τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου ὀφείλοντο εἰς τρίτους· ἔκτοτε ἡ ἀναλογία αὕτη θὰ ἔχη ἀυξήσει, λόγῳ τῆς μεγάλης πτώσεως τῆς ἀγοραίας ἀξίας τῶν πλοίων.

Ἡ ἀπόβεισι τοῦ ἐν τῇ ναυτιλίᾳ ἐπενδεδυμένου κεφαλαίου εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτος. Ἐν πρώτοις, ὅσον ἀφορᾷ τὰ πλοῖα, ἅτινα ἠγοράσθησαν ἀμέσως μετὰ τὸν πόλεμον, ἡ πτώσις τῆς ἀξίας αὐτῶν, ὡς γνωστόν, εἶναι τοιαύτη, ὥστε ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν πρὸς τὸ σύνολον τοῦ ἐνεργητικοῦ (πρὸβλ. παρατηρήσεις τοῦ κ. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Les effets etc.* ἐνθ' ἄν. σ. 114-123· βλ. ὡσαύτως

λίας⁽¹⁾ καί, κατὰ συνέπειαν, τὰ κέρδη τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας μας, ἀπαλασσόμενα ἐν τῷ ἔξωτερικῷ, θὰ ἠδύναντο ν' ἀποτελέσωσι φορολογητέαν ὕλην ἐν Ἑλλάδι. Ἐκρίθη ὁμως καλόν, ὅπως ταῦτα φορολογηθῶσιν ἔλαφρῶς, δεδομένου ὅτι ἡ βιομηχανία αὕτη παρέχει ἐργασίαν —καί συγχρόνως διέξοδον πρὸς ἄλλοδαπὴν δρᾶσιν—εἰς τοὺς ναυτικούς τῆς πυκνοκατοικημένης χώρας μας. Ἐξ ἄλλου ἡ κρίσις, τὴν ὁποίαν διέρχεται ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία μεταπολεμικῶς, ἐξεμηδένισε σχεδὸν τὴν φοροδοτικὴν αὐτῆς ἱκανότητα⁽²⁾.

τιμὰς τελευταίων πωλήσεων, πρὸς 2 Λ. στερλ. κατὰ κόρον φορτίου, πλοίων ναυπηγηθέντων ἢ ἀγορασθέντων πρὸς 30 ἢ 40 λίρας στερλίνας). Ἡ Ἑλλάς ἦτις, κατὰ τὸν κ. Ἀνδρεάδην, ἀπολέσασα τὰ 64,6% τοῦ ναυτικοῦ της, ὑπέφερε πλεόν ἢ ἡ Γερμανία ἐκ τοῦ πολέμου, προέβη μεταπολεμικῶς εἰς ἀγορὰς πλοίων εἰς τιμὰς λίαν ὑψηλάς· ὑπὸ τὰς παρούσας δὲ συνθήκας, ἡ ἀπόσβεσις αὐτῶν εἶναι ἀδύνατος. Ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς προσφάτους ἀκόμη ἀγορὰς, ἡ ἀπόσβεσις ἀπορροφᾷ μεγάλην ἀναλογίαν ὡς ἐκ τῆς μεγάλης ἡλικίας τῶν πλοίων.

(1) Βλ. ἄνωτ. σ. 198.

(2) Τὰ κέρδη τῆς ναυτιλίας ὑπέστησαν ἀληθῆ κατάπτωσιν κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περιόδον, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη τῆς κρίσεως. Ὁ κ. Σκαρπέτης (ἐνθ' ἄν.) ὑπολογίζει, ὅτι τῷ 1931 αἱ ἀκαθάριστοι εἰσπράξεις τῆς ναυτιλίας ἀνήρχοντο εἰς 305 ἑκατ. δραχμῶν διὰ τὰ ἐπιβατηγὰ καὶ τὰ ὑπερωκεάνεια, εἰς 4.658.000 λίρας στερλίνας δὲ διὰ τὰ φορτηγὰ.

Ἐκ τῶν ποσῶν τούτων ὁμως, τὸ πρῶτον ἐκαλύφθη ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τῶν δαπανῶν ἐκμεταλλεύσεως, εἰς τρόπον ὥστε οἱ ἰδιοκτῆται τῶν ἐπιβατηγῶν καὶ τῶν ὑπερωκεανείων δὲν ἐπραγματοποίησαν κέρδη. Ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν φορτηγῶν πλοίων ἀπῆτησε δαπάνας ἐκ 4.145.750 λιρῶν στερλινῶν, τοῦ ὑπολοίπου ἐκ 506.250 λιρῶν ἀποτελοῦντος τὸ κέρδος τῶν ἰδιοκτητῶν. Ἡ τακτικὴ ὁμως ἀπόσβεσις (μὴ λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς ἐκτάκτου ἀποσβέσεως λόγφ πτώσεως τῆς ἀξίας) ἀπορροφᾷ 400.000 λιρῶν στερλινῶν, οἱ δὲ τόκοι τῶν ἐνυποθήκων δανείων ἐτέρας 112.000 λίρας. Ἐπομένως οὐδὲν ἀπομένει καθαρόν κέρδος διὰ τοὺς πλοιοκτῆτας.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία, ὡς ἐπιχειρήσις, πραγματοποιεῖ, κατὰ μέσον ὄρον, ἀσήμαντα κέρδη, ἂν δὲν ὑφίσταται ζημίας· εἰς ἃς δὲ περιπτώσεις εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνωσιν ἔκτακτοι ἀποσβέσεις, σημειοῦται ζημία.

Ἐν τούτοις, ὑπὸ τὴν μορφήν μισθοδοσίας τῶν ἐργατῶν θαλάσσης, διαφόρων δαπανῶν καταβαλλομένων εἰς τοὺς λιμένας τῆς χώρας κλπ., ἡ ναυτιλία ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐνεργητικοῦ, ἐν τῷ ἰσοζυγίῳ λογαριασμῶν τῆς χώρας, διὰ ποσὸν ὑπολογιζόμενον κατὰ μέσον ὄρον εἰς 1 ἑκατομμύριον λιρῶν στερλινῶν (Πρὸβλ. ὡσαύτως SOCIÉTÉ DES NATIONS, *Rapport du Comité Financier sur la Grèce*, ἐνθ' ἄν. Ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Γραφείου τοῦ Τύπου τοῦ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ, *La Grèce et la crise mondiale*, Ἀθῆναι, 1933 σ. 50 κεφ. «Balance des comptes de la Grèce avec l'étranger», τὸ ποσὸν τοῦτο ὑπολογίζεται εἰς 955.000 λίρας στερλίνας διὰ τὸ 1929 καὶ εἰς 1.205.000 διὰ τὸ 1931· διὰ τὸ 1932 ἀνέρχεται εἰς 848.000). Τὸ ποσὸν τοῦτο ἀποτελεῖ φορολογητέαν

Ἐκτὸς τούτου καὶ ἕτερος λόγος συνηγορεῖ ὑπὲρ ἀνακουφίσεως τῆς ἔμπορικῆς μας ναυτιλίας. Αὕτη, κατὰ τὰ ἔτη τῆς εὐημερίας, ἄτινα ἐγνώρισε διαρκοῦντος τοῦ πολέμου, ἐτροφοδότησεν ἀφθόνως τὸ Δημόσιον Ταμεῖον (¹), αἱ δὲ εἰσφοραὶ αὐτῆς εἰς τὰ δημόσια ἔσοδα ἀνῆλθον εἰς τὰ 63 % τοῦ συνόλου τοῦ φόρου ἐκτάκτων κερδῶν (²).

ἄλλην εἰς ἄλλας κατηγορίας (μισθοὶ τῆς κατηγορίας ΣΤ—ἢ κέρδη ἐξ ἐπιχειρήσεων φορτοεφορτώσεως, ἐπισκευῶν, ναυπηγείων κλπ.).

Τὸ μέσον εἰσόδημα, ὅπερ φορολογεῖται ὡς κέρδος τῆς ναυτιλίας (ἐν τῷ φόρῳ ἐπιτηδεύματος, ἀνωτ. σ. 198) ἀνέρχεται εἰς τὸ ἐξῆς ποσόν:

φόρος ἐπιτηδεύματος, κατὰ μέσον ὄρον 6.5 ἑκατ. δραχ.

τὸ ἑπταπλάσιον (βλ. ἀνωτ. σ. 198 κατ' ἀποκοπὴν διὰ

τὸν συνθετικὸν φόρον) περίπου 50 » »

Ἐπομένως, αἱ ναυτιλιακαὶ ἐπιχειρήσεις (πλοιοκτητῆται) *ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον διὰ ποσὸν μέσης τεκμαρτῆς ἐτησίως προσόδου ἐκ 50 ἑκατομ. δραχμῶν.*

(¹) Ἀνωτ. σ. 17 σημ. 4, σ. 32 σημ. 1 καὶ σ. 33-35.

(²) Κατὰ τὰ δεδομένα τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ, ἡ ἀπόδοσις τοῦ πολεμικοῦ φόρου ἔχει ὡς ἐξῆς (βλ. ὡσαύτως ἀνωτ. σ. 17. σημ. 4).

I Πίναξ.

Πολεμικὸς φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, Τύπου Α.

(Κέρδη ἐξ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἑλληνικῶν πλοίων καὶ κέρδη ἐκ πάσης ἐπιχειρήσεως).

Ἔτος	Φόρος ἐπὶ τῆς ναυτιλίας ἑκατ. χρυσῶν δραχ.	Φόρος ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐπιχειρήσεων ἑκατ. χρυσῶν δραχ.	Σύνολον Φόρου ἑκατ. χρυσῶν δραχ.
1915	10, -	3,6	13,6
1916	36,3	8,5	44,8
1917	29,3	19,3	48,6
1918	18,8	27,3	46,1
1919	7,1	18,5	25,6
Σύνολον . . .	101,5	77,2	178,7

II Πίναξ.

Πολεμικὸς φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, Τύπου Β.

(Κέρδη ἐξ αὐτομάτου ὑπερτιμῆσεως πωληθέντων ἢ ἀπολεσθέντων καὶ ἀποζημιωθέντων ἑλληνικῶν πλοίων).

	Φόρος ἑκατ. χρυσῶν δραχ.
α) πλοῖα πωληθέντα	50,5
β) » ἀπολεσθέντα καὶ ἀποζημιωθέντα	32,1
	<u>82,6</u>

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου, ἡ ναυτιλία κατέβαλε μόνον τὰ 40 %, τοῦ ὑπολοίπου ἐκπεσθέντος.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ ἔμπορικὴ ναυτιλία, κατὰ τὰ ἔτη 1915 μέχρι καὶ τοῦ 1919, κατέβαλε 56 %, μετὰ τοῦ φόρου δὲ ὑπερτιμῆσεως, 63 % τοῦ πολεμικοῦ φόρου.

Εἶναι προφανῶς ἄπλοῦν ἔργον δικαιοσύνης νὰ ἐλαφρώσωμεν τὰ βάρη αὐτῆς σήμερον.

Ἡ βιομηχανία ⁽¹⁾ περιλαμβάνει σοβαράς τινὰς ἐπιχειρήσεις. Αἱ

(1) Ἐσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὁμιλήσωμεν (άνωτ. σ. 46) περὶ τῆς βιομηχανίας μας. Ἐνδιαφέρουσαι μελέται ἐδημοσιεύθησαν ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ κλάδου τούτου κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περιόδον. Ἐξ αὐτῶν ἀναφέρομεν:

Α. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ, πρῶην ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, πρῶην προέδρου τοῦ Συνδέσμου τῶν Βιομηχάνων, *Ἡ βιομηχανικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος*, σειρὰν ἄρθρων, δημοσιευθέντων ἐν τῷ «Οἰκονομολόγῳ» τοῦ δεκεμβρίου 1928 καὶ ἰανουαρίου 1929, ἔνθα ἐκθέτει μετ' ἐξόχου διανυσίας τὰ προβλήματα τῆς βιομηχανίας μας καὶ προβαίνει εἰς ὑποδείξεις ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν πολιτικὴν.—Γ. ΧΑΡΙΤΑΚΗ, *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Grèce*, ἐνθ' ἄν. κεφάλ. «Le mouvement industriel en Grèce pendant les années 1915-1925» καὶ τὴν ἐν αὐτῷ ἀναφερομένην πλουσίαν βιβλιογραφίαν, σ. 223-243, ἔνθα διαπιστοὶ τὰς πραγματικὰς προόδους τῆς βιομηχανίας τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία*, Ἀθῆναι, 1927.—Σ. ΚΟΡΩΝΗ, πρῶην ὑπουργοῦ τῆς Συγκοινωνίας, καθηγητοῦ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ, γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Κράτους, γεν. γραμματέως τοῦ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, *Ἐλοήγησον αὐτοῦ—καὶ Γνωμοδότησον τοῦ Συμβουλίου—Περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως τοῦ ἔγχωριου λιγνίτου*, Ἀθῆναι, 1933.—Ξ. ΖΟΛΩΤΑ, *Griechenland auf dem Wege zur Industrialisierung*, Leipzig, 1926, (μεταφρασθὲν ὡσαύτως εἰς τὴν ἑλληνικὴν), ὅστις, ἐξετάζων τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς βιομηχανίας, εὐρίσκει ὅτι αὕτη αὐξάνει συνεχῶς.—Δ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙ, καθηγητοῦ τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, *Αἱ σύγχρονοι τάσεις καὶ ἡ ἐθνικοποίησις*, ἄρθρον δημοσιευθὲν ἐν τῷ παρὰ τοῦ ἰδίου ἐκδιδομένῳ περιοδικῷ «Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν», τ. σεπτεμβρίου 1921, ἔνθα ἀποφαίνεται ἐναντίον τῆς ἐθνικοποιήσεως διὰ τὴν Ἑλλάδα.—Θ. ΚΟΥΤΟΥΠΗ, ἐνθ' ἄν. σ. 587-646.—Δ. Ε. ΠΡΩΤΕΚΑΙΚΟΥ, διευθυντοῦ τμήματος μελετῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, *Greece economic and financial*, London, 1924, σ. 28-33.—Δρος Α. ΑΝΔΡΕΟΥ, ὑπαλλήλου τοῦ Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου, *Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι, 1933, ἔνθα ἀφιερῶι κεφάλαια εἰς τὴν προστατευτικὴν τελωνειακὴν πολιτικὴν καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν εὐνοίας πρὸς τὴν βιομηχανίαν ἐν Ἑλλάδι.—Ν. ΜΙΚΕΛΗ, *Ἡ βιομηχανικὴ μας κίνησις*, Ἀθῆναι, 1925.—Σ. ΚΛΑΔΑ, ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τῆς ὑπηρεσίας Γενικῆς Στατιστικῆς, *Ἡ στατιστικὴ ἐν Ἑλλάδι*, πληροφορίας περὶ τῆς βιομηχανίας, κατὰ τὴν βιομηχανικὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1920 καὶ 1930· βλ. ὡσαύτως σχετικὸν ἄρθρον τοῦ αὐτοῦ ἐν «Πειθαρχία» τῆς 3ης μαΐου 1931.—ΚΑ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ, *Ἡ παραγωγικὴ χρησιμοποίησις τῶν προσφύγων*, ἄρθρον ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν» μαρτίου 1923, βλ. ὡσαύτως κεφ. ἐν σχέσει πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν ἐν τῇ βιομηχανίᾳ.—ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΕΤΗΡΙΣ κλπ. ἐνθ' ἄν. διὰ τὸ 1929 (σ. 146-187), 1930 (σ. 151-199), 1931 (σ. 149-211).—Περὶ βλ. ὡσαύτως τὰ ἐπίσημα δημο-

δυσχέρεια όμως, τὰς ὁποίας ὀφείλει ν' ἀντιμετώπιση αὕτη, εἶναι μεγάλοι, ἐνῶ τουναντίον τὸ στάδιον δράσεως αὐτῆς τυχάνει περιωρισμένον⁽¹⁾, διότι, κατὰ κανόνα, ἀγορὰς καταναλώσεως ἔχει μόνον ἐν τῷ

σιεύματα τῆς ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ (Ἑπουργ. Ἐθν. Οἰκονομίας) καὶ τοῦ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ, ὡς καὶ τινὰς μελέτας δημοσιευθείσας εἰς τὰ «Τεχνικὰ Χρονικά».

Ἡ κυβέρνησις Βενιζέλου (ὑπουργ. Βουρλούμη), τῷ 1929, ἔστρεψε τὴν προσοχὴν τῆς πρὸς τὸν κλάδον τοῦτον ὡσαύτως καὶ διέταξεν ἔρευναν ἐπὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ κλάδου τούτου, ἐνεργηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Ἐμπορίου καὶ Βιομηχανίας τοῦ Ἑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἐκτελεσθεῖσαν δ' ὑπὸ ἐιδικῶν Ἐπιτροπῶν (γενικοὶ εισηγηταὶ οἱ κ. κ. Ν. Μικέλης, Κ. Ἀργυρός, Χρ. Τσεκούρας, Κ. Στεργίου καὶ Ν. Σίδερης).

Ἡ ὡς εἴρηται μελέτη, ἀντληθεῖσα εἰς αὐτὰς ταύτας τὰς πηγὰς καὶ παρουσιάζουσα ὡς ἐκ τούτου ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον, ἐπερατώθη τῷ 1931 καὶ ἐδημοσιεύθη ἐν ἰδίῳ τόμῳ ἐκ 570 σελίδων: ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία, 1931.

(1) Παραθέτομεν δεδομένα τινὰ σχετικὰ μὲ τὴν βιομηχανίαν.

Ἀξία τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων

	Εἰς ἑκατομύρια Δραχμῶν		
	1930	1931	1932
α) μὴ συμπεριλαμβανομένων οἴνου, ἐλαίου καὶ ἀλεύρου:			
ἑγχώριος παραγωγή	6.671	6.079	6.841
εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ	4.297	3.599	2.885
ἔξαγωγή εἰς τὸ ἐξωτερικόν	284	159	196
β) συμπεριλαμβανομένων τῆς παραγωγῆς οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ τῆς εἰσαγωγῆς ἀλεύρου:			
ἑγχώριος παραγωγή	9.249	8.505	10.171
εἰσαγωγή ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ	4.367	3.617	2.891
ἔξαγωγή εἰς τὸ ἐξωτερικόν	646	483	850

Ἐπετα ὁθεν, ὅτι ἡ βιομηχανία ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐσωτερικὴν κατανάλωσιν καὶ ὅτι ἡ παραγωγή αὐτῆς καλύπτει μόνον τὰ $\frac{2}{3}$ περίπου τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας, τοῦ ὑπολοίπου ἱκανοποιουμένου διὰ τῆς εἰσαγωγῆς. Μόνον τὸ $\frac{1}{20}$ τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς τῆς χώρας ἐξάγεται εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

Αἱ πρὸσοδοὶ τῆς βιομηχανίας (ὁμοφώνως ἀναγνωρίζομεναι ἐν ταῖς ἀνωτέρω μελέταις), κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν περίοδον, κατοπτρίζονται ἐν τοῖς ἀκολούθοις ἀριθμοῖς, συμφώνως πρὸς τὰς βιομηχανικὰς ἀπογραφὰς τοῦ 1920 καὶ τοῦ 1930 (συμπεριλαμβανομένης τῆς βιοτεχνίας, ἐξαιρέσει ὁμως τῆς βιομηχανίας τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ ἐλαίου, τῶν ἐπιχειρήσεων μεταφορῶν καὶ

ἑσωτερικῶ τῆς χώρας. Ἴδου οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς δὲν εἶναι ἄφθονα (1).

τινων ἄλλων ἐπιχειρήσεων):

	1920	1930
*Ἐπιχειρήσεις	33.399	66.198
*Ἀπασχολούμενα πρόσωπα	112.363	198.633
Κινητήριος δύναμις Η. Ρ. (ἵπποι)	110.873	359.299

*Ἡτοι, παρατηρεῖται αὐξήσις κατὰ 98 % τῶν ἐπιχειρήσεων, 77 % τοῦ προσωπικοῦ καὶ 330 % τῆς κινητηρίου δυνάμεως· λαμβανομένης ὁμοῦ ὑπ' ὄψει τῆς ἐν τῷ μεταξύ αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ, μόνον ἡ αὐξήσις τῆς κινητηρίου δυνάμεως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς σημαντικῆ.

*Ἡ συγκέντρωσις τῶν βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ὑστερεῖ εἰσέτι. Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται, ἀναλόγως τοῦ ἀπασχολουμένου προσωπικοῦ, κατατάσσονται ὡς ἀκολούθως (συμπεριελήφθησαν καὶ αἱ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ πίνακι παραλειφθεῖσαι ἐπιχειρήσεις).

	*Ἀριθμὸς ἐπιχειρήσεων		*Ἀριθμὸς προσωπικοῦ	
	1920	1930	1920	1930
*Ἐπιχειρήσεις ἀπασχολοῦσαι:				
1 - 5 πρόσωπα	30.958	70.735	84.434	121.601
6 - 25 »	2.365	4.929	28.050	49.603
ἄνω τῶν 25 προσώπων	488	1.039	42.149	107.651
Σύνολον	33.811	76.703	154.633	278.855

Κατὰ συνέπειαν, μόνον τὸ 1 % τῶν ἐπιχειρήσεων ἔχουσι ποιὰν τινα σοβαρότητα (ἀπασχολοῦσαι ὁμοῦ μόνον τὸ 1/3 τοῦ ὅλικοῦ προσωπικοῦ)· πλεόν τῶν 90 % ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς βιοτέχνιας (ἀπασχολοῦντας 2 πρόσωπα κατὰ μέσον ὄρον).

*Ἡ δαπάνη διὰ καισίμους ὕλας (εἰσαγομένους) εἶναι κολοσσιαία.

Τὰ κεφάλαια τῆς βιομηχανίας εἶναι ἀνεπαρκῆ εἰσέτι: ἡ βιομηχανία εἶναι ὑπερ-ἀγαν βεβαρημένη διὰ δανείων.

*Ἐπομένως, παρὰ τὰς σημειωθείσας ἤδη προόδους, ἡ βιομηχανία δὲν ἀνεπτύχθη εἰσέτι μέχρι τοῦ ἐπιθυμητοῦ σημείου.

*Ἴδου ἡ ἐν προκειμένῳ γνώμη τῆς Δημοσιονομικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ (*Ἐκθεσις περὶ τῆς Ἑλλάδος, ἐνθ' ἄν.): «Ἡ βιομηχανία εἶναι νεαρά, ἀσθενῆς καὶ οὐχὶ ἀνεπτυγμένη. Εἶναι ἀκόμη μᾶλλον προημιελῶς ὀργανωμένη, καίτοι δὲ οἱ μὴ εἰδικευμένοι καὶ μὲ χαμηλὰ ἡμερομίσθια ἀμειβόμενοι ἐργάται υπάρχουν ἐν ἀφθονίᾳ, ἡ βιομηχανία πάσχει ἐκ τῆς ἐλλείψεως εἰδικευμένων ἐργατῶν καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως κεφαλαίων ἐκμεταλλεύσεως μὲ λογικὸν τόκον...»

Τὸ Κράτος εὐρέθη, ὡς ἐκ τούτου, εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ παράσῃ εἰς μεγάλην κλίμακα, τελωνειακὴν προστασίαν καὶ φορολογικὰς ἀπαλλαγὰς (διὰ τοὺς ἀμέσους φόρους βλ. ἀνωτ. σ. 62 - 63, σ. 167 - 9, 174 - 184 κλπ.).

(1) Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν ἐν τῇ προσηγουμένῃ σημειώσει ἐκτεθέντων, ἡ βιομηχανία δὲν παρουσιάζει σοβαρὰν φοροδοτικὴν ἰκανότητα. Ἄλλωστε, αἱ ὅποσδήποτε σοβαρὰ ἐπιχειρήσεις μετετρέψθησαν ἤδη εἰς ἀνώνυμους ἑταιρείας καὶ ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον φορολογίας ἐν τῇ κατηγορίᾳ Γ, οὐχὶ δ' ἐν τῇ παραούσῃ.

Αἱ βιομηχαναίαι ἐξορυξέως πορουσιάζουσι μεγάλην πτώσιν, ἰδίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη τῆς κρίσεως (¹).

Τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον (²) εἶναι ἐπίσης κατατετημημένον ὡς καὶ τὸ εἰσαγωγικόν.

Πρὸς ὑπολογισμὸν τοῦ κέρδους κατὰ προσέγγισιν, θὰ παραδεχθῶμεν ὡς ποσοστὸν κέρδους 10 %· τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς συντελεστάς, τοὺς προβλεπομένους διὰ τὴν ἐπὶ τῇ βάσει ἀκαθαρίστων ἐσόδων ἐπιβολὴν τοῦ φόρου (ἀνωτ. σ. 200 σημ. 3) ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, ἐνθ' ἀν. σ. 565-566, γίνεται δεκτὸν ὅτι τὰ 35 % τῆς ἀξίας τῆς παραγωγῆς ἀποτελοῦσι τὸ ἐκ τοῦ κλάδου τούτου ἐθνικὸν εἰσόδημα, συμπεριλαμβανομένων ὡσαύτως τῶν ἡμερομισθίων καὶ μισθῶν ἐν γένει· δεχόμενοι, ὅθεν, 10 % ὡς καθαρὸν κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως, δὲν ὑπολογίζομεν τοῦτο χαμηλόν.

Κατὰ συνέπειαν, ὑπολογίζοντες κέρδος ἐκ 10 % ἐπὶ τῆς μέσης παραγωγῆς ἕξ 6,5 δισεκατομμυρίων δραχμῶν καὶ ἐκπίπτοντες ποσόν τι ὡς ἀναλογοῦν εἰς τὰς ἀνωτέρω εἰρημίας (φορολογουμένας ἐν τῇ κατηγορίᾳ Γ ἢ πλήρως ἀπαλλασσομένας δυνάμει συμβάσεως μετὰ τοῦ Κράτους), θὰ ἔχωμεν φορολογητὸν κέρδος ἐν τῇ παρούσῃ κατηγορίᾳ (Φ. Κ. Π. κατηγορία Δ καὶ γενικῶ φέρῳ ἐπιτηδεύματος) 500 ἑκατ. δραχμῶν περίπου.

(¹) Ἡ παραγωγή αὐτῶν, κατὰ τὴν Οἰκονομικὴν Ἐπετηρίδα τοῦ 1931, ἐνθ' ἀν. σ. 214 καὶ τὴν Γενικὴν Στατιστικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Κράτους, ἔχει ὡς ἑξῆς:

	Ἑκατ. τόννων	Ἑκατ. δραχμῶν
1929	897	341
1930	858	292

Ὁ γαιάνθραξ (λιγνίτης) ἀντιπροσωπεύεται ἐν τῷ ποσῷ τούτῳ διὰ 30-40 ἑκατ. δρχ., ἐνθ' ἡ εἰσαγωγή καυσίμων ὑλῶν ἀνέρχεται εἰς 622 ἑκατ. δρχ. τῷ 1930 καὶ εἰς 541 τῷ 1931. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὁ νόμος παρέσχεν εἰς ἐπιχειρήσεις ἐκμεταλλεύσεως λιγνιτωρυχείων ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τοῦ φόρου (περὶ τῶν ληπτέων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν μέτρων πρβλ. Σ. ΚΟΡΩΝΗ - ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, ἐνθ' ἀν. καὶ τὴν πλουσίαν ἐν αὐτῷ βιβλιογραφίαν).

Τὸ πλεῖστον τῶν προϊόντων μεταλλείων ἐξάγεται εἰς τὴν ἄλλοδαπὴν καὶ, κατὰ συνέπειαν, φορολογεῖται ἐλαφρῶς.

Ὁ κλάδος, ὅθεν οὗτος δὲν παρουσιάζει σοβαρὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν φορολογίαν τῆς παρούσης κατηγορίας (φ. κατηγ. Δ καὶ γεν. φόρον ἐπιτηδεύματος).

(²) Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐμπορίῳ θὰ περιλάβωμεν:

α) Τὸ ἐμπόριον τῶν ἐγχωρίων βιομηχανικῶν προϊόντων (πώλησιν παρὰ τῶν ἐμπόρων μεταπωλούντων ἢ πώλησιν παρ' αὐτῶν τούτων τῶν βιομηχάνων εἰς τοὺς καταναλωτάς), ὑπολογιζομένον (ἀνωτ. σ. 211 σημ. 1) εἰς 6,5 δισεκατομ. δραχμῶν.

β) Τὸ ἐμπόριον τῶν εἰσαγομένων προϊόντων (πώλησιν ὑπὸ τῶν ἐμπόρων μεταπωλούντων ἢ πώλησιν παρ' αὐτῶν τούτων τῶν εἰσαγωγέων εἰς τοὺς καταναλωτάς) ἀξίας 12 δισεκατομ. δρχ. (ἀνωτ. σ. 205 σημ. 1 ἀξία εἰσαγωγῆς πλέον δασμοῦ, δαπανῶν εἰσαγωγῆς κλπ.)

γ) Τὸ ἐμπόριον τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῆς χώρας ἐν προκειμένῳ,

“Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιχειρήσεις μεταφορῶν, φωτισμοῦ κλπ., αὐταὶ διευθύνονται εἴτε ὑπὸ τοῦ Κράτους, εἴτε ὑπὸ προνομιούχων ἐταιρειῶν ἀπαλλασσομένων παντὸς φόρου· ὁ φόρος ἐπιβύλλεται ὅθεν μόνον ἐπὶ μικρῶν ἐπιχειρήσεων ἢ ἐταιρειῶν τινῶν, τῶν ὁποίων τὰ κέρδη εἶναι ἐλάχιστα.

Αἱ τράπεζαι καὶ αἱ ἀσφάλειαι εὐρίσκονται εἰς χεῖρας τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως, μολοντί ὑπάρχουσι καὶ τοιαῦται μικραί, ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ των (¹).

ὑπολογίζομεν, ὅτι κατ’ ἐλάχιστον ὄρον τὸ ἥμισυ τῆς παραγωγῆς ἀντιπροσωπεύει ἢ ἀξία τῶν ἐξαγομένων προϊόντων, τῶν ὑπὸ τῶν ἰδίων παραγωγῶν καταναλισκομένων προϊόντων καὶ τοῦ εἰς φύλλα πωλουμένου καπνοῦ· δεδομένου ὅτι ἡ μέση παραγωγή (20 δισεκατομ. τῷ 1928, ἀν. σ. 90 μόνον 13 δισεκ. ὅμως τῷ 1932) ἀνέρχεται εἰς 16 δισεκατομ., δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐμπορεύματα μέσης ἀξίας 7 μέχρις 8 δισεκατομ. δρχ. περιλαμβάνονται εἰς τὸ ἐν τῇ παρουσίᾳ κατηγορίᾳ φορολογούμενον ἐμπόριον.

Διὰ τὸν ὑπολογισμόν τοῦ κέρδους, θὰ παραδεχθῶμεν ποσοστὸν 12%, ὅπερ ὅμως δυνατὸν νὰ εἶναι ὑπερβολικόν. Συμφώνως πρὸς μελέτην τοῦ Ἄνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου, ἡ μεταξὺ τῶν τιμῶν χονδρικῆς πωλήσεως καὶ τῶν τοιούτων λιανικῆς πωλήσεως διαφορά (διὰ τὸν ὑπολογισμόν τῶν σχετικῶν τιμαρίθμων), διὰ τὰ εἶδη τροφίμων, εἶναι κατὰ μέσον ὄρον 15%· κατὰ τὰ δεδομένα τοῦ ἐλέγχου τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ ἐνεργηθέντος ὑπὸ τῆς Β’. Οἰκον. Ἐφορίας Ἀθηνῶν, μόνον τὸ 1/3 τοῦ ἀκαθαρίστου κέρδους ἀποτελεῖ τὸ καθαρὸν τοιοῦτο κατὰ μέσον ὄρον· μετ’ ἐκπτώσεων ὅθεν τοῦ κόστους τῶν διαμέσεων—μεταξὺ τῶν δύο ἐμπορίων—ὑπηρεσιῶν, ὡς καὶ τῶν γενικῶν αὐτῶν ἐξόδων, δὲν πρέπει νὰ δεχθῶμεν καθαρὸν κέρδος ἀνώτερον τοῦ 5%· ἐπειδὴ ὅμως εἰς ἄλλα εἶδη ὁ μέσος ὄρος εἶναι ὑψηλότερος, θὰ παραδεχθῶμεν ὡς μέσον ποσοστὸν 12%.

Κατὰ συνέπειαν, ἐπὶ συνόλου ἐμπορευμάτων ἀξίας (6,5 + 12 + 7,5) 26 δισεκατ., τὸ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον πραγματοποιεῖ, πρὸς 12%, σύνολον κερδῶν ἐκ 3,1 δισεκατ. δραχμῶν· ἐκπιπτομένου ποσοῦ τινος διὰ τὰς ἡμεδαπὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας, δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν τὰ κέρδη τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, ἀποτελοῦντα φορολογητέαν ὕλην ἐν τῇ παρουσίᾳ κατηγορίᾳ (κατηγ. Α καὶ γεν. φόρῳ ἐπιτηδεύματος), εἰς 3 δισεκατομ. δραχμῶν περίπου.

(¹) Διὰ τὰς τραπεζάς, βλ. ἀνωτέρω ἐν σ. 159 σημ. 1 παρατιθέμενα στοιχεία, καὶ *Οἰκονομικὴν Ἐπετηρίδα κλπ.* διὰ τὸ 1930, 1931, 1932, εἰς τὰς μνημονευθείσας σελίδας.

Πολύτιμοι πληροφορίαι εὐρίσκονται εἰς τὰς *Ἐκθέσεις* πρὸς τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῶν μετόχων: τῆς *Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος* ὑπὸ τῶν κ. κ. Α. ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ (1930) καὶ Ε. ΤΣΟΥΔΕΡΟΥ (1931 σ. 24-28, 1932 σ. L ἕως LI, περιέχουσιν ὡσαύτως πληροφoρίας δι’ ὅλας τὰς τραπεζάς)· τῆς *Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος* ὑπὸ τοῦ κ. Ι. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΥ (1931 καὶ 1932)· τῆς *Τραπεζῆς Ἀθηνῶν* (1931 καὶ 1932)· τῆς *Λαϊκῆς Τραπεζῆς* (1931 καὶ 1932)· ὡσαύτως ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κ. Μ. Σ. ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ, *The National Bank of*

Ἔπεται, ὅθεν, ὅτι αἱ περιπτώσεις πραγματοποιήσεως μεγάλων κερδῶν εἶναι σπάνιαι (1). Ἐπὶ πλέον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ

Greece, a History of the Financial and Economic Evolution of Greece, Athens, 1924.

Πρβλ. ὡσαύτως Α. ΣΠΟΥΡΓΙΤΗ, Καθηγητοῦ ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, *Τραπεζικὰ—Συναλλαγματικά καὶ διάφορα Μελετήματα*, Ἀθῆναι, 1928, βιβλ. I σ. 1-398, ἐνθα οὗτος ἐξετάζει κατὰ βάθος, ἀπὸ ἱστορικῆς, θεωρητικῆς καὶ συγκριτικῆς ἀπόψεως, τὰ τραπεζικὰ ζητήματα, μὲ κριτικὴν ἀνάλυσιν τῶν ἐν Ἑλλάδι συνθηκῶν.—Δ. ΠΡΩΤΕΚΑΙΚΟΥ, ἐνθ. ἀν. σ. 45 ἐπ.—Βλ. στοιχεῖά τινα ἐν: *La Grèce économique et financière*, εἰδικὸν τεῦχος τῆς «Revue des Balkans» Paris, 1923, σ. 9 καὶ 21.—Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, *Αἱ ἀνόννμοι ἐταιρεῖαι*, ἐνθ' ἀν. σ. 47-55.—Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Les banques en Grèce*, ἄρθρον ἐν τῷ περιοδικῷ «La vie technique et industrielle» τῶν Παρισίων, εἰδικῷ τεύχει διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἰούλιος 1927.

Δεδομένου ὅμως ὅτι αἱ τράπεζαι ἔχουσι συνταθῆ ὑπὸ μορφὴν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, μόνον αἱ ἀλλοδαπαὶ ἐταιρεῖαι φορολογοῦνται ἐν τῇ παρούσῃ κατηγορίᾳ Δ. Ἐπομένως τ' ἀποτελοῦντα ἀντικείμενον φορολογίας κέρδη δὲν εἶναι σημαντικά.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀσφαλιστικὰς ἐταιρεῖας, ἀναφέρομεν, ὅτι τὸ σύνολον τῶν καταβληθέντων ἀσφαλιστῶν ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι συνταχθέντων συμβολαίων ἀνῆρχετο, τῷ 1928 (βλ. στατιστικὴν τῆς Διευθύνσεως Ἀμέσων Φόρων) εἰς:

α) κλάδου πυρός, ἀσφάλιστρα	περίπου	170	ἑκατ.	δρχ.
β) » ζωῆς,	»	100	»	»
γ) λοιπῶν κινδύνων,	»	60	»	»
Σύνολον	»	330	»	»

Αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται εὐρίσκονται κυρίως εἰς χεῖρας ἀλλοδαπῶν ἐταιρειῶν, φορολογουμένων ἐν τῇ παρούσῃ κατηγορίᾳ, τὰ πραγματοποιούμενα ὅμως κέρδη εἶναι ἀσημαντα.

(1) Θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον νὰ καταστρώσωμεν περίληψιν τῶν κερδῶν, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὴν φορολογητέαν ὕλην ἐν τῇ παρούσῃ κατηγορίᾳ (φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων κατηγορίας Δ καὶ φόρος ἐπιτηδεύματος). Βεβαίως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ στατιστικὴν τῶν εἰσοδημάτων κατηγορίας, ἥτις, εἰς ἀπάσας τὰς χώρας, παρουσιάζει μεγάλην φορολογικὴν διαφυσγὴν. Ἐλλείπει ἀναλυτικότερον στοιχείων, ἐπεχειρήσαμεν τοὺς ἀναφερθέντας ἤδη ὑπολογισμούς, τοὺς ὁποίους ἀνακεφαλαιοῦμεν ἐνταῦθα:

α) Ἐξωτερικὸν ἐμπόριον (ἀνωτ. σ. 205 σημ. 1)	500	ἑκατ.	δρχ.
β) Βιομηχανία (ἀνωτ. σ. 212 σημ. 1)	500	»	»
γ) Ἐσωτερικὸν ἐμπόριον (ἀνωτ. σ. 213 σημ. 2)	3.000	»	»
δ) Λοιποὶ κλάδοι: τράπεζαι, ἀσφάλειαι, μεταφοραὶ (πλὴν τῆς ναυτιλίας, τῶν σιδηροδρόμων καὶ τῶν προνομιούχων ἐπιχειρήσεων), μεσάζουσαι ὑπηρεσίαι, τουρισμὸς κλπ., μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἡμεδαπῶν ἀωνύμων ἐταιρειῶν, περίπου	1.000	»	»
Σύνολον	5.000	»	»

Ἦτοι (μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἡμεδαπῶν ἀωνύμων ἐταιρειῶν, τῶν ἐπιχειρήσεων ἐμπορίας καπνοῦ εἰς φύλλα, τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας, τῶν σιδηροδρόμων καὶ τῶν προνομιούχων ἐπιχειρήσεων), τὸ σύνολον τῶν κερδῶν, ἅτινα ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον τῆς παρούσης κατηγορίας (φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων κατηγορίας Δ καὶ γενικοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος) δύναται κατὰ προσέγγισιν νὰ ὑπο-

γεγονότος, ὅτι ἡ ἡμεδαπὴ ἀνώνυμος εἰταιρεία φορολογεῖται, οὐχὶ ἐν τῇ παρούσῃ κατηγορίᾳ ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν καθαρῶν αὐτῆς κερδῶν, ἀλλ' ἐν τῇ κατηγορίᾳ Γ, καθίσταται ἐμφανές, ὅτι τὰ ὑψηλὰ εἰσοδήματα ⁽¹⁾, ἀκόμη δὲ καὶ μέρος τῶν μεσαίων τοιούτων, δὲν ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον φορολογίας ἐν τῇ παρούσῃ κατηγορίᾳ.

λογισθῆ εἰς 5 δισεκατομμύρια δραχμῶν.

¹ Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία τῆς χώρας φορολογεῖται ἐπὶ μέσον τεκμαρτοῦ ἐορσίου εἰσοδήματος ἐκ 50 ἑκατομ. δραχ. (ἀνωτ. σ. 208, σημ. 2).

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἐμπορίας καπνοῦ εἰς φύλλα (ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον καὶ ἐσωτερικὸν ἐμπόριον) φορολογοῦνται ἐπὶ ἐτησίῳ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος ἐξ 100 ἑκατομ. δραχ.) κατὰ προσέγγισιν ὑπολογιζομένου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀποδόσεως τοῦ φόρου).

⁽¹⁾ Οἱ ἀκόλουθοι πίνακες τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡῶΝ δίδουσιν ιδέαν τινὰ περὶ τῶν εἰσοδημάτων τούτων :

α) Στατιστικοὶ πίνακες τοῦ **Φόρου τῆς Κατηγορίας Δ**

(ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων)

I Πίναξ. Φορολογούμενοι κατ' ἐπίπεδον εἰσοδήματος· εἰσοδήματα αὐτῶν.

Ἐπίπεδον εἰσοδήματος	Ἔτος 1927 - 28		Ἔτος 1930 - 31	
	Ἀριθμὸς φορολογουμένων	Ὀλικὸν εἰσόδημα αὐτῶν (ἑκατομ. δραχ.)	Ἀριθμὸς φορολογουμένων	Ὀλικὸν εἰσόδημα αὐτῶν (ἑκατομ. δραχ.)
150.000 — 175.000	68	0.9	47	0.6
175.000 — 200.000	118	0.4	67	2.5
200.000 — 250.000	275	20.6	155	11.6
250.000 — 300.000	137	17.1	119	14.9
300.000 — 400.000	148	29.1	128	23.8
400.000 — 500.000	54	15.1	54	15.3
500.000 — 750.000	58	27.5	37	15.8
750.000 — 1.000.000	17	12.7	10	7.1
1.000.000 — 1.500.000	11	11.1	2	2.2
1.500.000 — 2.000.000	5	7.2	4	6.2
2.000.000 — 3.000.000	2	4.2	—	—
3.000.000 — 5.000.000	—	—	1	4.1
5.000.000 — καὶ ἄνω	2	15.7	—	—
	895	165.6	624	104.1
Τμῆμα τοῦ εἰσοδήματος ὑποβαλλόμενον εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος		130.1		77.9
Σύνολον εἰσοδημάτων . .		295.7		182.—

¹ Ἦτοι, ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τούτων, τὰ 130,1 ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὸ 1927 - 28 καὶ τὰ 77,9 διὰ τὸ 1930 - 31 ὑπέχθησαν εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, ὡς ἀντιπροσωπεύοντα τὸ κάτω τῶν 150.000 δραχ. τμῆμα τοῦ εἰσοδήματος κατὰ φορολογούμενον, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπον ὑπέχθη εἰς τὸν φόρον καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Δ.

Τούτο ἐξηγεῖ τὴν μικρὰν ἀπόδοσιν τῶν φόρων ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν

II Πίναξ. Φορολογούμενοι ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, 1930 - 31*

ΠΟΛΕΙΣ	Ἀριθμὸς φορολογουμένων κατ' ἐπίπεδον εισοδήματος											Σύνολον φορολογουμένων	
	ἀπὸ 150.000 - 175.000	175.000 - 200.000	200.000 - 250.000	250.000 - 300.000	300.000 - 400.000	400.000 - 500.000	500.000 - 750.000	750.000 - 1.000.000	1.000.000 - 1.500.000	1.500.000 - 2.000.000	2.000.000 - 3.000.000		Ἄνω τῶν 3.000.000
Ἀθῆναι, Πειραιεύς, } Θεσ/νίκη, Πάτραι } 25.000 μέχρι 50.000 κατ.	47	64	130	88	59	34	27	8	2	1	—	—	460
Κάτω τῶν 25.000 κα- τοίκων	—	2	13	17	45	15	1	—	—	2	—	1	96
Σύνολον	47	67	155	119	128	54	37	10	1	4	—	1	624

III Πίναξ. Ἀλλοδαπαὶ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι (*): ἀριθμὸς καὶ εισοδήματα.

Ἐπίπεδον εισοδήματος	Ἔτος 1927 - 28		Ἔτος 1930 - 31	
	Ἀριθμὸς ἑταιρειῶν	Ὀλικὸν εισόδημα αὐτῶν (ἑκατ. δρχ.)	Ἀριθμὸς ἑταιρειῶν	Ὀλικὸν εισόδημα αὐτῶν (ἑκατ. δρχ.)
μέχρις 100.000	32	0.7	14	0.4
100.000 — 150.000	6	0.7	3	0.4
150.000 — 200.000	9	1.5	2	0.3
200.000 — 300.000	6	1.5	1	0.3
300.000 — 400.000	6	2.1	2	0.7
400.000 — 500.000	4	1.8	3	1.4
500.000 — 750.000	7	4.4	4	2.4
750.000 — 1.000.000	4	3.3	1	0.9
1.000.000 — 1.500.000	10	12.2	4	4.7
1.500.000 — 2.000.000	5	8.8	1	1.6
2.000.000 — 3.000.000	4	9.1	3	6.9
3.000.000 — 5.000.000	2	7.8	1	3.1
5.000.000 — 7.500.000	—	—	1	6.3
7.500.000 — 10.000.000	—	—	1	8.5
πέραν τῶν 10.000.000	3	57.6	—	—
Ε. Σ. Σ. Δ. Ρωσσίας	87	111.5	41	37.8
Γενικὸν σύνολον . . .		21.-		22.-
		132.5		59.8

(*) Συμπεριλαμβάνονται ὡσαύτως καὶ οἱ ἀριθμοί, οἱ ἀφορῶντες τὰς

καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς καὶ τὴν ἔλλειψιν πάσης πιθανό-
μετὰ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας δοσοληψίας, προστεθέντες εἰς τὸ τέλος.

β) Στατιστικοὶ πίνακες τοῦ **Φόρου Ἐπιτηδεύματος**, τῇ 31ῃ μαρτίου 1931

I Πίναξ. Ἄριθμὸς φορολογουμένων κατὰ κλάσιν τεκμαρτὰ αὐτῶν εἰσοδήματα
φόρος ὑπὲρ τοῦ Κράτους (*).

Κλάσις	Ἄριθμὸς φορολο- γούμενων (**)	Τεκμαρτὸν εἰσόδημα (***)		Κρατικὸς φόρος (κύριος καὶ πρόσθετα ποσοστὰ)	
		Διὰ τὴν κλάσιν	Διὰ τὸ σύνολον τῶν φορολογου- μένων τῆς κλά- σεως	Κατὰ φο- ρολογου- μενον	Διὰ τὸ σύν- ολον τῶν φο- ρολογου- μένων
		(Δεχ.)	(Δεχ.)	(Δεχ.)	(Δεχ.)
$\frac{1}{2}$ τῆς 1ης	24.281	3.500	84.983.500	52	1.262.612
1η	72.489	7.000	507.423.000	104	7.538.856
$\frac{1}{2}$ τῆς 2ας	2.952	9.750	28.782.000	104	307.008
2α	35.495	12.500	443.687.500	208	7.382.960
$\frac{1}{2}$ τῆς 3ης	8.334	15.000	125.010.000	156	1.300.104
3η	38.100	17.000	666.750.000	312	11.872.200
$\frac{1}{4}$ τῆς 4ης	24.939	20.000	498.780.000	312	7.780.968
4η	51.719	22.500	1.163.677.500	624	32.272.656
4 »	24.371	27.500	670.202.500	1.036	25.248.356
6 »	11.206	32.500	364.195.000	1.872	20.977.632
7 »	5.331	37.500	199.912.500	2.808	14.969.448
8 »	3.246	42.500	137.955.900	3.744	12.153.024
9 »	1.714	47.500	81.415.000	4.680	8.021.520
10 »	1.486	52.500	78.015.000	5.616	8.345.376
11 »	635	57.500	36.512.500	6.552	4.160.520
12 »	837	62.500	52.312.500	7.428	6.217.236
13 »	371	67.500	25.042.500	8.424	3.125.304
14 »	484	72.500	35.090.000	9.360	4.530.240
15 »	438	77.500	33.945.000	10.400	4.555.200
16 »	325	87.500	28.437.500	11.960	3.887.000
17 »	244	97.500	23.790.000	13.520	3.298.880
18 »	277	107.500	29.777.500	15.080	4.177.160
19 »	128	117.500	15.040.400	16.640	2.129.920
20 »	190	127.500	24.225.000	18.200	3.458.000
21 »	34	137.500	4.675.000	19.760	671.840
22 »	615	147.500	90.712.500	21.320	13.111.800
	310.241	—	5.450.348.500	—	212.770.820

(*) Ὁ πίναξ οὗτος δὲν περιλαμβάνει τὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας, τὰς ἐπιχειρήσεις ἐμπορίας καπνοῦ εἰς φύλλα, τὴν ἑλληνικὴν ναυτιλίαν καὶ τοὺς ἀρχιτέκτονας καὶ μηχανικοὺς. Εἶναι κοινὸς διὰ τε τὰς ἐμπορικὰς ἢ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ διὰ τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα.

(**) Κατ' ἄλλα στατιστικὰ δεδομένα, οἱ φορολογούμενοι τῶν ἐλευθε-

τητος σημαντικῆς αὐξήσεως τῆς συμβολῆς αὐτῶν εἰς τὸν προϋπολο-

ρίων ἐπαγγελμάτων, οἱ περιλαμβανόμενοι εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ἀνέρχονται περίπου εἰς 10.000.

(***) Ὅσον ἀφορᾷ τὰ εἰσοδήματα, δὲν ὑπάρχει ἰδιαιτέρα στατιστικὴ διὰ τ' ἀνήκοντα εἰς τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα· δεδομένου ὅμως ὅτι οἱ φορολογούμενοι οὗτοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατατάσσονται εἰς τὰς κατωτέρας καὶ τὰς μέσας κλάσεις, δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν τὰ εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος ὑπαγόμενα εἰσοδήματα τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων ὡς ἀνερχόμενα εἰς 650 ἑκατομ. δραχ., τοῦ ὑπολοίπου ἐκ 4.800 ἑκατ. δραχ. αποτελοῦντος τὰ εἰσοδήματα τῶν εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος ὑπαγομένων ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

II Πίναξ. Φορολογούμενοι κατὰ κλάσιν καὶ πληθυσμὸν πόλεως,
τῆ 31ῃ μαρτίου 1931.

Κλάσις	Πόλεις ἔνω τῶν 25.000 κατοίκων (φορολογούμενοι)	Πόλεις μεταξὺ 10.000 καὶ 25.000 κατοίκων (φορολογούμενοι)	Πόλεις μεταξὺ 5.000 καὶ 10.000 κατοίκων (φορολογούμενοι)	Κάτω τῶν 5.000 κατοίκων (φορολογούμενοι)	Σύνολον φορολογουμένων
$\frac{1}{2}$ τῆς 1ης	298	254	337	23.392	24.281
1η	619	425	2.377	71.965	75.386
2α	1.104	1.074	3.769	29.548	35.495
$\frac{1}{2}$ τῆς 3ης	2.201	4.920	555	710	8.389
3η	34.194	9.942	3.865	15.040	63.039
4 >	88.639	4.817	1.731	6.532	51.719
5 >	17.040	3.031	1.028	3.272	24.371
6 >	8.222	1.289	453	1.242	11.206
7 >	4.129	564	203	435	5.331
8 >	2.633	302	106	205	3.246
9 >	1.415	150	42	107	1.714
10 >	1.290	106	26	64	1.486
11 >	544	53	9	29	635
12 >	735	56	15	31	837
13 >	329	21	5	16	371
14 >	420	32	9	23	484
15 >	387	35	4	12	438
16 >	289	19	6	11	325
17 >	226	2	1	15	244
18 >	248	7	4	18	277
19 >	119	4	—	5	128
20 >	173	6	2	9	190
21 >	29	2	—	3	34
22 >	72	23	7	13	615
	115.858	27.134	14.552	162.697	310.241

γισμόν (¹).

Γενικαί παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν στοιχείων τοῦ κέρδους ἐπιχειρήσεως ἐν Ἑλλάδι.—Θὰ ἦτο ἄσκοπον νὰ προβῶμεν εἰς ἀνάλυσιν τῶν στοιχείων τοῦ κέρδους τοῦ ἐπιχειρηματίου (²), ἅτινα καθιστῶσι τὸ εἰσόδημα τοῦτο διάφορον τῶν ἑτέρας φύσεως τοιούτων. Δέον ὅμως νὰ σημειώσωμεν ὠρισμένας εἰδικὰς διὰ τὴν Ἑλλάδα συνθήκας.

Τὸ εἰσόδημα τοῦτο εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα συμπράξεως τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας. Ἐνῶ ὅμως ἐν τῇ γεωργικῇ ἐκμεταλλεύσει τὸ κεφάλαιον ὑπόκειται εἰς βραδυτάτην καὶ ἐλαχίστην ἀλλοίωσιν, τουναντίον ἐν τῇ βιομηχανικῇ ἐκμεταλλεύσει τὸ κεφάλαιον ὄχι μόνον ὑφίσταται φθορὰν ταχυτέραν, ἀλλ' εἶναι ἐπιπροσθέτως ἐκτεθειμένον εἰς τὸν κίνδυνον ν' ἀποβῆ τελείως ἄχρηστον συνεπεία νέων ἐφευρέσεων ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ. Κατὰ συνέπειαν, τὸ ζήτημα τῆς ἀποσβέσεως εἶναι ζωτικώτατον διὰ τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, δέον δὲ ἢ ἀπόσβεις αὐτὴ νὰ ὑπολογίζεται τόσον ἐπὶ τῶν ἀκίνητοποιημένων κεφαλαίων ὅσον καὶ ἐπὶ τῶν κεφαλαίων κινήσεως. Ὅλος ἰδιαίτερος, ὅσον ἀφορᾷ τὰς φθαρείσας ἢ τὰς συνεπεία ἐφευρέσεων καταστάσας ἀχρήστους μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις καὶ ἐργαλεῖα, δεδομένου ὅτι τὸ κεφάλαιον οὐδέποτε πρέπει νὰ φορολογηται, δέον νὰ γίνηται πλήρης ἀπόσβεις τῆς οὕτως ἐπελθούσης μειώσεως, τοῦθ' ὅπερ, κατὰ φυσικὴν συνέπειαν, θέλει ἐλαττώσει τὸ κέρδος τῆς ἐπιχειρήσεως.

Αἱ γενικαὶ αὗται παρατηρήσεις ἔχουσιν ὅλως ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα διὰ τὴν Ἑλλάδα (³). Λόγῳ τῆς προπολεμικῆς οἰκονομικῆς καχεξίας, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὸ μεταπολεμικὸν προστατευτικὸν καθεστῶς,

(¹) Ἀνακεφαλαιοῦντες τοὺς εἰς τοὺς προηγουμένους πίνακας παρεχομένους ἀριθμούς, ἔχομεν τὰ ἑξῆς φορολογούμενα εἰσοδήματα:

Πίναξ I	τοῦ φόρου τῆς κατηγορίας Δ,	εἰσοδήματα	104	ἐκ. δρχ.
» II	» » »	» » »	60	» »
» III	» » τοῦ ἐπιτηδευμάτος,	»	4.800	» »
Σύνολον . .			4.964	» »

Ἐπομένως, τὸ σύνολον τῶν φορολογουμένων κερδῶν ἀνέρχεται εἰς 4.900 ἐκατ. δρχ. περίπου· ἐὰν ἢ παρ' ἡμῶν ἐκτίμησις (ἀνωτ. σ. 215 σημ. 1) τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος εἰς 5 δισεκατ. δρχ. δὲν ἀπέχη πολὺ τῆς πραγματικότητος, ἢ ἐν τῇ παρουσίᾳ κατηγορίας φορολογικῆ διαφυγῆ δὲν εἶναι σημαντικὴ.

(²) Πρβλ. τὴν βιβλιογραφίαν, τὴν ἀναφερομένην ἐν σ. 91-97, 151-2 σημ. 1 καὶ σ. 203· πρβλ. ὡσαύτως σκέψεις τινὰς περὶ Ἑλλάδος ἐν Α. ΣΠΟΥΡΓΙΤΗ, ἐνθ' ἀν. καὶ Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, Ἡ φορολογία τῶν καθαρῶν προσόδων, ἐνθ' ἀν. σ. 205-255.

(³) Πρβλ. πρὸ πάντων τὰς παρατηρήσεις τοῦ κ. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ, ἐνθ' ἀν.

ἔλλειψει εὐρύτητος μέσων, ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία ἔχει ἐγκαταστάσεις κατὰ μέγα μέρος πεπαιτωμένης καὶ ἡλαττωμένης παραγωγικότητος. Ἐπὶ πλεόν, δεδομένου ὅτι ὁ Ἕλλην ἐργάτης στερεῖται τῆς μορφώσεως καὶ τῆς δεξιότητος τῶν συναδέλφων του ἄλλων, πλεόν πεπολιτισμένων, χωρῶν, ἡ μείωσις τῆς ἀξίας τοῦ κεφαλαίου ἐπέρχεται ταχύτερον. Βιομηχανικὸς πληθωρισμὸς, παρατηρηθεὶς μετὰ τὸν πόλεμον ὑπὸ τὴν ὄθησιν τοῦ προστατευτισμοῦ καὶ ἐσφαλμένης ἐκτιμήσεως τῆς πρὸς κατανάλωσιν ἱκανότητος τοῦ πληθυσμοῦ, προκάλεσε πτωχεύσεις, αἵτινες ἔσχον ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐκποίησιν ἐγκαταστάσεων τινῶν εἰς χαμηλὰς τιμὰς, ἐνίοτε κάτω τοῦ $\frac{1}{5}$ τῆς ἀξίας των. Οἱ λόγοι οὗτοι καθιστῶσι λίαν ἐπιφυλακτικὸν τὸν βιομήχανον, ὅστις, ὡς γνωστόν, ἀσκεῖ ἐπιχείρησιν μακρᾶς πνοῆς καὶ βραδείας ἀποδόσεως.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἐσχάτως οἱ περιορισμοὶ τῶν εἰσαγωγῶν καὶ τοῦ συναλλάγματος ἔδωκαν νέαν ὄθησιν εἰς τὴν βιομηχανίαν, δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἐπαναπαυθῶμεν ἐπὶ ἐκτάκτων καὶ παροδικῶν γεγονότων (¹).

Τὸ Δημόσιον, ὅθεν, ὀφείλει νὰ μὴ παρίδῃ τὴν ἀνάγκην τῆς βιομηχανίας πρὸς διενέργειαν σοβαρῶν ἀποσβέσεων (²).

Τὸ στοιχεῖον τοῦ κινδύνου, ὡσαύτως, παρουσιάζεται ἐνταῦθα ὑπὸ διαφόρους μορφὰς καὶ ἔχει σοβαρωτέραν σημασίαν. Δέον κατὰ πρῶτον λόγον, νὰ ὑπομνησθῇ, ὅτι ἡ πτώσις τῶν τιμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τῶν προϊόντων τῆς ἐμπορικῆς ἢ βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως θίγει, ἀμέσως καὶ κατὰ λόγον τῆς σπουδαιότητος τῆς ὑποτιμήσεως, αὐτὸ τοῦτο τὸ κεφάλαιον, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἐν μεγίστῃ ἀναλογία ἐκ τοιούτων στοιχείων. Τουναντίον, εἰς τὰς γεωργικὰς ἐπιχειρήσεις, ἡ πτώσις τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων, ἀποτελοῦσα συνήθως ἀπλὴν μείωσιν εἰσοδήματος, δὲν ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, εἰμὴ μόνον κατ' ἀντανάκλασιν καὶ κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου οἰκονομικῆς ἰσορροπίας (³).

Κατὰ δεύτερον λόγον, αἱ σχέσεις ἐνοχικοῦ (καὶ προσωπικοῦ ἐν γένει) δικαίου, αἵτινες εἶναι σπουδαιόταται ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ἀποτελοῦσι στοιχεῖον ἀσταθείας τοῦ κεφαλαίου, λόγῳ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἀξία

(¹) Πρβλ. δεδομένα καὶ παρατηρήσεις ἐν σ. 210-212.

(²) Παρὰ τοῦ ὑφυπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Β. Δεληγιάννη εἶχεν ὀρισθῆ ἐπιτροπή, τῷ 1930, πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος καὶ καθορισμὸν κανόνων ὑπολογισμοῦ τῶν ἀποσβέσεων. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, ἀποτελουμένη ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἀντιπροσώπων τῶν βιομηχάνων καὶ ἄλλων τεχνικῶν, ὑπέβαλε τὴν ἐκθεσίαν της, ἐμφορουμένην ὑπὸ εὐρυτάτων ἀντιλήψεων. Ἄτυχῶς ὅμως, οὐδὲν περαιτέρω ἐγένετο μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῶν πορισμάτων τῆς ἐκθέσεως ταύτης.

(³) Ἡ μείωσις τοῦ εἰσοδήματος ἐπιφέρει ὡσαύτως ἐλάττωσιν τοῦ κεφαλαίου (ἀνωτ. σ. 94, σμμ. 6).

αὐτῶν, βασιζομένη ἐπὶ τῆς πίστεως, μεταβάλλεται εὐκόλως. Πράγματι, εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων, ἡ προσωπικὴ κατάστασις τοῦ ὀφειλέτου ὑπόκειται εἰς τοσαύτας διακυμάνσεις, ὥστε ὁ κίνδυνος, ὃν ἐγκλείει ἢ εἰς προσωπικὰς ἐνοχὰς ἐπένδυσις, εἶναι ὁ μεγαλύτερος πάσης ἄλλης ἐπενδύσεως κεφαλαίων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, δέον ὅπως ὄχι μόνον διενεργῆται ἀπόσβεσις τῶν ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων, ἀλλ' ὡσαύτως γίνηται πρόβλεψις διὰ τὸν σχηματισμὸν ἀποθεματικῶν.

Ἡ Ἑλλὰς εἶναι χώρα, ἐνθα αἱ συνθῆκαι τοῦ κινδύνου προκαλοῦσιν εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν τὴν μεγίστην ἀνησυχίαν, ἰδίᾳ μεταπολεμικῶς. Αἱ τιμαὶ ἐν Ἑλλάδι ὑφίστανται τὴν ἐπίδρασιν οὐ μόνον τῶν διεθνῶν διακυμάνσεων, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ ἰδιαιτέρων συνθηκῶν τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν τῆς χώρας, ὅπερ παρουσιάζει πλείστα ἀσταθῆ στοιχεῖα (1). Ἐπὶ πλέον, τὸ χρεωστάσιον, παραταθὲν ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ὡς καὶ αἱ ἀναφνεῖσαι λόγῳ τῆς κρίσεως δυσχέρειαι πληρωμῶν, ἐπληξαν βαθύτατα τὴν πίστιν.

Ἡ Διοίκησις ὀφείλει, ὅθεν, νὰ παραδέχεται μέγα περιθώριον ἀποσβέσεως χρεῶν, ὡς δίκαιον ἀσφάλιστρον.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ κεφάλαιον τῶν προνομιούχων ἐπιχειρήσεων, τὸ ὁποῖον μετὰ τινα χρόνον θὰ περιέλθῃ εἰς τρίτους (τὸ Κράτος, τὴν Κοινότητα κλπ), τὰ ζητήματα τῶν ἀποσβέσεων δὲν προεκάλεσαν διαφορὰς ἀντιλήψεων, δεδομένου ὅτι γενικῶς αἱ ἐπιχειρήσεις αὐταὶ ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου.

Εἷς τινὰς ἐπιχειρήσεις (π.χ. τὰς ἀσφαλιστικὰς ἐταιρείας), ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα ἀσταθῆ στοιχεῖα, ἅτινα δέον νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει κατὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ εἰσοδήματος. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα, ὑπολογιζόμενα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κανόνων πιθανοτήτων καὶ πολυπλόκων λογισμῶν, ἔδωσαν ἀφορμὴν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἀποθεματικῶν ἀρκούντως ὑψηλῶν, ἅτινα παραδέχεται καὶ ἡ Διοίκησις.

Τέλος, αἱ δαπάναι διαχειρίσεως καὶ τὰ γενικὰ ἔξοδα παρουσιάζουσι ἐπίσης ἀναμφισβητήτως ἀστάθειάν τινα, καίτοι εἰς μικροτέραν κλίμακα. Ἡ δυσκαμψία τοῦ ἡμερομισθίου τῶν ἐργατῶν καὶ τοῦ μισθοῦ τῶν ὑπαλλήλων, ὡς καὶ τὸ γεγονός, ὅτι τυγχάνει δύσκολος ἡ

(1) Κρίσις τῶν ἐξαγομένων προϊόντων μας, ἅτινα δὲν εἶναι πρώτης ἀνάγκης, κρίσις τῆς ναυτιλίας, ἐλάττωσις τῶν ἐμβασμάτων τῶν μεταναστῶν ἢ τῆς τουριστικῆς κινήσεως τῶν ἄλλοδαπῶν κλπ., ἔχουσι ἀντίκτυπον ἐπὶ τῶν τιμῶν. Ὁ τιμάρθμος τοῦ ἰουνίου 1933 εἰς χαρτίνας δραχμὰς (19.88) δὲν προσηρόμθη εἰς τὴν πτῶσιν τῆς συναλλαγματικῆς ἀξίας τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν νομίσματος (34,60): ἡ εἰς χρυσὸν ἰσοτιμία αὐτοῦ εἶναι 0,57. Ἡ διαφορὰ ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς παρομοίας φύσεως λόγους.

ἀπόλυσις καὶ ἡ ἐκ νέου ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης πρόσληψις τῶν ὑπηρεσιακῶν στελεχῶν (ὑπαλλήλων, τεχνικῶν, ἐργοδηγῶν κλπ.), καθιστῶσιν ἀδύνατον τὸν καθορισμὸν τῶν ἐξόδων τούτων ἐν ἀναλογία πρὸς τὰς τιμὰς τῶν προϊόντων. Ἡ ἐπιχειρήσις ὑποβάλλεται εἰς ὠρισμένας σταθερὰς δαπάνας, μὴ προσαρμοζομένας ἀπολύτως εἰς τ' ἀποτελέσματα τῆς ἐπιχειρήσεως, ὑφισταμένας ἔτι καὶ ἐν περιπτώσει ζημιῶν. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τοῦτο δὲν παρουσιάζει μεγάλας δυσκολίας εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν δαπανῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἀξάνει ὅμως κατὰ πολὺ τὸ στοιχεῖον τοῦ κινδύνου. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν μισθὸν τοῦ διευθυντοῦ, οὗτος οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπίδρασιν, ἐξαιρέσει τῆς περιπτώσεως τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, δεδομένου ὅτι εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις ὁ μισθὸς οὗτος θεωρεῖται ὡς φορολογητέον κέρδος⁽¹⁾.

Δὲν πρέπει νὰ παραγνωρισθῇ γεγονός, ὅπερ ἐξεδηλώθη μετὰ τὸν πόλεμον, ἰδίᾳ διαρκούσης τῆς περιόδου τῆς νομισματικῆς ἀσταθείας, καὶ τὸ ὅποιον παρετηρήθη βεβαίως καὶ εἰς ἄλλας χώρας. Τῆς ἀξίας τῶν ἐμπορευμάτων καθοριζομένης ἐπὶ τῇ βάσει νομίσματος, ὅπερ ὑφίστατο συνεχεῖς διακυμάνσεις, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐπὶ τῇ βάσει μέτρου τὸ ὅποιον δὲν ἦτο ἐκάστοτε τὸ αὐτό, κατελήγομεν εἰς τὸ νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς κέρδη ποσὰ ἀνύπαρκτα, ἐπὶ τῶν ὁποίων μάλιστα τὸ Δημόσιον εἰσέπραττεν οὐ μόνον τὸν τακτικὸν φόρον, ἀλλ' ἐπὶ πλέον καὶ τὸν φόρον ἐκτάκτων κερδῶν. Οὐχὶ σπανίως ἀπητοῦντο φόροι ἐπὶ κερδῶν, ἐνῶ ἐν τῇ πραγματικότητι ὑπῆρχον ζημίαι. Ἡ κατάστασις αὕτη ἦτο ἀναμφιβόλως ἀνεκτὴ, λόγῳ τῆς ἀνάγκης, εἰς ἣν εὐρέθη τὸ Κράτος. Δὲν ἔπαυσεν ἐν τούτοις ν' ἀποτελῇ αὕτη ἓνα ἐκ τῶν λόγων ἀσταθείας ἐν τῷ καθορισμῷ τοῦ εἰσοδήματος, ὅστις, ὡς εἴπομεν ἤδη, ἐνίστε κατέληγεν εἰς λανθάνουσαν φορολογίαν αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου⁽²⁾.

Ἡ τήρησις τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου, ἐν τέλει προξενεῖ ὄχι μικροτέραν ἀνησυχίαν⁽³⁾.

Τὸ στοιχεῖον τῆς προσοπικῆς διακριτικῆς ἐκτιμῆσεως ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τοῦ φορολογητέου κέρδους.— Τὰ δεδομένα καθορισμοῦ τοῦ κέρδους τούτου, τόσον τὰ θετικὰ ἢ τοὶ τὸ ἀκαθάριστον κέρδος-ἔσον

(1) Εἰς ἐκ τῶν λόγων, διὰ τοὺς ὁποίους τὸ ποσοστὸν ἐνταῦθα εἶναι κατώτερον τοῦ τῆς φορολογίας τῶν εἰσοδημάτων ἐκ κεφαλαίου.

(2) Μετὰ τὴν σταθεροποίησιν τοῦ 1928, ἐσηματίσθησαν ἀποθεματικά, συνεπεῖα ἀποτιμῆσεως τῶν ἐγκαταστάσεων, τοῦ χαρτοφυλακίου καὶ τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐν γένει τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νέας νομισματικῆς μονάδος. Τὸ ζήτημα τῆς φορολογίας τῶν ἀποθεματικῶν τούτων προηκόλεσεν εὐρυτάτην συζήτησιν, ἀλλὰ δὲν ἐλύθη εἰσέτι.

(3) Βλ. εἰδικὰς παρατηρήσεις ἐν κεφ. ΙΧ περὶ διαδικασίας βεβαιώσεως.

καὶ τ' ἀρνητικά-ἤτοι αἱ ἀναγκαιοῦσαι διὰ τὴν παραγωγὴν αὐτοῦ δαπάναι -, εἶναι ὅθεν λίαν εὐμετάβλητα, ὑποκείμενα εἰς τὴν ἐπίδρασιν μεγάλου ἀριθμοῦ παραγόντων. Κατὰ συνέπειαν, ἡ τάσις τῶν ἐμπορευομένων, ὅπως προβαίνωσιν εἰς προβλέψεις, εἴτε ὑπὸ μορφὴν ἀποθεματικῶν, εἴτε δι' ὑποτιμήσεως τῆς ἀξίας τῶν στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ των, εἶναι πλήρως δικαιολογημένη. Τὰ οὕτως ἀμέσως ἢ ἐμέσως δημιουργούμενα ἀποθεματικά ὀφείλουσιν, ἐν ἀνάγκῃ, ν' ἀποτελέσωσιν ἀσφαλιστικὴν δικλείδα. Οὐχ ἥτιον ὑπερβολικὴ πρόνοια μειώνει τὸ ποσὸν τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος. Κατὰ συνέπειαν, ὁ σχηματισμὸς ἀποθεματικῶν, καίτοι ἀποτελῶν μέτρον προβλεπτικότητος καὶ ἀσφαλείας, ἔχει μολαταῦτα ἐνίοτε ὡς ἀποτέλεσμα τὴν καταστρατήγησιν τοῦ νόμου, ὅταν ἐξηκῆται εἰς ὑπερβολὴν.

Ἔπεται ὅθεν ὅτι, ἐπειδὴ τὸ στοιχεῖον τῆς προσωπικῆς τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἀλλ' ἀντιθέτως καὶ τοῦ φορολογουῦντος δημοσίου ὄργανου, ἐκτιμήσεως ἀσκεῖ σπουδαίαν ἐπίδρασιν ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ, ὁ φόρος δὲν παρουσιάζει ἐνταῦθα τὰς αὐτὰς συνθήκας βεβαιότητος, οἷας παρουσιάζει εἰς τὰς λοιπὰς κατηγορίας. Τοῦτο προυκάλεισε συγχάκις ἀμφισβητήσεις μεταξὺ φορολογουμένων καὶ τῆς ὑπηρεσίας. Ἐνίστε, ἡ τάσις τῶν φορολογουμένων, ὅπως παρουσιάσωσι μικρότερα φορολογητέα κέρδη, ὀφειλομένη οὐ μόνον εἰς τὸ καθ' ὑπερβολὴν συντηρητικὸν πνεῦμα, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ εἰς κακὴν πίστιν, ὠδήγησεν εἰς τὰ ἄκρα καὶ εἰς στενὴν ἀντίληψιν ἐκ μέρους τῶν ὄργάνων τῆς φοροτεχνικῆς ὑπηρεσίας⁽¹⁾. Τὸ ζήτημα τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου ἔδωκεν ὡσαύτως ἀφορμὴν εἰς πλείστα ὅσα παράπονα⁽²⁾.

³ *Ἐπίπτωσις τοῦ φόρου* ⁽³⁾. — Εἰς σύστημα, ἐν τῷ ὁποίῳ ὁ ἐπιχειρηματίας εὐρίσκεται ὑπὸ συνθήκας μονοπωλίου, οὗτος δὲν ἔχει τὴν ἱκανότητα νὰ ἐπιρρίψῃ τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ. Πράγματι, ἐὰν δεχθῶμεν, ὅτι ὁ μονοπωλητὴς ἐπιχειρηματίας ἐκανόνισε τὴν παραγωγὴν του κατὰ τρόπον ὅστε νὰ εὐρίσκηται ἐπὶ τοῦ «σημείου», ἔνθα θὰ πραγματοποιήσῃ τὸ ἀνώτατον ὄριον κέρδους⁽⁴⁾ καὶ ὅτι ἀπῆ-

(1) Βλ. κατωτ. «φορολογικὴ διαφυγὴ» σ. 230.

(2) Βλ. κατωτ. κεφ. περὶ διαδικασίας βεβαιώσεως τοῦ φόρου.

(3) Πρβλ. βιβλιογραφίαν ἐν σ. 98 - 99 καὶ 169 - 170 περὶ τῆς ἐπιπτώσεως καὶ τῆς ἀνταποθῆσεως τοῦ φόρου. Βλ. ἰδίᾳ SELIGMAN, *Théorie de la répercussion etc.*, ἐνθ' ἄν. κεφ. V «Les impôts sur les profits» σ. 452 - 488. — MERING, ἐνθ' ἄν. κεφ. «Besteuerung von Handel und Gewerbe» σ. 176 - 195. — COMMITTEE ON NATIONAL DEBT AND TAXATION, ἐνθ' ἄν. σ. 106 - 119, 150 - 1, 156 - 169, 242.

(4) Τὸ «maximum monopoly revenue», πρβλ. COMMITTEE κλπ., ἐνθ' ἄν. σ. 111· πρβλ. SELIGMAN, ἐνθ' ἄν. σ. 479.

τησε τὴν ἀνωτάτην τιμὴν ἣν ὁ καταναλωτὴς εἶναι διατεθειμένος νὰ πληρώσῃ, ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κερδῶν δὲν δύναται νὰ προστεθῇ εἰς τὴν τιμὴν: θὰ καταβάλλῃ τοῦτον ὁ μονοπωλητής. Ὁ φόρος θ' ἀφαιρεθῇ ἀποκλειστικῶς ἐξ ἐκείνου, ὅπερ περιέροχεται εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν πέραν τῆς τιμῆς κόστους τοῦ ἐμπορεύματος, ἥτοι ἐκ τοῦ καθαροῦ κέρδους του.

Ἐν Ἑλλάδι ὁμοῦς ἡ ἀπόλυτος αὕτη μονοπωλιακὴ κατάστασις δὲν συναντᾶται ὑπὸ κανονικῆς συνθήκας (1), εἰμὴ εἰς τινὰς μόνον περιπτώσεις προϊόντων τυγχανόντων ἰσχυρᾶς δασμολογικῆς προστασίας (2). Τουναντίον, εἰς πλεῖστα τῶν προϊόντων τούτων καὶ σχεδὸν κατὰ κανόνα εἰς τὰς λοιπὰς περιπτώσεις, ἡ ἐπιχειρήσις ἐν Ἑλλάδι εὗρισκεται ὑπὸ συνθήκας συναγωνισμοῦ.

Ἐπὶ καθεστῶς συναγωνισμοῦ, πλήρους ἢ μὴ, ἡ ἀνταπόθησις τοῦ φόρου τοῦ παραγωγῶ ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ τυγχάνει ὀλιγώτερον ἐφικτή: ὁ φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν, εἰάν εἶναι γενικὸς ἐφ' ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων, δὲν θὰ προστεθῇ εἰς τὴν τιμὴν, ἀλλὰ θὰ ληφθῇ ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ ἐπιχειρηματίου (3).

Τουναντίον, ὑπὸ τὸ αὐτὸ σύστημα συναγωνισμοῦ, φόρος μὴ γενικὸς ἀλλ' ἀποκλειστικὸς ἐπὶ τῶν κερδῶν ἑνὸς κλάδου θ' ἀποβῇ ἐν τέλει εἰς βάρος τῆς ἀτομικῆς οικονομίας τῶν ἐπιχειρηματιῶν τοῦ κλάδου τούτου καὶ τῆς καταναλώσεως (4).

Ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἔλλειψις ὁμοιομορφίας ἐν τῇ φορολογίᾳ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων (5), ὡς καὶ ὠρισμέναι ἀπαλ-

(1) Ἡτοι ἄνευ τῶν ἐσχάτως ἐφαρμοσθέντων μέτρων περιορισμοῦ τῆς εἰσαγωγῆς.

(2) Διὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα (πρβλ. παρατηρήσεις μας ἐν σ. 99), ἡ περίπτωσις εἶναι κάπως διαφορετικὴ. Εὐρυτάτη κρατικὴ ἐπέμβασις (βλ. τὴν συγκέντρωσιν τοῦ αἵτου καὶ τινῶν ἄλλων δημητριακῶν, τὴν πολιτικὴν τοῦ ἄρτου, τὴν ἐξαγορὰν καπνοῦ, ἐλαίου, κλπ.) μεταβάλλει τὸ Κράτος εἰς «εὐμενῆ μονοπωλητὴν» ἢ κάλλιον εἰς «εὐμενῆ ἀγοραστὴν» καί, κατὰ συνέπειαν, ἀφίνει εἰς τὸν παραγωγὸν - πωλητὴν περιθώριον διὰ τὴν ἐπίρροψιν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν τιμῶν, ἀπαλλάσσουσα οὕτως ἐμμέσως τὸν παραγωγόν.

(3) SELIGMAN, ἔνθ' ἄν. σ. 483-84. «... Ὁ γενικὸς οὗτος φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν οὐδέποτε ἐπιδέχεται ἀνταπόθησιν... Ὁ παραγωγὸς ὑφίσταται τὸν φόρον κατὰ πρῶτον καὶ τελευταῖον λόγον».

(4) SELIGMAN, ἔνθ' ἄν. 479-483. ὡσαύτως ἐν σ. 486-487 «ἐάν ὑπάρχῃ συναγωνισμός, ὁ εἰδικὸς φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν εἰσπράξεων ἐπιρροπεται κατὰ κανόνα ἐπὶ τοῦ καταναλωτοῦ».

(5) Πρβλ. τὴν ποικιλίαν τῶν συστημάτων διὰ τὴν προσωπικὴν ἐπιχειρήσιν, τὴν ἡμεδαπὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν, τὴν ἀλλοδαπὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν, τὸ ἐσωτερικὸν καπνεμπόριον, κλπ.

λαγαί⁽¹⁾, επιφέρουσι διατάραξιν ἐν τῇ επιπτώσει τοῦ φόρου.

Δέον ὅμως νὰ σημειωθῶσιν ἐνταῦθα καὶ τινες ἄλλαι ἀπόψεις. Ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ τάξις, λόγω μακρῶς συνηθείας, ἐπιθυμεῖ ὅπως ἔχη ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένα καὶ γνωστὰ πάντα τὰ στοιχεῖα, ἐφ' ὧν βασίζεται ὁ καθορισμὸς τοῦ κόστους τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἀσταθῆς καὶ ἀβέβαιος φόρος, ὡς εἶναι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εισοδήματος, ἐπαυξάνει μόνον τὰς ἀνησυχίας τοῦ ἐπιχειρηματίου, ἐν τῇ συνειδήσει του· δύναται μάλιστα οὗτος νὰ θεωρηθῆ ὑπ' αὐτοῦ ὡς πρόσθετον στοιχεῖον κινδύνου. Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εισοδήματος βασίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος, ἀρχῆς ἣτις εἶναι ξένη πρὸς τὴν «διανοητικότητα τοῦ ἐπιχειρηματίου». Ἡ βεβαιότης τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος ἐπιτρέπει εἰς τὸν ἐπιχειρηματίαν νὰ ὑπολογίσῃ τουλάχιστον τοῦτον μεταξὺ τῶν ἐξόδων τῆς ἐπιχειρήσεώς του.

Πραγματικὸς ἢ προσωπικὸς χαρακτῆρ τοῦ φόρου. Ἀναλογικότης ἢ προοδευτικότης. — Αἱ ἐν σελίδι 59-60 γενόμεναι παρατηρήσεις, σχετικῶς πρὸς τὸν μικτὸν («ἡμιπροσωπικὸν») χαρακτῆρα τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου κατηγορίας Α, ἰσχύουσιν ὡσαύτως καὶ διὰ τὴν παρούσαν κατηγορίαν. Δέον ὅμως νὰ προστεθῆ, ὅτι τὸ στοιχεῖον τῆς προσωπικότητος ἔχει μεγαλύτεραν ἐπίδρασιν ἐν τῇ παρουσίᾳ κατηγορίας.

Ἐπὶ πλέον, ἡ ἀναλογικότης τοῦ φόρου καθιερώθη διὰ τὰ πλεῖστα τῶν νομικῶν προσώπων⁽²⁾, ὡς καὶ διὰ τινὰς περιπτώσεις τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος. Τουναντίον, διὰ τὰ εἰς τὸν φόρον κατηγορίας Δ καὶ τὸν γενικὸν φόρον ἐπιτηδεύματος ὑπαγόμενα φυσικὰ πρόσωπα, ἡ προοδευτικότης τοῦ φόρου ἀποτελεῖ τὸν κανόνα.

Τὸ προσιδιάζον εἰς τὴν Ἑλλάδα σύστημα.

Ἡ πείρα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐφαρμοσθέντων συστημάτων. — Οἱ ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἐκτεθέντες λόγοι ὠθησάν τινὰς τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐμπορικῶν τάξεων, ὅπως ἐπικρίνωσι τὴν ἀποδοχὴν συστήματος φορολογίας ἐπὶ τοῦ εισοδήματος διὰ τὰς ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις. Διατείνονται οὗτοι ἐπί τὰς ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιβállεται ἐπὶ ἀσταθοῦς εισοδήματος, ὅτι ὁ φόρος οὗτος ἐπιβάλλεται ἐπὶ ἀσταθοῦς εισοδήματος, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου, ἐπὶ ζημίᾳ τῆς προνοίας· ἀπαιτεῖ, λέγουσι, περιορισμὸν τῶν ἀποθεματικῶν καὶ προξενεῖ ἐνο-

(1) Προνομιούχοι ἐπιχειρήσεις, κλπ.

(2) Βλ. ἐξαιρέσειν προκειμένου περὶ νομικῶν τινῶν προσώπων ὑπαγομένων εἰς τὸν γενικὸν φόρον ἐπιτηδεύματος (ἀνωτ. σ. 197), ἐνθα ὁ φόρος εἶναι προοδευτικός.

χλήσεις εἰς τὸν φορολογούμενον, λόγῳ τῶν ἐξονυχιστικῶν ἐλέγχων, ἐκθίεται αὐτὸν εἰς τοὺς κινδύνους τῆς ἀκριτομυθίας τῶν φοροτεχνικῶν ὀργάνων, εἶναι δὲ τέλος καὶ ἀντίθετος πρὸ τὴν ἠθικὴν, ἐφόσον ὠθεῖ εἰς ψευδεῖς ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς βιβλίοις ἐγγραφάς, ἀποτελοῦσας παράβασιν τοῦ ποινικοῦ νόμου. Οἱ ἀντιτιθέμενοι εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος προτείνουνσι τὴν ἀντ' αὐτοῦ ἐφαρμογὴν φόρου βασιζομένου, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ παλαιοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, ἐπὶ ἀντικειμενικῶν τεκμηρίων, ἅτινα δὲν θὰ ἠδύναντο ν' ἀμφισβητηθῶσι.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀποτελοῦσι τὸ ἀσθενές σημεῖον τοῦ φόρου τῆς παρούσης κατηγορίας, δεδομένου δ' ὅτι ἡ ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ τάξις εἶναι ἢ εὐγλωττοτέρα πασῶν τῶν τάξεων τῶν φορολογουμένων, συχνάκις τὰ παράπονα καὶ αἱ ἀπαιτήσεις αὐτῆς ἐγένοντο εὐμενῶς δεκτά. Ἄτυχῶς, πλὴν ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξωσι διὰ τὰς ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις τεκμήρια, δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσιν, ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν, εἰς τὸν καθορισμὸν τῶν κερδῶν. Τὸ ἐνοίκιον, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ μόνον σταθερὸν στοιχεῖον, ἐθεωρήθη ἀνεπαρκές διὰ τὴν ἐπιβολὴν φόρου ἐπὶ τῶν διαφόρων ἐπαγγελμάτων· ἐπὶ πλεόν, λόγῳ τῶν ἀνισοτήτων, αἵτινες προκύπτουσιν ἐκ τοῦ ἐνοικιοστασίου, τὸ τεκμήριον τοῦτο ἀπώλεσεν, ἐν τῇ πραγματικότητι, τὴν σπουδαιότητά του. Τὸ κεφάλαιον, ἡ ἀξία τῶν διαφόρων ἐγκαταστάσεων, ὁ κύκλος ἐργασιῶν, οἱ μισθοί, τὰ γενικά ἐξοδα, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν καὶ ὑπαλλήλων, ἢ τὸ κῶστος τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τῶν ἐμπορευμάτων, δυνάμενα εὐκόλως ν' ἀποκρυβῶσι, καθιστῶσι τὸν «ἀντικειμενικόν», ἐπὶ τῇ βάσει ἐνδείξεων, ὑπολογισμὸν εἰσοδήματος ἐξ ἴσου δυσχερῆ, ὡς καὶ τὸν τοῦ πραγματικοῦ καθαροῦ τοιούτου.

Πάντα ὅμως τὰ στοιχεῖα ταῦτα, λαμβανόμενα συλλήβδην, θὰ ἠδύναντο ν' ἀποτελέσωσι βάσιν ἱκανὴν ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς κριτὴν καλῆς πίστεως, ν' ἀποτιμήσῃ τὸ πιθανὸν καθαρὸν εἰσόδημα. Ἀναμφιβόλως δὲν δύναται νὰ παραγνωρισθῇ, ὅτι τὸ καθαρὸν πραγματικὸν εἰσόδημα ἀποτελεῖ τὴν δικαιοτέραν καὶ θετικωτέραν βάσιν φορολογίας καὶ ὅτι αἱ σύγχρονοι νομοθεσίαι τείνουσι νὰ δεχθῶσι ταύτην⁽¹⁾. Ἡ ἔρευνα ὅμως τῶν προεκτεθέντων στοιχείων, λαμβανομένων ὁμοῦ, ἐν συνδυασμῷ μετ' ἄλλων πληροφοριῶν, ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ πλειόνων χωρῶν πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅπως ἡ ὑπηρεσία, ὡς καὶ τὰ φορολογικὰ δικαστήρια, δυνηθῶσι ν' ἀποτιμήσωσι «κατὰ τεκμήριον» τὸ «μέσον πιθανόν εἰσόδημα»· τοῦτο δ' ἀπετέλεσεν ἢ τὴν κατευθυντήριον ἀρχὴν τοῦ

(1) BRAEUER, ἐνθ' ἀν. σ. 43.

φορολογικῷ συστήματι ἢ λύσιν ἐν περιπτώσει ἀμφισβητήσεων (1).

Αἱ ἀλλεπάλληλοι τροποποιήσεις τοῦ φόρου ἐν Ἑλλάδι, βεβιασμένα καὶ ἄνευ προηγουμένης μελέτης, μὲ μόνην δ' ἐκάστοτε δικαιολογίαν ὅτι ἀπρῆτετο ἢ ἀντικατάστασις ἐλαττωματικῷ συστήματι διὰ καλυτέρου τοιούτου, ἀποτελοῦσι πρόσκομμα εἰς τὸ νὰ σχηματίσῃ τις ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τοῦ καταλληλοτέρου διὰ τὴν χώραν συστήματος.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ εἰσαγωγή τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, τῷ 1926-27, ἀπέδωκε σπουδαῖον ἔσοδον εἰς τὸ Κράτος, ἀπλοποιήσασα ταυτοχρόνως τὴν βεβαίωσιν τοῦ φόρου διὰ τὰ εἰσοδήματα κάτω τῶν 150.000 δραμῶν. Ἡ αὔξησης ἀποδοτικότητος, ἐν τούτοις, ὀφείλεται οὐχὶ εἰς τὸ νέον σύστημα, ἀλλ' εἰς τὸ γεγονός ὅτι ὁ παλαιὸς φόρος δὲν ἐφηρμοῦζετο κανονικῶς. Ἀκριβῶς, καθ' ἣν στιγμὴν εἶχεν ἀποφασισθῆ, ὅπως κλεισθῆ ἡ περίοδος καθυστερήσεων καὶ γίνῃ ἀπαρχὴ νέας περιόδου ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου, εἰσῆχθη, τῷ 1926, τὸ νέον σύστημα. Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τὸ παλαιὸν σύστημα θὰ εἶχεν ἐπίσης τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα διὰ τὸ Δημόσιον Ταμεῖον, χωρὶς μάλιστα νὰ προκαλέσῃ τὰ παράπονα, εἰς τὰ ὅποια ἔδωκεν ἀφορμὴν ὁ φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος. Τὰ παράπονα ταῦτα ἐξέλιπον μόνον κατόπιν ἐπεμβάσεως τοῦ

(1) Βλ. τὰς βάσεις τοῦ ἰταλικῷ συστήματος φορολογίας τοῦ κινητοῦ πλούτου (NITTI ἐνθ' ἄν. II, σ. 93 ἐπ.)· φόρους τινὰς κατὰ κλάσεις (π. χ. τὸν προπολεμικὸν γερμανικὸν *Gewerbesteuer*)· τὸ σύστημα τῆς Ἀγγλίας πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1918. Ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τώρα ἀκόμη, οἱ περίφημοι «συμβιβασμοὶ (compromises)» μεταξὺ τῆς Διοικήσεως καὶ τοῦ φορολογουμένου βασίζονται συχνάκις ἐπὶ ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων ἐν Γαλλίᾳ, ἡ ἰσχύουσα φορολογία τῶν μικροεμπόρων, τῶν ἐχόντων εἰσόδημα κάτω τῶν 50.000 φράγκων, βασίζεται ἐπὶ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος. Εἷς τινὰς χώρας (Länder) τῆς Γερμανίας (Πρωσσίαν, Βαυαρίαν, κλπ.), ὁ μεταπολεμικὸς *Gewerbesteuer* βασίζεται τόσον ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου, ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος. Ἐν Ρωσίᾳ (πρβλ. HAENSEL, ἐνθ' ἄν.), ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος ὀρίζεται κατὰ κλάσεις (ποικιλοῦσας ἀπὸ 2,50 μέχρι 2880 ρουβλίων), συμπληρούμενος διὰ φόρου ἐπὶ τοῦ κύκλου ἐργασιῶν, ποικίλλοντος διὰ τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον, τὸ λιανικὸν ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν, κλπ. καὶ βεβατουμένου συχνάκις κατ' ἐκτίμησιν ἐν τέλει ὅμως ὁ φόρος οὗτος ἀποβαίνει φόρος ἐπὶ τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος.—Πρβλ. ὡσαύτως παρατηρήσεις τοῦ κ. Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἡ φορολογία τοῦ ἐπιτηδεύματος*, ἄρθρον ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς» Ἀθηνῶν, Ἰανουαρίου-Ἀπριλίου 1933, ἐνθα ἐν συγκριτικῇ καὶ ἱστορικῇ μελέτῃ, φρονεῖ ὅτι, πλὴν ἐπιφυλάξεων δευτερευούσης σημασίας, τὸ εἰσόδημα ἀποτελεῖ τὴν βάσιν πάντων τῶν μεταπολεμικῶν φόρων ἐπιτηδεύματος (σ. 114).—Βλ. ὡσαύτως συγκριτικὴν μελέτην καὶ ὑποδείξεις ἐν Σ. ΣΕΡΒΟΥ, *Ἡ φορολογικὴ νομοθεσία μας καὶ αἱ ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις*, Κέρκυρα, 1928.

Ἐπιχειρήσεων, συστήσαντος ἐπιείκειαν ἀκόμη καὶ ἔξω τῶν ὁρίων τοῦ νόμου (1).

Ἡ ἐπιείκεια, ἣν συνέστησε τὸ Ἐπιχειρήσεων, ἀπέφερε τοὺς καρποὺς αὐτῆς διὰ τοὺς μικροὺς φορολογουμένους, ἠνώνησεν ὅμως ἄνευ λόγου τοὺς πραγματοποιήσαντας σοβαρὰ κέρδη. Ἡ ἀδικαιολόγητος καὶ ὑπερβολικὴ αὐτῆ ἐπιείκεια, ἐν σχέσει μὲ τὴν φορολογίαν τῶν ἐπιτηδευματιῶν καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων, προκύπτει ἐκ τῶν στατιστικῶν πινάκων τοῦ φόρου κατηγορίας Δ (2).

Ἡ τελευταία τροποποίησις τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος προσέδωκεν εἰς αὐτὸν καλυτέραν μορφήν.

Ὁ φόρος οὗτος, καίτοι δεχόμενος τεκμήριά τινα, δὲν καθιεροῖ σοβαρὰν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τοῦ συστήματος τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. Τουναντίον, οὗτος ἀποτελεῖ τὴν πρακτικωτέραν λύσιν τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες συναντῶνται ἰδίᾳ ὡς πρὸς τοὺς μικροὺς φορολογουμένους, μὴ δυναμένους νὰ παράσχωσιν ἀκριβῆ στοιχεῖα τοῦ πραγματικοῦ καθαροῦ αὐτῶν εἰσοδήματος, οἵτινες, ἀκόμη καὶ ἂν ἐπεθύμουν νὰ τηρήσωσι τακτικὰ βιβλία, θὰ ὄφειλον νὰ δαπανήσωσι δι' ἔξοδα λογιστικῆς ὑπηρεσίας κλπ. ποσὸν ἀνώτερον τοῦ ἀπαιτουμένου φόρου. Ὡσαύτως, ἡ τριετὴς ἰσχὺς τῶν φορολογικῶν καταλόγων διὰ τοὺς μικροὺς φορολογουμένους δὲν ἀποτελεῖ παρέκκλισιν ἀπὸ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, δεδομένου ὅτι τὸ εἰσόδημα τῆς κατηγορίας ταύτης τῶν φορολογουμένων δὲν ὑπόκειται εἰς σοβαρὰς διακυμάνσεις κατὰ τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον ἔτος, ἐνῶ τουναντίον ἡ ἀπλοποίησις αὐτῆ τοῦ τρόπου τῆς φορολογίας ἀποτελεῖ μεγάλην οἰκονομίαν χρόνου, τόσον διὰ τὰς φορολογικὰς ὑπηρεσίας ὅσον καὶ διὰ τοὺς φορολογουμένους.

(1) Βλ. ὡσαύτως ἀνωτέρω σ. 191. Τὸ νέον μέτρον ἐφάνη τόσῳ καταθλιπτικὸν ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐφαρμογῆς, ἣ δὲ κλίμαξ τοῦ φόρου τοσούτῳ βαρεῖα, ὥστε προκάλεσαν διαμαρτυρίας τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ὀργανώσεων, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς μὲν ἐζήτησαν τὴν τροποποίησιν τῆς κλίμακος τινὲς δὲ τὴν παντελῆ κατάργησιν τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς πλήρους ἀποτυχίας τοῦ φόρου, τὸ Ἐπιχειρήσεων ἔδωκεν ὁδηγίαν εἰς τοὺς Οἶκον. Ἐφόρους συνιστῶν αὐτοῖς, ὅπως μὴ ἐφαρμόσωσι κατὰ γράμμα τὸν νόμον καὶ ὅπως λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψει διὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ φόρου, οὐχὶ τὸ εἰσόδημα τοῦ φορολογουμένου, ἀλλὰ τὴν φοροδοτικὴν αὐτοῦ ἰκανότητα, κατατάσσοντες αὐτὸν (ἀναλόγως τῆς πρὸς πληρωμὴν ἰκανότητος καὶ ἀδιαφόρου τοῦ εἰσοδήματος) εἰς τὴν ἀρμόζουσαν κατωτέραν κλάσιν.

(2) Βλ. ἀνωτ. σ. 216 μέχρι 219 ὡσαύτως κατωτέρω παρατηρήσεις μας περὶ «κατανομῆς τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῶν φορολογικῶν βαρῶν», σ. 234 σημ. 1, 2.

Τὸ σύστημα τυγχάνει ὡσαύτως τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν ἐμπορικῶν τάξεων.

Ἡ αὔξησις προσέτι τοῦ ὄριου διὰ τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος εἰς 300 χιλιάδας δραχμῶν, δὲν ἀποτελεῖ σπουδαίαν πραγματικὴν ὑψωσιν, οὐδ' ἐπέκτασιν ἀρμοδιότητος, δεδομένης τῆς τελευταίας πτώσεως τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν φόρον κατηγορίας Δ, τὸ σύστημα τῶν συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν δὲν ἄλλοιοῖ τὸν χαρακτήρα αὐτοῦ ὡς φόρου ἐπὶ τοῦ εισοδήματος. Ἀποτελεῖ τοῦτο μόνον εὐχέρειαν τοῦ ἐλέγχου καὶ πρὸ παντὸς βοηθεῖ τὸν φορολογούμενον, ὅπως διαφυλάξῃ τὸ ἐπαγγελματικὸν αὐτοῦ ἀπόρητον.

Ἀναμφιβόλως, δέον ὡσαύτως νὰ ἐπενεχθῶσι καὶ δευτερεύουσαι τινες τροποποιήσεις. Ἄλλ' ὁ ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τροποποιήσεων τοῦ παρελθόντος κάματος ἀντενδείκνυσι νέας τοιαύτας. Δέον νὰ ὑπομνησθῇ ἐνταῦθα μόνον, ὅτι αἱ ἡμεδαπαὶ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι ἔχουσιν ὡσαύτως τὴν θέσιν των ἐν τῇ παρουσίᾳ κατηγορίας, ὡς ἐξηγήσαμεν ἤδη εἰς τὸ κεφάλαιον περὶ κινητῶν ἀξιῶν.

Ἡ παροῦσα κατηγορία, ἐν τούτοις, δεῖται ἀρτιωτέρας ἐφαρμογῆς. Ἡ κατάταξις τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος πρέπει νὰ μὴ παλαιῶται, παραμένουσα ἐπὶ μακρὸν ἀμετάβλητος, ὡς συνέβαινε μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ ν' ἀνανεῶται εἰς τὰς κανονικὰς περιόδους. Ὡσαύτως οἱ σοβαρότεροι φορολογούμενοι, οἱ ὑποκείμενοι συμπληρωματικῶς εἰς τὸν φόρον κατηγορίας Δ, δέον νὰ παρακολουθῶνται ἐνδελεχέστερον.

Διάγραμμα τοῦ ὀριστικοῦ συστήματος φορολογίας.—Κατὰ τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, αἱ ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις θέλουσιν ὑπαχθῆ εἰς :

1ον Τὸν φόρον τοῦ ἐπιτηδεύματος: κατὰ τὸ ἰσχύον σύστημα⁽¹⁾.

2ον Τὸν φόρον καθαρῶν προσόδων κατηγορίας Δ, ὅστις θὰ ἐπιβάλληται ἐπὶ :

α) πασῶν τῶν ἡμεδαπῶν ἀωνύμων ἐταιρειῶν⁽²⁾,

β) πασῶν τῶν ἀλλοδαπῶν ἀωνύμων ἐταιρειῶν⁽³⁾ καὶ

γ) τῶν φορολογουμένων, τῶν ὑπαγομένων εἰς τὸν γενικὸν φόρον ἐπιτηδεύματος καὶ πραγματοποιούντων κέρδη ἀνώτερα τῶν 300.000 δραχμῶν⁽⁴⁾.

(1) ἀνωτέρω σ. 194 ἐπ.

(2) Βλ. ἀνωτ. σ. 163 - 166.

(3) Βλ. ἀνωτ. σ. 201 - 203.

(4) Βλ. ἀνωτ. σ. 196 - 199.

Ἀπόδοσις τῶν φόρων ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Φορολογικὴ διαφυγὴ.

Ἡ ἀπόδοσις τῶν φόρων τούτων ἐσημείωσε πρόοδον καὶ εἶναι ἀρκούντως ἱκανοποιητικὴ⁽¹⁾ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθόν, ἡ πρόοδος εἶναι ἔτι ἱκανοποιητικωτέρα. Ἡ φορολογία τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἀντεπροσώπευε τῷ 1915 8% τοῦ συνόλου τῶν ἀμέσων φόρων⁽²⁾. Μετὰ τὴν μεταρρύθμισιν, ἡ ἀναλογία αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς: 9% τῷ 1920-21 (ἢ, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ πολεμικοῦ φόρου ἐκτάκτων κερδῶν, πλεόν τῶν 30%)· 5% (ἢ 7%) τῷ 1923-24· 9% διὰ τὸ 1925-26· 21% (ἢ 22%) τῷ 1927-28· 16% (ἢ 17%) τῷ 1928-29· 16% τῷ 1930-31· 15% τῷ 1931-32. Ἡ ἀναλογία αὕτη θὰ εἶναι ἔτι μείζων, ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ αἱ ἡμεδαπαὶ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι (κατηγορία Γ).

Ἡ ἀπόδοσις ὅμως αὕτη, παρὰ τὴν σημειωθεῖσαν πρόοδον, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι ἐφθασεν εἰς τὸ ποδοῦμενον σημεῖον. Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ εἰδικοὶ ὄροι ὀργανώσεως τοῦ ἐμπορίου μας⁽³⁾ καὶ ἡ ἐλαττωματικότης τοῦ συστήματος φορολογίας τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν⁽⁴⁾ δὲν παρέχουσιν ἄφθονον ὕλικόν εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῶν φόρων τῆς παρουσίας κατηγορίας. Ἐν τούτοις, ἐὰν τὸ σύστημα συμπληρωθῇ καὶ ἐφαρμοσθῇ καλύτερον, θὰ εἶναι δυνατόν νὰ παρουσιάσῃ σοβαρὰν βελτίωσιν τῶν ἐσόδων.

Πράγματι, πλὴν τῆς προσιασίας, ἦν τὸ ἰσχύον φορολογικὸν σύστημα παρέχει εἰς μέγαν ἀριθμὸν ἐπιχειρήσεων καὶ ἥτις ἐν τέλει ἀποτελεῖ διαφυγὴν ἐκ τοῦ φόρου, παρατηρήθησαν ὡσαύτως καὶ ἕτεραι ἐκδηλώσεις φορολογικῆς διαφυγῆς.

Αἱ δυσχέρειαι, εἰς τὰς ὁποίας προσέκρουσεν ὁ ἔλεγχος τῶν ἐμπο-

(1) Πρβλ. πίνακας Παραρτήματος. Ἴδου ἡ πορεία τῆς ἀποδόσεως (μετ' ἐκπτώσιν ὀρισμένης ἀναλογίας διὰ τὴν εἰσφορὰν τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, πρβλ. ἀνωτ. σ. 218 σημ.), εἰς ἑκατομ. χρυσῶν δραχμῶν:

1919-20	7.8	1925-26	10. -	1929-30	21.-
1920-21	10. -	1926-27	16. -	1930-31	19.-
1923-24	4.5	1927-28	31. -	1931-32	15.5
1924-25	5.5	1928-29	25. -		

(2) Ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος, τῷ 1915, ἐπεβάλλετο ὡσαύτως ἐπὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων καὶ ἐπὶ τῶν μισθωτῶν· ἐδέχθημεν, ὅτι ἐκ τῆς ὅλης ἀποδόσεως ἔξ 6,6 ἑκατομ. δρχ. τὰ 5 ἑκατομ. ἀφαιρῶν τὰς ἐπιχειρήσεις.

(3) Ἄνωτ. σ. 204-223.

(4) Ἄνωτ. σ. 153-166.

ρικῶν ἐπιχειρήσεων, ὑπῆρξαν μέγιστα· ὀφείλονται κυρίως εἰς τὴν ἀκαταστασίαν, ἣτις χαρακτηρίζει τὸν Ἕλληνα πολίτην καὶ εἰς τὴν ἀπέχθειάν του πρὸς τὴν τήρησιν τακτικῶν βιβλίων ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς ἄγνοιαν ἢ εἰς ἐσφαλμένην ἐρμηνείαν τῶν φορολογικῶν κανόνων, ἐν τέλει δ' εἰς τάσιν πρὸς καταστρατήγησιν τοῦ νόμου.

Ἡ ἀπότομος εἰσαγωγή φόρου ἔξαιρειτικῶς ἐπαχθοῦς ὑπερρέου φορολογουμένων, οἵτινες μέχρι τοῦ 1919 ἦσαν εἰθισμένοι εἰς καταβολὴν ὀλίγων ἑκατοντάδων δραχμῶν, νὰ πληρώσωσιν ἤδη εἰς τὸ Δημόσιον χιλιάδας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἑκατομμύρια, δραχμῶν. Ὁ φορολογούμενος ἐθεώρει, ἐν τῇ συνειδήσει του, τὴν ἀπαίτησιν ταύτην τοῦ Κράτους ὡς ὑπερβολικὴν καὶ ἀδικαιολόγητον. Ἐὰν τὸ Κράτος ἤθελεν εἶναι εἰς θέσιν, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης, νὰ ἐφαρμόσῃ ἐπακριβῶς τὸν νόμον, ὁ φορολογούμενος, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχε πραγματοποιήσῃ σοβαρὰ κέρδη, θὰ εἶχεν ἔξοικωθῆ ὡσαύτως πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς καταβολῆς φόρων ἀναλόγων πρὸς τὰ κέρδη του. Ἀτυχῶς ὅμως, διὰ λόγους τοὺς ὁποίους ἐξηγήσαμεν ἀνωτέρω, ὁ ἔλεγχος ἐκ μέρους τοῦ Κράτους ὑπῆρξε λίαν ἐλαττωματικὸς κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη. Ἡ ἀπὸ τοῦ φόρου διαφυγὴ ἐνίων φορολογουμένων, μηδὲν μάλιστα τιμωρουμένη, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς δυσαρέσκειαν τῶν εἰλικρινεστέρων φορολογουμένων, οἵτινες ἐθεώρησαν ὡς ἐκ τούτου δεδικαιολογημένον νὰ δηλώσωσιν ὡς πραγματοποιηθὲν κέρδος, οὐχὶ τὸ πραγματικὸν τοιοῦτον, ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ ἀντεστοίχει πρὸς τὸν φόρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐνόμιζον ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑποβληθῶσι, ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἄλλους συναδέλφους των.

Οὕτω, σὺν τῷ χρόνῳ, ἀπεκρυσταλλώθη εἰς τοὺς φορολογουμένους ἡ ἰδέα, ὅτι οὐ μόνον ἡ διαφυγὴ δὲν ἀπειτέλει κολάσιμον προᾶξιν, ἀλλ' ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ τήρησις διπλῶν βιβλίων (ἦτοι μιᾶς σειρᾶς βιβλίων διὰ τὴν φορολογικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἑτέρας ἀτομικῆς διὰ τὸν φορολογούμενον), ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆ ὡς φυσικὴ καὶ ἀναγκαία προᾶξις (1).

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἡ ἀρχή, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἔχει ὡσαύτως ἠθικὸν σκοπὸν, ἠστούχησε διττῶς, σημειώσας πλήρη ἀποτυχίαν (2).

(1) Τὸ φαινόμενον τῆς τηρήσεως διπλῆς σειρᾶς βιβλίων, ἐν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλῃ κλίμακι, παρατηρεῖται πανταχοῦ. Διὰ τὴν Ἰταλίαν βλ. ΝΙΤΤΙ, ἐνθ' ἄν. II, σ. 102.—FLORA, ἐνθ' ἄν. σ. 472-3.

(2) Ὁ κ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ, εἰς τὰ Μαθήματά του (Εἰσαγωγικά) τοῦ 1924, σ. 137-142, κατέκρινε σφοδρῶς τὸν νόμον περὶ φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος, λόγῳ τοῦ ἀνηθικοῦ τούτου ἀποτελέσματος. Ἀναφέρει ὡσαύτως ἄρθρον τοῦ κ. Ν. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, βουλευτοῦ καὶ μετέπειτα ὑπουργοῦ τῶν Ἑσωτε-

Εὐτυχῶς, ἡ συμπαγῆς ὑγιῆς μᾶζα τοῦ ἐμπορίου δὲν παρεσύρθη πρὸς τὸ βάραθρον τοῦτο. Ἐσχάτως δ' ἐλήφθη μέτρον πρὸς πρόληψιν τῆς τηρήσεως διπλῶν βιβλίων. Ἡ θεώρησις τῶν ἐμπορικῶν βιβλίων ἐνεργεῖται οὐχὶ ὑπὸ τοῦ Δικαστηρίου, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ Οἴκον. Ἐφόρου, κατὰ τὴν καταβολὴν τοῦ τέλους χαρτοσήμου. Ἐξ ἄλλου, ὁ νόμος προβλέπει, διὰ τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὴν κατηγορίαν Δ φορολογουμένους, ὠρισμένας ὑποχρεώσεις σχετικῶς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν βιβλίων καὶ τὴν εἰς τὰ βιβλία ταῦτα ἐγγραφήν ὠρισμένων τινῶν πληροφοριῶν, πάσης παραβάσεως συνεπαγομένης σχετικὰς κυρώσεις (1).

Κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, μετὰ τὴν κατάργησιν τῶν ἐλαχθῶν πολεμικῶν φόρων ἐπὶ τοῦ ἐμπορίου, τὴν ἀπλοποίησιν τῆς φορολογίας καὶ τὴν λῆψιν προληπτικῶν τε καὶ κατασταλτικῶν μέτρων ἐν σχέσει πρὸς τὴν τήρησιν τῶν βιβλίων, τὸ φαινόμενον τῆς τηρήσεως ψευδῶν λογιστικῶν βιβλίων τείνει νὰ ἐξαφανισθῇ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν βελτίωσιν τῆς ἀποδόσεως, δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἐξῆς παρατηρήσεις. Νέα τριετής περίοδος κατατάξως διὰ τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος ἀρχεῖται ἀπὸ τοῦ 1933-34. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν (κατηγορίας Α), τῷ 1930-31, ἐσημείωσεν αἰσθητὴν βελτίωσιν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν (2). Τὸ προηγούμενον τοῦτο ἐπιτρέπει νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι καὶ εἰς τὸν φόρον ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ὡσαύτως θὰ σημειωθῇ αὐξήσις ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ ὅτι, *παρὰ τὴν κρίσιν, δικαιολογεῖται ἡ ἐλπίς, ὅτι ἡ μέση ἀπόδοσις ἐκ 250 ἑκατομμυρίων δραχμῶν θ' ἀνέλθῃ εἰς 300 ἑκατομμύρια, σημειοῦσα οὕτως αὔξησιν 50 ἑκατομμυρίων δραχμῶν* (3).

Κατανομὴ τῶν εἰσοδημάτων καὶ τοῦ φορολογικοῦ βάρους.

Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν παροῦσαν κατηγορίαν, ἥτις, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, δύναται νὰ παρουσιάσῃ μεγάλας διακυμάνσεις εἰσοδημάτων. Δεδομένου ὅμως, ἀφ' ἑνὸς ὅτι αἱ ἡμεδαπαὶ ἀνώνυμοι εἰταιρεῖαι δὲν φορολογοῦνται ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ,

ρικῶν, ἐπικρίνοντος ἐπίσης τὸν νόμον λόγῳ τῆς τοιαύτης τηρήσεως διπλῆς σειρᾶς βιβλίων.

(1) Βλ. κατωτ. κεφάλαιον περὶ Διαδικασίας, τὰ περὶ κυρώσεων.

(2) Βλ. ἀνωτ. σ. 65-67.

(3) Δέον ἐπίσης νὰ ὑπολογισθῇ αὐξήσις, δι' ἣν περίπτωσιν αἱ ἡμεδαπαὶ ἀνώνυμοι εἰταιρεῖαι ἤθελον ὑπαχθῆ εἰς τὴν κατηγορίαν Δ. Τοῦτο ὅμως ἐλήφθη ἤδη ὑπ' ὄψει εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς διὰ τὴν κατηγορίαν Γ (ἀνωτ. σ. 185).

ἀφ' ἑτέρου δ' ὅτι ἐπιβάλλεται φόρος ἐπιτηδεύματος καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τεκμηριῶν (καπνός, ναυτιλία κλπ.), δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ ὑπολογισμὸν τῆς κατανομῆς. Ἐν τούτοις, αἱ ἀναφερθεῖσαι ἤδη στατιστικαὶ παρέχουσι πληροφορίας τινάς.

Ἡ γενικὴ ἐντύπωσις, ἣτις γεννᾶται ἐκ τῶν πινάκων τούτων, εἶναι, ὅτι τὸ εἰσοδήμα τῆς ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς τάξεως εἶναι λίαν κατατετημημένον καὶ ὅτι, ἔξαιρουμένων τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, οἱ λοιποὶ φορολογούμενοι ἀσχοῦσι μικρὰς ἐπιχειρήσεις, ἐὰν δὲν εὐρίσκωσιν ἐν αὐταῖς μέσον μόνον πρὸς πορισμὸν μικροῦ εἰσοδήματος ἐργασίας ⁽¹⁾ ⁽²⁾ ⁽³⁾.

Διαπιστοῦται ἐπίσης, ὡς εἴπομεν ἤδη, ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν φόρων ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, καίτοι παρουσιάζουσα πρόοδον ἀπὸ ἀπόψεως ἀποδόσεως, εἶναι εἰσέτι ἑλλιπής. Τὸ φορολογικὸν βάρος φέρουσιν εἰσέτι οἱ ἀσθενέστεροι ὄμοιοι.

(1) Κατὰ τὸν πίνακα I (ἀνωτ. σ. 216-18) τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος (τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων), θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὰς ἀκολούθους παρατηρήσεις:

258.809 φορολογούμενοι ἔχουσιν εἰσοδήμα κατώτερον τῶν 25.000 δρχ. ἐτησίως, μὲ συνολικὸν ποσὸν εἰσοδημάτων ἐκ 3.520 ἑκατομ. δρχ., ἦτοι τὰ 83% τῶν φορολογουμένων λαμβάνουσι τὰ 64% τοῦ εἰσοδήματος, κερδίζοντες μόνον ἀπλῆν ἀμοιβὴν τῆς ἐργασίας των, ἀπλοῦν ἐργατικὸν ἡμερομίσθιον.

45.868 (ἦτοι τὰ 15% τοῦ συνόλου) φορολογούμενοι, μὲ σύνολον εἰσοδημάτων ἐξ 1.450 ἑκατομ. δρχ. (δηλ. τὰ 28% τοῦ εἰσοδήματος), θεωροῦνται ὡς ἀποκερδαίνοντες μεταξὺ 25.000 καὶ 50.000 δρχ., ἦτοι μισθὸν ὑπαλλήλου μέσης τάξεως.

4.820 (ἦτοι τὰ 1½% τοῦ συνόλου) φορολογούμενοι, μὲ σύνολον εἰσοδημάτων ἐκ 320 ἑκατομ. δρχ. (ἦτοι τὰ 6% τοῦ εἰσοδήματος), κερδίζουσι μεταξὺ 50.000 καὶ 100.000 δρχ. (ἦτοι μισθὸν ἀνωτέρου ὑπαλλήλου ἢ κέρδος μεσαίας τάξεως ἐπιχειρηματίου).

1.244 (ἦτοι ½% τοῦ συνόλου) φορολογούμενοι, μὲ σύνολον εἰσοδημάτων ἐξ 160 ἑκατομ. δρχ. (ἦτοι τὰ 3% τοῦ εἰσοδήματος), κερδίζουσι μεταξὺ 100.000 καὶ 150.000 δρχ.

(2) Κατὰ τὸν πίνακα I (ἀνωτ. σ. 216-18 σημ.) τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Α, οἱ φορολογούμενοι (πλὴν τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, πρβλ. πίνακα ΙΙΙ), οἱ θεωρούμενοι ὡς κερδίζοντες ἄνω τῶν 150.000 δρχ. ἐτησίως, ἀνέρχονται εἰς 624 μόνον, μὲ σύνολον εἰσοδημάτων ἐξ 182 ἑκατ. δρχ.

Ἐκ τῶν φορολογουμένων τούτων, 47 εἶχον κέρδος ἐκ 500.000 μέχρις 1.000.000 δρχ., καὶ 7 ἄνω τοῦ ἑκατομμυρίου.

(3) Ἡ ἀναλογία τῶν ἐμπόρων καὶ ἐπαγγελματιῶν, ἣτις ἦτο πάντοτε μεγάλη, ἠὺξήθη διὰ τῆς συρροῆς τῶν προσφύγων, οὔτινες, ἐν τῇ χώρᾳ τῆς προελευσεώς των, ἐπεδίδοντο εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα (βλ. ὡσαύτως Α. ΠΑΛΛΗ, *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Grèce*, ἔνθ' ἀν. σ. 150 ἐπ.).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν κερδῶν ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων παρουσιάζει τὸ κενόν, ὅτι δὲν περιέλαβε καὶ τὴν ἡμεδαπὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν — ἢ ὅτι, εἰς ἅς, σπανίας, περιπτώσεις περιέλαβεν αὐτήν, τὴν ὑπέβαλεν εἰς ἐλαττωματικὸν σύστημα. Αἱ ἐν προκειμένῳ ἐπενεκτέαι τροποποιήσεις ἐξετέθησαν ἤδη ἐν τῷ κεφαλαίῳ τῆς κατηγορίας Γ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς λοιπὰς ἐπιχειρήσεις, ὁ φόρος, κατὰ τὴν ἀπαρχὴν τῆς μεταρρυθμίσεως ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, ἐσημείωσε μετέπειτα ταλαντεύσεις καὶ ὀπισθοχώρησεν. Δέον ὅμως νὰ λεχθῆ, ὅτι ἡ παλινδρομήσις αὕτη δὲν εἶναι σημαντικὴ. Σήμερον, τὴν φορολογίαν διέπει δυαδικὸν σύστημα: φόρος ἐπιτηδεύματος καὶ φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος.

Ὁ φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος, κατόπιν τῶν προσφάτων τροποποιήσεων, περιβάλλεται μορφήν, ἣτις, πλὴν τῆς ἀπλότητος, ἐξασφαλίζει αὐτῷ προσέτι σχεδὸν πάντα τὰ προτερήματα ἀναλυτικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος καὶ μεγάλην ἐλαστικότητα, μορφήν ἣτις δύναται ν' ἀποβῆ ὀριστικὴ διὰ μακρὸν χρόνον.

Ὡσαύτως, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὑποκείμενα εἰς τὸν φόρον κατηγορίας Δ εἰσοδήματα, τὸ σύστημα ἠπλοποιήθη εἰς τὸ ἔπακρον.

Τὸ καθεστὼς τοῦτο, τροποποιούμενον κατὰ τὸ διάγραμμα τῆς σελίδος 217, θὰ ἱκανοποιήσῃ πιθανώτατα τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Δημοσίου Ταμείου καὶ τὴν δικαιοσύνην, παρουσιάζον ταυτοχρόνως τὰ ἐλάχιστα δυνατὰ μειονεκτήματα διὰ τοὺς φορολογουμένους.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου, παρὰ τὰς σημειωθείσας ἤδη σοβαρὰς προόδους, δὲν εἶναι εἰσέτι ἱκανοποιητικὴ. Ἐλπίζεται ἐν τούτοις βελτιώσεις ἀπὸ τοῦ ἔτους 1933 - 34. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου θὰ εἶναι δυνατόν τότε ν' αὐξηθῆ· λόγῳ ὅμως τῶν ἰδιαζουσῶν συνθηκῶν τῆς συστάσεως τῆς οἰκονομίας· μας καὶ λόγῳ τῆς μεγάλης κατατιμήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ ἀπόδοσις αὕτη δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὴ μεγάλης ἀναπτύξεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI

ΑΜΟΙΒΑΙ ΕΚ ΜΙΣΘΩΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΣΤ.

Ἱστορικόν.

Ὁ φόρος, ἐπιβληθεὶς τῷ 1919, ὑπέστη μέχρι σήμερον διαφοροὺς ἀσημάντους τροποποιήσεις.

Ἡ μόνη ἀξία μείας τροποποιήσις εἶναι ἡ ἀναφερομένη εἰς τὰς ἀμοιβὰς τῶν διευθυντῶν, διαχειριστῶν, κλπ., ὡς καὶ εἰς τὰ μεγάλα ἐν γένει εἰσοδήματα.

Τὰ ποσοστὰ κλπ. τῶν διευθυντῶν καὶ παρομοίων ὑπῆγοντο κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν φορολογίαν τῆς κατηγορίας ταύτης, ἐπὶ ποσοστῶ ὅμως ἀνωτέρω. Ἀπὸ τοῦ 1923 - 24, ταῦτα μετεφέρθησαν εἰς τὴν κατηγορίαν Γ καὶ φορολογοῦνται ὡς αἱ κινητὰ ἀξίαι.

Ὡσαύτως, ἀπὸ τοῦ 1925 - 26, τὰ μεγάλα εἰσοδήματα ὑπεβλήθησαν, ἐν μέρει, εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας τοῦ ἐπιχειρηματίου.

ΤΟ ΕΝ ΙΣΧΥΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ἐπιβολὴ καὶ βεβαίωσις.— Ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως μισθῶν καὶ ἀμοιβῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν συντάξεων.

Ὁ νόμος ἀναγνωρίζει ὡς ἐλάχιστον συντηρήσεως, ἀπαλλασσόμενον τοῦ φόρου, ποσὸν 1.500 δραχμῶν μηνιαίως ἢ, διὰ τοὺς ἐργάτας, 60 δραχμῶν ἡμερησίως.

Κατ' ἀρχὴν, ὑπόκεινται εἰς τὴν φορολογίαν ταύτην τὰ εἰσοδήματα ἑλληνικῆς προελεύσεως. Αἱ πρόσοδοι ἀλλοδαπῆς προελεύσεως, αἱ κτώμεναι ὑπὸ φορολογουμένων κατοικούντων ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ ἐξάμηνον τουλάχιστον ἐν αὐτῇ διαμενόντων, φορολογοῦνται ἐν τῇ παρουσίᾳ κατηγορίᾳ. Ἐκ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὅμως ὀφειλομένου ἐπ' αὐτῶν φόρου ἐκπίπτει πάντοτε ὁ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καταβληθεὶς φόρος. Αἱ τοιαῦτα πρόσοδοι ἀλλοδαπῆς προελεύσεως, κτώμεναι παρ' ἀλλοδαπῶν ἐγκατεστημένων ἐν Ἑλλάδι, δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι τοῦ φόρου, ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀμοιβαιότητος.

Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ποικίλλει· εἶναι λίαν χαμηλὸν διὰ τὰς συντάξεις καὶ τὰ ἡμερομίσθια ἐργατῶν, ὑψηλότερον διὰ τοὺς δημοσίους υπαλλήλους, ἔτι δὲ ὑψηλότερον διὰ τοὺς λοιποὺς υπαλλήλους. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ φόρος εἶναι ἀρκούντως ἀνεκτὸς δι' ὄλους (¹).

Προκειμένου ὁμως περὶ μισθῶν καὶ ἀποδοχῶν, αἵτινες ὑπερβαίνουνσι τὸ διπλάσιον τοῦ διὰ τὸν συνθετικὸν φόρον ὀριζομένου ἐλαχίστου συντηρήσεως (²), τὸ ὑπερβάλλον τοῦ διπλασίου τούτου ποσὸν ὑπόκειται εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας τοῦ ἐργοδότη.

Ὁ φόρος κατ' ἀρχὴν εἰσπραττεται διὰ παρακρατήσεως εἰς τὴν πηγὴν. Ὁ ἐργοδότης ἢ ὁ ὀφειλέτης τῶν ἀμοιβῶν τούτων ὑποχρεοῦται, ὅπως παρακρατήσῃ τὸν φόρον καὶ καταβάλῃ τοῦτον εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, ὑποβάλλων ταυτοχρόνως σχετικὴν δήλωσιν (³).

Ἐξαιρετικῶς, οἱ ἐκμισθοῦντες τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν εἰς ἐργοδότας, οἵτινες δὲν ἀπασχολοῦσιν ἔμμισθον ἢ ἐργατικὸν προσωπικὸν κατὰ τρόπον συνεχῆ καὶ συστηματικόν, ὡς καὶ οἱ λαμβάνοντες τὸν μισθὸν αὐτῶν ἀπευθείας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, δέον νὰ ὑποβάλωσιν ἀτομικὴν δήλωσιν καὶ νὰ καταβάλωσι τὸν φόρον ἀπευθείας εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον.

Ἀπαλλαγáι.—Τοῦ φόρου ἐξαιροῦνται μικροὶ τινες μισθοὶ ἐργατῶν θαλάσσης, αἱ συντάξεις τῶν θυμάτων πολέμου καὶ τινες ἄλλαι πρόσοδοι δευτερευούσης σημασίας.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ἡ προσωπικὴ ἐργασία, σπουδαιότατος παράγων ἐν τῇ συγχρόνῳ παραγωγῇ, ἔχουσα δ' ἀλλαγῶν σοβαρὰν μερίδα ἐν τῇ κατανομῇ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, δὲν παρουσιάζει σπουδαιότητα ὡς φορολογητέα ὕλη ἐν Ἑλλάδι. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ τεχνικὴ κατάρτισις τῶν ἐργατῶν καὶ ἡ εἰδίκευσις τῶν υπαλλήλων ἐν Ἑλλάδι ἐπετέλεσαν προόδους καὶ

(¹) Τὰ ποσοστὰ τοῦ φόρου, κατὰ τὸ 1932-33, εἶχον ὡς ἑξῆς:

5,60% ἐπὶ τῶν ἀμοιβῶν, τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων,

4,20% ἐπὶ τῶν ἀμοιβῶν τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ τῶν κρατικῶν, δημοτικῶν ἢ κοινοτικῶν ὑπηρεσιῶν, ὑπὸ τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς καὶ τῶν ὑπὸ τὴν διαχείρισιν τοῦ Κράτους τελουσῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων,

1,40% ἐπὶ τῶν ἐργατικῶν ἡμερομισθίων καὶ τῶν συντάξεων.

(²) Ἦτοι, ὑπερβαίνοντος τὸ ποσὸν τῶν 200.000 δρχ., (ἤδη τῶν 150.000 δρχ.), ἠδξημένων κατὰ τὸ διπλάσιον τῶν δι' οἰκογενειακὰ βάρη παρεχομένων προσθέτων ἐκπτώσεων (βλ. κατωτ. κεφ. περὶ συνθετικοῦ φόρου).

(³) Κατὰ τὸν μῆνα ἀπρίλιον τοῦ ἐπομένου οἰκονομικοῦ ἔτους.

ὅτι τὰ διανοητικά κεφάλαια παρουσίασαν ὄρισμένην τινὰ ἀνάπτυξιν. Ἄλλ' ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ, πτωχῇ καὶ μὲ πνικτὸν πληθυσμόν, ὁ συναγωνισμὸς μεταξὺ τῶν προσωπικῶν τούτων κεφαλαίων κατέρριψεν εἰς ἐξευτελιστικὸν ἐπίπεδον τὴν ἀμοιβὴν τοῦ μείζονος μέρους τῆς ἐργασίας (1).

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα, θὰ πραγματευθῶμεν περὶ αὐτῶν ἐν τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ. Ὡς πρὸς τὴν ἀμοιβὴν τῶν μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν, αἵτινες ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς ἐνταῦθα, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν ταύτας εἰς τρεῖς κατηγορίας: κατωτέραν, μέσην καὶ ἀνωτέραν.

Διὰ τὰ εἰσοδήματα τῆς κατωτέρας τάξεως, ἀποτελούμενα ἔξ ἐργατικῶν ἡμερομισθίων, ἐμελετήθη σοβαρῶς ἡ παντελὴς ἐξαίρεσις αὐτῶν. Πράγματι, τὸ λιάν χαμηλὸν αὐτῶν ἐπίπεδον, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπερβαίνει οὐδ' αὐτὸ τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως καὶ ὅπερ ἔξ ἄλλου εἶναι ὑπερβαραρηνόμενον δι' ἐμμέσων φόρων, συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐπὶ πλέον, τὸ γεγονός, ὅτι ἐν Ἑλλάδι ἡ κοινωνικὴ πρόνοια ὑστερεῖ καὶ ὅτι, κατὰ συνέπειαν, ἡ ἐργατικὴ τάξις ὀφείλει μόνη της νὰ φροντίσῃ διὰ τὰς ἀνάγκας της, ἀποτελεῖ ἕτερον ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης. Οὐχ ἥτιον, ἐφόσον ὑπάρχει ἤδη ἀπαλλαγὴ ἐλαχίστου ὄριου, μικρὸς τις φόρος δὲν θ' ἀπετέλει αἰσθητὸν βᾶρος.

Αἱ αὐταὶ ἰδέαι ἐπεκράτησαν καὶ διὰ τὴν φορολογίαν τῶν μέσων εἰσοδημάτων, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ φόρος εἶναι κατὰ τι ὑψηλότερος. Εἰς τὴν περίπτωσιν ἐπίσης τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων, μολονότι δι' αὐτοὺς ὑπεστηρίχθη ὅτι ὁ φόρος ἀποτελεῖ ἔμμεσον μείωσιν τοῦ μισθοῦ, οὐδεμία ὀπὸ τοῦ φόρου ἐξαίρεσις ἐγένετο δεκτὴ, ὑπήχθησαν δὲ καὶ οὗτοι εἰς τὴν φορολογίαν, διὰ νὰ ὑπάρξῃ ἐνιαίᾳ κατευθυντήριος γραμμὴ εἰς τὸ ζήτημα τῆς φορολογίας τῆς τάξεως τῶν μισθωτῶν.

(1) Συμφώνως πρὸς τὰς Ἐκθέσεις τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ἐργασίας καὶ τὴν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1930 ἀπογραφὴν πρὸς μελέτην τῶν ληπτέων νομοθετικῶν μέτρων διὰ τὰς κοινωνικὰς ἀσφαλίσεις (πρβλ. Σ. ΚΛΑΔΑ, *Ouvriers et salaires en Grèce*, ἀρθρ. δημοσιευθὲν ἐν «Bulletin économique et financier de la Banque d'Athènes», τοῦ δεκεμβρίου 1932), ὁ μέσος ὄρος τῶν βιομηχανικῶν ἐργατικῶν ἡμερομισθίων ἐν Ἀθήναις καὶ Πειραιεὶ εἶχεν ὡς ἑξῆς:

	Μέσον ἡμερομισθιον εἰς δραχ.	Τιμᾶριθμος τῶν ἡμερομισθίων	Τιμᾶριθμος κώστους ζωῆς
1914	5.37	100	100
1930	73.—	1.459	1.682

Ἡτοι, ὁ τιμᾶριθμος τοῦ ἐργατικοῦ ἡμερομισθίου εἶναι κατὰ πολὺ κατώτερος τοῦ τιμᾶριθμου κώστους ζωῆς ἢ πτώσις αὐτὴ εἶναι ἔτι σοβαρῶτερα σημερον.

Δέον γὰ προστεθῆ ὅτι αἱ ἀποδοχαὶ τῶν ὑπαλλήλων ἐδρῶσονται εἰς ἔτι μειομεκτικὴν θέσιν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὑψηλὰς ἀμοιβάς, τὸ ζήτημα ἀλλάσσει ὄψιν. Αἱ ἐν λόγῳ ἀμοιβαὶ καὶ ἀποδοχαὶ ἐν γένει, πέραν ὀρισμένου ποσοῦ, δὲν ἀποτελοῦσι πλέον ἀπλοῦν μισθόν. Τουναντίον, αὗται ἀυξάνουσι σημαντικῶς τὴν φοροδοτικὴν ἱκανότητα τοῦ φορολογουμένου. Παρατηρήθη μάλιστα ἐπανειλημμένως, ὅτι ὑπηρεσία τις φαινομενικῶς μισθωτή, συνεπαγομένη ὑψηλὴν ἀμοιβήν, δὲν ἦτο ἐν τῇ πραγματικότητι εἰμὴ μερικὴ ἔμμεσος διανομὴ κερδῶν εἰς τοὺς μεγάλους μετόχους (1). Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὡς ἐκ τοῦ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, ὅπερ μαρτυρεῖ ἀνωτέραν ἱκανότητα πληρωμῆς, τὰ εἰσοδήματα ταῦτα *ὑπεβλήθησαν εἰς βαρύτεραν φορολογίαν καὶ συμπεριελήφθησαν εἰς τὴν κατηγορίαν τοῦ ἐπιχειρηματίου.*

Αἱ ἐν τῇ παρουσίῃ κατηγορίᾳ ἀπαλλαγαὶ δὲν εἶναι σημαντικά, τὰ δὲ ποσοστὰ διὰ τὴν κατωτάτην καὶ μεσαίαν τάξιν εἶναι λίαν λογικά. Ἐν τούτοις τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου θὰ ἦτο δυνατόν ν' αὐξηθῆ διὰ τὰ μεγάλα εἰσοδήματα, εἰσαγομένης πλέον κανονικῆς προοδευτικότητος.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου, ἣτις βαίνει συνεχῶς αὔξουσα, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς λίαν ἱκανοποιητικὴ (2). Ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθόν, ἡ πρόοδος αὐτῆς εἶναι ἐμφανεστέρα. Ἡ φορολογία τῶν μισθωτῶν, τῷ 1915, ἀντεπροσώπευε τὰ 2% περίπου τοῦ συνόλου τῶν ἀμέσων φόρων· τῷ 1930-31, ἡ ἀναλογία αὕτη ἦτο 7%· τῷ δὲ 1931-32, προσήγγιζε τὰ 9%. Ἡ διαφυγὴ δὲν φαίνεται νὰ εἶναι σοβαρά. Βελτίωσις τῆς ἀποδόσεως εἶναι πάντοτε ἐφικτή, εἰς μικρὰν ὅμως κλίμακα, ὡς ἐκ τοῦ χαμηλοῦ ἐπιπέδου τῶν μισθῶν (3).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν *ἐπίπτωσιν* τοῦ φόρου, ἐξαιρέσει τῶν ἐργατικῶν ἡμερομισθίων καὶ τινῶν περιπτώσεων ὑπαλλήλων ἀνωνύμων ἐται-

(1) Βλ. ὡσαύτως ἀνωτ. σ. 155 σημ. 2.

(2) Ἡ ἐξέλιξις τῆς ἀποδόσεως ἔχει ὡς ἐξῆς (βλ. ὡσαύτως πίνακας Παραρτήματος) εἰς ἑκατομ. χρυσῶν δραχμῶν:

1919-20	0.7	1925-26	4.-	1929-30	7.6
1920-21	1.5	1926-27	3.7	1930-31	8.3
1923-24	1.5	1927-28	5.3	1931-32	8.4
1924-15	2.9	1928-29	6.3		

(3) Συμφώνως πρὸς τὴν γενικὴν ἀπογραφὴν τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ 1928, οἱ μισθωτοὶ (πρβλ. ΚΛΑΔΑ, ἐνθ' ἀν.) ἦσαν:

ὑπάλληλοι	164.825
ἐργάται	669.219

*Υπῆρχον, ἐπὶ πλέον, 610.122 ἐργάται αὐτόνομοι (ἐργαζόμενοι δι' ἴδιον λογαριασμόν).

ρειών, ὁ φόρος βαρύνει αὐτοὺς τοὺς φορολογουμένους, οἵτινες εἶναι ἀπολύτως ἀνίκανοι νὰ ἐπιρροίψωσι τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ ἐργοδότη, λόγω

Οἱ ἡμερομίσθιοι ἐργάται κατενέμοντο ὡς ἑξῆς :

α) Γεωργία	95.618
β) Κτηνοτροφία	26.701
γ) Ἀλιεία	4.925
δ) Ὄρυζαία	5.784
ε) Βιομηχανία	242.215
στ) Μεταφοραὶ	51.146
ζ) Πίστις, συναλλαγὰὶ	871
η) Ἐμπόριον	33.379
θ) Οἰκιακαὶ ὑπηρεσίαι	48.067
ι) Λοιπὰ ἐπαγγέλματα	160.513
Σύνολον	679.219

Ἐκ τῶν μισθωτῶν τούτων, οἱ πράγματι ὑπαγόμενοι εἰς τὸν φόρον τῆς παρουσίας κατηγορίας εἶναι οἱ ὑπάλληλοι. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐργάτας, τόσον τοὺς ἡμερομισθίους ὅσον καὶ τοὺς αὐτονόμως ἐργαζομένους, λόγω τοῦ χαμηλοτάτου ἡμερομισθίου τῶν χειρωνακτῶν, δὲν ἀπομένει φορολογητέα ὕλη μετ' ἐκπτώσιν τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου. Θὰ ἠδύνατο μόνον νὰ υπολογισθῇ ἀπόδοσις 15 ἑκατομ. δρχ. διὰ τὴν βιομηχανίαν (ἐνθα τὸ ἡμερομίσθιον κατὰ τὸ 1930 ἀνήρχετο εἰς 73 δρχ.).

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ὑπαλλήλων θὰ ἠδύνατο νὰ υπολογισθῇ ὡς ἀκολούθως. Οἱ μισθοὶ τῶν κρατικῶν ὑπαλλήλων (περίπου 55.000) ἀνήρχοντο κατὰ τὸ 1930 - 31 εἰς 2,6 δισεκατομ. δρχ. περίπου (πρβλ. Γ. ΜΑΡΗ, "Ἐκθεσιν, ἐνθ' ἄν. σ. 23), ἤτοι κατὰ μέσον ὅρον περίπου εἰς 48.000 δρχ. διὰ τοὺς λοιποὺς ὑπαλλήλους θὰ ἠδυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὡς μέσην ἐτησίαν ἀμοιβὴν δρχ. 40.000, τοῦθ' ὅπερ μᾶς δίδει σύνολον ἐτησίου εισοδήματος ἑξ (110.000 × 40.000) 4,4 δισεκατομ. δρχ., ἤτοι ἐν ὅλῳ, διὰ τοὺς ὑπαλλήλους, δημοσίους τε καὶ ἰδιωτικούς, 7 δισεκατομ. δρχ. Τὸ ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον θ' ἀντεπροσώπευε (165.000 × 1.500 × 12) 3 δισεκατομ. Ἀπομένει, ὅθεν, εἰσόδημα ἐκ 4 δισεκατομ. φορολογούμενον κατὰ μέσον ποσοστὸν πρὸ 4,50% : τοῦθ' ὅπερ ἀποδίδει φόρον ἑξ 180 ἑκατομ. δρχ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς συντάξεις, αὐτίνες ἀνέρχονται εἰς 1 δισεκατομ. περίπου (διὰ τοὺς συνταξιούχους τοῦ Κράτους, περίπου 650 ἑκατ., πρβλ. ΜΑΡΗ, ἐνθ' ἄν. : διὰ τοὺς τῶν λοιπῶν Ταμείων 314 ἑκατομ., πρβλ. τοὺς πίνακας τοῦ κ. Π. Ἀξιώτη ἐν τῇ *Οἰκονομικῇ Ἐπετηρίδι* τοῦ 1931, ἐνθ' ἄν. σ. 341 - 2), κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπαλλάσσονται, καθόσον εἶναι κατώτερα τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου. Ἡ εἰς τὸν φόρον συνεισφορά αὐτῶν δὲν ὑπερβαίνει τὰ 5 ἑκατομ. δρχ.

Τουτέστιν, ἡ ἀνωτάτη ἀπόδοσις τοῦ φόρου τῆς παρουσίας κατηγορίας θὰ ἠδύνατο πιθανῶς νὰ φθάσῃ τὰ 200 ἑκατομ. δρχ. Προτιμότερον ὅμως τυγχάνει, προκειμένου περὶ τῶν μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν, ν' ἀδξῆθῃ τὸ ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον, τὸ ὅποτον πράγματι εἶναι ἀνεπαρκές, ν' ἀρκεσθῇ δὲ τὸ Κράτος εἰς τὴν παροῦσαν συμβολὴν αὐτῶν εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ προϋπολογισμοῦ.

τοῦ μεγάλου συναγωνισμοῦ, ὅστις ὑφίσταται ἐν τῇ τάξει τῶν μισθωτῶν (¹).

Ἐν συμπεράσματι, δύναται νὰ λεχθῆ, ὅτι ἡ παροῦσα κατηγορία λειτουργεῖ καλῶς. Ἡ μόνη ἐπενεκτέα τροποποίησις εἶναι ἡ κατά τι αὔξισις τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ὀρίου καὶ ἡ ἐφαρμογὴ καλυτέρας προοδευτικότητος τῶν ποσοστῶν (²).

(¹) Ἡ δυσχέρεια πρὸς ἐξεύρεσιν ἐργασίας, μεγάλη ἤδη ἐν Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἡνωμέναις Πολιτείαις, Ἰταλίᾳ κλπ., εἶναι ἀλγεινότερα ἐν Ἑλλάδι.

(²) Βλ. ὑποδείξεις τινάς, μετὰ κριτικῆς τοῦ ἰσχύοντος συστήματος προοδευτικότητος ἐν Ι. ΦΡΑΓΚΟΥ, ἀνωτέρου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Ἡ φορολογία τῶν μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν, ἄρθρον ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἐργασία» τῆς 31ης ἰουλίου, 7ης καὶ 14ης ἀγούστου, 1932.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Τελευταῖαι τροποποιήσεις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ.

Ὡς καὶ ἐν σελ. 69 ἐξηγήθη, διὰ τοῦ νόμου 5821 ἐπηνέχθησαν τροποποιήσεις, αἵτινες, διὰ τὴν παροῦσαν κατηγορίαν ΣΤ, συνίστανται εἰς καθίδρυσιν ἀριωτέρας προοδευτικότητος τῶν ποσοστῶν τῆς φορολογίας ⁽¹⁾ ⁽²⁾.

(1) Τὰ παλαιὰ ποσοστά ἴδε ἀνωτ. σελ. 237.

(2) Τὰ διὰ τοῦ νόμου 5821 ὀριζόμενα ποσοστά εἶναι τὰ ἑξῆς:

8.40 %	διὰ τὸ	μεταξὺ	120.000	καὶ	150.001	δραχμῶν	κείμενον	τμήμα	προσόδου
12.60 %	»	»	150.000	»	180.001	»	»	»	»
16.80 %	»	»	180.000	»	210.001	»	»	»	»
21.-- %	»	»	ὑπεράνω	τῶν	210.000	»	»	»	»

Τουτέστι διὰ τὸ μέχρις 120.000 δρχ. τμήμα ἀμοιβῶν ἐφαρμόζονται τὰ παλαιὰ ποσοστά (τῆς σελ. 237) ἀναλόγως τῆς προελεύσεως τῆς ἀμοιβῆς, ἄνω δ' αὐτοῦ ἐπιβάλλονται τὰ νέα ποσοστά ὁμοιομόρφως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII

ΑΜΟΙΒΑΙ ΕΞ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ

ΦΟΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ Ζ. ΦΟΡΟΣ ΤΟΥ ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΟΣ

Ἱστορικόν.

Ὁ φόρος οὗτος, τῷ 1919, ἐπεβάλλετο ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος. Ὁ νομοθέτης ὅμως, ἐκ φόβου δυσχερειῶν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ, παρέσχεν εἰς τὴν φορολογουσαν ἀρχὴν τὴν εὐχέρειαν ὅπως προσφεύγῃ εἰς ἐνδείξεις καὶ τεκμήρια, καθορισθέντα εἰς εἰδικοὺς πίνακας. Τὸ σύστημα τοῦτο, ἰσχύον εἰσέτι, περιγράφεται κατωτέρω.

Ὁ εἰσαχθεὶς τῷ 1926 - 27 φόρος ἐπιτηδεύματος περιέλαβεν ὡσαύτως καὶ τὴν κατηγορίαν ταύτην. Ὡς ἐξετέθη ὅμως ἀνωτέρω (1), ὁ φόρος ἦτο ὁ αὐτὸς ὡς εἶχεν ὀρισθῆ καὶ διὰ τοὺς φορολογουμένους τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων. Ὁ τελευταῖος νόμος τοῦ 1931 ἐτροποποίησε τοῦτον παρέχων σχετικὴν ἔκπτωσιν (2).

ΤΟ ΕΝ ΙΣΧΥΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Τὸ ἰσχύον σύστημα περιλαμβάνει ὅθεν τὸν φόρον τοῦ ἐπιτηδεύματος καὶ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Ζ.

Φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος.

Ὁ φόρος οὗτος ἔχει τὴν αὐτὴν βᾶσιν, διέπεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ νόμου, πρὸς τὸν γενικὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, τὸν ὁποῖον ἐξήτάσαμεν ἐν τῷ κεφαλαίῳ περὶ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων (3). Ἡ μόνη ἀπ' ἐκείνου διαφορὰ εἶναι, ὅτι ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων *ὀρίζεται εἰς τὰ 1/8 τοῦ γενικοῦ φόρου*. Ἐπὶ πλέον, οἱ μηχανικοὶ καὶ οἱ ἀρχιτέκτονες ὑπόκεινται εἰς

(1) Ἐνωτ. σ. 191.

(2) Ἐνωτ. σ. 193.

(3) Ἐνωτ. σ. 195 - 7, σημ. 1α.

φόρον ἐπιτηδεύματος, ὑπολογιζόμενον ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου ποσοῦ τῶν ἀμοιβῶν αὐτῶν (¹) ἀπεριορίστως ποσοῦ (²).

Φόρος καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Ζ.

Ἐπιβολή. — Ὁ φόρος τῆς κατηγορίας ταύτης, ὡς ἐλέχθη ἄνωτέρω, ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων ἐξ ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων, αἵτινες ὑπερβαίνουν τὰς 300.000 δραχμῶν ὁ συμπληρωματικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ τυγχάνει ἀνάλογος πρὸς τὸν τοῦ φόρου κατηγορίας Δ.

Ἡ παρούσα κατηγορία εἶναι ἐπίσης ἡ θνητῆς, ἔνθα φορολογεῖται καὶ πᾶσα καθαρὰ πρόσοδος, μὴ δυναμένη γὰ ὑπαχθῆ εἰς ἐτέραν κατηγορίαν.

Πρὸς καθορισμὸν τῆς φορολογητέας καθαρᾶς προσόδου, ἐκπίπτει ἐκ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου πᾶς φόρος, τέλος ἢ δικαίωμα καὶ πᾶσα δαπάνη γενομένη πρὸς πραγματοποίησιν τῆς προσόδου ταύτης.

Κατ' ἀρχήν, ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ πάσης ἀμοιβῆς δι' ὑπηρεσίας παρασχεθείσας ἐν Ἑλλάδι. Ἐν τούτοις, τὰ εἰσοδήματα, τὰ πραγματοποιηθέντα ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὑπὸ προσώπων κατοικούντων ἐν Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ ἐξάμηνον τουλάχιστον ἐν αὐτῇ διαμεινάντων, φορολογοῦνται ἐπίσης ἔνταῦθα ὁ ἐν ἀλλοδαπῇ ὅμως καταβληθεὶς ἐπ' αὐτῶν φόρος ἐκπίπτει ἐκ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὀφειλομένου τοιοῦτου.

Ὅμοιᾶς φύσεως πρόσοδοι, πραγματοποιηθεῖσαι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ παρ' ἀλλοδαπῶν ἐγκατεστημένων ἐν Ἑλλάδι, δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσι τοῦ φόρου ἐπὶ τῷ ὄρω τῆς ἀμοιβαιότητος.

Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου, διὰ τὸ 1932 - 33, ὠρίσθη εἰς 15,40 % (³).

(¹) Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου εἶναι 8 %. Ἐφαρμόζεται εἶδος συλλήψεως εἰς τὴν πηγὴν, τῆς ἀδείας διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων ἐκδιδομένης μόνον ἔναντι καταβολῆς τοῦ φόρου.

(²) Ὅσον ἀφορᾷ τὸν *συνθετικὸν φόρον* τῶν μηχανικῶν καὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων, λαμβάνεται ὡς τεκμαρτὴ καθαρὰ πρόσοδος προερχομένη ἐκ τῆς παρούσης κατηγορίας τὸ ὀκταπλάσιον τοῦ καταβληθέντος φόρου ἐπιτηδεύματος.

(³) Ἀναλύεται τοῦτο ὡς ἑξῆς:

ποσοστὸν βασικὸν	8 %
» ἔκτακτον	3
	11
» πρόσθετον (ἀναγκαστικοῦ δανείου κλπ.)	4.40
	15,40 %

Οἱ φορολογούμενοι τῆς παρούσης κατηγορίας ὑπόκεινται ὡσαύτως εἰς προσθέτους φόρους ὑπὲρ νομικῶν προσώπων (δήμων, κοινοτήτων κλπ.), οἵτινες ἀνέρχονται εἰς τὸ τέταρτον περιῖπου τοῦ ὀλικοῦ κρατικοῦ φόρου.

Βεβαίωσις.— Ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῇ βάσει δηλώσεως τοῦ φορολογουμένου, ἐλεγχομένης ὑπὸ τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς. Προβλέπεται, ἐν τούτοις, ὅτι ὁ ἔλεγχος οὗτος δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ *συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν*, κατὰ τρόπον ἀνάλογον πρὸς τὸν ἀνωτέρω ἐκτεθέντα διὰ τὰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις (*).

Ὡσαύτως, αἱ φορολογικαὶ ἀρχαὶ ἔχουσι τὴν *εὐχέρειαν νὰ καθορίσωσι τεκμαρτὴν πρόσδοον*, ἑλλείψει παντὸς ἄλλου στοιχείου καθορισμοῦ τῆς πραγματικῆς τοιαύτης, ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἤθελεν ὑποβληθῆ ἡ δήλωσις ἢ ἡ ὑποβληθεῖσα τοιαύτη ἤθελε θεωρηθῆ ἀνακριβής. Ὁ καθορισμὸς τῆς τεκμαρτῆς προσόδου γίνεται ἐπὶ τῇ βάσει πινάκων, καταρτιζομένων ἀνὰ τριετίαν παρ' ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἀντιπροσώπων τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελλμάτων. Κατὰ τοὺς σήμερον ἰσχύοντας πίνακας, λαμβάνεται ὡς τεκμαρτὴ φορολογητέα πρόσδοος ὠρισμένον πολλαπλάσιον τοῦ ἐνοικίου τῆς κατοικίας· τοῦτο προσαυξάνεται καθ' ὠρισμένα ποσοστὰ δι' ἕκαστον αὐτοκίνητον ἢ ἄμαξαν τοῦ φορολογουμένου, ὡς καὶ δι' ἕκαστον μέλος τοῦ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου χρησιμοποιουμένου τεχνικοῦ ἢ βοθητικοῦ ἢ ἄλλου προσωπικοῦ.

Πάντα τὰ τεκμήρια ταῦτα δύναται νὰ ἀμφισβητηθῶσιν ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου, φέροντος ὅμως τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως.

Απαλλαγαί.*— Τοῦ φόρου τῆς κατηγορίας ταύτης ἀπαλλάσσονται οἱ ἀμοιβαὶ τῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ μηχανικῶν ().

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπληροῦντες τὰς ἐν σχέσει πρὸς τὸν *φόρον ἐπιτηδεύματος* παρατηρήσεις ἡμῶν (**), δυνάμεθα νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι οὗτος *τυγχάνει δικαιότερος ἐν τῇ προσφάτως δοθείσῃ εἰς αὐτὸν μορφῇ* (νόμος τοῦ 1931). Διὰ τὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀμοιβῶν ἐξ ἐλευθερίων ἐπαγγελλμάτων, ὁ συντελεστὴς τῆς ἐργασίας εἶναι, ὡς γνωστόν, ὁ τὰ μέγιστα συμβάλλων. Τὸ δὲ γεγονός, ὅτι εἰς τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα δὲν χρησιμοποιοῦνται κεφάλαια ἢ τὰ τυχὸν χρησιμοποιούμενα τοιαῦτα ὑπόκεινται εἰς ταχεῖαν ὑποτίμησιν λόγῳ τῶν διαρκῶς ἐπιφερομένων τελειοποιήσεων, ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν λόγων, διὰ τοὺς ὁποίους αἱ πρόσοδοι τῆς κατηγορίας ταύτης ἀπετέλεσαν πανταχοῦ ἀντικείμενον ἐλευθεριωτέρας φορολογίας. Λίαν ὀρθῶς ὅθεν τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου

(*) Ἄνωτ. σ. 192, σημ. 2.

(**) Δεδομένου ὅτι ὑπόκεινται εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος ἀπεριορίστως ποσοῦ.

(*) Ἄνωτ. 229 - 31.

ἐπιτηδεύματος αὐτῶν εἶναι κατὰ $\frac{1}{5}$ κατώτερον τοῦ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

Εἰς τὸν φόρον καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Z ἐπηρεχθῆ ὁσαύτως πᾶσα δυνατὴ ἀπλούστευσις. Τὸ σύστημα τῶν ἐπιτροπῶν καὶ τὸ σύστημα τῶν μαχητῶν τεκμηρίων διηκολύναν, ἔν τινι μέτρῳ, τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου, διεφύλαξαν δὲ ἔν αὐτῷ καὶ ποιάν τινα ἐλαστικότητα.

“Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατηγορίαν ταύτην, δέον νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι, ἐκ πρώτης ὄψεως, τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου φαίνεται σχετικῶς ὑψηλόν. Ἡ πρώτη αὕτη ἐντύπωσις μεταβάλλεται, ἔν τούτοις, ἐὰν ληφθῆ ὑπ’ ὄψει, ὅτι ἡ φορολογικὴ διαφυγὴ εἶναι ἐνταῦθα σοβαρωτέρα ἢ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην κατηγορίαν. Θὰ ἦτο ἔν τούτοις προτιμότερον νὰ μειωθῆ τὸ ποσοστὸν, ὁπότε θὰ εἴχομεν ἴσως καλύτερα ἀποτελέσματα.

Ἡ ἀπόδοσις τῶν φόρων ἐπὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων εἶναι κατωτέρα ἐκείνης πάντων τῶν ἄλλων φόρῶν.

Ἐπειδὴ στερούμεθα στατιστικῶν δεδομένων, δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὴν ἀκριβῆ ἀπόδοσιν τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος ἐπὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, καίτοι τὰ ἀποτελέσματα δὲν εἶναι σοβαρά, ὑπῆρξαν ἔν τούτοις ἱκανοποιητικώτερα τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Z. Ἡ σχετικῶς μικρὰ ἀπόδοσις τῶν φόρων τούτων εἶναι φαινόμενον ἀνάλογον πρὸς τὸ διαπιστωθὲν εἰς πολλὰ ἄλλα κράτη. Θὰ ἦδυνάμεθα ἔν τούτοις νὰ προσδοκῶμεν βελτίωσιν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1933 - 34, διὰ τοὺς ἔν τῇ σελίδι 233 ἀναπτυχθέντας λόγους (1).

(1) Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου (πρβλ. πίνακας Παραρτήματος), περιλαμβανομένου καὶ μέρους τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος (πρβλ. σ. 218-9 σημ.), δύνανται νὰ ὑπολογισθῆ εἰς τ’ ἀκόλουθα ποσά, εἰς ἑκατομ. χρυσῶν δραχμῶν:

1919-20	0.3	1925-26	1.5	1929-30	3.2
1920-21	1.9	1926-27	2.6	1930-31	3.-
1923-24	0.7	1927-28	5.-	1931-32	2.-
1924-25	1.2	1928-29	3.5		

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ παρελθόν, εἶναι αὕτη κατὰ τι ἀνωτέρα, διότι ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου τῷ 1915 δὲν ὑπερέβαινε τὰ 0,5 ἑκατομ. δρχ.

Ἡ φορολογικὴ διαφυγὴ εἶναι μεγάλη. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος ὑπαγομένων φορολογουμένων ἀνέρχεται εἰς 10.000 περίπου. Δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὸν ἐκ τοῦ ἐν γένει ἀριθμοῦ τῶν ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν, τοῦ προκύπτοντος ἐκ τῆς γενικῆς ἀπογραφῆς τοῦ πληθυσμοῦ, πόσοι τυγγάνουσι ἔμμισθοι· ὁ ἀριθμὸς ὅμως τῶν αὐτονόμως ἐργαζομένων ἐλευθέρων ἐπαγγελματιῶν ἀσφαλῶς θὰ εἶναι ἀνώτερος τῶν 10.000. Ἡ φο-

Ἡ ἐπίπτωσις τοῦ φόρου παραμένει ἐπὶ τοῦ ἐπαγγελματίου, καθόσον ἡ ἀνταπόθησις τοῦ φόρου εἶναι μᾶλλον δυσχερής. Οὐ μόνον δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ καθορισθῇ τὸ ποσὸν τοῦ φόρου, ὅπερ θὰ ἦδύνατο νὰ ἐπιρριφθῇ ἐφ' ἐκάστου πελάτου, ἀλλὰ συχνάκις ὁ συναγωνισμός, ὡς καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὸ κράτος καθορίζει διατιμήσεις ἀμοιβῶν, ἔξουδετεροῦσι πᾶσαν ἀπόπειραν περαιτέρω ἐπιρριψέως τοῦ φόρου.

Ἐν συμπεράσματι, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι, ἀπὸ νομοθετικῆς ἀπόψεως, οὐδεμία ἐπιβάλλεται μεταβολὴ ἐν τῇ φορολογίᾳ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων. Καλυτέρα ὅμως ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου τυγχάνει εὐκταία.

ρολογικὴ διαφυγὴ, ὡς πρὸς τὸ ποσὸν τῶν εισοδημάτων, εἶναι ἔτι μεγαλύτερα.

Παραθέτομεν κατωτέρω πίνακα τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ, σχετικὸν πρὸς τὴν φορολογίαν.

Φόρος τῆς Κατηγορίας Ζ

(ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων ἐξ ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων).
Φορολογούμενοι κατ' ἐπίπεδον εισοδήματος· εἰσοδήματα αὐτῶν.

Ἐπίπεδον εισοδήματος	Ἔτος 1927 - 28		Ἔτος 1930 - 31	
	Ἀριθμὸς φορολογουμένων	Ὀλικὸν εἰσοδήμα αὐτῶν (ἑκατομ. δρχ.)	Ἀριθμὸς φορολογουμένων	Ὀλικὸν εἰσοδήμα αὐτῶν (ἑκατομ. δρχ.)
150.000 — 175.000	1	0.02	2	0.03
175.000 — 200.000	2	0.09	4	0.18
200.000 — 250.000	12	1.02	5	0.43
250.000 — 300.000	14	1.69	17	2.15
300.000 — 400.000	4	0.73	10	1.92
400.000 — 500.000	2	0.64	5	1.40
500.000 — 750.000	1	0.52	2	0.74
750.000 — 1.000.000	—	—	—	—
1.000.000 καὶ ἄνω	—	—	1	1.17
	36	4.71	64	8.02
Τμῆμα τοῦ εισοδήματος ὑποβαλλόμενον εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος		5.40		6.90
Σύνολον εισοδημάτων .		10.11		14.92

Ἦτοι, ἐκ τῶν εισοδημάτων τούτων, τὰ 5,4 ἑκατομ. δρχ. διὰ τὸ 1927 - 28 καὶ 6,9 ἑκατομ. διὰ τὸ 1930 - 31 ὑπῆλθον εἰς τὸν φόρον τοῦ ἐπιτηδεύματος (ὡς ἀντιπροσωπεύοντα τὸ κάτω τῶν 150.000 δρχ. τμῆμα τοῦ εισοδήματος κατὰ φορολογούμενον), τὸ δ' ὑπόλοιπον ἀπετέλεσε τὴν φορολογητέαν ὕλην τῆς κατηγορίας Ζ.

Βλ. παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς καὶ ἐπὶ τοῦ νέου νόμου ἐν: ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. καὶ Α. ΚΑΡΩΝΗ, ἐπιθεωρητοῦ Ὑπουργ. Οἰκονομικῶν, Ἡ νομοθεσία περὶ φόρου ἐπιτηδεύματος, Ἀθήναι, 1933.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII

ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΚΑΘΑΡΑΣ ΠΡΟΣΟΔΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

Ἄρχικὴ μορφή τοῦ φόρου τῷ 1919.

Ἐπιβολὴ τοῦ φόρου (1) — Ὁ φόρος οὗτος, ὡς ἐξηγήσαμεν ἤδη (*), ἀποτελεῖ συμπλήρωμα τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν προσόδων.

Κατὰ τὸ ἀρχικὸν κείμενον τοῦ νόμου 1640, ὃ κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1919-20 τεθεῖς ἐν ἰσχύι φόρος εἶχε χαρακτηρῆα *καθαρῶς προσωπικόν*, ἐπεβάλλετο δ' ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι κατοικούντων ἢ ἐπὶ ἐξάμηνον τουλάχιστον διαρκούντος τοῦ προηγουμένου φορολογικοῦ ἔτους ἐν αὐτῇ διαμενόντων φυσικῶν προσώπων. Κατ' ἀρχήν, ἐπεβάλλετο οὗτος ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ εἰσοδήματος, ὅπερ τὸ φυσικὸν πρόσωπον ἐκτῆσατο, ἀσχέτως πρὸς τὴν προέλευσιν ἢ τὴν φύσιν τοῦ εἰσοδήματος τούτου.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ καθεστῶς τοῦ νόμου 1640. Μεταγενέστερος ἐν τούτοις νόμος (2), ἔχων ἀναδρομικὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔτους 1919-20 ἰσχύν, ἐτροποποίησε τὸν προηγούμενον. Δι' αὐτοῦ προσετέθη, ὅτι ὁ φόρος ὠφείλετο καὶ ὑπὸ παντὸς φυσικοῦ προσώπου διαμείναντος ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ διάστημα ἕλαττον τῶν 6 μηνῶν ἢ καὶ μηδὲν ὡς διαμεί-

(1) Τὸν φόρον τοῦτον προτιμῶμεν ν' ἀποκαλέσωμεν «ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΝ ΦΟΡΟΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΚΑΘΑΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ», φρονοῦντες, ὅτι θὰ ἡδυνάμεθα νὰ καθιερώσωμεν τὸν ὄρον «πρόσδος» διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἐν ταῖς ἀναλυτικαῖς κατηγορίαις φορολογητέαν ὕλην (ὄρισμός τοῦ εἰσοδήματος ἀντικειμενικῶς) καὶ τὸν ὄρον «εἰσόδημα» διὰ νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον ὑποβαλλομένην ὕλην (ὄρισμός τοῦ εἰσοδήματος ὑποκειμενικῶς). Ἐπειδὴ ὁμοῦς ὁ νόμος προτιμᾷ ἐν τῇ ὄρολογία τὸν αὐτὸν δι' ἀμφοτέρων τὰς περιπτώσεις ὄρον, θέλομεν καὶ ἡμεῖς διατηρήσει αὐτόν.

(2) Ἄνωτ. σ. 42.

(3) Ν. Δ. τῆς 13ης ἰουλίου 1919 καὶ νόμος 1992 τῆς 28ης ἰανουαρίου 1920, μέτρα ληφθέντα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τοῦ κ. Ἐ. Βενιζέλου, προτάσει τοῦ κ. Μ. Νεγρεπόντη, ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

ναντος, ἐφόσον ἦτο κύριος ἀκινήτου ἐν Ἑλλάδι ἢ πλοίου ἔχοντος τὴν ἑλληνικὴν ἰθαγένειαν καὶ ἐφόσον προσέτι οὐδένα εἶχε καταβάλει ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ προσωπικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος. Τοῦτο ἀπετέλει μικρὰν *παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς προσωπικότητος* τοῦ φόρου, ἀπεσκόπει δ' εἰς τὴν πρόληψιν τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς. Ἐνδιαφέρει νὰ τονισθῇ, ὅτι καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἡ φορολογία περιελάμβανεν οὐ μόνον τὰ εἰσοδήματα ἑλληνικῆς προελεύσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀλλοδαπῆς προελεύσεως τοιαῦτα.

Ὑπανδρος γυνή.— Τὸ εἰσόδημα τῆς ὑπάνδρου γυναικὸς προσετίθετο πάντοτε εἰς τὸ τοῦ συζύγου· τοῦτο ὅμως δὲν ἔσχυε καὶ διὰ τὰ ἀλλὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, ἅτινα, ἀνεξαρτήτως καταστάσεως ἢ ἡλικίας, ὑπεῖχον ἰδίᾳ ἕκαστον φορολογικὴν ὑποχρέωσιν.

Ἀπαλλαγαί.— Δὲν ὑπῆρχον ἀπαλλαγαί ἐκ τοῦ φόρου τούτου, εἰμὴ μόνον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, ὡς καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλλοδαπῶν διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ὑπαλλήλων ἢ πρακτόρων.

Ἐκπτώσεις καὶ προοδευτικότητα.— Παρεῖχeto ἔκπτωσις *ἐλαχίστου συντηρήσεως*, προσαυξανομένη λόγῳ *οἰκογενειακῶν βαρῶν* (1).

Τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου ἦτο 5%. Πλὴν τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἐλαχίστου συντηρήσεως, ὑπῆρχον ἐπίσης ἔκπτώσεις τινές (2), σκοποῦσαι ὅπως προσδώσωσι προοδευτικὸν χαρακτῆρα εἰς τὴν φορολογίαν τῶν μικροτέρων εἰσοδημάτων. Πρὸς ἐπίτευξιν τῆς προοδευτικότητος ταύτης εἰς τὰ μεγάλα εἰσοδήματα, ὁ νόμος εἶχεν ὀρίσει πρόσθετον ποσοστὸν ἐκ 10%, ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τοῦ πέραν τῶν 100.000 δραχμῶν κειμένου τμήματος τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου τοῦ φορολογουμένου.

Πραγματικὸν εἰσόδημα.— Πρὸς καθορισμὸν τοῦ συνολικοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τοῦ φορολογουμένου, ἠθροίζοντο ἅπασαι αἱ κατὰ τὰς

(1) Ἡ ἔκπτωσης αὕτη ἀνήρχετο εἰς 3.000 δρχ., αὐξανομένης κατὰ 240 δρχ. δι' ἕκαστον τῶν εἰς βάρους τοῦ φορολογουμένου συνοικούντων προσώπων, ὧν ὅμως ὁ ἀριθμὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ τὰ 5· τὸ ἀνώτατον ὄθεν ὄριον τῆς ἀπαλλαγῆς ταύτης ἦτο 4.200 δρχ. Ἐξ ἄλλου ἡ ἀπαλλαγή αὕτη παρεῖχε μόνον ἐφόσον τὸ εἰσόδημα δὲν ὑπερέβαινε τὰς 12.000 δρχ. ἐτησίως. Ἐξαιρετικῶς, προκειμένου περὶ ἀναπήρων πολέμου, τὸ ἐκπιπτόμενον ποσὸν ἦτο 10.000 δρχ., ἄνευ ὅμως προσθέτων ἀπαλλαγῶν διὰ τὰ ἐκ τοῦ φορολογουμένου ἐξαρθώμενα μέλη οἰκογενείας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ δραχμὴ εὐρίσκειτο ἐν ἰσοτιμίᾳ μὲ τὸν χρυσὸν (βλ. πίνακα Παραρτήματος).

(2) Ἐξεπιπτοντο, παραμένοντα ἀφορολόγητα, τὰ 75% τοῦ πρώτου κλιμακίου τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος μέχρι 5.000, καὶ τὰ 50% τοῦ δευτέρου κλιμακίου ἀπὸ 5.001 μέχρι 10.000 δρχ.· τὸ ὑπόλοιπον ἐφορολογεῖτο ἐξ ὀλοκλήρου.

ἀναλυτικὰς κατηγορίας πρόσοδοι αὐτοῦ, ὡς καὶ αἱ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς προερχόμεναι πρόσοδοι αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ συνολικοῦ τούτου ἀθροίσματος ἀφηροῦντο :

- α) πᾶσα ζημία προκύψασα τυχὸν ἐν ταῖς ἀναλυτικαῖς κατηγορίαις·
 β) οἱ ἐν ἐκάστη κατηγορίᾳ ἐπιβαλλόμενοι ἀναλυτικοὶ φόροι, ὡς καὶ οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καταβληθέντες φόροι·
 γ) τὰ ἀσφάλιστα ζωῆς ἢ ἀτυχήματος, ἅτινα ὁ φορολογούμενος εἶχε καταβάλει δι' ἑαυτὸν ἢ διὰ τὰ εἰς βάρος αὐτοῦ συνοικοῦντα μέλη τῆς οἰκογενείας του·

δ) οἱ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου καταβληθέντες τόκοι ἐπὶ προσωπικῶν χρεῶν, δεόντως ἀποδεικνυομένων, ἐφόσον οἱ τόκοι οὗτοι δὲν εἶχον ἐκπεσθῆ κατὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἀναλυτικῶν φόρων.

Τεκμαρτὸν εἰσόδημα.— Ὁ φόρος ἐπεβάλλετο ὅθεν ἐπὶ τῆς πραγματικῆς συνολικῆς προσόδου. Προκειμένου, ἐν τούτοις, περὶ φορολογουμένων δηλούντων πρόσοδον προερχομένην ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἐν μέρει ἢ ἐν ὅλῳ, ἢ περὶ φορολογουμένων οὐδόλως δηλωσάντων, τοιαύτην, δι' οὗς ὅμως ὑπῆρχον «ἐνδείξεις» ὅτι ἐπραγματοποιοῦν προσόδους ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἢ φορολογοῦσα ἀρχὴ ἠδύνατο νὰ ἐκλέξῃ εἴτε τὸν φόρον ἐπὶ τῆς πραγματικῆς προσόδου, εἴτε τοιοῦτον ἐπὶ τῆς τεκμαρτῆς προσόδου καθοριζομένης ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων ἐνδείξεων (1).

Δήλωσις.— Ἡ προθεσμία ὑποβολῆς αὐτῆς δὲν ἦτο ἢ διὰ τοὺς ἀναλυτικούς φόρους ὀριζομένη, ἀλλ' ἔδει αὕτη νὰ ὑποβληθῆ διαρκοῦντος τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου· οὐχ ἦττον, μεταγενέστερος νόμος ὥρισε τὴν ὑποβολὴν διὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον, πλὴν τῆς περιπτώσεως τῶν γεωργῶν (2).

(1) Κατὰ τὸν ἀρχικὸν νόμον 1640, ἐλαμβάνετο ὡς τεκμήριον τῆς συνολικῆς προσόδου τοῦ φορολογουμένου τὸ σύνολον τῶν ἐνοικίων τῶν κατοικίων του, ἠϋξιμένον κατὰ 20 % δι' ἐκάστην ἄμαξαν ἢ αὐτοκίνητον καὶ κατὰ 10 % δι' ἕκαστον ἄρρενα ὑπηρέτην· ὠρισμένον δὲ πολλαπλάσιον τοῦ οὕτω προκύπτοντος ἀθροίσματος ἐλαμβάνετο ὡς τεκμαρτὸν εἰσόδημα· τὸ πολλαπλάσιον τοῦτο ἐποίκιλλεν ἀπὸ τοῦ τετραπλοῦ μέχρι τοῦ δεκαπλοῦ, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωρίου καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν ἐνοικίων.

Ἐν τούτοις, μεταγενέστερος νόμος ἔχων ἀναδρομικὴν ἰσχὴν (πρβλ. ἀνωτ. σ, 248, σιμ. 2) ἐπέφερε τὰς ἑξῆς τροποποιήσεις. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω προσανξήσεων, τὸ ἐνοίκιον ἠδύνατο ν' αὐξηθῆ κατὰ τμήμα αὐτοῦ μὴ δυνάμενον νὰ ὑπερβῆ τὰ $\frac{1}{10}$, ὡςάκις ἐκ τῆς πολυτελοῦς παραστάσεως ἢ τῆς δαπανηρᾶς διαβιώσεως τοῦ φορολογουμένου καὶ τῆς οἰκογενείας του ἐτεκμαίρετο ἀνώτερον τεκμαρτὸν εἰσόδημα· ἡ ἐκλογή τοῦ ποσοστοῦ τούτου ἐπαφίετο εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου.

(2) Ἐν τῇ περιπτώσει ὁ φορολογούμενος ἐκαρποῦτο εἰσοδήματα προερχόμενα ἐκ γεωργικῶν ἐπιχειρήσεων, ἢ δήλωσις αὐτοῦ ὑπεβάλλετο κατὰ μῆνα νοέμβριον ἢ ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας ἀπὸ τῆς ἡμερομηνίας τῆς συντάξεως τοῦ ἰσολογισμοῦ του.

Περίοδος ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1925.

Ἡ περίοδος αὕτη εἶναι πλουσία εἰς τροποποιήσεις τῶν νομοθετικῶν κειμένων, ἀλλ' ὡς εἴπομεν ἤδη, ἄκαρπος εἰς ἀπόδοσιν, τοῦ φόρου ἐγκαταλειφθέντος εἰς τὴν τύχην.

Ἔτος 1920 - 21. Μεταβολὴ προοδευτικότητος. Ἐκπτώσις ζημιῶν ἐκ κεφαλαίου.—Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ ἐκπιπτόμενον ἐλάχιστον συντηρήσεως ἠϋξήθη, ἐφημερόθη δὲ νέα κλίμαξ ποσοστοῦ τοῦ φόρου (¹).

Ὁ νέος νόμος περιεῖχε καὶ λίαν ἐνδιαφέρουσαν διάταξιν εἰς ὄφελος τῶν φορολογουμένων· ἐπέτρεπεν εἰς τὸν φορολογούμενον νὰ ἐκπέσῃ ἐκ τῆς εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον ὑποκειμένης καθαρᾶς προσόδου διαφόρους ζημίας, ἀποτελούσας μείωσιν τοῦ κεφαλαίου (²).

Παρεσχέθη ὡσαύτως ἀπαλλαγὴ (³) εἰς τοὺς ἀλλοδαπούς, τοὺς διαμένοντας ἐν Ἑλλάδι, διὰ τὰς ἀλλοδαπῆς προελεύσεως προσόδους αὐτῶν.

Ἔτος 1921 - 22. Τεκμαρτὴ πρόσοδος τῆς ἀκαθαρίστου γεωργικῆς παραγωγῆς.—Ὁ φόρος παρέμεινεν ἀμετάβλητος πλὴν μικρᾶς τιнос

(¹) Τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως ἠϋξήθη εἰς 6.000 δρχ. (διὰ τοὺς ἀναπήρους πολέμου ἢ ἀπαλλαγὴ παρέμεινεν ἢ αὐτῇ, 10.000 δρχ.), ἀλλ' ἄνευ προσθέτων ἀπαλλαγῶν δι' οἰκογενειακὰ βάρη· ἢ ἀπαλλαγὴ αὕτη παρείχεται εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις, οἷονδήποτε καὶ ἂν ἦτο τὸ εἰσόδημα τοῦ φορολογουμένου. Εἶχε παρατηρηθῆ, ὅτι ἡ προοδευτικότης τοῦ παλαιοῦ νόμου ἦτο λίαν ἀνώμαλος· παρουσίαζεν ἀποτόμους μεταπτώσεις, ὡσάκις τὸ εἰσόδημα ἦτο κατὰ τι ἀνώτερον τῶν 12.000 δρχ. (καθόσον, ὡς γνωστὸν, ἄνω τοῦ ποσοῦ τούτου δὲν ὑπῆρχεν ἐκπτώσις ἐλαχίστου συντηρήσεως) ἢ μετὰ τὸ ὄριον τῶν 100.000 δρχ., (ἄνω τοῦ ὁποίου ἐπεβάλλετο τὸ πρόσθετον ποσοστὸν), ἐνῶ διὰ τὰ ἐνδιάμεσα εἰσοδήματα ἦτο ἀνεπαρκής.

Ὡς ἐκ τούτου, ὁ νόμος 2173 εἰσήγαγεν, ἀπὸ τοῦ οικονομικοῦ ἔτους 1920-21, νέαν προοδευτικότητα· ὁ εἰς τὸν νόμον 2173 προσηρημένος πίναξ εἶχεν ἐλάχιστον ποσοστὸν 5% διὰ τὰ μὴ ὑπερβαίνοντα τὰς 20.000 δρχ. εἰσοδήματα καὶ ἔφθανε μέχρις 25% διὰ τὰ ὑπερβαίνοντα τὰς 620.000 δρχ. τοιαῦτα, τὸ ποσοστὸν τοῦτο, ἐφαρμοζόμενον μετ' ἐκπτώσιν τοῦ ἐλαχίστου συντηρήσεως ἠϋξάνετο κατὰ 0,01 (ἐν λεπτόν) ἀνά 300 δραχμάς ἢ κλάσμα αὐτῶν.

(²) Ἡ ἐκπτώσις περιελάμβανε πᾶσαν, δεόντως ἀποδεικνυμένην, ζημίαν, προερχομένην εἴτε ἐκ φθορᾶς, εἴτε ἐξ ἀπωλείας, εἴτε τέλος ἐξ ὑποτιμῆσεως τοῦ κεφαλαίου, ἐπελθοῦσαν δὲ κατὰ τὸ προηγούμενον οικονομικὸν ἔτος. Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη ἐν τούτοις δὲν παρείχεται, ὡσάκις ἡ ζημία ἐκαλύπτετο ὑπὸ δωρεᾶς, κληρονομίας, κληροδοσίας, προικὸς ἢ λανθανούσης αὐτομάτου υπερτιμῆσεως τοῦ κεφαλαίου, πραγματοποιηθειῶν κατὰ τὰ δύο ἀμέσως προηγούμενα ἔτη, ἢ ὑπὸ λανθανούσης υπερτιμῆσεως τοῦ κεφαλαίου, μὴ πραγματοποιηθείσης μὲν, ἀλλ' ὑφισταμένης κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς νομίμου πρὸς δῆλωσιν προθεσμίας.

(³) Συναντᾶται ὡσαύτως ἐν τῇ κατηγορίᾳ Γ, βλ. σ. 138 καὶ 139.

τροποποιήσεως, επενεχθείσης εις τὸν ὑπολογισμόν τοῦ ἀγροτικοῦ εισοδήματος⁽¹⁾.

Ἔτος 1922-23. Αὐξήσις τοῦ φόρου καὶ διάθεσις τοῦ προϊόντος αὐτῆς διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου.—Τὸ 1922-23 εἶναι ἔτος νέων μεταρρυθμίσεων. Λόγω τοῦ ἐπιβληθέντος ἐσωτερικοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου, ἐγένοντο διάφοροι αὐξήσεις φόρων, ἡ δὲ κλίμαξ τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐτροποποιήθη καὶ ἐδιπλασιάσθη⁽²⁾.

Ὁ νόμος ἀπῆλλασε τοῦ συνθετικοῦ φόρου τοὺς τόκους τοῦ ἀναγκαστικοῦ τούτου δανείου. Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἀναμφισβήτητος, χορηγηθεῖσα εἰς τίτλους ἐθνικῶν δανείων, ἀπαλλαγὴ ἐκ τοῦ συνθετικοῦ φόρου⁽³⁾.

Ἐν τούτοις, ἡ σχετικὴ πρὸς τὸν συνθετικὸν φόρον διάταξις τοῦ νόμου, θεωρηθεῖσα λίαν καταθλιπτικὴ, δὲν ἐφηρομόσθη, μεταγενέστερος δὲ νόμος ἐπέφερε μείωσιν τῶν ποσοστῶν⁽⁴⁾.

(1) Τοῦ φόρου τῆς κατηγορίας E (βλ. σ. 83) ἀντικατασταθέντος ὑπὸ τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου γεωργικῆς παραγωγῆς, ὁ νέος νόμος ἐδέχθη, διὰ τὸν συνθετικὸν φόρον, ὡς τεκμαρτὴν καθαρὰν πρόσδοδον τὸ τρίτον τῆς ἀξίας τῆς ἀκαθαρίστου παραγωγῆς.

(2) Ἄνωτ. σ. 83. Ὁ νόμος προέβλεπεν αὐξήσιν κατὰ 10% ὄλων τῶν φόρων, προοριζομένην διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δανείου τούτου. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν συνθετικὸν φόρον, ὁ νόμος προέβλεπε τὴν τροποποίησιν τῆς κλίμακος τῶν συντελεστῶν, ὡριξε δ' ὅτι ὁ φόρος ἔδει νὰ εἰσπράττηται εἰς τὸ διπλάσιον, τοῦ δευτέρου μέρους χρησιμοποιουμένου ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δανείου. Ὁ ἄπλοῦς φόρος τῆς νέας κλίμακος ἐπεβάλλετο κατὰ διάφορα ποσοστά, ὑπολογιζόμενα ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ εισοδήματος. Τὰ νέα ταῦτα ποσοστά ἦσαν ἀπὸ 4% μέχρι 30% (διὰ τὰ εισοδήματα τὰ ὑπερβαίνοντα τὰς 720.000 δρχ.). Δεδομένου ὅτι ὁ ἄπλοῦς φόρος ἦτο ἤδη ἀνώτερος τοῦ κατὰ τὴν παλαιὰν κλίμακα ἐπιβαλλομένου, ὁ διπλοῦς φόρος ἦτο προφανῶς βαρύτερος. Ἐκρίθη ὁμοῦς οὗτος ἀναγκαῖος διὰ ψυχολογικοὺς λόγους, πρὸς καθυστέρησιν τῶν μικρῶν κατόχων χαρτονομίσματος, οἵτινες ὑπῆχθησαν εἰς τὸ διὰ τῆς διχοτομήσεως ἀναγκαστικὸν δάνειον.

(3) Βλ. κατωτ. περὶ τῆς ἀσυνδοσίας τῶν ἐθνικῶν δανείων ἐν κεφ. τοῦ ἐν ἰσχύϊ συστήματος φορολογίας.

(4) Ὁ νόμος 2966 τῆς 30ῆς ἰουλίου 1922, ψηφισθεὶς προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Ἐ. Λαδοπούλου (κυβερν. τοῦ ἀειμνήστου Πρωτοπαπαδάκη), κατήγγησε τὰς σχετικὰς πρὸς τὸν συνθετικὸν φόρον διατάξεις καὶ ἐπέφερε τροποποιήσεις, αἵτινες ἐτέθησαν ἀναδρομικῶς ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1922-23. Ὁ νόμος 2966 προέβλεπε νέαν κλίμακα· ὁ φόρος εἰσπράττετο εἰς τὸ ἄπλοῦν καὶ οὐχὶ ὡς προηγουμένως εἰς τὸ διπλάσιον, προοριζέτο ὁμοῦς ἐξ ὀλοκλήρου διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς τακτικῆς χρεωλυσίας τοῦ ρηθέντος δανείου.

Ὁ νέος οὗτος φόρος ἦτο ὀλιγώτερον ἐπαχθῆς· τὸ ποσοστὸν ἐφηρομόζετο οὐχὶ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ εισοδήματος, ἀλλὰ καθ' ὥρισμένην προοδευτικότητα

Ἔτος 1923-24. Ἐπέκτασις τοῦ φόρου ἐπὶ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιημένων προσωπικῶν εἰσοδημάτων καὶ ἐφ' ὠρισμένων κερδῶν κεφαλαίου. Ἐπέκτασις τοῦ συστήματος τῶν τεκμηρίων καὶ εἰς τὰς κινητὰς ἀξίας.—Τὸ Ν. Δ. τῆς 19ης μαρτίου 1923⁽¹⁾ ἐπέφερε νέας τροποποιήσεις εἰς τὸν φόρον.

¹ Ἐν πρώτοις, εἰς τὰ φυσικὰ πρόσωπα, ἅτινα ὑπέκειντο μέχρι τότε εἰς τὸν φόρον, προσετέθη καὶ ἡ ἐκκειμένη κληρονομία⁽²⁾.

² Ἐτέρα διάταξις τοῦ νόμου ἀπεμάκρυνεν, ἐν τινι μέτρῳ, τὸν φόρον ἐκ τῆς αὐστηρᾶς προσωπικότητος. Πᾶν καρπῶθ' ἐν εἰσοδήματα ἑλληνικῆς προελεύσεως φυσικὸν πρόσωπον, ἕστω καὶ μὴ ἔχον κατοικίαν ἢ διαμονὴν ἐν Ἑλλάδι ἢ ἰδιοκτησίαν ἀκινήτου ἐν Ἑλλάδι ἢ κυριότητα ἑλληνικοῦ πλοίου, ὑπεβλήθη εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον κατ' ἀναλογίαν τῶν ἑλληνικῆς προελεύσεως προσόδων αὐτοῦ⁽³⁾.

³ Ὄρισμένοι τινὲς περιπτώσεις αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τοῦ κεφαλαίου⁽⁴⁾ ὑπήχθησαν εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον διὰ τὰ $\frac{1}{5}$ τοῦ κέρδους. Ὁ νόμος καθώρισε καλύτερον τὸν τρόπον ὑπολογισμοῦ τῆς ἐκ γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων καὶ ἐκ κτηνοτροφίας προερχομένης προσόδου⁽⁵⁾. Ἐπὶ πλέον, συνεπληρώθησαν αἱ διατάξεις, αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰς ἐκπτώσεις διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς συνολικῆς προσόδου⁽⁶⁾.

ἀπὸ 5,20% μέχρι 41%. Διὰ τοὺς δημοσίους καὶ τοὺς δημοτικὸς ὑπαλλήλους, τὸ ποσοστὸν τοῦ πρώτου κλιμακίου ἦτο 2,60%.

(1) Προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Γ. Κορινᾶ, τῆς κυβερνήσεως τοῦ κ. Σ. Γονατᾶ (τῆς «Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922» διευθυνομένης ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Ν. Πλαστήρα—ἀρχηγοῦ—καὶ Σ. Γονατᾶ—προέδρου τῆς κυβερν.).

(2) Θεωρουμένη ὡς *συνεχίζουσα τὴν προσωπικότητα τοῦ κληρονομουμένου* μέχρι τῆς ὀριστικῆς ὑπεισελεύσεως τῶν κληρονόμων εἰς τὴν κληρονομίαν.

(3) Ὄρισθη ὡσαύτως, ὅτι οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἕλληνες δημόσιοι ὑπάλληλοι θεωροῦνται, προκειμένου περὶ τῆς φορολογίας, ὡς ἔχοντες τὴν νόμιμον αὐτῶν κατοικίαν ἐν Ἑλλάδι.

(4) Πρβλ. ἄνωτ. κατηγορία Δ, σ. 189, σημ. 2.

(5) Ἀναφορικῶς πρὸς τὰς γεωργικὰς ταύτας ἐκμεταλλεύσεις, ἀπάσας σχεδὸν ὑπαγομένας εἰς ἀναλυτικὸς φόρους ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος, ὁ νόμος καθώρισεν, ὅτι διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἔδει νὰ λαμβάνηται τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα, πλὴν ἂν ἡ Διοίκησις ἤθελε προσφύγει εἰς τεκμαρτὸν εἰσόδημα ὑπολογιζόμενον ἐπὶ τῇ βάσει ἐνδείξεων. Τοιοῦτον τεκμαρτὸν εἰσόδημα προβλέπετο εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας περιπτώσεις: α) διὰ τὰ προϊόντα, τὰ ὑποκείμενα εἰς τὸν διὰ τοῦ νόμου 2647 ἐπιβληθέντα φόρον, τὸ τεκμαρτὸν καθαρὸν εἰσόδημα ὑπελογίζετο εἰς τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς ἀξίας τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς καὶ β) διὰ τὰ αἰγοπρόβατα, τὸ εἰσόδημα τοῦτο ἦτο 80 δρχ., διὰ δὲ τοὺς χοίρους 100 δρχ., κατὰ κεφαλὴν.

(6) Ἡ οὐσιωδεστέρα τροποποίησις ἦτο ἐκείνη, καθ' ἣν ἡ ἔκπτωσης ἀφα-

Τὸ ἐκπιπτόμενον ἐλάχιστον συντηρήσεως ἠϋξήθη ὡσαύτως, παρεσχέθησαν δὲ καὶ τινες ἄλλαι ἐκπτώσεις (¹).

Ἐτέρα ἀρκοῦντως σοβαρὰ τροποποιήσεις ὑπῆρξεν ἡ διάταξις, καθ' ἣν ἡ ἀρχὴ τοῦ τεκμαρτοῦ ὑπολογισμοῦ τῆς φορολογητέας προσόδου εἰς πολλαπλάσιον τοῦ ἐνοικίου κλπ. (²), ἡ ἐφαρμοζομένη εἰς αἷς περιπτώσεις ὁ φορολογούμενος εἶχεν εἰσοδήματα ἀλλοδαπῆς προελεύσεως, ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν φορολογουμένων, τῶν ἐχόντων εἰσοδήματα ἐκ κινητῶν ἀξιῶν. Παρατηρήθη πράγματι, ὅτι ἡ πρόσδος ἐκ κινητῶν ἀξιῶν παρουσίαζε τὰς αὐτὰς δυσχερείας ὑπολογισμοῦ, αἷς καὶ ἡ ἐξ ἀλλοδαπῆς προερχομένη πρόσδος.

Εἰσήχθησαν ὡσαύτως νέαι τινὲς διατάξεις διαδικασίας (³), ὥρισθη δ' ὅτι πᾶσαι αἱ δηλώσεις ὠφείλον νὰ ὑποβάλλωνται κατὰ τὸν μῆνα ἀπρίλιον.

Ἔτος 1924 - 25. *Νέαι ἀπαλλαγáι.*— Ὁ φόρος διαρκοῦντος τοῦ ἔτους τούτου, ὑπέστη ἀσημάντους τινὰς τροποποιήσεις, ἀναφερομένας εἰς τὴν γεωργικὴν πρόσδοον, τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ τινὰ κρατικὰ χρεώγραφα (⁴).

λίστρον παρείχεται ἐφεξῆς μόνον εἰς ἣν περιπτώσειν τὸ ἡσφαλισμένον ποσὸν δὲν ὑπερέβαινε τὰς 100.000 δρχ. κατ' ἄτομον.

(¹) Τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως ὠρίσθη εἰς 12.000 δρχ., αὐξανομένας κατὰ 1000 δρχ. δι' ἕκαστον τῶν εἰς βάρος τοῦ φορολογουμένου συνοικούντων προσώπων. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ὁ νομοθέτης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἀρχικὴν ἀντίληψιν τοῦ 1919, ὅσον ἀφορᾷ τὴν οἰκογενειακὴν κατάστασιν τοῦ φορολογουμένου.

Κατὰ τὰ ἄλλα, ἡ ἐπιβληθεῖσα κλιμαξὴ ἦτο ἡ αὐτὴ ὡς καὶ πρότερον.

Δέον νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἡ πτώσις τοῦ ἐθνικοῦ νομίσματος ἦτο σημαντικὴ (βλ. πίνακας Παραρτήματος). Κατὰ συνέπειαν, τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως ἦτο σχετικῶς χαμηλόν, ἐνῶ ἡ ὑπὸ τῆς κλιμακος ταύτης καθιερωθεῖσα προοδευτικότης τοῦ φορολογικοῦ βάρους ἦτο ταχυτέρα.

Ὡσαύτως, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ οικονομικοῦ ἔτους, ἀπηλλάγησαν τοῦ φόρου αἱ συντάξεις τῶν ἀναπήρων καὶ θυμάτων πολέμου, ὡς καὶ αἱ πρόσοδοι ὠρισμένων ἀλλοδαπῶν φιλανθρωπικῶν ἀποστολῶν· ἐλήφθησαν ἐπίσης μέτρα εὐνοϊκὰ διὰ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἔλληνας δημοσίους ὑπαλλήλους.

(²) Ἄνωτ. σ. 250 - 1.

(³) Τὸ νομοθετικὸν διάταγμα προέβλεπε τὴν τοιχοκόλλησιν ἀνακοινώσεως ἐν τῇ Οἰκονομ. Ἐφορίᾳ καὶ ἐν τῷ γραφεῖῳ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ κλπ. σωματείου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκεν ὁ φορολογούμενος, ὁσάκις ἡ εἰς τὸν ἀναλυτικὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ καὶ εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον ὑπαγομένη πρόσδος καθορίζεται τεκμαρτῆ ἐπὶ τῇ βάσει ἐνδείξεων χρησιμοποιουμένων ἐν τῇ κατηγορίᾳ ταύτῃ.

(⁴) Τὸ τεκμαρτὸν εἰσόδημα ἐξ αἰγοπροβάτων ἐμειώθη εἰς 50 δρχ. κατὰ

Περίοδος ἀπὸ τοῦ 1925 μέχρι τοῦ 1927.

Ἔτος 1925-26. Μετασχηματισμὸς τοῦ φόρου, προοριζομένον ἐφεξῆς νὰ πλήρηται μόνον τὰ μέσα καὶ τὰ ὑψηλὰ εἰσοδήματα.— Διαρκούντος τοῦ ἔτους τούτου ὁ νόμος 3338 (1) ἐπέφερεν οὐσιώδεις τροποποιήσεις εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον.

Κατὰ πρῶτον λόγον κατηγγήθη ἡ διάταξις, ἣτις εἶχεν ὑπαγάγει εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον τὰ ἐξ ἑλληνικῆς πηγῆς εἰσοδήματα τῶν μὴ διαμενόντων ἐν Ἑλλάδι φυσικῶν προσώπων. Τοῦτο ἀπετέλει τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἐπαναφορὰν τῆς αὐστηρᾶς προσωπικότητος τοῦ φόρου.

Ἡξήθη ὡσαύτως σημαντικῶς τὸ ἐκπιπτόμενον ἐλάχιστον συντηρήσεως (2). Ἡ αὔξησις αὕτη τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλάχιστου συντηρήσεως ὄφειλεν, οὐ μόνον ν' ἀνακουφίσῃ τοὺς φορολογουμένους, ἀλλ' ὡσαύτως νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸ ἔργον τῆς διοικήσεως, ἣτις ἦτο ὑπερβραρημένη πρότερον ἐξ ἐργασίας, λόγω τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ φορολογουμένων καρπουμένων εἰσόδημα ἀνώτερον τοῦ ἐλάχιστου συντηρήσεως (3).

κεφαλὴν ἐπεβλήθη νέον πρόσθετον ποσοστὸν, διατιθέμενον ὑπὲρ τοῦ Γεν. Ἐκκλησιαστικοῦ Ταμείου, ἐξ 1% ἐπὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου. Ὡσαύτως, πρὸς ἀποφυγὴν πολυπλόκων ὑπολογισμῶν καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν μειώσεως τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως, ἐξηρέθησαν τοῦ συνθετικοῦ φόρου οἱ μισθοὶ τῶν δημοσίων, δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ὑπαλλήλων, ὡς καὶ τῶν πάσης φύσεως συνταξιούχων τοῦ Δημοσίου (ἄρθ. 29 τοῦ νόμου 3338, ἰσχύσαν ἀναδρομικῶς).

Διατάξεις τινὲς τοῦ ἀγροτικοῦ κώδικος ἀπῆλλαξαν ὡσαύτως τοῦ συνθετικοῦ φόρου τοὺς τόκους τῶν ὀμολογιῶν, τῶν ἐκδοθεισῶν πρὸς ἀποζημιῶσιν τῶν γαιοκτημόνων ἀπαλλοτριωθεισῶν ἐκτάσεων (ἀνωτ. σ. 70 καὶ 102).

(1) Νόμος 3338 τῆς 12ης ἰουνίου 1925, ὑπουργία Γκότση κυβερν. Μιχαλακοπούλου.

(2) Μετὰ τὴν πτώσιν τῆς δραχμῆς, ἡ ἀπαλαγὴ 12.000 χαρτίνων δραχμῶν ἔναντι 6.000 χρυσῶν τοῦ 1919 ἦτο μηδαμινή. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ νέος νόμος ὥρισεν τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως εἰς 60.000 δραχ., αὐξανομένης κατὰ 1.000 δραχ. δι' ἕκαστον τῶν εἰς βάρος τοῦ φορολογουμένου συννοικούντων προσώπων. Οὕτως, οὐ μόνον ἀνῆλθεν εἰς λογικώτερον ἐπίπεδον ἡ αὔξησις, ἀλλὰ καὶ νέα γραμμὴ ἐχαράχθη τφόντι, λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς διαφορᾶς τοῦ τιμαρίθμου κώστους ζωῆς, ἡ ἐκπτώσις τοῦ 1925 ἦτο κατὰ πολὺ μεγαλύτερα τῆς τοῦ 1920.

(3) Κατὰ τὰ τότε δεδομένα διὰ τὰς πόλεις Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, αἱ δηλώσεις εἰσοδημάτων κατωτέρων τῶν 50.000 δραχ. ἀπετέλουν τὰ 72% τοῦ ὅλικου ἀριθμοῦ τῶν δηλώσεων καὶ μόνον τὰ 15% τοῦ φόρου. Κατὰ συνέπειαν, διὰ θυσίας τῶν 15% τοῦ ἐσόδου, ἐξφρανομεῖτο ὁ ἀναγκαῖος διὰ τὰ 1/4 τῶν φορολογουμένων χρόνος.

᾿Ωσαύτως ἐτροποποιήθη καὶ ἡ κλίμαξ φορολογίας μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ φορολογουμένου (1).

᾿Ο νόμος περιελάμβανεν ἐτέρας δύο διατάξεις εὐνοϊκὰς διὰ τοὺς φορολογουμένους: α) ἐπέτρεπε τὴν ἐκ τῆς καθαρᾶς προσόδου ἔκπτωσιν ζημιῶν, προηγουμένων ἐτῶν (2) καὶ β) τὴν ἔκπτωσιν τῶν ἀσφαλίσεων παραδέχεται γενικὴν καὶ ἀπεριοριστον (3).

Ἐν τέλει ὁ νόμος ὥριζεν, ὅτι ἡδύνατο, διὰ διατάγματος, νὰ ἐνοποιηθῆ ἡ διαδικασία τῶν ἀναλυτικῶν φόρων καὶ τοῦ συνθετικοῦ, εἰσαγομένης ἐνιαίας δι' ἅπαντας τούτους δηλώσεως. Ἡ ἐνοποίησις αὕτη ἐν τούτοις δὲν ἐπραγματοποιήθη μέχρι σήμερον.

Νομοθετικὸν διάταγμα (4) ἐπέτρεψε τὴν τμηματικὴν καὶ διαδοχικὴν βεβαίωσιν τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον καθίσταντο ὀριστικὰ τὰ διάφορα στοιχεῖα τῶν ἀναλυτικῶν φόρων. Τὸ μέτρον τοῦτο ὑπῆρξε λίαν ἐπιτυχές (5).

Νέα τροποποιήσις τῶ 1925-26. Κλίμαξ ὑπολογισμοῦ εἰς χροσόν, μειοῦσα τὴν φορολογικὴν ἐπιβάρυνσιν.— Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐπηνέχθη ἐτέρα μεταρρυθμίσις εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον. Δεδομένου ὅτι ἡ ἀστάθεια τῆς δραχμῆς ἡδύνατο νὰ ματαιώνη τοὺς ὡς πρὸς τὸν φόρον τοῦτον σκοποὺς τοῦ νομοθέτου, ἀπεφασίσθη ἡ ἐφαρμογὴ συστήματος ἀναλόγου πρὸς τὸ ἐφαρμοζόμενον διὰ τοὺς τελωνειακοὺς δασμούς. Νομοθετικὸν διάταγμα ὥρισεν ὅθεν κλίμακα εἰς μεταλλικὰς δραχμάς, εἰς τὰς ὁποίας ἔδει νὰ ἀνάγωνται αἱ χάριται δραχμαὶ τοῦ εἰσοδήματος (6).

(1) Τὰ ποσοστὰ ἠϋξήθησαν εἰς 12% διὰ τὸ πρῶτον ἐκ 40.000 δρχ. ποσὸν πέραν τοῦ ἐλαχίστου συντηρήσεως (δηλ. μέχρις ἐπιπέδου εἰσοδήματος δρχ. 100.000 πλέον οἰκογενειακῶν βαρῶν), ἔφθανον δὲ προοδευτικῶς εἰς 50% διὰ τὸ πέραν τῶν 5.000.000 δρχ. τμῆμα τοῦ εἰσοδήματος. Παρὰ τὰ ὑψηλὰ ταῦτα ποσοστὰ, ἡ νέα κλίμαξ παρουσίαζε τὸ πλεονέκτημα τῆς ἀνακουφίσεως τῶν κατωτέρων καὶ μάλιστα καὶ τινων ἀνωτέρων εἰσοδημάτων.

(2) Μέχρι δύο ἐτῶν.

(3) Καταργηθέντος τοῦ παλαιοῦ ὀρίου τῶν 100.000 ἡσφαλισμένου κεφαλαίου δι' ἕκαστον ἄτομον.

(4) Τῆς 24ης φεβρουαρίου 1926 (ὑπουργία Τανταλίδου τῆς δικτατορίας Παγκάλου).

(5) Μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, αἱ φορολογικαὶ ἀρχαὶ ὄφειλον κατὰ πρῶτον νὰ ἐκκαθαρίσωσι πάσας τὰς ὑποθέσεις ἀναλυτικῶν φόρων καὶ τότε μόνον νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ συνθετικοῦ· τοῦτο ἐπέφερε μεγάλην καθυστέρησιν εἰς τὴν βεβαίωσιν τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

(6) Ν. Δ. τῆς 6ης Σεπτεμβρίου 1925 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ νόμου 1640 περὶ φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων». Τοῦτο ἐξεδόθη ὑπὸ τῆς δικτατορικῆς κυβερνήσεως τῶν κ. κ. Παγκάλου-Χατζηκυ-

Ἡ ἔκπτωσης δι' ἐλάχιστον συντηρήσεως ἠϋξήθη, τὰ δὲ ποσοστὰ τοῦ φόρου ἠλαττώθησαν ἐν συγκρίσει μὲ τὰ ἰσχύοντα (¹).

Πρὸς καθορισμὸν τοῦ φόρου, ἡ εἰς χαρτίνας δραχμὰς πρόσδοτος τοῦ φορολογουμένου μετετρέπετο εἰς μεταλλικὰς, εἶτα δ' ἐξεπίπετο ἀπ' αὐτῆς τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως καὶ ὑπελογίζετο ὁ φόρος ἐπὶ τῇ βίσει τῆς κλίμακος. Ὁ φορολογούμενος ἐχρεοῦτο εἰς μεταλλικὰς δραχμὰς, ἀλλὰ, κατὰ τὴν πληρωμὴν, τὸ ποσὸν τοῦτο μετετρέπετο εἰς χαρτίνας δραχμὰς εἰς ἃς κατεβάλλετο.

Ἡ τιμὴ μετατροπῆς τῶν χαρτίνων δραχμῶν εἰς μεταλλικὰς ὠρίζετο κατ' ἀπρίλιον ἐκάστου οἰκονομικοῦ ἔτους (²).

Ἡ νέα κλίμαξ εἰσήγε μείωσιν τοῦ φορολογικοῦ βάρους, σοβαρωτέραν τῆς τοῦ νόμου 3338, ἰδίᾳ ὑπὲρ τῶν μικρῶν εισοδημάτων.

Αἱ διατάξεις αὗται τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος ἔδει νὰ τεθῶσιν ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους, ἐτροποποιήθησαν ὅμως πρὶν ἢ ἐφαρμοσθῶσι (³).

Ἔτος 1926 - 27. Ἐπιτροπαὶ ἐλέγχου.— Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου

ριάκου, προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Γ. Κοφινᾶ. Παρόμοιον σύστημα ἐφηρμόσθη ἐπίσης, ὑπὸ τῶν αὐτῶν ὑπουργοῦ καὶ κυβερνήσεως, ἐν τῷ προοδευτικῷ φόρῳ ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν, δωρεῶν καὶ προικῶν.

(¹) Τὸ νομοθετικὸν διάταγμα παρεῖχεν ἀπαλλαγὴν λόγῳ ἐλαχίστου συντηρήσεως ἐξ 6.000 δραχ. μεταλλικῶν, αὐξανόμενων κατὰ 200 μεταλλικὰς δραχμὰς δι' ἕκαστον τῶν εἰς βᾶρος τοῦ φορολογουμένου συνοικούντων προσώπων. Τὸ ἐναπομένον εἰσοδήμα ὑπέκειτο εἰς προοδευτικὸν φόρον, τοῦ ὁποίου τὸ ποσοστὸν, ὀρίζομενον εἰς 1% διὰ τὸ πρῶτον μέρος τῶν 4.000 μεταλλικῶν δραχμῶν καὶ αὐξανόμενον πρὸς 1% κατὰ κλιμάκιον, ἔφθανε μέχρι 40% διὰ τὸ ὑπερβαῖνον τὰς 500.000 μεταλλικὰς δραχμὰς τιμῆμα τοῦ εἰσοδήματος.

(²) Ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, μετ' εἰσήγησιν εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς. Καθωρίζετο ἡ σχέσις (πολλαπλάσιον) τῆς χαρτίνης πρὸς τὴν μεταλλικὴν δραχμὴν. Ἡ οὕτω καθοριζομένη σχέσις ἐβασίζετο ἐπὶ τῆς μέσης ἀξίας τῶν ὑγιῶν νομισμάτων κατὰ τοὺς τρεῖς τελευταίους μῆνας.

(³) Διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 18ης ἀπριλίου 1926 «περὶ τροποποιήσεως καὶ καταργήσεως διατάξεων τινῶν τῆς ἀμέσου φορολογίας» (ὑπουργία Τανταλίδου, κυβερνήσεως δικτατορίας Παγκάλου).

Ἐθεωρήθη προπαντός, ὅτι ὁ φόρος τῆς κλίμακος, τῆς ἐπιβληθείσης ὑπὸ τοῦ Ν. Δ. τῆς 6ης Σεπτεμβρίου 1925, ἦτο ἐξαιρετικῶς χαμηλὸς διὰ τὰ μέσα καὶ τὰ κατώτερα εἰσοδήματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἄλλωστε ἐβασίζετο καὶ ἡ παραγωγικότης τοῦ φόρου. Ἡ δι' ἕκαστον μέλος οἰκογενείας ἀπαλλαγὴ, ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ νόμου εἰς 200 μεταλλικὰς δραχμὰς, ὠρίσθη ἤδη εἰς 240 δραχ. Τὰ φορολογικὰ ὅμως ποσοστὰ τῆς κλίμακος ἠϋξήθησαν διὰ τὰ μέσα καὶ τὰ μικρὰ εἰσοδήματα, τοῦ κατωτάτου ποσοστοῦ ὀρισθέντος εἰς 3% (ἀντὶ τοῦ 1% ἐν τῇ προηγουμένῃ κλίμακῃ).

ἄρχεται ἐφαρμοζόμενον τὸ σύστημα τῆς νέας κλίμακος, ὡς ἐτροποποιήθη.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου συστήματος φόρου ἐπιτηδεύματος⁽¹⁾ εἰσήγαγεν εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον νέαν κατηγορίαν τεκμαρτῶν προσόδων, οὐδεμίαν ἐπιδεχομένων κατὰ τὴν ὑποβολὴν τοῦ συνθετικοῦ μεταβολῆν, δηλ. λαμβανομένων κατ' ἀμάχητον τεκμήριον⁽²⁾.

Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους ἐπραγματοποιήθη ἕτερα σοβαρὰ μεταβολή: διάταγμα⁽³⁾, ἐκδοθὲν εἰς ἐκτέλεσιν διατάξεως νόμου τοῦ 1925, προέβλεψε τὴν σύστασιν συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν πρὸς καθορισμὸν τῆς καθαρᾶς προσόδου⁽⁴⁾ τῶν φορολογουμένων.

Κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ διατάγματος, αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν τούτων ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐφόρου, ἐν συνδυασμῷ μετ' ἄλλων στοιχείων, διὰ τὴν ἐγγραφὴν εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, αἱ ὑπὸ τῶν Ἐπιτροπῶν τούτων ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις ἀπετέλουν τεκμήρια, ἅτινα ὁμοῦς ἠδύνατο νὰ καταρτίσῃ ὁ φορολογούμενος, προσάγων ἀντίθετον ἀπόδειξιν⁽⁵⁾.

(1) Ἄνωτ. σ. 191, 195 σμ. 1.

(2) Διὰ τοὺς φορολογουμένους, οἵτινες εἶχον καταταχθῆ εἰς κλάσιν τινὰ τοῦ γενικοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, τὸ εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον ὑπαγόμενον εἰσόδημα ἐσημειοῦτο ἐν τῇ κλίμακι τοῦ ἐπιτηδεύματος. Προκειμένου περὶ πλοιοκτητῶν, ἐλαμβάνετο τότε ὡς εἰσόδημα τὸ δεκαπλάσιον τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, διὰ δὲ τοὺς ἀρχιτέκτονας καὶ μηχανικοὺς, ποσὸν ἴσον πρὸς τὸ ὀκταπλάσιον τοῦ καταβληθέντος φόρου ἐπιτηδεύματος.

(3) Διάταγμα τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1927, ἐκδοθὲν προτάσει τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Γ. Καφαντάρη, τῆς κυβερνήσεως τοῦ κ. Α. Ζαίμη.

(4) Πρβλ. ἄνωτ. σ. 192. Ἡ τροποποίησις τοῦ ἄρθρου 37 τοῦ νόμου 1640, ἡ ἐπενεχθεῖσα διὰ τῆς § 3 τοῦ ἄρθρ. 9 τοῦ νόμου 3338, ἐπέτρεψε τὸν διὰ διατάγματος ὁρισμὸν καὶ ἑτέρων, πρὸς τοῖς ἐν τῷ νόμῳ ρητῶς προβλεπομένοις, τεκμηρίων, ὡς καὶ τὴν σύστασιν συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν πρὸς διενέργειαν τοῦ ἐλέγχου.

(5) Ἡ ἐπιτροπὴ ἦτο τριμελής, ἀποτελουμένη ἐξ ἐνὸς ἐφορικοῦ ὑπαλλήλου, ἐνὸς ἐξέρον δημοσίου ὑπαλλήλου καὶ ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῶν φορολογουμένων. Ὁ Οἶκον. Ἐφορος εἶχε δικαίωμα νὰ παρίσταται εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλ' ἄνευ ψήφου.

Ἡ ἐπιτροπὴ, βασιζομένη ἐπὶ διαφορῶν στοιχείων καὶ ἐνδείξεων, ὄφειλε νὰ ἐκτιμῆσθαι ὅσον ὁλόν τ' ἐπακριβεστέρον τὸ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου πραγματοποιηθὲν εἰσόδημα.

Τὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἡ ἐπιτροπὴ ὄφειλε νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει ἐν τῇ ἐκτιμητικῇ αὐτῆς ἐργασίᾳ, ἦσαν, κατὰ τὸ διάταγμα, τὰ ἑξῆς:

α) Αἱ δηλώσεις τοῦ φορολογουμένου καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Οἶκον. Ἐφόρου προσαγόμενα στοιχεῖα (βλ. κατωτ. κεφ. IX. περὶ διαδικασίας), σχετικὰ πρὸς τὸν ἀναλυτικὸν ἢ τὸν συνθετικὸν φόρον, ὡς καὶ πᾶν ἕτερον στοιχεῖον, ὁρι-

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὸ διάταγμα τοῦτο, κατετέθη σχέδιον νόμου (¹), ἐπιφέρων τροποποιήσεις εἰς τινὰς διατάξεις σχετικὰς πρὸς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων καὶ εἰδικώτερον τὸν συνθετικὸν φόρον, καθορίζον δ' ἐλακτριβέστερον τὰ διὰ τοῦ διατάγματος εἰσαχθέντα νέα τεκμήρια.

Μὴ ψηφισθέντος ὁμως τοῦ νομοσχεδίου τούτου, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, δι' ἐγκυκλίου (²), παρέσχεν ὠρισμένας ὁδηγίας ἐν σχέσει πρὸς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔδει ν' ἀσκήται ἡ δικαιοδοσία τῶν ὑπὸ τοῦ διατάγματος προβλεπομένων ἐπιτροπῶν. Τὰ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ ἀπαριθμούμενα τεκμήρια ἦσαν εὐνοϊκὰ διὰ τὸν φορολογούμενον καὶ εἶχον ἐλαστικότητα τινά, ἐπιτρέπουσαν ταῖς ἐπιτροπαῖς ὅπως προσαρμώζωνται εἰς τὰς ἀτομικὰς συνθήκας ἐκάστου φορολογουμένου.

*** Ἐτη ἀπὸ τοῦ 1927 μέχρι τοῦ 1930. Περίοδος πραγματικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου. Ἐκκαθάρισις τοῦ παρελθόντος.**

Οἰκονομικὸν ἔτος 1927 - 28.— Οὐδεμία νομοθετικὴ τροποποίησις ἐπληρέθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, κατὰ τὸ ὅποῖον πᾶσαι αἱ προσπάθειαι ἔτεινον πρὸς πραγματικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου. Τὸ διάταγμα, διὰ

στικὸν ἢ μὴ, εὐρισκόμενον ἐν τῇ ἀρχείῳ τῆς Οἰκον. Ἐφορίας.

β) Αἱ πληροφορίες, αἱ εἶχεν αὐτὴ ἡ ἐπιτροπὴ, ὡς καὶ αἱ ὑπὸ Οἰκον. Ἐφόρου παρεχόμεναι, ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐκ κινήτων ἀξιών ἢ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσόδημα τοῦ φορολογουμένου.

γ) Πᾶσα ἄλλη πληροφορία, ἣν ἡ ἐπιτροπὴ ἠδυνήθη νὰ λάβῃ περὶ τοῦ φορολογουμένου.

δ) Τὸ εἶδος τοῦ ἐπαγγέλματος καὶ ἡ ἔκτασις τῶν ἐργασιῶν τοῦ φορολογουμένου.

ε) Ἡ κατοικία τοῦ φορολογουμένου.

στ) Τὰ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου χρησιμοποιούμενα αὐτοκίνητα ἢ λοιπὰ ὀχήματα, τὸ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ αὐτοῦ ἢ τῆς οἰκογενείας του προσωπικόν, τὰ ταξίδια ἀναφυξῆς, ἅτινα ἐπεχειρεῖ ὁ ἴδιος ἢ ἡ οἰκογένειά του, ἐντὸς τῆς χώρας ἢ εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ὡς καὶ ἐν γένει ὁ τρόπος διαβιώσεως τοῦ φορολογουμένου καὶ τῆς οἰκογενείας του.

ζ) Πᾶσα ἄλλη πληροφορία ἢ ἔνδειξις, σχετικὴ πρὸς τὰ εἰσοδήματα τοῦ φορολογουμένου.

Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπεφαίνεται κατ' ἐλευθέραν κρίσιν καὶ πεποιθήσιν [ex aequo et bono].

(¹) Ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Γ. Καφαντάρη.

(²) Ἐγκύκλιος ἀριθ. 204 τῆς 28ης αὐγούστου 1927. Ὡς ῥητῶς παρετήρει τὸ Ὑπουργεῖον, αἱ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ κατευθύνσεις ἦσαν μόνον ἄπλαι ὑποδείξεις. Αἱ ἐπιτροπαὶ εἶχον, κατὰ τὸ διάταγμα, πλήρη ἐλευθερίαν κρίσεως.

τοῦ ὁποίου κατηργίσθησαν αἱ συμβουλευτικαὶ ἐπιτροπαί, παρέσχεν εἰς αὐτάς τὸ δικαίωμα νὰ προβαίνωσιν εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ εἰσοδήματος καὶ ἐπὶ τῶν ἐκκρεμῶν ὑποθέσεων τῶν προηγουμένων ἐτῶν· αἱ ἐν λόγῳ ἐπιτροπαὶ ἐπελήφθησαν ὄθεν τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν ἐκκρεμῶν ὑποθέσεων πάντων τῶν ἐτῶν ἀπὸ τοῦ 1919-20 μέχρι τοῦ 1927-28. Πράγματι, αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται εἰργάσθησαν μὲ μεγάλην γοργότητα καὶ ἐπιμέλειαν, συνέβαλον δὲ σπουδαίως εἰς τὴν γενικὴν προσπάθειαν, ἣτις κατεβάλλετο πρὸς ἐκκαθάρισιν τοῦ παρελθόντος καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ νόμου διὰ τοὺς μεγάλης φοροδοτικῆς ἱκανότητος πολίτας, εἴτινες ἀπὸ ἐτῶν ἐκώφευον.

Ὀικονομικὸν ἔτος 1928-29.— Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ὁ νόμος ἐξηκολούθησεν ἐφαρμοζόμενος ὡς πρότερον ἄνευ οἰασδήπου νομοθετικῆς τροποποιήσεως.

Ἡ Ἐπιτροπὴ μελέτης τῆς ἀμέσου φορολογίας⁽¹⁾ ἐπελήφθη ὡσαύτως τοῦ ζητήματος τοῦ συνθετικοῦ φόρου, αἱ ὑποβληθεῖσαι ὁμως προτάσεις ὑπῆρξαν ὑπεράγαν ἀντιπαδικαί. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν καὶ τραπεζικῶν τάξεων ἐξήτησαν τὴν ἄμεσον κατάργησιν τοῦ συστήματος τῶν συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν, ὡς καὶ τὴν κατάργησιν τοῦ δικαιώματος τοῦ Ὀικονομικοῦ Ἐφόρου ὅπως ἀναμειγνύηται εἰς τὰς προσωπικὰς ὑποθέσεις τοῦ φορολογουμένου. Κατ' αὐτούς, ὁ ἀνακριτικὸς ἔλεγχος εἶχε τρομοκρατήσει τὸ κεφάλαιον καὶ ἠμπόδιζε τοῦτο νὰ εἰσρεύσῃ εἰς τὴν χώραν⁽²⁾. Τουναντίον, τὸ πλεῖστον τῶν ὑπολοίπων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ὑπεστήριζεν, ὅτι ἦτο ἐπάναγκες νὰ διατηρηθῇ τὸ σύστημα τῶν ἐπιτροπῶν, ἅτινα ὁμως θὰ ἔδει νὰ εἶναι μακρῶς καθορισθησόμενα τεκμήρια, ἅτινα ὁμως θὰ ἔδει νὰ εἶναι μαχητὰ ἐν πάσῃ περιπτώσει οὗτοι ἐκηρύχθησαν ἀναφανδὸν ὑπὲρ διατηρήσεως τοῦ ἐλέγχου⁽³⁾.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν συζητήσεων, αἵτινες ἐγένοντο κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, κατηργίσθη σχέδιον νόμου, ἐν τῷ ὁποίῳ συνεβιβάζοντο ἐν μέρει αἱ ἀντιτιθέμεναι ἀπόψεις τοῦτο κατε-

(1) Ἄνωτ. σ. 50.

(2) Πλβλ. σ. 163. Ὁσαύτως Α. ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΥ, *Αἱ ἀσθαρεῖσαι ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ*, εἰσήγησεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Ὀικονομολόγῳ» Ἀθηνῶν τῆς 6ης ἀπριλίου 1929. — Μ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ, *Τὸ ζήτημα τοῦ συνθετικοῦ φόρου*, εἰσήγησεν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ «Ὀικονομολόγῳ» Ἀθηνῶν τῆς 11ης μαΐου 1929, περιέχουσαν πάσας τὰς γνώμας τῆς ἀρμοδίας ὑποἐπιτροπῆς.

(3) Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Τὰ σημερινὰ προβλήματα τῆς ἀμέσου φορολογίας μας*, ἐν τῷ «Ὀικονομολόγῳ» Ἀθηνῶν τῆς 9ης καὶ 16ης φεβρουαρίου 1929.

τέθη (1) εις τὴν Βουλὴν, κατ' ἀπρίλιον τοῦ 1929. Ἐν τούτοις τοῦ νομοσχεδίου συναντήσαντος σφοδρὰν ἀντίδρασιν ἐν τῇ κοινοβουλευτικῇ ἐπιτροπῇ ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1929-30 εἶχεν ἤδη ἀρχίσει, τὸ νομοσχέδιον ἀπεσύρθη, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ καταρτισθῇ νέον σχέδιον νόμου, ὅπερ, μελετώμενον καὶ συζητούμενον ὑπὸ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, θὰ ἠδύνατο νὰ τεθῇ ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1930-31.

Οἰκονομικὸν ἔτος 1929-30.—Τοιουτοτρόπως, κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο οὐδεμία νομοθετικὴ τροποποίησις ἐγένετο εἰς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ συστήματος. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ κυβέρνησις προτιθέτο νὰ μειώσῃ τὰ φορολογικὰ βάρη, ἐψηφίσθη προσωρινὴ διάταξις, ἐπιφέρουσα μείωσιν τοῦ συνθετικοῦ φόρου κατὰ 20%.

Εἰσαγωγή τοῦ ἐνδεικτικοῦ συστήματος τῷ 1930.

Ὁ νόμος 4578 τῆς 28ης ἀπριλίου 1930 ἐπέφερε ριζικὰς τροποποιήσεις, περὶ τῶν ὁποίων ἀσχολούμεθα κατωτέρω.

ΤΟ ΕΝ ΙΣΧΥΙ ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ὁ συνθετικὸς φόρος, ὁ ἐπιβληθεὶς διὰ τοῦ ἀρχικοῦ νόμου 1640, ὡς οὗτος ἐτροποποιήθη διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων νόμων καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ νόμου 4578 τοῦ 1930, παρουσιάζει τὰ ἀκόλουθα γενικὰ χαρακτηριστικά.

Πρόσωπα ὑποκείμενα εἰς τὸν φόρον.

Ὁ συνθετικὸς φόρος ἔχει χαρακτῆρα καθαρῶς προσωπικόν· ἐπιβάλλεται ἐπὶ παντὸς φυσικοῦ προσώπου κατοικοῦντος ἐν Ἑλλάδι ἢ διαμείναντος ἐν αὐτῇ ἐπὶ ἕξ τουλάχιστον μῆνας κατὰ τὸ ἀμέσως προηγούμενον τῆς φορολογίας οἰκονομικὸν ἔτος (2).

Εἰς τὸν φόρον ὑπόκειται ὡσαύτως καὶ ἡ ἐκκειμένη κληρονομία.

Αἱ πρόσοδοι τῶν συζύγων, οὐχὶ ὅμως καὶ αἱ τῶν λοιπῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας φορολογοῦνται ὁμοῦ.

(1) Ὑπουργὸς κ. Μαρή, κυβερνήσεως κ. Βενιζέλου.

(2) Ὁ τελευταῖος νόμος 4578 κατήργησε τὴν διάταξιν, καθ' ἣν ὑπέκειντο εἰς τὸν φόρον τοῦτον οἱ ἰδιοκτῆται ἀκινήτων ἐν Ἑλλάδι, ἢ ἐλληνικῶν πλοίων (ἀνωτ. σ. 248). Ἡ κατάργησις αὕτη ἐπεξετάθη καὶ ἐφ' ὄλων τῶν ἐκκρεμουσῶν ὑποθέσεων προηγουμένων ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1919 καὶ ἐφεξῆς.

**Ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον.
Οἰκογενειακὰ βάρη.**

Ἐκ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου ἐκπίπτει, ἀπαλλασσόμενον τοῦ φόρου καθαρῶν προσόδων, ποσὸν 100.000 δραχμῶν, ἀἰξανόμενον κατὰ 3.600 δραχμᾶς δι' ἕκαστον τῶν εἰς βᾶρος τοῦ φορολογουμένου συνοικούντων προσώπων (1).

Ἡ ἀπαλλαγὴ αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀπαλλαγὴ ἐλαχίστου συντηρήσεως ἀπέβλεπεν ἐν τούτοις μᾶλλον ὅπως περιορίσῃ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου εἰς τὰς εὐπορωτέρας τάξεις.

Ποσοστὸν τοῦ φόρου.

Μετ' ἀφαιρέσεων τῶν ἀνωτέρω ἐκπτώσεων (ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ὄριου καὶ προσαυξήσεως λόγῳ οἰκογενειακῶν βαρῶν), ὁ φόρος ὑπολογίζεται, κατὰ κλιμάκιον προσόδου, ἐπιτῆ βᾶσει τῶν προοδευτικῶν ποσοστῶν τῆς ἀκολουθίου κλίματος (2).

(1) Θεωροῦνται, ἐκ τῶν συνοικούντων, ὡς πρόσωπα βαρύνοντα τὸν φορολογούμενον: α) ἡ σύζυγος, ἐν πάσῃ περιπτώσει· β) ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, αἱ ἄγαμοι θυγατέρες καὶ ἀδελφαί, οἱ ἀνήλικοι ἢ ἀνίκανοι πρὸς ἐργασίαν υἱοὶ καὶ ἀνήλικοι ἀδελφοί, ἀμφοτέρων τῶν συζύγων, πάντες οὗτοι μόνον ἐφόσον οὐδεμίαν ἔχωσιν ἰδίαν πρόσοδον.

(2) Ἴδε πρόσφατον μεταβολὴν τῆς κλίματος, κατωτέρω ἐν «Προσθήκῃ», εἰς τὸ τέλος τοῦ κεφαλαίου τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

Κλίμαξ τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς προσόδου.

Κλίμακια			Σύνολον	
Κλιμάκιον προσόδου (Δραχμαὶ) (1)	Φορολογικὸς συντελεστὴς τοῦ κλιμακίου %	Φόρος ἀντι- στοιχῶν εἰς τὸ κλιμάκιον (Δραχμαὶ)	Προσόδου (Δραχμαὶ)	Φόρου (Δραχμαὶ)
100.000	0	0	100.000	0
25.000	1	250	125.000	250
25.000	2	500	150.000	750
25.000	3	750	175.000	1.500
25.000	4	1.000	200.000	2.500
30.000	5	1.500	230.000	4.000
30.000	6	1.800	260.000	5.800
30.000	7	2.100	290.000	7.900
30.000	8	2.400	320.000	10.300
40.000	9	3.600	360.000	13.900
40.000	10	4.000	400.000	17.900
40.000	11	4.400	440.000	22.300
40.000	12	4.800	480.000	27.100
60.000	13	7.800	540.000	34.900
60.000	14	8.400	600.000	43.300
100.000	15	15.000	700.000	58.300
100.000	16	16.000	800.000	74.300
200.000	17	34.000	1.000.000	108.300
200.000	18	36.000	1.200.000	144.300
400.000	19	75.000	1.600.000	220.300
400.000	20	80.000	2.000.000	300.300
600.000	21	126.000	2.600.000	426.300
600.000	22	132.000	3.200.000	558.300
800.000	23	184.000	4.000.000	742.300
1.000.000 καὶ ἄνω	24 25	240.000	5.000.000	982.300

(1) Ἐξαιρετικῶς, προκειμένου περὶ ἐλλήνων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δημοσίων διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ὑπαλλήλων, φορολογεῖται μόνον ἡ πέραν τῶν 200.000 δρχ. καθαρὰ συνολικὴ πρόσοδος.

Φορολογητέον «πραγματικόν» εισόδημα.

Ὡς ἐλέχθη ἤδη (1), ὁ φόρος περιλαμβάνει πᾶσαν πρόσδοτον οἰασ-
δήποτε πηγῆς, ὁπωσδήποτε καὶ ὀπουδήποτε κτηθεῖσαν.

Πρὸς καθορισμὸν τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου λαμβάνονται:

α) αἱ καθαρὰι πρόσδοτοι τῶν κατηγοριῶν Α, Β, Γ, Δ, Ε, Στ καὶ Ζ, αἱ
πραγματοποιηθεῖσαι (2) ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου κατὰ τὸ προηγούμενον
τῆς φορολογίας οἰκονομικὸν ἔτος, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διὰ τοὺς σχετικούς
ἀναλυτικούς φόρους τεθειμένων κανόνων.

β) ὅσον ἀφορᾷ τὰς εἰς φόρον ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου ὑπο-
κειμένας γεωργικὰς ἐκμεταλλεύσεις, ἢ ἐξ αὐτῶν καθαρὰι πρόσδοτοι, ἐφαρ-
μοζομένων πρὸς τοῦτο τῶν κανόνων τῆς γεωργικῆς λογιστικῆς (3).

γ) διὰ τὰ εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος ὑποκείμενα πρόσωπα,
τεκμαρτὴ καθαρὰι πρόσδοτοι, κατὰ τοὺς ἐν τῷ σχετικῷ κεφαλαίῳ ἐκτε-
θέντας κανόνας (4): δεόν ἐν τούτοις νὰ ὑπομνησθῆ, ὅτι, ἐπειδὴ ἡ ἐκτί-
μησις τῆς τεκμαρτῆς ταύτης προσόδου γίνεται, πρὸς τὸν σκοπὸν ταχείας
ἐκκαθαρίσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων πλειόνων ἐτῶν, ὁ φορολο-
γούμενος ἢ ἡ Διοίκησις δύνανται νὰ αἰτήσωνται, ὅπως ὁ φόρος ἐπι-
βληθῆ ἐπὶ τῆς πραγματικῆς προσόδου, ὑπέχοντες ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει
τὸ βῆρος τῆς ἀποδείξεως (5).

(1) Ἐνωτ. σ. 248.

(2) Τὸ κείμενον τοῦ νόμου ὁμιλεῖ, ὡς πρὸς τὰς προσόδους, τοῦ μὲν περὶ
«κτηθειῶν» ἢ «προκειμαῶν», τοῦ δὲ περὶ «πραγματοποιηθειῶν» κλπ. ὡσαύτως
προκειμένου περὶ δαπανῶν ἢ ζημιῶν, ὁ νόμος ἀναφέρει ἀλλαγῶν μὲν «ὀφει-
λουμένας», ἀλλαγῶν δὲ «καταβληθείσας» ἢ «πραγματοποιηθείσας» κλπ. Ἡμεῖς,
ἀσχολούμενοι ἐνταῦθα μὲ τὸ θέμα ἀπὸ ἀπόψεως οὐχὶ ἐρμηνευτικῆς (φορολο-
γικοῦ δικαίου) ἀλλὰ οἰκονομικῆς (δημοσίας οἰκονομίας), ἀναφέρομεν ταύτας
ἀδιακρίτως, ὀνομάζοντες αὐτάς μὲν «πραγματοποιηθείσας», τὸ δὲ καθαρὸν
εἰσόδημα «πραγματικόν».

(3) Μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ Νόμου 2674 (περὶ σ. 83, ἐπιβάλλοντος τὸν
φόρον ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου γεωργικῆς παραγωγῆς) καὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ
φόρου ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων (σ. 87), κατηγορήθησαν ὡσαύτως αἱ
διατάξεις, αἱ προβλέπουσαι περὶ τεκμαρτῶν εἰσοδημάτων διὰ τὴν ἐπιβολὴν
συνθετικοῦ φόρου (σ. 253 σημ. 5, σ. 254 σημ. 4) κατὰ συνέλειαν, διὰ τὸν
συνθετικὸν φόρον λαμβάνεται ὑπ' ὄψει καὶ ὡς πρὸς τὰς γεωργικὰς ταύτας
ἐκμεταλλεύσεις τὸ πραγματικὸν καθαρὸν εἰσόδημα.

(4) Ἐνωτ. σ. 195 - 200 σημ.

(5) Ἐπιτρέπεται εἰς τὴν Διοίκησιν ὅπως, εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας,
ἀποδείξῃ, ἐὰν κατέχη τὰ σχετικὰ στοιχεῖα, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου
κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος πραγματοποιηθέν εἰσόδημα, ἦτο ἀνώτερον τοῦ
κατὰ τὸν νόμον περὶ φορολογίας ἐπιτηδεύματος τεκμαίρομένου τοιοῦτου.
ὡσαύτως ὁ φορολογούμενος δύνανται ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ πραγματικὸν του
εἰσόδημα ἦτο μικρότερον ἢ καὶ ὅτι ὑέστη ζημίας.

δ) αἱ ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς φόροις ἀπαλλασσόμεναι πρόσοδοι, πλὴν ἂν ὑπάρχη ρητὴ ἀπαλλαγὴ αὐτῶν καὶ ἐκ τοῦ συνθετικοῦ φόρου (1)·

ε) αἱ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς πρόσοδοι· πᾶς φόρος καταβληθεὶς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐκπίπτει οὐχὶ ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὀφειλομένου φόρου, ἀλλ' ἐκ τοῦ ποσοῦ τῆς φορολογητέας προσόδου (2)·

Ἐκ δὲ τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τῶν ὡς ἀνωτέρω πάσης φύσεως, ἡμεδαπῆς ἢ ἀλλοδαπῆς προελεύσεως, προσόδων ἐκπίπτονται :

1) αἱ ζημίαι, αἱ ἐν οἰσθήποτε κατηγορίᾳ προσόδων προκύψασαι, εἴτε ἐν Ἑλλάδι εἴτε ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, κατὰ τὰ δύο προηγούμενα ἔτη·

2) οἱ φόροι τῶν ἀναλυτικῶν κατηγοριῶν ἢ οἱ ἐπὶ τῆς ἀκαθαρτίτου προσόδου, οἱ ἐπιβαλλόμενοι ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἑλληνικῆς προελεύσεως, ὡς καὶ οἱ τυχόν καταβλητέοι ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ διὰ τὰς ἐξ ἀλλοδαπῆς προσόδους·

3) τ' ἀσφάλιστρα ζωῆς ἢ αὐτυχημάτων, τὰ καταβαλλόμενα ἐπὶ συμβολαίων ἐκδοθέντων ὑπὲρ τοῦ φορολογουμένου ἢ τῶν εἰς βάρος αὐτοῦ συνοικούντων προσώπων·

4) οἱ τόκοι χρεῶν τοῦ φορολογουμένου ἢ τῆς συζύγου του, ἐφόσον δὲν ἐξεπέσθησαν κατὰ τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἀναλυτικῶν προσόδων καὶ

5) πᾶσα ζημία ἔχουσα χαρακτῆρα μειώσεως τοῦ κεφαλαίου (3)·

Τὸ καθαρὸν ποσόν, τὸ προκύπτει κατὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας κανόνας, ἀποτελεῖ τὴν εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον ὑποκειμένην «πραγματικὴν» καθαρὰν συνολικὴν πρόσοδον.

«Τεκμαιρόμενον» εἰσόδημα. Ἐνδεικτικὸν σύστημα.

Φορολογητέον ἐλάχιστον ὄριον.

Ἡ καθαρὰ «πραγματικὴ» πρόσοδος, ἐν τούτοις, ἢ καθορισθεῖσα κατὰ τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, δὲν ἀποτελεῖ πάντοτε τὴν φορολογητέαν ὕλην. Ὁ νόμος ὁρίζει, ὅτι ἢ εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον ὑποκειμένη πρόσοδος οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι κατωτέρα ἐκείνης, ἣτις προκύπτει ἐκ τῶν ἐξῆς ἐνδείξεων : τῆς κατοικίας ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς χρήσεως ἀμάξης, αὐτοκινήτου, μηχανοκινήτου ἀκινήτου ἢ θαλαμηγοῦ ἀφ' ἑτέρου. Τὰ τεκμήρια ταῦτα καθιστῶσιν ἐλάχιστα ὄρια φορολογητέας προσόδου, ἣτις οὐδόλως ὑπόκειται εἰς μείωσιν καὶ ἐν ἧ ἔτι περιπτώσει ὁ φορολογούμενος ἤθελεν ἀποδείξει, ὅτι ἐπραγματοποίησε κατωτέραν πρόσοδον ἢ καὶ ὅτι ὑπέστη ζημίας.

(1) Κατωτ. περὶ ἀπαλλαγῶν.

(2) Κατωτ. περίπτωσιν 2.

(3) Βλ. λεπτομερείας ἀνωτ. σ. 251, σημ. 2.

Λαμβάνεται ὅθεν ὡς «τεκμαιρομένη» πρόσδοδος ὁρισμένον πολλαπλάσιον τοῦ ἐνοικίου τῶν κατοικιῶν ἢ ἐπαύλεων ἢ ἄλλων διαμερισμάτων καὶ παραρτημάτων (αὐτοκινητοστασίου, σταύλων κλπ.) τοῦ φορολογουμένου. Τὸ πολλαπλάσιον (ὁ συντελεστὴς τούτου) διὰ τὰς ὑπὸ τοὺς περιορισμοὺς τοῦ ἐνοικιοστασίου διατελούσας οἰκοδομὰς εἶναι διάφορον τοῦ τῶν εὐρισκομένων ὑπὸ ἐλευθέρων μίσθωσιν, ποικίλλον ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ τῶν ἐνοικίων. Αἱ ἰδιοκατοικουόμεναι ἢ ἰδιοχρησιμοποιούμεναι οἰκοδομαὶ κλπ. ἕξομοιοῦνται πρὸς τὰς εὐρισκομένας ὑπὸ ἐλευθέρων μίσθωσιν ⁽¹⁾.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἐν τούτοις, ὅτι ἡ διάκρισις τῶν εἰς τὸ ἐνοικιοστάσιον ὑπαγομένων οἰκιῶν δὲν ἔχει ἤδη λόγον ὑπάρξεως, ἀρθθέντος ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἐνοικιοστασίου διὰ τὰς μισθώσεις διαμερισμάτων, ἅτινα θὰ ἠδύναντο νὰ δώσωσι λαβὴν πρὸς ὑπαγωγὴν εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον.

Οἱ συντελεσταί, ἐπὶ τοὺς ὁποίους πολλαπλασιάζονται τὰ ἐνοίκια τοῦ φορολογουμένου, εἶναι οἱ ἑξῆς:

Ἐτήσιον ἐνοίκιον (Δραχμαὶ)	Φορολογητέα συνολικὴ καθαρὰ πρόσδοδος	
	Οἰκίαι ὑπαγόμεναι εἰς τὸ ἐνοικιοστάσιον	Οἰκίαι μὴ ὑπαγόμεναι εἰς τὸ ἐνοικιοστάσιον ἢ ἰδιοκατοικουόμεναι
Μέχρις 120.000	πενταπλάσιον	τριπλάσιον
120.001 — 150.000	πενταπλάσιον	τετραπλάσιον
150.001 — 180.000	πενταπλάσιον	πενταπλάσιον
180.001 — 250.000	ἕξαπλάσιον	ἕξαπλάσιον
250.001 καὶ ἄνω	ἑπταπλάσιον	ἑπταπλάσιον

¹Ἐξαιρετικῶς, προκειμένου περὶ φορολογουμένων, διαμενόντων ἐν ξενοδοχείῳ ἢ οἰκοτροφείῳ καὶ καταβαλλόντων ἐνιαίως συμπεφωνημένον συνολικὸν ποσὸν δι' ἐνοικίον τε καὶ τροφήν, λαμβάνεται ὡς βᾶσις τὸ ἡμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου, τριπλασιαζόμενον εἶτα πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς τεκμαρτῆς φορολογητέας καθαρᾶς προσόδου.

²Ὅσάκις ὁ φορολογούμενος, ὑποκείμενος εἰς τὸν φόρον τῶν κατηγοριῶν Δ (ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων) ἢ Ζ (ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων) ἢ εἰς τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, χρησιμοποιεῖ τὴν κατοικίαν του καὶ

(1) Προκειμένου περὶ οἰκοδομῶν ὑποκειμένων εἰς τὸ ἐνοικιοστάσιον, αἱ μετὰ τὴν 1ην ἀπριλίου 1930 γεγόμεναι ἀυξήσεις μισθωμάτων δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψει (ἄρθρ. 31, § 7).

διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐπαγγέλματός του, μὴ ἔχων ἕτερον γραφεῖον ἢ διαμέρισμα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, ἢ φορολογητέα πρόσοδος, τεκμαιρομένη κατὰ τ' ἀνωτέρω, μειοῦται κατὰ 20%.

Ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐνοικίου τεκμαιρομένη ὡς ἀνωτέρω πρόσοδος αὐξάνεται :

α) κατὰ ποσὸν 30.000 μέχρις 100.000 δραμῶν, δι' ἕκαστον διατηρούμενον ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου πρὸς ἴδιαν χρῆσιν αὐτοκίνητον,

β) κατὰ 50.000 δραμῶν, δι' ἑκάστην διατηρουμένην ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου μηχανοκίνητον ἄκατον δυνάμεως πλέον τῶν 20 ἵππων καὶ κατὰ 100.000 δραμῶν δι' ἑκάστην θαλαμηγὸν (yacht).

Ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἢ οὕτω τεκμαιρομένη πρόσοδος δύναται νὰ μειωθῇ. Ἐν τούτοις εἶναι δυνατόν ἐξαιρετικῶς νὰ ἐπιτραπῇ ἢ ἔκπτωσις προσόδων τῶν δημοσίων χρεωγράφων ἐν γένει, ἐφόσον αὐταὶ εἶναι ἐξηρημένα τοῦ φόρου διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ δανείου καὶ ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅτι ὁ φορολογούμενος ἠθέλε προσαγάγει βεβαίαν καὶ ἀσφαλῆ ἀπόδειξιν, ὅτι ἐπὶ ἐννέα τουλάχιστον μῆνας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς πρὸς δῆλωσιν προθεσμίας ἐκέκτητο τοὺς τίτλους τούτους· ἐξ ὧν καὶ μόνον ἀπῆλαυσε τὴν ὡς ἄνω ἐκλιπτομένην πρόσοδον.

Δὲν ὑπάρχουσιν ἕτερα τεκμήρια οὐδ' ἐπιτροπαὶ πρὸς καθορισμὸν τῆς φορολογητέας καθαρῆς προσόδου τοῦ φυσικοῦ προσώπου. Ὁ τελευταῖος νόμος κατήργησε ρητῶς, ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ⁽¹⁾, τὴν παλαιότεραν διάταξιν⁽²⁾, κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο δυνατόν νὰ θεσπισθῶσι διὰ διατάγματος τεκμήρια καὶ νὰ συσταθῶσι συμβουλευτικαὶ ἐπιτροπαὶ διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς φορολογητέας συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου. Οὕτως, αἱ ἐπιτροπαὶ, αἵτινες προεκάλεσαν τὰς διαμαρτυρίας ὠρισμένων φορολογουμένων⁽³⁾, ἔπαυσαν λειτουργοῦσαι.

Ἡ κατὰ τὰ προεκτεθέντα καθοριζομένη πρόσοδος ἀποστρογγυλοῦται κατὰ χιλιάδας δραμῶν.

Ἐπαλλαγὰς ἐκ τοῦ φόρου.

Τοῦ φόρου ἐξαιροῦνται :

α) ἐπὶ τῷ ὄρῳ τῆς ἀμοιβαιότητος, αἱ ἐξ ἀλλοδαπῆς πρόσοδοι, αἱ πραγματοποιηθεῖσαι παρ' ἀλλοδαπῶν ἐγκατεστημένων ἐν Ἑλλάδι·

β) ἐπὶ τῷ ὄρῳ τῆς ἀμοιβαιότητος, οἱ ἐν Ἑλλάδι ἀλλοδαποὶ διπλωματικοὶ καὶ προξενικοὶ ὑπάλληλοι·

(1) Ἀρθρ. 31, § 17, τροποποιηθὲν διὰ τοῦ νόμου 4578.

(2) Ἀρθρ. 9, § 3, τοῦ νόμου 3338 τοῦ 1925 (ἀνωτ. σ. 258).

(3) Ἀνωτ. σ. 260.

γ) αἱ συντάξεις τῶν θυμάτων πολέμου·

δ) τὰ τοκομερίδια ὀρισμένων μεταπολεμικῶν κρατικῶν δανείων, τῆς ἀπαλλαγῆς ὀρισθείσης ρητῶς κατὰ τὴν σύναψιν τῶν δανείων τούτων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ κρατικά δάνεια, ὑπῆρξε διαφορὰ ἀντιλήψεων μεταξὺ τῆς Διοικήσεως καὶ τινῶν φορολογικῶν δικαστηρίων, ἔτι δὲ καὶ ἀντιφατικὴ νομολογία (*).

Πρόσφατος νόμος ἔλυσε τὸ ζήτημα, ὀρίσας, ὅτι τὰ τοκομερίδια τῶν δανείων, τῶν συναφθέντων εἰς ξένον νόμισμα ἢ εἰς ξένον νόμισμα καὶ

(*) Εἰδικώτερον τὸ ζήτημα παρουσίασεν ἐνδιαφέρον σχετικῶς πρὸς τὰ δάνεια, αἵτινα ὑπάγονται εἰς τὸ καθεστῶς τοῦ νόμου ΒΦΘ τοῦ 1898, τοῦ ρυθμίσαντος τὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως καὶ τοῦ ὄργανισμοῦ τῆς Διεθνούς Οἰκονομικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀναφορικῶς πρὸς τὰ δάνεια ταῦτα προβλέπεται, ὅτι οἱ τόκοι ὡς καὶ τὰ κεφάλαια αὐτῶν θ' ἀπαλλάσσονται παντὸς φόρου. Ὡς πρὸς τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκ τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου (κατηγορίας Γ, κλάσεως α), οὐδεμίᾳ ὑπῆρξεν ἀμφισβήτησις, τοῦ Κράτους χορηγήσαντος πράγματι τὴν ἀπαλλαγὴν ταύτην. Προκειμένου ὁμως περὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ἡ Διοίκησις δὲν ἀνεγνώρισε τοιοῦτο προνόμιον ἀπαλλαγῆς ὕπεστίριξε τουναντίον, ὅτι ἡ ἀπαλλαγὴ, χορηγομένη μόνον ἐπὶ πραγματικῶν φόρων (δηλ. ἀφορῶσα μόνον τοὺς τίτλους καὶ τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν), δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τοὺς βαρύνοντας τὸν κάτοχον τῶν τίτλων προσωπικούς φόρους, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ ὁ συνθετικὸς φόρος.

Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἤχθη τὸ ζήτημα ὑπὸ τῶν φορολογουμένων, ἀπεφάνθη, ὅτι τὸ προνόμιον τῆς ἀπαλλαγῆς ἐπεξετεινέτο ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ δάνεια, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀπεφάνθη ὡσαύτως, ὅτι ἀπαλλάσσονται τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ἐὰν ἡ σχετικὴ σύμβασις περιλαμβάνῃ τὸν ὄρον ἀπαλλαγῆς ἀπὸ «παντὸς φόρου». Δεδομένου δὲ ὅτι ὁ ὄρος οὗτος ἔχει περιληφθῆ εἰς πάσας τὰς συμβάσεις συνάψεως δανείων, ἐγένετο δεκτόν, ὅτι ἡ ἐκ τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἀπαλλαγὴ τῶν ἐθνικῶν δανείων εἶναι γενικὴ.

Βλ. ὡσαύτως ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, Ἐγκύκλιον ἀρ. 253 τοῦ 1932.— Ὁ κ. ΣΑΝΤΗΣ, *Αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί*, ἐνθ' ἀν. σ. 140-141, ἀμφισβητεῖ τὴν νομιμότητα ὀρισμένων ἐκ τῶν ἀπαλλαγῶν τούτων. Λίαν ἐνδιαφέροντα σχετικά ἔγγραφα εἶναι: 1) ἡ ὑπ' ἀριθμ. 1573 τῆς 15]9]1929 ἀπόφασις τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου (ἰσοφαινομένου κατ' ἔφεσιν, πρβλ. κατωτ. κεφάλ. περὶ Διαδικασίας), κατὰ τῆς ἀπαλλαγῆς· 2) ἡ ὑπ' ἀρ. 131 τῆς 20]1]930 ἀπόφασις τοῦ αὐτοῦ δικαστηρίου, ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς· καὶ 3) ἡ ὑπ' ἀριθμ. 30 τοῦ 1930 ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, μετ' ἐκθέσεως τοῦ εισηγητοῦ κ. Σ. Παπαφράγκου, ἀντιπροέδρου τοῦ Συμβουλίου, ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς. Βλ. ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς ἀπαλλαγῆς ἐν ἀρθρῳ τοῦ κ. Β. Γεωργαντᾶ, Συμβουλίου τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου (εἰσηγητοῦ τῆς ὡς ἄνω ὑπ' ἀριθμ. 1573 ἀποφάσεως), δημοσιευθέντι ἐν τῇ «Μηνιαίᾳ Οἰκονομικῇ καὶ Κοινωνικῇ Ἐπιθεωρήσει τῆς Ἑλλάδος», τεύχος 72.

εἰς δραχμάς, ὑπόκεινται εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον· ἐνῶ αἱ πρόσοδοι τῶν δανείων εἰς δραχμάς ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου (¹).

Δήλωσις.

Ἡ βεβαίωσις τοῦ φόρου διενεργεῖται ἐπὶ τῇ βάσει δηλώσεως, ὑποβαλλομένης ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου κατ' ἀπρίλιον· ἡ δὴλῶσις αὕτη ἐλέγχεται ὑπὸ τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐφόρου (²), ἀλλ' ἄνευ συμπτύξεως ἐπιτροπῆς τινος.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ (³)

Νέος προσανατολισμὸς τοῦ συστήματος.

Τὸ σύστημα τοῦ προσωπικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ εἰσοδήματος ἐστράφη πρὸς νέαν κατεύθυνσιν.

(¹) Νόμος 5456 τοῦ 1932. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ παρελθόν, ὁ αὐτὸς νόμος ἐρμηνεύεται ὑπὲρ τῆς ἀπαλλαγῆς (κατ' ἀντιδιαστολήν).

(²) Πρβλ. κατωτ. Κεφ. IX περὶ διαδικασίας βεβαιώσεως.

(³) G. JÉZE, *Cours élémentaire de science de finances etc.*, op. cit., et suiv.—G. JÉZE (μετάφρ. ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ), op. cit., τόμ. III, σελ. 704-741. E. ALLIX, op. cit. p. 512-528, 622-641.—ALLIX LECERCLÉ, op. cit., vol. I, p. 26, II p. 105 suiv.—P. LEROY-BEAULIEU, *Traité de la science des finances*, Paris, 1906, vol. II, p. 250-300 et 536-603.—L. WALRAS, op. cit.—E. MARTIN, *Les impôts directs en Angleterre*, Paris - Nancy, 1905, p. 135 et suiv.—R. STOURM, *Systèmes généraux d'impôts*, Paris, 1905, p. 111-185 καὶ ἰδίᾳ p. 186-221.—R. BOMBOY, *L'impôt sur le revenu en Prusse*, Paris, 1908.—B. NOGARO, op. cit., p. 29-65.—J. CAILLAUX, *L'impôt sur le revenu*, Paris - Nancy, 1910, τὰς ἀγορεύσεις αὐτοῦ ἐν τῇ Βουλῇ (ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ὡς Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν) ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τῆς εἰσαχθείσης διὰ τοῦ νομοσχεδίου τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1907.—R. POINCARÉ, *La restauration financière de la France*, Paris, 1928, (ἀγόρευσις αὐτοῦ ἐν τῇ γαλλικῇ Βουλῇ κατὰ τὴν 3ην καὶ 4ην φεβρουαρίου 1928).—SOCIÉTÉ DES NATIONS, *Rapport des 4 savants sur la Double Imposition etc.*, op. cit.—J. DUFAY, *L'impôt progressif en France*, Paris, 1904.—F. IMBRECQ, *L'impôt sur le bénéfice global*, «essai d'une refonte des impôts sur les revenus en France», Paris, 1930.—J. HARISTOY, *L'impôt sur le revenu*, Paris, 1910.

J. INGENBLEEK, *Impôts directs et indirects sur le revenu*, Bruxelles - Leipzig, 1908.—Comte de LIEDEKERKE, *Contre les impôts personnels*, Bruxelles, 1930.

E. R. A. SELIGMAN, *L'impôt sur le revenu (Income Tax, a study of the history, theory and practice of income taxation at home and abroad)*, trad. française par W. Oualid, Paris, 1913; τοῦ αὐτοῦ, *Progres-*

Ἡ «ἄριστος φόρος (*ottima imposta*)» τοῦ καταναλισκομένου εἰσο-

sive taxation in theory and practice, 2nd ed., Amer. Econ. Assoc. Quart., 1908.—A. PIGOU, *A study in public finance*, London, 1928, p. 121-144, ἰδίᾳ κεφ. «Income tax and savings».—COMMITTEE ON NATIONAL DEBT AND TAXATION, *Report*, op. cit.—H. B. SPAULDING, *The income tax in Great Britain and the United States*, op. cit.—Sir JOSIAH STAMP, *British incomes and property*, London, 1927, p. 458 et suiv.; Τοῦ αὐτοῦ, *Fundamental principles of taxation*, London, 1921.—A. BERNARD, *Income tax in Great Britain*, op. cit.—C. NEWPORT, *Income tax law and practice*, op. cit.—R. STRECKE, *Die Bundes-Einkommensteuer der Vereinigten Staaten von Amerika*, Jena, 1931.

A. WAGNER, op. cit. vol. II, p. 105 et suiv., p. 174-5, 185-8, 230-9, 251-2, 258-69, 298, 361-73, 437-9.—F. MEISEL, *Britische und Deutsche Einkommensteuer*, op. cit.—H. TESCHEMACHER, *Einkommensteuer*, ἐν ΗΦW, op. cit. τόμ. II, σελ. 65 καὶ ἐπομ.—W. GERLOFF, *Steuerwirtschaftslehre*, ἐν ΗΦW, Gerloff u. Meisel, op. cit. τόμ. I, p. 436 καὶ ἐπομ.—J. POPITZ, *Einkommensteuer*, ἐν ΗWBS^t., op. cit. τόμ. III; τοῦ αὐτοῦ, *Allgemeine Verbrauchsteuer καὶ Aufwandbesteuerung im allgemeinen (direkte und indirekte)* ἐν ΗΦW, Gerloff u. Meisel, op. cit. τόμ. II, σελ. 180-210, ἰδίᾳ κεφ. «Die Mehreinkommensteuer» σελ. 203.—W. LOTZ, *Finanzwissenschaft*, op. cit. σ. 470-505.—Prof. Dr von PISTORIUS, *Unser Steuerrecht*, op. cit. τόμ. II, σ. 57 καὶ ἐπομ.—K. TH. von EHEBERG, *Grundriss der Finanzwissenschaft*, Leipzig, 1928, σ. 56-118; Τοῦ αὐτοῦ, *Steuer*, ἀρθρον ἐν ΗWBS^t., op. cit.—F. K. MANN, *Deutsche Finanzwirtschaft*, Jena, 1929.—Dr Dora SCHMIDT, *Nichtfiskalische Zwecke der Besteuerung*, ein Beitrag zur Steuertheorie und Steuerpolitik, Tübingen, 1926.—H. RITSCHL, *Theorie der Staatswirtschaft und Besteuerung*, Bonn-Leipzig, 1925, σ. 80 καὶ ἐπ.

B. FÖLDES, *Finanzwissenschaft*, 2a ἔκδ., Jena, 1927.—S. BRAUNSTEIN, *Die Oekonomischen und Finanzwissenschaftlichen Grundlagen der Oesterreichischen Einkommens- Besteuerung und ihrer Reformen vom Kriegsbeginn bis zur Novelle vom Jahre 1925*, Wien-Leipzig, 1926.—W. TWERDOCHLEBOFF, *Die «beste» Steuer*, ἐν «Finanz-Archiv» τοῦ Schanz, XLVIII (1931) τόμ. I, σ. 206 καὶ ἐπομ.

EINAUDI, *Intorno al concetto di reddito imponibile e di un sistema d'imposta sul reddito consumato*, Torino, 1912; τοῦ αὐτοῦ, *La guerra e il sistema tributario italiano*, Bari, 1927, καὶ *Contributo alla ricerca dell'ottima imposta* ἐν «Annali di Economia dell' Univ. S. Bocconi», Milano, 1929.—BARONE, *Studi di Economia finanziaria*, ἐν «Giornale degli Economisti», 1912.—F. FLORA, *Manuale etc.* op. cit., σελ. 427-85; τοῦ αὐτοῦ, *La politica economica e finanziaria del Fascismo (Ott. 1922-Giugno 1923)*, Milano, 1923, σελ. 36-7.—A. DE' STEFANI, *La restaurazione finanziaria*, op. cit. τοῦ αὐτοῦ, *Colpi di vaglio*, Milano, 1928, σελ. 336, καὶ *Grundsätze italienischer Finanz-politik*, Frankfurt, 1927.—F. NITTI, op. cit., τόμ. II, σ. 105-136.—B. GRIZIOTTI, *Principii di politica, diritto e scienza delle*

δήματος⁽¹⁾ ἐτέθη ὡς προμετωπίς τῆς φορολογικῆς πολιτικῆς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ προτίμησις ἐδόθη εἰς τὸν θεωρούμενον ὡς «οὐδέτερον» φόρον, ὅστις θὰ εἶχε μόνον καθαρῶς ταμιευτικούς σκοποὺς⁽²⁾ εἰς τὸν φόρον, οὐτινος ἢ ἐπιβολὴ (ἢ ἢ αὐξήσις) «δὲν διαταράσσει τὴν ὑφισταμένην οἰκονομικὴν ἰσορροπίαν»· τὸν φόρον, ὅστις «δὲν παρακωλύει τὴν παραγωγικὴν δραστηριότητα καὶ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κεφαλαίου τῆς ἀποταμιεύσεως»⁽³⁾· τὸν φόρον, ὅστις «ἀποφεύγει τὴν διπλὴν φορολογίαν»⁽⁴⁾ καὶ ὅστις τουλάχιστον «ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ

finanze, Cedam, Padova, 1929, σελ. 42-44, 50-53 καὶ 68-73· τοῦ αὐτοῦ, *Nuovi orientamenti nei sistemi tributari*, ἐν «Festgabe für Georg von Schanz», 1928, δημοσιευθ. ἐπίσης ἑλληνιστὶ ὑπὸ τοῦ περιοδικοῦ Ἀθηνῶν «Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος» τῆς 18ης καὶ 25ης μαρτίου 1928.—CABIATI, *Osservazioni sul principio «produttivistico», di un sistema tributario di guerra*, ἐν «La Riforma Sociale», 1927.—GARINO CANINA, *Il principio produttivista dell'imposta*, ἐν Saggi in onore di C. Supino, Padova, 1930.—E. D'ALBERGO - P. DERTILIS, op. cit.

A. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Μαθήματα κλπ. (Εἰσαγωγικά)*, 1924, ἐνθ' ἄν. σ. 137-142· τοῦ αὐτοῦ, ἀνωτέρω ἐν σελ. 169 σημ. 1 ἀναφερθέντα ἄρθρα, ὡς καὶ ἔτερα ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἐστία» τῆς 4ης φεβρουαρίου 1929 καὶ 28ης ἀπριλίου 1930 περὶ τεκμηρίων ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ.—Δ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙ, *Δημοσιολογία Οἰκονομία*, μαθηματά του ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν.—Π. ΡΕΔΙΑΔΟΥ, *Θεωρία τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας*, Ἀθήναι, 1927 (μετάφρ. ἐκ γερμανικῆς ἐκδόσεως).

(1) Αὕτη εἶναι ἡ ἀποψις, ἢ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ J. S. MILL, *Principles of Political Economy*, Vol. II, σ. 392-3, μετέπειτα δὲ καὶ παρ' ἄλλων, μεταξὺ τῶν ὁποίων: ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις I. FISHER, op. cit.—Ἐν Ἰταλίᾳ EINAUDI, op. cit., BARONE, op. cit., FLORA, op. cit., A. DE STEFANI, op. cit., B. GRIZIOTTI, op. cit., CABIATI, op. cit., GARINO CANINA, op. cit., D'ALBERGO, op. cit. σελ. 121.—Ἐν Ἀγγλίᾳ, PIGOU, op. cit.—Ἐν Γερμανίᾳ, BENDIXEN, MOMBERT (ἴδε Teschemacher, op. cit., σ. 98) καὶ RITSCHL, op. cit.—Ἐν Ἰαπωνίᾳ MASAO KAMBES (ἴδε Teschemacher, op. cit., σ. 98). Ἐν Βελγίῳ, INGENBLEEK, ἐνθ' ἄνωτ. καὶ ἄρθρον ἐν «Revue Economique Internationale», 1929, δι' οὗ προτείνει φόρον ἐπὶ τῇ βάσει τεκμηρίων ἐκ τοῦ τρόπου διαβιώσεως· Comte de LIEDEKERKE, op. cit.—Ἐν Ἑλλάδι, A. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, ἐνθ' ἄν.

(2) Διότι ἄλλως θὰ ἦτο «ψευδοφόρος».

(3) Ταῦτα εἶναι τὰ ὑπὸ τοῦ EINAUDI κυρίως προβαλλόμενα ἐπιχειρήματα.

(4) J. S. MILL, ἐνθ' ἄν. σ. 393. «Ὁ καταλληλότερος τρόπος πρὸς ἐπιβολὴν φόρου ἐπὶ τοῦ εισοδήματος θὰ ἦτο νὰ φορολογηθῇ μόνον τὸ εἰς τὰς δαπάνας διατιθέμενον μέρος τοῦ εισοδήματος, ἀπαλλασσομένου τοῦ ἀποταμιευμένου τοιοῦτου... Φορολογοῦντες τὸ (εἰς ἀποταμίευσιν) ἐπενδύομενον ποσόν, φορολογοῦντες δ' εἶτα ὡσαύτως τὸ ἐκ τῆς ἐπενδύσεως ταύτης προϊόν,

κανονικοῦ εἰσοδήματος τυπικῆς οἰκονομίας» (1).

Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν «μειονεκτημάτων ἀμέσου φορολογίας» ἐγένετο προσφυγὴ εἰς τὴν «ἔμμεσον συμπληρωματικὴν φορολογίαν τοῦ συνολικοῦ προσωπικοῦ εἰσοδήματος (καταναλισκομένου)» (2).

Τὰ ἐν Ἑλλάδι προβληθέντα ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως ταύτης ἐπιχειρήματα ἦσαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν αἱ θεωρητικαὶ ἀπόψεις τῶν ὀπαδῶν τοῦ φόρου τούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἀποτυχία ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ ἐπὶ τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος» φόρου, τοῦ εἰσαχθέντος διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πρῶτα ἐπιχειρήματα, δὲν δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν αὐτῶν ἐνταῦθα (3). Ἐν τῇ ἀνελίξει ὁμως τῆς ἐρεῦνης, ἥς εἰς τὰς ἀκολούθους σελίδας ἐπιλαμβανόμεθα, ἐν σχέσει πρὸς τὰ διδάγματα, ἅτινα προκύπτουσιν ἐκ τῆς τριετοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου νόμου τοῦ 1930, θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐξετάσωμεν μέχρι

φορολογουμέν δις τὸ αὐτὸ μέρος τῶν περυσιακῶν στοιχείων τοῦ φορολογουμένου».

Ὁ MILL ὁμιλεῖ εἰδικώτερον περὶ δύο κύκλων παραγωγῆς, ἐνὸς ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ παραγόμενον εἰσόδημα ἀποταμιεύεται, ἑτέρου δ' ἐν τῷ ὁποίῳ τὸ ἀποταμιευθὲν εἰσόδημα παράγει ὡσαύτως.

Ἐν σ. 394, ὑποστηρίζει οὗτος ἐπίσης, ὅτι αἱ οἰκίαι δέον νὰ φορολογῶνται, οὐχὶ ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ εἰσοδήματος ὅπερ παράγουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἐπὶ τῆς δαπάνης εἰς ἣν οὗτοι ὑποβάλλονται διὰ κατοικίαν· δέον δηλ. νὰ ἐξακριβωθῇ τί στοιχίζει εἰς τὸ κατοικοῦν ἄτομον ἡ χροῆσις αὐτῆς τῆς οἰκίας.

Βλ. ἐπίσης A. PIGOU, ἐνθ' ἄν. σ. 136, ἐν ἣ παρέρχεται ὡσαύτως καὶ μαθηματικὸς τύπος περὶ διπλῆς φορολογίας.

(1) EINAUDI.

(2) Ὁ GRIZIOTTI, ἐνθ' ἄν. προτείνει τὸ ἐξῆς μ.κ.τὸν σύστημα: α) «φόρον ἐπὶ τῆς προσωπικῆς φοροδοτικῆς ἰκανότητος», ἐπιβληθησόμενον ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος καὶ βεβαιούμενον κατὰ τὴν ἔμμεσον μέθοδον τῶν ἐνδείξεων· καὶ β) «φόρον ἐπὶ τοῦ παραγομένου πλοῦτος», μόνον ὁμως εἰς ἣν περιπτώσιν ὁ τελευταῖος οὗτος ἀντιπροσωπεύει κέρδος ἀνώτερον τοῦ διὰ τὴν πρῶτην τῆς παραγωγῆς ἀπαιτουμένου· ἡ φορολογία αὕτη δέον νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν οὐχὶ τὸ «πρόσωπον», ὅπερ καρποῦται τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ τὴν «πηγὴν» ἧτις παράγει αὐτόν· ἡ φορολογία αὕτη τῶν «δημοσυρρικτῶν τοῦ πλοῦτος δυνάμεων» δύναται νὰ εἶναι προοδευτικὴ διὰ τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις καὶ τὰς μεγάλας ἀγροτικὰς ἰδιοκτησίας ἀκόμη καὶ ἂν αὐταὶ ἀνήκουσιν εἰς νομικὰ πρόσωπα.

(3) Πρβλ. κριτικὴν τοῦ TESCHEMACHER, ἐνθ' ἄν. σ. 98-100, ὡς καὶ τῶν αὐτόθι ἀναφερομένων συγγραφέων. Βλ. ὡσαύτως ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἰδίᾳ: STAMP, *Principles etc.*, ἐνθ' ἄν. σ. 58· CANNAN ἐν «Economic Journal», 1921, σ. 213· JÉZE, ALLIX, ALLIX-LECERCLÉ, STOURM, SELIGMAN, A. WAGNER, MEISEL, POPITZ, PISTORIUS, LOTZ, TWERDOCHLEBOFF, ENEBERG, CAILLAUX, FOELDES, op. cit. κλπ.

τίνος σημείου ἔναι τῶν θεωριῶν τούτων ἐπεβεβαιώθησαν ὑπὸ τῶν πραγμάτων ἐν Ἑλλάδι· θ' ἀναλύσωμεν ἐν συνεχείᾳ τοὺς λόγους τῆς ἀποτυχίας τοῦ νόμου τοῦ 1919, ἐξετάζοντες εἰδικῶς τ' αὐτῇ περιστατικά, τὰς σοβαρὰς παραλείψεις, τὰ λάθη ἐν τῇ φορολογικῇ πολιτικῇ καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ παλαιοῦ συστήματος, ἅτινα ἤγαγον αὐτὸ εἰς ἀστοχίαν.

Ἐν τέλει θὰ ἐπιχειρήσωμεν κριτικὴν τῶν τε πλεονεκτημάτων καὶ τῶν μειονεκτημάτων τοῦ νέου συστήματος, ἀλλὰ καὶ ἀσυνειπῶν τινῶν ἃς τοῦτο ἐμπερικλείει.

**Τὰ διδάγματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου
ἐπὶ τοῦ «παραγομένου εισοδήματος» τοῦ 1919.**

Δόγοι τῆς ἀποτυχίας αὐτοῦ.

Ὁ συνθετικὸς φόρος ὑπῆρξεν ὁ μᾶλλον ἀτυχῆς καὶ δύσμοιρος ἐκ πάντων τῶν ἀμέσων φόρων τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919.

Ὁ αὐστηρῶς προσωπικὸς χαρακτῆρ τοῦ φόρου εἶναι ἀναμφισβήτητως στοιχεῖον ὑπεροχῆς αὐτοῦ ἔναντι τῶν λοιπῶν φόρων, διότι ἔχει τὸ πλεονέκτημα νὰ ἐγκαθιστᾷ ἄμεσον σχέσιν μεταξὺ τοῦ φορολογικοῦ βάρους καὶ τῆς πρὸς πληρωμὴν ἱκανότητος τοῦ φορολογουμένου. Ἐν τούτοις, ὁ αὐτὸς χαρακτῆρ ἀποτελεῖ ἐπίσης τὴν ἀχίλλειον πτέρναν, δεδομένου ὅτι ἡ ἐκτίμησις τῆς καθολικῆς προσωπικῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ φορολογουμένου εἶναι λίαν δυσχερῆς σήμερον.

Αἱ δυσχέρειαι αὗται ὑπῆρξαν ἐξ ἄλλου πάντοτε μεγάλαι διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἐκ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς χώρας.

Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εισοδήματος, ὁ ἐπιβληθὴς ὑπὸ τοῦ νόμου ΓΩΑ τοῦ 1911⁽¹⁾, οὐ μόνον οὐδὲν παρεῖχε προπαρασκευαστικὸν στοιχεῖον, ἀλλὰ τουναντίον, ἐπιβαλλόμενος ἐπὶ τῇ βάσει τεκμηρίων, ἀπετέλει σύστημα ἀντίθετον πρὸς τὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919. Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, ἐξ ἄλλου⁽²⁾, παρεσκεύασε μόνον τὸ ἔδαφος διὰ τὸν ἀναλυτικὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ.

Ἰδιάζουσα δυσχέρεια ὤφειλετο εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ νέος φόρος τοῦ 1917, ὡς συμπληρωματικὸς, ὤφειλε κατ' ἀνάγκην ν' ἀναμείνη τὴν συγκέντρωσιν διαφόρων στοιχείων προκυπτόντων ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, ὡς καὶ ἐτέρων πληροφοριῶν, ἀπαιτητῶν διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου τοῦ φορολογουμένου.

(1) Πρβλ. ἄνωτ. σ. 29 ἑπ.

(2) Ἄνωτ. σ. 33-35.

Ἡ καθυστέρησις ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ μεταρρυθμιστικοῦ νόμου ⁽¹⁾, ἀποδειχθεῖσα τοσοῦτω ἐπιβλαβῆς διὰ τοὺς ἀναλυτικοὺς φόρους, ἐπέφερε τὴν μερίστην αὐτῆς βλάβην εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον. Ὁ νόμος δὲν εἶχε προβλέψει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ὅπως ὁ φόρος δύναται νὰ βεβαιώνηται τμηματικῶς ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον θὰ συνεκεντροῦντο τὰ διάφορα στοιχεῖα τῶν ἀναλυτικῶν φόρων. Τοῦτο ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ παραμείνωσιν ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ ἔκκρεμεῖς, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, διάφοροι σοβαροὶ ὑποθέσεις, ἐκ τοῦ λόγου, ὅτι καθυστέρει ἡ βεβαιώσις ἀσημίαντων τινῶν ἀναλυτικῶν φόρων, ἐπικολούθησε δ' ὡς ἐκ τούτου ἔκδηλος κατάπτωσις τῆς φορολογικῆς συνειδήσεως ⁽²⁾.

Ἡ συνεχὴς πτώσις τῆς δραχμῆς ὑπῆρξεν οὐχὶ μικρότερον κώλυμα εἰς τὴν κανονικὴν ἐξέλιξιν τοῦ φόρου. Ἐκάστη σημαντικὴ πτώσις τοῦ ἐθνικοῦ νομίματος συνεπήγετο ὑψώσει τοῦ βάρους τοῦ προοδευτικοῦ φόρου καὶ ἀλλοίωσιν τῶν στοιχείων, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβασίζετο ὁ συνθετικὸς φόρος. Ἡ ἀπαλλαγὴ ἐλαχίστου συντηρήσεως οὐδεμίαν εἶχε πλέον σημασίαν, ὁ δ' ἀριθμὸς τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον προσώπων καθίστατο τοσοῦτω μέγας, ὥστε ἡ διοίκησις εὐρίσκετο ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ παρακολουθήσῃ αὐτά. Ἐξ ἄλλου ἡ ἰσχύουσα κλίμαξ, ὑψουμένη αὐτομάτως λόγῳ τῆς πτώσεως τοῦ νομίματος, ἐνίοτε δ' ἀποτόμως, καθίστατο τὸν φόρον συντριπτικόν. Δι' ὅλους τοὺς ἀνωτέρω λόγους, ἐκρίθησαν ἀπαραίτητοι ἐπανειλημμένοι νομοθετικαὶ τροποποιήσεις· οὐχ ἦντιον ἢ κατὰ τὸ 1925 εἰσαγωγή τοῦ συστήματος ὑπολογισμοῦ τοῦ εἰσοδήματος εἰς μεταλλικὰς δραχμὰς ⁽³⁾ ἐδημιούργησε σχετικὴν τινα σταθερότητα.

Ἡ ἔλλειψις σταθερᾶς κατευθυντηρίου γραμμῆς ἐν τῷ προσωπικῷ φόρῳ ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος ὑπῆρξεν ὡσαύτως οὐχὶ εὐκαταφρόνητον μειονέκτημα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ παντελής ἔλλειψις παλαιότερων στοιχείων ὑπεχρέου τὸν νομοθέτην ὅπως χωρῇ ψηλαφητῆ, τοῦτο ὅμως ὑπῆρξεν αἰτία μεγάλης ἀσταθείας.

Ἐν ἀρχῇ, ὁ νόμος προσεπάθησε νὰ καθιερώσῃ τὴν ἀρχὴν τῆς προσωπικότητος, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ. Οὕτως, οἱ ἀναλυτικοὶ φόροι ἐπεβλήθησαν κατὰ μικρότερα ποσοστά, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως δοθῇ εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον προεξάρχουσα σημασία καὶ ὅπως ἡ ἢ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου τούτου ἐπεκτείνηται ἀκόμη καὶ ἐπὶ τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων. Τὸ ἔσοδον, τοῦ ὁποίου θὰ ἔσπερειτο τὸ Κράτος

(1) Ἄνωτ. σ. 44 σημ. 1.

(2) Πρβλ. ὡσαύτως ἀνωτέρω σ. 232.

(3) Πρβλ. ἄνωτ. σ. 257.

ἐν τῷ ἀναλυτικῷ φόρῳ, θ' ἀνεπληροῦτο ἐν τῷ συνθετικῷ καὶ δὴ κατὰ τρόπον δικαιοτέρον. Τοῦτο, καίτοι κατ' ἀφρορημένην θεωρίαν ὀρθότατον, ἀπέβη τάχιστα μειονέκτημα διὰ τὴν Ἑλλάδα. Ὑπὸ τὰς κρατούσας τότε ἐν τῇ χώρᾳ συνθήκας, τοιαύτη πολιτικὴ ἰσοδυνάμει πρὸς προσπάθειαν ἀνεγέρσεως οἰκοδομῆς ἀπὸ τῆς στέγης πρὸς τὰ θεμέλια. Ἀντὶ νὰ συγκεντρωθῶσιν αἱ προσπάθειαι εἰς τὴν ἐδραιώσιν τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, τιθεμένου ἐν δευτερευούσῃ μοίρᾳ τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ἀντεστράφησαν οἱ ὅροι καὶ προουκλήθησαν ὡς ἐκ τούτου μεγάλαι δυσχέρειαι. Ἡ κατάστασις δ' αὕτη καθίστατο χεῖρων, καθ' ἕκαστον ἔτος, ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον ὑπετιμᾶτο ἡ δραχμὴ.

Ὡσαύτως, αἱ ἐπινεχθεῖσαι εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον ἀλληλοδιάδοχοι τροποποιήσεις, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, οὐδόλως ἦσαν δεδικοιολογημένα. Αἱ φορολογίαι, ὡς ἐλέχθη, εἶχον ἐγκαταλειφθῆ ἀνεφάρμοστοι, ἅπαντες δὲ περιορίζοντο εἰς θεωρητικὰς ἐρεῦνας ἐπὶ τῶν λόγων τῆς ἀποτυχίας. Οὕτως, ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὸν συνθετικὸν φόρον, διὰ τὸν ὅποιον οὐδεὶς ἐνηργεῖτο ἔλεγχος καὶ δι' ὃν οὐδεμία σχεδὸν ὑπῆρχεν ὀργανωμένη ὑπηρεσία, αἱ νομοθετικαὶ τροποποιήσεις ἀπειλόουν σπαθισμοὺς ἐν τῷ κενῷ, συχνάκις δ' ἐδημιούργουν πράγματα εἰς τοὺς εὐσυνειδήτους πολίτας, τοὺς ἄλλωστε ἐλαχίστους, οἵτινες ἐνέμενον εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν φορολογικῶν αὐτῶν καθηκόντων.

Εὐτυχῶς, αἱ τροποποιήσεις τοῦ 1925 χαράσσουσι λογικώτερας τάσεις τῆς νομοθεσίας. Ἡ προσοχὴ στρέφεται καὶ πάλιν πρὸς τοὺς ἀναλυτικοὺς φόρους· ἔκτοτε ὁ συνθετικὸς φόρος λαμβάνει μορφήν φόρου πλήττοντος τὰς εὐπόρους τάσεις, ὡς τοιοῦτος δὲ θ' ἀσχοληθῆ μὲ περιορισμένον ἀριθμὸν φορολογουμένων, ὅστις εὐκολώτερον δύναται νὰ παρακολουθηθῆ ἐκ τοῦ σύγγυς. Μετὰ τινα ἔτη, τοῦ συνθετικοῦ φόρου καλῶς ἐδραιωθησομένου, θὰ ἠδύναντο ν' ἀυξηθῶσι τὰ ποσοστὰ αὐτοῦ, νὰ ὑποβιβασθῆ βαθμηδὸν τὸ ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον συντηρήσεως καί, αὐξανομένης οὕτω τῆς σπουδαιότητος τοῦ συνθετικοῦ, νὰ μειωθῶσιν οἱ ἀναλυτικοὶ φόροι.

Ἐν τοῖς πράγμασιν ὅμως τὸ νέον νομοθετικὸν τοῦτο πρόγραμμα ἤρξατο ἐφαρμοζόμενον μόλις τῷ 1927.

Παραλλήλως πρὸς τὴν προσπάθειαν ταύτην, μελετᾶται ὡσαύτως τὸ ζήτημα τῶν τεκμηρίων. Ἄλλωστε καὶ ἕτεραι χῶραι, ὡς ἐκ τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες συναντῶνται ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ὑπεχρεώθησαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὰ τεκμήρια. Ὁ νόμος, εἶναι ἀληθές, προέβλεπε τεκμήρια ἐξ ἀρχῆς, ἀπὸ τοῦ 1919. Τὰ τεκμήρια ὅμως ταῦτα κατέστησαν ταχέως ἄνευ ἀξίας καὶ ἀνεφάρμοστα, λόγῳ τῆς πτώσεως τῆς δραχμῆς. Κατέστη ἐπάναγκες, ὅπως υἰοθετηθῶσιν

ἕτερα τεκμήρια ἐλαστικώτερα, δυνάμενα νὰ προσαρμοσθῶσιν εἰς τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ φορολογουμένου, ἥτις ποικίλλει ἀπὸ αὐτοῦ μόνου εἰς αὐτοῦ καὶ ἥτις, ἀκόμη προκειμένου περὶ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προσώπου, ὑπόκειται εἰς μεταβολὰς ἐν τῷ χρόνῳ. Ἄλλ' αἱ διαρκεῖς μεταβολαὶ τοῦ συστήματος τῶν τεκμηρίων ὑπῆρξαν πηγὴ συγχύσεως, τόσον διὰ τοὺς φορολογουμένους, ὅσον καὶ διὰ τὴν Διοίκησιν καὶ τὰ φορολογικὰ δικαστήρια⁽¹⁾.

Εἰς τὴν ἔλλειψιν κανονικοῦ ἐλέγχου προστίθεται ἕτερον σοβαρὸν κενόν: ἡ ὀλοσχερὴς ἔλλειψις συστήματος ἐκεῖ ἔνθα ἡσκέτο ἐνδεχομένως ἔλεγχός τις. Μόλις κατὰ τὸ 1927 ὠργανώθη ὁ ἔλεγχος⁽²⁾.

Ἡ ἀποτυχία, εὐεξήγητος μετὰ τ' ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, ὠδήγησεν εἰς τὸ σύστημα τῶν τεκμηρίων τοῦ 1930.

Πρὶν ἢ εἰσελθῶμεν εἰς κριτικὴν τοῦ νέου συστήματος, θεωροῦμεν σκόπιμον, ὅπως ἐξετάσωμεν τὴν σχέσιν, ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ δαπανῶν καὶ τοῦ εἰσοδήματος, ὡς καὶ τὴν τακτικὴν ὠρισμένων ἀλλοδαπῶν νομοθεσιῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύστημα τεκμηρίων.

Σχέσις μεταξὺ κατηγοριῶν τινῶν δαπανῶν καὶ τοῦ εἰσοδήματος.

Ἐπίσημος ἔρευνα, διενεργηθεῖσα ἐσχάτως ἐν Ἑλλάδι ἐπὶ τῶν ἀτομικῶν δαπανῶν, παρέχει ἰδέαν τινὰ τῆς σχέσεως, ἥτις ὑφίσταται με-

(1) Πρὸς τὸ σύστημα τοῦ 1919, τοῦ 1923, τοῦ 1925, τοῦ 1927 καὶ τοῦ 1930. Εἰς τὰς ἐπομένους σελίδας θὰ ἔχωμεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ προβῶμεν εἰς εἰδικὰς παρατηρήσεις ἐν σχέσει πρὸς ἕκαστον τῶν τεκμηρίων τούτων· ἐνταῦθα ἀναφέρομεν μόνον τὰ τεκμήρια ταῦτα, διὰ νὰ καταδειξῶμεν τὴν ἀσάθειαν τῆς ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ ἀκολουθηθεῖσης πολιτικῆς.

(2) Εἶναι γενικῶς παραδαδεγμένον, ὅτι πᾶν σύστημα φορολογικοῦ ἐλέγχου παρουσιάζει τὴν ἀνάγκην ἐδικοῦ ἀρχείου ἀτομικῶν φακέλων (casier), περιέχοντος, ἐν τῷ ἀτομικῷ φακέλῳ ἐκάστου φορολογουμένου, στοιχεῖα σχετικὰ οὐ μόνον δι' ἐν φορολογικὸν ἔτος, ἀλλὰ δι' ὀλόκληρον περίοδον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ χρησιμοποιηθῶσιν οἱ φάκελλοι οὗτοι διὰ συγκριτικὴν ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος μελέτην. Τὸ κενὸν ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοιούτου ἀρχείου παρ' ἡμῖν ἐπληρώθη τῷ 1927, ὅποτε ἤρξατο καὶ ἀματωδῶς προ-χῶρησεν ἡ ὀργάνωσις τοιούτου συστήματος φορολογικῶν φακέλων.

Ἐν Ἀγγλίᾳ, ἡ ὑπηρεσία τοῦ surtax τηρεῖ παρομοίους φακέλους ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς μὴ ὑποκειμένους εἰς τὸν φόρον τοῦτον φορολογουμένους, διὰ τοὺς ὁποίους ὁμως ὑπάρχει πιθανότης νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς αὐτὸν ἐν προσεχεῖ μέλλοντι, λόγῳ τοῦ ὅτι τὸ εἰσοδήμα των πλησιάζει πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου τεθειμένα ὄρια.

Ἐν Ἑλλάδι, τῷ 1927, κατηρτίσθησαν περίπου 10.000 φάκελλοι φορολογουμένων, διὰ τοὺς ὁποίους μέχρι τότε στοιχεῖα ἐλέγχου δὲν ὑπῆρχον ἢ ἦσαν διεσχορτισμένα.

ταξὺ τῶν διαφόρων δαπανῶν καὶ τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος, ὡς καὶ μεταξὺ τοῦ ἐνοίκιου καὶ τῶν συνολικῶν δαπανῶν, τοῦ ἀτόμου. Τυχᾶναι ἐν τούτοις ἀδιαφιλονίκητον, ὅτι ἡ σχέσηις αὕτη δὲν δύναται νὰ καθορισθῇ κατὰ τρόπον γενικόν, διότι ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μορφώσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τοῦ φορολογουμένου, ἐκ τῶν οἰκογενειακῶν βαρῶν του, ἐκ τοῦ κόστους τῆς ζωῆς, κλπ. Δὲν δυνάμεθα ἐπίσης νὰ σχηματίσωμεν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς σχέσεως ταύτης, προστρέχοντες εἰς τὰς ἐρεῦνας, αἵτινες ἐγένοντο εἰς ἄλλας χώρας. Οἱ ἀνωτέρω παράγοντες, ἀσταθεῖς ἐν τοῖς κόλποις μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς κοινωνίας, καθίστανται ἀκόμη ἀσταθέστεροι προκειμένου νὰ γίνῃ σύγκρισις μεταξὺ διαφόρων χωρῶν, ἔνθα διαφορὰ κλίματος, ἠθῶν, βαθμοῦ πολιτισμοῦ, συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ κλπ. δημιουργοῦσιν ἀνίσους συνθήκας.

Πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν Ἑλλάδι ὑφισταμένων συνθηκῶν, κρίνομεν σκόπιμον νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἐρευνῶν, αἵτινες ἐγένοντο ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Αἱ πλείσται τῶν ἐρευνῶν τούτων ὅμως ἀναφέρονται εἰς χαμηλὰ εἰσοδήματα⁽¹⁾, γεγονός ὅπερ καθιστᾷ ἔτι ἀβεβαιότερα τὰ συμπεράσματα, ἅτινα δύναται νὰ ἐξαχθῶσιν ἐξ αὐτῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὰ τεκμήρια τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμεύσωσι διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων εἰσοδημάτων.

Ἐν Ἑγγλίᾳ, ὁ Sir Josiah Stamp⁽²⁾ προσεπάθησε νὰ καθορίσῃ τὸ ἐνοίκιον, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ εἰς «παραγόμενον» εἰσόδημα 160 λιρῶν στερλινῶν, ποσὸν ὅπερ ἀπετέλει τὸ ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον.

Ἐπειδὴ δὲν ὑπάρχουσι γενικὰ στατιστικὰ στοιχεῖα, στηρίζεται οὗτος ἐπὶ 40 παρατηρήσεων, γενομένων παρ' εἰδικῶν εἰς πλείονας περιφερείας τῆς χώρας, πλὴν τοῦ Λονδίνου.

Οὗτος καταλήγει εἰς μέσον ἐνοίκιον ἐκ £ 28.10.0. Διὰ τὸ Λονδὶνον δέχεται £ 33.10.0⁽³⁾.

Θέτει οὗτος κατόπιν τὸν κανόνα, ὅτι εἰς τὰ μικρὰ εἰσοδήματα ἀντιστοιχεῖ ἐνοίκιον ἀνώτερον τοῦ δεκάτου (δηλ. κατὰ ποσοστὸν ἀνώτερον τοῦ 10%) τοῦ «παραγομένου» εἰσοδήματος, εἰς δὲ τὰ μεγαλύτερα τοιαῦτα, ἐνοίκιον κατὰ ποσοστὸν μικρότερον, προσθέτων τὴν παρατήρησιν ὅτι, ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον τὸ εἰσόδημα ἀνέρο-

(1) Sir JOSIAH STAMP, *British Incomes and Property*, ἐνθ' ἀν. σ. 458: «Αἱ ἀκριβέστεραι πληροφορίαι ἀναφέρονται εἰς τὰς ἐργατικὰς τάξεις, αἵτινες προσφέρονται εἰς ἐρεῦνας προθυμότερον ἢ αἱ μεσαῖαι καὶ αἱ ἀνώτεραι τάξεις».

(2) Αὐτόθι σ. 454 καὶ ἐπ.

(3) Παρέχει οὗτος τοὺς ἐξῆς ἀριθμούς, σχετικῶς πρὸς τὸ ἐνοίκιον ὅπερ ἂν ἀντιστοιχεῖ πρὸς εἰσόδημα 160 λιρῶν στερλινῶν, ὑποστηρίζων, ὅτι ἀκριβῆς

χεται, ἡ σχέσις μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐνοικίου καθίσταται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀβεβαία. Προσπαθεῖ ὅθεν κυρίως νὰ καθορίσῃ τὸ ἐπίπεδον τοῦ εἰσοδήματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ σχέσις πρὸς τὸ ἐνοίκιον εἶναι 1 : 10, καθορίζει δὲ τοῦτο μεταξύ 400 καὶ 500 λιρῶν συνολικοῦ ἐτησίου εἰσοδήματος⁽¹⁾.

Ἔτεροι ἔρευναι ἐγένοντο ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Θὰ παραθέσωμεν τὰ συμπεράσματά τινων ἕξ αὐτῶν⁽²⁾.

Ὁ B. S. Rowntree⁽³⁾ ὑπολογίζει τὴν δαπάνην τοῦ ἐνοικίου, προκειμένου περὶ τῶν ἐβδομαδιαίως καταβαλλομένων ἐργατικῶν εἰσοδημάτων, εἰς 29% διὰ τὰ ἡμερομίσθια 18 σελληνίων, μειουμένη βαθμιαίως μέχρις 9% διὰ τὰ ἡμερομίσθια μέχρις 60 σελληνίων.

Ὁ Dr. Bowley⁽⁴⁾ παρέχει τοὺς ἀκολουθούσους ἀριθμούς, συμφώ-

στατιστικῇ δὲν θὰ παρουσίαζε διαφορὰν πλέον τῶν 2 λιρῶν στεργλ.

Ἐνοίκιον	£ 20	(καὶ κάτω),	2	οἰκογένειαι
"	" 23	" "	1	"
"	" 25	" "	6	"
"	" 26	" "	2	"
"	" 27	" "	9	"
"	" 28	" "	2	"
"	" 29	" "	1	"
"	" 30	" "	7	"
"	" 31	" "	2	"
"	" 33	" "	1	"
"	" 35	" "	6	"
" ἄνω τῶν	£ 35	" "	1	"

Σύνολον ἐξερασθεισῶν περιπτώσεων: 40. Μέσον ἐνοίκιον: £ 28.10.0.

Διὰ τὸ Λονδίνον, λαμβανόμενον μὲ περιφέρειαν εὐρυτέραν τῆς γνωστῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Μητρόπολις», ἐγένετο ὁμοφώνως δεκτόν, ὅτι τὸ μέσον ἐνοίκιον θὰ ἔδει νὰ εἶναι τουλάχιστον κατὰ £ 5 ἀνώτερον· ἐν ἄλλαις λέξεσι θὰ ὄφειλε νὰ εἶναι τουλάχιστον £ 33.10.0.

(1) Φρονεῖ, ὅτι εἶναι λίαν δύσκολον νὰ καθορισθῇ ἐπακριβῶς τὸ σημεῖον τοῦτο, διατείνεται ὁμως, ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ ὀρισθῇ τοῦτο διὰ τὰ εἰσοδήματα τὰ κυμαινόμενα μεταξύ 400 καὶ 500 λιρῶν στεργλινῶν.

Πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου, χρησιμοποιεῖ τὸν ὑπὸ τοῦ Pareto καθορισθέντα ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατανομὴν τοῦ εἰσοδήματος μαθηματικὸν τύπον. Ἐκ τοῦ γραφικοῦ πίνακος, ὃν οὕτως καταρτίζει ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ τύπου τοῦ Pareto χρησιμοποιῶν ἀριθμούς τοῦ 1909-10, προκύπτει ὅτι, ἐὰν ἡ σχέσις 1 : 10 ἀπαντᾷται εἰς τὸ εἰσόδημα £ 400, τότε τὸ ἐνοίκιον ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς εἰσόδημα £ 160 θὰ εἶναι £ 25, ἐὰν δ' αὕτη ἀπαντᾷται εἰς εἰσόδημα £ 500, τότε τὸ εἰς εἰσόδημα £ 160 ἀντιστοιχοῦν ἐνοίκιον θὰ εἶναι £ 30.

(2) STAMP, ἐνθ' ἀν. σ. 453 ἐπ.

(3) *Poverty, a study of Town Life*, σ. 201.

(4) *Journal of Royal Statistical Society*, June 1913.

νως πρὸς τὰς ἐρεῦνας, τὰς ὁποίας διενήργησεν ἐν Reading :

Ἑβδομαδιαῖον εἰσόδημα		Δαπάνη τοῦ ἐνοικίου
Κάτω	τῶν 20 σελληνίων	30,9 %
ἀπὸ 25	μέχρι 40 »	18,2 %
» 30	» 40 »	14,5 %
» 40	σελ. καὶ ἄνω	7,3 %

Ὁ Dr. W. Cowcher⁽¹⁾ προέβη ὡσαύτως εἰς ἐρεῦνας, ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ὁποίων κατέληξεν εἰς τὰ ἑξῆς συμπεράσματα :

α) Ἡ ἀναλογία τοῦ διὰ τὸ ἐνοίκιον προοριζομένου εἰσοδήματος ἐλαττοῦται ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ συνολικὸν εἰσόδημα.

β) Οἱ κατοικοῦντες ἰδιοκτῆτους οἰκίας καταλαμβάνουσι συνήθως εὐρύτερα καὶ δαπανηρότερα διαμερίσματα ἢ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ μισθώσει καὶ

γ) Αἱ γυναῖκες, ἀρχηγοὶ οἰκογενείας, καταβάλλουσιν ἐνοίκιον ἀνώτερον τοῦ τῶν λοιπῶν μισθωτῶν.

Ὁ Sir Josiah Stamp προσθέτει εἰς τὰς παρατηρήσεις ταύτας, ὅτι οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα δαπανῶσιν—ἢ ἐπικρατεῖ τουλάχιστον ἢ ἀντίληψις ὅτι δαπανῶσι—διὰ τὸ ἐνοίκιον συγκριτικῶς κατ' ἀναλογίαν ἀνωτέραν τῆς τῶν ἐμπορευομένων.

Δέον νὰ τονισθῇ, ὅτι πᾶσαι αἱ ὡς ἄνω παρατηρήσεις ἀναφέρονται εἰς τὸ ποσοστὸν τοῦ ἐνοικίου, συγκρινομένου οὐχὶ πρὸς τὸ «καταναλισκόμενον» συνολικὸν εἰσόδημα, ἀλλὰ πρὸς τὸ «παραγόμενον» τοιοῦτον.

Ἐν Βελγίῳ, ὁ Ernst Engel, ἐνεργήσας ἐρεῦνας διὰ τὰ ἔτη 1852-1854, καθώρισεν τὴν ἀναλογίαν τοῦ ἐνοικίου εἰς 12 %⁽²⁾.

Ἐν ταῖς Ἠνωμ. Πολιτείαις, κατέστη δυνατόν νὰ καθορισθῇ, τῷ 1924, ἡ ἀκόλουθος ἀναλογία, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν προϋπολογισμῶν 3000 οἰκογενειῶν⁽³⁾.

(1) STAMP, ἐνθ' ἀν. σ. 453, 459.

(2) E. d' ALBERGO, ἐνθ' ἀν. σ. 86. Ὁ Engel ἀναλύει τὰς δαπάνας ὡς ἀκολούθως :

Τροφή	50 — 62 %
Κατοικία	12 — 12
Ἰματισμὸς	18 — 16
Θέρμανσις	5 — 5
Διάφορα	15 — 5
	100 — 100

(3) E. HOYT, *The Consumption of wealth*, New York, 1928, σ. 286.

<u>Εισόδημα</u>	<u>Ἐνοίκιον</u>
κάτω τῶν 600 δολλαρίων	12,5 %
600— 899	11,6 %
900—1.199	13,0 %
1.200—1.400	12,7 %
1.500—1.799	12,2 %
1.800—2.099	13,5 %
2.100—2.399	12,6 %
2.400—2.699	12,3 %
2.700—2.999	13,1 %
3.000 καὶ ἄνω	10,9 %
5.000	15,0 %
15.000	15,0 %
25.000	15,0 %
35.000	15,0 %
50.000	15,0 %

Ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων προκύπτει, ὅτι ἡ διὰ τὴν δαπάνην τῆς κατοικίας ἀναλογία κυμαίνεται, ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ εἰσόδημα, πέραν ὅμως ὀρισμένου ἐπιπέδου αὕτη σταθεροποιεῖται καὶ δὴ εἰς ἀνώτερον ποσοστόν.

Ἐν *Γερμανίᾳ*, τὸ Γραφεῖον Στατιστικῆς τῆς Ἐπικρατείας, διενεργῆσαν ἐρεῦνας μεταξὺ οἰκογενειῶν ἐργατῶν, ὡς καὶ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν ὑπαλλήλων, κατέληξεν εἰς τοὺς ἑξῆς ἀριθμούς (1):

<u>Εἰσόδημα</u>	<u>Ἐνοίκιον</u>
2.500 Μάρκα	11,9 %
2.500—3.000	10,6 %
3.000—3.600	12,2 %
3.600—4.300	9,4 %
ἄνω τῶν 4.300	8,8 %

Ἐν *Ἑλλάδι*, παρομοία ἐργασία διεξαγομένη ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἑθν. Οἰκονομίας (2) ἔδωκε τὰ ἑξῆς στοιχεῖα, ἀντληθέντα ἐν οἰκογενείαις ἐξ 6 μελῶν κατὰ μέσον ὄρον.

(1) *Wirtschaft und Statistik*, ὁκτ. νοεμ. δεκ. 1929.

(2) ΓΕΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, δημοσίευμα, ὑπὸ ἐκτύπωσιν.

Μηνιαία, κατά μέσον ὄρον, δαπάναι ἐξομολογῶν (¹) οἰκογενεῖς ἐν Ἀθήναις.

Εἰσόδημα (Δραχμαί)	Λογισμολογικὸ ὑπόλοιπον		Διατροφή		Ἱματισμὸς		Κατοικία		Φοιτισμὸς, θερμανσις, καθαριότης		Διάφορα		Συνολικαὶ Δαπάναι (²)	
	Δραχμαί	%	Δραχμαί	%	Δραχμαί	%	Δραχμαί	%	Δραχμαί	%	Δραχμαί	%	Δραχμαί	%
Μέχρι 1.500	83	1.258,65	57,61	224,16	10,26	185,—	8,47	184,49	8,44	332,64	15,22	2.184,94	100	
1.501 — 2.500	242	1.577,91	58,37	279,23	10,33	251,—	9,29	229,47	8,49	365,52	13,52	2.703,13	100	
2.501 — 3.500	81	1.735,79	57,54	321,02	10,64	328,90	10,90	228,16	7,57	402,87	13,35	3.016,74	100	
3.501 — 4.500	38	2.183,32	57,26	396,75	10,40	430,82	11,30	277,45	7,28	524,74	13,76	3.813,08	100	
4.501 καὶ ἄνω	29	2.566,59	55,10	555,23	11,92	728,76	15,64	349,99	7,51	457,58	9,83	4.658,15	100	

(¹) Πρόκειται νὰ σημειωθῇ ἀκριβέστερον, ὅτι ἢ ἐπὶ τῆ βίᾳσι τῆς ἐρένης προκίνησα «τυπικὴ οἰκογένεια» ἀποτελεῖται ἀπὸ 6,2 μέλη.

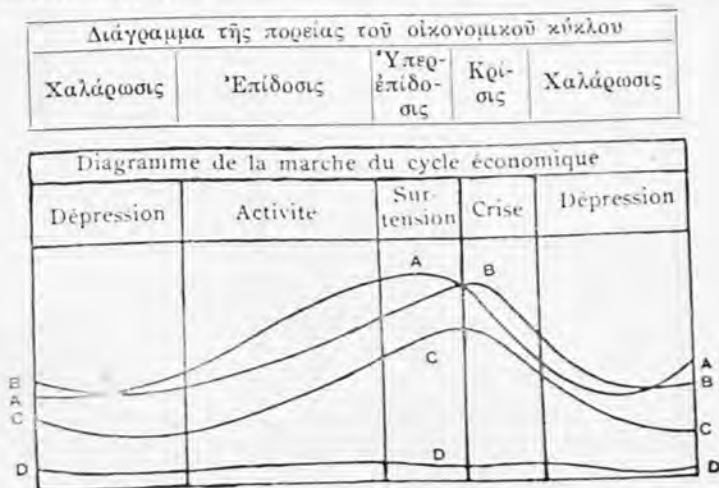
(²) Εἰς ἃς περιπτώσεις αἱ δαπάναι ὑπερβαίνουν τὸ εἰσόδημα, τὸ ὑπερβέλλον τοῦτο ἐκαλύφθη διὰ πιστώσεων. Τὰ εἰσόδηματα ταῦτα, ἄλλοστε, εἶναι ἀνεπαρκῆ διὰ τὴν συντήρησιν (βλ. κεφάλ. περὶ «ἐλαχίστου συντηρήσεως»).

Ὡς βλέπομεν, ἡ ἀναλογία τοῦ ἐνοικίου αὐξάνει συγχρόνως μὲ τὸ ἐπίπεδον τοῦ εισοδήματος καὶ φθάνει ἀπὸ 8,47% μέχρι 15,64%. Ἀναφέρεται αὕτη εἰς τὸ σύνολον τῶν δαπανῶν, δύναται ὅμως νὰ θεωρηθῇ, ὅτι ἡ αὐτὴ σχέση ἐπάρχει καὶ πρὸς τὸ «παραγόμενον» (δηλ. τὸ ὑπὸ τῆς οἰκογενείας ἀποκερδηθὲν) εἰσόδημα, δεδομένου ὅτι εἰς τὰ γλίσχρα εἰσοδήματα, ἡ ἀποταμίευσις ἐν τῇ πραγματικότητι τυγχάνει ἀδύνατος ἢ ἀσήμαντος. Εἶναι ὅμως ἔκδηλον, ἐν Ἑλλάδι, ὅτι ἡ δαπάνη τοῦ ἐνοικίου εἶναι μεγαλυτέρα διὰ τὰς μεσαίας τάξεις, ἐνῶ διὰ τὰς εὐπόρους αὕτη μειοῦται ἔφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ εἰσόδημα.

Ἐτέρω γενικῇ παρατήρησις δεόν νὰ γίνῃ ἐνταῦθα. Ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ «οἰκονομικοῦ κύκλου», αἱ οἰκονομικαὶ διακυμάνσεις ἀσχοῦσι σοβαρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν δαπανῶν. Ἐνῶ ὀρισμένοι δαπάναι, καλούμεναι «ἀμετάβλητοι» (διατροφή καὶ ἐνοίκιον), οὐδεμίαν σχεδὸν παρουσιάζουσι μεταβολήν, ἕτεροι, ἀποκαλούμεναι «μεταβληταί» (ἱματισμὸς καὶ οἰκοκυρικό), ὡς καὶ τὰ ἔξοδα πολυτελείας, ὑφίστανται ὑψωσιν ἢ πτώσιν ἀναλόγως τῆς περιόδου εὐπραγίας ἢ τῆς περιόδου δυσπραγίας⁽¹⁾ ἢ ἀναλόγως τῶν φάσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑποδιαιρεῖται ὁ κύκλος τῶν δύο τούτων περιόδων⁽²⁾.

(1) Ὁ κ. BONINSEGGNI, ἐνθ' ἄν. σ. 477-78, παρατηρεῖ ὡσαύτως, ὅτι κατὰ τὴν ἀνοῦσαν περίοδον (τῆς οἰκονομικῆς εὐπραγίας, prospérité) «οἱ κεφαλαιούχοι καὶ οἱ ἐργάται, οἵτινες ἀπολαμβάνουσιν οὕτως αὐξήσεως εἰσοδήματος, ἐπεκτείνουσι τὴν κατανάλωσίν των» καὶ ὅτι κατὰ τὴν κατιούσαν περίοδον (δυσπραγίας, dépression) ἡ «κατανάλωσις ἐλαττοῦται».

(2) Πρὸς. ΧΑΡΙΤΑΚΗ, Ἡ παγκόσμιος κρίσις, ἐνθ' ἄν. σ. 486 καὶ ἐπομ. καὶ τὸ αὐτόθι διάγραμμα τοῦ STRELLER, ὅπερ παραθέτομεν κατωτέρω.

Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι ἔρευναι, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν κατανομὴν τῶν δαπανῶν καὶ τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὰ διάφορα ἐπίπεδα εἰσοδήματος, δύνανται ν' ἀγάγωσιν ἡμᾶς εἰς τὰ ἀκόλουθα γενικὰ συμπεράσματα:

α) Ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον αὐξάνει τὸ εἰσόδημα, μειοῦται ἡ ἀναλογία τοῦ δαπανωμένου εἰσοδήματος ἐν σχέσει πρὸς τὸ παραγόμενον συνολικὸν εἰσόδημα⁽¹⁾.

β) Εἰδικώτερον, ἐφ' ὅσον καὶ καθ' ὅσον τὸ δαπανώμενον εἰσόδημα αὐξάνει, διαταράσσεται ἡ σχέσις, ἣτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν διαφόρων δαπανῶν: 1) ἡ ἀναλογία τῆς δαπάνης κατοικίας μειοῦται καὶ 2) ἡ ἀναλογία τῶν δαπανῶν πολυτελείας αὐξάνει.

γ) Ὁρισμένοι δαπάναι, ὡς ἡ κατοχὴ καὶ χρῆσις ἀμάξης, αὐτοκινήτου, ἵππου ἵππασίας, θαλαμηγοῦ, μηχανοκινήτου ἀκάτου, ἐπίπλων πολυτελείας (κλειδοκυμβάλων, ραδιοφώνων, ἐπίπλων ρυθμοῦ κλπ.) καὶ συλλογῶν ἀντικειμένων τέχνης, ὡς καὶ ἡ χρησιμοποίησις οἰκιακοῦ (ὑπηρετικοῦ, διδακτικοῦ ἢ ἄλλου) προσωπικοῦ, συναντῶνται μόνον ἀπὸ ὀρισμένων ἐπιπέδων εἰσοδήματος καὶ ἄνω.

δ) Ἡ δαπάνη κατοικίας εἶναι μεγαλυτέρα εἰς τὰς πόλεις ἢ εἰς τὴν ὕπαιθρον⁽²⁾.

ε) Ἐνεκα τῆς ἑλλείψεως ὁμοιομορφίας τῶν συνθηκῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων προσώπων κλπ. αἱ νομοθεσίαι, αἵτινες θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἐπιβάλλωσι φόρον ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος, θὰ ὤφειλον νὰ νύθουσι ποικίλα καὶ ὅσα τὸ δυνατὸν πολυαριθμότερα τεκμήρια.

AA = Εἰσόδημα ἐπιχειρηματιῶν

BB = Ἡμερομίσθια

CC = Μεταβλητὰ ἔξοδα (ἐνδυμασίας, νοικοκυριοῦ)

DD = Ἀμετάβλητα ἔξοδα (τροφαί, ἐνοίκιον).

Κατὰ τὸ ἀνωτέρω διάγραμμα, τυχάνει ἐκδηλῶν, ὅτι ἡ σχέσις τῶν ἀμεταβλήτων (DD) δαπανῶν πρὸς τὸ εἰσόδημα (τὸ παραγόμενον) ἢ καὶ πρὸς τὸ σύνολον τῶν δαπανῶν εἶναι ἀσταθῆς. Κατὰ συνέπειαν, φορολογοῦντες σταθερῶν πολλαπλάσιον τῶν ἀμεταβλήτων τούτων δαπανῶν, πλήττονται φανταστικῶν εἰσοδήματος.

(1) Τουτέστιν αὐξάνει ἡ ἀναλογία τοῦ «ἀποταμιευομένου εἰσοδήματος».

(2) Ὁ D' ALBERGO, ἐνθ' ἄν. σ. 88, βασιζόμενος ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς παρεχομένων στοιχείων, καθορίζει τὰς ἑξῆς σχέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων δαπανῶν:

	Διατροφή	Ἐνοίκιον	Ἰματισμὸς	Διάφορα
ἐργατικὴ οἰκογένεια. . . .	38.2	13.4	16.6	31.7 %
ἄγροτικὴ >	41.2	12.2	14.7	31.6 %

**Σημειώσεις τινές συγκριτικῆς νομοθεσίας ἐν σχέσει
πρὸς τὴν φορολογίαν τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος».**

Αἱ ἀκόλουθοι νομοθεσίαι προϋτίμησαν τὸ σύστημα τῆς φορολογίας τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος» :

α) ἐν *Γαλλίᾳ*, διὰ τὸν προσωπικὸν γενικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (impôt général sur le revenu)⁽¹⁾.

β) ἐν *Ἀγγλίᾳ*⁽²⁾, διὰ τὸν προσωπικὸν πρόσθετον φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (surtax) ὡσαύτως διὰ τὸν τακτικὸν τοιοῦτον (income tax)⁽³⁾.

γ) ἐν *Γερμανίᾳ*, διὰ τὸν προσωπικὸν γενικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (Einkommensteuer)⁽⁴⁾.

δ) ἐν *Ἰταλίᾳ*, διὰ τὸν προσωπικὸν συμπληρωματικὸν προοδευτικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (imposta complementare progressiva sul reddito)⁽⁵⁾ ὑπάρχουσιν ὅμως ὠρισμέναι παρεκκλίσεις ἀπὸ

(1) Διάταγμα περὶ κωδικοποιήσεως τῶν νομοθετικῶν κειμένων, τῶν ἀφορώντων τοὺς φόρους ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων, τῆς 15ης ὁκτωβρίου 1926, ἀριθρ. 71 καὶ ἐπ. Πρβλ. ὡσαύτως ALLIX - LECERCLÉ καὶ τοὺς πλείστους τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων γάλλων συγγραφέων.

(2) Πρβλ. ἀνωτ. NEWPORT καὶ τοὺς λοιποὺς ἀναφερομένους συγγραφεῖς ἐπὶ τῆς ἀγγλικῆς νομοθεσίας.

(3) Ἀναφερομεν καὶ τὸν τακτικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος διὰ τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς πλήττει τὰ προσωπικά εἰσοδήματα, τὰ κατώτερα τῶν εἰς τὸν surtax ὑποκειμένων.

(4) Πρβλ. BÜHLER ἐνθ' ἄν. κεφάλαιον «Einkommensteuergesetz» τῆς 10ης αὐγούστου 1925 καὶ τοὺς λοιποὺς συγγραφεῖς ἐπὶ τῆς γερμανικῆς νομοθεσίας.

(5) Νόμος 3062 τῆς 30ῆς δεκεμβρίου 1923, ὅστις ἐπέβαλε τὸν φόρον καὶ ΒΔ ὑπ' ἀριθμ. 177 τῆς 19ης φεβρουαρίου 1925, διὰ τοῦ ὁποίου ἐδημοσιεύθη ἡ κλίμαξ τῶν συντελεστῶν τοῦ φόρου τούτου· πρβλ. ὡσαύτως τοὺς ἀνωτέρω ἀναφερομένους Ἰταλοὺς συγγραφεῖς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 207 (1925) ἐπίσημον δημοσίευμα τοῦ Ὑπουργείου.

Τουμαντίον, ἐν *Ἰταλίᾳ*, ἡ ἀποταμίευσις ἠνυπόθη δι' ἐτέρον μέτρων ληφθέντων ὑπὸ τῆς φασιστικῆς κυβερνήσεως (πρβλ. D' ALBERGO, ἐνθ' ἄν. σ. 10-11)· τὰ κυριώτερα τούτων ἦσαν: κατάργησις τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν διὰ τὰ ἀποτελοῦντα τὸν οἰκογενειακὸν πυρῆνα πρόσωπα· κατάργησις τοῦ φόρου 15% ἐπὶ τῶν μερισμάτων καὶ τῶν τοκομεριδίων τῶν εἰς τὸν κομιστὴν τίτλων, τῶν μὴ ἐκδεδομένων ὑπὸ τοῦ Κράτους, ὡς καὶ τῆς ἐτέρας ὑποχρεώσεως, ἥτις ὑφίστατο δι' αὐτοὺς τοῦ γὰ μετατραπῶσιν εἰς ὀνομαστικούς· κατάργησις τοῦ ἐκτάκτου φόρου (5% μέχρις 25%) ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως ἀποδοχῶν τῶν συμβούλων καὶ διευθυντῶν τῶν ἐταιρειῶν· μετατροπὴ τῶν προοδευτικῶν ἀναλυτικῶν ἀμέσων φόρων εἰς ἀναλογικοὺς καὶ μείωσις τῶν ποσοστῶν μετριασμός τῶν ἐκ τοῦ ἐκτάκτου φόρου ἐπὶ τῆς περιουσίας ὀφειλομένων ὑπολοίπων· ἀναγνώρισις ἐν τῷ «Χάρτη τῆς Ἑργασίας», ὅτι τὸ κεφάλαιον

τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς, τοῦ φόρου εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐπιβαλλομένου ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος⁽¹⁾.

ε) Ἐν ταῖς Ἑνωμ. Πολιτείας, διὰ τὸν προσωπικὸν πρόσθετον φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (surtax)⁽²⁾: ὡσαύτως διὰ τὸν τακτικὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (normal tax).

στ) Εἰς πλείστας ἄλλας χώρας, π. χ. ἐν Αὐστρία, Ἑλβετία κλπ.

Διατάξεις ἀλλοδαπῶν τινῶν νομοθεσιῶν

διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φορολογητέου συνολικοῦ εἰσοδήματος
ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δαπανῶν.

Ξέναι τινὲς νομοθεσίαι, μολονότι καθιερώσασαι τὸ σύστημα φορολογίας τοῦ πραγματικοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος», ἐθεώρησαν ἀναγκαῖον νὰ προστρέξωσιν ὡσαύτως εἰς τεκμήρια διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος. Τὰ τεκμήρια ὅμως ταῦτα δὲν ἔχουσι πάντοτε ὑποχρεωτικὴν ἰσχύν, εἶναι δὲ μᾶλλον μέσα πρὸς ἔγγραφὴν φορολογουμένου, ὡς πρὸς τὸν ὁποῖον ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ δὲν κατέχει στοιχεῖα ἐπαρκῆ διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος. Θὰ παραθέσωμεν συγκριτικὰς πληροφορίας ὁρισμένων νομοθεσιῶν.

Ἐν Γαλλίᾳ, ὅταν ἡ Διοίκησις κατέχη ἀκριβῆ στοιχεῖα, ὅτι «αἱ δαπάναι τοῦ φορολογουμένου εἶναι καταφανῶς ἀνώτεροι τοῦ εἰσοδήματος» τοῦ παρ' αὐτοῦ δηλωθέντος, δύναται νὰ φορολογήσῃ τοῦτον αὐτεπαγγέλτως· ὁ φορολογούμενος ὅμως, προσάγων δικαιολογητικὰ ἀποδεικνύοντα τὸ ἀκριβὲς ποσὸν τοῦ εἰσοδήματός του, δύναται νὰ ἐπιτύχῃ ἔκπτωσιν ἢ τροποποίησιν τῆς ἐγγραφῆς του⁽³⁾.

Τὰ πρόσωπα, ἅτινα δὲν ἔχουσι τὴν κατοικίαν τῶν ἐν Γαλλίᾳ, διαλαίον «πληροῦ λειτουργίαν ἐθνικοῦ συμφέροντος»: γενικὴ μείωσις τῶν ἀμέσων φόρων με ἀντίστοιχον αὔξησιν τῶν ἐμμέσων φόρων, τελῶν κλπ. ἀντικατάστασις τῶν πολεμικῶν φόρων διὰ τοῦ συμπληρωματικοῦ προοδευτικοῦ φόρου ἐπιβαλλομένου με περιορισμένα ποσοστά.

(1) Φορολογοῦνται μόνον κατὰ τὸ καταναλισκόμενον ἐν Ἰταλίᾳ μέρος τὰ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς προερχόμενα εἰσοδήματα· ὡσαύτως τὸ ἐν Ἰταλίᾳ παραγόμενον καὶ καταναλισκόμενον τμήμα εἰσοδήματος, προκειμένου περὶ προσώπων διαμενόντων ἐν Ἰταλίᾳ οὐχὶ καθ' ὅλοκλήρον τὸ ἔτος.

(2) Πρβλ. SPAULDING, ἐνθ' ἀν. STRECKE, ἐνθ' ἀν. σ. 69, κεφ. «Grundsätzliche Einzelfragen und ihr Einfluss auf den Einkommensbegriff... e) die Ersparnisse».

(3) Décret du 15 octobre 1926 «portant codification des textes législatifs concernant les formalités à observer et la procédure à suivre au sujet de l'assiette des impôts sur les revenus», ἀρθρα 93 καὶ 94.

μένουσιν ὅμως ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, φορολογοῦνται ἐπὶ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος ἴσου πρὸς τὸ ἑπταπλάσιον τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τοῦ ἐνδιατήματος αὐτῶν· ἐν τούτοις, ὅταν τὰ πρόσωπα ταῦτα καρπῶνται εἰσοδήματα ἐξ ἀκινήτων ἢ ἐκμεταλλεύσεων ἢ ἐπαγγελμάτων, κειμένων ἢ ἀσκουμένων ἐν Γαλλίᾳ, ἀνερχόμενα εἰς ποσὸν ἀνώτερον τοῦ τεκμαρτοῦ, τότε ὡς βάσις διὰ τὴν φορολογίαν χρησιμεύει τὸ πραγματικὸν (δηλ. τὸ ἀνώτερον) εἰσόδημα (1) (2).

Ἐν Γερμανίᾳ, ὁ νόμος περὶ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος προβλέπει ὡσαύτως φορολογίαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δαπανῶν («τῆς καταναλώσεως») (3), δίδων ὄρισμὸν αὐτῶν, ἀναγράφων κυρίως ποῖα ἔξοδα δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς ταύτας· ὁ νομοθέτης ὀρίζει ὅτι, ὅταν «αἱ δαπάναι εὐρίσκονται ἐν προφανεῖ δυσαναλογίᾳ πρὸς τὸ εἰσόδημα», ἢ φορολογία ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δαπανῶν τούτων, πλὴν ἂν τὸ δι' αὐτὰς προοριζόμενον ποσὸν προέρχηται ἐξ εἰσοδημάτων ἀπαλλασσομένων φόρου, ἢ προέρχηται ἐκ περιουσίας σχηματισθείσης κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἔτη καὶ ὑποκειμένης εἰς τὸν φόρον τοῦ εἰσοδήματος, ἢ προέρχηται ἐκ δωρεῶν παρ' ἑτέρου προσώπου φορολογηθέντος ἤδη. Δυσαναλογία προφανῆς μεταξὺ τοῦ εἰσοδήματος καὶ τῶν δαπανῶν τοῦ φορολογουμένου εἶναι νοητὴ μόνον ὅταν αἱ δαπάναι αὐταὶ ὑπερβαίνωσι τὸ ποσὸν τοῦ εἰσοδήματος κατὰ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ. Ἡ διάταξις ἐφαρμόζεται μόνον εἰς ἣν περίπτωσιν αἱ δαπάναι ἀνέρχονται εἰς 15.000 μάρκα τουλάχιστον ἑτησίως (4).

Ἐν Βελγίῳ, ἡ μεταρρυθμίσις τοῦ 1930 (5) εἰσήγαγεν ἐνδεικτικὸν σύστημα (6) ὅπερ παρουσιάζει ἰδιαιτέρον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἑλλάδα.

(1) Ἴδε τὸ αὐτὸ διάταγμα, ἄρθρον 80.

(2) Προσθήκη μεταφράσεως. Νεωτέρας τινὰς πληροφορίας ἴδε εἰς τὴν ἐν τῷ μεταξὺ κυκλοφορήσαν μελέτην ἡμῶν «Γενικαὶ Γραμμαὶ Φορολογικῆς Πολιτικῆς», σελ. 153 καὶ εἰς τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν (ὡς καὶ σελ. 56, 69, 97, 120, 121, 135, 142 καὶ 149).

(3) BÜHLER, ἐνθ' ἂν. σ. 217 καὶ 244, «Einkommensteuergesetz» τῆς 10ης αὐγούστου 1925, κεφ. IV Besteuerung nach dem Verbrauch, § 49.

(4) Προσθήκη μεταφράσεως. Ὁ τελευταῖος νόμος τῆς 16ης ὁκτωβρίου 1931 ἐμείωσε τὸ ὄριον εἰς 10.000 μάρκα, καθώρισεν δὲ προσθέτως, ὅτι ὁ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δαπανῶν τοιοῦτος φόρος μειοῦται εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ προκύπτοντος κατὰ τὴν κλίμακα φορολογίας τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος· τοῦτο δὲ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ἔναντι τῶν δαπανῶν ἀυστηρότητος τοῦ παλαιοῦ νόμου.

(5) Κριτικὴν τοῦ συστήματος ἐπιχειρεῖ ὁ D' ALBERGO, ἐνθ' ἂν.

(6) Ὁ νόμος 246 τῆς 13ης ἰουλίου 1930 (ἐν ἄρθρ. 31 καὶ ἐπ.), ὀρίζει, ὅτι πᾶν πρόσωπον κατοικοῦν ἢ διαμένον ἐν Βελγίῳ ὑπόκειται εἰς προσωπικὸν συμπληρωματικὸν φόρον, ἢ ἐπιβολὴ τοῦ ὁποίου καθορίζεται ἐπὶ τῶν ἀκολούθων βάσεων:

Ὁ νόμος προβλέπει, ὅτι ὁ συνθετικὸς φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τεκμηρίων τῆς κατοικίας, τῶν ἐπίπλων, τοῦ ὑπηρετικοῦ προσω-

α) *Μισθωτικῆς ἀξίας τῶν κατοικιῶν.* Δέον γὰ σημειωθῆναι, ὅτι ἐν ἡ περιπτώσει ὁ φορολογουόμενος ἀσκεῖ ταυτοχρόνως ἐπάγγελμά τι ἐν τῇ κατοικίᾳ του, ἐκπίπτει ἐκ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας τὸ ἀκαθάριστον εἰσόδημα, τὸ ἀναλογοῦν εἰς τὸ δι' ἐπαγγελματικὴν χρῆσιν διατιθέμενον μέρος τῆς κατοικίας.

β) *Μισθωτικῆς ἀξίας τῶν ἐν ταῖς κατοικίαις ταύταις χρησιμοποιουμένων ἐπίπλων.* Αὕτη ὁρίζεται εἰς 5% τῆς ἀξίας τῶν ἐπίπλων.

γ) *Ὑπηρετῶν καὶ λοιπῶν προσώπων, προσληφθέντων εἰς τὴν προσωπικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ φορολογουμένου.* Τὸ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην λαμβανόμενον ὑπ' ὄψει ποσὸν ὁρίζεται εἰς :

- 6.000 φρ. δι' ἕκαστον οἰκιακὸν ἐργάτην,
 8.000 » δι' ἕκαστην ὑπηρετρίαν, νοσοκόμον καὶ ἄλλο παρομοίας φύσεως ὑπηρετικὸν πρόσωπον,
 12.000 » δι' ἕκαστον ἄρρενα ὑπηρετήν,
 15.000 » δι' ἕκαστον οἰκοδιδάσκαλον, διδασκάλισσαν, παιδαγωγόν, κυρίαν συνοδὸν καὶ λοιπὰ πρόσωπα παρέχοντα ἀναλόγους ὑπηρεσίας.

δ) *Ἴππων πολυτελείας ἢ ἱππασίας.* Τὸ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ λαμβανόμενον ὑπ' ὄψει ποσὸν ὁρίζεται εἰς 12.000 φρ. δι' ἕκαστον Ἴππον· τὸ ποσὸν τοῦτο μειοῦται εἰς τὸ ἡμισυ. ἐν ἡ περιπτώσει ὁ Ἴππος χρησιμοποιεῖται ἐναλλάξ διὰ σκοποῦς ἐπαγγελματικούς τε καὶ ἀναψυχῆς.

ε) *Αὐτοκινήτων ἄμαξων, ἀκάτων καὶ πλοίων κινουμένων δι' ἀτμοῦ ἢ ἐσωτερικῆς καύσεως, ἰσοφόρων, ἀεροπλάνων.* Τὸ ποσόν, ἐν προκειμένῳ, ποικίλλει μεταξὺ 2.000 καὶ 50.000 φράγκων, συμφώνως πρὸς κανόνας καθοριζομένους διὰ βασιλικῶν διατάγματος. Τὰ ποσὰ ταῦτα μειοῦνται ἐπίσης κατὰ τὸ ἡμισυ, ἐὰν τὰ ὡς εἴρηται μέσα μεταφορᾶς χρησιμοποιῶνται ταυτοχρόνως καὶ δι' ἐπαγγελματικούς σκοποῦς.

Ὁ φόρος οὗτος εἶναι μᾶλλον φόρος ἐπὶ τῆς οἰκογενείας, οὐδεμιᾶς ἐπιτροπομένης ὑποδιαίρεσεως τῶν τεκμηρίων εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς πλείονα πρόσωπα μὲ ἀτομικὰ εἰσοδήματα ἀποτελοῦσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν.

Πρὸς ἀνακούφισιν τῶν πολυμελῶν οἰκογενειῶν, ὁ νόμος ἐπιτρέπει ὅπως, διὰ τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐργατῶν ἢ ὑπηρετριῶν μειῶται κατὰ ἓνα—ἢ δύο—, ἐν ἡ περιπτώσει εἰς τὴν οἰκογένειαν ἀνήκουσι πλέον τῶν 3—ἢ 7—τέκνων.

Τὸ ἄθροισμα τῶν συγκεντρουμένων κατὰ τὰς ἀνωτέρω ἐνδείξεις ποσῶν πολλαπλασιάζεται ἐπὶ τοὺς ἀκολούθους συντελεστάς, πρὸς καθορισμὸν τῆς «βάσεως τῆς φορολογίας» (δηλ. τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος):

πρὸς 1,5 ὅταν τὸ συνολικὸν ἐκ τῶν ἐνδείξεων ποσὸν δέν φθάνη			
		τὰς 100.000 φράγκων	
πρὸς 1.6 ὅταν τοῦτο ἀνέρχεται εἰς	100.000 — 120.000	»	
» 1.7 » » » »	120.000 — 140.000	»	
» 1.8 » » » »	140.000 — 160.000	»	
» 1.9 » » » »	160.000 — 180.000	»	
» 2.- » » » »	180.000 καὶ ἄνω	»	

πικοῦ, τῶν ἱππῶν ἀναψυχῆς καὶ τῶν ἰδιωτικῶν μέσων συγκοινωνίας. Κατ' ἀρχήν, ὅθεν, φορολογεῖται τὸ «καταναλισκόμενον» εἰσόδημα. Οὐχ ἦτιον, ἐν ἧ περιπτώσει τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἐκ τῶν τεκμηρίων προκύπτοντος τοιοῦτου, ὡς φορολογητέα ὕλη χρησιμεύει ὁ ἐκ τῶν δύο τούτων ποσῶν προκύπτων μέσος ὄρος· τὸ κατὰ μέσον ὅμως ὄρον ποσὸν τοῦτο δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερον ὁρισμένων ὀρίων διὰ τὰ μεγάλα εἰσοδήματα.

***Τὸ νέον σύστημα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποταμίευσιν
καὶ τὴν εἰσροὴν κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν.***

Ἐξεθέσαμεν ἤδη τὰ τῆς ἀποτυχίας τοῦ παλαιοῦ συνθετικοῦ φόρου. Καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμήν ἤρξατο σημειομένη βελτίωσις τις, ἐπὴλθεν ἡ σκέψις τῆς τροποποιήσεως τοῦ συστήματος καὶ τῆς υἱοθετήσεως ἐτέρου, ὅπερ θὰ συνετέλει εἰς τὸν σχηματισμὸν καὶ τὴν εἰσροὴν κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν.

Ἡ γενικὴ δυσἀρέσκεια, ἣ προκλήθεισα τῷ 1927 ὡς ἐκ τῆς ὁμαδι-

Τὸ ἀπὸ τοῦ φόρου ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ἐξαρτᾶται ἐκ δύο στοιχείων:

- 1) ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων τῆς κοινότητος, ἐνθα διαμῆνει ὁ φορολογούμενος, ποικίλλει δὲ μεταξὺ 20.000 καὶ 30.000 φρ.

- 2) ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων, ἅτινα διαβιοῦσιν εἰς βῆρος τοῦ φορολογούμενου· δι' ἕκαστον τέκνον πέραν τῶν 3, τὸ ποσὸν τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ἀυξάνεται κατὰ 2.000 - 3.000 φρ. ἐτησίως, ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς κοινότητος.

Ὁ φόρος δὲν ἐπιβάλλεται πάντοτε ἐπὶ τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων. Προβλέπεται (ἄρθρ. 42), ὅτι ἐν ἧ περιπτώσει τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἐκ τῶν ἐνδείξεων προκύπτοντος τοιοῦτου, ὑποβάλλεται εἰς τὸν φόρον (δηλ. λαμβάνεται ὡς «βάσις τῆς φορολογίας») ὁ μέσος ὄρος τῶν δύο τούτων εἰσοδημάτων (παρ. 1). "Ὅταν τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα ὑπερβαίῃ τὸ ἐν ἑκατομύριον φράγκων, ἡ «βάσις τῆς φορολογίας» δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερα τῶν $\frac{2}{3}$ τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος (παρ. 2). Ἐάν τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα ὑπερβαίῃ τὰ δύο ἑκατομύρια φράγκων, ἡ «βάσις τῆς φορολογίας» δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερα τῶν $\frac{3}{4}$ τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος.

"Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ποσοστὸν τοῦ φόρου, τοῦτο ὀρίζεται εἰς 1%, ὅταν ἡ «βάσις τῆς φορολογίας» εἶναι κάτω τῶν 60.000 φρ., αὐξανόμενον κατὰ 1% δι' ἕκαστον ἐπὶ πλεόν κλιμάκιον ἐξ 20.000 φράγκων. Τὸ ἀνώτατον ποσοστὸν τοῦ φόρου εἶναι 15%, ἐπιβάλλεται δὲ ἐπὶ τοῦ πέραν τῶν 320.000 φράγκων τμήματος τοῦ εἰσοδήματος.

Νεὰ ἀπακούφισις παρέχεται εἰς τὴν οἰκογένειαν. "Ὅταν ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ὑπάρχωσι πλεόν τῶν 3 τέκνων, ὁ φόρος μειοῦται κατὰ 7% δι' ἕκαστον τῶν τέκνων τούτων.

κῆς ἐκκαθαρίσεως πάντων τῶν φόρων, καθυστερουμένων τε καὶ νέων, ὑπῆρξεν εὐκόλον καί, ἀτυχῶς, ἀποτελεσματικὸν ὄπλον εἰς χεῖρας τῶν τάξεων, αἵτινες ἠθέλον νὰ καταπολεμήσωσι τὸν συνθετικὸν φόρον. Αὗται παρέστησαν, ὅτι, δῆθεν, ὁ συνθετικὸς φόρος ἦτο παραίτιος τῆς δυσφορίας ταύτης· μάλιστα, μετὰ τεχνήσεσιν ὑπὸ τῶν τάξεων τούτων ὑποβολήν, κεφαλαίουχοί τινες ἐπίστευσαν, ὅτι διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς φορολογίας ἐπεξητεῖτο δίωξις τοῦ κεφαλαίου. Ἐνῶ ὁ συνθετικὸς φόρος ἦταν λίαν ἐλαφρὸς, ἀντιπροσωπεύων μόνον τὸ ἑκατοστὸν τῶν ἐσόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ, οἱ πολέμοι τούτου ἐχαρακτήριζον αὐτὸν ὡς καταθλιπτικὸν καὶ ὡς βάλλοντα κατὰ τοῦ κεφαλαίου! Ἄπεισιπᾶτο σκοπίμως, ὅτι ἡ καταπίεσις τοῦ κεφαλαίου συνίσταται οὐχὶ εἰς τὴν μέθοδον, ἀλλ' εἰς τὸ ποσοστὸν, τῆς φορολογίας⁽¹⁾. Ἐπὶ πλέον ὁ φόρος, ὡς ὑπεστηρίζαμεν ἤδη⁽²⁾, ἀποτελεῖ παράγοντα ὀλιγώτερον σοβαρὸν ἄλλων, οἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ θέσωσιν ἐν κινδύνῳ αὐτὸ τοῦτο τὸ κεφάλαιον. Ὅλως τουναντίον, φόρος καλῶς μελετημένος καὶ καλῶς ἐφαρμοζόμενος, συμβάλλων εἰς τὴν ὑγιᾶ ὀργάνωσιν τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν καὶ τῆς διοικήσεως τῆς χώρας ἐν γένει, οὐ μόνον δὲν βλάπτει, ἀλλ' ἀντιθέτως συντελεῖ εἰς τὴν προσέλκυσιν τῶν κεφαλαίων. Ἡ ἀτυχῆς πείρα τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἐν Ἑλλάδι, ἀποδεικνύει τὸ βᾶσιμον τῶν συλλογισμῶν τούτων.

Ἀρκεῖ νὰ ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθεισῶν λοιπῶν χωρῶν. Ἡ Γαλλία, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γερμανία καὶ αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι⁽³⁾, αἵτινες δὲν ἐδιαφέρονται ὀλιγώτερον ἡμῶν διὰ τὴν ἀποταμίευσίν των, προτίμησαν ἐν τούτοις τὴν φορολογίαν τοῦ παραγομένου ἐισοδήματος. Καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ πολιτικὴ τῆς φασιστικῆς Ἰταλίας⁽⁴⁾ ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ προστατεύσῃ τὸν σχηματισμὸν τοῦ κεφαλαίου διὰ μέσων, ἀποτελούντων πραγματικὴν ἐλάττωσιν τοῦ φορολογικοῦ βάρους καὶ οὐχὶ ἀλλαγὴν τῆς μεθόδου φορολογίας. Πάντα τὰ ὡς εἴρηται κράτη ἀπέβλεψαν, ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, εἰς τὴν οὐσίαν καὶ οὐχὶ εἰς τὸν τύπον.

(1) ALLIX, ἐνθ' ἀν. σ. 452-3: «...κατὰ τὴν ὀρθοτάτην παρατήρησιν τοῦ ΝΙΤΤΙ (ἐνθ' ἀν. σ. 364), ἐκεῖνο, ὅπερ προδιαθέτει τὰ κεφάλαια εἰς τὴν φυγὴν, εἶναι πολὺ ὀλιγώτερον ἢ μέθοδος φορολογίας ἀπὸ τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν τοῦ φόρου».

(2) Ἄνωτ. σ. 173· πρβλ. ὡσαύτως Μ. ΕΥΛΑΜΠΙΟΥ (ἄρθρον ἐν τῇ ἔφημερίδι «Ἐστία» τοῦ Ἰουλίου 1933, *Εἰς τὴν κρίσιμον καμπὴν τῆς Εὐρώπης*), ὅστις λέγει, ὅτι τὰ κεφάλαια, σήμερον, δὲν ἀποβλέπουσιν εἰς τοποθέτησιν μὲ καλὸν τόκον, ἀλλ' «ἀμύνονται διὰ μερικὴν διάσωσιν».

(3) Ἄνωτ. σ. 284.

(4) Ἄνωτ. σ. 284, σημ. 5.

Ἐξ ἄλλου, ὁ συνθετικὸς φόρος ἀφορᾷ μόνον τὰ ἐν Ἑλλάδι κατοικοῦντα ἢ διαμένοντα πρόσωπα. Τὸ κεφάλαιον, τὸ εἰσαγόμενον παρὰ προσώπων (ἡμεδαπῶν ἢ ἀλλοδαπῶν) κατοικούντων ἢ διαμενόντων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, δὲν δύναται οὐδὲ νὰ θιγῇ οὐδὲ νὰ εὐνοηθῇ ὑπὸ τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

Ἐν τῇ συγχύσει ὅμως, τῇ προξενηθείσῃ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι παλαιοὶ καὶ νέοι φόροι ἀλητοῦντο ταυτοχρόνως, ἔπρεπε νὰ ἐδρεθῇ ἐξίλαστίριον θῦμα, τοιοῦτο δ' ἐπῆρξεν ὁ συνθετικὸς φόρος. Ἐνιοὶ μάλιστα προέτειναν τὴν ὀλοσχερῇ κατάργησίν του, τοσοῦτ' μᾶλλον δεδικαιολογημένην καθόσον ἡ ἀπόδοσίς του ἦτο μετρία.

Ὁ εἰσηγητὴς τοῦ νόμου διεβεβαίωσεν, ὅτι τὸ νέον φορολογικὸν σύστημα θὰ ἡῦνῳε τὴν ἀποταμίευσιν. Ἰδῶμεν ὅμως ἐν τίνι μέτρῳ τοῦτο εἶναι ἐφικτόν.

Τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1930 ἐπιβληθὲν σύστημα ἀποτελεῖ κρᾶμα φόρου ἐπὶ τοῦ «καταναλισκομένου» εἰσοδήματος καὶ φόρου ἐπὶ τοῦ «παραγομένου» εἰσοδήματος. Κατ' αὐτὸ τὸ γράμμα τοῦ νόμου, τὸ φορολογητέον εἰσόδημα δὲν δύναται νὰ εἶναι κατώτερον τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος⁽¹⁾. Ὅταν ὅμως προκύπτῃ ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ πραγματικοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, ὅτι τοῦτο εἶναι ἀνώτερον τοῦ τεκμαρτομένου τοιοῦτου, ὁ φόρος εἰσπράττεται ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ. Κατὰ συνέπειαν, ἔχομεν, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει φόρον ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ φόρον ἐπὶ τοῦ παραγομένου, εἰσοδήματος.

Κατὰ τοῦτο ἀκριβῶς ὁ ἡμέτερος νόμος διαφέρει τοῦ βελγικοῦ, ὅστις ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει φορολογεῖ μέρος μόνον τοῦ παραγομένου εἰσοδήματος. Μολονότι μὴ δεχόμενοι ὡς δίκαιον τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος καὶ ὑποστηρίζοντες ὡς ὀρθοτέραν τὴν φορολογίαν τοῦ παραγομένου εἰσοδήματος, ὀφείλομεν ἐν τούτοις ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ὁ βελγικὸς νόμος εἶναι συνεπέστερος τοῦ ἡμετέρου. Ἀκολουθῶν τὴν ἀρχήν, ὅτι τὸ ἀποταμιεύομενον εἰσόδημα οὐδέποτε πρέπει νὰ φορολογῆται, ὁ νομοθέτης τοῦ Βελγίου, πρὸς προστασίαν τῆς ἀποταμιεύσεως, ἐξαιρεῖ τοῦ φόρου μέρος ταύτης, εἰς ἣν περιπτώσιν τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα εἶναι ἀνώτερον τοῦ καταναλισκομένου. Τουναντίον, ὁ ἡμέτερος νόμος, ὅστις θεωρεῖται δῆθεν ὡς πλήττων τὴν δαπάνην, δὲν παραλείπει νὰ φορολογῆσῃ τὸ σύνολον τοῦ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου ἀποκερδηθέντος εἰσοδήματος, ὅταν οὗτος περιώρισε τὰς δαπάνας αὐτοῦ κάτω τοῦ πραγματικοῦ του εἰσοδή-

(1) Ἄνωτ. σ. 264.

ματος. Προκειμένου περί δύο φορολογουμένων, οἵτινες ἀπεκόμισαν τὸ αὐτὸ ποσὸν εἰσοδήματος καὶ τῶν ὁποίων ὁ εἰς δαπανᾷ ὀλόκληρον τὸ εἰσόδημα, ἐνῶ ὁ ἕτερος ἀποταμιεύει μέρος αὐτοῦ, ἡ φορολογία εἶναι ἡ αὐτή: τὸν ἄσωτον καὶ τὸν φειδωλὸν μεταχειρίζεται ὁ νομοθέτης καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Κατὰ συνέπειαν, τὸ θεωρητικὸν ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ ἐπὶ τῶν τεκμηρίων τῆς δαπάνης βασιζόμενος φόρος εὐνοεῖ τὴν ἀποταμίευσιν, δὲν ἰσχύει διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα ἀποτελοῦσι τὸ ὑπὸ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ νόμου προβλεπόμενον σύστημα. Δὲν δυνάμεθα ὁμῶς ν' ἀρνηθῶμεν ἕτερόν τι γεγονός διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Λόγῳ τῆς εἰς μεγάλην κλίμακα διαφυγῆς ἐκ τοῦ συνθετικοῦ φόρου, μέρος τούτου δὲν εἰσπράττεται, ὑπάρχει δ' ἐπομένως εἶδος ἀπαλλαγῆς τοῦ ἀποταμιευομένου εἰσοδήματος. Τὸ τοιοῦτον ὁμῶς ἀποτελεῖ οὐχὶ «νομοθετικὸν πρόγραμμα» (¹), ἀλλ' «ἀτυχῆ συγκυρία», ἣν δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῆ τις ὡς ἐπιχείρημα πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι τὸ νέον σύστημα εὐνοεῖ τὴν ἀποταμίευσιν. Ὅλως τουναντίον, τὸ γεγονός τοῦτο ἀποθαρρύνει τοὺς φορολογουμένους ἐκείνους, οἵτινες, εἴτε ἐξ ἀκεραιότητος χαρακτῆρος εἴτε ἐξ ἀνάγκης, δηλοῦσιν ἀκριβῶς τὸ εἰσόδημά των.

Ἡ προστασία τοῦ συστήματος ὑφίσταται ὅθεν μόνον διὰ τὰ εὐκόλως ἀποκρυπτόμενα εἰσοδήματα, δηλαδή τὰ εἰσοδήματα τοῦ εἰς κινητὰς ἀξίας ἢ τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐπενδεδυμένου κεφαλαίου. Αἱ λοιπαὶ μορφαὶ τῆς ἀποταμιεύσεως ὑπάγονται ἅπασαι εἰς τὸν φόρον.

Τὸ γεγονός τοῦτο δημιουργεῖ μειονεκτικὴν κατάστασιν διὰ τὴν ἀποταμίευσιν τῶν κατωτέρων καὶ τῶν μέσων τάξεων (²). Αἱ δύο αὗται κατηγορίαι κεφαλαίου θὰ ἔπρεπε νὰ εὐνοηθῶσι, λόγῳ τῆς μικροτέρας φοροδοτικῆς ἱκανότητος καὶ τοῦ συμπαγοῦς τῆς μάζης τῶν τάξεων τούτων, ἀλλὰ πρὸ παντὸς πρὸς ἀνταμοιβὴν τῆς ἐπὶ τὴν χώραν πίστεως αὐτῶν. Οἱ ὅροι ὁμῶς τοῦ νέου συστήματος, οὐ μόνον δὲν παρέχουσι

(¹) Νομοθεσία, βασιζομένη ἐπὶ παρομοίων ἀρχῶν, δὲν θὰ περιεποίει τμήν εἰς τὸ Κράτος. Τουναντίον, εἰλικρινῆς στάσις ἀπέναντι τῶν φορολογουμένων, οὐ μόνον θ' ἀπετέλει ἐν βῆμα ἐκ μέρους τοῦ κράτους πρὸς φιλικὴν συνεννόησιν, ἀλλ' ὡσαύτως θ' ἀφώπλιζε τούτους παντὸς παραπόνου ἢ αἰτίας εἰς ἐπιχειρήσεις ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ νόμου.

(²) Τὰ εἰσοδήματα τῶν τάξεων τούτων προέρχονται συνήθως ἐκ μισθῶν, ἐκ μισθωμάτων ἀκινήτου περιουσίας, ἐκ κερδῶν πηγαζόντων ἐκ μικρῶν ἐπιχειρήσεων, κτλ. Τὰ εἰσοδήματα ταῦτα, γνωστὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπακριβῶς ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, ὑπόκεινται ἐκ νέου εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον ἄνευ ἀφαιρέσεως τοῦ ἀποταμιευομένου τμήματος.

τὴν ἐμπρόπευσαν αὐταῖς προστασίαν, ἀλλὰ τουναντίον, ἐν τῇ πραγματικότητι, δὲν ἀντιμετωπίζουσι ταύτας κατὰ τρόπον ὅμοιον καὶ ἴσον πρὸς τὸν ἀκολουθοῦμενον διὰ τὴν ἀνωτέραν οἰκονομικῶς τάξιν.

Τὸ ζήτημα τῆς ἐπιπτώσεως τοῦ φόρου δὲν παρουσιάζει ἐνταῦθα μέγα ἐνδιαφέρον. Κατ' ἀρχήν, τυγχάνει δεκτόν, ὅτι ὁ ἐπὶ τῇ βίσει προοδευτικῆς κλίμακος ἐπιβαλλόμενος προσωπικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ εἰσοδήματος δὲν δύναται ν' ἀνταπωθῆθῃ. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὑπεστηρίχθη συγχρόνως (1), ὅτι ποσοστὸν τι φόρου (δηλ. μέσον τι, χαμηλὸν μᾶλλον, ποσοστὸν ἐκ τῆς κλίμακος) δύναται νὰ ἐπιρροφῆθῃ ὑπὸ τοῦ εἰσοδηματίου ἐπὶ τοῦ ὀφειλέτου, εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ ἀνταπόθισις θὰ ἦτο ὡσαύτως δυνατὴ δι' ἀναλυτικὸν τινα φόρον (2). Διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅμως, ὡς ἐκ τῶν μικρῶν ποσοστῶν τοῦ προσωπικοῦ συνολικοῦ φόρου, δὲν εἶναι ἐφικτὴ ἡ περαιτέρω ἐπίρροφίς τούτου, βαρύνοντος ὅθεν τελικῶς τὸν εἰσοδηματίαν.

Δυσχέρεια τῆς φορολογίας προσερχόμεναι

ἀπὸ τὰ ἐκ κινητῶν ἀξιῶν καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσοδήματα.

Ἡ δυσχέρεια ἐξακριβώσεως τῶν εἰσοδημάτων τούτων εἶναι συμφυῆς πρὸς τὴν ἐξέλιξιν τῆς συγχρόνου οἰκονομίας, πρὸς τὴν σπουδαιότητα ἣν βαθμιαίως ἀπέκτησαν τὰ νομικὰ πρόσωπα ὡς «παραγωγοί», ὡς καὶ πρὸς τὴν διεθνῆ ἐξάπλωσιν τῆς οἰκονομίας (3).

Τὰ κράτη προσεπάθησαν νὰ λάβωσι διάφορα μέτρα διὰ τὴν καταστολὴν τῆς καταδολιεύσεως τοῦ φόρου, τὰ μέτρα ὅμως αὐτὰ ἀπεδείχθησαν ὡς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, μὴ ἀποτελεσματικά, ἐνίστε δὲ οὐδ' ἐφηρημώθησαν.

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἐν Γαλλίᾳ ἐμελετήθη (4) ἡ εἰσαγωγὴ διατιξέων, αἵτινες θὰ ἐπέβαλλον ὑποχρεωτικὴν τήρησιν «βιβλιαρίου μερισματαποδείξεων καὶ τοκομεριδίων (carnet de coupons)» ἢ ἄλλων πινακίων

(1) Πρβλ. *Εκθεσὶν τῶν 4 σοφῶν πρὸς τὴν Κ. τ. Ε.*, ἐνθ' ἀνωτ. σ. 13-16.

(2) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 169 καὶ ἐπ.

(3) Ἀνωτ. σ. 149-150, 169-184 καὶ παραπομπάς· πρβλ. ὡσαύτως GRI-ZIOTTI ἐνθ' ἀν.

(4) Κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως ἐν Γαλλίᾳ, ὁ κ. CAILLAUX, ἐνθ' ἀν. σ. 59, ἐπικρίνων τὴν ἔξοδον τῶν κεφαλαίων, ἐτόνιζεν, ἐν τούτοις, τὴν πεποιθήσιν του, ὅτι ὁ πατριωτισμὸς τῶν γάλλων, ὁ ἔλεγχος τῆς φορολογικῆς Διοικήσεως καὶ διεθνῆς συνεννόησις ἦν προέβλεπε, θ' ἀνέκοπτον πᾶσαν τάσιν πρὸς καταδολιεύσιν.

Ἐν τούτοις, ἡ φορολογικὴ διαφυγὴ, ἡ διενεργουμένη εἰς τὸν κύκλον τῶν

καταρτιζομένων παρά Τραπεζῶν κλπ., πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῆς Διοικήσεως⁽¹⁾.

Ἐν Ἰταλίᾳ ἐγένετο, πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, συζήτησις περὶ τὸ δυνατόν τῆς μετατροπῆς ὄλων τῶν μετοχῶν τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν εἰς ὀνομαστικὰς, ἐψηφίσθη δὲ μάλιστα καὶ σχετικὸς νόμος. Τὸ μέτρον ὅμως κατεκρίθη, ὁ δὲ νόμος κατηργήθη⁽²⁾ (3) ὡς ἀνεφάρμοστος καὶ ἀποτελῶν κώλυμα διὰ τὰς συναλλαγὰς⁽⁴⁾· ἡ λήψις ὅμως τοῦ μέτρου εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν ἀκροτήτων, εἰς ἃς δύναται ν' ἀγάγη ὁ ἔλεγχος.

Μόνον ἐν Ἀγγλίᾳ τ' ἀποτελέσματα τῆς φορολογίας ὑπῆρξαν ἴκα-

ἔξ ἄλλοδαπῆς εἰσοδημάτων καὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐκ κινητῶν ἀξιών, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ «βιβλιαρίου μερισματαποδείξεων καὶ τοκομεριδίων». Ὁ νόμος τῆς 22ας μαρτίου 1924 καθώρισεν ὑποχρεωτικὴν ἐν ταῖς τραπεζαῖς κατάστροφαις «εἰνακίου μερισματαποδείξεων καὶ τοκομεριδίων», πρὸς διευκόλυνσιν τοῦ ἔργου τῆς φορολογικῆς ὑπηρεσίας ἐν τῇ καταπολεμήσει τῶν καταδολιεύσεων. Ὁ ἔλεγχος ἠδύνατο νὰ ἐνεργηθῆ τόσον διὰ τὰ τέλη (enregistrement), ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἀμέσους φόρους. Τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐγένετο εὐμενὸς δεκτόν. Νεώτερος νόμος τῆς 13ης ἰουλίου 1925 κατήργησε τὰς διατάξεις ταύτας· ἕτερος νόμος τῆς 4ης αὐγούστου 1926 εἰσήγαγεν ἐκ νέου τὸν ἔλεγχον, ἐπιτρεπόμενον ὅμως μόνον εἰς τοὺς εἰδικούς ἐπὶ τῶν τελῶν (enregistrement) ὑπαλλήλους, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀμέσων φόρων.

Ὁ R. POINCARÉ, ἐν τῇ ἀγορεύσει του ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τὴν 3ην καὶ 4ην Φεβρουαρίου 1928, *La restauration financière de la France*, ἐνθ' ἀν., ἐδήλωσε (σελ. 85), ὅτι «δὲν λυπεῖται» διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ νόμου, τὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος εἶχεν εἰσηγηθῆ, καθόσον οὗτος «ἀπέτυχεν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ».

Ἐσχάτως, τὸ *ρομοσχέδιον τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ, τοῦ ἔτους 1933*, τὸ κατατεθέν (τῷ 1932) ὑπὸ τῶν κ. κ. M. PALMADE & GERMAIN-MARTIN, περιλαμβάνει διατάξιν ἐν ἄρθρῳ 10 (σελ. 256-7), κατὰ τὴν ὁποίαν «πρὸς πρόσωπον ἢ ἑταιρεία, ὅπερ ἢ ἦτις κατ' ἐπάγγελμα καταβάλλει τόκους, μερίσματα, εἰσοδήματα καὶ ἄλλα προϊόντα κινητῶν ἀξιών»... εἰς οὐδεμίαν δύναται νὰ προβῆ πληρωμὴν, ἂν μὴ διαπιστώσῃ πρότερον τὴν ταυτότητα τοῦ αἰτουμένου τὴν πληρωμὴν. Λεπτομερῆς πίναξ τῶν πληρωμῶν τούτων ὑποβάλλεται ἐκάστοτε εἰς τὰς φορολογικὰς ἀρχάς. Τὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις ὑπέχουσι καὶ τὰ νομικὰ πρόσωπα, ἅτινα διενεργοῦσι πληρωμὰς ἀπευθείας εἰς τοὺς δικαιούχους.

(1) *Προσθήκη μεταφράσεως.* Ἐσχάτως, εἰσηγῆται τοῦ GERMAIN-MARTIN, ἐγένετο διάκρισις τῆς φορολογίας τῶν ὀνομαστικῶν τίτλων, ὅτινες ὑπεβλήθησαν εἰς χαμηλότερον ποσοστὸν φόρου. Ἡμφεσητήθη ὅμως ἡ σκοπιμότης ταύτης (ἴδ. *Revue de science et de législation financières* τοῦ κ. G. Jèze, juillet - septembre, 1934, σελ. 438 καὶ ἐπομ.).

(2) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 284.

(3) Σχετικὸν εἶναι τὸ Διάταγμα τῆς 25ης ἰουλίου 1925.

(4) Πρβλ. ἐπίσης ALBERTO DE' STEFANI, *La restaurazione finanziaria (1922 - 1925)*, Bologna, 1927.

νοποιητικά⁽¹⁾. Δέον νὰ ὑπενθυμίσωμεν ἐνταῦθα⁽²⁾, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐλήφθησαν καὶ εἰδικώτερα μέτρα πρὸς καταστολὴν τῆς καταδο-
λειύσεως ἐν τῷ «surtax».

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα, ἐξηγήσαμεν ἤδη⁽³⁾, ὅτι ἡ φορολογικὴ διαφυγὴ παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ ἀναλυτικῷ εἰσέτι φόρῳ. Ἡ δια-

(1) Ἡ φορολογία τῶν κινητῶν ἀξιῶν ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ ἀποτελεῖ φαινόμενον. Ἐν τῇ φορολογίᾳ τῶν κληρονομιῶν, συμφώνως πρὸς τὰς στατιστικὰς τοῦ Inland Revenue Department, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν φορολογουμένων περιουσιῶν προέρχεται ἐκ κινητῶν ἀξιῶν ἐν τῇ φορολογίᾳ τοῦ εἰσοδήματος (τῷ income tax καὶ τῷ surtax) ὡσαύτως ἡ ἀναλογία αὕτη εἶναι κολοσοσιαία. Ἴδου ἀριθμοὶ τινες (πρβλ. 73rd Report of the Commissioners of H. M. Inland Revenue for 1929-1930, σ. 28-29 καὶ 68-84):

Φόροι κληρονομιῶν (κινηταὶ ἀξίαι)	Income tax (εἰσοδήματα τῶν κατηγοριῶν C καὶ D)
1929-30 . . . 71%	49%
τῶν φορολογηθεῖσων περιουσιῶν	τῶν φορολογηθέντων εἰσοδημάτων

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῶν ἑξῆς δύο γεγονότων. Ἡ μορφή τῶν ἐταιρειῶν κεφαλαίων (limited companies καὶ joint stock companies) εἶναι τοσοῦτῳ διαδεδομένη, ὥστε τείνει νὰ περιλάβῃ πᾶσαν τὴν ἐπιχειρηματικὴν ἐν τῇ χώρᾳ δραστηριότητα. Κατὰ δεύτερον λόγον, οἱ τίτλοι εἶναι κατὰ προτίμησιν ὀνομαστικοί.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο γεγονός ἐχει ἰδιάζονσαν σημασίαν, διότι ἀσκεῖ ὀρισμένην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς εἰλικρινείας τῶν φορολογουμένων ἐν ταῖς δηλώσεσιν αὐτῶν καὶ διευκολύνει μεγάλως τὸ ἔργον τῶν φορολογικῶν ἀρχῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο τῶν ὀνομαστικῶν τίτλων δὲν εἶναι ὑποχρεωτικόν, τυγχάνει ὁμῶς καθιερωμένον διὰ μακρᾶς παραδόσεως. Αὐτὸ τὸ Κράτος παρέσχεον ὠθησιν πρὸς τὸ σύστημα τοῦτο. Πρὸ τοῦ παγκοσμίου πολέμου, ἅπαντες οἱ τίτλοι τῶν δημοσίων δανειῶν ἦσαν ὀνομαστικοί, διότι τὸ Κράτος ἐπεθύμει ν' ἀσκῇ ὀρισμένον ἔλεγχον ἐπὶ τῶν πιστωτῶν του. Ἡ αὕτη πολιτικὴ ἠκολοθεῖτο καὶ παρὰ τῶν ἐταιρειῶν, ἤτο δὲ εὐμενῶς δεκτὴ παρὰ τῶν μετόχων, διὰ τοῦς αὐτοῦς λόγους ἀμοιβαίου ἐλέγχου ἢ ἐλέγχου τῶν πιστωτῶν. Ἀναφέρονται ἐταιρεῖαι συγκοινωνιῶν, μὲ κεφάλαια ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων λιρῶν ἐκάστη, αἵτινες οὐδ' ἓνα τίτλον εἰς τὸν κομιστὴν ἔχουσιν.

Αἱ ρίζαι τοῦ συστήματος τούτου ἀνάγονται εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ὁ φόρος ἤτο λίαν ἐλαφρὸς καὶ καθ' ἣν ὁ ὑπὸ τοῦ νομιμοῦ προσώπου ἔλεγχος τῶν μετόχων του καὶ τῶν δανειστῶν του εἶχε σπουδαιότητα, ὠθοῦσαν πρὸς τὴν προτίμησιν ταύτην. Ὁσαύτως ἡ περὶ τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ πολίτου ἀντίληψις, βαθέως ἐρριζωμένη εἰς τοὺς ἄγγλους, δὲν ἐπέτρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ θυσιάσωσι τὸ πρὸς τὴν χώραν καθήκον χάριν χρηματικῶν συμφερόντων. Τὸ σύστημα, εἰσαχθὲν εἰς τὴν γνωστὴν γρανιτώδη παράδοσιν τῶν ἄγγλων, παραμένει σχεδὸν ἀναλλοίωτον.

(2) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 146.

(3) Ἀνωτ. σ. 163.

φνγή αὐτῆ διενεργεῖται εἰς κλίμακα μεγαλύτεραν ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ. Ἐκριβῆς στατιστικὴ τῶν εἰς φόρον ὑπαχθέντων τοιαύτης φύσεως εἰσοδημάτων δὲν κατηγορίσθη εἰσέτι, εἶναι ὅμως ταῦτα ἀσήμαντα.

Εἰδικώτερον, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐξ ἀλλοδαπῆς προερχόμενα εἰσοδήματα, δύναται νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι, συμφώνως πρὸς τὸ τελευταίως καταρτισθὲν ἰσοζύγιον λογαριασμῶν τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ (1), τὰ εἰσοδήματα ταῦτα πρέπει νὰ εἶναι ἀρκετὰ σημαντικά (2).

Ἐπιπλέον ὅμως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γνωσθῇ τὸ ὀλίγον ἀκριβῆς ποσὸν αὐτῶν. Ἐπίσης εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐλεγχθῇ εἰς ποῖα πρόσωπα ἀνήκουσι ταῦτα, τοῦτο δὲ κατέστησε τὴν διαφυγὴν ἀρκετὰ εὐχερῆ. Τὰ ἐκ τῶν ἡμεδαπῶν κινητῶν ἀξιῶν εἰσοδήματα ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου ἐν μέρει, π.χ. οἱ τόκοι ἐθνικῶν τινῶν χροεωγράφων (3). Τὰ ἐκ τῶν μερισμάτων κλπ. τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν προερχόμενα εἰσοδήματα δὲν δύναται νὰ ἐλεγχθῶσιν εὐκόλως (4) καί, κατὰ συνέπειαν, διαφεύγουσι τοῦ φόρου κατὰ σοβαρὰν ἀναλογίαν.

(1) Ἔργασία τῆς ΤΡΑΠΕΖΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ «*La Grèce et la crise mondiale*» ἐνθ' ἀν. σ. 50· παραθέτομεν ταύτην εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Παραρτήματος τῆς παρούσης μελέτης.

(2) Τὰ εἰσοδήματα τῆς κατηγορίας «κινήσεως κεφαλαίων» δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον, διότι ταῦτα ἢ περιέρονται εἰς διάφορα νομικὰ πρόσωπα (ἄτινα, ὡς γνωστὸν, δὲν ὑποβάλλονται εἰς συνθετικὸν φόρον) ἢ ρητῶς ἐξαιροῦνται τοῦ φόρου. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατηγορίαν τῶν «ἀδήλων πόρων» δεόν νὰ διακρίνωμεν: τὰ ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν δὲν ἔχουσι θέσιν ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ, ἐφόσον εἶναι εἰσοδήματα (ἢ κεφάλαια) κερδηθέντα ὑπὸ προσώπων διαμενόντων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ· τὰ ἐκ τοῦ τουρισμοῦ εἰσοδήματα συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰ τῆς ἐσωτερικῆς οἰκονομίας· τὰ «εἰσοδήματα ἐλλήνων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ λοιποὶ ἀδήλοι πόροι», ἀνερχόμενα εἰς 4.682 ἑκατομ. δραχμῶν τῷ 1929, εἰς 3.795 ἑκατομ. τῷ 1930, εἰς 1.523 ἑκατομ. τῷ 1931, περιέχουσι κατὰ μεγάλην ἀναλογίαν εἰσοδήματα, ἅτινα καρποῦνται πρόσωπα ὑποκείμενα εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον.

(3) Ἄνωτ. σ. 268.

(4) Τὸ Δημόσιον προσεπάθησεν, ὅπως λάβῃ σημείωσιν τῶν μετόχων, οἵτινες παρέστησαν εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις, τάχιστα ὅμως παρατηρήθη μείωσις τῶν εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις παρουσιαζομένων μετοχῶν, ἐνίοτε μάλιστα κατελθούσα εἰς τὸ ἐλάχιστον ὄριον μετοχῶν, τὸ ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενον διὰ τὴν συγκρότησιν ἀπαρτίας. Τὰ πρόσωπα, ἅτινα εἰσπράττουσι τὰς μερισματαποδείξεις τῶν ἀπευθείας ἐκ τῆς ἐταιρείας ἄνευ μεσολαβήσεως πιστωτικῶν ἰδρυμάτων, δύναται νὰ πράξωσι τοῦτο διὰ μέσου τρίτων (π.χ. τῶν ὑπαλλήλων τῶν)· τοιοῦτοτρόπως ἐμφανίζονται ἄλλοι—ἴδια πτωχοὶ, καρπούμενοι σύνολον προσόδου μικρότερον τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ὁρίου (ὄρα σ. 262)—ὡς δικαιούχοι, ἀποκρυπτομένου τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδη-

Ἐξαιρετικῶς, διὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, θὰ ἠδύνατο νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι ἡ φορολογητέα ὕλη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἦτο σημαντική, ὡς ἐκ τῶν μεγάλων ζημιῶν τῶν κομιστῶν κινητῶν ἀξιῶν.

Ἄφροῦ τὰ λοιπὰ εἰσοδήματα (π. χ. τόκους ἐκ δανείων κλπ.), ἡ διαφυγὴ περιορίζεται σὺν τῷ χρόνῳ, διότι τὸ Δημόσιον εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐλέγξῃ τὰ πρόσωπα, τὰ ἔχοντα μεγάλα εἰσοδήματα τοῦ εἴδους τούτου.

**Πρόληψις τῶν ἀφαιρεσιῶν καὶ τῶν μειονεκτημάτων τοῦ ἐλέγχου.
Ἡ ἀρχὴ τῆς βεβαιότητος ἐν τῷ φόρῳ.**

Ἐν τῶν μειονεκτημάτων τοῦ προσωπικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθολικοῦ εἰσοδήματος εἶναι ὁ ὀχληρὸς ἐλεγχος⁽¹⁾.

Ἐξηγήσαμεν ἤδη, ὅτι ὁ ἡμέτερος νέος νόμος ἐδημιούργησε κατάστασιν προνομιακὴν διὰ τινὰς κεφαλαιούχους. Τοῦτο ὅμως ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὸ ὅτι τὸ ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον τῶν τραπεζῶν κατέστη ἀπαραβίαστον⁽²⁾.

Ὁ νομοθέτης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, διὰ τοῦ τελευταίου νόμου, νὰ διασφαλίσῃ τὸν κεφαλαιούχον ἀπὸ μέρος τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς. Πρὸς τοῦτο ἔδει ν' ἀπομακρυνθῆ πᾶν στοιχεῖον, παρέχον ἀφορμὴν εἰς ἀνυπαίθετον κρίσιν. Θὰ προτιμᾶτο τὸ σύστημα τῶν ἐξωτερικῶν γνωρισμάτων, ὅπερ θεωρεῖται⁽³⁾ δικαιότερον ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως.

Ἀσχέτως πρὸς τὸ γεγονός ὅτι, ἀκόμη καὶ ἐν τῷ συστήματι τῶν τεκμηρίων, δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀποσοβηθῶσι τελείως αἱ ἀμφισβητήσεις⁽⁴⁾, εὐρίσκομεν, ἐν τούτοις, ὑπερβολικὴν τὴν ἀπέχθειαν ταύτην πρὸς τὸ στοιχεῖον τῆς προσωπικῆς ἐκτιμήσεως ἐκείνου, ὅστις θὰ ἐπιβάλλῃ τὸν φόρον⁽⁵⁾.

ματίου. Ἄλλὰ καὶ οἱ εἰσπράττοντες διὰ μέσου τραπεζῶν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρακολουθηθῶσι λόγῳ τοῦ τραπεζικοῦ ἀπορρήτου (πρβλ. κατωτ. κεφάλαιον IX περὶ διαδικασίας).

(1) NITTI, ἐνθ' ἄν. σ. 106 «... οἱ γενικοὶ φόροι ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων, ἰδίᾳ ὅταν ἔχωσι προσωπικὸν χαρακτῆρα, εἶναι κατ' ἀνάγκην ἀνακριτικὸν χαρακτῆρος».

(2) Πρβλ. κατωτ. κεφ. IX περὶ διαδικασίας.

(3) GRIZIOTTI, ἐνθ. ἄν.

(4) Π. χ. ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ ἀμφισβητεῖ τὸ ἀναγραφόμενον ἐν τῷ μισθωτηρίῳ εἰκονικὸν ἐνοίκιον ἢ τὴν ἐπ' ὀνόματι τρίτου καταγραφὴν μέσου μεταφορᾶς ἢ δὲν ἀναγνωρίζει τὴν ὑποδαίρεσιν τοῦ τεκμηρίου τοῦ ἐνοικίου, γενομένην διὰ μισθωτηρίου συναφθέντος ἐπ' ὀνόματι πλειόνων προσώπων, κλπ.

(5) Διὰ πλείονας πληροφορίας, ἐν σχέσει πρὸς τὸ στοιχεῖον τῆς ἀτομικῆς γνώμης τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου, βλ. κατωτέρω κεφ. IX περὶ διαδικασίας.

Εἰς τοῦτο ὁ νομοθέτης δὲν εἶναι συνεπὴς πρὸς ἑαυτόν. Οὕτω, προκειμένου περὶ τῶν ἐπαγγελματικῶν τάξεων⁽¹⁾, ὁ νομοθέτης δέχεται, ὅπως ἡ φορολογικὴ ὑποχρέωσις τοῦ φορολογουμένου καθορίζεται κατὰ τὴν προσωπικὴν κρίσιν τῶν ἐπιτροπῶν καὶ φορολογικῶν ὑπαλλήλων. Δὲν ἀναγνωρίζει ὅμως τὴν ἰκανότητα ταύτην εἰς τοὺς αὐτοὺς ὑπαλλήλους καὶ ἐπιτροπὰς, προκειμένου περὶ εὐπορουσῶν τάξεων, καρπουμένων ἄκοπον (unearned) εἰσόδημα, ὑποκείμενον εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον. Θὰ ἠδύνατο ν' ἀντιταχθῆ εἰς τοῦτο, ὅτι διὰ τὸν συνθετικὸν φόρον, ἔνθα τὸ πεδίον δράσεως τῆς προσωπικῆς γνώμης τῶν ὑπαλλήλων τούτων εἶναι εὐρύτερον, ἢ πιθανότης ἐκδόσεως αὐθαίρετων ἀποφάσεων εἶναι μεγαλύτερα. Ἀνεξαρκῆτως τοῦ γεγονότος, ὅτι αὐθαίρετος ἀπόφασις διὰ μικρὸν ποσόν, ἔναντι φορολογουμένου ἐκ τῶν παραγωγικῶν τάξεων, θὰ ἠδύνατο νὰ ἔχη δι' αὐτὸν συνεπειὰς δυσμενεστέρας ἐκείνων, ἅς θὰ εἶχε συνήθως διὰ τὸν εἰσοδηματίαν αὐθαίρετος ἀπόφασις, εἴμεθα τῆς γνώμης, ὅτι τὸ μειονέκτημα τῶν αὐθαίρετων τούτων ἐνεργειῶν θὰ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ θεραπευθῆ διὰ τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης⁽²⁾.

Πλὴν ὠρισμένων ἐξαιρετικῶν περιπτώσεων, εἰς τὰς ὁποίας ὑπῆρχεν ἴσως καὶ ποιά τις ὑπερβολή, ἥτις ὅμως ἐπανωρθώθη διὰ τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης, τὰς ἐν τοῖς φορολογικοῖς καταλόγοις ἐγγραφὰς ἐχαρακτήριζε πάντοτε πνεῦμα συντηρητικόν, ἂν μὴ ἐκδήλωσις εἵδους συστολῆς ἐκ μέρους τῶν ἐπιτροπῶν⁽³⁾: οἱ ὑπὸ τῶν ἐπιτροπῶν διενεργούμενοι καταλογισμοὶ ἐβασίζοντο κατ' ἀρχὴν ἐπὶ πραγματικῶν στοιχείων: ἐκεῖ ὅπου ἡ ἐπιτροπὴ ὄφειλε, διὰ τὴν ἐκτίμησίν της, νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει τὸ ἐνοίκιον καὶ τὰς λοιπὰς ἐνδείξεις τοῦ εἰσοδήματος, ἔπραξε τοῦτο μόνον πρὸς ὄφελος αὐτοῦ τοῦ φορολογουμένου, ὅστις, ἐὰν θὰ ἔδει νὰ ἐγγραφῆ ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1919 προβλε-

(1) Πρβλ. φόρον ἐπιτηδεύματος, φόρον τῶν κατηγοριῶν Δ καὶ Ζ, κλπ

(2) Βλ. κατωτέρω κεφ. IX περὶ διαδικασίας, σχετικῶς πρὸς τὸ ἡτιολογημένον τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων. Ἡ νομολογία μας ἐπέμεινε πολὺ ἐπὶ τῆς ἀπόψεως ταύτης, πρὸς ἀποφυγὴν αὐθαιρεσιῶν.

Ἀρχαιότερον, ἡ γερμανικὴ νομολογία ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου (*Oberwaltungsgericht*, ἀπόφασις τῆς 7ης ἰουλίου 1898) καὶ διετύπωσε τὸ καθήκον τῶν ἐπιτροπῶν: «Ἀπλὴ ἐλευθέρᾳ ἐκτίμησις, ἀνευ ἀποδείξεων ἢ ἐρείσματος, δὲν εἶναι τίποτε πλέον ὑποκειμενικῆς γνώμης, ἥτις οὐδεμίαν ἐπιτρέπει σιζήτησιν καὶ ἥτις, ὡς ἐκ τούτου, οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν» (πρβλ. INGENBLEEK, ἐνθ' ἀν. σ. 235).

(3) Κατὰ τὸν κ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΝ (Λαδᾶ, ἐνθ' ἀν. II, σ. 93), τὸ αὐτὸ φαινόμενον παρατηρήθη ὡσαύτως ἐν Πρωσίᾳ, πρὸ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος κατὰ τὸ 1891.

πομένων σταθερῶν καὶ ἀκάμπτων τεκμηρίων, θὰ ὑπεβάλλετο εἰς δυσβάστακτον φόρον⁽¹⁾ (*).

*Ἐξ' ἄλλου, ὁ νομοθέτης θὰ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ θέσῃ φραγμὸν εἰς πᾶσαν ἀνθαιρέτον ἀπόφασιν, καθορίζων ὁρίᾳ τινα⁽²⁾.

Σύστημα ἐλαστικόν, συμπληρούμενον ὑπὸ τῆς διατάξεως περὶ τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ τραπεζικοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου, θ' ἀνεπλήρου τὰς πλείστας τῶν ἐλλείψεων τοῦ παλαιοῦ νόμου, θὰ περιώριζε τὰς ἀνθαιρέτους ἀποφάσεις καὶ θὰ παρεκώλυεν ἐπίσης τὴν διαφυγὴν τοῦ κεφαλαίου, τὴν ὁποίαν λίαν ἐπιτηδεῖως ἐπεκαλοῦντο οἱ ἐνδιαφερόμενοι.

Ὁ τελευταῖος νόμος δύναται νὰ ἔχη καὶ ἑτέρας λυτηρὰς συνεπείας διὰ τοὺς κομιστὰς κινητῶν ἀξιῶν. Διὰ τοὺς τοιοῦτους εἰσοδηματίας, ὡς γνωστόν, ἠναγκάσθησαν καὶ αἱ ἄλλοδαπαὶ νομοθεσίαι νὰ προσφύγῳσιν εἰς εἰδικὰ φορολογικὰ τεκμήρια. Παρ' ἡμῖν, ἡ ἔλλειψις πάσης ἐλαστικότητος ἐν ταῖς τεκμηρίοις καὶ ἡ κατάργησις τῶν ἐπιτροπῶν θὰ ἔχῳσιν ὡς ἀποτέλεσμα τὸ νὰ εὐρεθῳσιν αἱ φορολογικαὶ ἀρχαὶ εἰς τὴν ἀνάγκην, ποιούμεναι χοῆσιν τοῦ ὑπὸ τῆς νομοθεσίας παρεχομένου αὐταῖς δικαιώματος, νὰ ζητήσωσιν ἀπὸ τὰς ἀνωνύμους ἐταιρείας καὶ τὰ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα τοὺς καταλόγους τῶν κομιστῶν ὁμολογιῶν, μετοχῶν κλπ. (*). πιθανὸν τοῦτο νὰ δώσῃ ἐκ νέου ἀφορμὴν εἰς διαμαρτυρίας, ἀλλ' ἢ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο προσφυγὴ τοῦ Δημοσίου ἔσται δεδικοιολογημένη.

(1) Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι, ὡς ἐλέχθη ἐν σ. 288, τὸ γεγονός, ὅτι φόροι ὀφειλόμενοι διὰ τὰ δέκα τελευταῖα ἔτη ἀτηρήθησαν ὅλοι ὁμοῦ, εἶναι ὁ κύριος λόγος τῆς δυσαρεσκείας καὶ οὐχὶ ἡ ταμειυτικότης τοῦ φόρου, ἥτις ἄλλως τε εἶναι μόνον φανταστικὴ.

(2) Λ. γ. ἐν Ἀθήναις, κατὰ τὰ ἀκάμπτα τεκμήρια τοῦ 1919, ἐπὶ ἐνοικίου ἀνωτέρου τῶν δρχ. 10.000 ἐτησίως, ὡς τεκμηριτὴ πρόσοδος θὰ ἐλαμβάνετο σταθερῶς τὸ δεκαπλάσιον τοῦ ἐνοικίου ἐνφ' κατὰ τὰ ἐλαστικά τεκμήρια τοῦ 1927, θὰ ἐλαμβάνετο πολλαπλάσιον, πάντως μικρότερον (ἐνίοτε τὸ τριπλάσιον), κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς.

(3) Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου, τὸ κατατεθὲν τῷ 1929, μὴ ψηφισθὲν ὅμως, σχέδιον νόμου, ἐν σχέσει πρὸς τὸν συνθετικὸν φόρον, ἦτο ἀνώτερον τοῦ νῦν ἰσχύοντος νόμου. Τὸ νομοσχέδιον ἐκεῖνο οὐ μόνον περιελάμβανε μεγαλύτερον ἀριθμὸν τεκμηρίων, ἀλλ' εἶχεν ὁσαύτως μεγαλύτεραν ἐλαστικότητα. Παρεδέχτο τὸ μαχητὸν τῶν τεκμηρίων καὶ μάλιστα δὲν ὑπερχεῖον τὴν φορολογικὴν ἀρχὴν νὰ λαμβάνῃ ταῦτα ὑπ' ὄψει, ὁσάκις αὕτη ἠδύνατο νὰ ἐξακριβώσῃ τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα τοῦ φορολογουμένου· ἐν τῇ περιπτώσει ὅμως παρίστατο ἀνάγκη προσφυγῆς εἰς τὰ τεκμήρια, ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ εἶχεν, ἐν τῇ λήψει τῶν ἀποφάσεών της, ὠρισμένην εὐρύτητα δικαιοδοσίας, οὕτως ὥστε νὰ καθίσταται εὐκολωτέρα ἡ προσαρμογὴ τῆς φορολογίας εἰς τὰς προσωπικὰς συνθήκας τοῦ φορολογουμένου.

(4) Πρβλ. κατωτ. κεφ. ΙΧ περὶ διαδικασίας.

Τὸ σύστημα τῶν ἐπιτροπῶν ἔσχεν ὡσαύτως ἀδιαφιλονίκητον ἐπιτυχίαν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ταχεῖαν ἐκκαθάρισιν τῆς βεβαιώσεως, ἀπῆλλαξε δὲ μάλιστα τοὺς φορολογουμένους ἐκ τῶν λεπτολόγων ἐλέγχων, οἵτινες θὰ ἦσαν ἄλλως ἀναγκαῖοι διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἀναλυτικῶν στοιχείων τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος.

Δὲν δύναται, ἐν τούτοις, ν' ἀρνηθῇ τις, ὅτι τὸ σήμερον ἰσχύον ἐνδεικτικὸν σύστημα ἔχει ἐν μέγα προσόν: διὰ τὰς περιπτώσεις, εἰς ἃς ἐφαρμόζεται, περιώρισεν εἰς τὸ ἐλάχιστον τὸν ἔλεγχον⁽¹⁾ καὶ τὰς ἀμφισβητήσεις μεταξὺ τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς καὶ τῶν φορολογουμένων.

Τὸ σύστημα, πρὸς τούτοις, θεωρεῖται ὅτι σέβεται τὸν δεύτερον κανόνα τοῦ Adam Smith, τὴν βεβαιότητα τοῦ φόρου.

Ἡ ἀρετὴ αὕτη, ἣτις ἐξασφαλίζει τὸν φορολογούμενον καὶ ἀποκλείει πᾶσαν ἀνθαιρεσίαν, δὲν ἔλειπε ἀπὸ τὸ παλαιὸν σύστημα. Τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα ἀποτελεῖ βεβαίαν βάσιν φορολογίας, ἐνῶ αἱ ἐνδείξεις ἀποτελοῦσι πλασματικὴν τοιαύτην⁽²⁾. Ὁ φορολογούμενος ὀφείλει μόνον νὰ δηλώσῃ καὶ ν' ἀποδείξῃ, τῇ βοηθείᾳ πραγματικῶν στοιχείων, τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα. Ἐξ ἄλλου—καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμεινῶμεν ἐπὶ τούτου—οὐδεὶς πρέπει νὰ ἔδοκίμασεν αἴσθημα ἀβεβαιότητος ἐν Ἑλλάδι, δεδομένου ὅτι, κατὰ κανόνα, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ἦτο ἐπιεικής· τῇ ἀληθείᾳ, ἅπαντες ἐφορολογήθησαν μὲ τινα παρέκκλισιν ἀπὸ τῆς πραγματικότητος, παρέκκλισιν ὅμως ἐνθεν καὶ οὐδέποτε πέραν τῶν ὁρίων τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος ἐκάστου.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν τὸ ἀντίθετον, δηλ. ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ «παραγομένου» εἰσοδήματος περιέχει ἐν τῇ φύσει αὐτοῦ τὴν ἀβε-

(1) Ὁ ἔλεγχος οὗτος, ἀκόμη καὶ εἰς ἃς περιπτώσεις πρόκειται περὶ φορολογίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δαπανῶν, εἶναι ἐνοχλητικὸς. Ἡ φορολογικὴ ἀνάκρισις, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐξακριβώσεως τῶν δαπανῶν, αἵτινες θὰ ἐχρησίμευον διὰ τὴν κατάταξιν τοῦ φορολογουμένου, εἶχεν ὠθηθῆ εἰς τὸ ἔπακρον ἐν τῷ γερμανικῷ *Einkommensteuer* (πρβλ. INGENBLEEK, ἐνθ' ἄν. σ. 224). Ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι τοιαύτη καὶ σήμερον.

² Ἐν Ἑλλάδι, περὶ τὰς δαπάνας ἔλεγχος διενεργεῖτο ὡσαύτως κατὰ τὸ σύστημα τοῦ 1930. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὑπερβολαί τινες ζήλου τῶν φοροτεχνικῶν ὑπαλλήλων δὲν ἔλειψαν, γενικῶς ὅμως ὁ ἔλεγχος ἦτο λίαν περιορισμένος.

(2) ALLIX, ἐνθ' ἄν. σ. 407: «Ὁ οὕτω καθοριζόμενος φόρος (δηλ. κατὰ τὴν ἄμεσον μέθοδον) στηρίζεται ἐπὶ βεβαίας βάσεως, εἰσδύει εἰς τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τοῦ φορολογουμένου, ἀντὶ νὰ σταματᾷ (δηλ. ὡς συμβαίνει κατὰ τὴν ἄμεσον μέθοδον) εἰς ἐνδείξεις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀπατηλάς». Πρβλ. ὡσαύτως παρατηρήσεις ἡμῶν ἄνωτ. ἐν σ. 282 σημ. 2.

βαιότητα, τὸ μειονέκτημα τοῦτο ἐξουδετεροῦται μόνον εἰς ἄς περιπτώσεις ἐφαρμόζεται τὸ ἐνδεικτικὸν σύστημα· εἰς τὰς λοιπὰς, τὸ μειονέκτημα τοῦτο ὑφίσταται.

Ἐν τούτοις, δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀμφισβητηθῆ, ὅτι ὁ ἐπὶ τῇ βίσει τῶν ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων δαπανῶν φόρος παρουσιάζει διὰ τὸν φορολογούμενον «βεβαιότητα ἐν τῇ μεθόδῳ βεβαιώσεως» καὶ «ἐκ τῶν προτέρων (a priori) γνώσιν» τοῦ βάρους, εἰς ἄς περιπτώσεις ἔχει ἐφαρμογήν. Τὸ Δημόσιον ἐπίσης, μὲ τινὰς ἐπιφυλάξεις, τὰς ὁποίας διατυπώμεν κατωτέρω, δύναται νὰ εὔρη ἐν τούτῳ κατώτατον ὄριον βεβαίας φορολογίας.

Τὸ νέον σύστημα τιμωρὸν τῆς δαπάνης.

ἌΟ ταμιευτικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ.

Ἀνεφέραμεν ἤδη, ὅτι, κατὰ τὸν νόμον, ὁ φόρος δὲν ἐδράζεται πάντοτε ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος.

Πότε, ὅθεν, ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος; Τοῦτο συμβαίνει μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς τὸ πραγματικὸν (παραγόμενον) εἰσόδημα εἶναι ἴσον πρὸς τὸ ἐκ τῶν ἐνδείξεων τεκμαιρόμενον εἰσόδημα ἢ κατώτερον τούτου. Δέον νὰ παρατηρηθῆ ὅτι, εἰς ἄς περιπτώσεις αἱ δαπάναι εἶναι δυσανάλογοι πρὸς τὸ εἰσόδημα, λόγῳ τῆς κλίσεως τοῦ φορολογουμένου πρὸς τὰς πολυτελεῖς ἀπολαύσεις ἢ πρὸς τὴν ἐπίδειξιν, ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος ἔχει τὴν ἀποστολήν του. Ἄλλ' ἀντιθέτως, εἰς τὰς περιπτώσεις, καθ' ἃς αἱ δαπάναι εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητοι, τὸ ἐνδεικτικὸν σύστημα παρουσιάζει πάντα τὰ τρωτὰ αὐτοῦ σημεῖα.

Εἰδικώτερον, ὁ ἑλληνικὸς νόμος θεωρεῖ τὸ πολλαπλάσιον τοῦ ἐνοικίου ὡς τὸ «φορολογητέον» εἰσόδημα καὶ οὐδεμίαν παρέχει ἔκπτωσιν δι' οἰκογενειακὰ βάρη. Κατὰ συνέπειαν, οἰκογένεια, συγχειμένη ἐκ τῶν δύο συζύγων, μὴ ἔχουσα τέκνα καὶ καταβάλλουσα ἐνοίκιον 50.000 δραχμῶν ἑτησίως, θεωρεῖται ὡς ἔχουσα τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν δαπανῶν κατοικίας καὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἣν ἔχει καὶ οἰκογένεια, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν δύο συζύγων καὶ ὁ ἐτέρων προσώπων ἔξαρτωμένων ἐξ αὐτῶν, καταβάλλουσα δ' ἐνοίκιον 50.000 δραχμῶν ἑτησίως⁽¹⁾. Ὡσαύτως, ὁ εὐρεθεὶς εἰς τὴν ἀνάγκην, διὰ λόγους ὑγείας,

(1) Βεβαίως (Προβλ. BOWLEY, *Elements of statistics*, 1926, σ. 403) ἢ κατὰ κεφαλὴν δαπάνη κατοικίας εἶναι διὰ τὰς ἐχούσας παιδιά οἰκογενεῖας μικροτέρα ἢ διὰ τὰς μὴ ἐχούσας τοιαῦτα. Τοῦτο ὅμως εἶναι ἀληθὲς μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατὰ κεφαλὴν (per capita) ἀναλογίαν. Διὰ τὴν οἰκογένειαν

νά δαπανήσῃ ἐκ τοῦ κεφαλαίου του διὰ παραθερισμόν, δὲν εὐρίσκει συγκατάβασιν τινα τοῦ νομοθέτου: φορολογεῖται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ οὕτως ἠῤῥημένου τεκμηρίου κατοικίας.

Ἐν γένει, ἡ κατ' ἔμμεσον τρόπον φορολογία πασῶν τῶν δαπανῶν, ἄνευ διακρίσεως τοῦ χαρακτηῆρος ἀναγκαιότητος αὐτῶν ἢ μὴ, ἐπιτείνει τὴν ὑπὸ τῶν ἐμμέσων φόρων προξενουμένην ἀδικίαν.

Ἀπεδόθη εἰς τὸν πρὸ τοῦ 1930 φόρον ἡ μομφή, ὅτι ἦτο ἐμπεποτισμένος ὑπὸ ταμιευτικότητος, διότι παρεῖχεν εἰς τὰς συμβουλευτικὰς ἐπιτροπὰς, καταρτιζομένας κατὰ πλειοψηφίαν ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων, τὸ δικαίωμα νὰ προβαίνωσιν εἰς τὴν βεβαίωσιν τοῦ φόρου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν γνώμης, ἣς ἡδύνατο νὰ εἶναι αὐθαίρετος.

Ἡ μομφὴ αὕτη ἦτο ὑπερβολικὴ, ἂν μὴ ἐξ ὀλοκλήρου ἐστρατημένη βάσεως (1).

Ἄλλὰ καὶ ἂν δεχθῶμεν, ὅτι ὁ παλαιὸς φόρος εἶχε ταμιευτικὸν χαρακτηῆρα, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ διὰ τοῦ τελευταίου νόμου ἐπιβαλλόμενος τοιοῦτος εἶναι καλῦτερος ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης; Ὁ τελευταῖος νόμος ἀνυποῖ τὴν ταμιευτικότητα εἰς δημοσιονομικὴν ἀρχὴν, διότι ὁ φόρος στηρίζεται οὐχὶ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἐπὶ τῆς εὐμενεπέρας διὰ τὸ Κράτος βάσεως. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἂν τὸ τεκμηριὸν εἰσοδήμα εἶναι ἀνώτερον τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος, ὁ φορολογούμενος ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ φόρον ἐπὶ τοῦ πρώτου, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ἐπὶ τοῦ δευτέρου· τὸ ἐλάττωμα τοῦτο δὲν εἶναι ἀρκούντως αἰσθητὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος, διότι οἱ συντελεσταὶ τῶν τεκμηρίων (πολλαπλάσια τοῦ ἐνοικίου κλπ.) εἶναι χαμηλοὶ, ἰδίᾳ διὰ τὰ μικρὰ εἰσοδήματα, τὸ δὲ ποσοστὸν τοῦ φόρου λίαν ἐλαφρόν. Ἐάν, ἐν τούτοις, τὸ κράτος ἤθελεν εὐρεθῆ ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ αὐξήσῃ τοὺς συντελεστάς καὶ τὰ ποσοστά, ἡ ταμιευτικότης τοῦ φόρου θ' ἀπέβαινε λίαν ὀκληρά.

Ἀπλότης, ἀλλὰ τουναντιὸν ἀνεπάρκεια, ἀσυρρατησία καὶ σαθρότης τοῦ ἐνδεικτικοῦ μας συστήματος. Αἱ ἐπιδράσεις αὐτοῦ ἐπὶ τινῶν ἀναλυτικῶν φόρων καὶ ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας.

Εἶναι προφανές, ὅτι τὸ ἐνδεικτικὸν σύστημα τοῦ νόμου τοῦ 1930 εἶναι ἀπλοῦν καὶ λίαν ἐπιεικές, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀτελές. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ τεκμήρια, ἅτινα ἴσχυον πρὸ τοῦ 1919 (2), τὰ τοῦ 1930 εἶναι ὅμως ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, ἡ ἀναλογία εἶναι μεγαλυτέρα ἐπὶ πολυμελῶν οἰκογενειῶν.

(1) Βλ. παρατηρήσεις ἡμῶν ἀνωτ. σ. 297.

(2) Βλ. σ. 28.

ὀλιγώτερα τὸν ἀριθμὸν, ἐνίοτε δ' ἐπλεικέστερα τῶν τοῦ διατάγματος τοῦ 1927 (1). Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του, ὅπως ἀπλουστεύσῃ τὸ νέον ἐνδεικτικὸν σύστημα καὶ προλάβῃ τὰς ἀμφισβητήσεις, ὁ νομοθέτης περιώρισε τὰς ἐνδείξεις ταύτας εἰς τὸ ἐνοίκιον καὶ εἰς τ' ἀνήκοντα εἰς τὸν φορολογούμενον μέσα μεταφορᾶς. Πᾶν ἕτερον γνώρισμα πλοῦτου ἡγνοήθη σκοπίμως. Ὡς ἐξυπονοεῖται ἄλλωστε, οἱ ἐπιθυμοῦντες γὰρ χρησιμοποιοῦσιν τὰ μεταφορικά ταῦτα μέσα, ἀποφεύγοντες ὅμως ταυτοχρόνως τὰς συνεπείας τοῦ νόμου, προσέφυγον εἰς διαφόρους συνδυασμούς: τινὲς ἤρξαντο χρησιμοποιοῦντες αὐτοκίνητα δημοσίας χρήσεως (ταξί) ἕτεροι, διευθυνταὶ ἐταιρειῶν, ἐνέγραψαν ταῦτα ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐταιρείας (2). ἄλλοι τέλος μετεβίβασαν αὐτὰ εἰκονικῶς εἰς τρίτους, ἑξασφαλισθέντες συγχρόνως δι' ἀντεγγράφων. Ἡ παράβασις αὕτη τοῦ νόμου δὲν εἶναι βεβαίως γενική, ἀναφέρομεν ὅμως αὐτὴν διὰ τὸ ἀποδείξωμεν, ὅτι ὁ ἐπὶ τῇ βίβσει τῶν ἀμαχῆτων τεκμηρίων φόρος, ἐπιβλήθεις ἐν συνδυασμῶ πρὸς πλήρη ἀφοπλισμὸν τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς, παρουσιάζει ρωγμὰς πρὸς φορολογικὴν διαφρηγῆν.

Κατ' ἀνάγκην, ὅθεν, τὸ κυριώτερον, ἂν μὴ τὸ ἀποκλειστικόν, σημεῖον στηρίγματος τοῦ νέου φόρου εἶναι τὸ ἐνοίκιον.

Τὸ τεκμηρίον τοῦ ἐνοικίου, ὡς ἐξηγήσαμεν ἤδη, εἶναι προοδευτικόν. Ἡ προοδευτικότης αὕτη εἶναι κατ' ἀρχὴν δικαία καὶ σύμφωνος πρὸς τὰ συμπεράσματα (3), ἅτινα ἐξήχθησαν ἐκ παρατηρήσεων, γενομένων εἰς διάφορα κράτη, ἐπὶ τῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦ ἐνοικίου καὶ τοῦ εἰσοδήματος. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶχεν ἐπίσης υἱοθετηθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ διατάγματος τοῦ 1927. Οὐχ ἦτιον, ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου τοῦ 1930 ἐφαρμοζομένη προοδευτικότης παρουσιάζει ἀποτόμους ἀναπηδήσεις. Ὡς ἐκ τούτου σήμερον, ἐν Ἑλλάδι, οὐδέποτε συντάσσεται μισθωτήριον δι' ἐνοίκιον 10,000 δραχμῶν μηνιαίως, ἀλλὰ διὰ δραχμὰς 9999. Ἐνοίκιον 10.000 δραχμῶν σημαίνει ἐλάχιστον φορολογητέον εἰσόδημα ἐκ δραχμῶν 480.000, ἐνῶ ἀπὸ ἐνοίκιον 9999 δραχμῶν τεκμαίρεται εἰσόδημα ἐκ μόνον δραχμῶν 359.954· δηλ. διαφορὰ 12 δραχμῶν ἐν τῷ ἐνοικίῳ σημαίνει διαφορὰν 120.000 δραχμῶν φορολογητέου εἰσοδήματος.

(1) Βλ. σ. 258-9.

(2) Ἡ Διοίκησις ἐδοκίμασεν, ὅπως, εἰς τοὺς φορολογητέους μισθοὺς καὶ τὰς ἀπολαυὰς αὐτῶν, προσθέσῃ τὰς δαπάνας συντηρήσεως τοῦ αὐτοκινήτου· τοῦτο ὅμως δὲν ὑπῆρξε πάντοτε δυνατόν, διότι πολλαὶ ἐταιρεῖαι προέβαλον τὴν δικαιολογίαν, ὅτι τὰ μέσα μεταφορᾶς δὲν περιορίζονται δι' ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τῶν διευθυντῶν.

(3) Ἄνωτ. σ. 283.

Ἡ τοιαύτη ἀπότομος ὑψωσις παρατηρεῖται πάντοτε ὁσάκις μεταβαίνει τις ἐξ ἑνὸς κλιμακίου ἐνοικίου εἰς ἕτερον. Εἶναι ἀληθές ὅτι, συχνότατα, ὑπάρχουσι παρόμοιαι μεταβολαὶ ἐν ταῖς φορολογίαις, ἀλλ' αἱ κατὰ τὸν νόμον τοῦ 1930 τοιαῦται μεταπτώσεις ἔχουσι σοβαρὰς συνεπείας διὰ τὸν φορολογούμενον, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ ἐνδείξεις αὗται ἀποτελοῦσι τεκμήριον *juris et de jure*.

Ὁ καθορισμὸς ἀμαχητῶν τεκμηρίων, πρὸς ἐπίτευξιν σταθερότητος ἐν τῷ φόρῳ, ὑπῆρξε παροδικῆς μόνον ἀποτελεσματικότητος. Ὡς εἶναι γνωστόν, ὁ ἑλληνικὸς νόμος δὲν ἐπιβάλλει φόρον ἐπὶ τῆς οἰκογενείας ἐν ἄλλαις λέξεσι, δὲν θεωρεῖ, ὡς ὁ βελγικὸς νόμος, τὰς ἐνδείξεις ταύτας ἀδιαιρέτους, προκειμένου περὶ συγκατοικούντων προσώπων. Οἱ ἐπιθυμοῦντες, παρ' ἡμῖν, νὰ ὑποδιαιρέσωσι τὸ τεκμήριον τοῦ ἐνοικίου (π. χ. ἐν ἡ περιπτώσει γονεῖς, ἀδελφοί, τέκνα κλπ., ἔχοντες ἀτομικὰ εἰσοδήματα, κατοικοῦσιν ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ), δύνανται νὰ πράξωσι τοῦτο, ἀποδεικνύοντες ὅτι εἶναι συνιδιοκτῆται, συμμισθωταὶ κλπ. Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, οἱ ἔχοντες ἤδη ὑπογράφει μισθωτήρια ἐπ' ὀνόματι ἑνὸς μόνου προσώπου, καταληφθέντες ἀπροόπτως ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐδέησε νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοῦτον. Οὕτω, πλὴν τῶν προσώπων, ἅτινα ἐφορολογήθησαν δικαίως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐνιαίου μισθώματος, ὑπῆρξαν καὶ πρόσωπα, ἅτινα ὑπῆχθησαν εἰς τὸν φόρον ἀδίκως· καίτοι ἀπέδειξαν, ὅτι τὸ πραγματικὸν αὐτῶν εἰσόδημα ἦτο κατώτερον τοῦ ἐκ τῶν τεκμηρίων προκύπτοντος τοιούτου καὶ ὅτι ἡ ἐπ' ὀνόματι τῶν σύνταξις τοῦ μισθωτηρίου ἦτο καθαρῶς τυπικὴ, ὁ φόρος ἐδέησεν ἐν τούτοις νὰ ἐπιβληθῇ. Εἶναι αὐτονόητον, ὅτι τὰ μισθωτήρια ταῦτα συντάσσονται σήμερον ἐπ' ὀνόματι πλειόνων προσώπων συγκατοικούντων ἢ συνεισφερόντων εἰς τὰ βάρη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας· ἀτυχῶς ὅμως, τὸ ἐφευρετικὸν πνεῦμα ἐνίων φορολογουμένων προσφεύγει εἰς τὰ μισθωτήρια ταῦτα μόνον καὶ μόνον πρὸς καταστρατήγησιν τοῦ νόμου.

Ρήγματα, ὅθεν, ἤρξαντο παρουσιαζόμενα εἰς τὸ νέον τοῦτο τεκμήριον.

Ἡ ἐκ τοῦ ἀμαχητοῦ τούτου τεκμηρίου προερχομένη ζημία ὑπῆρξεν, ἐν τούτοις, ἔτι σοβαρωτέρα καὶ γενικωτέρα, προκειμένου περὶ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν. Ὡς ἐξηγήσαμεν ἐν σελ. 55, ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἀναλυτικοῦ τούτου φόρου παρ' ἡμῖν βασιζέται κυρίως ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος, δηλαδὴ ἐπὶ τοῦ συμπεφωνημένου ἐνοικίου, κατὰ δεύτερον δὲ λόγον ἐπὶ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας. Κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν μισθωτηρίων συμβολαίων παρατηρεῖτο συχνάκις, ὅτι ὁ ἐκμισθωτὴς προσεπάθει νὰ μειώσῃ τὸ ἐν τῷ μισθωτηρίῳ ἀναγρα-

φόμενον μίσθωμα πρὸς σκοπὸν ν^ο ἀποφύγη τὸν ἀναλυτικὸν φόρον (¹). Κατ' ἀρχὴν, ὁ μισθωτής, μὴ ἔχων ἄμεσον συμφέρον πρὸς τοῦτο, ἠρνεῖτο νὰ συνεργασθῇ εἰς παρόμοιον ἐλιγμόν, οὕτω δ' ἀπεσοβεῖτο μέγας ἀριθμὸς καταστρατηγήσεων τοῦ νόμου. Σήμερον ὅμως, ὅποτε τὸ ἐλάχιστον τοῦ καταβλήτεον συνθετικοῦ φόρου ἐξαρτᾶται ὡσαύτως ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου (μισθωτοῦ) καταβαλλομένου ἐνοικίου, οὗτος δὲν δεικνύει πλέον τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν· συχνάκις καθίσταται συνεργὸς τοῦ ἐκμισθωτοῦ, ἂν δὲν λαμβάνῃ ὁ ἴδιος τὴν πρωτοβουλίαν τῆς καταδολιεύσεως. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεργασίας ταύτης εἶναι ἡ εἰκονικὴ μείωσις τῶν ἐνοικίων. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ μείωσις αὕτη συγγέεται πρὸς τὴν παροῦσαν γενικὴν πτώσιν τῶν ἐνοικίων, τὴν προκληθεῖσαν ὑπὸ τῆς οἰκοδομικῆς κρίσεως, ἡ ὑπαρξίς ὅμως τῆς καταστρατηγήσεως εἶναι ἀναμφισβήτητος καὶ ἀποτελεῖ κοινὸν μυστικόν. Κατὰ συνέπειαν, τ' ἀμάχητα τεκμήρια τοῦ νέου νόμου, οὐ μόνον ἐφθείραν αὐτὸν τοῦτον τὸν συνθετικὸν φόρον, ἀλλὰ συντελοῦσιν ἐπίσης εἰς τὴν βαθμιαίαν μείωσιν τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν (²).

Ἄλλοτερον ἀποτέλεσμα, παρατηρούμενον ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας, δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα. Τὰ μέσα καὶ τ' ἀνώτερα ἐνοίκια, ἅτινα χρησιμεύουσιν ὡς βάσις διὰ τὴν φορολογίαν, ὑπέστησαν πίεσιν, ἣτις ἐπιτείνει τὴν οἰκοδομικὴν κρίσιν (³).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων προκύπτει καθαρώτατα, ὅτι τὸ ἐνδεικτικὸν σύστημα τοῦ νέου νόμου ἐξεφυλίσθη εἰς σύστημα βασιζόμενον σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐφ' ἐνὸς καὶ μόνου τεκμηρίου, τοῦ τοῦ ἐνοικίου, ἐνῶ, κατὰ γενικὴν γνώμην (⁴), τὰ τεκμήρια δέον νὰ εἶναι πολλαπλᾶ, λόγῳ τῆς ποικιλίας τῶν συνθηθειῶν καὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ φορολογουμένου. Τὸ γεγονός, ὅτι ὀλόκληρον τὸ σύστημα ἐστηρίχθη ἐπὶ μιᾶς καὶ μόνης ἐνδείξεως, ἐκλόνησε τὴν σταθερότητα αὐτοῦ, ἔσχε δ' ἐπίσης ὡς συνέπειαν, ὅτι οἱ ἔχοντες τάσιν εἰς διαφυγὴν φορολογούμενοι ἠδυνήθησαν νὰ συγκεντρώσωσιν ἐφ' ἐνὸς μόνου σημείου πάσας αὐτῶν τὰς προσπάθειάς.

(¹) Μέτρα, προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου πρὸς πρόληψιν τοῦ ἀτόπου τούτου (ἀνωτ. σ. 56 σημ. 1), θὰ καταστῶσιν ἀλυσίτελη διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ συστήματος τεκμηρίων ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ.

(²) Ἡ μᾶλλον, ὅπερ ταυτό, κωλύουσι τὸν προσανατολισμὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν ὑψοῦσιν τοῦ κόστους τῆς ζωῆς.

(³) Πράγματι, ἡ ζήτησις τῶν διαμερισμάτων τούτων κατέστη λίαν ἐλαστική, χωρὶς μολαταῦτα νὰ εἶναι δυνατόν νὰ εἴπη τις, ὅτι ἔσχον ἀντίστοιχον κέρδος (μεγαλυτέραν ζήτησιν) αἱ εὐθηνότεραι κατοικίαι.

(⁴) Ἄνωτ. σ. 283.

²Ἐπὶ πλέον, τὸ νέον σύστημα προκάλεσε δριμείας διαμαρτυρίας ὀρισμένων τάξεων φορολογουμένων⁽¹⁾(²).

Ὁ φόρος καὶ ἐν τῷ νέῳ συστήματι ἐδράζεται κυρίως ἐπὶ τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος».

²Ακριβῆς στατιστικὴ τῶν περιπτώσεων, εἰς ἃς ἐφηροσόθη τὸ ἐνδεικτικὸν σύστημα δὲν κατηρτίσθη εἰσέτι. Συμφώνως ὁμως πρὸς τὰς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος (1930) γενομένας παρατηρήσεις, μόλις τὸ τρίτον τῆς ἀποδόσεως τοῦ φόρου προήρχετο ἐκ παρομοίων περιπτώσεων. Κατὰ συνέπειαν, τὰ ἕτερα $\frac{2}{3}$ προήρχοντο ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος.

²Ἐν τούτοις, ὡς ἐκ τῆς πτώσεως τῶν εἰσοδημάτων κατὰ τὰ ἐπόμενα αὐτοῦ πρόσφατα ἔτη, τὸ ἐνδεικτικὸν σύστημα, καθιστῶν ἐλάχιστον ὄριον φορολογίας, ἀναμφιβόλως θὰ ἔχη κερδίσει ἔδαφος ἐν τῇ κατανομῇ τῶν ὡς ἄνω ἀναλογιῶν. Ἡ ὑπεροχὴ ὁμως ἔξακολουθεῖ ν' ἀνήκη εἰς τὸ σύστημα τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος.

Ἡ ἀρχὴ τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος. Προσωπικότης. Προοδευτικότης. Ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον. Οἰκογενειακὰ βάρη.

²Ἡ ἀρχὴ τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος⁽³⁾ (^{3a}) (^{3b}), ἣτις ἀποτελεῖ τὸ

(¹) Ἡ «Ἐνωσις τῶν Φορολογουμένων Ἑλλήνων πολιτῶν», ἐν αἰτήσει αὐτῆς (27ης μαΐου 1933) ὑποβλήθεισῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν, διαμαρτύρεται κατὰ τοῦ ἀμαχήτου τῶν τεκμηρίων, τὰ ὁποῖα, ὡς ἰσχυρίζεται, οὐ μόνον εἶναι «ὀπισθοδρομικά», «ἀντιοικονομικά» καὶ «μεροληπτικά», ἀλλὰ «πιέξουσιν ὡσαύτως τὴν μεγάλην ἰδιοκτησίαν». Προσθέτει, ὅτι ἡ καθιέρωσις τοῦ ἀμαχήτου τῶν τεκμηρίων «διαταράσσει τὰς ἀρμονικὰς σχέσεις μεταξὺ Κράτους καὶ φορολογουμένου», ἐμπνέει εἰς τοῦτον «τὴν πικρίαν διὰ τὴν ἀδικον ἐπίθεσιν ἐκ μέρους τοῦ Κράτους» καὶ «ῥωθεῖ αὐτὸν νὰ ἐφευρίσκη παντὸς εἴδους μεθόδους, ὅπως ἀμύνηται ἐναντίον τοῦ Κράτους διὰ παραβάσεως τοῦ νόμου».

(²) Ἀκόμη καὶ μέλη τινὰ τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, ἅτινα ἐψήφισαν τὸν νόμον τοῦτον ἐν Ἑλλάδι, ἐδέησε νὰ ὑποστῶσιν ἐπίσης τὰς δυσαρέστους αὐτοῦ συνεπειάς. Ἡ ἀποζημίωσις αὐτῶν, ἀπηλλαγμένη κατὰ τὴν γενικὴν τοῦ νόμου διάταξιν, δὲν ἀπηλλάσσει μολαταῦτα, εἰμὴ μόνον ἐφόσον ὁ φορολογούμενος, βουλευτὴς ἢ γερουσιαστὴς, εἶχεν εἰσοδήματα ἀνώτερα τῶν ἐκ τῶν ἐνδείξεων τεκμαιρομένων· δηλ. οἱ ἀποζῶντες μόνον ἐκ τῆς ἀποζημιώσεώς των ἐφορολογοῦντο, ἐνῶ οἱ ἔχοντες ἀνώτερα εἰσοδήματα ἀπηλλάσσοντο.

(³) Ἡ ἀρχὴ τῆς «φοροδοτικῆς ἱκανότητος» ἢ «ἱκανότητος πρὸς πληρωμὴν», τόσῃ διαφοροτρόπως ἐρμηνευομένη (πρβλ. SELIGMAN, *Progressive taxation* etc., ἐνθ' ἄν. σ. 205-302· JÉZE, *Cours* etc., 1931, σ. 367· GER-

θεμέλιον τῆς ἐν τῇ νεωτέρῃ ἀντιλήψει φορολογίας τοῦ παραγομένου

LOFF, ἔνθ' ἄν. B. FOELDES, ἔνθ' ἄν. σ. 231-237, κλπ.), λαμβάνεται, ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ, ἐν τῇ ἐννοίᾳ ἣν προσδίδει αὐτῇ ὁ Seligman ἐν σ. 291 καὶ ἔπ., ἔνθα ἐξετάζει ταύτην ἀπὸ ἀπόψεως τῶν διττῆς φύσεως στοιχείων αὐτῆς: στοιχείων σχετικῶν πρὸς τὴν κτήσιν ἢ παραγωγὴν καὶ στοιχείων σχετικῶν πρὸς τὴν δαπάνην ἢ κατανάλωσιν (θεωρία τῆς ἰσότητος τῆς θυσίας).

Βλ. ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα G. JÉZE, *Cours etc.*, 1931, ἔνθ' ἄν. σ. 353 καὶ 376, ὅστις θέλει τὸν φόρον ἐπιβαλλόμενον ἀναλόγως τῶν «χορηματικῶν δυνάμεων» τοῦ ἀτόμου.

(^{2α}) Ἡ αὐτὴ ἀρχὴ ἐγένετο μετὰ μεγαλυτέρας ζέσεως δεκτὴ ὑπὸ τῆς σοσιαλιστικῆς θεωρίας (ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν *Wagner, Stein, Rau*, κλπ.).

Ὁ WAGNER προσδίδει ὡσαύτως εἰς τὸν φόρον σκοπὸν κοινωνικῆς πολιτικῆς (ἔνθ' ἄν. τόμ. II, σ. 109)... «Κατὰ ταῦτα, παραπλεύρως τοῦ ἀμέσου, καθαροῦ δημοσιονομικοῦ σκοποῦ τοῦ φόρου, δυνάμεθα ὡσαύτως νὰ διακρίνωμεν καὶ νὰ θέσωμεν δεύτερον σκοπὸν, σκοπὸν κοινωνικῆς πολιτικῆς, συνεπαγόμενον διακανονιστικὴν παρέμβασιν τοῦ κράτους ἐν τῇ κατανομῇ τῶν εἰσοδημάτων καὶ τῆς περιουσίας τοῦ πληθυσμοῦ, ἐν γένει, οὕτως ὥστε νὰ ἐπέρχεται τροποποιεῖς τῆς ἐν τῷ συστήματι τοῦ ἐλευθέρου ἀνταγωνισμοῦ συντελουμένης κατανομῆς».

Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ φόρου δεόν νὰ γίνηται ἐπὶ τῇ βίσει τῆς «ἀρχῆς τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας (*économie communautaire*)», ἣτις συνεπάγεται τὴν «φορολογίαν ἀναλόγως τῆς ἰκανότητος πρὸς παρασχῆν» (σ. 252 καὶ σ. 258).

Ἡ ἰκανότης αὕτη ὀρισμένον προσώπου προκύπτει ἀπὸ δύο σειρὰς παραγόντων, ἀναγομένων, τῶν μὲν εἰς τὴν κτήσιν καὶ εἰς τὴν κατοχὴν ὑλικῶν ἀγαθῶν, τῶν δὲ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ἀγαθῶν τούτων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ τούτου τοῦ προσώπου ἢ πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν τρίτων ἐπ' ἀνταλλάγματι. «Ἐκ τῶν παραγόντων τῆς πρώτης σειρᾶς, ὁ σπουδαιότερος, ἀποτελῶν ταυτοχρόνως τὴν συνήθη περίπτωσιν κτήσεως, εἶναι ἡ κάρπωσις τοῦ εἰσοδήματος» (καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ, ἣν ἀποδίδει αὐτῷ ὁ Wagner, πρόκειται περὶ «παραγομένου εἰσοδήματος»)... «Ἐκ τῶν παραγόντων τῆς δευτέρας σειρᾶς, ... ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως οἰκονομικῶν ἀγαθῶν πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν χρεῶν τοῦ προσώπου ἢ τῶν προσώπων, εἰς τὰ ὅποια τὸ εἰσόδημα κλπ. ὀφείλει νὰ ἐξασφαλίῃ τὴν ἱκανοποίησιν ταύτην, εἶναι ἡ σπουδαιότατη περίπτωσις».

Ἡ σοσιαλιστικὴ ὁμοῦ θεωρία ἐβασίζετο ἐπὶ «ἠθικῶν ἐπιχειρημάτων» καὶ οὐχὶ ἐπὶ «οἰκονομικῶν ἐπιχειρημάτων».

(^{2β}) Δὲν παραλείπουσιν ὁμοῦ νὰ ἐπικαλῶνται τὴν αὐτὴν ἀρχὴν καὶ οἱ ὀπαδοὶ τῆς φορολογίας τοῦ «καταναλισκομένου εἰσοδήματος». Ὁ GRI-ZIOTTI, ἔνθ' ἄν. φρονεῖ: «... Εἰς τὴν παρούσαν ἐποχὴν, οἱ ἄμεσοι προσωπικοὶ φόροι ἐπὶ τοῦ πλοῦτου εἶναι, ὑπὲρ πάν ἄλλο, ἀδικία καὶ ὑποκρισία. Ὅτι δὲν προκύπτει διὰ τὸ δημόσιον ἐκ τοῦ ἐλέγχου τοῦ ἀπτοῦ πλοῦτου, εἰσπράττεται ἐν μέρει μόνον ἐπὶ τῇ βίσει τεμηρίων, συναγομένων ἐκ τοῦ ἐπιπέδου διαβίωσης τοῦ φορολογουμένου. Καὶ τότε, ... διατὶ νὰ μὴ προσφύγωμεν εἰς τὸν φόρον ἐπὶ τοῦ χρησιμοποιουμένου ἢ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος, ὅπως

εισοδήματος (1), υιοθετήθη επίσης υπό τοῦ σήμερον κρατοῦντος παρ' ἡμῖν συστήματος διὰ μέρος τῶν φορολογουμένων, ἔνθ' δι' ἄλλους τούτων δὲν ἠκολουθήθη.

πλήξωμεν τὴν προσωπικὴν φοροδοτικὴν ἱκανότητα τοῦ ἀτόμου; Πράγματι, δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ, ὅτι τὸ «καταναλισκόμενον εἰσόδημα» ἀποτελεῖ ἐνδείξιν τοῦ μέτρου τῆς ἱκανότητος πρὸς πληρωμὴν, λογικωτέραν καὶ δικαιοτέραν τῆς τοῦ «κτώμενον εἰσοδήματος».

Ῥσαύτως, θεωρεῖται ἀναγνωρίζουσαι μόνον τὸ «καταναλισκόμενον εἰσόδημα» ὡς ἀποτελοῦν τὸ «εἰσόδημα» (*Fisher, de Viti*, κλπ.) εὐνοοῦσιν, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως, παρομοίαν ἀντίληψιν τῆς «ικανότητος πρὸς πληρωμὴν».

(1) Πρὸς SELIGMAN, *L'impôt sur le revenu*, ἔνθ' ἀν. σ. 15, ὅστις, ἐξετάζων τὸ εἰσόδημα θεωρούμενον ὡς μέτρον τῶν δυνάμεων, λέγει: «Τυγχάνει ἀναμφισβήτητον, ὅτι, κατὰ γενικώτερον τρόπον, τοῦτο (δηλ. τὸ εἰσόδημα) ἀνταποκρίνεται πολλῶ κάλλιον εἰς τὰς συγγρόνους ἀντιλήψεις ἢ τὰ λοιπὰ προηγούμενα κριτήρια (δηλ. ἡ περιουσία, ἡ δαπάνη καὶ τὸ προϊόν)». Ἀναγνωρίζει ὁμοῦ ὄρισμένας ἀδυναμίας καὶ μειονεκτήματα τοῦ εἰσοδήματος ὡς «μόνον» μέτρον τῆς ἱκανότητος πρὸς πληρωμὴν (μειονεκτήματα τοῦ ἐνιαίου φόρου).

Ῥ STAMP, *Principles, etc.*, ἔνθ' ἀν. σ. 7, λέγει: «Ἡ νέα ἀρχὴ τῆς ἱκανότητος πρὸς πληρωμὴν (principle of ability to pay) ἢ ἡ ἀρχὴ τῶν δυνάμεων (faculty principle) ἀναγνωρίζεται νῦν παγκοσμίως ὡς ἡ μόνη ἱκανοταῖοσα τὴν κατανομήν τῶν φορολογικῶν βαρῶν».

Ἐν τῇ *Ἐκθέσει τῶν 4 σοφῶν πρὸς τὴν Κ. τ. Ε.*, ἐν σ. 20, οἱ σοφοὶ οὗτοι διαπιστοῦσιν, ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἀνταλλαγῆς ἀντικατεστάθη πλήρως ἐν τῇ συγγρόνῳ ἐποχῇ ὑπὸ τῆς θεωρίας τῆς «δυνάμεως (faculty)» ἢ τῆς θεωρίας τῆς «ικανότητος πρὸς πληρωμὴν (capacité de paiement)», ἣτις «εἶναι εὐρυτέρα» καὶ προσθέτουσι: «Ἐν τῷ μέτρῳ τὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα συνεπάγεται ἡ κτήσις τοῦ πλοῦτου, αὐξάνουσι τὴν ἀτομικὴν ἱκανότητα, ἀποτελοῦσι ταῦτα στοιχεῖον, ὅπερ δὲν δύναται ν' ἀμεληθῆ».

Ῥ TESCHEMACHER, ἔνθ' ἀν. σ. 66, φρονεῖ, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος (παραγομένου), παρὰ τὰ μεγάλα ποσά, ἅτινα ἀφαιρεῖ παρὰ τῶν φορολογουμένων, εἶναι ἱκανός, λόγῳ τῆς ἀμέσου αὐτοῦ ἐφαρμογῆς ἐπὶ τῆς ἐν τῷ ἔθνικῳ εἰσοδήματι μερίδος τοῦ ἀτόμου, νὰ κατανείμῃ τὸ βῆρος τῆς φορολογίας, ἐφ' ἐνὸς ἐκάστου τῶν ὑποκειμένων τῆς οἰκονομίας, ἐν ἀξιοσημειώτῳ ἰσότητι καὶ ἀναλόγῳ τῆς ἱκανότητος πρὸς πληρωμὴν πρᾶγμα, ὅπερ δὲν φαίνεται κατορθωτὸν διὰ τῶν ἄλλων φόρων.

Ῥ B. FÖLDES, ἔνθ' ἀν. σ. 225-237, φρονεῖ, ὅτι ἡ θεωρία τῆς ἱκανότητος πρὸς πληρωμὴν ἐνίκησε καὶ ἔθεσεν ἐν ἀχρηστίᾳ τὰς θεωρίας τῆς «παροχῆς καὶ ἀντιπαροχῆς» καὶ ὅτι οἱ ὀπαδοὶ τῶν παλαιῶν θεωριῶν προσπαθοῦσι νὰ ἐξέρωσι μέσην τινὰ θεωρίαν. Ἐν τέλει, εὐρίσκει («die soziale Theorie des Steuerwesens»), ὅτι «ἀποτελεῖ φυσικὴν συνέπειαν τῆς συγγρόνου σοσιαλιστικῆς ἰδεολογίας τὸ ὅτι ἡ σοσιαλιστικὴ ἀντίληψις εἰσέδυσεν ὡσαύτως εἰς τὸ πεδῖον τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς φορολογίας». Πρὸς EHEBERG, ἔνθ' ἀν. σ. 78, ὅστις, ὁμῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα περὶ τῶν ἱκανότητων πληρωμῆς, φρονεῖ, ὅτι ἡ φοροδοτικὴ ἱκανότης εὐρίσκει τὴν ἔκφασιν αὐτῆς ἐν τῷ εἰσοδήματι.

Γενικῶς ἀποτελεῖ αὕτη τὴν κατευθυντήριον γραμμὴν, ἀφοῦ πᾶς φορολογούμενος, καρπούμενος εἰσόδημα ἀνώτερον τοῦ τεκμαρτοῦ (δαπανωμένου) τοιούτου, ὀφείλει νὰ δηλώσῃ τοῦτο καί, κατὰ συνέπειαν, νὰ φορολογηθῇ συμφώνως πρὸς τὴν φοροδοτικὴν του ἱκανότητα. Ἡ υἰοθέτησις τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἀρνούμενης τὴν ἑτέραν ἀρχήν, ἣτις ἀπαλλάσσει τοῦ φόρου τὴν ἀποταμίευσιν⁽¹⁾ ⁽²⁾, ἀποτελεῖ ἀντινομίαν ἐν αὐτοῖς τοῖς κόλποις τοῦ συστήματος. Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς φορολογουμένους, τοὺς ὑποκειμένους εἰς τὸ σύστημα τῶν τεκμηρίων, ὡς καὶ τοὺς καρπούμενους εἰσοδήματα ἐξ ἀπαλλασσομένων τοῦ φόρου δημοσίων χρεωγράφων, ἡ ἀρχὴ αὕτη δὲν τηρεῖται· δὲν τηρεῖται αὕτη, ἐν

Ὁ BRAUNSTEIN, ἐνθ' ἀν., διαπιστοῖ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν 80 πρὸ τοῦ πολέμου ἐτῶν, τουλάχιστον ἐν τῇ προθέσει τοῦ νομοθέτου, τὸν θρίαμβον τῆς ἀντιλήψεως ἐπιβολῆς τοῦ φόρου ἀναλόγως τῆς «ικανότητος πρὸς πληρωμὴν». Εἰς τὰς αὐτὰς σελίδας ἐξαιρεῖ τὴν συμβολὴν τῆς αὐστριακῆς σχολῆς, διὰ τῆς θεωρίας αὐτῆς περὶ τῆς «ἐλαχίστης χρησιμότητος» (*Grenznutzenlehre*)· ἐξηγεῖ, δὲ πῶς ἐγένοντο προσπάθειαι, ὅπως αἱ «ἠθικαὶ ἀρχαί» τῆς ἱστορικῆς σχολῆς ἀντικατασταθῶσι δι' «οἰκονομικῶν ἀρχῶν».

(1) Βλ. ἐν τούτοις, ἀνωτ. σ. 306 σημ. 3 β, ἐνθα παρατίθενται ἀντίθετοι γνῶμαι. Πάντως ὁμως, ἔχομεν ἐφαρμογὴν δύο ἀντιθέτων καὶ ἀλλήλοσυγκρουομένων συστημάτων.

(2) Περὶ ALLIX, ἐνθ' ἀν. σ. 516, 622 καὶ ἐπ., ἐνθα ἐπικρίνει τὴν παλαιὰν προσωπικὴν-κινητὴν φορολογίαν (*contribution personnelle-mobilière*) ὡς «μὴ δραττομένην τῶν καθολικῶν δυνάμεων τοῦ φορολογουμένου», ἀλλ' ὡς ἐκφυλισθεῖσαν εἰς φόρον ἐπὶ τῆς δαπάνης κατοικίας. Ἐν σ. 464-7, ἐπικρίνων τὴν φορολογίαν τῶν ἐμφανῶν ἀξιών (*valeurs ostensibles*), εὐρίσκει, ὅτι αὕτη καταλήγει νὰ ἐπιβάλλῃ τὸν φόρον ἐπὶ πλοσμάτων. «Ἡ σχέσης μεταξὺ τοῦ εἰσοδήματος καὶ τοῦ τεκμηρίου, ὅπερ θὰ φανερώσῃ τοῦτο, συχνάκις ἐν τέλει λησμονεῖται, ὁ δὲ φόρος ἐκφυλίζεται τότε εἰς φόρον ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐξωτερικοῦ τεκμηρίου».

Ὁ G. JÈZE (μετ. *Γεωργαντᾶ*), ἐνθ' ἀν. τόμ. III, σ. 709, ἐπικρίνων τὸ σύστημα τῶν τεκμηρίων, λέγει, ὅτι τ' ἄτομα, τὰ ἔχοντα μεγάλα εἰσοδήματα καὶ μετρίας βιωτικῆς συνηθείας, εἶναι πολυαριθμότερα, πολυαριθμότερα δ' ἐπίσης τὰ ἔχοντα χαμηλὰ εἰσοδήματα, ἀλλὰ συνηθείας ζωῆς πολυδαπάνους, ἄτομα: «τὸ σύστημα τῶν τεκμηρίων δὲν δύναται νὰ γίνῃ δεκτόν, καθὸ ὑπεράγαν ἀτελέες».

Ὁ κ. CAILLAUX, ἐνθ' ἀν. σ. 14 καὶ ἐπ., εἶχε διαπιστώσει τὰ αὐτὰ μειονεκτήματα εἰς τὰς παλαιὰς φορολογίας, τὴν «προσωπικὴν-κινητὴν (*contribution personnelle-mobilière*)» καὶ τὴν τῶν «θυρῶν καὶ παραθύρων (*contribution des portes et fenêtres*)».

Ὁ SELIGMAN *L'impôt sur le revenu*, ἐνθ' ἀν. σ. 37, λέγει: «Τὸ σύστημα (τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος), τὸ ὁποῖον οὐδέποτε εἶναι κατάλληλον οὐδὲ διὰ τὰ χαμηλὰ εἰσοδήματα, ἀπεδείχθη πλήρως ἀνεπαρκές, ὅταν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει αἱ ἀνώτεραι τάξεις εἰσοδημάτων».

τῆ πραγματικότητι, οὐδ' εἰς τὰς περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας, μετὰ τὸν περιορισμὸν τῶν δικαιωμάτων τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς, καθίσταται κατορθωτὴ διαφυγὴ τῶν μεγάλων εἰσοδημάτων ἐκ τοῦ φόρου.

Ἡ προσωπικότης (1), ἣτις ἀποτελεῖ ἕτερον ἀπαραίτητον ὄρον διὰ τὴν ἐξακριβώσιν τῶν φοροδοτικῶν δυνάμεων, ἀκολουθεῖται πράγματι αὐστηρῶς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συστήματος (2).

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ νομικὰ πρόσωπα, ταῦτα δὲν ὑπόκεινται εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον (3) (4).

Ἡ προοδευτικότης ἐν τῷ φόρῳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἄγει ἡ φορολογία ἐπὶ τῆ βάσει τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος (5) (6) (6a), εἰσήχθη ὡσαύ-

(1) Κατὰ τὸν G. JÉZE, ἐνθ' ἄν. σ. 376: «Ὁ φόρος δεόν νὰ πλήττη οὐχὶ τὰ ἀγαθὰ, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρηται διὰ τὸ ἄτομον, ἀλλὰ τὸ ἄτομον ἀναλόγως τῶν δυνάμεων αὐτοῦ: ἐπομένως δεόν κατὰ πρῶτιστον λόγον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψει τὸ ἄτομον, ἢ οἰκονομικὴ αὐτοῦ ἱκανότης, αἱ προσπάθειαι αἷς ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ πρὸς παραγωγὴν τοῦ εἰσοδήματος οὐτινος ἀπολαμβάνει». Πρβλ. ἐπίσης TESCHEMACHER, ἐνθ' ἄν. σ. 66, κεφ. «Der subjektive Ausgangspunkt der Einkommensteuer».

(2) Πρβλ. τὰς ἀλληλοδιαδόχους μεταβολὰς ἀνωτ. σ. 248, 253, 255 καὶ 261.

(3) Ταῦτα ὑπόκεινται εἰς τὸ σύστημα τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, ὅπερ ἐξηγήσαμεν ἤδη (ἀνωτ. σ. 140, 201 καὶ 226).

(4) Ἡ «προσωπικότης» τῶν νομικῶν προσώπων, γενομένη, ἐν τῇ γερμανικῇ νομοθεσίᾳ πρὸ τοῦ πολέμου, δεκτὴ ὡς ὁμοία πρὸς τὴν τῶν φυσικῶν προσώπων, διακριθεῖσα δ' ἀπ' αὐτῆς μετὰ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ *Ertzberger*, ἀποτελεῖ ἐκ νέου θέμα συζητήσεως (πρβλ. Griziotti, ἐνθ' ἄν.). Ἡ προοδευτικότης τοῦ φόρου ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ τινῶν νομικῶν προσώπων (ἀνωτ. σ. 146) χρησιμεύει ἐπίσης ὡς ἐπιχείρημα διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς προτεινομένης νέας ταύτης ἀπόψεως.

(5) SELIGMAN, ἐνθ' ἄν. σ. 293. «... Ἐάν, ὅθεν, βασίσωμεν τὴν περὶ δικαιουσύνῃς ἐν τῇ φορολογίᾳ θεωρίαν μας ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν δυνάμεων, ἀμφότεραι αἱ πλευραὶ, ἢ τε παραγωγὴ καὶ ἡ κατανάλωσις (ισότης θυσίας), τῆς θεωρίας φαίνονται νὰ συνηγορῶσιν ὑπὲρ τοῦ προοδευτικοῦ φόρου...». Ἐν σ. 295, καταπολεμῶν τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι ὁ προοδευτικὸς φόρος ἀποτελεῖ «πρόστιμον ἐπὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς ἀποταμιεύσεως» καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν ἐνδείκνυται ἡ φορολογία τῆς δαπάνης, προσθέτει: «*Εἶναι, ἐν τούτοις, δυσχερὲς νὰ διακρίνωμεν διὰ ποῖον λόγον ἡ βιομηχανία καὶ ἡ ἀποταμιεύσις δὲν πρέπει νὰ φορολογηθῶσιν, ἐὰν αὐξάνωσι τὴν πρὸς καταβολὴν φόρων ἱκανότητα*».

(6) Ὁ κ. CAILLAUX, ἐνθ' ἄν., κατὰ τὰς συζητήσεις ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως του, ὑπεστήριξε (σ. 30): «... οἱ ἀναλυτικοὶ τῶν κατηγοριῶν φόροι..., παρὰ τὰ λοιπὰ αὐτῶν πλεονεκτήματα..., ἔχουσι τὸ μέγα μειονέκτημα, ὅτι δὲν καθιστῶσι γνωστὴν τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ φορολογουμένου, ἣτις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῇ εἰμὴ τῇ βοηθειᾷ δηλώσεως τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος ἢ διὰ διαφόρων μεθόδων ἐρεύνης: τὸ μειονέκτημα τοῦτο δὲν ἐπιτρέπει, ἐπομένως, τὴν ἐφαρμογὴν τῆς προοδευτικότητος».

τως ἐν τῷ νέῳ συστήματι, διὰ τὴν φορολογίαν τόσον τῶν «παραγομένων» εἰσοδημάτων, ὅσον καὶ τῶν «καταναλισκομένων» εἰσοδημάτων.

Δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ἡ προοδευτικότης αὕτη εἶναι μᾶλλον βραδεῖα καὶ μετρία, παρουσιάζουσα ὅμως ἰδιαζόντως κανονικὴν καιμπύλην· ἐπὶ πλέον, ἀπέφυγε τὰς ὑπερβολὰς προγενεστέρων τινῶν τοῦ 1925 νόμων, οἵτινες ὤθουν τὴν προοδευτικότητα εἰς ἔπακρον. Ἡ μέριμνα ὅμως αὕτη πρὸς ἀποφυγὴν ὑπερβολῶν ὠδήγησεν εἰς ἀκροτάτην ἐπιείκειαν.

Ἡ ἔκπτωσις τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ὄριου, ἣτις ἔξυπηρετεῖ τόσον τὴν προοδευτικότητα ὅσον καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν ἐλαχίστου συντηρήσεως, εἶναι γενικὴ. Θὰ ἠδυνάμεθα μόνον νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ ὄριον τοῦτο, ὡς ἐκ τοῦ χαμηλοῦ ἐπιπέδου τῶν εἰσοδημάτων ἐν Ἑλλάδι, εἶναι μᾶλλον ὑψηλὸν καὶ παραβλάπτει τὴν παραγωγικότητα τοῦ φόρου. Ἡ στατιστικὴ ἀποδεικνύει, ὅτι τοῦτο περιώρισε τὴν ἐφαρμογὴν τῆς φορολογίας εἰς μόνα τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα, τῶν μικρῶν ἐπαρχιῶν σχεδὸν οὐδὲν ὑποκειμένων εἰς τὸν φόρον. Ἐξηγήθη ἀνωτέρω⁽¹⁾ ποία ὑπῆρξεν ἡ πολιτικὴ ἐν προκειμένῳ· ἀλλὰ μετὰ τὴν πρόοδον, ἦν ἐσημείωσαν οἱ ἄμεσοι φόροι ἀπὸ τοῦ 1927, τὸ πεδῖον

θεωρῶ, ὅθεν, ἀπολύτως ἐπάναγκες, ὅπως εἰσαχθῇ ἐν τῇ νομοθεσίᾳ μας ὁ προοδευτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἔστω καὶ εἰς ἐπὶ ἐπὶ ἐπὶ ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ διορθωθῶσιν αἱ ἀνισότητες, αἵτινες προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τῶν ἔμμεσων φόρων μας». Βλ. ἐπίσης γνώμας τοῦ ἰδίου ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα ἐν σ. 466 καὶ ἐπ. καὶ σ. 472.

(¹α) Δέον νὰ ἱπομνήσωμεν, ὅτι διάφοροι συγγραφεῖς, μολονότι ὁρμώμενοι ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς (πρβλ. SELIGMAN, ἐνθ' ἄν.), καταλήγουσι νὰ παραδεχθῶσιν οἱ μὲν τὸν προοδευτικόν, οἱ δὲ τὸν ἀναλογικόν φόρον.

Ὁ προοδευτικὸς φόρος ὑπῆρξεν ὁ εὐνοούμενος τῶν ὀπαδῶν τῶν σοσιαλιστικῶν θεωριῶν (*Wagner* κλπ.) καὶ τῶν ἐπανορθωτικῶν (ἢ συμψηφιστικῶν) θεωριῶν (*Walker* κλπ.) πρβλ.: SELIGMAN, ἐνθ' ἄν. σ. 129 καὶ ἐπ. STOURM, ἐνθ' ἄν. σ. 268· BRAUNSTEIN, ἐνθ' ἄν. σ. 54, ἐνθα παρατίθενται αἱ γνώμαι δῶς νεωτέρων συγγραφέων, *Lindahl* καὶ *Goldscheid*. Ὁ DUFAY, ἐνθ' ἄν. σ. 41, εὐρίσκει «τὸν προοδευτικόν φόρον ἀναγκαῖον μέτρον ἐπανορθωτικόν τῆς κατ' ἀρχὴν παραδεδομένης συγχρόνου τοκογλυφίας».

Ὁ «οὐδέτερος» φόρος ὀφείλει, τουναντίον, κατὰ τοὺς ὀπαδοὺς του, νὰ εἶναι «ἴσος», ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀναλογικοῦ φόρου. Ἐν τούτοις, ὠρισμένοι συγγραφεῖς παραδέχονται προοδευτικότητά τινα (ἀνιούσαν), πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς φθινοῦσης κλίμακος (δηλ. τῆς κατιούσης προοδευτικότητος), ἦν ἀκολουθοῦσιν οἱ ἔμμεσοι φόροι.

(¹) Ἄνωτ. σ. 255.

ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου δύναται νὰ ἐπεκταθῆ, ἐλαττωμένου τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ὀρίου⁽¹⁾.

“Ὅσον ἀφορᾷ τὰ οἰκογενειακὰ βάρη, ὁ νόμος παρουσιάζει κενόν. Παρέχει ἔκπτωσιν λόγῳ τοιούτων βαρῶν, ὅταν ὁ φόρος ἐπιβάλληται ἐπὶ τοῦ «παραγομένου εισοδήματος»· δὲν ἐφαρμόζεται ὅμως ἡ ἀπαλλαγὴ εἰς τὴν περίπτωσιν φορολογίας τοῦ «τεκμαιρομένου εισοδήματος». Δέον νὰ προστεθῆ ὡσάυτως, ὅτι αἱ ἐκπτώσεις εἶναι ἀνεπαρκεῖς. Ἐπὶ πλέον, οὐδεμία διάκρισις γίνεται διὰ τὸν βαθμὸν συγγενείας, τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων κ.λ.π.⁽²⁾. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι τὸ

(1) Πρὶν ἢ ἐκφέρωμεν γνώμην ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ καταλλήλου ἐπιπέδου τοῦ ὀρίου τούτου, κρινομεν σκόπιμον, ὅπως παραθέσωμεν πληροφορίας τινὰς ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐλαχίστας δαπάνας συντηρήσεως.

α) “Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀγροτικούς πληθυσμούς, ἀναφερόμεθα εἰς τὰς παρατηρήσεις, τὰς γενομένας ἀνωτ. ἐν σ. 101, σημ. 1 καὶ σ. 115-117.

β) Διὰ τοὺς ἀστικούς πληθυσμούς, λίαν ἐνδιαφέρουσα ἐργασία ἀνεκωνόθη ἐσχάτως εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 1ης Ἰουνίου 1933, ὑπὸ τῶν κ. κ. Γ. ΙΩΑΚΕΙΜΟΓΛΟΥ, καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ μέλους τῆς Ἀκαδημίας καὶ Σ. ΓΙΑΝΝΟΥΣΗ, Τὸ κῶστος τῆς ἐπαρκoῦς διατροφῆς τῶν πτωχῶν λαϊκῶν τάξεων. Ἡ μελέτη αὕτη ὑπολογίζει τὸ ἐλάχιστον κῶστος τοιαύτης διατροφῆς εἰς 97,20 δραχμὰς κατ' ἄτομον ἑβδομαδιαίως. Ἐπομένως, οἰκογένεια ἐκ 4 προσώπων θὰ δαπανήσῃ 390 δραχμὰς περίπου. Κατὰ τὸν *Fittge*, εἰς τὰς πτωχοτάτας τῶν ἐργατικῶν τάξεων τῆς Ἀνω Σιλεσίας, τὰ 72% τοῦ εισοδήματος δαπανῶνται διὰ τροφῆν. Ἡ μελέτη καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι, «ὅπως μία οἰκογένεια δύναται νὰ δαπανᾷ τὸ ποσὸν τοῦτο πρὸς διατροφὴν τῆς, δέον νὰ ἔχη μηνιαῖον εἰσόδημα ἐκ 2.340 δραχμῶν τουλάχιστον».

Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ δὲν εἶχε ληφθῆ ὑπ' ὄψει ἡ ἐσχάτως γενομένη ἐν Ἑλλάδι ἔρευνα (ἀνωτ. πίναξ σ. 281), κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μέση ἀναλογία δαπανῶν διατροφῆς φθάνει τὰ 60% τοῦ εισοδήματος. Κατὰ συνέπειαν, τὸ μηνιαῖον ἐλάχιστον συντηρήσεως δέον νὰ εἶναι 2.950 δραχ. περίπου. Εἶναι ἀληθές ὅτι οἰκογένειαι τινες δαπανῶσιν ὀλιγώτερον (βλ. προαναφερθέντα πίνακα), τοῦτο ὅμως ἀποδεικνύει ἀπλῶς καὶ μόνον ὅτι ἡ κατάστασις αὐτῶν εἶναι ἀθλία καὶ ὅτι στεροῦνται αὐταὶ καὶ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων.

(2) Πρβλ. τὰς ἐκπτώσεις ἐν Βελγίῳ ἐν σ. 287. Ἐν Γαλλίᾳ (πρβλ. διάταγμα κωδικοποιήσεως κ.λ. τῶν φόρων ἐπὶ τῶν εισοδημάτων τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1926, ἐνθ' ἀν. ἀρθρ. 81), ὑπάρχει: ἔκπτωσις οἰκογενείας ἐκ 5.000 φρ., ἔκπτωσις ἐκ 4.000 φρ. διὰ τὸ πρῶτον ἀνήλικον τέκνον, 5.000 φρ. διὰ τὸ δεύτερον, καὶ 1.000 φρ. δι' ἕκαστον ἐπὶ πλέον τέκνον· ἔκπτωσις ἐκ 3.000 φρ. διὰ τὰ λοιπὰ βαρύνοντα τὸν φορολογούμενον πρόσωπα. Ἐν Ἀγγλίᾳ (πρβλ. NEWPORT, σ. 21-24 καὶ 29-30 «child, housekeeper, dependent relatives and age allowances») καὶ ἰδίᾳ ἐν ταῖς Ἠνωμ. Πολιτείας τῆς Β. Ἀμερικῆς (πρβλ. R. STRECKE, ἐνθ' ἀν. σ. 81), αἱ ἐκπτώσεις αὐταὶ εἶναι ἔτι σημαντικώτεραι, φθάνουσαι εἰς τινὰς περιπτώσεις τὸ τριπλάσιον τῆς ἀτομικῆς ἐκπτώσεως τοῦ φορολογουμένου.

ύψηλὸν ποσὸν τῆς προσωπικῆς διὰ τὸν φορολογούμενον ἐκπτώσεως καθιστᾷ ἀνεπαίσθητον τὴν ἔλλειψιν ταύτην.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀγάμους, οὐδεμία ὑπάρχει εἰδικὴ διάταξις⁽¹⁾ ⁽²⁾⁽³⁾. Ἐγένοντο ἐν τούτοις προτάσεις τινὲς διὰ τὴν εἰσαγωγὴν προσθέτου ἐπὶ τῶν ἀγάμων φόρου, προοριζομένου διὰ σκοποὺς κοινωνικῆς προνοίας (προστασίας τοῦ παιδίου)⁽⁴⁾, αἵτινες ὅμως δὲν ἐγένοντο τελικῶς δεκταί.

Θὰ ἠδύνατο ὅθεν, ὡς πρὸς τὸ ἐλάχιστον συντηρήσεως, τὸ μὲν κατώτατον ἀπαλλασσόμενον ὄριον νὰ ὀρισθῇ εἰς 60.000 δραχμῶν ἔτησίως, ν' ἀυξηθῶσι δὲ κατὰ τι αἱ ἐκπτώσεις λόγῳ οἰκογενειακῶν βαρῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ βαθμοῦ τῆς συγγενείας καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων⁽⁵⁾ ^(6a). Ἡ ἐκπτώσις δέον νὰ εἶναι γενικὴ.

(1) Δέον νὰ ὑπομνησθῇ, ὅτι ὁ Πλάτων ὑπεστήριξε προοδευτικὸν φόρον τῶν ἀγάμων (ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ, *Ἱστορία κλπ. ἐνθ'* ἀν. σ. 156-157, πρβλ. παρατιθέμενα ἀνωτ. ἐν σ. 7 σημ.).

(2) Διὰ τὴν σήμερον βλ.: ἐν *Ἰταλία*, τὸν φόρον ἐπὶ τῶν ἀγάμων (*l'imposta sui celibi*), ἐπιβληθέντα διὰ τοῦ Ν. Δ. τῆς 19ης δεκεμβρίου 1926 ὑπ' ἀρ. 2132 (ἴδε κανόνας ἐφαρμογῆς, ἐν τῷ διατάγματι τῆς 13ης φεβρουαρίου 1927, ὑπ' ἀρ. 124), ἔχοντα ἓνα πάγιον καὶ ἓνα συμπληρωματικὸν συντελεστὴν (πρβλ. *La gestione delle imposte dirette etc.*, ἐνθ' ἀν. σ. 125-7) ἐν *Γαλλία*, *προσαυξήσῃ* 25% τοῦ συνθετικοῦ φόρου τῶν ἀγάμων (διάταγμα κωδικοποιήσεως, ἐνθ' ἀν. σ. 85) καὶ τῶν διεξευγμένων, ὑπὸ τοὺς ἐν αὐτῷ προβλεπομένους ὄρους.

(3) *Προσθήκη μεταφράσεως*. Νεωτέρας τινὰς πληροφορίας ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ἐκπτώσεων λόγῳ ἐλαχίστου συντηρήσεως καὶ λόγῳ οἰκογενειακῶν βαρῶν, ὡς καὶ ἀντιθέτως τῶν προσαυξήσεων διὰ τοὺς ἀγάμους καὶ ἀτέκνους ἐγγάμους, ἴδε εἰς τὴν μελέτην ἡμῶν *Γενικαὶ Γραμμαὶ Φορολογικῆς Πολιτικῆς*, ἰδίᾳ τὰ κεφ. πολιτικῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τὰς παρατηρήσεις τῶν σ. 46, 68, 124 καὶ 147.

Ἡ ἐν τῷ φόρῳ εἰσοδήματος προστασία τῆς οἰκογενείας ἔχει εὐρυτάτην ἐφαρμογὴν ἐν *Γερμανία*, μετὰ τὴν πρόσφατον μεταρρυθμίσειν τοῦ Reinhardt. Οὕτω λ. χ. ἄγαμος, ἔχων ἐτήσιον εἰσόδημα 2.400 μάρκων, καταβάλλει φόρον 304 μάρκων (δηλ. πρὸς 12 1/2 %). Μένουσι ἀφορολόγητοι: ὁ ἐγγαμος μετὰ 4 τέκνων μέχρις εἰσοδήματος 3.600 μάρκων, ὁ μεθ' 6 τέκνων μέχρις 9.000 μάρκων κλπ. Ὡσαύτως τὸ ποσοστὸν φορολογίας τῶν ὑποκειμένων εἰς φόρον ἐγγάμων μετὰ τέκνων εἶναι πολὺ ἐλαφρότερον τοῦ τῶν λοιπῶν φορολογουμένων.

(4) Τοιαύτη πρότασις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Ὑγιεινῆς καὶ Κοινωνικῆς Προνοίας κ. Δοξιάδου, τῷ 1929.

(5) Τὸ ἐλάχιστον τοῦτο συντηρήσεως μετὰ τῶν οἰκογενειακῶν βαρῶν θὰ ἀπαλλάξῃ τοῦ φόρου τὸ ποσὸν 75.000 δρχ. περίπου, τὸ ὅποιον εἶναι βεβαίως πολὺ χαμηλόν. Δεδομένου ὅμως, ὅτι ὁ φόρος ἡμῶν δὲν ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῆς οἰκογενείας καὶ ὅτι ἕκαστον μέλος οἰκογενείας ἀπαλλάσσεται, ὅταν

*Ἡ ἐκλεκτικότης τοῦ συγχρόνου φορολογικοῦ συστήματος συν-
επάγεται, ἐν τῷ προσωπικῷ συνθετικῷ φόρῳ, τὴν φορολογίαν
τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος» ἐπὶ τῇ βάσει τῆς
«φοροδοτικῆς ἱκανότητος».*

Θὰ εἶναι περιττὸν νὰ ἐπιμείνωμεν ἐπὶ τῶν αἰτίων, ἕνεκα τῶν
ὁποίων αἱ πλέον ἑτερογενεῖς θεωρίαι συναντῶνται ταυτοχρόνως ἀκο-
λουθούμεναι ἐν τῇ φορολογικῇ πολιτικῇ ἐκάστου Κράτους: ἡ ἀρχὴ
τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος καὶ ἡ τῆς ὠφελείας (ἢ ἀνταλλαγῆς): ἡ
τῆς ἀντικειμενικότητος τοῦ φόρου (φόρος πραγματικὸς) καὶ ἡ τῆς ὑπο-
κειμενικότητος (φόρος προσωπικὸς): ἡ τῆς ἀναλογικότητος καὶ ἡ τῆς
προοδευτικότητος τοῦ φόρου: ἡ τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος καὶ
ἡ τῆς φορολογίας τοῦ κεφαλαίου: φορολογία τῆς παραγωγῆς, φορο-
λογία τῆς κυκλοφορίας καὶ φορολογία τῆς καταναλώσεως: φορολογία
τῆς ἐλευθέρως ἐπιχειρήσεως τοῦ πολίτου, ἀλλὰ καὶ μονοπωλιακὴ ὑπὸ
τοῦ κράτους ἄσκησις ἐπιχειρήσεων (μονοπώλια καταναλώσεως, νομή-
ματα δηλ. *regalia*, διευθυνομένη οἰκονομία κλπ.), κλπ.

Ἡ ἀνομοιότης ὅμως αὐτῆ τῶν ἐν τῇ πρακτικῇ υἱοθετηθεισῶν ἀρ-
χῶν δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν δογματικὴν⁽¹⁾, ἡ ὁποία τουναντίον θεωρεῖ,
ὄχι μόνον ὅτι αἱ ἀνάγκαι τοῦ δημοσίου θησαυροῦ ἱκανοποιοῦνται,
ἀλλὰ καὶ ὅτι τὰ μειονεκτήματα ὄρισμένων φόρων καὶ τελῶν ἀντιστα-
θμίζονται ὑπὸ τῶν πλεονεκτημάτων τῶν ἑτέρων.

Ἡ τοιαύτη, ὅθεν, ἐξουδετέρωσις τῶν μειονεκτημάτων τῶν ἐμμέσων
φόρων καὶ ἡ ἐπανάρθωσις τῶν ἀδικιῶν, τὰς ὁποίας οὗτοι δημιουρ-
γοῦσι, πραγματοποιοῦνται μόνον διὰ τοῦ συμπληρωματικοῦ προσω-
πικοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ εἰσοδήματος.

Πρὸς τούτοις, οἱ λόγοι δικαιοσύνης, οἱ συνηγοροῦντες ὑπὲρ τῆς
φορολογίας ἐπὶ τῇ βάσει τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος τοῦ ἀτόμου, εὔ-
ρηται ἱκανοποιούμενοι μόνον ἐν τῷ συμπληρωματικῷ τούτῳ φόρῳ⁽²⁾.

τὸ ἀτομικὸν αὐτοῦ εἰσόδημα εἶναι κατώτερον τοῦ ἐλαχίστου ἀφορολογήτου
ὄριου, τὸ φορολογικὸν βᾶρος τῆς ὅλης οἰκογενείας δὲν θὰ εἶναι σοβαρὸν.

(5a) *Ἴδε τροποποίησιν κατωτ. ἐν Προσθήκῃ (εἰς τὸ τέλος τοῦ παρόντος
κεφαλαίου).

(1) Cf. ALLIX, op. cit. p. 421; SELIGMAN, *Double taxation etc.*
op. cit. p. 89 et suiv.; NITTI, op. cit. p. 339; FÖLDES, op. cit. p. 251
et suiv.; COMMITTEE ON NATIONAL DEBT AND TAXATION, op.
cit. p. 238-239 (§ 686).

(2) Ὁ κ. CAILLAUX, ἐνθ' ἂν. σ. 487, ἔχαρακτηρίζεν ὡς ἐξῆς τὸν
προοδευτικὸν τοῦ φόρου: «Ὁ συμπληρωματικὸς φόρος, οἷος προτείνεται
ὑφ' ἡμῶν, εἶναι κατὰ βάθος—ἐάν θέλωμεν νὰ ἐξετάσωμεν ὀλίγον ἀφ' ὑψη-

Ἡ ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτῃ ὑποστηριζομένη θέσις, μακρὰν τοῦ νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον σκοποὺς μὴ καθαρῶς δημοσιονομικοῦς⁽¹⁾ ⁽²⁾, ἀποβλέπει ἀπλῶς καὶ μόνον εἰς τὸ νὰ ἐξασφαλίσῃ αὐτῶν, κατὰ γράμμα τε καὶ κατὰ πρᾶγμα, τὴν λειτουργίαν τοῦ δικαίου φόρου, ὅστις θ' ἀνταποκρίνηται εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς καὶ εἰς τὰς ἐπιταγὰς τοῦ ἡμετέρου Συντάγματος⁽³⁾ ⁽⁴⁾.

λοῦ τὰ ζητήματα—ἀπλῶς καὶ μόνον ἢ συγκέντρωσις, ἢ μεθοδικὴ ἐνοποιήσις καὶ ἢ διεύρυνσις ὅλων τούτων τῶν μικρῶν φόρων ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, οἵτινες λειτουργοῦσι κατὰ ποικίλους κανόνας, ὄντες συχνάκις καὶ ἔρμαια τῶν τοπικῶν παθῶν· εἶναι ἢ εἰσαγωγὴ διανυγῶν καὶ ἀκριβῶν κανόνων, ἢ εἰσαγωγὴ ὁμοιογενείας ἐν φορολογικῇ διαδικασίᾳ ἐντελῶς πολυμῶρφο καὶ ἀδθαίρετο».

Ὁ G. BONNET, *La fiscalité française*, dans l'édition «*Les Finances publiques de la France*», Paris, 1927, σ. 81, φρονεῖ, ὅτι ὁ γενικὸς φόρος τοῦ εἰσοδήματος ἐπιδέχεται εἰσέτι βελτιώσεις, ἀλλ' ὅτι «ὠρισμένως εἰσήγαγε μείζονα δικαιοσύνην καὶ εὐθύτητα ἐν τῇ γαλλικῇ φορολογικῇ συστάσει».

Ὁ F. MEISEL, ἐνθ' ἄν. σ. 438, φρονεῖ, ὅτι «δὲν ὑπάρχει φόρος δημοκρατικώτερος καὶ ἀνθρωπιστικώτερος καὶ κοινωνικώτερος τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος».

(1) STOURM, ἐνθ' ἄν. σ. 40. «... Ὁ φόρος... δὲν δύναται, χωρὶς ν' ἀποβῇ τερατώδης κατάχρησις, νὰ ἐξέλθῃ τοῦ μόνου νομίμου αὐτοῦ προορισμοῦ, τοῦ τῆς καλήφρεως τῶν δημοσίων δαπανῶν».

JÉZE, *Cours etc.*, 1931. ἐνθ' ἄν. σ. 353: «... β) θ' ἀπευθύνω τὴν αὐτὴν ἀντίρρησην (ἀσυνέπειαν πρὸς τὰ γεγονότα) εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ φόρου ὡς μέσου κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς μεταρρυθμίσεως».

MANN, ἐνθ' ἄν. σ. 45-46. «Ἡ νέα φορολογικὴ πολιτικὴ ὄφειλε—ὡς διετύπου ὁ *Erzberger*—νὰ ἐπιφέρῃ «λίαν ἀντιπλουτοκρατικὸν ἀποτέλεσμα»... «Σήμερον τὸ μείζον μέρος τῶν φόρων ἔδει νὰ εἰσπράττεται περιοστέρον κατὰ τὸν ἄριστον καὶ ὀλιγώτερον κατὰ τὸν ἔμμεσον τρόπον». Ὁ *Erzberger* ἤθελεν ἀναλογίαν 60:40 ἢ 75:25. Ἀλλὰ «μέχρι τοῦδε, τὸ ἰδεῶδες τοῦ *Erzberger* δὲν ἐπέτυχεν οὐδ' αὐτὴ ἡ κομμουνιστικὴ Ρωσσία», ἐνθα οἱ ἄμμοσι φόροι τῶν 1926-27 ἀπετέλουν μόλις τὰ 15,5% τῶν ἐσόδων.

(2) Βλ. ἐν τούτοις τὴν ἀντίθετον θεωρίαν τοῦ WAGNER κλπ. ἄνωτ. σ. 306.

Ὁ TESCHEMACHER, ἐνθ' ἄν. σ. 66, φρονεῖ ὡσαύτως, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος προσαρμόζεται πλήρως ὡς δευτερεῶνον σύστημα κατανομῆς (εἰδικώτερον ἀφαιρέσεως) ἀγαθῶν, ἐν τῇ κυρίᾳ λειτουργίᾳ τῆς κατανομῆς τῶν ἀγαθῶν ἐν τῇ κοινωνικῇ οἰκονομίᾳ.

(3) Ἄνωτ. σ. 38 σημ. 3.

(4) Τὸ γεγονός τῆς προσαρμογῆς τοῦ φόρου πρὸς τὰς θεμελιώδεις πολιτικὰς ἀρχὰς τῆς χώρας δὲν ἀποτελεῖ παρέμβασιν ἐκ τοῦ προορισμοῦ του. Ὁ JÉZE, *Aspect politique des problèmes financiers*, ἐν «*Festgabe für G. v. Schanz*», ἐνθ' ἄν. τ. I, σ. 26-32, φρονῶν ὅτι «ὁ φόρος εἶναι μέθοδος κατανομῆς τῶν δαπανῶν, ἃς συνεπάγεται ἡ λειτουργία ὠρισμένων δημοσίων ὑπηρεσιῶν», καὶ ὑπογραμμίζων τὰ προβλήματα τῆς φορολογίας, λέγει: «Τὰ

Ἐν τῇ συνθετικῇ ὑφῆ τοῦ νεωτέρου φορολογικοῦ συστήματος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐπιζητεῖται ὠρισμένη ἰσορροπία μεταξὺ τῶν ἀναλογιῶν τῶν ἐσόδων, οὕτως ὥστε αὐταὶ νὰ προσσαρμύζωνται ταυτοχρόνως πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ δημοσίου ταμείου καὶ πρὸς τὸ πολυσχιδές τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ προσωπικὸς συνθετικὸς φόρος παραμένει ἀδρανής, ἐὰν δὲν συγκεντρῶνῃ ἀπάσας τὰς ιδιότητες ἀπολύτου δικαιοσύνης καὶ ἐὰν δὲν ἐπιβάλληται ἐπὶ τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος».

Εἰδικώτερον, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα, ἡ ἀναλογία τῶν ἐμμέσων φόρων εἶναι τόσῳ μεγάλη, ὥστε μόνον προσωπικὸς φόρος βασιζόμενος ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τούτων θὰ ἠδύνατο ν' ἀμβλύνη τὰς ἀδικίας⁽¹⁾, τὰς ὁποίας προκαλεῖ φορολογικὸν σύστημα, ἔχον τοιαύτας δυσαναλογίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν προστασίαν τῆς ἀποταμιεύσεως, τὸ βαρὺ φορτίον, τὸ ἐπιρριπτόμενον ἐπὶ τῆς καταναλώσεως διὰ τῶν ἐμμέσων φόρων, πληροὶ ἤδη καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἀποστολὴν εὐνοίας πρὸς τὴν ἀποταμίευσιν. Θὰ ἦτο μάλιστα εὐκαταῖον, ὅπως ὁ συμπληρωματικὸς φόρος καταλάβῃ, ἐν τῷ ἡμετέρῳ φορολογικῷ συστήματι, θέσειν—οὐχὶ βεβαίως πρωτεύουσαν, ὡς ἐν ἄλλαις χώραις⁽²⁾, καθόσον τοῦτο τυγχάνει ἀδύνατον διὰ τὴν Ἑλλάδα—τουλάχιστον τοσοῦτω σοβαράν, ὥστε νὰ καταστήσῃ αἰσθητὰς τὰς λειτουργίας, αἵτινες προσιδιάζουσιν εἰς αὐτόν⁽³⁾ καὶ αἵτινες ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτοι. Παρόμοιος σκοπὸς τοῦ φόρου, ἐπιτευχθεὶς ἤδη ἐν ἄλλαις χώραις, δεόν νὰ τεθῆ εἰς τὴν προμετωπίδα τῆς ἡμετέρας πολιτικῆς.

Ἀπόδοσις τοῦ φόρου. Φορολογικὴ διαφυγῆ. Κατανομὴ τῶν εἰσοδημάτων.

Ἡ ἀπόδοσις τοῦ φόρου δὲν ἦτο ἱκανοποιητικὴ πρὸ τῶν τροποποιήσεων τοῦ 1930. Εἶναι ἤτιον ἐπαρκῆς ἐν τῷ νέῳ συστήματι. Ἐν σχέ-

προβλήματα ταῦτα δεόν νὰ λυθῶσιν ἀναλόγως τῶν πολιτικῶν ἢ κοινωνικῶν ἀντιλήψεων. Ἐν δημοκρατικῷ κράτει, δὲν θὰ λυθῶσι κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς καὶ ἐν ἀπολυταρχικῷ ἢ ἀριστοκρατικῷ κράτει τρόπον.

(1) Περὶ ALLIX, ἐνθ' ἀν. καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ NEUMANN καταρτισθεῖσαν φθίνουσαν προοδευτικὴν κλίμακα τῆς ἐκ τῶν ἐμμέσων φόρων ἐπιβαρύνσεως.

(2) Ἡ COMMITTEE ON NATIONAL DEBT AND TAXATION, ἐνθ' ἀν., φρονεῖ, ὅτι «πλὴν τῆς περιπτώσεως τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων, ἅτινα ὑπόκεινται εἰς μικρὸν φόρον ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἢ ἅτινα οὐδόλως φορολογοῦνται, ὁ γενικὸς χαρακτὴρ τοῦ ἰσχύοντος φορολογικοῦ συστήματος εἶναι λίαν προοδευτικὸς...».

(3) Προσθήκη μεταφράσεως. Ἀναλυτικὴν τούτου ἔρευναν ἴδε ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν «Γενικαὶ Γραμμαὶ Φορολογικῆς Πολιτικῆς» (σ. 62, 129 καὶ ἐφεξῆς),

σει ὁμως πρὸς τὴν πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919 περίοδον, αὕτη εἶναι πράγματι λίαν ἱκανοποιητική, ὑπερβάσα τὸ δεκαπλάσιον, φθάσασα δὲ καὶ μέχρι τοῦ εἰκοσαπλασίου. Ἐν τούτοις, ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ἔσόδων ἐξ ἀμέσων φόρων, ὁ συνθετικὸς φόρος δὲν κατέχει τὴν δέουσαν, ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ του, θέσιν.

Παραθέτομεν κατωτέρω λεπτομερῆ πίνακα παρέχοντα πάντα τὰ στοιχεῖα ταῦτα:

Ἐπίδοσις τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου (1).

Ἔτος	Ἀπαλασσο- μενον ἐλά- χιστον ὄριον (Δραχμαί) (2)	Ποσοστὸν τοῦ φόρου	Ἐπίδοσις (ἑκατομμύρια)			Ἀναλογία ἀποδόσεως τοῦ συνθετικοῦ φόρου ὡς πρὸς τὴν ὅλκιμην ἀπο- δόσιν ἐξ ἀμέσων φόρων
			Βεβαιωθέντα ἔσοδα εἰς χαρτίνας δρχ.	Ἰσότιμον εἰς χαρτίνας δραχμῶν	Ἰσότιμον εἰς τιμαριθμικὰς δραχμῶν	
1915	4.000	0.20 ἕως 3 %	0.5	0.5	0.5	0.8 %
1919 - 20	3.000	1.25 » 15 %	9.1	9.1	2.8	5.4 %
1920 - 21	6.000	5.— » 25 %	12.9	9.4	3.7	6.9 %
1921 - 22	»	» » »	17.3	6.1	4.4	7.5 %
1922 - 23	»	5.20 » 41 %	29.8	4.5	4.7	8.3 %
1923 - 24	12.000	» » »	48.7	4.1	4.1	5.2 %
1924 - 25	»	» » »	54.3	5.5	4.4	4.9 %
1925 - 26	60.000	12.— » 50 %	53.8	4.3	3.8	4.— %
1926 - 27	90.000	3.— » 40 %	35.6	2.3	2.2	2.— %
1927 - 28	»	» » »	76.9	5.3	4.3	3.7 %
1928 - 29	»	» » »	127.7	8.5	6.8	5.5 %
1929 - 30	»	2.40 » 32 %	143.3	9.6	7.5	7.— %
1930 - 31	100.000	1.— » 25 %	112.4	7.5	6.7	6.4 %
1931 - 32	»	» » »	77.9	5.2	4.7	5.2 %

ἰδιαίτατα ἐν τῷ κεφαλαίῳ «λειτουργία τοῦ ἀμέσου φόρου ἔπανορθωτική» καὶ ἠπροσαρμοστική τῇ φοροδοτικῇ ἱκανότητι».

(1) Πρβλ. ἄνωτ. σ. 30, 248-263 καὶ τὰ δεδομένα τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Διευθύνσεως Ἀμέσων Φόρων (εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Παραρτήματος).

(2) Πλέον ἐκπτώσεων δι' οἰκογενειακὰ βάρη.

Ἔπεται ὅθεν, ὅτι ὁ συνθετικὸς φόρος ἀντιπροσωπεύει, κατὰ μέσον ὄρον, τὰ 5,7% τοῦ συνόλου τῶν ἀμέσων φόρων. Ἡ ἀναλογία αὕτη, εἰς ἄλλας χώρας, ἦτο περίπου ἢ ἐξῆς, κατὰ τὸ 1930: Γαλλία 20%, Βέλγιον 12%, Ἰταλία 6%.

Ὁ αὐτὸς φόρος ἀντεπροσώπευεν, ἐν τῷ συνόλῳ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἐπιβαλλομένων φορολογικῶν βαρῶν, τῷ 1930-31 1,30% καὶ τῷ 1931-32 ὀλιγώτερον τοῦ 1%. Ἡ ἀναλογία αὕτη εἰς ἄλλας χώρας, τῷ 1930, ἦτο περίπου ἢ ἐξῆς: Γαλλία 6%, Βέλγιον 3 1/2%, Ἰταλία 1 1/4%.

Τουτέστιν ἡ Ἑλλάς εὐρίσκετο περίπου εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς Ἰταλίας.

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων εἰς τὰς προηγουμένας σελίδας⁽¹⁾, ἰδίᾳ δ' ἐκ τῆς μικρᾶς ἀποδόσεως τοῦ φόρου, προκύπτει ὅτι ἡ φορολογικὴ διαφυγὴ διενεργεῖται εἰς εὐρείαν κλίμακα.

Κατὰ τὰ στατιστικὰ δεδομένα⁽²⁾, αἱ εἰς φόρον ὑπαχθεῖσαι πρόσ-

(1) Βλ. ἰδιαιτέρως σ. 273 καὶ ἐπ.

(2) Παραθέτομεν πίνακα τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ.

Συνθετικὸς φόρος ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου.

Φορολογούμενοι κατ' ἐπίπεδον εισοδήματος· εισοδήματα αὐτῶν βεβαιωθεῖς φόροι.

Ἐπίπεδον εισοδήματος	Ἔτος 1927 - 28			Ἔτος 1930 - 31		
	Ἀριθμὸς φορολογουμένων	Εἰσοδήμα ὀλικῶν (ἑκατομ. δρχ.)	Φόρος (ἑκατομ. δρχ.)	Ἀριθμὸς φορολογουμένων	Εἰσοδήμα ὀλικῶν (ἑκατομ. δρχ.)	Φόρος (ἑκατομ. δρχ.)
Μέχρις — 125.000	3.495	365.2	2.4	2.485	279.6	0.3
125.000 — 150.000	1.186	163.1	2.7	2.220	305.2	1.1
150.000 — 175.000	644	104.7	2.4	1.100	178.7	1.2
175.000 — 200.000	54	103.9	3.1	858	160.9	1.7
200.000 — 250.000	567	127.6	5.2	838	188.5	3.1
250.000 — 300.000	358	98.5	5.2	481	132.3	3.3
300.000 — 400.000	340	119.-	8.4	462	161.7	6.-
400.000 — 500.000	173	77.9	7.1	147	66.1	3.5
500.000 — 750.000	149	93.1	11.2	178	111.3	8.4
750.000 — 1.000.000	64	56.-	8.5	55	48.1	4.8
1.000.000 — 1.500.000	33	41.3	7.6	41	51.3	6.3
1.500.000 — 2.000.000	7	12.3	2.6	8	14.-	2.-
2.000.000 — 3.000.000	6	15.-	3.7	5	12.5	2.-
3.000.000 — 5.000.000	3	12.-	3.4	1	4.-	0.7
5.000.000 — 7.500.000	1	6.3	2.-	1	5.6	1.1
Ἄνω τῶν 7.500.000	2	17.5	6.2	-	-	-
Σύνολα . . .	7.582	1.413.4	81.7	8.880	1.719.8	45.5

Σημ. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν τοῦ παρόντος πίνακος καὶ τοῦ ἐν σελ. 295 ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ πίναξ ἐκεῖνος περιέχει ὡσαύτως ἔσοδα προγενεστέρων ἐτῶν.

οδοι, κατά τὸ 1927-28 (παλαιὸν σύστημα), ἀνήρχοντο εἰς 1413 ἑκατομ., ἐνῶ κατὰ τὸ 1930-31 (νέον σύστημα) ἀνῆλθον εἰς 1720 ἑκατ. δραχ. Ὑπάρχει ὄθεν αὐξήσις τῆς φορολογουμένης ὕλης κατὰ 22%, ὀφειλομένη: α) εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ βελτίωσιν, ἥτις, ἀρξαμένη τῷ 1927-28, ἔβαινε αὐξουσα καὶ τῆς ὁποίας τὸ ὕψιστον μέχρι τοῦδε σημείου ἐσημειώθη κατὰ τὸ 1929-30 (παλαιὸν καθεστὸς)· καὶ β) εἰς τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἀμάχητον τῶν τεκμηρίων ἐν τῷ νέῳ συστήματι προσέθηκε μέγαν ἀριθμὸν φορολογουμένων, ἰδίᾳ ἐκ τῶν κατωτέρων τάξεων.

Ὁ φόρος ἐπιβάλλεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα, μὴ θιγομένων τῶν ἀγροτικῶν πληθυσμῶν, ὡς καὶ τῶν πληθυσμῶν τῶν μικρῶν ἐπαρχιῶν (1).

(1) Παραθέτομεν πίνακα τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ, εἰς τὴν ἔναντι σελίδα.

Συνθετικὸς φόρος ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου.

Φορολογούμετοι ἀναλόγως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως· εἰσοδήματα αὐτῶν· βεβαιωθεὶς φόρος· ἔτος 1930-31.

	Ἀθῆναι	Πειραιεὺς	Προάστια Ἀθηνῶν καὶ Πενταπόλις	Θεσσαλονίκη	Ἄλλα	Πόλεις ἀπὸ 25.000 μέχρι 50.000 κατοίκων	Πόλεις κἀπὸ τῶν > 5.000 κατοίκων	Σύνολον
α) Φορολογούμετοι								
Μέχρις — 125.000	1.173	183	86	361	68	309	305	2.485
125.000 — 150.000	1.282	130	58	199	60	248	243	2.220
150.000 — 175.000	619	78	41	96	39	132	95	1.100
175.000 — 200.000	540	42	34	88	20	75	59	858
200.000 — 250.000	447	57	42	99	26	91	76	838
250.000 — 300.000	298	28	23	41	12	42	37	481
300.000 — 400.000	293	23	18	47	16	40	25	462
400.000 — 500.000	93	6	8	14	4	16	6	147
500.000 — 750.000	120	15	9	16	5	8	5	178
750.000 — 1.000.000	36	6	2	7	1	1	2	55
1.000.000 — 1.500.000	31	3	2	1	—	3	1	41
1.500.000 — 2.000.000	7	1	—	—	—	—	—	8
2.000.000 — 3.000.000	5	—	—	—	—	—	—	5
3.000.000 — 5.000.000	—	—	—	—	—	1	—	1
5.000.000 — καὶ ἄνω	1	—	—	—	—	—	—	1
Σύνολον . . .	4.945	572	323	969	251	966	854	8.800
β) Εἰσοδήματα (εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν)...								
	1.012,6	110,4	66,2	173,8	46,5	171,2	139,1	1.719,8
γ) Φόρος (εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν)...								
	30,7	3,-	1,8	3,5	0,9	3,7	1,9	45,5

Ὁ ἀριθμὸς τῶν φορολογουμένων, ὅστις κατὰ τὸ 1927-28 ἦτο 7.582, ἀνῆλθε τῷ 1930-31 εἰς 8880.

Παρὰ τὴν βελτίωσιν ὁμῶς ταύτην ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ φόρου, τὸ ἔσοδον τοῦ Κράτους παρουσιάζει πτώσιν. Τὰ 82 ἑκατομμύρια δραχμῶν φόρου κατὰ τὸ 1927-28 κατῆλθον εἰς 46 ἑκατομμύρια δραχμῶν τῷ 1930-31. Τοῦτο, ὡς τυγχάνει εὐνόητον, ὀφείλεται εἰς τὴν μείωσιν τῶν ποσοστῶν φορολογίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν μέσον φορολογικὸν συντελεστήν, τὸν ἐφαρμοζόμενον ἐπὶ τῶν βεβαιουμένων εἰσοδημάτων, οὗτος ἀνέρχεται εἰς 6% κατὰ τὸ 1927-28 καὶ εἰς 3% κατὰ τὸ 1930-31. Ἡ φορολογικὴ αὐτὴ ἐπιβάρυνσις, ἴδια κατὰ τὸ 1930, εἶναι χαμηλὴ, τοῦθ' ὅπερ ὀφείλεται, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν μείωσιν τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν, ἀφ' ἑτέρου δ' εἰς τὴν μεγάλην ἐν Ἑλλάδι ἀναλογίαν τῶν μικρῶν εἰσοδημάτων, ἅτινα, ὡς γνωστόν, ἐλάχιστα συμβάλλουσιν εἰς τὴν παραγωγικότητα τοῦ φόρου.

Ἡ κατανομή τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φορολογουμένων, τῶν εἰσοδημάτων, ὡς καὶ τοῦ φορολογικοῦ βάρους, τῷ 1930-31, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Τάξεις εἰσοδήματος	Φορολογούμενοι	Εἰσοδήματα	Φόρος
Μέχρι 200.000 . . .	74.9 %	54 %	10 %
200.000 μέχρι 500.000 . . .	21.7 %	32 %	35 %
500.000 > 1.000.000 . . .	2.6 %	9 %	29 %
ἄνω	0.8 %	5 %	26 %
	100	100	100

Ἀπομένει νὰ ἔξετάσωμεν, ἐὰν ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀναλογίας τῶν προσώπων, ἅτινα ἐφορολογήθησαν διὰ μικρὰ εἰσοδήματα, ὀφείλεται εἰς εὐρεῖαν διαφυγὴν ἢ εἰς σπάνιν μέσων καὶ ἀνωτέρων εἰσοδημάτων.

Ἐσχομεν ἤδη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὑποδείξωμεν ποῖα εἶναι τὰ συνήθη εἰδάφη τῆς διαφυγῆς ταύτης, θὰ ἦτο δὲ παιδαριῶδες νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι τὸ παγκόσμιον τοῦτο δυσάρεστον φαινόμενον⁽¹⁾⁽²⁾ δὲν συναν-

⁽¹⁾ Διὰ παλαιότερας περιόδους βλ. INGENBLEEK, ἔνθ' ἀν. σ. 193, 242 καὶ 312.

Διὰ τὴν τελευταίαν περίοδον πρβλ. δ' ALBERGO, ἔνθ' ἀν. σ. 53-57, BRAUNSTEIN, ἔνθ' ἀν. σ. 75.

Ὁ D' ALBERGO. op. cit. σελ. 55 παρατηρεῖ: «Ἐν Γαλλίᾳ παραπονοῦνται διὰ τὴν τάσιν πρὸς ἀπόκρυψιν ἐν τῇ φορολογίᾳ, τάσιν ἧτις διαπιστώνει ἐν εἶδος «ὀμαδικοῦ πνεύματος φορολογικῆς ἀνηθικότητος», λίαν ἐξηπλωμένου εἰς τὰς μορφωμένας τάξεις τοῦ ἔθνους: τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα δίδουσι τὸ παράδειγμα δόλου πρὸς τὸ δημόσιον, ἀποδεικνύοντος περιορισμένην καὶ ἐγωιστικὴν ἀντίληψιν τῶν κοινωνικῶν αὐτῶν καθηκόντων».

⁽²⁾ Προσθήκη μεταφράσεως. Ἴδε προσθέτως πληροφορίας τινας ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν «Γενικαὶ Γραμμαὶ Φορολογικῆς Πολιτικῆς», σελ. 97.

ταται ὡσαύτως, μάλιστα δ' ἐντονώτερον, ἐν Ἑλλάδι.

Ἐν τῇ γεωργίᾳ (1), δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν νὰ εἴπη τις, ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰσόδημα ἀνώτερον τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ὅριου καὶ ὅτι, κατὰ συνέπειαν, ὁ συνθετικὸς φόρος οὐδόλως ἔχει ἐφαρμογὴν.

Αἱ ἐκ τῶν οἰκοδομῶν πρόσοδοι εἶναι, κατὰ κανόνα, λίαν χαμηλαί (2), μόνον δὲ εἴς τινα μεγάλα ἀστικά κέντρα παρουσιάζονται περιπτώσεις τινές, παρέχουσαι ἀφορμὴν εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ συνθετικοῦ φόρου. Ἀκόμη καὶ τὰ μέσα εἰσοδήματα, ἅτινα, προστιθέμενα εἰς τὰ εἰσοδήματα ἄλλων κατηγοριῶν, θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπερβῶσι τὸ ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον, δὲν εἶναι σημαντικά.

Τὰ ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ κέρδη, ἐξαιρέσει τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωγύμων ἐταιρειῶν, κατανέμονται κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἡ πλειονότης αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὰ κατώτερα καὶ μέσα εἰσοδήματα (3).

Αἱ ἀμοιβαὶ ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν αἵτινες ὑπερβαίνουν τὸ ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον εἶναι σπάνια (4).

Αἱ ἀμοιβαὶ ἐξ ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων, αἱ ὑποκείμεναι εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον (5), εἶναι σπάνια ὡσαύτως. Ἡ ἐν τῷ ἀναλυτικῷ φόρῳ διενεργουμένη διαφυγὴ ἐπαναλαμβάνεται ἐνταῦθα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσοδήματα, δεόν νὰ ὑπομνησθῇ ἐνταῦθα (6), ὅτι μέγα μέρος αὐτῶν ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τῶν ἐμβασμάτων τῶν μεταναστῶν, ἅτινα δὲν πρέπει νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι. Ἐν τῷ πεδίῳ τῶν λοιπῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσοδημάτων, ὑπάρχει βεβαίως φορολογητέα ὕλη, ἡ διαφυγὴ ὅμως ἐνταῦθα εἶναι ἀναπότρεπτος (7).

Τὰ εἰσοδήματα ἐκ κινητῶν ἀξιῶν, ὡς ἐξηγήθη ἤδη (8), ἀπαλλάσσονται κατὰ μέγα μέρος, καθ' ἕτερον δὲ τμήμα δύνανται εὐκόλως νὰ διαφύγῳσι τὸν φόρον.

Κατὰ συνέπειαν, αἱ πιθανότητες ἀναπτύξεως τοῦ συνθετικοῦ φόρου δὲν ἦσαν μεγάλαι. Ἐξ ἄλλου, ἡ πολὺ μικρὰ κατὰ κάτοικον ἀναλογία τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος (9) ἐπιβεβαιῶι τὸ γεγονός τοῦτο. Τὰ

(1) Ἄνωτ. σ. 70, 71 καὶ 115.

(2) Ἄνωτ. σ. 59 - 62.

(3) Ἄνωτ. σ. 216 - 220 καὶ 233.

(4) Ἄνωτ. σ. 237 - 240.

(5) Ἄνωτ. σ. 246 - 247.

(6) Πρβλ. τὸν πίνακα τοῦ Ἴσοζυγίου πληρωμῶν ἐν Παραρτήματι.

(7) Ἄνωτ. σ. 292 - 6.

(8) Ἄνωτ. σ. 295.

(9) Διὰ λεπτομερείας βλ. κατωτ. ἐν 3ῳ μέρει τῶν Τελικῶν παρατηρήσεων καὶ συμπερασμάτων.

ἀνώτερα εισοδήματα, ἅτινα τροφοδοτοῦσι τὸν συνθετικὸν φόρον εἰς τὰς ἐκβιομηχανισμένας χώρας, ἐν αἷς ἡ συγκέντρωσις περιουσίας εἶναι μεγάλη, ἐλλείπουσι σχεδὸν παντελῶς ἐν Ἑλλάδι.

Ἐ τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ ὡσαύτως, τῇ ἀληθείᾳ, τὰ 55% τοῦ φόρου καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ 1% τῶν φορολογουμένων, οἵτινες, ἔχοντες ἕκαστος ἀτομικὸν εἰσόδημα πέραν τῶν 500.000 δραχμῶν, καρποῦνται ἐν τῷ συνόλῳ τὰ 14% τῶν εἰς φόρον ὑποβαλλομένων εἰσοδημάτων. Ἡ συνολικὴ ὅμως ἀπόδοσις εἶναι τοσοῦτ' μικρά, ὥστε αἱ παρατηρήσεις αὗται οὐδεμίαν σχεδὸν ἀξίαν κτῶνται.

Καλυτέρα βεβαίωσις τοῦ φόρου, ἥτις πάντοτε εἶναι δυνατὴ καὶ εὐκταία, ὁμοῦ μετὰ μειώσεως τοῦ ἀπαλλασσομένου ἐλαχίστου ὀρίου⁽¹⁾ καὶ μικρᾶς ὑψώσεως τῶν φορολογικῶν ποσοστῶν, θ' ἀυξήσῃ ἀσφαλῶς τὴν συνολικὴν ἀπόδοσιν τοῦ φόρου εἰς 150 ἑκατομ. δραχμῶν ἐτησίως. Τοιοῦτον ἔσοδον θὰ δύναται γὰ θεωρηθῆ ὡς ἱκανοποιητικὸν ἐπὶ τοῦ παρόντος, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ἐν ἄλλαις χώραις ἐπιτευχθεισῶν ἀναλογιῶν καὶ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν τῆς Ἑλλάδος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ἀνακεφαλαίωσις τῆς κριτικῆς.— Τὸ ἱστορικὸν τῶν τροποποιήσεων, ἃς ὑπέστη ὁ συνθετικὸς φόρος, ἄγει ἡμᾶς εἰς τὴν πεποίθησιν, ὅτι ὁ φόρος οὗτος, ἄνευ οὐδενὸς λόγου, ὑπῆρξεν ἀντικείμενον πάσης φύσεως πειραματισμῶν. Ἐκλήθη μάλιστα οὗτος, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς μέσον γενικωτέρας οἰκονομικῆς πολιτικῆς, τεινούσης ὅτε μὲν πρὸς μίαν ὅτε δὲ πρὸς ἑτέραν κατεύθυνσιν.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ἀσυνεποῦς πολιτικῆς ὑπῆρξεν ἡ παντελής ἀδυναμία τοῦ φόρου, ὅπως ἐδραιωθῆ ἐν τῷ φορολογικῷ συστήματι τῆς χώρας· τόσον δ' οἱ ὑπάλληλοι, ὅσον καὶ οἱ φορολογούμενοι, ὤφειλον ν' ἀσχολῶνται συνεχῶς μετὰ τὰς ἐκάστοτε διὰ νέων νόμων ἐπιφερομένας τροποποιήσεις.

Ἡ ἀποτυχία τοῦ φόρου, ἀναπόφευκτος συνέπεια τῶν μεταβολῶν τούτων, ὡς καὶ ἑτέρων δυσμενῶν συνθηκῶν, ὧν δὲν ἦτο ἐλαχίστη τὸ γεγονός, ὅτι ἡ νομοθεσία παρέμενεν ἀνεφάρμοστος ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν, ἠγαγεν εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἐνδεικτικοῦ συστήματος τῷ 1930.

Τὸ ἰσχὺν σήμερον σύστημα τοῦ φόρου εἶναι *δυναδικόν*: φόρος ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ («παραγομένου») εἰσοδήματος κατὰ γενικὸν

(1) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 312.

κανόνα—φορολογητέον ἐλάχιστον ὄριον ἐπὶ τῇ βάσει ἐνδεικτικοῦ συστήματος· δηλαδή ὑποχρέωσις τοῦ φορολογουμένου, ὅπως δηλώσῃ τὸ πραγματικὸν αὐτοῦ εἰσόδημα, τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος μὴ δυναμένου ἐν τούτοις νὰ εἶναι κατωτέρου τοῦ ἐκ τῶν ἐνδείξεων τεκμαιρομένου τοιούτου. Ἄλλὰ τὰ δικαιώματα τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς πρὸς ἔλεγχον εἶναι περιορισμένα, ὡς ἐκ τούτου δὲ τὸ σύστημα θεωρεῖται ὡς φορολογῶν τὰς «ἐμφανεῖς ἀξίας»⁽¹⁾—δηλ. τὸ «καταναλισκόμενον εἰσόδημα»—καὶ ὡς ἀπαλλάσσει τὴν ἀποταμίευσιν.

Ἡ προταθεῖσα ἐν Ἑλλάδι⁽²⁾ ἀγνή μορφή φορολογίας τοῦ καταναλισκόμενου εἰσοδήματος, ἣτις καὶ θὰ εἶχε τὴν δικαιολογίαν της, δὲν ἐγένετο δεκτὴ. Ἄντι τοῦ παλαιοῦ συστήματος τῆς φορολογίας τοῦ «παραγομένου» εἰσοδήματος, προτιμήθη μικτὸν σύστημα, ὅπερ ὅμως παρουσιάζει σοβαρὰ μειονεκτήματα.

Ἡ ἀποταμίευσις, ἣτις θὰ ἐπροστατεύετο δι' ἀγνοῦ συστήματος φορολογίας τοῦ «καταναλισκόμενου εἰσοδήματος», δὲν προστατεύεται ἤδη ἐν τῷ μικτῷ συστήματι. Τουναντίον ὁ ἰσχύων περιορισμὸς τῶν δικαιωμάτων τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς προστατεύει τὸν δόλον, ὅστις παραμορφώνει τὰς ὑγιεῖς καὶ δικαίας βάσεις τῆς φορολογίας τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος». Ἡ προστασία, ὅθεν, τοῦ σχηματισμοῦ καὶ τῆς εἰσροῆς κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν, ἐν ὀνόματι τῆς ὁποίας ἐπηνέχθη ἡ τροποποίησις, εἶναι ἀνύπαρκτος ἢ, τὸ πολὺ, ὑφίσταται μόνον πρὸς ὄφελος ἐκείνων, οἵτινες δύνανται νὰ προσφύγωσιν εἰς τὴν καταδολίευσιν. Ἐξ ἄλλου, ὁ συνθετικὸς φόρος, τόσον ὑπὸ τὴν παρούσαν ὅσον καὶ ὑπὸ τὴν προηγουμένην αὐτοῦ μορφήν, εἶναι τόσον ἐλαφρὸς, ὥστε ἢ κατὰ γενικὸν κανόνα δευτερεύουσα ἐπίδρασις, ἢν ἀσχεῖ ἡ φορολογία ἐν τῇ μετακινήσει τῶν κεφαλαίων⁽³⁾, ἀποβαίνει πράγματι ἀνεπαίσθητος ἐν τῷ ἑλληνικῷ συνθετικῷ φόρῳ.

Τὸ ἐνδεικτικὸν σύστημα, ὅπερ ὑποτίθεται ὅτι συμπληροῖ τὴν φορολογίαν τῶν δαπανῶν τοῦ ἀτόμου, δὲν ἐξέλεξε μολαταῦτα εἰμὴ περιορισμένον ἀριθμὸν ἐνδείξεων, αἵτινες ἐπὶ πλεόν, εἰς τινὰς περιπτώσεις, εἶναι ἐλαττωματικά. Τὸ τοιοῦτον καθιστᾷ τὴν φορολογίαν ἀπλουστάτην, ἀλλ' ἀντιθέτως ἀνεπαρκῆ τε καὶ ἄνισον. Ὁ δόλος ὡσαύτως εὔρει τὸ μέσον, ὅπως εἰ δύση καὶ παραφθείρη τὸ ἰσχύον νέον

(1) Les valeurs ostensibles.

(2) Ὁ πλεόν ἐνθερμος ὑποστηρικτῆς τῆς θέσεως τοιούτου καθαροῦ συστήματος ὑπῆρξεν ὁ κ. ΑΝΔΡΕΑΣΗΣ (πρβλ. μαθήματά του καὶ ἄρθρα του ἐνθ' ἄν.).

(3) Ἄνωτ. σελ. 194.

σύστημα. Ὁ βαθμιαίος ἐκφυλισμὸς τοῦ ἐνδεικτικοῦ συστήματος εἰς σύστημα βασιζόμενον ἐπὶ μόνου τοῦ τεκμηρίου τοῦ ἐνοικίου, ἐμποδίζει, ἐπὶ πλεόν, ὅπως ληφθῆ ὑπ' ὄψει ἡ διαφορὰ τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν συνθηδίων, ἣτις παρουσιάζεται, οὐ μόνον ἀπὸ ἐνὸς ἀτόμου εἰς ἕτερον, ἀλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου ἐξεταζομένου εἰς διαφόρους ἐποχάς. Εἰς τὸ σύστημα προσεδόθη χαρακτηρ κολασμοῦ πάσης δαπάνης ἀνευ ἐξαιρέσεώς τινος.

*Ῥωρισμένοι ἀρχαὶ δικαιοσύνης, ἰδίᾳ ἢ τῆς φοροδοτικῆς ἰκανότητος, οὐδόλως ἀκολουθοῦνται ἐν τῷ νέῳ μικτῷ συστήματι ἢ ἀκολουθοῦνται κατὰ δύο ἀντιθέτους κατευθύνσεις: γεγονός, ὅπερ συνεπάγεται ἐξουδετέρωσιν καὶ παντελῆ ἔλλειψιν τῆς δικαιοσύνης ταύτης ἐν τῷ συστήματι, τὸ ὁποῖον στερεῖται κεντρικῆς κατευθυντηρίου ἀρχῆς. Τὸ ἐλάττωμα τοῦτο ἐπιδεινοῦται διὰ τῆς ἀνισότητος τῶν τεκμηρίων, ἅτινα ἀποδεικνύουσι *juris et de jure* ὑπὲρ τοῦ Κράτους, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ὑπὲρ τοῦ φορολογουμένου ἐπίσης· ἡ τοιαύτη ταμιευτικὴ ἀντίληψις ἀποτελεῖ, προφανῶς, ἄρνησιν δικαιοσύνης.*

Ὁ νέος νόμος δὲν δέχεται τὴν προσωπικὴν κρίσιν τοῦ Οἰκονομικοῦ Ἐφόρου ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ, πρὸς καθορισμὸν τῆς φοροδοτικῆς ἰκανότητος τοῦ φορολογουμένου, ἐνῶ ἐπιτρέπει ταύτην προκειμένου περὶ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων· καθιεροῦ, ὅθεν, προνόμιον ὑπὲρ τῶν εὐπόρων τάξεων ἔναντι τῶν λοιπῶν τάξεων τῶν φορολογουμένων.

Ἡ παραγωγικότης τοῦ φόρου, ὅστις, ἀκόμη καὶ σήμερον, ἔχει ὡς κυρίαν αὐτοῦ πηγὴν τὸ «παραγόμενον εἰσόδημα», δὲν εἶναι ἰκανοποιητικὴ.

Ὁ νέος νόμος ἀγέστειλε τὴν πρὸσδοκὴν τοῦ ἐκ τοῦ συνθετικοῦ φόρου προερχομένου ἐσόδου. Τὸ ἔσοδον τοῦτο, ὅπερ ἔβαινε συνεχῶς αὐξὼν μέχρι τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1929-30, κατέπεσεν ἀποτόμως τῷ 1930-31. Εἶναι ἐν τούτοις προφανές, ὅτι ὁ παλαιὸς νόμος θὰ παρουσίαζε, σὺν τῷ χρόνῳ, ἔτι μεγαλυτέραν ἀπόδοσιν. Ἡ μείωσις ὀφείλεται, κατὰ μέγα μέρος, εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν φορολογικῶν ποσοστῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ νέον σύστημα ὡσαύτως ἐνέχεται εἰς τοῦτο. Ὁ νέος νόμος παρέσχεν ἐλάφρυνσιν τοῦ φορολογικοῦ βάρους εἰς ἐκείνους οἵτινες, ὑπέκειντο εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ ἐλάττωσις τοῦ ὑπὸ τῶν πλουσίων τάξεων τελουμένου ἐσόδου προυκάλεσε τὴν δυσαρέσκειαν τῆς μέσης καὶ τῆς κατωτέρας τάξεως, αἵτινες ἤδη ὑπερβεβαρῆναι διὰ τῶν ἀναλυτικῶν καὶ τῶν ἐμμέσων φόρων.

Τὸ ἐνδεικτικὸν σύστημα, βασιζόμενον κυρίως, ἂν μὴ ἀποκλειστικῶς, ἐπὶ τῆς δαπάνης κατοικίας, ἔβλαψε τὸν ἀναλυτικὸν φόρον οἰκο-

δομῶν. Δὲν εἶναι ὑπερβολικὸν νὰ εἴπη τις, ὅτι ὁ συνθετικὸς φόρος, ἐκεῖνο τὸ ποσὸν ὅπερ εἰσφέρει ὡς ἴδιον αὐτοῦ ἔσοδον εἰς τὸν προϋπολογισμόν, τὸ ἀφαιρεῖ πάλιν ἀπ' αὐτοῦ, ἐξ ἄλλης πλευρᾶς. Ὁ συνθετικὸς φόρος ἐπηρεάζει μάλιστα καὶ τὴν ἰδιωτικὴν οἰκονομίαν, μειώνων τὰ ἐνοίκια τῆς μεγάλης ἰδιοκτησίας.

Παρὰ τὰς ἐλλείψεις τοῦ ἰσχύοντος ἐνδεικτικοῦ συστήματος, δεόν ν' ἀναγνωρίσωμεν αὐτῷ ἐν μέγα πλεονέκτημα. Καθησύχασεν ὠρισμένους φορολογουμένους, οἵτινες ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὡς δυναστευομένους ἐν τῷ παρελθόντι. Τὸ ψυχολογικὸν τοῦτο ἀποτέλεσμα, παραχθὲν καθ' ἣν στιγμήν κατωρθώθη ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ φόρου τῶν καθυστερημάτων, προσέδωκεν εἰς τὸν φόρον τὴν ἐμφάνισιν καλυτέρου συστήματος.

Εἶναι ἐν τούτοις προφανές, ὅτι τὰ μειονεκτήματα τοῦ συστήματος ὑπερτεροῦσι, λόγῳ δὲ τῆς μικρᾶς ἀποδόσεως τοῦ φόρου, τὸ πλεονέκτημα τοῦτο ἀπόλλυσι μέγα μέρος τῆς ἀξίας του. Ὁ συνθετικὸς φόρος ἠστόχησεν ἐν τῷ προσιδιάζοντι εἰς αὐτὸν προσρισμῷ, ὅπως ἐπανορθώγῃ καὶ πραῖνῃ τὰς ὑπὸ τῶν λοιπῶν φόρων προξενουμένας ἀδικίας, ὡς καὶ ὅπως προσανατολίξῃ τὰ βάρη πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος.

Ὑποδείξεις τροποποιήσεων.—Τὰ ἀκόλουθα μέτρα θὰ ἠδύναντο, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, νὰ ὀδηγήσωσι τὸν φόρον εἰς καλυτέραν ὁδόν:

α) Καθιέρωσις, κατ' ἀρχήν, ὡς κεντρικῆς γραμμῆς, τοῦ συστήματος φορολογίας τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος».

β) Κατάργησις τοῦ ἐνδεικτικοῦ συστήματος.

γ) Κατάργησις τῆς ἀπαιλλαγῆς, τῆς ὑφισταμένης πρὸς ὄφελος ὠρισμένων κομιστῶν δημοσίων χρεωγράφων.

δ) Καθιέρωσις τῆς φορολογίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δαπανῶν τοῦ φορολογουμένου, εἰς ἣν περίπτωσιν αὐταὶ εἶναι καταφανῶς δυσανάλογοι πρὸς τὸ παρ' αὐτοῦ δηλωθὲν εἰσόδημα. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, ἐπιτροπή, συγκειμένη ἀποκλειστικῶς ἐκ φορολογουμένων, θ' ἀποφαίνεται ἐπὶ τοῦ φορολογητέου εἰσοδήματος. Τόσον ὁ φορολογούμενος, ὅσον καὶ ὁ Οἶκον. Ἐφορος, θὰ ἔχωσι τὴν εὐχέρειαν προσφυγῆς εἰς τὴν διοικητικὴν δικαιοσύνην, ἐὰν ἡ ἀπόφασις τῆς ἐπιτροπῆς δὲν θεωρηθῇται παρ' αὐτῶν ἱκανοποιητικὴ· ἐξυπονοεῖται βεβαίως, ὅτι θὰ ἔχωσι τὸ βάρος τῆς ἀποδείξεως.

ε) Μείωσις τοῦ ἀπαλασσομένου ἐλαχίστου ἐτησίου εἰσοδήματος εἰς 60 χιλιάδας δραχμῶν καὶ διαρρῦθιμισις ἐπὶ εὐρύτερας βάσεως, τῶν ἐκπτώσεων δι' οἰκογενειακὰ βάρη καὶ ἴδια διὰ τὰ τέκνα.

στ) Αύξεις τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν τῆς κλίμακος, ἀρχομένων ἀπὸ 3%, μὴ ὑπερβαινόντων ὅμως τὸ σήμερον ἰσχύον ἀνώτατον ὅριον τοῦ 25%.

Ἐλπίζομεν, ὅτι, διὰ τῶν μέτρων τούτων καὶ δι' ἐπιμελοῦς ἐφαρμογῆς τῆς νομοθεσίας, ὁ συνθετικὸς φόρος, ὅστις οὐδεμίαν πληροῖ ἀποστολὴν καὶ οὐδένα ἔχει λόγον ὑπάρξεως σήμερον, θὰ προσλάβῃ ἐν τῷ μέλλοντι οὐσιωδεστέραν ὑπόστασιν καὶ θὰ ἔχη ὠρισμένην ἀποστολὴν ἐν τῷ φορολογικῷ συστήματι.

Παράσκειυή

ΕΤΟΣ 1938

Μὴν 9' Ἐβδ. 37

Ἀνατολ. 704'

Δύσεις 6.40'

Πανσέληνος

9

Κ Δ Τ Τ Π Π Σ

4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	—
—	—	—	—	—	—	—

Σεπτεμβρίου

VENDREDI 252 — 113 SEPTEMBRE

Τῶν Θεοπατέρων Ἰωακείμ καὶ Ἄννης

Ἰωακείμ

καὶ Ἄννης

Ἄννης

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Τελευταῖαι τροποποιήσεις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ.

Ὡς καὶ ἐν σελ. 69 ἐξηγήθη, διὰ τοῦ νόμου 5821 ἐπηνέχθησαν τροποποιήσεις, αἵτινες, διὰ τὸν συνθετικὸν συμπληρωματικὸν φόρον ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι :

α) τὸ ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον ὑπεβιβάσθη εἰς 75.000 δραχμῶν ⁽¹⁾ καὶ

β) ηὐξήθησαν κατὰ μίαν μονάδα τὰ φορολογικὰ ποσοστά, χωρὶς ὅμως τὸ ἀνώτατον τούτων νὰ ὑπερβαίῃ τὸ καὶ μέχρι τότε ἰσχύον ἀνώτατον ποσοστὸν τοῦ 25% ⁽²⁾.

Ἡ νέα κλίμαξ ἔχει ὡς ἑξῆς :

⁽¹⁾ Ἐνωτ. σ. 262 καὶ 324.

⁽²⁾ Ἐνωτ. σ. 263 καὶ 324.

Κλίμαξ τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς προσόδου.

Κλίμαξια			Σύνολον	
Κλιμάκιον προσόδου (Δραχμαὶ) ⁽¹⁾	Φορολογικὸς συντελεστὴς τοῦ κλιμα- κίου %	Φόρος ἀντιστοιχῶν εἰς τὸ κλι- μάκιον (Δραχμαὶ)	Προσόδου (Δραχμαὶ)	Φόρου (Δραχμαὶ)
75.000	0	0	75.000	0
25.000	1	250	100.000	250
25.000	2	500	125.000	750
25.000	3	750	150.000	1.500
25.000	4	1.000	175.000	2.500
25.000	5	1.250	200.000	3.750
30.000	6	1.800	230.000	5.550
30.000	7	2.100	260.000	7.650
30.000	8	2.400	290.000	10.050
30.000	9	2.700	320.000	12.750
40.000	10	4.000	360.000	16.750
40.000	11	4.400	400.000	21.150
40.000	12	4.800	440.000	25.950
40.000	13	5.200	480.000	31.150
60.000	14	8.400	540.000	39.550
60.000	15	9.000	600.000	48.550
100.000	16	16.000	700.000	64.550
100.000	17	17.000	800.000	81.550
200.000	18	36.000	1.000.000	117.550
200.000	19	38.000	1.200.000	155.550
400.000	20	80.000	1.600.000	235.550
400.000	21	84.000	2.000.000	319.550
600.000	22	132.000	2.600.000	451.550
600.000	23	138.000	3.200.000	589.550
800.000	24	192.000	4.000.000	781.550
πέραν	25			

(1) Ἐξαιρετικῶς προκειμένου περὶ ἐλλήνων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ δημοσίων διπλωματικῶν καὶ προξενικῶν ὑπαλλήλων, φορολογεῖται μόνον ἢ πέραν τῶν 200.000 δρχ. καθαρὰ συνολικῆ πρόσδοδος.

Ἐτεραί τινες τροποποιήσεις δευτερευούσης σημασίας ἐπηνέχθησαν εἰς τὸν συνθετικὸν φόρον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΧ

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΒΕΒΑΙΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Προκαταρκτικαὶ παρατηρήσεις.

Ἐπιβάλλεται ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν, κατὰ τίνα τρόπον ὁ νομοθέτης προβαίνει εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἔθεσε, προκειμένου περὶ τῆς ἐπιβολῆς τῶν ἀναλυτικῶν φόρων καὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου. Ἡ κατανομὴ τῶν φορολογικῶν βαρῶν, ἀκόμη καὶ ὅταν θεσμοθετῆται καθ' ὅλους τοὺς κανόνας τῆς δικαιοσύνης, ἀποβαίνει νεκρὸν γράμμα, ἐὰν ὁ νομοθέτης δὲν προέβλεψε ταυτοχρόνως διὰ τὰ μέσα τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων τούτων. Τὰ μέσα ταῦτα, κακῶς ἐκτιμώμενα ἢ κακῶς ἐγκαθιστάμενα, οὐ μόνον δὲν ἄγουσιν εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, ἀλλ' ὅπως τουναντίον, διαταράσσοντα τὴν ἀρμονικὴν λειτουργίαν τοῦ νόμου, ἔχουσιν ἀποτελέσματα ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα πρὸς ἐκεῖνα, ἅτινα ὁ νομοθέτης ἐπεθύμει νὰ ἐπιτύχη.

Ἡ βεβαίωσις τῶν ἀμέσων φόρων ἐν Ἑλλάδι γνωρίζει σχεδὸν ὅλας τὰς μεθόδους: ἐκτίμησιν ἐκ μέρους τῆς Διοικήσεως⁽¹⁾· δήλωσιν τοῦ φορολογουμένου⁽²⁾· δήλωσιν τρίτου, ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὸ σύστημα τῆς παρακρατήσεως (stoppage) τοῦ φόρου εἰς τὴν πηγὴν⁽³⁾· ποσοτικὸν φόρον⁽⁴⁾, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ διανεμητὸν φόρον⁽⁵⁾ καὶ κατ' ἀποκοπὴν φόρον⁽⁶⁾· ἀπευθείας διαχείρισιν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως⁽⁷⁾, ἀλλ' ὡσαύτως

(1) Πρβλ. φόρον ἐπιτηδεύματος κατὰ τὰ ἔτη 1926 μέχρι 1932. Θὰ ἴδου-
νάμεθα ὡσαύτως ν' ἀναφέρωμεν τοὺς φόρους ἐξαγωγῆς ἐπὶ τινων γεωργικῶν
προϊόντων κλπ.

(2) Πρβλ. νόμον 1640, ἀναλυτικῶς φόρους ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων
καὶ συνθετικὸν φόρον ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου.

(3) Πρβλ. κατηγορίας Γ καὶ ΣΤ τοῦ νόμου 1640.

(4) Πρβλ. τοὺς αὐτοὺς φόρους.

(5) Πρβλ. Προσωρινὸν φόρον ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς (τοῦ 1927).

(6) Πρβλ. φόρον ἐπὶ τῆς κορινθιακῆς (μαύρης) σταφίδος.

(7) Πρβλ. τοὺς φόρους ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων τοῦ νόμου 1640, τὴν
δεκάτην τοῦ καπνοῦ κλπ.

καὶ ἐνοικίαισιν⁽¹⁾· καὶ ἐν τέλει εἴσπραξιν τοῦ φόρου κατὰ τὴν ἑξαγωγὴν⁽²⁾.

Ἐξ ὄλων τῶν συστημάτων τούτων, θὰ περιορισθῶμεν νὰ ἐξετάσωμεν ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτῃ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου 1640 γενόμενα δεκτά.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Διὰ τὴν ἔρευναν τῆς λειτουργίας τῆς Διοικήσεως, θὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὸν κλάδον, ὅστις ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων ἐπὶ τῆς ἀμέσου φορολογίας, ἐρχόμενος εἰς ἀμεσον ἐπαφὴν μετὰ τοῦ φορολογουμένου.

Ἡ βεβαίωσις τοῦ φόρου διενεργεῖται ὑπὸ τῶν *Οἰκονομικῶν Ἐφοριῶν*, ἐπὶ κεφαλῆς ἐκάστης τῶν ὁποίων εἶναι ὁ *Οἰκονομικὸς Ἐφορος*.

Ἡ εἴσπραξις τοῦ φόρου διενεργεῖται ὑπὸ τῶν *Δημοσίων Ταμείων*, ἀποτελούντων ἀνεξάρτητον ἀπ' ἐκείνων ὑπηρεσίαν.

Ὁ Οἰκονομικὸς Ἐφορος, ὁ Ταμίας, ὡς καὶ τὸ προσωπικὸν τῶν ὑπ' αὐτῶν διευθυνομένων γραφείων, εἶναι δημόσιοι ὑπάλληλοι, προσλαμβανόμενοι καὶ προαγόμενοι συμφώνως πρὸς τοὺς γενικοὺς κανόνας τῆς ἡμετέρας Διοικήσεως.

Αἱ Οἰκονομικαὶ Ἐφορίαι⁽³⁾ ἔχουσιν ἐκάστη περιορισμένην μᾶλλον περιφέρειαν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καλυτέρας παρακολουθήσεως τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων. Αἱ μεγάλαι πόλεις διαιροῦνται εἰς πλείονας Οἰκονομικὰς Ἐφορίας, ἀπὸ τοῦ 1925.

Ἡ Διοίκησις εἶχε προσελκύσει τὴν προσοχὴν τοῦ μεταρρυθμιστοῦ τοῦ 1919, ἀλλὰ τὰ ληφθέντα μέτρα ἀπεδείχθησαν ἀνεπαρκῆ. Ὡσαύτως διάφορα μέτρα ἐλήφθησαν ἐν σχέσει πρὸς τὸν κανονισμὸν τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῆς.

Ὁ Οἰκονομικὸς Ἐφορος ὑποβοηθεῖται ἐν τῷ ἔργῳ του ὑπὸ ἐπιτροπῶν⁽⁴⁾ εἰς τινὰς περιπτώσεις.

Ὅθεν, ὁ Οἰκονομικὸς Ἐφορος καὶ αἱ Ἐπιτροπαὶ αὗται ἐκτελοῦσι τὰ διοικητικὰ καθήκοντα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἐπὶ τῶν ἀμέσων φόρων νομοθεσίας, ἐν τῇ περιφερείᾳ των.

(1) Πρβλ. τὴν δεκάτην τοῦ ἐλαίου κλπ., ὑπολείμματα τῶν ἀρχαίων συστημάτων καὶ τῆς *societas publicanorum*.

(2) Πρβλ. φόρον ἐπὶ τοῦ ἐλαίου τῶν γήσεων κλπ.

(3) Ἀνερχόμενοι εἰς 180 καθ' ἅπασαν τὴν ἐπικράτειαν, διαβαθμισμένοι δ' εἰς τρεῖς κατηγορίας.

(4) Κατωτ. σ. 336.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΠΙΒΛΗΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΩΝ ΠΡΟΣΟΔΩΝ

Δήλωσις.

Τὸ ἔργον τοῦ καθορισμοῦ τῆς φορολογικῆς ὑποχρεώσεως, κατ' ἀρχήν, εἶναι ἐμπεπιστευμένον εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν φορολογούμενον ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Διοικήσεως. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὁ φορολογούμενος ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ δήλωσιν εἰς τὸν Οἰκονομικὸν Ἐφορον. Δεδομένου ὅμως, ὅτι ὁ νομοθέτης ἐδέχθη ὡσαύτως τὸ σύστημα τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου διὰ συλλήψεως εἰς τὴν πηγὴν (*stoppage at the source*), πᾶν πρόσωπον, ὅπερ παρακρατεῖ φόρον, ὀφείλει νὰ ὑποβάλλῃ ὡσαύτως σχετικὴν δήλωσιν.

Ὁ νόμος καλῶς ἔπραξε, βεβαίως, δεχθεὶς τὸ σύστημα τῆς δηλώσεως, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε εἶναι τὸ μᾶλλον ἐν χρήσει ἐν τῷ συγχρόνῳ κράτει. Τὸ ἄτομον καθορίζει μόνον του τὴν φοροδοτικὴν αὐτοῦ ἱκανότητα, ἅτε γνωρίζον καλύτερον τὰς ἰδίας αὐτοῦ συνθήκας· κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, ὡς φορολογητέα ὕλη λαμβάνονται αἱ πραγματικαὶ δυνάμεις τοῦ φορολογουμένου.

Ἡ δήλωσις ὅμως αὕτη τοῦ φορολογουμένου δέον νὰ ἔχῃ ὡς ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τὸν ἔλεγχον τῆς Διοικήσεως. Μόνη ἡ δήλωσις τοῦ φορολογουμένου, ὡς συστατικὸν στοιχεῖον τῆς προσωπικῆς φορολογικῆς αὐτοῦ ὑποχρεώσεως, προϋποθέτει τὴν ἀκεραιότητα τοῦ φορολογουμένου, τὴν προθυμίαν του ὅπως καταβάλλῃ τὸν προσήκοντα φόρον, τοῦ ὁποῖου τὴν ἐξόφλησιν θεωρεῖ ὡς κοινωνικὸν καθήκον, ἰσχυρὰν θέλησιν αὐτοῦ ὅπως μὴ πλουτίζῃ εἰς βάρος τῶν συμπολιτῶν του καὶ ἐτέρας ἀρετὰς, ἀτυχῶς λίαν σπανιζούσας (!).

Κατὰ συνέπειαν, παραλλήλως πρὸς τὴν δήλωσιν τοῦ φορολογουμένου, ἡ Διοίκησις δέον νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ χρεώσῃ αὐτὸν μὲ φόρον ἀνώτερον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ δηλωθέντος, ἐὰν αὕτη ἤθελε πεισθῆ περὶ τῆς ἐλλείψεως εἰλικρινείας ἐν τῇ δηλώσει. Ὄφείλει ἐπίσης νὰ ἔχῃ τὸ δι-

(¹) Πρβλ. SELIGMAN, *L'impôt sur le revenu*, ἐνθ' ἄν. σ. 36. Ὁ G. JÉZE, *Cours etc.*, ἐνθ' ἄν. σ. 409 φρονεῖ: «Θὰ ἦτο ἀπλοϊκότης τὸ νὰ ἐπαφεθῆ τις ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν νομιμοφροσύνην τῶν ἀτόμων. Τοῦτο θ' ἀπετέλει ἀμοιβὴν τῆς ἐλλείψεως νομιμοφροσύνης».—Α. ΑΝΔΡΕΑΔΟΥ (Λαδᾶ) ἐνθ' ἄν. II, σ. 105: «Ἡ ἀκρίβεια τῆς δηλώσεως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συνειδήσεως τοῦ φορολογουμένου. Φόρος βασιζόμενος ἐπὶ τῶν δηλώσεων ἀποτελεῖ, ὡς παρατηρεῖ ὁ J. S. Mill, ἀμοιβὴν διὰ τοὺς μὴ νομιμόφρονας καὶ ποινὴν διὰ τοὺς εὐσυνειδήτους φορολογουμένους».

καίωμα ὅπως προβαίνει αὐτεπαγγέλτως εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου, ἐν ἣ περιπτώσει ὁ φορολογούμενος ἤθελε παραλείψει νὰ ὑποβάλῃ τὴν σχετικὴν δήλωσιν. Διὰ τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις, τὴν τῆς ἀνακριβείας καὶ τὴν τῆς παραλείψεως τῆς δηλώσεως, ὡς ἐξυπονεῖται, εἶναι δίκαιον νὰ παρασχεθῇ εἰς τὴν Διοίκησιν δικαίωμα ἐπαληθεύσεως καὶ ἐλέγχου.

Ἴδωμεν, ποία εἶναι ἡ ἕκτασις τῶν δικαιωμάτων τούτων ἐν Ἑλλάδι.

Δικαιώματα τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς.

Ὁ Οἰκονομικὸς Ἐφορὸς ἔχει εὐρύτατα δικαιώματα, ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐλεγχον τῶν δηλώσεων καὶ τὴν βεβαίωσιν τοῦ φόρου ἐλλείπει δηλώσεως. Ἔχει τὸ δικαίωμα :

α) νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸν ὑπόχρεον εἰς ὑποβολὴν δηλώσεως, δηλώνοντα δὲ ἢ οὐ, φορολογούμενον, ὅπως οὗτος παράσχῃ πάσης φύσεως διασαφήσεις ἢ πληροφορίας καὶ ὅπως ὑποβάλῃ πάντα λογαριασμὸν ἢ ἄλλο στοιχεῖον χρήσιμον διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ φόρου· δύναται ὡσαύτως νὰ προβῇ εἰς οἰανδήποτε κρίνει ἀναγκαίαν ἐπὶ τόπου ἐξετάσιν·

β) νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰς κεντρικὰς ἢ τοπικὰς ἀρχὰς πάσης φύσεως πληροφορίας ἢ ἔγγραφα·

γ) νὰ ζητήσῃ πᾶσαν ἀναγκαίαν πληροφορίαν παρ' οἰουδήποτε προσώπου, ὅπερ θὰ ἠδύνατο νὰ διευκολύνῃ τὸ ἔργον του·

δ) νὰ λάβῃ παρὰ τῶν τραπεζῶν καὶ ἐταιρειῶν, παρὰ τοῦ χρηματιστηρίου καὶ τῶν μελῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ παρὰ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων, πάσης φύσεως πληροφορίας, ἅστινας θὰ ἐθεώρει ἀναγκαίας διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἔργου του. Ὁ νομοθέτης δέχεται, ἐν τούτοις, μίαν ἐξαίρεσιν ἐν προκειμένῳ, ὡσάκις αἱ πληροφορίαι αὗται ἤθελον ἀποτελέσει παραβίασιν τοῦ τραπεζικοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου⁽¹⁾.

Κατὰ συνέπειαν, τὸ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου γινόμενον δεκτὸν σύστημα ἐλέγχου εἶναι σύστημα ἀνακριτικόν.

Τραπεζικὸν ἀπόρρητον.

Οὐχ ἦττον, ὁ νόμος διαλαμβάνει ὡσαύτως τὴν ἀκόλουθον διάταξιν : «Αἱ ἐνεργοῦσαι ἐπικαταλλακτικὰς καὶ τραπεζικὰς ἐργασίας ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι δικαιοῦνται νὰ ἀρνηθῶσι τὴν παροχὴν πληροφοριῶν σχετικῶν πρὸς τὰς παρ' αὐταῖς καταθέσεις τῶν πελατῶν των ἢ τὰ ὑπὸ τούτων παραδεδομένα πρὸς φύλαξιν χρεώγραφα καὶ πρὸς πάντα ἐν γένει λογαριασμὸν τῶν πελατῶν αὐτῶν, ἐφόσον αἱ πληροφορίαι αὗται ζητοῦνται

(1) Βλ. κατωτέρω τὴν ἀμέσως ἐπομένην παράγραφον.

πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως χρησιμεύσωσι διὰ καθορισμὸν τοῦ φορολογη-
τέου εισοδήματος τῶν πελατῶν των».

Ὁ νόμος τοῦ 1919 δὲν περιεῖχε τὴν διάταξιν ταύτην· αὕτη εἰσήχθη
διὰ τοῦ νόμου τοῦ 1929⁽¹⁾. Ἐθεωρήθη ἐπάναγκες ὅπως τεθῆ τοιαύτη
διάταξις, λόγω τῆς δυσαρεσκείας, ἣτις εἶχε παρατηρηθῆ μεταξὺ
τῶν φορολογουμένων⁽²⁾, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1927, ὅποτε εἶχεν ἀρχίσει ἡ
πραγματικὴ ἐφαρμογὴ τῆς νομοθεσίας τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν
προσόδων⁽³⁾· τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἀπειλεῖ ἄλλο τι ἢ ἀπαραίτητον τφ-
όντι παρακολούθημα τῶν ἐλευθεριῶν, αἵτινες εἶχον, διὰ τῶν σχετικῶν
διαταγμάτων τοῦ 1927⁽⁴⁾, χορηγηθῆ εἰς τὰς συμβουλευτικὰς ἐπιτρο-
πάς, διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ εισοδήματος τοῦ φορολογουμένου. Πα-
ρομοία διάταξις τοῦ ἀγγλικῆ νόμου⁽⁵⁾⁽⁶⁾ ἐπὶ τοῦ *income tax* ἀνε-
γνωρίσθη ὡς μεγάλης χρησιμότητος⁽⁷⁾· Ὡς ἐκ τούτου, οὐ μόνον ἐγένε-
νεο αὕτη δεκτὴ παρ' ἀριθμοῦ τινος Κρατῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τὴν
αἰγίδα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν συναφθείσασ συμβάσεις, ἐν σχέσει
πρὸς τὴν ἀμοιβαίαν ἀρωγὴν μεταξὺ τῶν Διοικήσεων τῶν διαφόρων

(1) Ν. Δ. τῆς 11ης μαΐου 1929 (ὑπουργία Μαροῦ, Κυβερνήσεως Βενιζέ-
λου), ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου 4316 ἀρθ. 14 παρ. 4. Ἡ διάταξις αὕτη
εἰσέθη ἐν ἰσχύϊ διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 9ης αὐγούστου 1929.

(2) Πρβλ. ἄνωτ. σ. 260 καὶ 288.

(3) Βλ. πρότασιν περὶ εἰσαγωγῆς τοιαύτης διατάξεως ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν
«Τὰ σημερινὰ προβλήματα τῆς ἀμέσου φορολογίας μας», ἐνθ' ἄν.

(4) Πρβλ. ἄνωτ. σ. 192, 258-9 καὶ ἰδίᾳ 296-8.

(5) *Finance act of 1885, section 26*. Ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ *income
tax act* τοῦ 1918, *παρ. 354* (Πρβλ. *Income tax laws*, H. M. Stat. Office
London, 1925, σ. 233).

(6) Ἐν Γαλλίᾳ ὁμοῦς ὁ ἔλεγχος ἐπὶ τῶν τραπεζῶν εἶναι λίαν ἐκτεταμέ-
νος. Πρβλ. ἀγόρευσιν τοῦ κ. R. POINCARÉ ἐνθ' ἄν. σ. 68 «Ὡς πρὸς τὸν
ἐλεγχον, βλέπει τις ὅτι εἰς τὰς τραπεζὰς διενεργεῖται οὐ μόνον ὁ εἰς τὰς
λοιπὰς βιομηχανικὰς καὶ ἐμπορικὰς ἐταιρείας διενεργούμενος τοιοῦτος,
ἀλλ' ὅτι αἱ τράπεζαι ὑπόκεινται ἐπιπλέον—εἶναι δὲ τοῦτο καλὸν—εἰς εἰδι-
κὰς ἐρεῦνας, δυνάμει διαφόρων κανονισμῶν ἐπὶ τῶν πράξεων συναλλάγμα-
τος, ἐπὶ τῆς ἐνοικιάσεως θησαυροφυλακίων, καὶ τῶν ἐπικοινωνῶν λογαριασμῶν
(comptes joints), ἐπὶ τῶν δηλώσεων θανάτου, ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν
φόρων οἵτινες πλήττουσι τὰ ἀλλοδαπὰ τοκομερίδια ἢ τὰς χρηματιστηριακὰς
πράξεις».

(7) Ἡ ἀναγνώρισις τοῦ δικαιώματος τῶν τραπεζῶν ὅπως τηρῶσι τὸ
ἀπόρρητον τοῦτο συνεδέετο τότε στενωπὸς πρὸς τὰς γενικὰς διατάξεις, κατὰ
τὰς ὁποίας ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ ἐν Ἀγγλίᾳ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐλέγξῃ
τὰ βιβλία τῶν φορολογουμένων. Ἡ διαφύλαξις τοῦ τραπεζικοῦ ἀπορρήτου
τηρεῖται μέχρι σήμερον, καίτοι αἱ ἀρχαὶ ἀπέκτησαν δι' ἄλλας περιπτώσεις
εὐρύτερον δικαίωμα ἐλέγχου.

Κρατῶν⁽¹⁾, προβλέπεται ρητῶς, ὅτι ἕκαστον κράτος δύναται νὰ ἐπιφυλάξῃ ἑαυτῷ τὸ δικαίωμα, ὅπως ἀρνηθῇ τὴν παροχὴν πληροφοριῶν, «αἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ θίξωσι τὸ ἀπόρρητον τῶν τραπεζικῶν πράξεων».

Ἡ ἀποδοχὴ τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου τῶν τραπεζῶν ἱκανοποίησεν οὐ μόνον τὸν οἰκονομικὸν κόσμον, ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ τοὺς ἔχοντας καταθέσεις ἢ συνεργαζομένους ἐν γένει μετὰ τῶν τραπεζῶν.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ ἀπαραβιάστου τοῦ ἀπορρήτου τῶν τραπεζῶν ἐθεωρήθη δικαίως ὡς ἐνθάρρυνσις τοῦ κεφαλαίου.

Ὡς εἶπομεν ἤδη, τὸ μέτρον τοῦτο, ἐξασφαλίζον εἰς τὸν κεφαλαιοῦχον τὸ ἀπαραβιάστον τοῦ ἐπαγγελματικοῦ αὐτοῦ ἀπορρήτου, δὲν θὰ ἔβλαπτε τὸ κράτος, δεδομένου ὅτι αἱ συμβουλευτικαὶ ἐπιτροπαὶ εἶχον ὠρισμένην τινὰ ἐλευθερίαν ἐν τῇ ἐκτιμῇσει τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος τοῦ φορολογουμένου, ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων ἐνδείξεων καὶ πληροφοριῶν.

Ἄλλ' ἢ ἀπὸ τοῦ 1930 κατάργησις τοῦ δικαιώματος τούτου τῶν συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὸν συνθετικὸν φόρον⁽²⁾, προξένησε μέγα χάσμα ἐν τῷ νόμῳ· ἡ κατάργησις αὕτη, ἐν τῇ πραγματικότητι, ἀποτελεῖ δῶρον, πρὸς ὄφελος τῶν πλουσίων τάξεων καὶ εἰς βάρος τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. Προφανῶς τὸ μέτρον ἐλήφθη πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐλαφρύνσεως τῆς ἀποταμιεύσεως· δεδομένου ὅμως, ὅτι τὸ φορολογικὸν ἡμῶν σύστημα δὲν βασίζεται κατὰ γενικὸν κανόνα ἐπὶ τῆς φορολογίας τοῦ καταναλισκομένου εισοδήματος⁽³⁾, ἡ νέα αὕτη διάταξις τοῦ νόμου ἀποτελεῖ μέτρον προστατεῦον ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὴν ἐν ταῖς τραπεζαῖς συγκεντρωμένην ἀποταμίευσιν, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς λοιπὰς μορφὰς τῆς ἀποταμιεύσεως.

Καταστολὴ τῶν δολίων πράξεων καὶ τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς.

Ἐλέγχθη ἀνωτέρω⁽⁴⁾, ὅτι, ἐξαιρουμένης τῆς περιπτώσεως τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου τῶν τραπεζῶν, τὸ δικαίωμα ἐλέγχου, ὅπερ ἔχει

(1) Βλ. ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ, *Double imposition et evasion fiscale*, Recueil des Accords etc., op. cit. vol. III, 1930, Σύμβασιν μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας, art. 18.

(2) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 267, 296-8.

(3) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 290.

(4) Βλ. σ. 331-2.

ὁ Ἐφορος ἢ ἡ μετ' αὐτοῦ συνεργαζομένη ἐπιτροπή⁽¹⁾, εἶναι ἀπεριόριστον. Τυχάνει εὐνόητον, ὅτι ἡ βαρεία φορολογία καὶ ὁ ἔλεγχος οὗτος προεκάλεσαν, οὐ μόνον πλατωνικὰς διαμαρτυρίας ἐκ μέρους τῶν φορολογουμένων, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀντίδρασιν συνοδευομένην ὑπὸ καταδολιευτικῶν ἐνεργειῶν.

Εἰς τὰ σχετικὰ πρὸς ἕκαστον φόρον κεφάλαια, ἐξεθέσαμεν τὰ μέτρα, ἅτινα ἐλήφθησαν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν τάσεων πρὸς καταστρατήγησιν τοῦ νόμου. Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικώτερον τὴν τήρησιν διπλῆς σειρᾶς βιβλίων ὑπὸ τινων φορολογουμένων τῆς ἐμπορικῆς τάξεως, φαινόμενον παρατηρούμενον ἐν Ἑλλάδι ὡς καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις χώραις, τὰ σχετικὰ προληπτικὰ καὶ κατασταλτικὰ μέτρα δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀρκούντως ἀποτελεσματικά⁽²⁾.

Ἡ ἔρευνα ὅμως τῆς καταστολῆς τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς παρουσιάζει διαφόρους ἐπόψεις, συνδέεται δὲ καὶ πρὸς ἕτερα ζητήματα, ἅτινα θὰ προσπαθῆσωμεν νὰ ἀναπτύξωμεν εἰς τὰς ἐπομένας παραγράφους.

Ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον τοῦ ἐμπόρου.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐνδεχομένην ἐπιθυμίαν ἀποφυγῆς τοῦ φόρου, γεγονόςς ὅπερ ἀποτελεῖ κολάσιμον πράξιν καὶ οὐχὶ δικαιολογίαν, οἱ φορολογούμενοι τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν τάξεων, φυσικὰ ἢ νομικὰ πρόσωπα, ἐκδηλοῦσι γενικῶς, δικαιολογημένως δέ, φόβον τινὰ ἔναντι τῆς ἀνακοινώσεως τῶν ἐπαγγελματικῶν αὐτῶν μυστικῶν καὶ προσπαθοῦσι νὰ ἀμυνθῶσιν ἔναντίον τῆς κοινολογήσεως τῶν ἀπορρήτων τούτων.

Συμφώνως πρὸς χρησιμοποιουμένην καὶ ἀλλαγῆς εὐρέως μέθοδον, προκειμένον νὰ ἐλεγχθῶσι τὰ διάφορα στοιχεῖα καθορισμοῦ τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος τοῦ φορολογουμένου ἐπιχειρηματίου, ἡ ὑπηρεσία προβαίνει εἰς εἶδος συγκρίσεως πρὸς ἄλλας ὁμοειδεῖς ἐπιχειρήσεις. Ἡ σύγκρισις αὕτη καὶ ἡ ἐπακολουθοῦσα συζήτησις δίδουσι κατὰ πρῶτον λόγον ἀφορμὴν εἰς φόβους τοιαύτης κοινολογήσεως, δεδομένου ὅτι ἀκριτομυθία δύνανται νὰ προκύψωσιν ἐκ τῶν συζητήσεων τούτων.

Ὁ κίνδυνος εἶναι ἔτι μείζων, ὡσάκις τὰ ζητήματα ἄγονται ἐνώπιον τῶν ἐπιτροπῶν, τῶν ὁποίων ἡ σύνθεσις προβλέπει τὴν συμμετοχὴν ἐνὸς ἢ πλειόνων ἰδιωτικῶν μελῶν, ἀνηκόντων εἰς τὴν αὐτὴν ἐπαγγελματικὴν τάξιν καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπαγγελματικῶν ἀνταγωνιστῶν τοῦ φορολογουμένου.

(1) Ἡ ἐπιτροπή κατατάξεως ἐν τῷ φόρῳ ἐπιτηδεύματος (βλ. σ. 195) καὶ αἱ ἐπιτροπαὶ διὰ τὰς κατηγορίας Δ καὶ Ζ (βλ. σ. 194 καὶ 244).

(2) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 233.

Ἐξ ἄλλου, ἐνδεχομένη συνέχισις τῶν συζητήσεων τούτων ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων⁽¹⁾ καθιστᾷ συχνάκις ἀδύνατον τὴν τήρησιν ἀπαραιτήτου τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου.

Εἰς τὰ μειονεκτήματα ταῦτα δὲν προσετέθη εὐτυχῶς, ἐν Ἑλλάδι, ἡ εὔς τινος νομοθεσίας⁽²⁾ ἀκολουθουμένη τακτική, καθ' ἣν ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιεύωνται διὰ τοῦ τύπου ἢ ἄλλως, πρὸς τὸν σκοπὸν στηλιτεύσεως, τὰ ὀνόματα φορολογουμένων μὲ τὰ ὑπ' αὐτῶν δηλωθέντα ἀφ' ἐνὸς καὶ τὰ διὰ τοῦ ἐλέγχου ἐξακριβωθέντα ἀφ' ἐτέρου εἰσοδήματα αὐτῶν.

Τὸ ζήτημα τῆς τήρησεως τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἐμπορικοῦ ἀπορρήτου ἐλύθη λίαν ἐπιτυχῶς ἐν Ἀγγλίᾳ, διὰ τοῦ ἐπισήμου θεσμοῦ τῶν «Special Commissioners (Εἰδικῶν Ἐπιτρόπων)»⁽³⁾.

(1) Πρὸβλ. κατωτ. σ. 345.

(2) Ἐν Ἀμερικῇ π. χ. βλ. ὡσαύτως τὸ ὑπὸ μελέτην ἤδη νομοσχέδιον ἐν Γαλλίᾳ.

(3) Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ income tax τυγχάνει ἐμπειστευμένη εἰς τοὺς «Commissioners (Ἐπιτρόπους)», ὑποβοηθουμένους ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους.

Οἱ Commissioners, οἵτινες ἀποτελοῦσι παλαιὸν θεσμὸν πλειόνων αἰῶνων καὶ οἵτινες ἐφήρμοζον ὡσαύτως τοὺς παλαιότερους φόρους, ἀντιπροσωπεύουσι τὴν λαϊκὴν δικαιοσύνην. *Λαμβανόμενοι, συχνάκις μὲν «κλουτίνδην» πάντοτε ὁμῶς «ἀριστινδην», ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν καὶ μᾶλλον εὐσυνειδήτων φορολογουμένων, παρέσχον ἀνεκτιμήτους ὑπηρεσίας εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου.* Ὅντες ἰσόβιοι, ἐκλέγουσιν οἱ ἴδιοι πᾶν νέον μέλος εἰς ἀντικατάστασιν ἐξερχομένου (λόγφ θανάτου κλπ.) Commissioner τῆς περιφέρειας. Ἡ ἀνεξαρτησία αὐτῶν εἶναι ἀπόλυτος καὶ πατροπαράδοτος, καίτοι οἱ εἰς βοήθειαν αὐτῶν διατιθέμενοι ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους ἐπιφορτίζονται βαθμυδὸν μὲ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἔργου τῆς ἐφαρμογῆς, οἱ Commissioners οὗτοι ἐξακολουθοῦσι νὰ συμβάλλωσιν ἀκόμη σοβαρῶς εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ φόρου. Θεωρεῖται, ὅτι, ἐὰν ἡ Ἀγγλία ἐσκέπτετο νὰ εἰσαγάγῃ τώρα παρόμοιον σύστημα, δὲν θὰ ἔπραττε ἴσως τοῦτο. Ἡ ἱστορία του ὁμῶς, αἱ πολύτιμοι ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας παρέσχεν εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν, ὡς καὶ τὸ γεγονός ὅτι βαθέως ἐπεβλήθη εἰς τὴν κοινὴν συνείδησιν, θὰ καθίστων τὴν κατάργησίν του τόσῳ παράλογον καὶ ἐπιζημίαν, ὥστε οὐδεὶς θὰ ἐτόλμα νὰ προβῇ εἰς ταύτην.

Πλὴν τῶν «General Commissioners (Γενικῶν Ἐπιτρόπων)» καὶ τῶν «Additional Commissioners (Προσθέτων Ἐπιτρόπων)», οἵτινες ἐκλέγονται ὑπ' αὐτῶν διὰ τὴν κατηγορίαν Δ (schedule D), ὑπάρχουσιν ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους, καλούμενοι «Special Commissioners (Εἰδικοί Ἐπιτροποι)». Οἱ κρατικοὶ οὗτοι ὑπάλληλοι διενεργοῦσι τὸν φορολογικὸν ἐλεγχον καὶ τὴν ἐγγραφὴν παντὸς φορολογουμένου, ὑποκειμένου εἰς τὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ (schedule D) καὶ προτιμῶντος ὅπως οἷτοι ἐπιληφθῶσιν εἰς ὑποθέσεώς του. Πᾶς ἔμπορος, μὴ ἐπιθυμῶν ὅπως ἡ φορολογικὴ του ὑποχρέωσις ἐξετασθῇ ὑπὸ τῶν «General Commissioners» τῆς περιφέρειας του, οἵτινες δύνανται νὰ

Ἐν Ἑλλάδι ἐγένετο ποσοπάθεια, ὅπως ἀποφρευθῆ, ὅσον οἶόν τε, ἢ ἀνάμειξις τοῦ ἐλέγχου εἰς τὰς ἰδιωτικὰς ὑποθέσεις τοῦ φορολογουμένου, διὰ τῆς προσφυγῆς εἰς τὸ σύστημα τῶν ἐπιτροπῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο, καίτοι μὴ ἀποτελοῦν πλήρη ἐγγύησιν, δύναται οὐχ ἦτρον νὰ περιορίσῃ τὰς περιπτώσεις κοινολογήσεως τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου. Ἴσως τὸ ἐσχάτως καθιδρυθὲν σύστημα τῶν «ὀρκωτῶν λογιστῶν» δυνήθῃ νὰ προσφέρῃ ὑπηρεσίας καὶ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην⁽¹⁾.

Ἐπιτροπαὶ Ἐλέγχου.

Ὡς ἐξηγήθη ἤδη, ἡ ἡμετέρα νομοθεσία ἐδέχθη τὸ σύστημα τῶν ἐπιτροπῶν εἰς μεγάλην κλίμακα⁽²⁾. Ὁρισμένοι τῶν ἐπιτροπῶν τούτων ὑποκαθίστανται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου, ἀποφαινόμεναι ἀντ' αὐτοῦ περὶ τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος τοῦ φορολογουμένου⁽³⁾ ἕτεροι ἐπιτροπαὶ ἔχουσι συμβουλευτικὸν χαρακτῆρα καὶ συγ-

εῖναι ἐπαγγελματικοὶ ἀντίπαλοί του, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ, ὅπως ἡ ἐξέτασις διενεργηθῆ παρ' ἑνὸς «Special Commissioner». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διαφυλάσσεται τὸ ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον τοῦ φορολογουμένου.

(1) Ὁ νόμος 5076 τοῦ 1931 περὶ ἐλέγχου τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν προβλέπει, ὅτι ὁ ἐλεγχος αὐτῶν θὰ διενεργῆται ἐφεξῆς ὑπὸ τοῦ σώματος τῶν ὀρκωτῶν λογιστῶν, ὅπερ ὁμοῦ δὲν συνέστη εἰσέτι.

Θὰ ἦτο εὐχρὴς ἔργον, ὅπως τὸ σῶμα αὐτὸ, κοινῶς καταρτιζόμενον, δυνήθῃ νὰ ὑποβοηθήσῃ ἐπίσης τὴν φορολογίαν, διότι θ' ἀπολαμβάνῃ τῆς ἐμπιστοσύνης τόσοσιν τῆς Διοικήσεως, ὅσον καὶ τῶν φορολογουμένων, ὡς συμβαίνει εἰς ἄλλας χώρας.

Πράγματι, ἐν Ἀγγλίᾳ, προζευμένου περὶ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, ὁ θεσμὸς τῶν «Chartered Accountants» καὶ ὁ τῶν «Auditors» μεγάλως ὑπεβοήθησαν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ φόρου. Οὗτοι εἶναι λογισταὶ καὶ ἐλεγκταί, ἰδιῶται, περιβεβλημένοι μὲ ὄρισμένον τινὰ ἐπίσημον χαρακτῆρα, οἵτινες συνήθως καλοῦνται καθ' ἕκαστον ἔτος ὑφ' ὧν ἀνεξαιρέτως τῶν ἐταιρειῶν, ὅπως ἐλέγξωσι τὰ ἐμπορικὰ βιβλία των. Ἡ φορολογικὴ Διοίκησις, κατ' ἀρχὴν, παραδέχεται καὶ σέβεται πᾶσαν ἔκθεσιν καὶ πᾶσαν διαβεβαίωσιν, γενομένης παρὰ τῶν λογιστῶν τούτων.

(2) Ἴδε π.χ. τὰς ἐπιτροπὰς τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, τῶν κατηγοριῶν Δ καὶ Ζ καί, ἄλλοτε, τὰς ἐπιτροπὰς τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

(3) Βλ. ἰδίᾳ τὸν φόρον τοῦ ἐπιτηδεύματος. Πλὴν ἄλλων τινῶν περιπτώσεων, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλήσαμεν πραγματευόμενοι περὶ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, τὸ Ν. Δ. τῆς 11ης μαρτίου 1929, ἐπικυρωθὲν ὑπὸ τοῦ νόμου 4316 (ἄρθρ. 17 - 21), ἐγενίκευσε τὸ σύστημα τῶν ἐπιτροπῶν. Καθώρισεν, ὅτι ὁ Οἶκον. Ἐφορος, μετὰ τὴν διενέργειαν τοῦ ἐλέγχου, κοινοποιεῖ τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ εἰς τὸν φορολογούμενον· ἐὰν ὁ Οἶκον. Ἐφορος δὲν εἶναι ἱκανοποιημένος ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου παρασχεθέντων στοιχείων, ὑποβάλλει τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν συμβουλευτικὴν ἐπιτροπὴν. Ἡ σύνθεσις τῆς ἐπιτροπῆς

καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Ἐφόρου μόνον ὁσάκις οὗτος κρίνη τοῦτο ἐπα-
ναγκες (1).

Ἡ σύνθεσις τῶν ἐπιτροπῶν τούτων ἐξακολουθεῖ πάντοτε ν' ἀπο-
τελῆ ἀκανθῶδες ζήτημα. Θὰ ἐξετάσωμεν τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν τῷ ἀκο-
λούθῳ κεφαλαίῳ τῆς φορολογικῆς διοικητικῆς ἐννόμου προστασίας καὶ
οὐχὶ ἐνταῦθα, δεδομένου ὅτι ἡ ἐν τῷ φορολογικῷ ἐλέγχῳ ἀποστολῇ
τῶν ἐπιτροπῶν τούτων συνίσταται εἰς τὴν σύμπραξιν ἐν τῇ διοικητικῇ
πράξει, ὑπαγομένη εἰς κανόνας ὀλιγώτερον αὐστηροὺς τῶν τῆς δικα-
στικῆς ἀποφάσεως. Ἡ Ἑλλάς ἠκολούθησε μικτὸν σύστημα, κατὰ τὸ
ὁποῖον αἱ ἐπιτροπαὶ ἐλέγχου ἀποτελοῦνται ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ
ἐξ ἰδιωτικῶν μελῶν, τῆς πλειοψηφίας ἀνηκούσης εἰς τοὺς πρώτους.
Ἐπῆρξεν οὐχ ἦτον καὶ ἐξαιρέσεις ἀπὸ τούτου, ἐν τῷ συστήματι τῶν
«ὁμίλων φορολογουμένων» τῆς κατηγορίας Δ (2), ὅπερ ὅμως δὲν ἐπέ-
τυχε. Τουναντίον, τὸ μικτὸν σύστημα μὲ πλειοψηφίαν τῶν δημοσίων
ὑπαλλήλων, τὸ ὁποῖον ἀκολουθεῖται γενικῶς παρ' ἡμῖν, εἶναι τὸ κα-
ταλληλότερον διὰ τὴν χώραν μας. Ἡ μέχρι τοῦδε κτηθεῖσα πείρα ἀπο-
δεικνύει, ὅτι αἱ ἐπιτροπαὶ αὗται ἐνήργησαν πάντοτε μετὰ περισκέψεως,
ἀκόμη δὲ καὶ εὐνοίας πρὸς τὸν φορολογούμενον· ἐξ ἄλλου, πᾶσα ἐκ
μέρους των ὑπερβασία ἐθεραπεύθη ὑπὸ τῶν διοικητικῶν δικαστηρίων.
Αἱ συνεδριάσεις δὲν γίνονται δημοσίαι· ἐπιτρέπεται, ἐν τούτοις, εἰς τὸν
φορολογούμενον, ὅπως παρίσταται ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἐκθέτη
τὰς ἀπόψεις αὐτοῦ. Διὰ τούτου ἐπιδιώκεται τρόπος συμβιβασμοῦ καὶ
καταβάλλεται προσπάθεια πρὸς ἀποφυγὴν τῶν δικαστικῶν ἀγώνων καὶ
τῶν ἐλέγχων, οἵτινες θὰ ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν ἀφορμὴν, ὅπως γεν-
νηθῶσι παρὰ τῷ φορολογουμένῳ φόβοι παραβιάσεως τοῦ ἐπαγγελμα-
τικοῦ αὐτοῦ ἀπορρήτου.

Διοικητικαὶ κυρώσεις.

Ἡ μεταρρυθμίσις τοῦ 1919 ἐκαινοτόμησεν, ὅσον ἀφορᾷ τὰς κυρώ-
σεις, τὰς προβλεπομένας διὰ τὰς διαφόρους περιπτώσεις παραβάσεως
τοῦ νόμου. Οἱ παλαιοὶ νόμοι προέβλεπον παγίαις ποινάς, ἀσχετῶς πρὸς
τὴν καλὴν ἢ κακὴν πίστιν τοῦ φορολογουμένου· τινὲς τῶν τοιούτων
ποινῶν προστίμου ἔφθανον μέχρι τοῦ διπλασίου τοῦ ποσοῦ τοῦ ὀφει-
λομένου φόρου.

ἔδιδε τὴν πλειοψηφίαν εἰς τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους. Ἐν τούτοις, ἡ διά-
ταξις αὕτη, ἣτις προβλέπεται νὰ τεθῆ ἐν ἰσχύϊ διὰ Διατάγματος, δὲν ἐτέθη
ἐν ἰσχύϊ.

(1) Ὡς αἱ συμβουλευτικαὶ ἐπιτροπαὶ τῶν κατηγοριῶν Δ καὶ Ζ.

(2) Ἄνωτ. σ. 190.

Ὁ νέος νόμος ἐμπνέεται, ἐν τούτοις, ὑπὸ ἐλευθεριωτέρων καὶ εὐρυτέρων ἀντιλήψεων. Εἶναι λίαν φυσικὸν σύστημα φόρου πολύπλοκον καὶ ἐπιστημονικὸν νὰ ἀγνοῖται ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου ἢ τουλάχιστον νὰ μὴ εἶναι πλήρως κατανοητὸν εἰς αὐτόν. Κατὰ συνέπειαν, πᾶσα ἀνακριβὴς δήλωσις ἢ καὶ ἡ παράλειψις δηλώσεως εἰσέτι δὲν εἶναι πάντοτε ἀποτέλεσμα κακῆς πίστεως τοῦ φορολογουμένου ἐπιθυμοῦντος νὰ διαφύγῃ τὴν φορολογίαν⁽¹⁾. Ὡς ἐκ τούτου, ὁ νομοθέτης ἐπαφίεται εἰς τὴν κρίσιν τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου ἢ τῆς διοικητικῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης⁽²⁾ τὴν φροντίδα, ὅπως καθορίσῃ τὸν βαθμὸν τῆς εὐθύνης τοῦ φορολογουμένου, ὡς καὶ τὴν ἐπιβολὴν τῆς προσηκούσης χρηματικῆς ποινῆς. Ὡσαύτως, ἢ ὑπὸ τοῦ φορολογουμένου ἐκδηλουμένη προθυμία, ὅπως προέλθῃ εἰς συμβιβασμὸν⁽³⁾ ἢ ὅπως ἀποδεχθῇ τὴν λογικὴν ἄποψιν τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου, μαρτυρεῖ, ἀναμφιβόλως, περὶ τῆς καλῆς πίστεως αὐτοῦ, τοῦθ' ὅπερ δύναται νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα μείωσιν τῆς ἐπιβλητέας ποινῆς, ἔτι δὲ καί, ἐν περιπτώσει προφανοῦς πλάνης, τὴν παντελεῖ ἀπαλλαγὴν του.

Αἱ προβλεπόμεναι διοικητικαὶ κυρώσεις εἶναι δύο εἰδῶν :

α) πρόστιμα

β) προσανξήσεις τοῦ φόρου.

Τὰ πρόστιμα ἐπιβάλλονται μόνον εἰς τινὰς περιπτώσεις τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου τῆς κατηγορίας Γ, πραγματευόμεθα δὲ περὶ τούτων ἐν τῷ σχετικῷ κεφαλαίῳ⁽⁴⁾.

Ἐνταῦθα θὰ ὀμιλήσωμεν μόνον διὰ τὰς προσανξήσεις φόρων. Αὗται εἶναι :

α) μέχρις 25 % τοῦ ὀφειλομένου φόρου, ἐὰν ὁ φορολογούμενος, κληθεὶς ὅπως παράσῃ ἐντὸς 20 ἡμερῶν πληροφορίας, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐμπροθέσμως ὑποβληθεῖσαν παρ' αὐτοῦ δήλωσιν, δὲν παρέσχε τὰς δεούσας τοιαύτας·

β) μέχρι 35 % τοῦ φόρου, ἐὰν ἡ δήλωσις ὑπεβλήθη μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένης προθεσμίας· ἡ προσανξήσις αὕτη δύναται νὰ φθάσῃ μέχρι 50 %, ἐὰν ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει ὁ φορολογούμενος, κληθεὶς, ὅπως παράσῃ πληροφορίας, δὲν συνεμορφώθη πρὸς τοῦτο ἐντὸς 20 ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κλήσεως·

γ) μέχρις 75 % τοῦ φόρου, τοῦ ὁποίου θὰ ἔστερειτο τὸ Δημόσιον,

(1) Πρβλ. ὡσαύτως L. BOCQUET: *L'impôt sur le revenu*, σ. 45.

(2) Βλ. κατωτ. κεφάλαιον περὶ διοικητικῆς ἐννόμου προστασίας.

(3) Βλ. κατωτ. ἐπομένῃν παράγραφον.

(4) Βλ. κλάσιν γ' διὰ τὸ φορόσημον τόκων.

ἐν ἣ περιπτώσει δὲν ὑπεβλήθη δήλωσις ἢ ἡ ὑποβληθεῖσα τοιαύτη εἶναι ἀνακριβής.

Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε παρατηρήσεως, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπιβολὴν τῶν ὡς ἄνω ποινῶν, προκύπτει, ὅτι αὗται ἐπιβάλλονται πάντοτε μετὰ μεγάλης ἐπεικειάς. Δὲν θὰ ἦτο ἴσως ὑπερβολὴ νὰ εἴπη τις, ὅτι ἡ μὴ ἐπιβολὴ ποινῶν ὑπῆρξεν ὁ κανὼν καὶ ὅτι μόνον ὄλως ἐξαιρετικῶς ἐγένετο προσφυγὴ εἰς τὰς κυρώσεις. Εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοιοῦτου προγράμματος συνετέλεσαν κατὰ πολὺ καὶ αἱ ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας δοθεῖσαι γενικαὶ ὁδηγίαι. Κατὰ ταύτας, κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ μέχρις ὅτου οἱ φορολογούμενοι ἐξοικειωθῶσι βαθμιαίως πρὸς τὸ νέον σύστημα, ὁ Ἐφορος ὤφειλε νὰ προσπαθῇ, ὅπως πείσῃ καὶ διαπαιδαγωγήσῃ τοὺς φορολογουμένους, βασιζόμενος πρὸ παντὸς ἐπὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ δραστηριότητος καὶ ἐπιγρυνπνήσεως ὡς πρὸς τὴν βεβαίωσιν τοῦ φόρου· ὡφείλεν οὖτος, ἐπιπροσθέτως, ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἦ πρόθυμος, ὅπως ἔλθῃ εἰς συμβιβασμὸν μετὰ τοῦ φορολογουμένου. Ὁ τοιοῦτος τρόπος ἐνεργείας ἦτο, πράγματι, ὁ μόνος λογικός.

Ἡ Διοίκησις ὀφείλει νὰ ἐξαρτήσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τῆς ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῆς ἰκανότητος καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν ἐπιβαλλομένων ποινῶν.

Αἱ ἕκτακτοι καὶ δρακόντειαι ποιναί, αἱ θεσμοθετηθεῖσαι ὑπὸ τῆς δικτατορικῆς κυβερνήσεως τοῦ 1926 (1), ἀπεδείχθησαν ἀπολύτως ἀνεφάρμοστοι. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἤρξατο ἤδη ἡ βαθμιαία ἐπιβολὴ τῶν ὑπὸ τῆς νομοθεσίας προβλεπομένων προσαυξήσεων τοῦ φόρου.

Ὁ νόμος προβλέπει ὡσαύτως *ποινικὰς κυρώσεις*, αἵτινες ἀποτελοῦσιν ἀντικείμενον ἰδίου, κατωτέρου, κεφαλαίου.

Συνεννόησις μετὰ τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ φορολογουμένου.

Δέον νὰ προσθέσωμεν σημειώσεις τινὰς ὄλως ἰδιαζόντως ἐν σχέσει πρὸς τὴν προσπάθειαν, ἣτις καταβάλλεται πρὸς συμβιβασμὸν τῶν ἀπόψεων τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ φορολογουμένου. Ἀκόμη καὶ ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο, ἡ σχετικὴ πρὸς τὸν φόρον τῶν καθαρῶν προσό-

(1) Πρβλ. τὸ Ν. Δ. τῆς 11ης δεκεμβρίου 1925, παρέχον προθεσμίαν διὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν ὑποχρεώσεων τοῦ παρελθόντος, ἄρθρ. 3. Τῆς προθεσμίας παρελθούσης ἀπράκτου, τὸ διάταγμα προέβλεπεν, ὡς ἐπιβλητέαν ποινήν, τὴν δήμευσιν τῆς περιουσίας τοῦ φορολογουμένου, ἀπὸ τῶν $\frac{2}{10}$ μέχρι τῶν $\frac{9}{10}$ τῆς συνολικῆς αὐτοῦ περιουσίας· ἐπεβάλλετο, προσέτι, ποινὴ φυλάκίσεως μέχρις 8 μηνῶν.

δων νομοθεσία εισηγάγε καινοτομίας. Ἐνιοὶ ἐπέκριναν τὴν μέθοδον ταύτην ὡς ἔχουσαν χαρακτηῖρα ἐμπορικῆς διαπραγματεύσεως, εἵδους «παζαρεύματος» (1). Πράγματι, ἡ ἀνάγκη προσφυγῆς εἰς τὴν μέθοδον ταύτην ὑπῆρξεν ἐν τῶν σπουδαιωτάτων ἐπιχειρημάτων, ἅτινα ἀντετάχθησαν κατὰ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος.

Ἡ ἐναντίον ὅμως τῆς μεθόδου ταύτης ἀσκηθεῖσα πολεμικὴ οὐδόλως εἶναι δικαία. Ἡ συνεννόησις μεταξὺ διοικοῦντος καὶ διοικουμένου εἶναι ἀρχὴ ἀπαραίτητος εἰς τὸν πολὺπλοκον μηχανισμόν τοῦ συγχρόνου κράτους. Εἶναι ἀναμφισβήτητον, ὅτι ὁ φορολογούμενος ἔχει, ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῶν πρὸς τὸ Κράτος καθηκόντων του, ἀνάγκην τόσον θεωρητικῶν κατευθύνσεων ὅσον καὶ πρακτικῶν ὁδηγιῶν ἐκ μέρους τῶν ἐπισήμων ὁργάνων· εἰδικώτερον, δεόν νὰ βοηθῆται ὑπὸ τῶν ὁργάνων τούτων τῆς Διοικήσεως διὰ τὸν εἰς ἀκριβεῖς ἀριθμοὺς καθορισμὸν τῶν φορολογικῶν αὐτοῦ ὑποχρεώσεων.

Κατὰ συνέπειαν, ἡ συνεννόησις καὶ πᾶσα προσπάθεια, τείνουσα ὅπως, δι' ἐξηγήσεων ἢ καὶ δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων τῆς τε φορολογούσης ἀρχῆς καὶ τοῦ φορολογουμένου ἐπὶ τῶν ἀμφισβητουμένων σημείων, ἐπιτευχθῆ ὀρθὸν καὶ δίκαιον ἀποτελεσμα, ἀποτελοῦσι φυσικὴν λειτουργίαν τῆς Διοικήσεως.

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐνταῦθα τὴν λέξιν «ὑποχώρησις». Προβαίνουσαι εἰς τὴν ἐξακριβώσιν τῆς φορολογικῆς ὑποχρεώσεως τοῦ πολίτου, αἱ ἀρχαὶ ὀφείλουσιν, οὐδέποτε νὰ ὦσι διατεθειμέναι κατὰ τοῦ φορολογουμένου, οὐδὲ νὰ φαντάζωνται, ὅτι οὗτος προσπαθεῖ πάντοτε νὰ καταδολευθῆ τὸ κράτος καὶ ὅτι, κατὰ συνέπειαν, ἡ ἀρχὴ ὀφείλει νὰ εὐρίσκηται ἐν ἐπιφυλακῇ, νὰ λαμβάνη προφυλάξεις. Ἐξ ἄλλου, ὁ πολίτης δὲν πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ εἰς οὐδὲν ἄλλο ἀποβλέπει ἢ εἰς τὸ νὰ εἰσπράξῃ τὸ ἀνώτατον δυνατόν ποσὸν ἐσόδων, ὅτι δὲ συνεπῶς οὗτος ὀφείλει, πρὸς ἄμυναν, νὰ δρᾷ πρὸς τὴν ἀντίθετον κατεύθυνσιν. Παρομοία στάσις, ἀπροκάλυπτος κήρυξις πολέμου, ἐκεῖ ἔνθα συνεργασία εἶναι ἀναγκαία, καθιστᾷ τὸ ἔργον δυσχερέστερον, ἂν δὲν ἐκμηδενίξῃ τοῦτο. Κατὰ συνέπειαν, ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Κράτους ὀφείλει πρῶτος νὰ παράσχῃ τὸ παράδειγμα σοβαρᾶς προσπαθείας καὶ καλῆς πίστεως πρὸς ἐπίτευξιν συνεννοήσεως. Ἡ στάσις αὕτη, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως μὴ φθιάσῃ τὰ ὄρια παντελοῦς ἐγκυβερνήσεως εἰς βᾶρος τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους, παρέχει ἀρκούντως ἀγαθὰ ἀποτελέσματα, ἀκόμη καὶ ἀπέναντι τῶν κακῆς πίστεως

(1) Μεταξὺ ἄλλων βλ. τὸ ἄρθρον ἐν τῇ ἐφημερίδι Ἀθηνῶν «Ἐστία» τῆς 21ης μαρτίου 1933.

φορολογουμένων. Τὸ γεγονός ὅτι ὁ φόρος εἶναι ἐτήσιος ἀπαιτεῖ, ὅπως ἡ ἐκκαθάρισις αὐτοῦ διενεργῆται ὅσον οἷόν τε τάχιον, ἀποφευγομένης πάσης καθυστερήσεως. Ἄλλωστε ὁ καθορισμὸς τῆς φορολογικῆς ὑποχρεώσεως ἐνὸς ἔτους ἀποτελεῖ πάντοτε ἐν βῆμα πρὸς καλύτερον διακανονισμὸν τῶν μελλουσῶν ὑποχρεώσεων.

Οἱ «συμβιβασμοὶ (*compromises*)», οἱ ἐν χρήσει ἐν Ἀγγλίᾳ μεταξὺ τῆς Διοικήσεως⁽¹⁾ καὶ τοῦ φορολογουμένου, οὐ μόνον διηκόλυναν τὸ ἔργον τῆς Διοικήσεως, ἀλλ' ὡσαύτως συνετέλεσαν μεγάλως εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς φορολογικῆς συνειδήσεως παρὰ τῷ πολίτῃ.

Ὁ νομοθέτης εἰσήγαγε τὸ σύστημα τοῦτο εἰς εὐρείαν κλίμακα, ἐν Ἑλλάδι. Ἡ Διοίκησις δέχεται, εἰς πᾶσαν στάσιν τῆς διαδικασίας, τὰς ἐξηγήσεις ἢ καὶ συμπληρωματικὴν δήλωσιν, τὰς ὁποίας τυχὸν ὁ φορολογούμενος ἐπιθυμεῖ νὰ ὑποβάλλῃ· ἡ διοίκησις δὲ ἢ τὸ δικαστήριον κρίνουνσιν ἐκάστοτε, ἐν τῇ ἀρμοδιότητι αὐτῶν, μετὰ τῆς προσηκούσης ἐπιεικείας, περὶ τῆς ἐν τῇ συγκεκριμένῃ περιπτώσει ἐπιβλητέας ποινῆς⁽²⁾.

ΕΝΝΟΜΟΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ⁽³⁾

Σκοπὸς τῆς φορολογικῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης.

Τὸ «κράτος δικαίου» ὁλοκληροῦται μόνον διὰ τῆς πλήρους ὄρα

(1) Δηλ. τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τῶν *Commissioners*.

(2) Ὁ τελευταῖος νόμος 5420 τοῦ 1932 ἐπιτρέπει τὸν κατὰ τ' ἀνωτέρω συμβιβασμὸν καὶ μετὰ τὴν ἀσκησιν ἐνστάσεως μέχρι τῆς συζητήσεώς της, προκειμένου περὶ φόρου τῶν κατηγοριῶν Α καὶ Β καὶ τοῦ συνθετικοῦ.

(3) Μ. HAURIOU, *Précis de droit administratif et de droit public*, Paris, 11me éd. 1927, σ. 941 καὶ ἐπόμ.—Ο. MAYER, *Le droit administratif allemand*, éd. franç. Paris, 1903, τόμ. I, «Partie générale», σ. 207 καὶ ἐπ.—F. FLEINER, *Institutionen des deutschen Verwaltungsrechts* (Διοικητικὸν Δίκαιον), ἑλληνικὴ μετάφρασις ἐκ τῆς 8ης ἐκδ. 1928 ὑπὸ Γ. ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΔΟΥ, Ἀθήναι, 1932, σ. 216 καὶ ἐπόμ.—G. JELLINEK (trad. franç. par G. Faridis), *L'État moderne et son droit*, Paris, 1911, τόμ. II, σ. 574 καὶ ἐπ.—Κ. ΠΑΚΤΙΒΑΝ, προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, *Λόγος, Περὶ τῶν λειτουργιῶν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας*, ἐκφωνηθεὶς κατὰ τὴν ἐναρκτήλιου συνεδρίαν τῆ 17ῃ μαΐου 1929, ἐπίσημος ἔκδοσις, Ἀθήναι, 1929, δημοσιευθεὶς ὡσαύτως ἐν «Θέμειδι», τόμ. Μ, σ. 350.—Σ. ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΥ, ἀντιπροέδρου (ἤδη προέδρου) τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, *Πορίσματα ἐκ τῆς Νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας*, Ἀθήναι, 1931· τοῦ αὐτοῦ, *Ἡ ἀπονομὴ τῆς Φορολογικῆς Δικαιοσύνης ἐν τῇ Ἀμέσῳ Φορολογίᾳ*, Ἀθήναι, 1932· τοῦ αὐτοῦ, *Σύγχρονοι ἀντιλήψεις περὶ Διοικητικοῦ Δικαίου καὶ Διοικητικῆς Δικαιοσύνης*, Ἀθήναι, 1933.—Ν. ΚΟΥΒΑ, συμβούλου (ἤδη ἀντιπροέδρου) τοῦ Συμβου-

νώσεως τῆς ἐννόμου προστασίας ἐν ταῖς διοικητικαῖς διαφοραῖς (1). Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος ἀφιερώνει εἰς ταύτην εἰδικὸν κεφάλαιον (2), τὸ περὶ διοικητικῆς δικαιοσύνης.

Ἡ ὀργάνωσις κεχωρισμένης διοικητικῆς δικαιοσύνης, καίτοι ἐπανειλημμένως θεωρηθεῖσα ὡς χρήσιμος ἐν Ἑλλάδι (3), μόλις ἐσχά-

λιου) τῆς Ἐπικρατείας, *Περὶ Ἀκυρώσεως ἐν τῷ Διοικητικῷ Δικαίῳ*, τόμ. 2, Ἀθήναι, 1915-16.—Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ, πρόφην καθηγητοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, *Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον*, Ἀθήναι, 1912-14, τόμ. 2ος, σ. 219 καὶ ἐπ.—Α. ΣΒΩΛΟΥ, καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, *Τὸ νέον Σύνταγμα καὶ αἱ βάσεις τοῦ Πολιτεύματος*, Ἀθήναι, σ. 287 καὶ ἐπ.—Γ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, ὁμοτίμου καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, *Διοικητικὸν Δίκαιον*, Ἀθήναι, 1885-1892, σ. 473 καὶ ἐπ.—Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑ, *Φορολογικὸν Δίκαιον* Ἀθήναι, 1929, τόμ. Ι, σ. 24 καὶ ἐπόμε., 51-55, 100 καὶ ἐπόμε.—Κ. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΟΥ, καθηγητοῦ ἐν τῇ Ἀνωτάτῃ Σχολῇ Οἰκονομικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιστημῶν, *Μελέτη περὶ τῶν ὑπὸ τῆς 3ης Ἐθνουνελεύσεως ψηφιστέων διατάξεων ἐν σχέσει πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας*, Ἀθήναι, 1910.—Ν. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Περὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ὡς διοικητικῷ δικαστηρίῳ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι*, Ἀθήναι, 1914.—Π. ΜΕΡΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, παρέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, *Ὁ θεομὸς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας*, ἄρθρον ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν», τόμ. Η, 1928, σ. 256 καὶ ἐπόμε.—Δ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ, διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, *Διοικητικαὶ διαφοραί*, Ἀθήναι, 1929.—Θ. ΒΕΓΛΕΡΗ, *Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας*, Ἀθήναι, 1930.—Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *Τὰ σημερὰ προβλήματα τῆς ἀμέσου φορολογίας μας*, ἐνθ' ἄν.

(1) F. FLEINER (*Στυμφαλιάδου*), ἐνθ' ἄν. σ. 216: «Ἐν Γερμανίᾳ τὸ κράτος δικαίον παρήχθη διὰ τῆς χρησιμοποίησεως καὶ ἐπὶ τῆς διοικήσεως τῶν δικαστηριακῶν θεσμῶν». Πρβλ. ἐπίσης σ. 36 καὶ 221.

HAURIΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 942: «Πράγματι, τὸ γαλλικὸν διοικητικὸν δίκαιον ἐδημιουργήθη χάρις εἰς τὴν διοικητικὴν ἐννομον προστασίαν (contentieux)».

Ὁ JELLINEK (*Φαρδῆ*), ἐνθ' ἄν. σ. 574 (κεφ. περὶ ἐγγυήσεων ἐν τῷ δημοσίῳ δικαίῳ) φρονεῖ, ὅτι ἡ ἐπέκτασις τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰς τὸν κύκλον τοῦ δημοσίου δικαίου ἀποτελεῖ μίαν τῶν σπουδαιοτέρων προόδων, τὰς ὁποίας ἐπετέλεσεν ἡ διαμόρφωσις τοῦ συγχρόνου Κράτους κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ XIX αἰῶνος.

Βλ. ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα: ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. τόμ. ΙΙ, σ. 219, 234 καὶ ἐπόμε. ΣΒΩΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 287. ΜΑΥΕΡ, ἐνθ' ἄν. τόμ. Ι, σ. 80.

(2) *Σύνταγμα* τοῦ 1927, ἄρθρ. 102 μέχρις 105. Πρβλ. ὡσαύτως *Σύνταγμα* τοῦ 1926, ἄρθρ. 99 μέχρις 102. Τὸ σύνταγμα τοῦ 1864, ὡς ἐτροποποιήθη τῷ 1911, προέβλεπε περὶ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἐν τοῖς ἄρθρ. 82 μέχρις 6 καὶ 101 πορ. 2.

(3) Βλ. ἱστορικὴν ἀνασκόπησιν τοῦ ζητήματος ἐν: ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 473-486. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 2. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 51-61. ΒΕΓΛΕΡΗ, ἐνθ' ἄν. σ. 2.

τως συνεπληρώθη (1) (2)· ὁ δὲ κλάδος, ὅστις περισσότερον ὑπέφερεν ἐκ τῆς ἑλλείψεως ταύτης, ἦτο ἡ φορολογικὴ δικαιοσύνη (3).

Τὸ ἔργον, ὅπερ συνίσταται εἰς τὴν ἔκδοσιν ἀποφάσεων ἐπὶ τῶν προσφυγῶν τῶν φορολογουμένων κατὰ τῶν πράξεων τῶν φορολογικῶν Ἀρχῶν, εἶναι ἀληθῶς ὑψίστης σπουδαιότητος. Ἡ ἀπονομὴ τοῦ δικαίου εἰς τὸν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως ἀδικούμενον πολίτην εἶναι ὄρος ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ φόρου. Οὐ μόνον, ὡς εἵπομεν ἤδη (4), ὁ ὑπὸ τοῦ νομοθέτου ἐπιδιωκόμενος, ὡς πρὸς τὴν κατανομήν τῶν φορολογικῶν βαρῶν, σκοπὸς ἐπιτυγχάνεται οὕτως, ἀλλὰ προσθέτως—τοῦθ' ὅπερ οὐχὶ ὀλιγώτερον σπουδαῖον—ὠργανωμένη δικαιοσύνη συντελεῖ

(1) Ὁ θεσμὸς ἀνωτάτου διοικητικοῦ δικαστηρίου ἐν Ἑλλάδι, διήλθε διὰ πλειόνων φάσεων.

Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, τὸ ἰδρυθὲν τῷ 1833 ὑπὸ τῆς βασιλικῆς Ἀντιβασιλείας, εἶχε ὡσαύτως τὴν ἀρμοδιότητα ἀκυρωτικοῦ διὰ τὰ ζητήματα τῶν διοικητικῶν διαφορῶν. Ἡ κατάργησις ὅμως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὑπὸ τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1844, «κατέργησε τὴν στέγην τοῦ ὅλου νομοθετικοῦ οἰκοδομήματος, μάλιστα δὲ τοῦ περὶ διοικητικῶν δικαστηρίων θεσμοῦ» (ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἔνθ' ἀν. σελ. 482· περὶ τῶν μειονεκτημάτων τῆς καταργήσεως ταύτης βλ. ἐπίσης ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ, ἔνθ' ἀν. τόμ. II, σ. 234 σημ. 5).

Δευτέρα περίοδος εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ 1864 μέχρι τοῦ 1865, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, ἰδρυθὲν ἐκ νέου, δὲν εἶχε τὴν δικαστηριακὴν ταύτην ἀρμοδιότητα.

Τρίτη περίοδος ἀρχεταί ἀπὸ τοῦ 1911, τοῦ Συντάγματος τοῦ ἔτους τούτου καθιερώσαντος ἐκ νέου τὸν θεσμόν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἔχοντος ἀρμοδιότητα ἐπὶ τῶν διαφορῶν ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. Ἀλλὰ μέχρι τοῦ 1928, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας δὲν εἶχε λειτουργήσει, μολοντί οἱ μεταγενέστεροι καταστατικοὶ χάρται εἶχον ἐκ νέου προβλέψει περὶ αὐτοῦ. Ἐν τέλει, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν ἀρθρῶν 102 μέχρις 105 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927, ὁ νόμος 3713 τῆς 24ης δεκεμβρίου 1928 (προτάσει τῆς κυβερνήσεως Βενιζέλου) ἰδρυσε τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, τὸ ὅποιον ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν του τῇ 17ῃ μαίου 1929.

(2) Ἀπὸ τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ 1911, λίαν ἐνδιαφέρονσα φιλολογία περὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας εἶδε τὸ φῶς. Βλ. ἰδίᾳ τὰς ἐξόχους μελέτας τῶν κ. κ. ΚΟΥΒΑ ἔνθ' ἀν., ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ἔνθ' ἀν., ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΑΔΟΥ, ἔνθ' ἀν., ΜΕΡΤΙΚΟΠΟΥΛΟΥ, ἔνθ' ἀν. κλπ., τὰς συζητήσεις ἐπὶ τῶν σχεδίων τῶν συνταγματικῶν κειμένων καὶ τοῦ νόμου 3713.

(3) Ὁ κ. ΚΟΦΙΝΑΣ, ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ, μοναδικῇ ἐν Ἑλλάδι, περὶ τῆς Γενικῆς Θεωρίας τοῦ Φορολογικοῦ Δικαίου, ἔνθ' ἀν., ἐξηγεῖ (σ. 26-28) τὰς δυσχερείας τῆς σχετικῆς νομολογίας ἡμῶν. Περὶ βλ. ἐπίσης ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, ἔνθ' ἀν.

(4) Ἀνωτ. σ. 328.

μεγάλως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς φορολογικῆς συνειδήσεως τοῦ πολίτου. Ἐὰν τὸ κράτος τοῦ νόμου, διὰ κακῆς ἐφαρμογῆς, ἐμπνέη εἰς τὸν πολίτην τὸ πικρὸν συναίσθημα τῆς καταπίεσεως καὶ τῆς ἀδικίας, εἶναι ἀδύνατον ν' ἀπαιτηθῇ παρ' αὐτοῦ, ὅπως ἀπονεύμῃ δικαιοσύνην εἰς τοὺς ὁμοίους του, ὑπακούων εἰς τοὺς νόμους (¹).

Ἐκ πάντων τῶν κλάδων τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης, διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ὁποίας κατεβλήθησαν τοσαῦται προσπάθεια κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἡ φορολογικὴ δικαιοσύνη εἶναι ὁ σπουδαιότατος καὶ παρουσιάζει τὰς μεγίστας δυσχερείας. Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ φόρος εἶναι πάνδημος, θέτει εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς Διοικήσεως, ἂν ὄχι πάντας τοὺς πολίτας, τουλάχιστον τὸ πλεῖστον τούτων. Ἐξ ἄλλου, δεδομένου ὅτι οἱ φόροι εἰσπράττονται ἐτησίως, ἔπεται ὅτι ὁ δικαστὴς ἀσχολεῖται ἐν τῇ φορολογίᾳ πλεόν ἢ ἐν οἰαδήποτε ἄλλῃ περιπτώσει. Διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω λόγους ἢ ἐπὶ τῶν φορολογικῶν ὑποθέσεων δικαιοσύνη ὀφείλει οὐ μόνον νὰ πληροῖ πάσας τὰς διὰ τοὺς ἄλλους κλάδους δικαιοδοσίας ἀπαιτουμένας συνθήκας, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν ὀφείλει νὰ ἔχη διαδικασίαν ὅσον οἷόν τε ταχεῖαν καὶ ἀπλῆν.

**Ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν.
Χωρισμὸς τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης
ἀπὸ τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης.**

Ἡ ἀρχὴ τοῦ χωρισμοῦ τῶν ἐξουσιῶν ἐπιβάλλει, βεβαίως, ὅπως διακρίνωμεν τὴν ἐνεργὸν διοίκησιν ἀπὸ τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης (²). Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον ὀφείλει οὐχὶ ὀλιγώτερον νὰ ἐφευκθῆσιν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, εἶναι ἡ διάκρισις καὶ ὁ χωρισμὸς μετὰ τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης (δικαιοδοσίας ἐπὶ τῶν διοικητικῶν διαφορῶν) καὶ τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης: ἡ ἀρχὴ αὕτη κατακτᾷ ὀσημέραι ἕδαφος (³). Ἡ ὑπὸ τῶν διαφορῶν νομοθεσιῶν ἀκολουθουμένη ἐν προκειμένῳ τα-

(¹) Ὁ κ. Σ. ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΣ, ἐν τῇ ὑψίστης σπουδαιότητος μελέτῃ αὐτοῦ, *Ἡ ἀπονομὴ κλπ.*, ἔνθ' ἀνωτ., σελ. 15, γράφει τὰ ἑξῆς: «Εἶναι μεγίστη ἢ ψυχολογικὴ ἐπήρεια τῶν δικαστικῶν ἀποφάσεων ἐπὶ τῶν διαδίκων καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τὴν διάπλασιν τοῦ χαρακτῆρός των καὶ ὡς ἀνθρώπων καὶ ὡς πολιτῶν. Τὸ αἶσθημα τοῦ δικαίου πλήττει βαθύτατα τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν».

(²) Πρὸ βλ. HAURIU, ἔνθ' ἀν. σ. 950 καὶ ἐπ. FLEINER (*Στυμφαλιάδου*), ἔνθ' ἀν. σ. 217 καὶ ἐπόμε. Κ. PAKTIBAN ἔνθ' ἀν.

(³) Προσαρμόζεται καλύτερον πρὸς τὴν θεωρίαν, ὅτι ἡ διοικητικὴ δικαιοσύνη εἶναι, οὐχὶ τμῆμα τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης, ἀλλὰ τμῆμα τῆς διοικήσεως, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ὁποίαν ἐλέγχει.

κτική είναι ὁ χωρισμὸς τῶν δικαιοδοσιῶν καὶ ἡ δημιουργία κχωρισμένων, εἰδικῶν δι' ἑκατέραν, ἀνωτάτων (ἀκυρωτικῶν) δικαστηρίων, ἀκόμη δὲ καὶ ἐφετείων (¹).

Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις τηρεῖται ἡ θεμελιώδης ἀρχή, ὅτι ἡ φορολογικὴ ἀρχή, ἣτις ἐπελήφθη τῆς ἐπιβολῆς τῆς φορολογίας ἐπὶ τοῦ πολίτου κατὰ πρῶτον βαθμὸν, δέον οὐδέποτε νὰ καλῆται ὅπως ἀποφαινῆται ἐπὶ τῆς προσφυγῆς τοῦ φορολογουμένου κατὰ τῆς διοικητικῆς ταύτης πράξεως.

Ἐν Ἑλλάδι, ἡ ἀρμοδιότης τῶν τακτικῶν δικαστηρίων καὶ ὡς πρὸς τὰς διοικητικὰς διαφορὰς ἐθεωρεῖτο ἀναμφισβήτητος, διάφοροι ὅμως διοικητικαὶ ἐπιτροπαὶ εἶχον ὡσαύτως ὀρισμένας ἀρμοδιότητας, χορηγηθείσας αὐταῖς δι' εἰδικῶν νόμων (²). Ἡ ἀταξία αὕτη ἐπεκράτει ἐπίσης καὶ ἐν τῇ φορολογικῇ δικαιοδοσίᾳ. Ὁ μεταρρυθμιστὴς τοῦ φόρου, τῷ 1919, καίτοι εἶχεν ὀλωσοῦν προηγηθῆ αὐτοῦ ὁ τῶν νόμων τοῦ 1909, προσεπάθησε νὰ υπαγάγῃ τὴν φορολογικὴν δικαιοσύνην εἰς γενικὸν καὶ συστηματικώτερον καθεστῶς. Προέβλεπεν ἐν τῷ νόμῳ 1640 πρωτοβάθμιον δικαστήριον, ὡς καὶ δικαστήριον ἐφέσεων (³), ἅτινα ἀπεφαινόντο ἐπὶ τῶν προσφυγῶν τοῦ φορολογουμένου ἐν σχέσει πρὸς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων. Δὲν ὑπῆρχεν ὅμως ἀκυρωτικὸν δικαστήριον. Αἱ σχετικαὶ πρὸς τὰ δικαστήρια ταῦτα διατάξεις ὑπέστησαν τροποποιήσεις (⁴), ἐκ τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι ἀφορῶσι τὰ δικαστήρια τῶν ἐφέσεων. Μόνον ὅμως μετὰ τὴν ἴδρυσιν τοῦ Συμβου-

(¹) Σ. ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 5. «Ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ ἐξακρίβωσις τῶν δηλώσεων καὶ τῶν ὑποχρεώσεων ἐν γένει τῶν φορολογουμένων ἐνεργεῖται ἀπὸ τοὺς οἰκονομικοὺς υπαλλήλους, ἐπέχοντας ἐν τῇ φορολογικῇ διαδικασίᾳ οἷαν περίπου θέσιν οἱ ἀνακριταὶ ἐν τῇ ποινικῇ διαδικασίᾳ». Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, πλεῖστα τῶν Κρατῶν ὠργάνωσαν ἀνεξαρτήτους δικαιοδοσίας. Ἡ Ἀγγλία, ἐν τούτοις, ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὸ σύστημα τῆς ἐνιαίας δικαιοδοσίας. Τὰ αὐτὰ τακτικὰ δικαστήρια ἀσχολοῦνται τὸσον μὲ τὰς διαφορὰς ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ, ὅσον καὶ μὲ πάσας τὰς ἄλλας δικαστικὰς ὑποθέσεις.

(²) Πρβλ. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 80, σημ. 1 καὶ τὴν αὐτόθι πλουσιαν βιβλιογραφίαν. «Ἡ ἀνάμειξις αὕτη τῶν τακτικῶν δικαστηρίων, τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν διοικητικῶν ἐπιτροπῶν, εἰς τὰ ἔργα τοῦ ἀμφισβητουμένου διοικητικοῦ. . . εἶχε δημιουργήσει χαώδη κατάστασιν».

(³) Ἀρθρα 39-40.

(⁴) Βλ. λεπτομερείας τινὰς ἐν: Η. ΚΑΡΑΠΑΥΛΟΥ καὶ Α. ΜΟΥΖΑΚΗ, ἀνωτέρων υπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, *Κωδικοποίησις τῶν νόμων τῆς φορολογίας καθαρῶν προσόδων*, Ἀθῆναι, 1924, σ. 95 καὶ ἐπομ.— Η. ΓΕΩΡΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 239 καὶ ἐπομ.

λίον τῆς Ἐπικρατείας ἐνεκατέστη τάξις. Λεπτομέρειαι περὶ πάντων τῶν δικαστηρίων τούτων θέλουσι παρασχεθῆ εἰς τὰ σχετικὰ ἐπόμενα κεφάλαια.

**Ἡ ἀρχὴ τῆς δημοσιότητος τῆς διαδικασίας ἐν συγκρούσει
πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς τηρήσεως τοῦ ἐπαγγελματικοῦ
ἀπορρήτου.**

Ἡ δημοσιότης τῶν συνεδριάσεων τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν κατοχυροῦται ὑπὸ τοῦ Συντάγματος (¹).

Ὁ δημόσιος χαρακτήρ τοῦ φόρου (²) εἶναι στοιχεῖον, ὅπερ προστίθεται εἰς τοὺς λόγους, οἵτινες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς δημοσιότητος. Οἱ πολῖται, οἵτινες παραβαίνουσι τὸν νόμον, δεόν νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὸν ἔλεγχον τῶν συμπολιτῶν των. Ἀναμφιβόλως, ἡ παράβασις τοῦ φορολογικοῦ νόμου ἀποτελεῖ ἀδίκημα κατὰ τῆς κοινωνίας, προσβολὴν τοῦ δημοσίου συμφέροντος, διατάραξιν τῶν κανόνων τῆς κατανομῆς τῶν φορολογικῶν βαρῶν μεταξὺ τῶν πολιτῶν.

Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τῆς ἀρχῆς ταύτης θέτει ἐν κινδύνῳ τὸ ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον (³) τοῦ φορολογουμένου, θὰ ὑποχρεοῖ δ' αὐτόν, ὅπως περιορίζῃ τὰς προσφυγὰς αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης. Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου δύναται νὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς τρίτου, ἔχοντος οἰαδήποτε συμφέροντα ἐναντίον τοῦ ἀντιδικήσαντος πρὸς τὸ Δημόσιον φορολογουμένου.

Ὁ ἔλλην νομοθέτης, πρὸς ἀποφυγὴν τῶν μειονεκτημάτων τῆς δημοσιότητος, παρέσχεν εἰς τὸν φορολογούμενον πάντα τὰ μέσα, ὅπως συνεννοηθῆ μετὰ τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς (⁴) πρὶν ἢ ἡ ὑπόθεσις ἔλθῃ εἰς τὸ ἀκροατήριον.

Χαρακτήρ καὶ ὀργάνωσις τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων.

Ποία ὅμως πρέπει νὰ εἶναι ἡ σύνθεσις τοῦ φορολογικοῦ δικαστηρίου; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τὸν φορολογούμενον ἐμπιστοσύνην πρὸς τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν ἀμεροληψίαν τοῦ δικαστοῦ ἐν τῇ ἐκτελέσει τῶν καθηκόντων του; Ἡ δημοσιότης τῆς διαδικα-

(¹) Ἄρθρον 102, παράγρ. β' καὶ γ' καὶ ἄρθρα 98 καὶ 99.

(²) Περὶ τῶν ὄρων τῆς γενέσεως τῆς φορολογικῆς ἐνοχῆς, ἧτις εἶναι ὑποχρέωσις δημοσίου δικαίου, βλ. ΚΟΦΙΝΑ, ἐνθ' ἄν. σ. 36, 51, 23 καὶ ἐπομ.

(³) Ἄν. σ. 334.

(⁴) Πρὸβλ. ἄνωτ., σ. 339, τὰ περὶ συμβουλευτικῶν ἐπιτροπῶν, διαδικασίας συνεννοήσεως καὶ συμβιβασμοῦ τοῦ πολίτου μετὰ τοῦ Οἴκον. Ἐφόρου, κλπ.

σίας καὶ τὸ ἠτιολογημένον τῶν ἀποφάσεων εἶναι ἀναμφιβόλως πρωταρχικοὶ τούτου ὄροι (1). Ἐν τούτοις, οἱ δικασταὶ ὀφείλουσιν ἐπίσης νὰ εἶναι ἀπληλαγμένοι πάσης λανθάνουσης διαθέσεως, τεινούσης νὰ δικαιολογῇ πάντοτε τὴν ἄποψιν τοῦ ἐτέρου τῶν ἀντιδίκων μερῶν (2).

Ἡ λαϊκὴ δικαιοσύνη ἔχει ὡσαύτως τὴν θέσιν της ἐν τῇ ἐκδικάσει τῶν παραβάσεων τῶν φορολογικῶν νόμων, ἐχόντων δημόσιον χαρακτῆρα. Ἡ συμμετοχὴ τῶν ἰδιωτῶν ἐν τῷ δικαστηρίῳ δικαιολογεῖται πρὸς τούτοις ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ ἰδιωτικὰ μέλη εἶναι καλύτερον πληροφορημένα, τόσον ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν φορολογουμένων, ὅσον καὶ ἐπὶ διαφόρων εἰδικῶν θεμάτων, περὶ τῶν ὁποίων θὰ ἔχη νὰ ἀσχοληθῇ τὸ δικαστήριον. Τὰ μέλη ὅμως ταῦτα πρέπει νὰ εἶναι αὐτοῦ ὡς καὶ ὁ ἐνδιαφερόμενος ἐπαγγέλματος καὶ πῶς πρέπει νὰ ἐκλέγωνται;

Τὸ δικαστήριον, συντιθέμενον ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ μελῶν φορολογουμένων, θὰ παρουσίαζε δύο οὐσιώδη μειονεκτήματα. Ἡ ἄσκησις τῶν ἐν τῷ δικαστηρίῳ καθηκόντων ἀπαιτεῖ ὠρισμένην κείραν, εἰδικὰς γνώσεις καὶ χρόνον, στοιχεῖα, ἅτινα δὲν διαθέτουσιν οἱ πολῖται, οὔτινες παρεμπιπτόντως μόνον θὰ περιεβάλλοντο διὰ τοῦ τιμητικοῦ λειτουργήματος τοῦ μέλους φορολογικοῦ δικαστηρίου. Τοιαύτη ἐξ ὀλοκλήρου σύνθεσις ἐκ λαϊκῶν μελῶν, ὡς συμβαίνει μέ τινας συμβουλευτικὰς ἐπιτροπὰς (3), ὡς καὶ ὁ θεσμὸς τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ «Commissio-pers», δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὰ φορολογικὰ ἡμῶν δικαστήρια.

Ἐτερον μειονέκτημα τῆς ἀποκλειστικῆς ἐκ λαϊκῶν μελῶν συνθέσεως τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων εἶναι, ὅτι τὰ μέλη ταῦτα συνήθως δείκνυνται λίαν ἐλευθέρια εἰς τὰς ἀποφάσεις των. Εἰδικώτερον, ὅταν διορίζωνται ὑπὸ τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων, ἡ ἐπιείκεια αὐτῶν ἀπέναντι τῶν φορολογουμένων εἶναι προφανής. Ἐξ ἄλλου, αἱ ἀναπόφευκτοι προστριβαὶ καὶ δυσαρέσκειαι μεταξὺ τῶν μελῶν τούτων τοῦ δικαστηρίου καὶ τινῶν φορολογουμένων εἶναι λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ἐπαγγελματῆαι δὲν δεικνύουσι προθυμίαν ν' ἀποδεχθῶσι τὸ ἐπίτιμον ἔργον τοῦ δικαστοῦ.

Ἐν γένει, ἡ πείρα ἀπέδειξεν, ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι ὠφέλιμον,

(1) Πρὸβλ. ἄρθρ. 98 καὶ 99, 102 καὶ 105 τοῦ Συντάγματος.

(2) Σ. ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΥ, Ἡ ἀπονομὴ κλπ. ἐνθ' ἄν. σ. 9. πρὸβλ. ὡσαύτως ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, ἐνθ' ἄν.

(3) Ἄνωτ. σ. 34, ὡς πρὸς τὸν πολεμικὸν φόρον ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν.

ὅπως προσφεύγωμεν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ λαϊκὸν στοιχεῖον, διὰ τὰς ἐπιτροπὰς, αἵτινες ἀποφαίνονται πρὶν ἢ δημιουργηθῆ ἢ «διοικητικὴ διαφορά» μεταξὺ τοῦ φορολογουμένου καὶ τοῦ Δημοσίου· τὸ σύστημα ὅμως τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῆ ἐν τοῖς φορολογικοῖς δικαστηρίοις δι' οἰονδήποτε βαθμὸν δικαιοδοσίας.

Ἡ χρησιμοποίησις τῶν *μονίμων δημοσίων ὑπαλλήλων* ἐν τῇ συγκροτήσει τῶν δικαστηρίων τούτων παρουσιάζει πλεονεκτήματα, ὀφειλόμενα εἰς τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι εἶναι μόνιμοι. Ἔχουσι μείζονα ἐλευθερίαν ὅπως ἐκφράσωσι τὴν γνώμην των. Ἔχοντες τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν ὡς ἐπάγγελμα, θὰ καταβάλωσιν οὗτοι πᾶσαν προσπάθειαν, ὅπως κατατοπισθῶσιν ἐπὶ τῆς σχετικῆς νομοθεσίας καὶ ὅπως ἐκτελέσωσι τὸ καθήκον των ὅσῳ τὸ δυνατόν τελειότερον. Ἐπὶ πλέον τὸ γεγονός, ὅτι ἐξαρθῶνται ἐκ τοῦ κράτους, καθιστᾷ αὐτοὺς ὑπευθύνους διὰ τὴν ταχεῖαν ἐκκαθάρισιν τῶν ὑποθέσεων.

Ἐν τούτοις, τυγχάνει ἀναμφισβήτητον, ὅτι ἡ χρησιμοποίησις μόνιμων δημοσίων ὑπαλλήλων ὡς δικαστῶν παρουσιάζει σοβαρώτατα μειονεκτήματα Ἡ ταμειυτικὴ ἀντίληψις, τὴν ὁποίαν οὗτοι ἀποκτῶσι βραδέως καὶ ἀνεπιγνώστως, μειώνει τὴν ἀμεροληψίαν των. Ἄλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν δικαστηρίου, ἀποτελουμένου ἐκ δημοσίων ὑπαλλήλων, οἵτινες θὰ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τοῦ αἰσθήματος τούτου, θὰ ἐναπομείνῃ πάντοτε ἐν τῇ συνειδήσει τῶν φορολογουμένων, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ ἀπόφασις δὲν ἐφάνη ἱκανοποιητικὴ, ἢ ἐντύπωσης—οὐχὶ δικαιολογημένη βεβαίως, ἀλλὰ λίαν πιθανή—ὅτι ἐδικάσθησαν ὑπὸ μεροληπτικοῦ δικαστηρίου. Ὡσαύτως ἡ ἐξάρτησις τῶν δικαστῶν τούτων, ὡς ὑπαλλήλων, ἐκ τῆς Διοικήσεως ἀποτελεῖ ἐνίοτε σοβαρὸν ἐμπόδιον ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ των ὅπως δημιουργήσωσιν ἀπολύτως ἀνεξάρτητον νομολογίαν. Εἰδικώτερον, ὅσάκις οἱ ἀποτελοῦντες μέρος τῶν δικαστηρίων τούτων ὑπάλληλοι ἀνήκωσι συγχρόνως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, ἣτις ἐποπτεύει ἐπὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου, καθίσταται εἰς αὐτοὺς ἀδύνατον νὰ ᾧσιν οἱ ἀμερόληπτοι δικασταὶ τῶν ὁδηγίων καὶ τῶν πράξεων, εἰς τὰς ὁποίας αὐτοὶ οὗτοι ἢ οἱ προϋστάμενοί των συνειργάσθησαν.

Ἡ χρησιμοποίησις *εἰδικῶν ἰσοβίων δικαστῶν* θὰ ἦτο κατὰ συνέπειαν εὐκαταία λύσις, δεδομένου ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο παρουσιάζει πάσας τὰς ἐγγυήσεις τῆς συνθέσεως τῶν τακτικῶν δικαστηρίων. Ἡ λύσις αὕτη προσκρούει, οὐχ ἦτιον, εἰς ἀνυπερβλήτους δυσχερείας, λόγῳ τῶν δαπανῶν, αἷ θὰ συνεπήγετο. Θὰ ἦτο πράγματι δύσκολον, ἰδίᾳ ὑπὸ τὰς παρούσας οικονομικὰς συνθήκας, νὰ ὀργανωθῶσι παρόμοια δικαστήρια εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας· ἀλλὰ καὶ ἂν τοῦτο ἦτο δυ-

νατόν, θ' ἀπετέλει πηγὴν παραπόνων καὶ μεμψιμοιριῶν ἐκ μέρους τῶν φορολογουμένων, οἵτινες θὰ ἐθιέωρουν τὰ δικαστήρια ὡς νέον μέσον διασπαιθίσεως τῶν θυσιῶν των. Ἡ λύσις αὕτη τῶν ἰσοβίων δικαστῶν θὰ ἔδιδεν, ἐξ ἄλλου, λαβὴν εἰς τινὰς ὀρθὰς ἐπικρίσεις. Τὰ ἐξ ἰσοβίων δικαστῶν συγκείμενα δικαστήρια παρουσιάζουσι ποιάν τινα ἀκαμψίαν, ἣτις ἀποτελεῖ κώλυμα εἰς τὴν ταχεῖαν ἐκκαθάρισιν, ἀπαραίτητον εἰς τοὺς κατωτέρους βαθμοὺς τῆς δικαιοσύνης. Ἐπὶ πλέον καὶ τὰ θέματα, ἅτινα θέλουσιν ἐπιλύσει τὰ κατώτερα ταῦτα δικαστήρια, ζητήματα περισσότερον πραγματικά παρὰ νομικά, καθιστῶσιν ἀνεπαρκῆ τὴν ἐξ ἰσοβίων δικαστῶν σύνθεσιν, οἵτινες δὲν κατέχουσι τὰς ἀναγκαίας γνώσεις διὰ τὴν ἔρευναν πλείστων ἐκ τῶν θεμάτων τούτων. Προσφυγὴ εἰς πραγματογνωμοσύνην, ἣτις θὰ ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ τὴν κατάστασιν, δὲν εἶναι ἀξιοσύστατος διὰ κλίμακα τόσῳ μεγάλῃν, ὅσῳ θ' ἀπῆται τὸ ἐνώπιον τῶν κατωτέρων δικαστηρίων ἐκδικαζόμενον ὕλικόν.

Ἐν Ἑλλάδι, συμφώνως πρὸς τὸν νόμον 164¹⁾ καὶ τοὺς μεταγενεστέρους τοιοῦτους, ὑπάρχει *μικτὸν σύστημα*, κοῤῥαμα πασῶν τῶν ἀντιλήψεων, ἃς ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω. Λεπτομέρειαι παρέχονται ἐν τῇ εἰδικῇ δι' ἕκαστον δικαστήριον παραγράφῳ εἰς τὰς κατωτέρω γραμμὰς. Δύναται ὁμως νὰ λεχθῆ, ὅτι, ἐξαιρέσει ὠρισμένων σημείων, ἅτινα ἐπικρίνομεν κατωτέρω, κατελήξαμεν, συνελόντ' εἰπεῖν, εἰς καλὴν καὶ εὐτυχῆ ὀργάνωσιν τῆς ἡμετέρας φορολογικῆς δικαιοσύνης.

Δικαστήρια (ἐκδικαστικαὶ ἐπιτροπαὶ) εἰς πρῶτον βαθμόν.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου ἢ τῆς μετ' αὐτοῦ συνεργαζομένης Ἐπιτροπῆς (1) ἐγγράφεται εἰς τὸν *φορολογικὸν κατάλογον* καὶ κοινοποιεῖται εἰς τὸν ἐνδιαφερόμενον, ὅστις δύναται ἐντὸς 20 ἡμερῶν ν' ἀσκήσῃ *ἐνστάσιν* ἐνώπιον τῆς «πρωτοβαθμίου ἐκδικαστικῆς ἐπιτροπῆς». Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη ἐδρεύει παρ' ἐκάστη Ἐφορίᾳ (2). Δύνανται μάλιστα νὰ ὑπάρχωσι πλείονες τοιαῦται ἐπιτροπαὶ παρὰ τῇ αὐτῇ Ἐφορίᾳ ἢ διὰ τὴν αὐτὴν φορολογικὴν περιφέρειαν.

Ἡ ἐπιτροπὴ σύγκεται: α) ἐκ τοῦ Προέδρου τῶν Πρωτοδικῶν ἢ ἐξ ἐνὸς Πρωτοδίκου ὡς προέδρου (3), β) ἐξ ἐνὸς δημοσίου ὑπαλλήλου,

(1) Ἄνωτ. σ. 192, 245, συμβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν κατηγοριῶν Δ καὶ Ζ κλπ.

(2) Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Οἴκου. Ἐφοριῶν καὶ τῆς ἀρμοδιότητος αὐτῶν βλ. σ. 329.

(3) Ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ πρωτοδικεῖον ἐν τῇ ἔδρῃ τῆς Ἐφορίας, συμμετέχει εἰς τὴν ἐπιτροπήν, ὡς πρόεδρος αὐτῆς, ὁ εἰρηνοδίκης.

δριζομένου εκάστοτε υπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ γ) ἐξ ἐνὸς ἰδιώτου, δριζομένου υπό τοῦ Πρωτοδικείου ἐκ καταλόγου φορολογουμένων, ὑποβαλλομένου πρὸς τοῦτο υπό τοῦ Οἴκον. Ἐφόρου (¹).

Κατὰ συνέπειαν, ἡ σύνθεσις τοῦ φορολογικοῦ τούτου δικαστηρίου προσδίδει αὐτῷ χαρακτῆρα μᾶλλον διαιτητικοῦ δικαστηρίου. Παρὰ τῷ προέδρῳ, ὅστις λαμβάνεται ἐκ τῶν τακτικῶν καὶ ἰσοβίων δικαστῶν, ὑπάρχει ὡσαύτως εἷς ἀντιπρόσωπος τῆς Διοικήσεως, ὡς καὶ εἷς ἀντιπρόσωπος τῆς τάξεως τῶν φορολογουμένων.

Δέον, ἐν τούτοις, νὰ παρατηρηθῇ, ὅτι ὑπάρχει ἐξαίρεσις ἐκ τοῦ κανόνος τούτου, ἣτις παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς πλείστας παρεξηγήσεις. Προκειμένου περὶ τῶν πόλεων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Θεσσαλονίκης καὶ Πατρῶν, ἐπιτρέπεται, ὅπως (²) ἡ ἐπιτροπὴ προεδρευῆται παρ' ἐνὸς ἀνωτάτου ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, ἀντὶ τοῦ τακτικοῦ δικαστοῦ. Τὸ μῆτρον τοῦτο ἐκρίθη ἀπαραίτητον, λόγῳ τῆς καταστάσεως, ἣτις ἐδημιουργήθη τῷ 1926, ὅποτε ἔδει νὰ ἐκκαθαρισθῶσιν αἱ ἐκκρεμοῦσαι ὑποθέσεις τῶν προηγουμένων ἐτῶν (³), τὰ δὲ μέλη τῶν τακτικῶν δικαστηρίων τῶν πόλεων τούτων δὲν διέθετον τὸν ἀναγκαιοῦντα διὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην χρόνον. Ἐκτοτε ἀκολουθεῖται συνεχῶς τὸ αὐτὸ σύστημα, μολοντί αἱ ἐκκρεμεῖς ὑποθέσεις ἐξεκαθαρίσθησαν ὀλοτελῶς. Τὸ μέτρον ὅμως τοῦτο, εὐτυχῆς προκειμένου περὶ ἐξαιρετικῶν περιστάσεων (⁴), δὲν πρέπει νὰ διατηρηθῇ τοῦ λοιποῦ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀποφαίνεται ἐλευθέρως κατ' οἰκίαν κρίσιν καὶ πεποίθησιν (ex aequo et bono), βασιζομένη ἐπὶ πάντων τῶν στοιχείων, ἐνδείξεων κλπ. Ἐχει πρὸς τούτοις οἷα κέκτηται καὶ ὁ Οἰκονομικὸς

(¹) Ἐκλέγονται κατὰ προτίμησιν μεταξύ τῶν μελῶν τῆς ἐπαγγελματικῆς ὁργανώσεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει ὁ φορολογούμενος.

(²) Ν. Δ. τῆς 24ης φεβρουαρίου 1926.

(³) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 48, 259 καὶ 288.

(⁴) Ἡ προσπάθεια, ἡ καταβληθεῖσα υπό τῶν οἰκονομικῶν ὑπαλλήλων, προέδρων τῶν ἐπιτροπῶν τούτων, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐκδώσωσιν ἀμερολήπτους ἀποφάσεις καὶ προσδώσωσιν εἰς τὰ δικαστήρια ταῦτα οὐδέτερον χαρακτῆρα, ἐστέφθη, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, υπό ἐπιτυχίας· πλεῖσται ὁργανώσεις μάλιστα ἐξέφρασαν τὴν προτίμησίν των, ὅπως δικάζονται παρὰ δικαστηρίων οὕτω καταρτιζομένων. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν ἔλειψαν καὶ αἱ ἐπικρίσεις (πρβλ. ΣΤ. ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΥ, ἔνθ' ἀν. σ. 11-12' ὡσαύτως ΠΡΩΤΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΔΙΚΗΓΟΡΙΚΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ, ἐν Ἀθήναις 18-22 δεκεμβρίου 1927, Ἐπίσημα Πρακτικά, δημοσιευθέντα τῷ 1928, σ. 167-199 καὶ 249-251)· εἶναι δ' ἀληθές, ὅτι, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως, δεόν νὰ ἐγκαταλειφθῇ τὸ μέτρον τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἐπιφέρει διατάραξιν εἰς τὴν διαιτητικὴν συγκρότησιν τῶν ἐπιτροπῶν.

Ἐφορος δικαιώματα (να διατάξῃ ἔλεγχον, να ζητήσῃ συμπληρωματικὰς πληροφορίας κλπ.), ἐπὶ πλέον τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς δικαστικῆς λειτουργίας δικαιωμάτων (να διατάξῃ πραγματογνωμοσύνην, να ἐκδώσῃ προδικαστικὴν ἀπόφασιν κλπ.)⁽¹⁾. Ἡ πρόθεσις τοῦ νομοθέτου ὑπῆρξεν, ὅπως μὴ περιορίσῃ τὰ δικαιώματα τοῦ φορολογικοῦ δικαστηρίου εἰς τὸ ν^ο ἀποφαίνεται ἀπλῶς καὶ μόνον ἐπὶ τῶν παρ' ἑκάτερου τῶν μερῶν προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων (προτάσεων), ἀλλ' ὅπως προβαίη εἰς εὐρύτεραν ἔρευναν τῆς ἀληθείας⁽²⁾.

Δικαστήρια ἐφέσεως: Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον καὶ Περιφερειακαὶ Δευτεροβάθμιοι Ἐκδικαστικαὶ Ἐπιτροπαί.

Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τοῦ πρωτοβαθμίου τούτου δικαστηρίου ὁ φορολογούμενος δύναται ν' ἀσκήσῃ ἔφεσιν, ἐντὸς τριάκοντα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς κοινοποιήσεως, ἐφόσον τὸ ποσὸν τοῦ ἀμφισβητουμένου φόρου ὑπερβαίνει τὰς 1000 δραχμάς⁽³⁾. Τὸ αὐτὸ δικαίωμα ἔχει καὶ ὁ Οἶκον. Ἐφορος διὰ λογαριασμὸν τοῦ Δημοσίου.

Ἡ ἔφεσις ἀγεται ἐνώπιον τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου, ἐδρεύοντος ἐν Ἀθῆναις καὶ ἔχοντος εἰδικὸν τμήμα διὰ τὰς φορολογικὰς ὑποθέσεις. Ἡ δικαιοδοσία αὕτη τοῦ Ἐλεγκτικοῦ συνεδρίου χρονολογεῖται

(1) Ἡ ὑπ' ἀριθμ. 452 τοῦ 1906 ἀπόφασις τοῦ Ἀρείου Πάγου παρεδέχτο τὸ ἀντίθετον. Ἄλλ' ὁ Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Γ. ΧΟΪΔΑΣ (Γνωμοδότησις τῆς 29ης ἀπριλίου 1926 δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ «Θέμειδι», ΑΖ σ. 527) ἐξέφρασε τὴν γνώμην, ὅτι ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει ν' ἀκολουθῇ τοὺς κανόνας τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας. Ὡσαύτως ἡ νομολογία τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου παραδέχεται τὴν τε ἀμέσον καὶ τὴν ἔμμεσον (διὰ τῆς πραγματογνωσύνης) ἀπόδειξιν, συμφώνως πρὸς τὴν πολιτικὴν δικονομίαν (πρβλ. Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑ, ἐνθ' ἀν. σ. 16).

(2) Τὸ σύστημα τῶν πρωτοβαθμίων ἐκδικαστικῶν ἐπιτροπῶν, τὸ εἰσαχθὲν ἐν τῷ φόρῳ ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων, ἐφαρμόζεται ὡσαύτως καὶ διὰ τινὰς ἄλλους ἀμέσους φόρους: ἐπιτηδεύματος, κλπ.

(3) Διὰ τὸν φόρον ἐπιτηδεύματος, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως καταστῇ εὐκολωτέρα ἢ προσφνηγὴ διὰ τοὺς φορολογουμένους, οἵτινες, ὡς γνωστὸν, ἀνήκουσι εἰς τάξεις μᾶλλον πτωχάς, ἀντὶ τῆς ἐφέσεως, οἱ φορολογούμενοι δύνανται νὰ ὑποβάλλωσι ἀπλὴν αἴτησιν ἀναθεωρήσεως ἐνώπιον πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς ἐδρευούσης παρ' ἑκάστη Οἶκον. Ἐφορίᾳ. Ἡ σύνθεσις τῆς τοιαύτης ἐπιτροπῆς ἀναθεωρήσεως εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν τῆς πρωτοβαθμίου ἐκδικαστικῆς ἐπιτροπῆς, προστιθεμένων εἰσέτι ἐνὸς ἀντιπροσώπου τοῦ δημοσίου καὶ ἐνὸς ἀντιπροσώπου τῶν φορολογουμένων. Τὰ μέλη ὅμως, αἵτινα ἐδίκασαν κατὰ πρῶτον βαθμὸν, δὲν δύνανται νὰ μετὰσχωσι εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ἀναθεωρήσεως.

ἀπὸ τοῦ 1923⁽¹⁾. Τὸ γεγονός, ὅτι τὸ δικαστήριον τοῦτο ἀποτελεῖται ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ ἰσοβίους δικαστάς, ἐξησφάλισε πάντα τὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰσοβιότητος⁽²⁾. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν αἱ ἐφέσεις ὑπήχθησαν εἰς τὸ ἀνώτατον τοῦτο φορολογικὸν δικαστήριον, χρονολογεῖται ὡσαύτως καὶ ἡ συστηματοποίησις τῆς νομολογίας. Τφόντι, ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἐν προκειμένῳ συντελεσθεῖσα ἐργασία ὑπῆρξεν ἐπιστημονικὴ καὶ κολοσσαία. Παρατηρήθη, ἐν τούτοις, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀσκουμένων ἐφέσεων ἦτο ἐξαιρετικῶς μέγας. Πρὸς θεραπείαν, ὅθεν, τοῦ μειονεκτήματος τῶν καθυστερήσεων, αἵτινες ἦσαν τὸ ἀναγκαῖον ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης πληθώρας, ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν ἐπιτεύξεως ποιᾶς τινος ἀποσυγκεντρώσεως, ἰδρῦθησαν καὶ ἕτερα φορολογικὰ δικαστήρια δευτέρου βαθμοῦ (περιφερειακαὶ ἐκδικαστικὰ ἐπιτροπαὶ ἐφέσεων)⁽³⁾, ἐδρευόντα εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς χώρας⁽⁴⁾ καὶ ἔχοντα ἀρμοδιότητα, ὅπως ἐκδικάζωσιν ἐφέσεις ἥττονος σπουδαιότητος⁽⁵⁾. Τὰ δικαστήρια ταῦτα ἀποτελοῦνται ἐκ τριῶν μελῶν, ἧτοι ἐξ ἑνός ἐφέτου, ὡς προέδρου, ἑνὸς οἰκονομικοῦ ὑπαλλήλου καὶ ἑνὸς ἰδιώτου. Ὁ θεσμὸς τῶν δευτεροβαθμίων τούτων δικαστηρίων ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν. Τόσον οἱ πολῖται, ὅσον καὶ ἡ φορολογικὴ δικαιοσύνη ἐξυπηρετήθησαν διὰ τῆς τοιαύτης ἀποσυγκεντρώσεως, χάρις εἰς τὴν ἐπιμελημένην ἐκλογὴν τῶν μελῶν καὶ εἰς τὴν ὑπ' αὐτῶν καλὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐπιτροπῆς.

(1) Κατὰ τὸν ἀρχικὸν νόμον (1640), αἱ ἐφέσεις ἤγοντο ἐνώπιον πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἐδρευούσης ἐν τῇ Ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν καὶ συγκειμένης ἐκ τοῦ Δικαστικοῦ Συμβούλου τοῦ Ὑπουργείου (Προέδρου τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου), ὡς προέδρου, ἐκ δύο διευθυντῶν τοῦ Ὑπουργείου καὶ ἐξ ἐτέρων δύο μελῶν λαμβανομένων ἐκ τῆς τάξεως, εἰς ἣν ἀνήκεν ὁ φορολογούμενος. Τὸ Ν. Δ. τῆς 4ης Ἰουλίου 1923 (Ὑπουργ. Κοφινᾶ, Κυβερνήσεως «Ἐπαναστάσεως τοῦ 1922») «περὶ ὀργανισμοῦ τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου», διὰ τοῦ ἄρθρ. 8 § 12, ὑπήγαγεν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ἐλεγκτικοῦ Συνεδρίου τὴν ἐκδικασίαν τῶν ἐφέσεων ἐπὶ τοῦ φόρου τῶν καθαρῶν προσόδων καὶ ἄλλων τινῶν ἀμέσων φόρων.

(2) Βλ. ἄνωτ. σ. 348.

(3) Νόμος 5116 τοῦ 1931, ὑπουργία Μαργῆ, Κυβερνήσεως Βενιζέλου.

(4) Ἐν Ἀθήναις, Πειραιεῖ, Θεσσαλονίκῃ, Πάτραις καὶ Κομοτηνῇ.

(5) Ἐφόσον τὸ ποσὸν τοῦ ἀμφισβητουμένου φόρου δὲν ὑπερβαίνει τὰς 20.000 δραχμῶν (ἢ, διὰ τινὰς παλαιὰς ὑποθέσεις, τὰς 100.000 δρχ.). Ὁ νόμος ἐπιτρέπει ὅπως καὶ ἄλλαι ἀρμοδιότητες δοθῶσιν εἰς τὰ δικαστήρια ταῦτα, διὰ διατάγματος.

Ἐναίρεσις. Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.

Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας⁽¹⁾, μεταξὺ ἄλλων ἀρμοδιοτήτων⁽²⁾, ἔχει ὡσαύτως ἀρμοδιότητα, ὅπως ἀποφαίνεται ἐπὶ τῶν αἰτήσεων ἀναίρεσεως, τῶν ἀσκουμένων ἐπὶ φορολογικῶν ὑποθέσεων. Κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν δευτεροβαθμίων φορολογικῶν δικαστηρίων ἐπιτρέπεται ἀναίρεσις ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Τοῦτο ἀποφαίνεται ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν πραγματικῶν ζητημάτων, ἐν ἧ περιπτώσει τὸ ποσὸν τοῦ εἰσοδήματος (ἢ τοῦ φόρου) προκύπτει ἐκ τῶν στοιχείων, ἅτινα ὑποβάλλονται εἰς αὐτό, ἄλλως ἀναπέμπει τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ ἀρμόδιον δευτεροβάθμιον δικαστήριον.

Ἐν τῷ θέματι τοῦ ἐλέγχου τῆς συνταγματικότητος τοῦ νόμου⁽³⁾, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας εἶχεν ἤδη δικαστικὸν προηγουμένον ν' ἀκολουθήσῃ: τὰ δικαστήρια ἐν Ἑλλάδι, κατὰ παλαιὰν νομολογίαν, ἰδίᾳ ὅμως μετὰ τὴν ἐρμηνευτικὴν δῆλωσιν ἐπὶ τοῦ ἀρθροῦ 5 τοῦ Συντάγματος τοῦ 1927, ὑποχρεοῦνται ν' ἀρνηθῶσι τὴν ἐφαρμογὴν νόμου, οὗτινος τὸ περιεχόμενον ἀντίκειται εἰς τὸ Σύνταγμα⁽⁴⁾.

(1) Ἰδρυσθὲν τῷ 1928, πρβλ. ἀνωτ. σ. 343. Νόμος 3713, τροποποιηθεὶς ὑπὸ τῶν νόμων 4210 τοῦ 1929 καὶ 4986 τοῦ 1931.

(2) Πρβλ. Κ. ΡΑΚΤΙΒΑΝ, ἐνθ' ἀν. μέρος Δ': «Εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, τασσόμενον ἐπὶ κορυφῆς τῆς ἱεραρχίας, ἀνατίθεται πολλαπλῆ ἀσκῆσις διοικητικῆς δικαιοδοσίας, εἴτε εἰς πρῶτον καὶ τελευταῖον βαθμὸν, εἴτε ὡς δευτεροβαθμίον δικαστηρίου, εἴτε κατ' ἀναίρεσιν ὡς ἀπλοῦ Ἀκυρωτικοῦ... Ἐπέκεινα ὅμως τῆς κανονικῆς ταύτης δικαστικῆς κυρίως φύσεως τῆς δικαιοδοσίας... εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀπονέμεται καὶ αὐτοτελὴς ἐξαιρετικὴ δικαιοδοσία... διὰ τοῦ ἐπὶ τούτῳ ἰδρυομένου γενικοῦ ἐνδίκου μέσου τῆς ἐπὶ ἀκυρώσει αἰτήσεως... Οὕτω... παρὰ τὸ προληπτικὸν τῆς ἐννόμου καταρτίσεως τῶν κανονιστικῶν διαταγμάτων, συνακολουθεῖ ἀπονομὴ τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης καὶ ἰδιαιτέρως ἡ ἐπαγρύπνησις καὶ ὁ ἐλεγχος τῶν πράξεων τῆς Διοικήσεως...». Πρβλ. ὡσαύτως: Σ. ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΥ, *Πορίσματα ἐκ τῆς νομολογίας τοῦ Σ. τ. Ε.*, ἐνθ' ἀν. σ. 2 καὶ ἐπομ. ΒΕΓΛΕΡΗ, ἐνθ' ἀν. σ. 10 καὶ ἐπομ.

Περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν μελῶν αὐτοῦ βλ. ΒΕΓΛΕΡΗ ἐνθ' ἀν. σ. 16 καὶ ἐπομ.

(3) Ὁ ἑλλην νομοθέτης (πρβλ. ἀρθρ. 46 τοῦ νόμου 3713) ἐξήρσε τῆς ἀκυρώσεως τὰς «πολιτικὰς πράξεις ἢ πράξεις διακυβερνήσεως» (πρβλ. ἀνάλυσιν ἐν ΠΑΠΑΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 32-44).

(4) FLEINER (*Συμφαλιάνου*), ἐνθ' ἀν. σ. 228.

(5) Πρβλ. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. τόμ. 2, σ. 193 ἐπ. καὶ ἰδίᾳ σ. 211-2.—Α. ΣΒΩΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 358 καὶ ἐπομ.—ΡΑΚΤΙΒΑΝ, ἐνθ' ἀν. μέρος Δ'.—ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΥ, *Πορίσματα*, κλπ. ἐνθ' ἀν. σ. 8. Ὁ κ. Παπαφράγκος ἐξηγεῖ, ὅτι ἡ νομολογία τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἀποτελεῖ ἀπαρχὴν προσχω-

Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τοὺς νόμους, διὰ τῶν ὁποίων ἐπιβάλλονται φόροι, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ἀπέσχε τοῦ νὰ ἐρευνήσῃ, κατὰ πόσον οἱ νόμοι οὗτοι ἀντιβαίνουν εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 6, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες εἶναι ἴσοι ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ συνεισφέρουσιν εἰς τὰ δημόσια βάρη ἀναλόγως τῶν δυνάμεών των (1). Ἡ ἀναδρομικότης τῶν φορολογικῶν νόμων, ὡς καὶ ἡ κατ' ἐξουσιοδότησιν τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας ἐπιβολὴ φόρου, ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας.

Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, καίτοι ἐσχάτως ἰδρυθέν, ἀνέπτυξεν ἐν τούτοις: δρᾶσιν ἐξοχον καὶ λίαν καρποφόρον (2). Τὸ ἐπίλεκτον τοῦτο σῶμα ἔδωκεν εἰς τὴν φορολογικὴν νομολογίαν κατεύθυνσιν πραγματικῶς ἐπιστημονικὴν, ἐπέτυχε δέ, ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου, νὰ κατακτήσῃ τὴν ἐμπιστοσύνην, τόσον τῶν κυβερνώντων ὅσον καὶ τῶν κυβερνωμένων, ὡς πρὸς τε τὴν ἀρτίαν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης καὶ ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῶν ἀκολουθουμένων ὑπ' αὐτοῦ γενικῶν κατευθύνσεων.

Ἡ εὐργετικὴ αὐτοῦ ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς Διοικήσεως εἶναι ἐπίσης ἤδη λίαν αἰσθητὴ (3).

ΕΙΣΠΡΑΞΙΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Ἀπαξ καθορισθείσης τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος τοῦ φορολογουμένου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, καταλογισθέντος δὲ καὶ τοῦ φορολογικοῦ αὐτοῦ χρέους, ἡ εἴσπραξις διενεργεῖται κατὰ τοὺς

ρήσεως εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ ὑπὸ τὴν εὐρείαν ἔννοιαν ἐλέγχου τῆς συνταγματικότητος τῶν νόμων.

(1) Πρβλ. ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΥ, ἐνθ' ἄν. σ. 11. Τὸ Σ. τ. Ε. ἐθεώρησεν, ὅτι ἡ διάταξις αὕτη δὲν θέτει κανόνα δικαίου, ἀλλ' ὑποδεικνύει πολιτικὴν ἀρχήν. «Ἐδ' ἐχθῆ δηλαδὴ κατ' εἰδικωτέραν ἐφαρμογὴν τῆς... ἀρχῆς περὶ τῶν ἀτομικῶν δικαιωμάτων ὅτι οἱ νόμοι οὔτινες περιορίζουσιν ἢ θίγουσιν ὅπως-δήποτε τὰ δικαιώματα ἢ τὰ οικονομικὰ συμφέροντα οὐχὶ ὠρισμένων ἀτόμων, ἀλλὰ κατηγορίας ὁλοκλήρου πολιτῶν χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου δὲν ἀντίκεινται εἰς τὸ περὶ ἰσότητος ἄρθρον τοῦ Συντάγματος». Πρβλ. ὡσαύτως τὰς ἀνωτ. ἐν σ. 38 σημ. 3 παραπομπάς.

(2) Πρβλ. ἰδίᾳ ΠΑΠΑΦΡΑΓΚΟΥ, *Πορίσματα*, κλπ., ἐνθ' ἄν. Ἡ σπουδαιότης τῆς νομολογίας εἶναι προφανής, διότι αὕτη οὐ μόνον θὰ χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς τῆς Διοικήσεως διὰ τὴν ἐρημνεῖαν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν νόμων, ἀλλὰ καὶ θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστήμης τοῦ Διοικητικοῦ Δικαίου, ὅπερ δὲν προσέλαβεν ἐθνικὸν χαρακτῆρα ἐν Ἑλλάδι, παρὰ τὰς προόδους τῶν λοιπῶν κλάδων τοῦ Δικαίου (σ. 1 μέχρι 3).

(3) Ἐπαληθεύει ἡ γνώμη τοῦ FLEINER (ἐνθ' ἄν. σ. 228), ὅτι ὁ ὑπάλ-

κανόνες τῶν γενικῶν νόμων περὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων⁽¹⁾ ⁽²⁾, συμπληρωθέντας δι' εἰδικῶν τινῶν διατάξεων τῆς νομοθεσίας περὶ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων.

Ὡς ἐξηγήθη ἤδη, ἡ μέθοδος τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου εἰς τὴν πηγὴν υἰοθετήθη δι' ὠρισμένας περιπτώσεις⁽³⁾, τὸ δὲ πρόσωπον, ὅπερ παρεκράτησε τὸν φόρον, εἶναι ὑπεύθυνον διὰ τὴν εἰς τὸ Δημόσιον Ταμεῖον καταβολὴν τούτου, ἐνεργουμένην ἐφάπαξ σὺν τῇ ὑποβολῇ τῆς δηλώσεως. Διὰ τὰς λοιπὰς ὅμως περιπτώσεις, αἵτινες ἀποτελοῦσι καὶ τὴν πλειονότητα, διὰ τοῦ φόρου χρεοῦται αὐτὸς οὗτος ὁ φορολογούμενος, ὅστις καὶ καταβάλλει τοῦτον εἰς τέσσαρας τριμηνιαίας δόσεις διαρκούντος τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους.

Οἱ χρηματικοὶ κατάλογοι καταρτίζονται ἐπὶ τῇ βάσει: α) τῆς δηλώσεως τοῦ φορολογουμένου, β) τῆς ὀριστικῆς ἐγγραφῆς τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου, ἐν ἧ περιπτώσει δὲν ἠσκήθη ἔνστασις ἐκ μέρους τοῦ φορολογουμένου καὶ γ) τῆς ἀποφάσεως τῆς πρωτοβαθμίου ἐκδικαστικῆς ἐπιτροπῆς, ἐὰν ἠσκήθη ἔνστασις. Ἡ ἔφεσις δὲν ἀναστέλλει τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως τῆς πρωτοβαθμίου ἐκδικαστικῆς ἐπιτροπῆς. Ὁ Οἰκονομικὸς Ἐφοροσ, ἐν τούτοις, ὑποχρεοῦται νὰ ἐπιφέρῃ, εἰς τὰς ἐν τῷ φορολογικῷ καταλόγῳ καὶ τῷ χρηματικῷ καταλόγῳ ἐγγραφάς, τὰς δε-

ληλος, γνωρίζων ὅτι αἱ πράξεις του θὰ ὑποστῶσι τὴν δοκιμασίαν τοῦ δικαστικοῦ ἐλέγχου, θὰ ἔχῃ μόνον τὸ δίκαιον ὡς γνώμονα ἐν τῇ ἀσκήσει τῶν καθηκόντων του.

(¹) Ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰσπράξιν τῶν δημοσίων ἐσόδων, ἐπιθι τὴν ἔσοχον μελέτην τοῦ κ. Γ. ΖΑΡΙΦΟΠΟΥΛΟΥ, τμηματάρχου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν (Γενικῆς Διευθύνσεως τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ), *Δικονομία διοικητικῆς ἐκτελέσεως*, Ἀθήναι, 1931.

Προτάσει τοῦ ὑφυπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Β. Δεληγιάννη τῆς κυβερνήσεως τοῦ κ. Βενιζέλου, ἐψηφίσθη ὁ νόμος 4996, προβλέπων περὶ μελέτης πρὸς ἀναδιοργάνωσιν τῶν ὑπηρεσιῶν βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τῶν φόρων. Ὁ κ. Β. ΚΑΡΥΔΗΣ, πρῶην οἰκονομικὸς ἐπιθεωρητῆς, ὅστις ἐπεφορτίσθη μὲ τὴν μελέτην ταύτην, ὑπέβαλεν *Ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς ὁργανώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ἀμέσου φορολογίας* (Ἐθν. Τυπογραφεῖον, 1933), ἐμβριθεστάτην μελέτην, ὑποδεικνύουσαν συγχώνευσιν τῶν ὑπηρεσιῶν βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως, ἀναδιοργάνωσιν τῆς σχετικῆς λογιστικῆς, ὡς καὶ τινὰ μέτρα ἀποσυγκεντρώσεως ἢ μελέτη αὐτῆ ἐύρισκεται ὑπὸ ἐξέτασιν.

(²) Ὁ «νόμος περὶ εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων» (νόμος 4845 τοῦ 1930, τροποποιηθεὶς ὑπὸ τοῦ νόμου 5230 τοῦ 1931), ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον τμήμα τῆς ὅλης νομοθεσίας περὶ τῆς διοικήσεως τῶν δημοσίων ἐσόδων, χωρὶς ὅμως νὰ ἐξαντλῇ τὸ περὶ ταύτης Δίκαιον (ΖΑΡΙΦΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σελ. 5).

(³) Κατηγορίαι Γ (κλάσεις α', β' καὶ γ') καὶ ΣΤ.

ούσας μεταβολάς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀποφάσεων τοῦ δευτεροβαθμίου δικαστηρίου καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας ἐπὶ τῶν τυχόν ἀσκηθειῶν ἐφέσεως ἢ ἀναίρεσεως.

Ἡ ἐκτέλεσις (exequatur) περιλαμβάνει: α) κατάσχεσιν κινητῶν εἰς χεῖρας τοῦ ὀφειλέτου ἢ τρίτων· β) κατάσχεσιν ἀκινήτων· καὶ γ) προσωπικὴν κράτησιν⁽¹⁾.

Καίτοι αἱ προθεσμίαι τῆς εἰσπράξεως ἔχουσι κανονισθῆ, ἐν Ἑλλάδι, εἰς τρόπον ὥστε νὰ τηρῆται ὅσῳ τὸ δυνατόν ἡ ἀρχὴ τῆς καταλληλότητος, δηλ. τῆς ἀνέτου πληρωμῆς, ἐν τούτοις τὰ ἐν τῇ εἰσπράξει καθυστερήματα εἶναι σημαντικώτατα⁽²⁾. Ἀπὸ τοῦ 1931-32 ὅμως ἡ εἰσπραξις ἐσημείωσεν αἰσθητὴν βελτίωσιν.

ΠΟΙΝΙΚΑΙ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Αἱ ποινικαὶ κυρώσεις εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) *Φυλάκισις* μέχρις ἐνὸς μηνὸς ἢ *πρόστιμον* ἀπὸ τοῦ διπλασίου μέχρι τοῦ δεκαπλασίου τοῦ ἀποκρυβέντος φόρου ἢ ἀμφότεραι συλλήβδην αἱ ποιναί, ὡσάκις ὁ φορολογούμενος ἀρνήται ἐκ κακῆς πίστεως νὰ συμμορφωθῆ πρὸς τὸν νόμον, εἴτε μὴ παρέχων τὰ ζητηθέντα στοιχεῖα ἢ διασαφῆσεις, εἴτε ἀποκρύπτων δλόκληρον ἢ μέρος τῆς προσόδου τοῦ υπερβαῖνον τὰ 20% ταύτης· αἱ ποιναὶ αὗται ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης, τῇ ἐγκλήσει τοῦ Οἴκου. Ἐφόρου, ἀνεξαρτήτως πάντως τῆς πληρωμῆς τοῦ ἀποκρυβέντος φόρου μετὰ τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθειῶν προσαυξήσεων ἢ προστίμων⁽³⁾.

β) *Πρόστιμον* ἀπὸ 100 μέχρι 2000 δραχμῶν ἢ *φυλάκισις* μέχρις ἐνὸς μηνὸς ἢ ἀμφότεραι συλλήβδην αἱ ποιναί, ἐπιβαλλόμεναι κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω τρόπον, ἐπὶ παντὸς τρίτου προσώπου, ὅπου ἀρνεῖται νὰ ἐκπληρώσῃ τὰς ἐκ τοῦ νόμου ἀπορροεύσας ὑποχρεώσεις του.

γ) Διάφοροι ὑπὸ τοῦ *Ποινικοῦ Νόμου* προβλεπόμεναι κυρώσεις,

(1) ΖΑΡΙΦΟΠΟΥΛΟΥ, ἐνθ' ἀν. σ. 114 καὶ ἐπ.

(2) Ὡς προκύπτει ἐκ τῶν πινάκων τοῦ Παραρτήματος, τὸ ποσοστὸν τῶν καθυστερημάτων, συνήθως περὶ τὰ 10%, ἀνῆλθεν εἰς 25% κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη. Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι οἱ φόροι τῶν προηγουμένων ἐτῶν, βεβαιωθέντες ὁμαδικῶς ἐκ τῶν ὑστέρων, ὀφειλόμενοι δὲ καὶ εἰς προθεσμίας μακροτέρας τῶν τῆς εἰσπράξεως τῶν τρεχόντων φόρων, ἀφήκαν εἰς τὸ τέλος ἐκάστης τρεχούσης χρήσεως μεγάλα ἀνείσπρακτα ὑπόλοιπα. Μεταγενέστεραι ἐν τούτοις εἰσπράξεις (γενόμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιουσῶν χρήσεων ὡς «ἐνεργητικὰ ὑπόλοιπα») περιορίζουσι τὰ καθυστερήματα ταῦτα εἰς μικρότερον ὀριστικὸν ποσοστὸν.

(3) Ἄνωτ. σ. 337.

ἐπιβαλλόμεναι ἐπ' ἐκείνων, οἷτινες, μετασχόντες, ἐν τῇ ἔξασκήσει τῶν καθηκόντων των, εἰς τὸν καθορισμόν, τὴν βεβαίωσιν ἢ τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων τῶν κατηγοριῶν Δ καὶ Ζ, δὲν ἤθελον τηρήσει τὸ ἐπαγγελματικὸν μυστικόν.

δ) *Πρόστιμον* ἀπὸ 100 μέχρι 2000 δραχμῶν ἢ *φυλάκισις* μέχρις ἑνὸς μηνὸς ἢ ἀμφοτέραι συλλήβδην αἱ ποιναί, ἐν ἣ περιπτώσει τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διὰ τὸν φόρον τῆς κατηγορίας Δ ἀπαιτούμενα ἐμπορικὰ βιβλία δὲν τηροῦνται κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμενον τρόπον· ἀλλοιώσεις ἢ πλαστότητες τῶν ἐν τοῖς βιβλίοις τούτοις ἐγγραφῶν συν-επάγονται καὶ ποινικὴν δίωξιν ἐπὶ πλαστογραφίᾳ.

ε) *Διάφοροι ἄλλαι κυρώσεις*, προβλεπόμεναι κατὰ τῶν συμβολαιο-γράφων ἢ ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων καὶ ἀξιωματῶν διὰ τὴν περιπτῶσιν παραβάσεως ὀρισμένων διατάξεων, σχετικῶν πρὸς τὴν πρό-ληψιν τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς καὶ

στ) *Πειθαρχικαὶ ποιναί*, ἐπιβαλλόμεναι εἰς τοὺς οἰκονομικοὺς ὑπαλλήλους, ἐν ἣ περιπτώσει οὗτοι, ἐξ ἀσυγγνώστου ἀμελείας, ἐνέ-γραψαν εἰς τοὺς φορολογικοὺς καταλόγους πρόσωπα μὴ ὑποκείμενα εἰς τὸν φόρον ἢ καθυστέρησαν, ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου, τὴν βεβαίωσιν τοῦ φόρου.

Ὡς συνέβη καὶ προκειμένου περὶ τῶν χρηματικῶν κυρώσεων⁽¹⁾, αἱ ποινικαὶ κυρώσεις ὡσαύτως δὲν ἐφηρμόσθησαν ἢ ἐφηρμόσθησαν μετὰ τῆς μεγίστης ἐπιεικειᾶς.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΑΜΝΗΣΤΕΙΑ

Ἐσχομεν ἤδη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ διαφορῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἐλήφθησαν ὑπὲρ τῶν φορολογουμένων, οἷτινες εὐρίσκοντο ἐν καθυστερήσει ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών των.

Ἡ ἀμνηστεία αὕτη, ἀποτέλεσμα τῆς ἀταξίας, ἣτις ἐπεκράτησε, σχεδὸν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1926 - 27, ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν ἀμέσων φόρων, ἐδικαιολογεῖτο ἐκ τῆς πραγματικῆς ἀδυναμίας, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρίσκοντο οἱ φορολογούμενοι, νὰ καταβάλωσι διὰ μιᾶς τοὺς φόρους πλειόνων ἐτῶν. Ἀκόμη καὶ δι' ἐκείνους, οἷτινες δὲν εἶχον ἐν τῷ με-ταξὺ κατασπαταλήσει ἢ ἀπολέσει ἢ χρησιμοποίησει διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐπιχειρήσεών των ἢ τοποθετήσει μακροπροθέσμως τὰ ὑπ' αὐτῶν ὀφειλόμενα εἰς τὸ Δημόσιον ποσά, ἄμεσος καταβολὴ θὰ ἦτο ἀδύνατος. Ἡ πρὸς πληρωμὴν ἱκανότης τῶν φορολογουμένων τούτων δὲν θὰ

(1) Ἄνωτ. σ. 338.

ἡδύνατο ν' ἀνθέξῃ εἰς τὴν ἀφαίρεσιν ποσῶν, ἅτινα ὑπερέβαινον τὸ εἰσόδημα ἑνὸς ὀλοκλήρου ἔτους καὶ ἔθιγον τὸ κεφάλαιον.

Τὸ Δημόσιον, ὅθεν, ἠθέλησε νὰ παγιοποιήσῃ τὰ χρέη ταῦτα καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὰ ἀπαιτητὰ εἰς πλείονας δόσεις κατανεμομένας εἰς σειρὰν ἐτῶν (1). Οἱ φορολογούμενοι, οἵτινες θὰ ἦσαν διατεθειμένοι νὰ ἐξοφλήσωσιν ἀμέσως τοὺς ὀφειλομένους φόρους, ἔδει νὰ τύχωσι σημαντικῆς ἐκπτώσεως (2). Ἐκάστη κυβέρνησις, εἰσάγουσα τὴν ἀμνηστειαν, ἐθεώρει αὐτήν ὡς τὴν ἐκκαθάρισιν καὶ σφράγισιν τοῦ παρελθόντος, ὡς σταθμὸν δὲ διὰ τὴν διάνοξιν νέας περιόδου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἢ εἴσπραξις τῶν τρεχόντων φόρων θὰ διενηργεῖτο ἐγκαίρως, συμφώνως πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς «καταλληλότητος πληρωμῆς».

Τὸ μέτρον ὅμως τοῦτο, ἐφαρμοσθὲν τὸ πρῶτον κατὰ τὸ 1925, ἀπεδείχθη ἀλυσιτελές, ἐπαναληφθὲν δὲ πλειστάκις μέχρι τοῦ 1933, κατέληξεν εἰς τὴν ἀμβλυνσιν τῆς φορολογικῆς συνειδήσεως τῶν πολιτῶν.

Πράγματι, ἡ ἔλλειψις σταθερότητος ἐν τῇ στάσει τοῦ Κράτους ἐκλόνησε τὴν πίστιν τῶν φορολογουμένων πρὸς τὴν ἰσότητα ἐνώπιον τοῦ νόμου καὶ μάλιστα, ὅλως ἀντιθέτως, ὑπέθαλψε τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἢ μὴ ἐκπλήρωσις τοῦ φορολογικοῦ καθήκοντος θὰ συνεπήγετο, οὐχὶ τὰς ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένας προσαυξήσεις καὶ ποινάς, ἀλλὰ τὴν μείωσιν αὐτῆς ταύτης τῆς κυρίας φορολογικῆς ὀφειλῆς.

Εὐτυχῶς, ἢ ἀπὸ τοῦ 1931 - 32 ἀκολουθηθεῖσα σταθερὰ πολιτικὴ ἐν τῇ εἰσπράξει τῶν φόρων ἤρξατο ἐξαλείφουσα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ μειονέκτημα τοῦτο. Κατὰ ὅμως ἕξις, βαθέως εἰσδύσασα εἰς τὰς μεταξὺ τοῦ Κράτους καὶ τοῦ φορολογουμένου σχέσεις, δὲν ἐκριζοῦται, εἰμὴ μόνον διὰ ριζικῶν μέτρων· ἐνίοτε δὲ ἡ φορολογικὴ ἀρχὴ εὐρέθῃ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προσφύγῃ εἰς ἀνηλεῆ ἐκτέλεσιν (exequatur).

(1) Αἱ προθεσμίαι αὗται διακανονισμοῦ ἔφθανον μέχρι 10 ἑξαμήνων.

(2) Ἡ ἐκπτώσις αὕτη ὑπελογίζετο ὡς τόκος προεξοφλήσεως πρὸς 12% περιπίου ἐτησίως, ἐνίοτε ὅμως ἀνῆρχετο ἐν τῷ συνόλῳ τῆς μέχρι 50% τοῦ χρέους.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΕΝ ΤΗ, ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ,

Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐν σελ. 69 ἐξηγήθη, πρὶν ἢ συμπληρωθῆ ἡ ἐκτύπωσις τῆς γαλλικῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος ἔργου, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν χειρογράφῳ ὑποβολὴν αὐτοῦ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, ἐγένοντο διάφοροι τροποποιήσεις ἐν τῇ φορολογίᾳ διὰ τοῦ νόμου 5821, περιλαμβάνοντος μέρος τῶν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Σπ. Λοβέρδου τῆς Κυβερνήσεως τοῦ κ. Παν. Τσαλδάρη προταθέντων φορολογικῶν μέτρων.

Ὁ νόμος οὗτος ἐπέφερε τροποποιήσεις :

1ον Ὡς πρὸς τὸν ἀναλυτικὸν φόρον ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν (ἴδε ἀνωτ. σελ. 69).

2ον Ὡς πρὸς τὸν ἀναλυτικὸν φόρον ἐπὶ τῶν ἀμοιβῶν ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν (ἴδε σελ. 242).

3ον Ὡς πρὸς τὸν συνθετικὸν συμπληρωματικὸν φόρον ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου (ἴδε σελ. 326).

4ον Ὡς πρὸς τὴν διαδικασίαν βεβαιώσεως τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν καὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

Αἱ τροποποιήσεις αὗται ἀποτελοῦσι μέτρα εὐτυχοῦς ἐμπνεύσεως : περιορίζουσι ὠρισμένας τῶν ἀδικαιολογήτων ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τοῦ φόρου, ἰδίως τοῦ ἐπὶ τῆς ὑποδομημένης ἰδιοκτησίας· διαρρυθμίζουσι κατὰ δικαιοτέρον τρόπον τὴν φορολογίαν τῶν μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν· ἐνισχύουσιν ὀλίγον τὸ φορολογικὸν βᾶρος, τὸ ἐπιπίπτει ἐπὶ τῶν προσώπων, ἅτινα πραγματοποιοῦσι τὰ μέσα καὶ τ' ἀνώτερα εἰσοδήματα· ἐπὶ πλεόν, ἀξιάγουσι κατὰ 100 ἑκατομμύρια δραχμῶν περίπου τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀμέσων φόρων· δὲν δίδουσιν ὅμως αἱ τροποποιήσεις αὗται ὀριστικὰς λύσεις εἰς τὰ ζητήματα τῆς ἀμέσου φορολογίας.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΤΕΛΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἐξέλιξις τοῦ συστήματος καὶ σχηματικὸν διάγραμμα ἀπαραιτήτων τροποποιήσεων.

Εἰς τὰ προηγούμενα εἰδικὰ κεφάλαια, προσέβημεν εἰς ἔρευναν τῆς ἐξελίξεως τοῦ συστήματος τῶν ἀμέσων φόρων, ἀναλύσαντες τὴν πρὸ τοῦ 1919 μορφήν αὐτοῦ, τὸ ἀρχικὸν σύστημα τοῦ 1919 καὶ τὰς μέχρι σήμερον ἐπενεχθείσας τροποποιήσεις· ἐλάβομεν, ἐπὶ πλέον, τὸ θάρος νὰ ὑποδείξωμεν τροποποιήσεις, αἵτινες εἶναι δυνατόν νὰ ἐπενεχθῶσι εἰς τὸ σήμερον ἰσχύον σύστημα.

Προβαίνοντες εἰς ὑποδείξεις διὰ τὸ μέλλον, προσεπαθήσαμεν ν' ἀποφύγωμεν πᾶν ὅ,τι δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαῖον. Τῷ κοινὸν αἰσθάνεται τοιοῦτον κάματον ἀπὸ τὰς ἀλεπαλλήλους τροποποιήσεις, ὥστε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προταθῶσι καὶ νέα. Τὰ ὑποδεικνύμενα ὅμως μέτρα εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν καθίδρυσιν συστήματος δικαίου τε καὶ, ταυτοχρόνως, ἐφαρμοσίμου, συστήματος ἀνακουφίζοντος τοὺς ὑπερβεβαρημένους ὤμους καὶ προλαμβάνοντος, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, τὴν φορολογικὴν διαφυγὴν. Παρὰ δὲ τὰς σοβαρὰς βελτιώσεις, αἵτινες ἐληνέχθησαν διὰ τῶν ἐσχάτως ληφθέντων μέτρων (βλέπε *Προσθήκην*, ἐν σελ. 69, 242, 326 καὶ 359), τὸ σύστημα τῆς ἀμέσου ἡμῶν φορολογίας δὲν εἶναι ἀκόμη ἐκείνο ὅπερ ἔδει νὰ εἶναι.

Εἰκὼν συνοπτικὴ τῆς ἐξελίξεως ταύτης, τῆς τε διανυθείσης καὶ τῆς προτεινομένης, παρέχεται ἐν τῷ ἀκολουθῶν διαγράμματι.

Αἱ κύριαι γραμμαὶ τῆς φορολογίας πρέπει νὰ τείνωσιν ἔτι πλέον πρὸς τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ συνθετικοῦ φόρου καὶ τὴν βαθμιαίαν ἔξασθέ-
νισιν τῶν ἀναλυτικῶν τοιούτων. Βάσεις στερεαὶ ἐτέθησαν ἤδη διά-
τινας ἐξ αὐτῶν : τὸν φόρον ἐπὶ τῆς ὠκοδομημένης ἰδιοκτησίας (1), τὸν
φόρον ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων (2) καὶ τὸν
φόρον ἐπὶ τῶν μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν (3). Ὅθεν καὶ ὁ συνθετικὸς φόρος
θὰ δηνηθῆ νὰ ἐπωφεληθῆ τῶν προόδων τούτων. Ἐνῶ ὅμως ἀκόμη
καὶ οἱ ἀναλυτικοὶ οὗτοι φόροι ἐπιδέχονται βελτίωσιν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ,
εἶναι, ἐξ ἄλλου, ἀπολύτως ἐπ'ἀνάγκης, ὅπως ἄνευ ἀναβολῆς σταθεροποι-
ηθῶσι καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, ἤτοι : ὁ ἐπὶ τῆς μὴ ὠκο-
δομημένης ἰδιοκτησίας καὶ ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως (4), ὁ
ἐπὶ τῶν ἀνωδύμων ἐταιρειῶν καὶ ἐπὶ τῶν κινητῶν ἀξιῶν (5), ὡς καί,
ἐν τινι μέτρῳ, ὁ ἐπὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων (6).

Πάνδημον τῆς φορολογίας. Ἀπαλλαγáι. Φορολογικὴ πολιτικὴ.

Ἡ καθολικότης τοῦ φόρου δὲν εἶναι πλήρης. Ἐν ἑκάστη κατηγο-
ρίᾳ ὑπάρχουσιν ἀπαλλαγáι, αἵτινες δὲν εἶναι δεδικοιολογημέναι (7).
Ἐπ'ἀρχῆς μάλιστα δλόκληροὶ κλάδοι παραγωγῆς, ὡς λ. χ. μέρος τῆς
γεωργικῆς παραγωγῆς (8), οἷτινες δὲν ὑποβάλλονται εἰς τὸν φόρον.
Ἐπὶ πλέον, πολιτικὴ, σκοποῦσα ὅπως εὐνόησῃ τὸν σχηματισμὸν τοῦ
κεφαλαίου (ἀποταμίευσιν) καὶ τὴν εἰσροὴν κεφαλαίων ἐκ τῆς ἄλλοδα-
πῆς, πολιτικὴ ὠθουμένη εἰς τὸ ἔπακρον, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς ἐσφαλ-
μένas κατευθύνσεις (9), ἐχρησίμευσεν ὡς πρόσχημα δι' ἀπαλλαγás, αἵτι-
νες δὲν εἶναι πάντοτε δεδικοιολογημέναι.

Ἡ προστασία τῆς ἀποταμίεψεως δὲν πραγματοποιῆται κατὰ τρόπον
δίκαιον καὶ ὁμοίμορφον : ἡ προστασία αὕτη παρέχεται ἀφειδῶς εἰς
τὰς εὐπορούσας τάξεις, ἐνῶ συχνάκις δὲν δίδεται εἰς τὰς μέσας καὶ τὰς
κατωτέρας τάξεις, δηλ. εἰς τὸ κεφάλαιον, ὅπερ εἶναι πιστὸν πρὸς τὴν

(1) Ἄνωτ. σ. 68.

(2) > > 235, ἐξαιρέσει τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωδύμων ἐταιρειῶν.

(3) > > 241.

(4) > > 124 καὶ ἐπομ.

(5) > > 185.

(6) > > 247.

(7) Βλ. ἄνωτ. σχετικὰ κεφάλαια.

(8) Ἄνωτ. σ. 86.

(9) > > 169 - 183, 288 - 292.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Κατηγορία εισοδημάτων	Φόροι επιβαλλόμενοι πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως	Φόροι επιβαλλόμενοι τῷ 1920 (μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς Μεταρρυθμίσεως)	Φόροι επιβαλλόμενοι τῷ 1933	Προτεινόμενοι φόροι
Ψυχοδομημένη ιδιοκτησία	4 φόροι ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εισοδήματος 2 φόροι ἐπὶ τῆς περιουσίας <u>6</u>	1 ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ καθαροῦ εισοδήματος (κατηγορία Α τοῦ νόμου 1640) <u>1</u>	1 ὁ αὐτός <u>1</u>	1 ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τῆς μισθωτικῆς ἀξίας <u>1</u>
Μὴ ψυχοδομημένη ιδιοκτησία	1 φόρος ἐπὶ τῆς περιουσίας 1 » » τοῦ ἀκαθαρίστου εισοδήματος <u>2</u>	1 ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ εισοδήματος μόνον τῶν ἐκμισθουμένων γαιῶν (κατηγορία Β, νόμου 1640) <u>1</u>	1 ὁ αὐτός <u>1</u>	1 ἀναλυτικὸς κτηματικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ εισοδήματος (μισθωτικῆς ἀξίας) πασῶν τῶν γαιῶν <u>1</u>
Κινητὰ ἀξία	1 φόρος ἐπὶ τῶν μερισμάτων τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν <u>1</u>	1 ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τῶν εισοδημάτων ἐκ πασῶν τῶν κινητῶν ἀξιῶν, ἡμεδαπῶν ἢ ἀλλοδαπῶν (κατηγορία Γ, κλάσεις α', β' καὶ γ', νόμου 1640) <u>1</u>	1 ὁ αὐτός, ἐξαιρέσει ὀρισμένων ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν <u>1</u>	1 ὁ αὐτός, ἄνευ ἐξαιρέσεων <u>1</u>
Ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπιχειρήσεις	2 φόροι ἐπιτηδεύματος 2 φόροι ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἡμεδαπῶν καὶ τῶν ἀλλοδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν <u>4</u>	1 γενικὸν τέλος ἐπιτηδεύματος (ὁμοίμορφον) 1 ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος πασῶν τῶν ἐπιχειρήσεων, ἐξαιρέσει τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν (κατηγορία Δ, νόμου 1640) <u>2</u>	1 φόρος ἐπιτηδεύματος α) ἐπὶ εισοδήματος κάτω τῶν 300.000 δραχμῶν, β) ἐπὶ τῆς ναυτιλίας, γ) ἐπὶ τῶν καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων 1 ἀναλυτικὸς φόρος τῆς κατηγορίας Δ διὰ τὸ ὑπόλοιπον ὡς καὶ διὰ τινὰς τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν <u>2</u>	1 ὁ αὐτός 1 ἀναλυτικὸς φόρος τῆς κατηγορίας Δ διὰ τὸ ὑπόλοιπον, συμπεριλαμβανομένων πασῶν τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν <u>2</u>
Γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις	11 φόροι ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εισοδήματος 11 φόροι κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν 1 » κατ' ἀποκοπὴν 2 » ἐπὶ τῆς ἐκτίσεως <u>25</u>	4 φόροι ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εισοδήματος 4 φόροι κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν 1 » κατ' ἀποκοπὴν 1 ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος (κατηγορία Ε, νόμου 1640) <u>10</u>	3 οἱ αὐτοὶ 4 » » 1 » » 1 » » εἰς ὀρισμένας περιπτώσεις <u>9</u>	1 γενικὸς ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος (κατηγορία Ε, νόμου 1640) <u>1</u>
Μισθωτὰ ὑπηρεσίαι	2 φόροι ἐπιτηδεύματος <u>2</u>	1 ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος (κατηγορία ΣΤ, νόμου 1640) <u>1</u>	1 ὁ αὐτός <u>1</u>	1 ὁ αὐτός <u>1</u>
Ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα	2 φόροι ἐπιτηδεύματος <u>2</u>	1 γενικὸν τέλος ἐπιτηδεύματος (ὁμοίμορφον) 1 ἀναλυτικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εισοδήματος (κατηγορία Ζ, νόμου 1640) <u>2</u>	1 φόρος ἐπιτηδεύματος α) ἐπὶ εισοδήματος κάτω τῶν 300.000 δραχμῶν, β) ἐπὶ τῶν ἀμοιβῶν ἀρχιτεκτόνων καὶ μηχανικῶν 1 ἀναλυτικὸς φόρος τῆς κατηγορίας Ζ, διὰ τὸ ὑπόλοιπον <u>2</u>	1 ὁ αὐτός <u>1</u> 1 ὁ αὐτός <u>2</u>
Συνολικὸν εἰσόδημα τοῦ φυσικοῦ προσώπου	1 φόρος ἐπὶ τοῦ τεκμαιρομένου εισοδήματος κατ' ἐνδεικτικὸν σύστημα <u>1</u>	1 φόρος ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ συνολικοῦ καθαροῦ εισοδήματος <u>1</u>	1 μικτὸς φόρος ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ καθαροῦ εισοδήματος, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ τεκμαιρομένου κατ' ἐνδεικτικὸν σύστημα εισοδήματος <u>1</u>	1 φόρος ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ συνολικοῦ καθαροῦ εισοδήματος <u>1</u>
Σύνολον	43	19	18	10

χώραν' μάλιστα, ἐν τοῖς πράγμασιν, παρέχεται αὕτη κατ' οὐσίαν ἀκόμη καὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες, εἰς ὄρισμένας περιπτώσεις περιορισμοῦ τῶν δικαιωμάτων τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς, δύνανται ἀνέτως νὰ προσφεύγωσιν εἰς τὴν καταδολίευσιν (¹).

Συνελόντ' εἰπεῖν, τὸ φορολογικὸν σύστημα παρουσιάζει εἰσέτι κενά· ἀδικαιολόγητος προστασία, χορηγουμένη εἰς ὄρισμένους κλάδους, δὲν ἀποτελεῖ ἄλλο τι ἢ ματαίαν θυσίαν εἰς βάρος τῆς ὀλότητος· ἡ ἐλαττωματικότης αὕτη τοῦ συστήματος ὑποχρεώνει τὸ Δημόσιον, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ προϋπολογισμοῦ, ν' αὐξάνῃ τὴν φορολογίαν ὄρισμένων κατηγοριῶν φορολογουμένων, καίτοι ἤδη ὑπερβεβαρυσμένων.

Ὁμοιομορφία τῆς φορολογίας. Φοροδοτικὴ ἱκανότης. Προσδευτικότης. Ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον.

Ἡ ὁμοιομορφία τοῦ φόρου, λαμβανομένη ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ὁμοιομορφίας ἐν τῇ φορολογητέᾳ ὕλῃ, δὲν ὑφίσταται. Ὑπάρχουσι φόροι ἐπιβαλλόμενοι: ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος ἢ ἐπὶ τῆς ἔξαγωγῆς (²)· ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος (³)· ἐπὶ τοῦ παραγομένου εἰσοδήματος (⁴)· ἐπὶ τοῦ καταναλισκομένου εἰσοδήματος (⁵)· ἐπὶ τοῦ πραγματικοῦ εἰσοδήματος (⁶)· ἐπὶ τοῦ τεκμαιρομένου εἰσοδήματος (⁷)· ἢ ἐντέλει κατ' ἀποκοπὴν (⁸). Ἡ ἔγγειος πρόσοδος, ὑποβληθεῖσα εἰς φορολογίαν (⁹) ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς μεταρρυθμίσεως, δὲν φορολογεῖται σήμερον.

Οὐχ ἤτιον, παραλείποντες τὰς ὑπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως παρατηρήσεις ταύτας, ἔξετάζοντες δὲ τὴν φορολογίαν ἐν ταῖς γενικαῖς αὐτῆς γραμματῶν, δέον ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι αὕτη διέπεται ὑπὸ συστήματος πληττοντος τὸ εἰσόδημα, ἔξαιρέσει τῆς μὴ ὀκδομημένης ἰδιοκτησίας καὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως (¹⁰).

(¹) Ἀνωτ. σ. 288 - 293.

(²) Οἱ φόροι ἐπὶ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως.

(³) Οἱ ἀναλυτικοὶ φόροι τῶν κατηγοριῶν Α, Β, Γ, Δ, Ε, ΣΤ καὶ Ζ.

(⁴) Οἱ ἀναλυτικοὶ φόροι πασῶν τῶν κατηγοριῶν καί, εἰς ὄρισμένας περιπτώσεις, ὁ συνθετικὸς φόρος.

(⁵) Συνθετικὸς φόρος ἐν περιπτώσει ἐφαρμογῆς τοῦ ἐνδεικτικοῦ συστήματος· φόρος ἐπὶ τῶν μερισμάτων τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν· κατάργησις τῶν φόρων ἐπὶ τῆς ἐγγείου πρόσοδου (ἀνωτ. σ. 56).

(⁶) Φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος· ἐνδεικτικὸν σύστημα τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

(⁷) Φόρος ἐπὶ τῆς κορινθιακῆς σταφίδος (ΑΣΟ).

(⁸) Ἀνωτ. σ. 56, φόρος ἐπὶ τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμῆσεως καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπεραιοδήματος τῶν ἀκινήτων.

(⁹) Προσθήκη μεταφράσεως. Ἐν τῇ προσφάτῳ μελέτῃ ἡμῶν «Γενικαὶ Γραμ-

Ἡ ὁμοιομορφία τοῦ φόρου, λαμβανομένη ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς δικαίας πληρωμῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δυνάμεων τοῦ φορολογουμένου, δὲν πραγματοποιεῖται πλήρως.

Εἰς τοὺς ἀναλυτικούς φόρους, χαρακτηριζομένους ὡς «ἡμιπροσωπικούς» (1), προεξάρχει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον τὸ ἀντικειμενικὸν στοιχεῖον, ἐνῶ ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς εἶναι ἢ ἀπολύτως ἀναλογικὸς ἢ ἐλάχιστος, εἰς τινὰς δὲ περιπτώσεις κατὰ διάφορον τρόπον, προοδευτικός (2) ἔξ ἄλλου, τὰ χάσματα καὶ ἡ ἔλλειψις ὁμοιότητος ἐν τῇ φορολογίᾳ παραμορφώνουσιν ἔτι πλέον τὴν μερικὴν ταύτην προοδευτικότητα.

Ἡ ἔκπτωσις δι' ἐλάχιστον συντηρήσεως δὲν εἶναι γενικὴ, εἰς ἃς δὲ περιπτώσεις ἀναγνωρίζεται αὕτη, οὐδ' ἐπαρκὴς εἶναι οὐδὲ διέπεται ἀπὸ κανόνας ἴσους δι' ἀπάσας τὰς κατηγορίας· ἐν τούτοις, δέον ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι τὰ ἐν τῇ φορολογίᾳ κενὰ θεραπεύουσιν ἐν τινὶ μέτρῳ τὰς ἐλλείψεις ταύτας.

Ἐν γένει, αἱ «προσωπικαὶ συνθήκαι» τοῦ ἀτόμου λαμβάνονται οὐχὶ ἀρκούντως ὑπ' ὄψει εἰς τοὺς ἀναλυτικούς φόρους. Ἀφίνοντες ὅμως κατὸ μέρος τὰ εἰσοδήματα ἐκ κεφαλαίου (3) καὶ ἐξετάζοντες μόνον τοὺς ἀναλυτικούς φόρους τῶν φυσικῶν προσώπων, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ὑφίσταται ποιά τις λειτουργία τῆς ἀρχῆς ταύτης (4).

Ὁ συνθετικὸς φόρος ἐπὶ τῆς προσωπικῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου δὲν ἐκπληροῖ ἱκανοποιητικῶς, οὐδὲ τὴν λειτουργίαν τοῦ δικαίου φόρου (5), οὐδὲ τὴν ἀποστολήν, ἣν ἐπιβάλλει αὐτῷ ἡ ἐκλεκτικότης τοῦ συγχρόνου φορολογικοῦ συστήματος (6). Ἄλλ' ἀκόμη καὶ εἰς τὰς περι-

μαὶ *Φορολογικῆς Πολιτικῆς*», ἀναλύομεν εἰς ποίας περιπτώσεις σ' ἠγχορεῖται, ἂν μὴ ἐπιβάλλεται, ἡ συνύπαρξις πλειόνων ἀρχῶν ὡς πρὸς τὴν φύσιν τῆς φορολογητέας ὕλης· ἐν δὲ τῇ σ. 149 προβαίνομεν εἰς εἰδικωτέρας ἐπὶ τούτου ὑποδείξεις, ὡς πρὸς τὴν ἄμεσον φορολογίαν μας.

(1) Ἄνωτ. σ. 59 καὶ ἔπομ.

(2) Βλ. κατωτ. τὸν Ἴον πίνακα τῆς σ. 366.

(3) Διὰ τὰ ὅποια, εἰς πλείστας χώρας (Γαλλίαν, Βέλγιον κλπ.) οὐδεμίαν σχεδὸν ὑπάρχει προοδευτικότης. Βλ., ἐν τούτοις μεταρρυθμίσειν προταθεῖσαν ὑπὸ F. IMBRECQ, *L'imprôt sur le bénéfice global* (essai d'une refonte des imprôts sur les revenus en France), Paris, 1930.

(4) Ἐξ ἄλλου, σύστημα ἀνάλογον πρὸς τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπερ (πρβλ. ὡσαύτως ἄνωτ. σ. 152, σημ. 2) διὰ τῶν «abatements» μεταστρέφει τὴν ἀναλογικότητα τῶν ἀναλυτικῶν φόρων εἰς προοδευτικότητα συνδεδεασμένην πρὸς τὴν προσωπικότητα, δὲν εἶναι ἐφαρμόσιμον ἐν Ἑλλάδι.

(5) Ἄνωτ. σ. 313 - 316, 321 - 325.

(6) Ἀπὸ ἀπόψεως ἀποδόσεως, ἐν τούτοις, ἐξηγήσαμεν ἐν σ. 315 - 316, ὅτι ἐν τῷ παρελθόντι αὕτη εἶχε σημειώσει ὠρισμένην πρόοδον, τῆς ἐν τῷ

πτώσεις, διὰ τὰς ὁποίας τοιοῦτό τι θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ συμβαῖνον, τὸ ὑψηλὸν ἐπίπεδον τοῦ εισοδήματος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται ἡ ἐπιβολὴ τοῦ συνθετικοῦ φόρου, δὲν ἐξασφαλίζει τὰ σχετικὰ εὐεργετήματα, εἰμὴ μόνον εἰς τοὺς φορολογουμένους, οἵτινες πραγματοποιοῦσι μέσα ἢ ὑψηλὰ εισοδήματα.

Ἡ τάξις ὅμως τῶν χαμηλῶν εισοδημάτων, ὑπερπεφορισμένη μὲ φόρους καταναλώσεως, ἀκολουθοῦντας φθίνουσαν προοδευτικὴν κλίμακα, ἐπιβαρύνεται ἔτι περισσότερον διὰ τῶν ἀναλογικῶν ἢ τῶν ἀνωμάλως προοδευτικῶν ἀναλυτικῶν ἀμέσων φόρων.

Ἡ συνολικὴ ἔκ τε τῶν ἀναλυτικῶν καὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρων ἐπιβαρύνσις καθίστησιν, ὅθεν, ὠρισμένην τινὰ προοδευτικότητα, ἣτις ὅμως εἶναι οὐχὶ ἀπολύτως κανονικὴ⁽¹⁾. Ἡ προοδευτικότης αὕτη δὲν ἀρκεῖ, οὐδ' ὅπως προσδώσῃ εἰς τὸ γενικὸν φορολογικὸν σύστημα τῶν ἀμέσων καὶ ἐμμέσων φόρων χαρακτηῖρα προοδευτικόν, οὐδὲ τουλάχιστον ὅπως ἐπανορθώσῃ τὴν φθίνουσαν προοδευτικότητα τῶν ἐμμέσων φόρων⁽²⁾ ⁽³⁾.

Συνελόντ' εἰπεῖν, ἡ ἀρχὴ τῆς φοροδοτικῆς ἱκανότητος δὲν τηρεῖται ἐπαρκῶς ἐν τῇ ἀμέσῳ φορολογίᾳ μας. Εἶναι δ' ἀξιοσημείωτον, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἣτις ἄλλοτε ἔσχε τὴν Ἑλλάδα ὡς κοιτίδα αὐτῆς⁽⁴⁾, δὲν εὐρίσκει πλέον ἐνταῦθα, οὐδὲ τὴν ἐν τοῖς Νόμοις ἐφαρμογὴν, οὐδὲ τὴν ὁμόφωνον ἀναγνώρισιν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης!

Διαφορισμὸς τῆς φορολογητέας ὕλης.

Ἐπίπεδον τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν.

Ἐγένοντο ἐπανειλημμένως προσπάθειαι, ὅπως ἐπιτευχθῆ διαβάθμισις τις ἐν τῇ φορολογικῇ ἐπιβαρύνσει τῶν εισοδημάτων ἀναλόγως τῆς προελεύσεώς των: ἑλαφρὰ ἐπιβαρύνσις διὰ τὰ εισοδήματα ἐξ ἐρ-

προϋπολογισμῶ ἀναλογίας αὐτῆς ἐξιχθείσης σχεδὸν μέχρι τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀντιστοίχου τοιαύτης ἡ ἀναλογία ὅμως αὕτη ἦτο μικροτέρα τῆς ἐν Βελγίῳ καὶ ἔτι μικροτέρα τῆς ἐν Γαλλίᾳ.

(1) Βλ. κατωτέρω τὸν 2ον πίνακα τῆς σ. 366.

(2) Ἡ προοδευτικότης αὕτη πραγματοποιεῖται, εἶναι ἀληθές, εἰς τὴν περιπτῶσιν εισοδημάτων ἀνωτέρων τῶν 5.000.000 δραχμῶν, ἀτινα ὁμως ἀγνοοῦνται ὑπὸ τῶν στατιστικῶν τῆς φορολογίας μας.

(3) Προσθήκη μεταφράσεως. Ἀναλυτικωτέρας σκέψεις ἡμῶν ἐπὶ τοῦ θέματος ἴδε ἐν τῇ μελέτῃ «Γενικαὶ Γραμμαὶ Φορολογικῆς Πολιτικῆς», ἐν σ. 137 - 142.

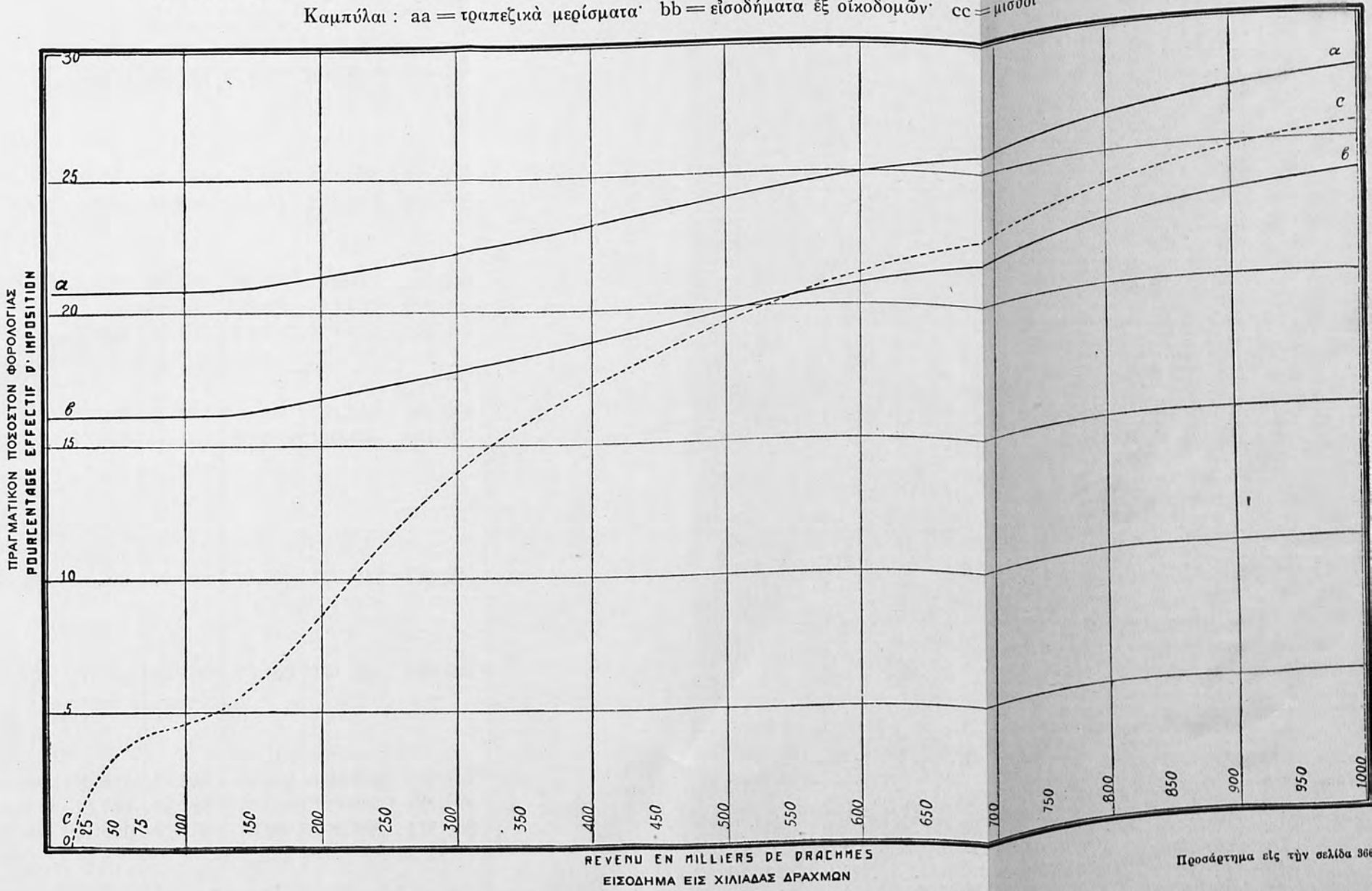
(4) Πρβλ. ἀνωτ. σ. 1-8 καὶ SELIGMAN, *Progressive Taxation etc.*, ἐνθ' ἀν. σ. 205.

γασίας· επιβάρυνσις κατά τι βαρύτερα διὰ τὰ εισοδήματα, τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς συμπράξεως τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς ἐργασίας· ἔτι βαρύτερα ἐπιβάρυνσις διὰ τὰ ἐκ μόνου κεφαλαίου προερχόμενα εισοδήματα. Βεβιασμένοι ὅμως καὶ ἀμελέτητοι τροποποιήσεις ἐκλόμισαν τὴν μεταξὺ τῶν διακρίσεων τούτων ἰσορροπίαν.

Οἱ ἐπόμενοι δύο πίνακες παρέχουσιν ἡμῖν εἰκόνα τῆς παρουσίας καταστάσεως τῶν συντελεστῶν τούτων, ὡς καὶ τοῦ πραγματικῶς καταβλητέου συνόλου τῶν ἀναλυτικῶν φόρων καὶ τοῦ προσωπικοῦ συνθετικοῦ τοιούτου.

ΟΛΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΙΣ ἐκ τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου καὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου καὶ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΣ

Καμπύλαι : αα = τραπεζικά μερίσματα· bb = εἰσοδήματα ἐξ οἰκοδομῶν· cc = μισθοὶ

1^{ος} Πίναξ. Συγκριτική επιβάρυνσις ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων ⁽¹⁾

Ἐπιβαλλόμενα Ποσοτὰ τῶν φόρων. Ποσὰ καταβλητέων φόρων. Ἔτος 1933-34.

Βλέπε σελίδα	Κατηγορία εισοδημάτων	Ποσοτὸν φόρου	Ποσὸν καταβλητέου φόρου ἐπὶ εἰσοδήματος ἐκ Δραχμῶν													
		%	10.000	30.000	50.000	100.000	150.000	200.000	300.000	500.000	750.000	1.000.000				
	Ἀναλογικοὶ φόροι															
52	᾽Οικοδομημένη ἰδιοκτησία	16.10	1.610	4.830	8.050	16.100	24.150	32.200	48.300	80.500	120.750	161.000	180.000			
73	Μὴ ᾠκοδομημένη ἰδιοκτησία (ἐκμισθούμεναι γαῖται) . .	18.20	1.820	5.460	9.100	18.200	37.300	36.400	54.600	91.000	136.500	180.000				
	Κινητὰ ἀξία															
136	μερίσματα ἡμεδαπῶν τραπεζικῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν .	20.80	2.080	6.240	10.400	20.800	31.200	41.600	62.400	104.000	156.000	200.800				
136	» λοιπῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν . .	18.72	1.872	5.616	9.360	18.720	28.080	37.460	56.160	93.600	140.400	187.200				
136-8	λοιπὰ εἰσοδήματα	16.80	1.680	5.040	8.400	16.800	25.200	33.600	50.400	84.000	126.000	168.000				
	Ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπιχειρήσεις															
200	αἱ ἄλλοδαπαὶ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι { τραπεζικαί . . .	21.06	2.106	6.318	10.530	21.060	31.590	42.120	63.180	105.300	157.950	210.600				
	καὶ τινες ἡμεδαπαὶ (κατηγ. Δ) { λοιπαί	18.72	1.872	5.616	9.360	18.720	28.080	37.440	56.160	93.600	140.400	187.200				
	Προοδευτικοὶ φόροι															
	Ἐμπορικὰ καὶ βιομηχανικὰ ἐπιχειρήσεις															
196	φυσικὰ πρόσωπα { ἐπιτήδευμα γενικόν	3 ἕως 13	300	900	2.400	9.000	16.500	24.000	39.000	78.200	127.200	176.200				
200		κατηγορία Δ											19.60			
	Γεωργικὰ ἐκμεταλλεύσεις															
87	Καθαρὰ πρόσδοδος τῆς κατηγορίας Ε	15.40	—	770	3.850	11.550	19.250	26.950	42.350	73.150	111.650	150.150				
237	Διάφοροι γεωργικοὶ φόροι ⁽²⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—				
	Μισθωτὰ ὑπηρεσία															
	Ἰδιωτικοὶ ὑπάλληλοι	5.60 ἕως 21.—	—	672	1.792	4.592	8.232	15.372	35.952	77.952	130.452	182.952				
	Δημόσιοι »	4.20 » 21.—	—	504	1.344	3.444	6.804	13.944	34.524	76.524	129.024	181.524				
	Ἔργαται καὶ συνταξιούχοι	1.40 » 21.—	—	168	448	1.148	3.948	11.088	31.668	73.668	126.168	178.668				
	Ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα															
244	Ἐπιτήδευμα γενικόν	2.40 » 10.40	240	720	1.920	7.200	13.200	19.200	31.200	62.000	100.500	139.000				
244	Κατηγορία Ζ	15.40														

Προσάρτημα εἰς τὴν σελίδα 366

(1) Περιλαμβάνει ὡσαύτως τὰς ἐν τῇ Προσθήκῃ ἐν σελ. 69, 242, 326 καὶ 359 περιγραφομένας τροποποιήσεις.
 (2) Βλ. περιγραφὴν ἐν σελ. 74 - 88.

2ος Πίναξ. **Όλική επιβάρυνσις ἐκ τοῦ ἀναλυτικοῦ φόρου καὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου (1)**

Καταβλητέα Ποσὰ φόρου. Ποσοστὸν πραγματικῆς ἐπιβαρύνσεως.

Σύστασις τοῦ εισοδήματος	Ἄρχικὸν εἰσοδήμα ἐκ Δραχμῶν																					
	50.000		100.000		150.000		200.000		300.000		500.000		750.000		1.000.000		2.000.000		5.000.000		10.000.000	
	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%	Ποσὸν φόρου	%
Περίπτωσις I.																						
ῥοκδομημένη ἰδιοκτησία ἐξ ὀλοκλήρου																						
Ἐναλυτικὸς φόρος	8.050		16.100		24.150		32.200		48.300		80.500		120.750		161.000		322.000		805.000		1.610.000	
Συνθετικὸς φόρος	—		—		317		1.044		5.052		18.895		45.055		77.130		228.150		801.550		1.850.300	
Σύνολον	8.050	16.1	16.100	16.1	24.467	16.3	33.244	16.6	53.352	17.8	99.395	19.9	165.805	22.1	238.130	23.8	550.150	27.5	1.606.550	32.2	3.460.300	34.6
Περίπτωσις II.																						
Μισθωταὶ ὑπηρεσίαι ἐξ ὀλοκλήρου																						
Ἐναλυτικὸς φόρος	1.792		4.592		8.232		15.372		35.952		77.952		130.452		182.952		392.952		1.022.952		2.072.952	
Συνθετικὸς φόρος	—		—		635		1.885		5.833		19.175		43.607		73.398		213.960		748.442		1.734.562	
Σύνολον	1.792	3.6	4.592	4.6	8.867	5.9	17.257	8.6	41.785	13.9	97.137	19.4	174.059	23.2	256.350	25.6	606.912	30.3	1.771.394	35.1	3.807.514	39.7
Περίπτωσις III.																						
1/4 ῥοκδομημένη ἰδιοκτησία																						
Ἐναλυτικὸς φόρος	2.013		4.025		6.038		8.050		12.075		20.125		30.188		40.250		80.500		201.250		402.500	
1/4 Κινητὰ ἀξία																						
Ἐναλυτικὸς φόρος (2)	2.340		4.680		7.020		9.360		14.040		23.400		35.100		46.800		93.600		234.000		468.000	
2/4 Ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις																						
Ἐναλυτικὸς φόρος (3)	600		2.400		5.300		9.000		16.500		33.000		53.700		78.200		176.200		470.200		960.200	
Σύνολον ἀναλυτικῶν φόρων	4.953		11.105		18.358		26.410		42.615		76.525		118.988		165.250		350.300		905.450		1.830.700	
Συνθετικὸς φόρος	—		—		433		1.458		5.493		19.332		45.327		76.408		222.490		776.642		1.795.125	
Γενικὸν σύνολον	4.953	9.9	11.105	11.1	18.791	12.5	27.868	13.9	48.108	16.	95.857	19.2	164.315	21.9	241.658	24.2	572.790	28.6	1.682.092	35.6	3.625.825	

Προσάρτημα εἰς τὴν σελίδα

(1) Διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ συνθετικοῦ φόρου, ἀφαιροῦμεν ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ εἰσοδήματος: α) τοὺς ἀναλυτικοὺς φόρους, εἰς οὓς τοῦτο ὑπόκειται· β) ἐκπτώσιν δι' οἰκογενειακὰ βάρη ἐκ 15.000 δραχμῶν· καὶ γ) ἐκπτώσιν 5%, διὰ τὸ σύνολον τῶν λοιπῶν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένων συνήθων ἐκπτώσεων (π. χ. διὰ τόκους, ζημίας, ἀσφάλιστρα κλπ., πρβλ. σελίδας 264-5), ἐκπτώσιν, τὴν ὁποίαν ἐν τούτοις δὲν παρεδέχθημεν ὡς ὑπερβαίνουσαν τὰς 100.000 δρχ.
 (2) Ὁ ἀναλυτικὸς οὗτος φόρος ὑπελογίσθη ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ μέσου ἀναλογικοῦ ποσοστοῦ 18,72%.
 (3) ἐπὶ τῆς βάσει τῆς προοδευτικῆς κλίμακο·.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν πινάκων τούτων προκύπτει, ἐν πρώτοις, ὅτι τὸ ἐπίπεδον τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν εἶναι λίαν ὑψηλόν. Ἐν Ἑλλάδι, ἔνθα οἱ ἔμμεσοι φόροι ἔξαντιλοῦσι τὴν φοροδοτικὴν ἱκανότητα τῆς πλειονότητος τοῦ πληθυσμοῦ⁽¹⁾, τὰ ἰσχύοντα ποσοστὰ τῶν ἀμέσων φόρων εἶναι ἀνυπόφορα.

Εἶναι γνωστὴ ἤδη ἡ ἱστορία τῆς αὐξήσεως τῶν συντελεστῶν τούτων. Οἱ φόροι, κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐλαττωματικῆς αὐτῶν ἐφαρμογῆς, δὲν ἔσχον τὴν προσδοκωμένην ἀπόδοσιν ἢ, ἐὰν αὕτη ἔτι ἐπετεύχθη εἰς τινὰς περιπτώσεις, τὸ ἔσοδον δὲν ἐπῆρκει ὅπως καλύψῃ τὰς αὐξούσας ἀπαιτήσεις τοῦ προϋπολογισμοῦ⁽²⁾. Πρὸς θεραπείαν τούτων, τὸ Κράτος προσέφυγεν εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν, οἵτινες βαθμηδὸν ἔφθασαν, τάχιστα δὲ καὶ ὑπερέβησαν, τοὺς συντελεστὰς ἄλλων χωρῶν, πλουσιωτέρων, αἱ ὁποῖαι μάλιστα δὲν εἶναι ὑπερβεβαρημέναι μὲ ἐμμέσους φόρους. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης ὑψώσεως τῶν ποσοστῶν ὑπῆρξεν ἀντίθετον ἐκείνου, ὅπερ ἀνεμένετο ὑπὸ τοῦ Δημοσίου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τε ἀπόδοσιν τοῦ φόρου καὶ τὴν ἀντίδρασιν τῶν φορολογουμένων.

Ἀντίθετος πολιτικὴ, δηλαδὴ μείωσις τῶν συντελεστῶν, κατέστη ἐνδεδειγμένη⁽³⁾. Ἡ βαθμιαία ἐλάττωσις τῶν συντελεστῶν, ἐφαρμοσθεῖσα κατὰ τὰ ἔτη 1929, 1930 καὶ 1931, ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως ὑγιῆς πολιτικὴ. Εἰς ὠρισμένας μάλιστα περιπτώσεις παρατηρήθη σημαντικὴ αὐξήσις τῶν ἐσόδων⁽⁴⁾. Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς μειώσεως τῶν συντελεστῶν δύναται νὰ συνεχισθῇ, χωρὶς τὸ Δημόσιον νὰ ὑποστῇ ζημίαν, ἀκόμη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι, δι' ὅλους τοὺς λοιποὺς ἀμέσους φόρους, ἔξαιρέσει, ἐννοεῖται, τοῦ συνθετικοῦ, τοῦ ὁποῖου οἱ συντελεσταὶ εἶναι εἰσέτι χαμηλοί.

Δευτέρα ἐντύπωσις, δημιουργουμένη ἐκ τῶν δύο τούτων πινάκων, εἶναι ἡ ἔλλειψις ἁρμονίας ἐν τῷ διαφορισμῷ τοῦ φορολογικοῦ βάρους, ὅπερ ἐπιπίπτει ἐφ' ἐκάστης κατηγορίας εἰσοδήματος. Ἐν ταῖς γενικαῖς ὅμως γραμμαῖς, ὁ διαφορισμὸς τοῦ φορολογικοῦ βάρους δὲν εἶναι τελείως ψεκτέος, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὰ πέραν τῶν 300.000 δραχμῶν

(1) Θὰ ἴδωμεν τοῦτο ἐν λεπτομερείᾳ κατωτ. ἐν σ. 347-79.

(2) Ἄνωτ. σ. 44-50.

(3) Βλ. ὡσαύτως τὰς ὑποδείξεις ἡμῶν ἀπὸ τοῦ 1929 ἤδη, ἐν τῇ μελέτῃ «Τὰ σημερινὰ προβλήματα κλπ.», ἐνθ' ἄν.

(4) Βλ. ἰδίᾳ τὸν φόρον ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν, ἄνωτ. σ. 65-67. Δικαιολογεῖται πᾶσα ἐλπίς, ὅτι ὁ φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος, παρὰ τὴν μείωσιν τῶν συντελεστῶν αὐτοῦ, θὰ ἔχῃ, κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1933-34 ἀρχομένην περίοδον, ἐπίσης εὐχάριστα ἀποτελέσματα.

είσοδήματα ἀπομένει μόνον νὰ ἀποκαθαρθῶσι καὶ ἐνοποιηθῶσιν οἱ συντελεσταί, χωρὶς ν' αὐξηθῶσιν ἢ μειωθῶσιν κατὰ πολὺ, πράγμα ὄπερ θὰ ἐπιφέρει ipso facto αὐτόματον ἁρμονίαν ἐν τῇ φορολογικῇ ἐπιβαρύνσει.

ΟΙ ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ ΕΝ ΤΩ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚῳ ΣΥΣΤΗΜΑΤΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ πορεία τῶν ἀμέσων φόρων ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι σήμερον.

Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν πινάκων I, II καὶ III τοῦ Παραρτήματος, ἡ συνολικὴ ἀπόδοσις τῶν ἀμέσων φόρων (μὴ περιλαμβανομένων τῶν φόρων ⁽¹⁾) ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου) εἶναι ἡ ἑξῆς ⁽²⁾ ⁽³⁾:

Ἔτος	Ἀπόδοσις		
	Χαρτίνων	Χρυσῶν	Τιμαριθμικῶν δραχμῶν
1914.	55.7	55.7	55.7
1915.	62.3	62.3	53.4
1918.	130. -	130. -	35.5
1919 - 20 (*).	159.8	159.8	49.6
1920 - 21.	179.2	130.9	51.1
1921 - 22.	223.5	78.6	56.3
1922 - 23.	349.6	52.6	54.9
1923 - 24.	896.4	75.5	75.7
1924 - 25.	1.015. -	102.6	81.9
1925 - 26.	1.280.2	102.4	90.3
1926 - 27.	1.711.8	112.6	104.5
1927 - 28.	2.137.5	146.2	119.3
1928 - 29.	2.313.3	154.3	123.8
1929 - 30.	2.004.1	133.7	104.1
1930 - 31.	1.713.2	114.3	101.5
1931 - 32.	1.467.7	97.8	87.8

(*) Τὸ ἔτος τοῦτο περιλαμβάνει πέντε τριμηνίας, λόγῳ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους.

(1) Δηλ. τοῦ φόρου κληρονομῶν κλπ., βλ. πίνακα I τοῦ Παραρτήματος.

(2) Τὰ παρατιθέμενα στοιχεῖα βασίζονται ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς βεβαιώσεως καὶ οὐχὶ τῆς εἰσπράξεως, ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπολογισθῇ τὸ ἀκριβὲς ταμιακὸν καθυστέρημα, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἐνταῦθα ἐξετάζομεν κυρίως τὸ ἔργον τῶν ὑπηρεσιῶν βεβαιώσεως (Οἶκον Ἐφοριῶν).

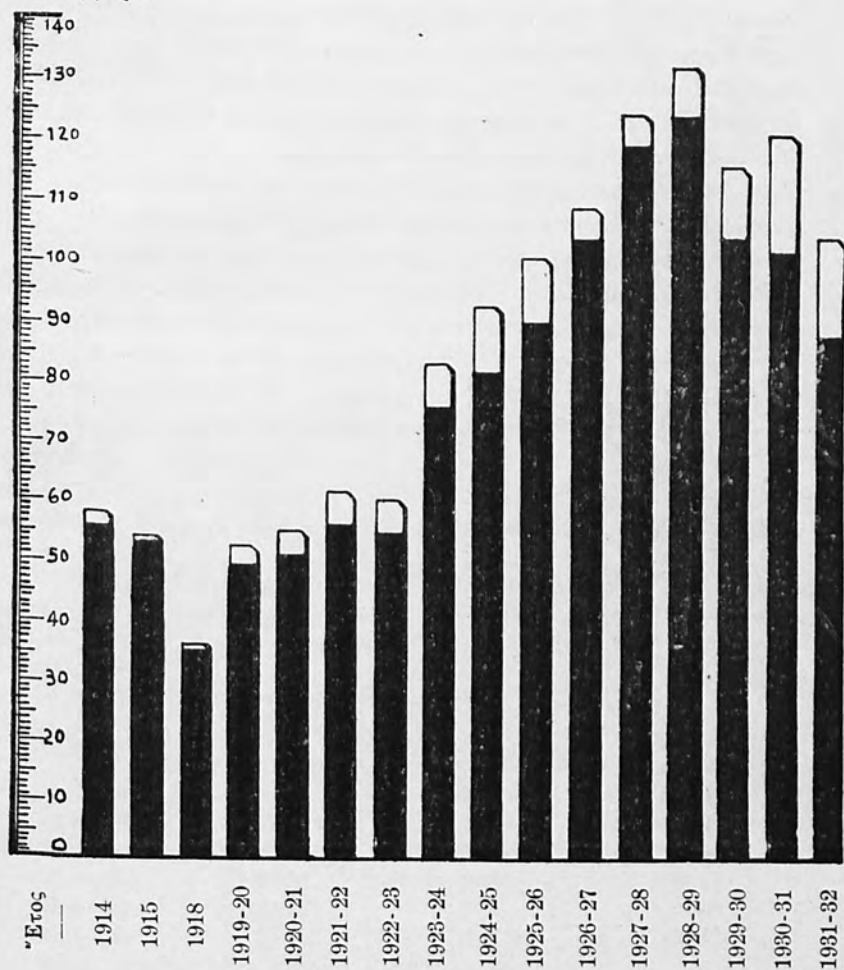
(3) Δὲν παρατίθενται οἱ ἀριθμοὶ διὰ τὸ ἔτος 1932 - 33, διότι δὲν ὑπάρ-

ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΣΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ἀπόδοσις εἰς ἑκατομμύρια τιμαριθμικῶν δραχμῶν

- = κυρίως ἄμεσοι φόροι.
 □ = φόροι ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου.

Ἑκατομμύρια

Σύγκρισις τῶν διαδοχικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀμέσου φορολογίας δὲν δύναται νὰ βασισθῇ ἐπὶ τῶν χαρτίνων δραχμῶν, λόγῳ τῆς πτώσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν νομίσματος ἀπὸ τοῦ 1921 καὶ τῶν διακυμάνσεων αὐτοῦ μέχρι τέλους τοῦ 1926, ὡς καὶ τῆς νέας αὐτοῦ πτώσεως ἀπὸ τοῦ ἀπριλίου τοῦ 1932. Θὰ προβῶμεν, ὅθεν, εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἀποδόσεως μετατρεπομένης εἰς χρυσᾶς καὶ εἰς τιμαριθμικὰς δραχμὰς. Ἐξετάσωμεν κατὰ πρότερον τὰς χρυσᾶς δραχμὰς.

Λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει, ὅτι τὸ ἔτος 1919 - 20 περιλαμβάνει πέντε τριμηνίας καὶ ὅτι ἡ μεταρρῦθμις δὲν συνεπληρώθη εἰμὴ κατὰ τὸ 1920 - 21, θ' ἀγνοήσωμεν τὸ ἔτος 1919 - 20. Τὸ ἔτος 1920 - 21, ἐπιτυχὸν τὴν αὐτὴν πρὸς τὸ 1918 ἀπόδοσιν, ἐδικαιολόγησε τὴν μεταρρῦθμισιν.

Κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη, ἡ ἀπόδοσις κατ' ἀρχὰς ἐλαττοῦται μέχρι τοῦ 1922 - 23, ἔπειτα δ' ἀρχεται ἀξαναομένη μέχρι τοῦ 1927 - 28, ἔτους τῆς «πραγματικῆς» σταθεροποιήσεως τοῦ νομίσματος, ὡς καὶ τοῦ 1928 - 29, ἔτους καθ' ὃ ἐπεβλήθη καὶ ἡ «νομοθετικῆ» σταθεροποίησις τοῦ νομίσματος. Ἡ πτώσις τῆς εἰς χρυσᾶς δραχμὰς παριστωμένης ἀποδόσεως, κατὰ τὰ ἐνδιάμεσα ἔτη, ἦτο ἡ φυσικὴ συνέπεια τῆς ἀκαμψίας τῶν ἀμέσων φόρων, οἵτινες δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀκολουθήσωσι κατὰ πόδας τὰς ἀποτόμους διακυμάνσεις τοῦ νομίσματος· τὸ φαινόμενον τοῦτο παρατηρήθη ἐπίσης καὶ εἰς τὰς πλείστας τῶν χωρῶν, κατὰ τὰς περιόδους πληθωρισμοῦ⁽¹⁾. Ἡ ἀπόδοσις, κατὰ τὰ ἔτη 1927 - 28, 1928 - 29 καὶ 1929 - 30, ἀνῆλθεν εἰς ὑψηλὰ ἐπίπεδα, ὑπερέβη δὲ μάλιστα τὸ τοῦ 1920 - 21⁽²⁾.

χουσιν εἰσέτι ὀριστικοὶ τοιοῦτοι. Θ' ἀνέλθωσιν εἰς 1.350 ἑκατομ. χαρτίνων δραχμῶν περίπου.

(1) Οὕτως, ἐν Γερμανίᾳ, Αὐστρίᾳ κλπ., κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν μεγάλων νομισματικῶν διακυμάνσεων, ἡ ἀμέσος φορολογία εἶχε σχεδὸν ἐκμηδενισθῇ, μόλις δὲ μετὰ τὴν σταθεροποίησιν ἀνέκτησε τὴν προηγουμένην αὐτῆς σπουδαιότητα.

² Ἐν Ἰταλίᾳ, ἡ ἀπόδοσις τῶν ἀμέσων φόρων εἶχεν ὡς ἐξῆς:

Ἔτος	Ἀπόδοσις		Μέση τιμὴ τοῦ Δολλαρίου
	εἰς χαρτίνας Λιρέττας	εἰς χρυσᾶς Λιρέττας	
1913 - 14 . .	541	541	5.20
1918 - 19 . .	2.065	1.598	6.72
1919 - 20 . .	2.334	843	14.41
1920 - 21 . .	4.102	895	14.84
1921 - 22 . .	4.753	1.132	21.88
1924 - 25 . .	5.537	1.219	23.63

(2) Δέον νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι καὶ καθυστερήματα ἐκ προηγουμένων ἐτῶν περιλαμβάνονται βεβαιωθέντα ἐν τῇ τριετεί ταύτῃ περιόδῳ· ἀλλ'

Ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν προπολεμικὴν περίοδον, ἡ εἰς χρυσᾶς δραχμὰς ἀπόδοσις ἐμφανίζεται πλέον ἢ διπλασιασθεῖσα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ συντελεσταὶ φόρων τινῶν ἠϋξήθησαν ἐν τῷ μεταξῦ. Μὴ λησμονώμεν ὅμως, ὅτι ἡ φορολογία ἐνίων παραγωγικῶν κλάδων (γεωργίας, ναυτιλίας κλπ.) ἐμειώθη καὶ ὅτι δυστυχῆς περίοδος, ἔλκουσα τὴν γένεσιν αὐτῆς ἐκ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς καὶ ἐκ τῆς παγκοσμίου κρίσεως, διεδέχθη τὴν παλαιὰν περίοδον τῆς εὐτυχίας.

Τὸ γεγονός, ὅτι ὁ λαός, κατὰ τὰ τρία ταῦτα ἔτη, ἐπεβαρύνθη δι' ἀμέσων φόρων ἴσων πρὸς τοὺς τοῦ 1920 καὶ τοσοῦτω ἀνωτέρων τῶν πρὸ τοῦ πολέμου, εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως.

Ἡ στήλη τῶν τιμαριθμικῶν δραχμῶν παρουσιάζει τὴν ἀπόδοσιν ὡς σταθερῶς αὐξουσαν ἀπὸ τῆς μεταρρυθμίσεως μέχρι τοῦ 1928 - 29, ἔτους καθ' ὃ ἀρχεται ἑλαφρὰ τις κάμψις. Ἡ στήλη αὕτη δεικνύει προσέτι, ὅτι οἱ φόροι τοῦ 1927 - 28 καὶ τῶν μεταγενεστέρων ἐτῶν ἀνέρχονται εἰς τὸ διπλάσιον οὐ μόνον τῶν προπολεμικῶν φόρων, ἀλλ' ὡσαύτως καὶ τῶν φόρων τοῦ 1920. Τοῦτο προσδίδει ἔτι μεγαλύτεραν σπουδαιότητα εἰς τὴν ἀνωτέρω γενομένην παρατήρησιν περὶ ὑπερβολικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν τελευταίων ἐτῶν.

Ἐν τέλει, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀπόδοσιν εἰς χαρτίνας δραχμὰς, παρατηροῦμεν, ὅτι, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1924 - 25 μέχρι τοῦ 1931 - 32 συμπεριλαμβανομένου, ἡ κατὰ μέσον ὄρον ἀπόδοσις τῶν ἀμέσων φόρων ἀνέρχεται εἰς βεβαιωθέντα ἔσοδα περίπου 1700 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, τῶν εἰσπράξεων δυναμένων νὰ ὑπολογισθῶσιν εἰς 1450 ἑκατομμύρια δραχμῶν περίπου. Συμπεριλαμβανομένων δὲ καὶ τῶν φόρων ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου (δηλαδὴ κληρονομιῶν κλπ.), ἡ μέση αὕτη ἀπόδοσις τῆς ἀμέσου φορολογίας δύναται νὰ ὑπολογισθῇ περίπου εἰς βεβαιωθέντα ἔσοδα 1900 ἑκατομ. δραχμῶν⁽¹⁾ καὶ εἰσπραχθέντα ἔσοδα 1620 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

ἀντιθέτως ἐπίσης, κατὰ τὰ ἔτη 1918 μέχρι 1920, οἱ ἕκτακτοι πολεμικοὶ φόροι καὶ τὰ ἐκ προηγουμένων χρήσεων καθυστερήματα ἀπετέλουν πλέον τοῦ τρίτου τῶν ἐξ ἀμέσων φόρων ἐσόδων (πρβλ. πίνακα II τοῦ Παραρτήματος).

(1) Κατὰ τοὺς πίνακας I καὶ II τοῦ Παραρτήματος, ἡ ἐξέλιξις τῆς συνολικῆς ταύτης ἀποδόσεως (βεβαιωθέντων) εἶχεν ὡς ἑξῆς, εἰς ἑκατομμύρια χαρτίνων δραχμῶν:

1914	56.9	1924 - 25	1.147.2
1915	63.5	1925 - 26	1.441.-
1918	132.9	1926 - 27	1.795.5
1919 - 20	170.7	1927 - 28	2.232.6
1920 - 21	195.4	1928 - 29	2.469.6
1921 - 22	245.6	1929 - 30	2.233.2
1922 - 23	385.9	1930 - 31	2.040.7
1923 - 24	989.5	1931 - 32	1.743.6

Ἡ θέσις τῶν ἀμέσων φόρων ἐν τῷ φορολογικῷ συστήματι.

Τῷ 1930 - 31, οἱ ἄμεσοι φόροι ἀνέρχονται εἰς 1450 ἑκατομ. δραχμῶν περίπου, ποσὸν εἰσπραχθέντος ἐσόδου ⁽¹⁾, ἐπὶ ὀλικῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως ἕξ 8562 ἑκατομ. δραχμῶν ⁽²⁾. Οἱ ἄμεσοι φόροι ἀντιπροσωπεύουσιν, ὅθεν, τὰ 17 % τῆς ὀλικῆς ἐπιβαρύνσεως ⁽³⁾.

Ἡ ἐπὶ τῶν βεβαιωθέντων ποσῶν ⁽⁴⁾ ἀναλογία τῶν ἀμέσων φόρων εἶναι 19%. Ὑπολογιζομένων ὡσαύτως τῶν φόρων ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου (κληρονομικῶν κλπ.), τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνέρχεται εἰς 23% περίπου ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾. Κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη, τὰ ποσοστὰ ταῦτα ἦσαν μεγαλύτερα, ὡς ἑξῆς :

1914	29%	1927 - 28	25%
1920 - 21	28%	1930 - 31	23%

⁽¹⁾ Κατὰ τὸν πίνακα I τοῦ Παραρτήματος, τὸ εἰσπραχθὲν διαρκοῦντος τοῦ ἔτους 1930 - 31 ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 1.298,9 ἑκατομ. ἐπὶ βεβαιωθέντος ποσοῦ 1.713,2 ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ὑπολογιζομένης ὡσαύτως τῆς κατὰ τὰ μεταγενέστερα ἔτη συντελεσθείσης εἰσπράξεως μέρους τῶν καθυστερημάτων (δὴλ. «ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων» τοῦ 1930 - 31), ὑπολογίζομεν εἰς 1.450 ἑκατομ. δραχμῶν περίπου τὴν ὀριστικὴν ἀπόδοσιν τοῦ 1930 - 31.

⁽²⁾ Βλ. πίνακα IV τοῦ Παραρτήματος. Ἐν τῷ πίνακι ἐκείνῳ, οἱ ἄμεσοι φόροι ἀναγράφονται μόνον διὰ τὰς ἐντὸς τοῦ ἔτους συντελεσθείσας εἰσπράξεις, μὴ ἀναγραφομένων ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τῶν ἐκ προηγούμενων χρήσεων μεταφερομένων ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων. Ἐπειδὴ ἡμεῖς ἐνταῦθα συνυπολογίζομεν καὶ τὰ εἰσπραχθέντα ἐνεργητικά ὑπόλοιπα (ἴδε προηγούμενην σημείωσιν), δεόν καὶ ἡ ὀλικὴ ἐπιβάρυνσις νὰ ληφθῇ ἐπιηυξημένη κατὰ τὸ ποσὸν τῶν ἐνεργητικῶν τούτων ὑπολοίπων.

⁽³⁾ Αἱ ἀναλογίαι αὗται διὰ τινὰς ἄλλας χώρας εἶναι αἱ ἑξῆς:

Γαλλία (1929) ^(*)	27 %	Ρουμανία (1931) ^(**)	26 %
Ἰταλία (1929-30) ^(**)	27 %	Νοτιοσλαβία (1930-31) ^(**)	22 %
Βέλγιον (1930) ^(**)	27 %	Τουρκία (1930-31) ^(**)	21 %
		Βουλγαρία (1930-31) ^(**)	13 %

^(*) Πρβλ. *Bulletin de Statistique et de Législation comparée*, sept. 1930, σ. 651.

^(**) Πρβλ. Dr. O. SCHWARZ, ἐν *Finanz - Archiv*, XLVIII (1931), τόμος II.

⁽⁴⁾ 1.713,2 ἑκατομ. δραχ. ἀμέσων φόρων ἐπὶ ὀλικῆς ἐπιβαρύνσεως ἕξ 9.109 ἑκατομ. δραχμῶν.

⁽⁵⁾ Τὸ σύνολον τῶν μὲν βεβαιωθέντων ἐσόδων ἀνέρχεται, τῷ 1930 - 31, εἰς 2.040,7 ἑκατομ., τῶν δὲ εἰσπραχθέντων εἰς 1.740 ἑκατομ. δραχμῶν.

⁽⁶⁾ Συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν κληρονομικῶν φόρων, αἱ ἀναλογίαι αὗται ἦσαν αἱ ἑξῆς, εἰς τὰς λοιπὰς βαλκανικὰς χώρας:

Ρουμανία 27 % Νοτιοσλαβία 24 % Τουρκία 22 % Βουλγαρία 14 %.

Ἡ συνεχὴς αὐτὴ πτώσις τῆς ἀναλογίας ὀφείλεται: α) εἰς τὰς προσφάτως γενομένας ἐν τῇ ἀμέσῳ φορολογίᾳ ἐλαττώσεις τῶν φορολογικῶν ποσοστῶν, ἀπαλλαγὰς ἐκ φόρων καὶ καταργήσεις φόρων, ἰδίᾳ δ' εἰς τὴν μεγάλην ἀνακούφισιν τῆς γεωργίας⁽¹⁾ καὶ β) εἰς τὴν αὔξησιν τῶν ἐμμέσων φόρων, τὴν ὁποίαν ἐξηγοῦμεν κατωτέρω.

Φορολογικὴ Διαφυγὴ.

Ἡ Ἑλλάς, ὡς εἶναι εὐνόητον, δὲν δύναται νὰ κανχηθῇ, ὅτι εὐρίσκεται ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς⁽²⁾. Καθ' ὃν χρόνον ἄλλαι χώραι πλουσιώταται καὶ ἀρτιώταται ὀργανωμένοι παραπονοῦνται διὰ τὴν ἐν αὐταῖς φορολογικὴν διαφυγὴν⁽³⁾, ἡ Ἑλλάς, ὡς ἐκ τῶν συνθηκῶν εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκεται, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ λυτρωθῇ παρομοίου κινδύνου.

Ἡ ἐφαρμογὴ φόρων τινῶν ὑπῆρξεν ἐλαττωματικὴ, ὑπῆρξεν ἐν τούτοις καὶ τινὰ παραδείγματα ἀρκούντως ἐνθαρρυντικὰ.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν ἐν Ἑλλάδι,

(1) Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ πίνακος I τοῦ Παραρτήματος, ἡ γεωργία (γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις, προστιθεμένης καὶ τῆς μικρᾶς ἀποδόσεως τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐκμισθουμένων γαιῶν) συνεισέφερε (ἔσοδα εἰσπραχθέντα) τὰ ἑξῆς ποσά:

*Ἔτος	*Ἐκατομύρια Δραχμῶν	*Ἀναλογία πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἡμέσων φόρων	*Ἔτος	*Ἐκατομύρια Δραχμῶν	*Ἀναλογία πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἡμέσων φόρων
1926-27	829.8	57 %	1929-30	470.3	31 %
1927-28	646.9	40 %	1930-31	341.8	26 %
1928-29	717.1	43 %	1931-32	235.8	22 %

(2) Βλ. ἄνωτ. τὰ κεφάλαια περὶ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων καὶ περὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

(3) Ἐν Ἀγγλίᾳ, διατείνονται, ὅτι ἄνω τοῦ 20 % τῶν εἰσοδημάτων διαφεύγουσι τοῦ φόρου (Ὁ NITTI, ἐνθ' ἄν. τόμ. II, σ. 89, γράφει, ὅτι αἱ ἀναζήθειαι ἐν τῇ κατηγορίᾳ A—schedule D—ἀνέρχονται εἰς 20 % ἕως 50 %). Ὁ BALDWIN, ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν, ἐν τῇ ἐτησίᾳ διὰ τὸ 1923 *Ἐισηγήσει* αὐτοῦ (*Exposé financier Annuel du 16 avril 1923*, πρβλ. *Revue de Science et de Législation financières*, Paris, 1923, σ. 353), ἔλεγε τὰ ἑξῆς: «Τὸ πρόβλημα τῆς διαφυγῆς ἐκ τοῦ φόρου εἰσοδήματος ἐπιδεινοῦται καθ' ἕκαστον ἔτος. Ἐδωκεν ἀφορμὴν εἰς σπουδαίας καὶ πολυτίμους συστάσεις ἐκ μέρους τῆς Βασιλικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ Income tax... Διὰ τὸν παρόντα προϋπολογισμόν, ἐκλέγω τὰς σπουδαιότερας μόνον ἐκ τῶν προτάσεων τούτων».

Εἰς ἄλλας χώρας (ἀκόμη καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ), καταβάλλονται σοβαραὶ προσπάθειαι πρὸς καταστολὴν τῆς διαφυγῆς, ἥτις εἰς τὰς χώρας ταύτας, εἶναι ἔτι μεγαλυτέρα.—Βλ. ἐπίσης ἄνωτ. σ. 292-6 καὶ ἰδίᾳ τὴν σ. 295 σημ. 2.

κατὰ τὴν πρώτην περίοδον (τῶν ἔτων 1915 μέχρι τέλους τοῦ 1919), ἐπέτυχεν. Ἰδίᾳ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου τούτου ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐμπορικὴν ναυτιλίαν ὑπῆρξε παραδειγματικὴ. Κατὰ τὰς καταρτισθείσας στατιστικὰς, τὰ ὑποβληθέντα εἰς τὴν φορολογίαν κέρδη τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ὑπερέβησαν ἀκόμη καὶ τὸ ποσόν, ὅπερ εἶχε παρὰ τῶν εἰδικῶν ὑπολογισθῆ ὡς πραγματοποιηθὲν σύνολον κερδῶν τῆς ναυτιλίας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ⁽¹⁾: τὸ γεγονός τοῦτο, ὡς καὶ ἡ παραγωγικωτάτη ἀπόδοσις τοῦ φόρου, ἀπέδειξαν, ὅτι αἱ φορολογικαὶ ὑπηρεσίαι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἰργάσθησαν μὲ ἀγγλικὴν μεθοδικότητα καὶ ἀκρίβειαν ⁽²⁾.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων, κατὰ τὰ πρῶτα δύο ἔτη τοῦ 1919 καὶ τοῦ 1920, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀρξαμένη κατὰ τρόπον ἀρκούντως ἱκανοποιητικόν, ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει αἱ ὑποβληθεῖσαι δηλώσεις, ὡς καὶ ἡ προθυμία τῶν τε φορολογουμένων καὶ τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ὁ φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, κατὰ τὰ ἔτη 1921 - 1924, παρουσίασεν ὡσαύτως ὠρισμένην τινὰ ἐπιτυχίαν.

Ἡ ἀπὸ τοῦ 1927 ⁽³⁾ καὶ ἐφεξῆς καταβληθεῖσα προσπάθεια ἐν σχέσει πρὸς τὸν φόρον ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων, ἰδίᾳ δ' ἡ καλὴ ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν κατὰ τὸ 1930 ⁽⁴⁾, δύναται ν' ἀναγραφῶσιν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς φορολογικῆς ὑπηρεσίας.

Υπάρχουσιν ὁμως περιπτώσεις τινές, αἵτινες οὐδόλως εἶναι ἱκανοποιητικαί: ἡ ἄτονος ἐφαρμογὴ τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας τοῦ 1923, ὡς καὶ ἡ ἀποτυχία τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλεύσεως ἢ ἐπὶ ἔτη ἤδη ἀποτελμάτως τοῦ φόρου (ἐπιτηδεύματος καὶ καθαρῶν προσόδων) ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν κερδῶν, ὡς καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων καὶ ἡ ἀσήμαντος ἀπόδοσις τοῦ συνθετικοῦ φόρου.

Ἡ «νόμιμος διαφυγὴ» εἶναι ὄχι ὀλιγώτερον σοβαρά. Τὰ κενὰ τῆς νομοθεσίας, ὡς ἔσχομεν ἤδη τὴν εὐκαιρίαν νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ αὐτῶν

(1) Ἄνωτ. σ. 17 σημ. 4 καὶ σ. 209 σημ. 2.

(2) Ἡ ἐπιτυχία ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν πρόσληψιν χρηστοτάτων καὶ δραστηρίων ἐμπειροτεχνῶν ὑπαλλήλων, ὡς καὶ εἰς τὴν καλὴν ἐκλογὴν τῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀποτελεσθεῖσης ἀπὸ ἐφοπλιστὰς διακριθέντας διὰ τὴν ἀκρῶς εὐσυνείδητον ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν φορολογικῶν ὑποχρεώσεων, ἀπὸ ἀρμοδιωτάτους ἀξιωματικούς τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ καὶ ἀπὸ ἀφοσιωμένους δημοσίους ὑπαλλήλους.

(3) (4) Περὶ βλ. ἄνωτ. σ. 49.

λεπτομερῶς, εἶναι πολυάριθμα, δίδουσι δὲ λαβὴν εἰς σπουδαίαν μείωσιν τῶν ἐσόδων.

Δέον, πρὸς τούτοις, νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν υπέγραψε μετ' ἄλλων Κρατῶν συμβάσεις, φύσεως ὁμοίας πρὸς τὰς ὑπὸ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν ὑποδεικνυόμενας καὶ τεινούσας εἰς τὴν πρόληψιν καὶ τὴν καταστολὴν τῆς διεθνοῦς φορολογικῆς διαφυγῆς⁽¹⁾ ⁽²⁾ ⁽³⁾.

Σύνθεσις καὶ κατανομή τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.

Παρὰ τὴν ἀβεβαιότητα, τὴν ὁποίαν παρουσιάζουσι πάντοτε οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ προσφύγωμεν εἰς αὐτούς, καθόσον οὕτω θὰ λάβωμεν ἰδέαν τινὰ ὀρισμένων συνθηκῶν, σχετικῶν πρὸς τὴν φορολογίαν.

Τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα⁽⁴⁾ ὑπολογίζεται, διὰ τὸ 1931, εἰς 30 δισεκατομμύρια δραχμῶν περίπου⁽⁵⁾. Ὅθεν, τὸ κατὰ κάτοικον μέσον εἰσόδημα ἀνέρχεται περίπου εἰς 4.650 δραχμὰς χαρτίνας ἤτοι εἰς 278 δραχμὰς τιμαριθμικὰς (τοῦ 1914).

Ἡ σύνθεσις τοῦ εἰσοδήματος εἶναι ὅλως ἰδιάζουσα ἐν Ἑλλάδι,

(1) Βλ. τὰς μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰταλίας συμβάσεις (Κ. τ. Ε., *Double imposition et evasion fiscale*, Recueil des Accords etc., op. cit. vol. III, 1930), μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Βελγίου κλπ.

(2) Ἡ Ἑλλάς υπέγραψε μόνον συμφωνίας διὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἀπαλλαγὴν τῆς ναυτιλίας, διὰ τὴν ἐρμηνείαν τῶν διατάξεων ἐπιβολῆς φόρου ἐπὶ τῶν ὑποκαταστημάτων καὶ ἀντιπροσώπων ἀλλοδαπῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς καὶ δι' ἄλλα τινὰ ἐποουσιώδη θέματα.

(3) *Προσθήκη μεταφράσεως*. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένετο βῆμα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. Κατὰ μῆνας νοέμβριον καὶ δεκέμβριον τοῦ 1931, ἤρξαντο ἐν Βερολίνῃ διαπραγματεύσεις μεταξὺ ἀντιπροσώπων τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως (τοῦ αὐτόθι Ἑλληνος Πρεσβευτοῦ καὶ ἐνὸς ἐπὶ τοῦτῳ ἀποσταλέντος ἀνωτάτου Ὑπαλλήλου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν) καὶ ἀντιπροσώπων τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως, διὰ τὴν σύναψιν γενικῶν συμβάσεων, σχετικῶν πρὸς τὰ ζητήματα τῆς διπλῆς φορολογίας καὶ τῆς διεθνοῦς φορολογικῆς διαφυγῆς.

(4) Ἐκ τῶν μελετῶν περὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, βλ. ἰδίᾳ:

ΞΕΝ. ΖΟΛΩΤΑ, *Νομισματικὴ σταθεροποίησης*, Ἀθῆναι, 1929, σ. 64, διὰ τὸ ἔτος 1927.

Π. ΡΕΔΙΑΔΟΥ, *Ἐθνικὸς πλοῦτος καὶ ἐθνικὸν εἰσόδημα ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἔτος 1929*, ἐν τῷ περιοδικῷ «Πλοῦτος» Ἀθηνῶν, 1930, δημοσιευθεῖσαν ὡσαύτως ἀγγλιστὶ εἰς τὸ περιοδικὸν «Metron» τοῦ 1930.

Κ. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ, *Ἡ καμπύλη τῶν εἰσοδημάτων ἐν Ἑλλάδι*, 1931.

Α. ΑΝΔΡΕΟΥ, *Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμπορικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος*, (ὕπὸ ἐκτύπ.).

(5) Βλ. μελέτην τοῦ ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, *Ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις εἰδῶν τιμῶν πρώτης ἀνάγκης ἐν Ἑλλάδι*, Ἀθῆναι, 1933, σ. 9.

καθότι οί ἄδηλοι πόροι τῆς χώρας ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα ἐν τῷ ἰσοζυγίῳ τῶν πληρωμῶν (¹).

Ἡ κατανομή τῶν εἰσοδημάτων μεταξὺ τῶν κατοίκων, ὡς ἐξηγήθη εἰς τὰ σχετικὰ περὶ τῶν διαφόρων φόρων κεφάλαια, συντελεῖται κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε σχηματίζονται κυρίως μόνον χαμηλὰ εἰσοδήματα, τῶν μέσων καὶ ἀνωτέρων τοιούτων ἀποτελούντων ἀσήμαντον μειονότητα· ἔξ ἄλλου, ἡ προαναφερθεῖσα μικρὰ κατὰ κάτοικον ἀναλογία ἐπιβεβαιοῖ τὸ γεγονός τοῦτο.

Γενική φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ὑπολογισμὸς αὐτῆς παρουσιάζει τὸ αὐτὸ ἀσθενὲς σημεῖον, οἷον καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, ἐπὶ τῆς ὁποίας καὶ δεόν νὰ βασισθῇ κυρίως. Ἐκ τῶν γενομένων ἐν προκειμένῳ μελετῶν (²) ἡ ἀναφέρωμεν τὴν μᾶλλον πρόσφατον, τὴν τοῦ Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου. Κατ' αὐτήν, ἡ ἐπιβάρυνσις ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, κατὰ τὸ 1932-33, ἀνέρχεται εἰς 25,66% συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν τοπικῶν φόρων, ἢ εἰς 24,35% ἄνευ τῶν τοπικῶν τούτων ἐπιβαρύνσεων.

Ἡ κατὰ κάτοικον ἐπιβάρυνσις, κατὰ τὸ 1931-32, ἀνῆρχετο εἰς 79,04 τιμαριθμικὰς δραχμὰς (τοῦ 1914).

Ἡ ἐπιβάρυνσις αὕτη εἶναι ἐπαχθεστάτη, ἐρχομένη εἰς τὴν πρώτην

(¹) SOCIÉTÉ DES NATIONS, *Comité Financier, Rapport au Conseil sur la Grèce*, C. 387. M. 194 (1933. II. A), ἐν τῇ ἀναλύσει τῆς οἰκονομίας τῆς Ἑλλάδος, ἀναγράφεται (σ. 2): «Συνηθέστατα, ἡ ἀξία τῶν κονδυλίων τῶν ἀδῆλων πόρων ὑπερέβη, πράγματι, τὴν τῶν ἐμφανῶν κονδυλίων ἐν τοῖς λογαριασμοῖς αὐτῆς (τῆς Ἑλλάδος) μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ».—Βλ. ἐπίσης πίνακας V καὶ VI τοῦ Παραρτήματος τῆς παρούσης μελέτης.

(²) Ἐξ αὐτῶν ἀναφέρομεν: Ε. ΖΟΛΩΤΑ, *Ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις ἐν Ἑλλάδι*, Ἀθήναι, 1930, θεωρητικὴν μελέτην μετ' ἐιδικῆς ἐρεύνης περὶ τῶν συνθηκῶν τῆς Ἑλλάδος· ἐν σ. 55-56, διαπιστῶν ὅτι ἡ ἐπιβάρυνσις εἶναι ἴσχυρως ἐπαχθῆς, ὑποδεικνύει, ὅτι ἡ αὔξησις τῶν ἐσόδων τοῦ κράτους δεόν ν' ἀνασταλῇ καὶ ὅτι προσπάθεια πρὸς ἐπίτευξιν καλύτερας κατανομῆς τῶν φορολογικῶν βαρῶν δεόν νὰ καταβληθῇ.—Α. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ, *Δημοσιονομικαὶ μελέται*, Ἀθήναι, 1931, σ. 23, κεφ. «Ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι σήμερον».—Α. ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ, *La charge fiscale de la Grèce en 1930-31*, *Ἐκθεσις*, ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν *Ἐπιτροπὴν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν*, τὴν ἀποσταλεῖσαν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀγγλοῦ κ. Niemeyer, διὰ τὴν μελέτην τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς Ἑλλάδος, τῷ 1932 (ἐδημοσιεύθη ὡσαύτως ἑλληνιστὶ ἐν τῇ *Ἠρωϊκῇ* τῆς 27ης καὶ 28ης φεβρουαρίου 1932).—ΑΝΩΤΑΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, *Ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις κ.λπ.*, ἐνθ' ἄν.

γραμμήν, τὴν τῶν ἐντονώτατα φορολογουμένων χωρῶν. Ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς Βαλκανικὰς χώρας, ἡ ἐπιβάρυνσις αὐτὴ ἀνέρχεται εἰς τὸ διπλάσιον τῆς τῶν χωρῶν τούτων (¹). Ἡ ἐπιβάρυνσις καθίσταται ὀδυνηροτέρα διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα εἶναι λίαν κατατεμημένον, ἀνερχόμενον εἰς ἐλαχίστην ἀναλογίαν κατὰ κεφαλὴν (²), καὶ ὡς ἐκ τοῦ ὅτι, κατὰ συνέπειαν, τὰ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Κράτους λαμβανόμενα ποσὰ ἀφαιροῦνται, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐκ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ πληθυσμοῦ μέσων (³).

Ἡ ἐκ τῶν ἀμέσων φόρων ἐπιβάρυνσις ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ ἀσθενὴς ἀναλογία τῶν ἀμέσων φόρων ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἐσόδων, ἐν Ἑλλάδι, καθιστᾷ ἐμφανές, ὅτι τὸ φορολογικὸν βῆρος τῆς χώρας ἐπικαθῆται κυρίως εἰς τὴν κατανάλωσιν καὶ εἰς τὰ ἀντικείμενα τῆς ἐμμέσου φορολογίας, τῶν τελῶν καὶ τῶν λοιπῶν δικαιωμάτων. Δέον, ἐν τούτοις, νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι ἡ ἐκ τῶν ἀμέσων φόρων ἐπιβάρυνσις, καίτοι μικρὰ ἐν σχέσει πρὸς τὸ σύνολον τῆς ἐπιβαρύνσεως, εἶναι ἐπαχθὴς καὶ ἑαυτήν.

Κατὰ κάτοικον, ἡ ἐπιβάρυνσις αὕτη, διὰ τὸ 1930, ἀνέρχεται εἰς 268,5 χαρτίνας δραχ. ἤτοι εἰς 16.- τιμαριθμικῶς δραχμᾶς (⁴). Ἴδου ἡ σύγκρι-

(¹) Παραλαμβάνομεν τὰ κάτωθι στοιχεῖα ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Ἐνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου (σ. 7 - 9).

	Ἐπιβάρυνσις κατὰ κάτοικον εἰς τιμαριθμικά φράγκα (α)	Ἐπιβάρυνσις ἐπὶ τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος (β)
Ἑλλάς	79.04	21.9 %
Τουρκία	22.65	(γ)
Βουλγαρία	37.13	10.3 %
Νοτιοσλαβία	34.39	12.4 %
Ρουμανία	58.90	11.4 %

(α) Διὰ τὸ 1931 - 32.

(β) Διὰ τὸ 1930 - 31. Κατὰ τὴν μελέτην ἡμῶν, τὰ ποσοστὰ ἦσαν κατὰ τι διάφορα, ἰδίαι τὸ τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ, καθ' ἡμᾶς, ἤγγιζε τὸ 25 %.

(γ) Ἄγνοεῖται τὸ ἔθνικὸν εἰσόδημα.

(δ) Βλ. κατωτ. σ. 377, σημ. 6.

(ε) Ἡ Δημοσιονομικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς Κ. τ. Ε. Ἐκθεσις κλπ. ἐνθ' ἀν. σ. 3, φρονεῖ: «... μόνον χάρις εἰς ἔξωτερικά δάνεια ἢ Ἑλλάς ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ τὸ ἐν αὐτῇ ἐπίπεδον τῆς ζωῆς, τὸ ὅποιον, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ὑψηλόν».

(⁴) Ὑπολογιζομένων ὡσαύτως τῶν φόρων ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου (κληρονομιῶν κλπ.), ἀνέρχεται εἰς 320,2 ἑκατομ. χαρτίνων δραχμῶν ἤτοι εἰς 19 ἑκατομ. τιμαριθμικῶν δραχμῶν.

σις αὐτῆς πρὸς τὴν ἐπιβάρυνσιν ἐτέρων τινῶν χωρῶν, κατὰ τὸ 1930 ⁽¹⁾.

	Τιμαριθμικά φράγκα		Τιμαριθμικά φράγκα
Γαλλία	58.3	Νοτιοσλαβία	8.9
Ἰταλία	23.7	Βουλγαρία	5.8
Ρουμανία	12.3	Ἑλλάς	16.-
Τουρκία	6.-		

Ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα ⁽²⁾, ἡ ἐπιβάρυνσις αὕτη παρ-
ουσίαζε τὰ ἑξῆς ποσοστά :

Χῶραι	Ἔτος	%
Γαλλία ⁽³⁾	1929	7.4
Ἰταλία ⁽⁴⁾	1927	5.9
Ρουμανία ⁽⁵⁾	1929	3.3
Νοτιοσλαβία ⁽⁴⁾	1929	3.-
Βουλγαρία ⁽⁵⁾	1927	2.3
Ἑλλάς	1930	4.9

Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι τὸ κατὰ κάτοικον εἰσόδημα εἶναι, ἐν
σχέσει πρὸς τὸ ἐν Ἑλλάδι, τριπλάσιον ἐν Γαλλίᾳ, διπλάσιον ἐν Ἰτα-
λίᾳ καὶ, ἔξαιρέσει τῆς Βουλγαρίας, ἀνώτερον τοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰς
τὰς λοιπὰς Βαλκανικὰς χώρας ⁽⁶⁾, ἡ Ἑλλάς δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχη το-

(1) Πληθυσμὸς κατὰ τὴν 31ην δεκεμβρίου 1930 καὶ τιμαριθμοὶ κώ-
στους ζωῆς, συμφώνως πρὸς τὴν Στατιστικὴν Ἐπετηρίδα τῆς ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ διὰ τὸ 1931-32.

(2) Ἔσοδα, κατὰ τὸν Dr. O. SCHWARZ, ἐν Finanz - Archiv, XLVIII
(1931) τόμ. 2.

(3) Τὰ δεδομένα, ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα, εὔρηται ἐν *Die Wirt-
schaftliche Kraefte der Welt*, ἐκδόσει τῆς DRESDNER BANK, Berlin, 1930.

(4) Ἔσοδα ἐξ ἀμέσων φόρων, τῷ 1929, ἐκ 16 δισεκατομ. φράγγων (πρβλ.
Bulletin de Statistique et de Législation Comparée, σεπτεμβρ. 1930, σ. 651).

(5) Ἔσοδα ἐξ ἀμέσων φόρων, τῷ 1927-28, ἐκ 5.598 ἑκατομ. λιρετῶν
(πρβλ. *La gestione delle imposte dirette etc.* ἐνθ' ἀν., σ. 134), ἐπὶ ἐθνικοῦ
εἰσοδήματος ἐκ Λιρ. 95.000 ἑκατομμυρίων (πρβλ. GINI, *La ricchezza compa-
rata delle nazioni*, Milano, 1926).

(6) Ἔσοδα κατὰ τὸν Dr. O. SCHWARZ, ἐνθ' ἀν.

(7) Ἴδού, συμφώνως πρὸς τὴν ἐκδοσιν τῆς DRESDNER BANK, τὸ
κατὰ μέσον ὄρον κατὰ κεφαλήν ἐθνικὸν εἰσόδημα :

Γαλλία	(1928)	716	προπολεμικά	μάρκα
Ἰταλία	(1928)	425	"	"
Ρουμανία	(1928)	282	"	"
Νοτιοσλαβία	(1926)	242	"	"
Βουλγαρία	(1926)	182	"	"
Ἑλλάς	(1931)	223	"	"

(κατὰ τ' ἀνωτέρω ἐν σ. 375 ἐκτεθέντα).

σούτῳ ὑψηλὴν ἀναλογίαν ἀμέσων φόρων. Μάλιστα, αἱ λοιπαὶ Βαλκανικαὶ χῶραι ἔχουσι φορολογικὴν ἐπιβάρυνσιν περὶ τὸ ἡμισυ μόλις τῆς ἐν Ἑλλάδι τοιαύτης.

Τυχάνει ὅθεν προφανές, ὅτι ἡ ἐκ τῶν ἀμέσων φόρων ἐπιβάρυνσις, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, εἶναι ἐπαχθεστάτη ἐν Ἑλλάδι. Ἀποβαίνει, εἷς τινὰς περιπτώσεις, ἔτι καταθλιπτικώτερα, λόγῳ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ ἀνώτερα εἰσοδήματα δὲν καταλαμβάνουσιν ἱκανοποιητικὴν θέσιν εἰς τὰς στατιστικὰς τοῦ συνθετικοῦ καὶ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων, ὡς εἶδομεν ἤδη· τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι οἱ ἄμειστοι φόροι βαστάζονται κυρίως—καὶ δὴ κατὰ τρόπον δυσανάλογον—ὑπὸ τῶν ἀσθενῶν ὤμων.

Ἡ κατανομὴ τῆς ἐκ τῶν ἀμέσων φόρων ἐπιβαρύνσεως μεταξὺ τῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς.

Ἡ ἔρευνα αὕτη θὰ παρουσίαζε μείζον ἐνδιαφέρον, εἰάν θὰ ὑπῆρχον βέβαια δεδομένα ἐπὶ τῆς κατανομῆς τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας· τοιαῦτα ὅμως ἐλλείπουσιν.

Ὁ ἀκόλουθος πίναξ παρέχει ἰδέαν τινὰ τῆς κατανομῆς τοῦ ἔξ ἀμέσων φόρων βάρους ⁽¹⁾ ⁽²⁾.

	1915	1927 - 28	1931 - 32
	%	%	%
Ἐξοδομημένη ἰδιοκτησία	14. -	15.1	22.8
Μὴ ἐξοδομημένη ἰδιοκτησία	4.5	0.5	1.4
Κινητὰ ἀξίαι	4. -	7.6	13.8
Ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις	10. -	21.2	15.6
Γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις	63.5	32.3	22.4
Μισθωτὰ ὑπηρεσίαι	1.5	3.6	8.6
Ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα	0.5	3.4	2.1
Συνολικὸν προσωπικὸν εἰσόδημα	1. -	3.6	5.3
Αὐτόματος ὑπερτίμησις τῶν ἀκινήτων	—	5. -	—
Διάφορα	1. -	1.5	2.5
Ἑκτακτοὶ φόροι	—	6.2	5.5
	100. -	100. -	100. -

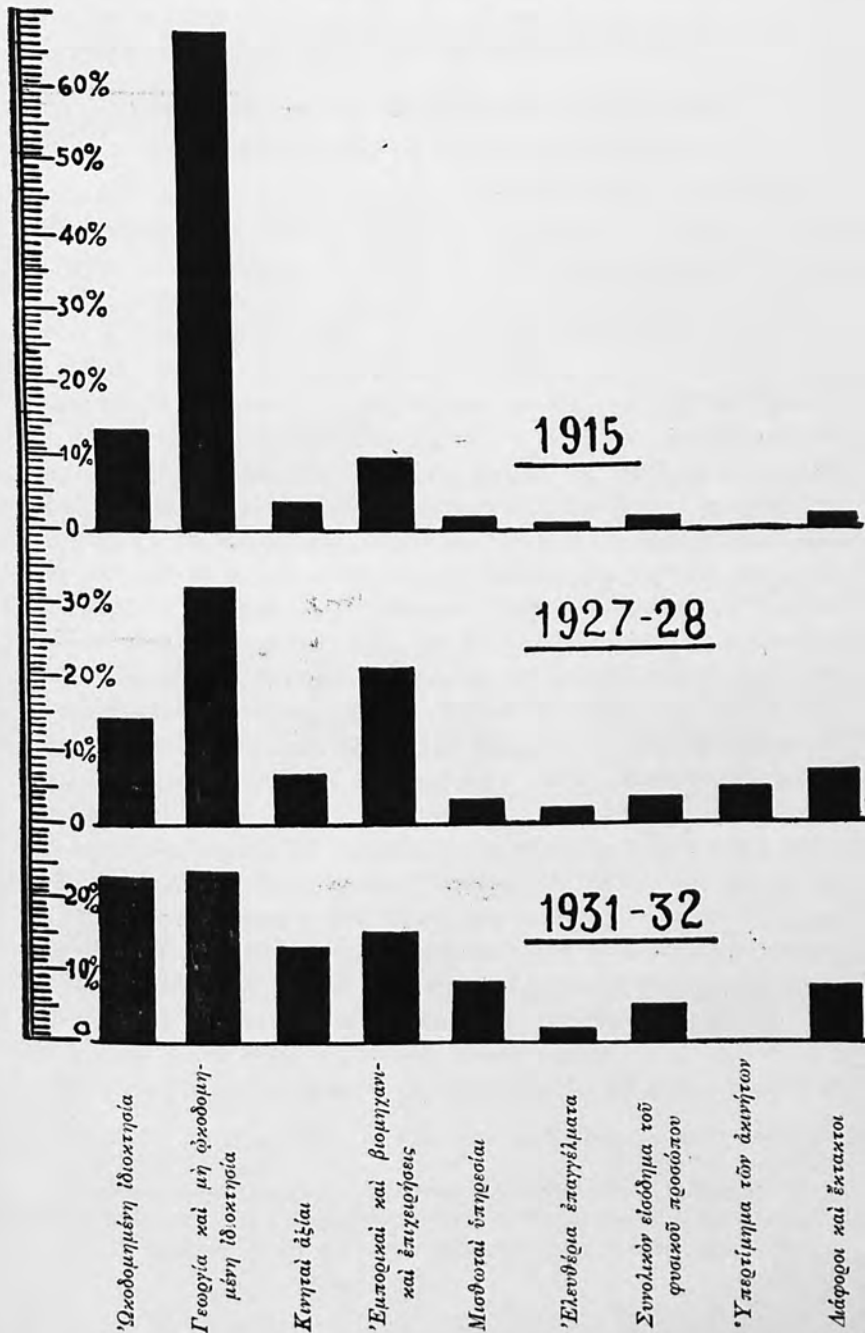
Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι δεικνύουσιν, ὅτι ὁ κύριος ὄγκος τοῦ ἐκ τῶν ἀμέσων φόρων βάρους, ὅστις, πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως, ἠδράζετο ἐπὶ τῆς γεωργίας, διηρέθη ἤδη καὶ κατὰ μέγα μέρος μετετοπίσθη ἐπὶ τῶν

(1) Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν βεβαιωθέντων ἐσόδων.

(2) Ἴδε παραστατικὴν σύγκρισιν ἐν τῷ ᾧδε προσηρητημένῳ πίνακι.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΒΑΡΟΥΣ ΤΗΣ ΑΜΕΣΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

Ἀναλογία (τοῖς %) κατεχομένη ὑφ' ἑκάστου φόρου ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἀμέσου φορολογίας

λοιπῶν κλάδων. Πράγματι, ἡ γεωργία⁽¹⁾ κατὰ τὸ 1915 συνεισέφερεν (ὑπὸ μορφήν ἐγγείου κτηματικῆς φόρου καὶ γεωργικῶν φόρων) τὰ 68% τοῦ συνόλου τῶν ἀμέσων φόρων, ἐνῶ σήμερον ἡ ὑπ' αὐτῆς ἐν τῷ συνόλῳ τούτῳ κατεχομένη ἀναλογία εἶναι μόλις 24%.

Λόγοι τῆς ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ὑπεροχῆς τῶν ἐμμέσων φόρων ἔναντι τῶν ἀμέσων.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, δὲν εἶναι δύσκολον νὰ καθορισθῇ ὁ προορισμὸς ἐκάστης κατηγορίας φόρου παρ' ἡμῖν⁽²⁾. Λίαν πενιχρὸν κατὰ κάτοικον εἰσόδημα δὲν ἐπιτρέπει μεγάλην ἀνάπτυξιν τῆς ἀμέσου φορολογίας, συνηγορεῖ δὲ ὑπὲρ τῆς ἐμμέσου τοιαύτης, τῆς ὁποίας ἡ ἐφαρμογὴ στοιχίζει ὀλιγώτερον καὶ ἀποδίδει περισσότερον.

Ἐξ ἄλλου μέγα μέρος τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος προέρχεται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς⁽³⁾. Τὸ εἰσόδημα τοῦτο, κατὰ τὸ πλεῖστον, δὲν προέρχεται ἀπὸ κεφάλαια φυγαδευθέντα ἐκ τῆς χώρας, ἀλλ' ἀπὸ κεφάλαια, ἅτινα ἐκερδήθησαν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα ἀποστέλλεται εἰς Ἑλλάδα, εἴτε εἰς τὸν ἀποσυρθέντα εἰσοδηματίαν, εἴτε εἰς ἄλλους, ὑπὸ μορφήν ἐμβασμάτων μεταναστῶν. Ἡ τοιαύτη κίνησις εἰσοδημάτων, φαινόμενον ἀντίθετον τοῦ *absentéisme* (δηλ. τοῦ ἀπουσιασμοῦ, τῆς μακρᾶν τῆς χώρας μας, ἀκάρπου δι' αὐτήν καὶ ἀκόπου διὰ τὸν εἰσοδηματίαν, ἀπολαύσεως τῶν ἐξ αὐτῆς εἰσοδημάτων), ἀποτελοῦν ἐπίσης εὐτυχή διὰ τὴν χώραν συγκυρίαν, δὲν πρέπει νὰ ἐμποδισθῇ ὑπὸ κακῆς φορολογικῆς πρακτικῆς· δὲν πρέπει τὰ εἰσοδήματα ταῦτα, φορολογηθέντα ἤδη ὑπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν Κρατῶν, νὰ φορολογηθῶσι βαρέως ἐν Ἑλλάδι, ἐκτὸς ἂν αἱ ἀλλοδαπαὶ χώραι ἀπαλλάξωσιν αὐτά. Βεβαίως δὲν δύναται τις ν' ἀποχωρίσῃ τὰ εἰσοδήματα ταῦτα, ἀπὸ ἐκεῖνα, ἅτινα ἀποτελοῦσι φυγάδουσιν κεφαλαίου, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐφελκύνουσι ταῦτα εὐνοϊκὰς διαθέσεις ἐκ μέρους τοῦ νομοθέτου. Τὰ εἰρημένα εἰσοδήματα, ἀντιθέτως, ἐὰν καταναλωθῶσιν ἐν τῇ χώρᾳ, ὑποβάλλονται εἰς τὴν ἐμμεσον φορολογίαν καὶ αὐξάνουσι τὴν ἀπόδοσιν αὐτῆς. Ὅθεν τὸ Κράτος προσπαθεῖ ν' ἀποφύγῃ τὴν διπλῆν φορολογίαν τῶν εἰσοδημάτων τούτων, ὡς πρὸς τοὺς ἀμέσους φόρους, ἀλλὰ δὲν πράττει τοῦτο ἐν τῇ περιπτώσει ἄλλων φόρων.

Αἱ εἰς μεγάλην κλίμακα εἰσαχθεῖσαι, ἐν τῇ ἀμέσῳ φορολογίᾳ, ἀπαλ-

(1) Πρβλ. ὡσαύτως ἀνωτ. σ. 372, σημ. 1, ἀναλογίας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰσπραχθέντων ἐσόδων.

(2) Προσθήκη μεταφράσεως. Τὸ θέμα τοῦτο ἐρευνᾶται ἐν ἐκτάσει ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν «Γενικαὶ Γραμμαὶ Φορολογικῆς Πολιτικῆς» σ. 127 καὶ ἐφεξῆς.

(3) Βλ. πίνακας V καὶ VI τοῦ Παραρτήματος καὶ ἀνωτ. σ. 375 σημ. 1.

λαγαί, ἡ δολία φορολογικὴ διαφυγή, ὡς καὶ ἡ «νόμιμος» διαφυγή ἢ διενεργουμένη διὰ μέσου τῶν κενῶν τῆς νομοθεσίας, ὑποβιβάζουσι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀμέσων φόρων καὶ ἀυξάνουσι, κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον, τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐμμέσων : ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ ἀπόστασις μεταξὺ τῶν δύο τούτων κατηγοριῶν φόρων διττῶς αὐξάνει.

Ἡ ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτῃ προδιαγραφομένη μελλοντικὴ ἀπόδοσις. Πιθανότητες βελτιώσεως.

Ἡ συνολικὴ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις, ὡς ἐξηγήθη ἤδη, εἶναι λίαν ἐπαχθής· ὥστε δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ λόγος περὶ οἰασθήποτε αὐξήσεώς της, ἔστω καὶ ἐλαχίστης. Τὸ πρόβλημα ὅμως καλυτέρας κατανομῆς ὑφίσταται πάντοτε καὶ χρῆζει ἐπειγούσης λύσεως. Αἱ τροποποιήσεις, αἱ ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτῃ ὑποδεικνυόμεναι πρὸς βελτίωσιν τῆς ἀποδόσεως τῶν ἀμέσων φόρων, συνεπάγονται κατ' ἀνάγκην ἀντίστοιχον μείωσιν τῶν ἐμμέσων φόρων, οἵτινες εἶναι καταθλιπτικοὶ διὰ τὰς πτωχὰς τάξεις.

¹ Ἰδοὺ ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν προτάσεων ἡμῶν :

	Ἐκατομύρια χαρτίνων Δραχμῶν		
	Ἀπόδοσις τοῦ 1931-32 ⁽¹⁾	Προβλεπομένη ἀπόδοσις 1ον στάδιον	2ον στάδιον
Ἐκδομημένη ἰδιοκτησία	295. -	350. -	400. -
Μὴ ἐκδομημένη ἰδιοκτησία	15. -	280. -	180. -
Κινητὰ ἀξία	190. -	150. - ⁽²⁾	150. - ⁽²⁾
Ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις	200. -	350. - ⁽²⁾	400. - ⁽²⁾
Γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις	280. -	40. -	20. -
Μισθωτὰ ὑπηρεσίαι	125. -	170. -	170. -
Ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα	20. -	30. -	30. -
Συνθετικὸς φόρος	55. -	150. -	200. -
Διάφορα	90. -	40. -	40. -
Σύνολον ἀμέσων φόρων	1.270. -	1.560. -	1.590. -
Δέον νὰ προστεθῶσι :			
Φόροι ἐπὶ μεταβιβάσεων κεφαλαίου (κληρονομικοὶ κλπ.)	230. -	250. -	250. -
	1.500. -	1.810. -	1.840. -

⁽¹⁾ Εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ πίνακος I τοῦ Παραρτήματος προσεθέσαμεν τὰ ποσά, ἅτινα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, θὰ εἰσπραχθῶσι κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη ὡς καθυστερήματα (ἐνεργητικὰ ὑπόλοιπα)· δηλ. παρεδέχθημεν ὡς μέσον ποσοστὸν τῶν ὀριστικῶν ταμιακῶν καθυστερημάτων 15%. Τὰ ποσά ἀποδόσεως τοῦ 1930-31 ἦσαν ἀνώτερα (πρβλ. ἀνωτ. σ. 371), προτιμήσαμεν ὅμως διὰ τὴν σύγκρισιν τὴν χαμηλὴν ἀπόδοσιν τοῦ 1931-32.

⁽²⁾ Μέρους τῶν μεταβολῶν τούτων προέρχεται ἐκ τῆς προταθείσης μετατάξεως τῶν ἡμεδαπῶν ἀνονύμων ἐταιρειῶν εἰς τὴν κατηγορίαν Δ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΝ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΩ, ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΕΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τίνες είναι οί ὄροι, τούς ὁποίους παρουσιάζει ἡ Ἑλλάς διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος; Τίνα μέτρα ἔλαβεν αὕτη πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀρίστου δυνατοῦ ἀποτελέσματος;

Κατὰ πρῶτον λόγον τυγχάνει παρατηρητέον, ὅτι ἡ πλουσία, μὲ τὰς βαθείας μητροπολιτικὰς καὶ ἀποικιακὰς ρίζας, οἰκονομία, ὡς καὶ ἡ πυκνότης μεγάλων εἰσοδημάτων, αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν θεμελίωσιν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὰς ἐκβιομηχανισμένας χώρας, ἑλλείπουσιν ἐν Ἑλλάδι. Ἐπὶ πλέον, οἱ ἄδηλοι πόροι τῆς ἡμετέρας χώρας, ὡς καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς, ἅτινα εἶναι προϊόντα πολυτελείας, ὑφίστανται ἄμεσον τὸν ἀντίκτυπον τῶν κρίσεων.

Αἱ μειονεκτικαὶ αὗται συνθῆκαι ἀπετέλουν ἀντένδειξιν, ἀποκλείουσαν τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐν τῇ χώρᾳ μας; Βεβαίως οὐχί, ἀλλ' ἡ φορολογία ὄφειλε νὰ εἶναι περισσότερον μεμετροημένη.

Ἡ εἰσαγωγή τοῦ φόρου ἐγένετο ἐν χρόνῳ καταλλήλῳ ἢ ἀκαταλλήλῳ;

Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, ὅστις, πλὴν τῆς κανονικῆς αὐτοῦ λειτουργίας, ἐχρησίμωσε προσέει, κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον, ὡς ἀσφαλιστικὴ δικλείς τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, ἐν ἄλλαις χώραις καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀγγλίᾳ, δὲν ἀποτελεῖ ἐμπειρικὸν θεραπευτικὸν μέσον ἢ προχειρόλογον ἔργον, ἀλλ' εἶναι καρπὸς μακρῶς μελέτης καὶ ἐντατικῆς καλλιέργειας.

Ἀναμνησθῶμεν τῆς περιπτώσεως τῆς Ἀγγλίας. Ἡ δημοσία γνώμη, ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, οὐδόλως ἦτο εὐμενὴς πρὸς τὸν φόρον τοῦ εἰσοδήματος, ὅστις ἐπεβλήθη μόνον ὡς ἔκτακτον πολεμικὸν μέτρον (ναπολεόντειος περίοδος)· κατὰ τὴν ἐκ νέου εἰσαγωγὴν αὐτοῦ μετὰ τὸ 1842, ἐπεβλήθη μόνον ἔναντι τοῦ ἀνταλλάγματος μειώσεων ἐτέρων φόρων, παρετάθη δὲ μόνον λόγῳ νέων πολέμων. Ὁ φόρος, καταστάς ὀριστικός, καθορισθεὶς δ' εἰς ἐλάχιστα ποσοστά, παρέμεινε σχεδὸν ἀμετάβλητος μέχρι τοῦ 1907. Ὀλόκληροι γενεαὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν δραστηριότητα τῆς χώρας καὶ ἐξῆλθον ταύτης μὲ τὴν πεποιθήσιν, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος ἦτο ὁ ἐλαφρότατος καὶ ὁ δικαιοτάτος πάντων τῶν φόρων. Ἐπὶ πλέον, ὡς ἐκ τῆς σταθερότητος τόσον τοῦ φορολογικοῦ συστήματος ὅσον καὶ τοῦ φορολογικοῦ ποσοστοῦ, ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος εἰσέδουσε, βραδέως καὶ ἀδιοριῶτως, ἐν τῇ οἰκονομικῇ τῆς χώρας ζωῇ, ἥτις,

ἔξοικειωθείσα βαθμηδὸν πρὸς τοῦτον, ἐθεώρησεν αὐτὸν ἐν τέλει ὡς ἓνα τῶν κανονικῶν αὐτῆς παραγόντων. Ἵσως τὸ ἀρχαῖον δητὸν «παλαιὸς φόρος δὲν εἶναι φόρος (an old tax is no tax)» δὲν εὔρεν ἐφαρμογὴν καλυτέραν ἢ ἐν τῷ φόρῳ τούτῳ. Αἱ ἐπακολουθήσασαι μεταρρυθμίσεις καὶ τὰ πολεμικὰ μέτρα εὔρον ἔδαφος παρεσκευασμένον ἤδη. Τὸ δὲ σύστημα ἀπεδείχθη πλήρως ἐλαστικὸν καὶ ἠδυνήθη νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὰς ἐν ἐκάστη περιστάσει ἀνάγκας τοῦ Κράτους.

Πῶς ἐγένετο ἡ προπαρασκευὴ αὕτη ἐν Ἑλλάδι;

Ὁ φόρος τοῦ νόμου ΓΩΛ' (τοῦ 1911) δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψει, ὡς ἐκ τῆς πλημμελοῦς αὐτοῦ συστάσεως καὶ τῆς ἀποτυχίας του. Ἡ ὁμάς ὅμως τῶν φόρων ἐπὶ τῶν εισοδημάτων (φόροι: πολεμικὸς ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων, ἐπὶ τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμῆσεως τῶν ἀκινήτων), ὡς καὶ ὁ ἔκτακτος φόρος ἐπὶ τῆς περιουσίας, ἀπετέλουν ριζικὴν, δι' ἀποτόμου στροφῆς, μεταρρυθμίσειν, καθαρὰν καινοτομίαν διὰ τὴν ἡμετέραν χώραν.

Ἡ μεταρρυθμίσις αὕτη εἰσῆχθη ἐν καιρῷ πολέμου. Τοιοῦτο σύστημα, ἐπιβίλλον τὸν ἀνακριτικὸν ἔλεγχον εἰς τόσῳ μεγάλην κλίμακα, θὰ συήντα, εἰς κανονικὴν ἐποχὴν, ἀποφασιστικὴν ἀντίδρασιν ἐκ μέρους τῶν φορολογουμένων, ὡς μαρτυρεῖ περὶ τούτου καὶ τὸ προηγουμένον τῆς καταργήσεως τοῦ φόρου τοῦ 1909 (νόμος ΓΤΖΓ'). Ἐκ πάντων ὅμως τῶν περιορισμῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν κρατικῶν ἐπεμβάσεων, ἀναγκαίων διὰ τὴν διεξογωγὴν τοῦ πολέμου, ὡς ἐκ τούτου δ' ἀνεκτῶν ὑπὸ τοῦ πολίτου, ἡ φορολογικὴ ἀνάγκη ἦτο ἡ μᾶλλον ὑποφερτὴ. Παρελθούσης τῆς πολεμικῆς περιόδου, τὸ τοιοῦτο σύστημα ἔλεγχου θὰ ἠδύνατο νὰ συνεχισθῇ μὲ τινὰς ἐλαφροὺς τροποποιήσεις, περιορίζουσας τὰ δικαιώματα τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς. Ἄλλ' ὁ νόμος ἐτέθη ἐν ἀχρησίᾳ, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν μετὰ τὸ 1920, ἡ δὲ μεταρρυθμίσις παρέμεινε νεκρὸν γράμμα· ὁ ἀνακριτικὸς φορολογικὸς ἔλεγχος, ἐφαρμοσθεὶς οὐσιαστικῶς ἐν καθαρῶς εἰρηρικῇ περιόδῳ, καθ' ἣν εἶναι ἀποκρουστικὸς πᾶς περιορισμὸς ἢ ἔλεγχος, ἐπιβληθεὶς δὲ ἰδίᾳ ἐπὶ πολιτῶν, τοὺς ὁποίους ἤρχισε νὰ θίγῃ ἢ ὀξεῖα μεταπολεμικὴ κρίσις ἢ τῶν ὁποίων ἡ φορολογικὴ συνείδησις εἶχεν ἤδη, προϊόντος τοῦ χρόνου, λόγῳ τῆς ἀδραναείας τοῦ Κράτους, ἀμβλυνηθῆ, δὲν ἠδύνατο νὰ τύχῃ καλῆς ὑποδοχῆς.

Τὰ φορολογικὰ ποσοστὰ ὑπῆρξαν, ἀκόμη καὶ κατὰ τὰ πρῶτα τῆς μεταρρυθμίσεως ἔτη, ἄλλ' ἰδιαιτάτα βραδύτερον, τόσῳ ὑψηλά, ὥστε δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ κανονικῆς εἰσαγωγῆς τοῦ φόρου ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς χώρας. Πράγματι, ἐὰν ἡ ἐπιβολὴ—ἢ ἡ ἀῤῥῆσις—οἰουδήποτε φόρου, ἔστω καὶ ἐλαφροῦ, διαταράσῃ τὴν προϋφιστα-

μένην οικονομικὴν ἰσορροπίαν, τί πρέπει νὰ εἴπη τις περὶ πολιτικῆς ἤτις, διὰ τοῦ συνόλου τῶν φόρων αὐτῆς, ἀφήρει συχνάκις τὸ τρίτον, ἐνίστε μάλιστα καὶ τὸ ἥμισυ, τοῦ εἰσοδήματος; Εἵχομεν φθάσει διὰ μιᾶς εἰς τὸ ὕπατον σημεῖον τῆς καμπύλης, χωρὶς νὰ διέλθωμεν διὰ τῶν ἀναγκαίων σταδίων.

Ἄλλὰ προσέτι, τοῦθ' ὅπερ χεῖρον, τὸν φόρον δὲν εἰσηγάγομεν ὡς παράγοντα τῆς ἐν δημιουργίᾳ οικονομικῆς ἰσορροπίας. Ἡ οὐσιαστικὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἀνωτέρω φόρων, κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἰσορροπίας, δὲν ἐπραγματοποιήθησαν καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ εἰσοδήματα—δηλαδὴ ὁ κύριος παράγων—ὡς καὶ ἡ γενικὴ οικονομικὴ ἰσορροπία εὐρίσκοντο ἀμφοτέρωθεν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἢ εὐθὺς ἅμα τῷ πέρατι τούτου· ἐπραγματοποιήθησαν μετὰ παρέλευσιν πλείονων ἐτῶν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων εἶχε πλεόν ἀποκατασταθῆ σταθεροποιημένη τις ἰσορροπία—γεννήσασα μάλιστα εἰς τὸν πολίτην αἴσθημα ἀπαρασαλεύτου ἰδιοκτησίας—ἢ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων, λόγῳ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἐπελθουσῶν μεταβολῶν, εἶχον σχηματισθῆ οικονομικὴ τε ἰσορροπία καὶ φοροδοτικὴ ἱκανότης ἐξ ὀλοκλήρου διάφοροι τῶν ὑπὸ τοῦ νόμου προϋποτιθεμένων. Ὡς ἐκ τούτου: καταπίσεις τῶν φορολογουμένων, ἀδυναμία αὐτῶν ὅπως ἀνταποκριθῶσι πρὸς τὰς ὑποχρεώσεις των, φορολογικὴ ἀμνηστία, χαλάρωσις τῆς φορολογικῆς συνειδήσεως κλπ.

Καὶ αὕτη ἡ ὕψη τῆς μεταρρυθμίσεως ἦτο ἐλαττωματικὴ: ἡ φορολογία τῆς μὴ ἄκκοδομημένης ἰδιοκτησίας καὶ ἡ τῆς γεωργικῆς ἐκμεταλλείσεως, αἵτινες μέχρι τότε ἀπετέλουν τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ συνόλου τῶν ἀμέσων φόρων, ἀφέθησαν, ἐν τοῖς πράγμασιν, ἐκτὸς τῆς μεταρρυθμίσεως. Βεβαίως, ἡ ἐν τῷ γενικωτέρῳ προγράμματι προβλεπομένη ἐλάφρυνσις τῶν γεωργικῶν τάξεων ὄφειλε νὰ συνεπαγάγηται τὴν μείωσιν τῆς φορολογίας των· ἀλλ' αἱ τάξεις αὗται ἐδικαιοῦντο νὰ τύχῃσι δικαιότερου συστήματος· τοιοῦτο ὅμως δὲν ἦτο τὸ θνησιγενὲς σύστημα τῆς κατηγορίας E.

Ἐν τῇ ἀναζητήσει «τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ αἰτιατοῦ» δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορίσωμεν, ἐὰν ἐσφαλμένη κατευθυντήριος γραμμὴ—ἢ ἔλλειψις κατευθυντηρίου γραμμῆς—ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῆς καταιγίδος τῶν 140 νόμων, οἵτινες ἐτροποποίησαν τὸν μεταρρυθμιστικὸν νόμον τοῦ 1919, ἢ ἐάν, τουναντίον, ἀδικαιολόγητοι τροποποιήσεις ἤγαγον τὸν φόρον εἰς τὸ νὰ παρεκκλίνῃ ἀπὸ τοῦ προσορισμοῦ του. Εἵμεθα μᾶλλον διατεθειμένοι νὰ «κατηγορήσωμεν» ἀμφοτέρωθεν τὰ ἀδιαφιλονίκητα ταῦτα γεγονότα καὶ νὰ θεωρήσωμεν αὐτὰ ὑπαίτια τῆς ἀσταθείας τοῦ συστήματος κατὰ τὸν βραχὺν αὐτοῦ βίον.

Ποῖα ὑπῆρξαν τὰ μέτρα, ἅτινα ἐλήφθησαν διὰ τὴν φορολογικὴν Διοίκησιν καὶ τὴν φορολογικὴν Δικαιοσύνην;

Πράγματι, οἱ δύο οὗτοι κλάδοι, οἵτινες ὄφειλον νὰ ἐφαρμόσωσι τὴν μεταρρυθμισιν, δὲν ἔιυχον, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, τῆς προσοχῆς, ἣς ἔχρηζον. Ἡ σπουδαιότης αὐτῶν δὲν ἀνεγνωρίσθη, ὅσον εἰς ἄλλας χώρας.

Ἐπικαλεσθῶμεν ἐκ νέου τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας· ὁ Mc Culloch, σχολιάζων τὸ γεγονός, ὅτι ἐπὶ ἡμῖσιν αἰῶνα ἢ ἐπὶ τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν φιλολογία ἦτο αὐτόθι ἀνύπαρκτος, ἐνῶ ἦνθει ἐν ταῖς λοιπαῖς χώραις, ἀπέδιδε τοῦτο εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν νόμων δὲν παρείχεν ἀφορμὴν εἰς παράπονα· ὁ Ρίγου ἐπίσης ἐξείρει τὴν ἐπιδεξιότητα τῆς φορολογικῆς Διοικήσεως, ἣτις, δικαιοτάτα, ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ὑπερηφανείας διὰ τὴν Ἀγγλίαν.

Παρ' ἡμῖν, παρὰ τὰς ὁμοφώνως ἀναγνωριζομένας προόδους ἐν τῇ φορολογικῇ Διοικήσει, δὲν δυνάμεθα εἰσέτι νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι ἐφθιάσαμεν εἰς τὸ ποθοῦμενον σημεῖον. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φορολογικὴν Δικαιοσύνην, αὕτη ὀργανώθη λίαν βραδέως.

Πῶς ἀντεμετωπίσθη ὁ ψυχολογικὸς παράγων;

Ἐλέχθη, ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος χρήζει μακρᾶς πολιτικῆς διαπαιδαγωγήσεως τοῦ λαοῦ καὶ προϋποθέτει σφόδρα χρησιμοποίησιν τῶν θυσιαῶν αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ Κράτους. Οὐδὲν ἴσως ὑπάρχει ἀληθέστερον τοῦ συλλογισμοῦ τούτου, οὐτινος ἡ ὀρθότης ἐπιβεβαιουταὶ καὶ ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν καλῶς ὀργανωμένων χωρῶν.

Ἡ Ἑλλάς, ἀτιχῶς, δὲν εὐρίσκειται εἰσέτι εἰς τὸ εὐκταῖον σημεῖον. Ἡ ἀπέχθεια, ἡ ἐκδηλουμένη, εἰς ὅλας τὰς χώρας καὶ καθ' ἀπάσας τὰς ἐποχάς, κατὰ τοῦ ἀμέσου φόρου, εἶναι ἔτι μεγαλυτέρα ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν. Ἀναγεννᾶται ἴσως, ἐν ἡμῖν, ἡ ἀποστροφὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων πρὸς πάντα περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας; Ἀλλὰ δὲν πρέπει προσθέτως νὰ λησμονηθῇ, ὅτι ἡ ἀντίληψις περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου, ἡ εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἀνεπτυγμένη παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, οἵτινες ὑπεβίβλλοντο εἰς ὑπερτάτας θυσίας, ἠλλοιώθη ὀλίγον σὺν τῷ χρόνῳ, ἔνεκα τῶν ξενικῶν κατακτήσεων τῆς χώρας. Ἐν τῇ χώρᾳ ἡμῶν, ἐν τῇ ὁποίᾳ, οὐχ ἦττον, δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν τοσαύτας πράξεις πατριωτισμοῦ—ἡρωῖσμον ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἢ ἀκάματον γενναϊοδωρίαν τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν—τὸ αἶσθημα τοῦ φορολογικοῦ καθήκοντος δὲν εἶναι εἰσέτι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένον. Τοῦτο πιθανῶς ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἡ πολιτικὴ διαπαιδαγώγησις τῆς χώρας δὲν εἶναι εἰσέτι τελειῶς ὄριμος.

Ἡ μεταρρυθμισις, ἐπομένως, δὲν εὐρέθη, οὐδὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν

οὐδὲ μετέπειτα, ὑπὸ συνθήκας τελείως εὐνοϊκὰς διὰ τε τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν πλήρη αὐτῆς ἐπιτυχίαν. Τοῦτο ὅμως δὲν δύναται νὰ δικαιολογήσῃ ἀμφισβήτησιν περὶ τοῦ ὀρθοῦ καὶ βασίμου τῆς εἰσαγωγῆς αὐτῆς. Ἡ εἰσαγωγή τῆς μεταρρυθμίσεως ὑπῆρξεν εὐτυχῆς ἔμπνευσις· ἀπετέλεσε μέγα βῆμα πρὸς τὰ πρόσω· ὑπηρευέθη ἐπίσης ὑπὸ τῆς δυνάμεως τῶν πραγμάτων, καταστᾶσα ἀδηρίτως ἀναγκαία λόγῳ τῶν συνθηκῶν τοῦ πολέμου: πᾶσα τιμὴ ὀφείλεται εἰς τὸν μεταρρυθμιστὴν.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΔΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Ὁ φόρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος εἶναι ἤδη τετελεσμένον γεγονός, ἐν Ἑλλάδι. Αἱ μεγάλαι διακυμάνσεις παρήλθον ἤδη, δικαιούμεθα δὲ νὰ προβλέπωμεν σταθερωτέραν τὴν κατεύθυνσιν αὐτοῦ ἐν τῷ μέλλοντι. Ὁ φόρος ἤρξατο ἤδη νὰ εἰσέρχεται ὡς κανονικὸς παράγων ἐν τῇ οἰκονομικῇ ζωῇ. Ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ ἐσημείωσε σπουδαιότατην πρόοδον. Τὸ ἐκ τῶν ἀμέσων· φόρων βάρος, ὅπερ, ἐν τῷ παρελθόντι, ἠδράζετο κυρίως ἐπὶ τῆς γεωργίας, μετετέθη, κατὰ μέγα μέρος, ἐπὶ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς. Ὁ πολίτης προσκτᾶται τὴν συνήθειαν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ φορολογικοῦ αὐτοῦ καθήκοντος. Ἡ δημοσιονομικὴ διοίκησις ἀπέκτησε μείζονα πείραν. Ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἔννομος προστασία, ἐν ταῖς φορολογικαῖς διοικητικαῖς διαφοραῖς, ἀπονέμονται μετὰ μεγαλυτέρας προσοχῆς καὶ ἐν ἀπολύτως ἐπιστημονικῷ πλαισίῳ. Δυνάμεθα, ὅθεν, νὰ προσδοκῶμεν καλυτέραν ἐφαρμογὴν τῶν ὑγιῶν ἀρχῶν τῆς φορολογίας καὶ ἔτι μείζονα ἀπόδοσιν ἐσόδων. Αἱ πρόοδοι αὗται θὰ ἐπιτρέψωσι τὴν συμπλήρωσιν τῆς νομοθεσίας καὶ τὴν καθήκονσιν δικαιοτέρας κατανομῆς τοῦ φορολογικοῦ βάρους.

Ἄπαντες οἱ οἰωνοὶ δείκνυνται αἴσιοι διὰ πληρεστέραν ἐν τῷ μέλλοντι ἐπιτυχίαν τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΑΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΠΡΟ ΤΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΟΥ 1919

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Ἱστορική ἀνασκόπησις.

	Σελίς
Γενικαὶ παρατηρήσεις	1
Ἡ ἄμεσος φορολογία ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι	1
» » ἐν τῇ Βυζαντινῇ Αυτοκρατορίᾳ	9
» » ἐπὶ Τουρκοκρατίας	11
» » κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν	12
» » ἀπὸ τῆς Ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ 1909	14
» » ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1909 μέχρι τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919	16

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ.

Ἡ ἄμεσος φορολογία ἐν Ἑλλάδι ὡς ἴσχυε κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1919.

Γενικὴ περιγραφή	20
Α. Φορολογία τῆς ἐγγείου παραγωγῆς	20
Β. Φορολογία ἐπὶ τῆς ἀκινήτου ιδιοκτησίας, ὑποδομημένης ἢ μὴ	24
Γ. Φορολογία τῶν κινήτων ἀξιών, τῶν βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων καὶ τῶν μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν	25
Δ. Φορολογία τοῦ συνολικοῦ προσωπικοῦ εἰσοδήματος	26
Ἐξέτασις φόρων τινῶν ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος προγενεστέρων τῆς μεταρρυθμίσεως	26
α) Φόρος ἐπὶ τῶν κινήτων ἀξιών	26
β) Προσωπικὸς φόρος ἐπὶ τοῦ συνολικοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος	28
γ) Πολεμικὸς φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν	33

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ ΤΗΣ ΑΜΕΣΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ ΤΩ 1919

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

Γενικαὶ παρατηρήσεις.

Οἱ τρεῖς νόμοι τῆς μεταρρυθμίσεως	37
Σκοπὸς τῆς εἰσαγωγῆς τῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος	37

<i>Τὸ ἀρχικὸν σύστημα τῆς φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων</i>	Σελίς 42	
<i>*Ἡ περαιτέρω ἐξέλιξις τοῦ συστήματος</i>		
[Πρῶται δυσχέρειαι.— Αἱ μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν οἰκονομαὶ κατευθύνσεις· ἐπίδρασις τῆς μεταπολεμικῆς παγκο- σμίου κρίσεως.— «Ἡρωϊκὴ» δημοσιονομικὴ πολιτικὴ· προσπάθειαι τοῦ Δημοσίου Θησαυροῦ, ἀγωνιώδεις, λόγῳ τῆς πολιτικῆς ἀστα- θείας· νομοσποικὴ σταθεροποιήσις· νέα οἰκονομικὴ καταστροφή.— Αἱ αὐταὶ ἀμφιταλαντεύσεις εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἀμέσου φορολογίας· συσσώρευσις καθυστερημάτων· ἐκκαθάρισις καὶ ἐνημέρωσις].		44

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ II.

Εἰσοδήματα ἐξ οἰκοδομῶν.

Κτηματικὸς φόρος τῆς κατηγορίας A

<i>*Ἱστορικόν</i>	51
Τὸ ἐν ἰσχύι σύστημα φορολογίας [Ἐπιβολή.— Βεβαίωσις.— Ἀπαλλαγαι]	51
Γενικαὶ παρατηρήσεις	
Κτηματολόγιον	54
Ἐγγειος πρόσσδος	56
Πραγματικὸς ἢ προσωπικὸς χαρακτήρ τοῦ φόρου	58
Καθολικότης τοῦ φόρου. Δημοσιονομικὴ πολιτικὴ	60
Ἀπόδοσις τοῦ φόρου. Δυνατότης ἀυξήσεως τοῦ ἐσόδου τούτου	65
Συμπέρασμα	67
Προσθήκη. <i>Τελευταῖαι τροποποιήσεις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ</i>	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ III.

Εἰσοδήματα ἐκ γαιῶν καὶ κέρδη ἐκ γεωργικῶν
ἐκμεταλλεύσεων.Κτηματικὸς φόρος τῆς κατηγορίας B. Φέρος ἐπὶ τοῦ εἰσοδή-
ματος τῆς κατηγορίας E. Λοιποὶ φόροι.

<i>Προκαταρκτικαὶ παρατηρήσεις</i>	70
Τὸ ἐν ἰσχύι σύστημα φορολογίας	
1) <i>Κτηματικὸς φόρος ἐπὶ τῆς μὴ ἐκδομημένης ἰδιοκτησίας</i>	73
Εἰσοδήματα ἐξ ἐκμισθουμένων γαιῶν (φόρος τῆς κατηγορίας B)	73
2) <i>Φόροι ἐπὶ τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων</i>	74
α) Φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τοῦ κληνοῦ	74
β) Φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς σταφίδος [Κορινθιακὴ σταφίς.— Σουλτανίνα (λευκὴ σταφίς)].	76
γ) Φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς τῆς ἐλαιίας [Ἡ δεκάτη.— Ὁ κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν φόρος].	80

δ) Φόρος ἐπὶ τῆς παραγωγῆς τῶν λοιπῶν γεωργικῶν προϊόντων [Φόρος ἐπὶ τοῦ καθαρῶ εἰσοδήματος.— Φόρος ἐπὶ τῆς ἀκαθαρί- στου γεωργικῆς παραγωγῆς.— Στρεμματικός φόρος.— Ἡ δεκάτη.— Προσωρινός φόρος ἐπὶ τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.— Φόρος ἐπὶ ἐτέρων τινῶν προϊόντων]	82
ε) Φόρος ἐπὶ τῆς κτηνοτροφίας	86
3) Φορολογία ἐπὶ τῶν δασῶν καὶ τῶν μεταλλείων	88

Γενικαὶ παρατηρήσεις

Ἡ ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ κράτους θέσις τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐκμι- σθουμένων γαιῶν καὶ τῶν γεωργικῶν ἐν γένει φόρων	89
Ἡ ἰδιάζουσα φύσις τοῦ εἰσοδήματος τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς	91
Ἡ ἔγγειος ἰδιοκτησία καὶ ἡ γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐπίπτωσιν τοῦ φόρου	96
Φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί. Τὸ ἀγροτικὸν βιωτικὸν ἐπίπεδον (standard of life). Ἀναπαλλοτριῶτον τοῦ γεωργικοῦ οἰκογενειακοῦ κλή- ρου (homestead). Φόροι ἔχοντες χαρακτῆρα προστίμου	100
Πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐπιβαλλομένων γεωργικῶν φόρων [Φόρος ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐκτάσεως τῆς γῆς (στρεμματικός).— Δε- κάτη καὶ λοιποὶ φόροι ἐπὶ τοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος.— Φόροι ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς.— Φόρος ἐπὶ τῶν ζῶων κατὰ κεφαλὴν.— Φόρος τῆς κατηγορίας E]	103
Ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις τῶν διαφόρων προϊόντων [Καπνός.— Σταφίς.— Προϊόντα τῆς ἐλαίας.— Λοιπὰ προϊόντα.— Κτηνοτροφία.— Ὀλικὴ ἐπιβάρυνσις τῆς γεωργίας].	110
Τὸ ζήτημα τοῦ κτηματολογίου	116
Συγκριτικὴ νομοθεσία	120

Συμπεράσματα καὶ προτεινόμεναι λύσεις

Εἶναι δυνατὴ ἡ ἐπιβολὴ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος;	126
Μορφὴ τοῦ προτεινομένου συστήματος	130
Πρόγραμμα βαθμιαίας μεταρρυθμίσεως τοῦ φορολογικοῦ συστήματος	132
Ἀπόδοσις τοῦ νέου φόρου	132
Ἐπίλογος	134

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ IV.

Εἰσοδήματα ἐκ κινητῶν ἀξιῶν.

Φόρος τῆς κατηγορίας Γ. Φορολογία τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

Φόρος τῆς κατηγορίας Γ

Προκαταρκτικαὶ παρατηρήσεις	135
Κλάσις α'.	
[Ἐπιβολὴ καὶ βεβαίωσις τοῦ φόρου.— Ἀπαλλαγαί].	135

	Σελίς
<i>Κλάσις β'.</i>	
[Ἐπιβολή καὶ βεβαίωσις τοῦ φόρου.—Ἀπαλλαγαί].	137
<i>Κλάσις γ'.</i>	
(Ἐπιβολή καὶ βεβαίωσις τοῦ φόρου.—Ἀπαλλαγαί).	138
Φορολογία τῶν ἡμεδαπῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν	
Ἱστορικόν	140
Τὸ ἰσχὸν σύστημα φορολογίας	142
Ἔτεροι εὐνοιαὶ καὶ ἀπαλλαγαὶ παρεχόμεναι εἰς τὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν	143
Ἀπλὴ φορολογία	145
Συγκριτικὴ νομοθεσία	145
Γενικαὶ παρατηρήσεις	
Ἡμεδαπὰ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖται	
[Ἡ ἀνώνυμος ἐταιρεία ὡς ὑποκείμενον φορολογίας.—Παρατηρήσεις ὡς πρὸς τὴν Ἑλλάδα].	148
Τόκοι ὁμολογιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ ἡμεδαπῶν νομικῶν προσώπων.	166
Οἱ λοιποὶ τόκοι.	167
Εἰσοδήματα ἐκ τοποθειήσεων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ	168
Ἐπίπτωσις τοῦ φόρου. Ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ἐν σχέσει πρὸς τὴν εἰσογὴν κεφαλαίων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς	169
Ἀπόδοσις τοῦ φόρου	184
Συμπέρασμα	185

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ V.

Κέρδη ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.**Φέρος τῆς κατηγρίας Δ καὶ φέρος τοῦ ἐπιτηδεύματος.**

Ἡ ἀρχικὴ μορφή τοῦ φόρου καὶ ἡ ἐξέλιξις αὐτεῦ	187
Τὸ ἐν ἰσχύι σύστημα φορολογίας	
Φέρος τοῦ ἐπιτηδεύματος	
(α) γενικός, β) τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, γ) τῶν ναυτιλιακῶν ἐπιχειρήσεων, δ) τῶν καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων).	194
Φέρος καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Δ	196
Φορολογία τῶν ἀλλοδαπῶν ἀναγόμενων ἐταιρειῶν	201
Γενικαὶ παρατηρήσεις	
Εἰδικαὶ δυσχέρειαι ἐν τῇ φορολογίᾳ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων	
[Θέσις κατεχομένη ὑπὸ τοῦ φόρου τούτου ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν δημοσίων ἐσόδων.—Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν στοιχείων τοῦ κέρδους ἐπιχειρήσεως ἐν Ἑλλάδι.—Τὸ στοιχεῖον τῆς προσωπικῆς διακριτικῆς ἐκτιμήσεως ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τοῦ φορολογητέου κέρ-	

δους.—'Επίπτωσις τοῦ φόρου.—Πραγματικὸς ἢ προσωπικὸς χαρακτήρ τοῦ φόρου· ἀναλογικότης ἢ προοδευτικότης].	203
Τὸ προσιδιάζον εἰς τὴν Ἑλλάδα σύστημα [Ἡ πείρα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐφαρμοσθέντων συστημάτων.— Διάγραμμα τοῦ ὀριστικοῦ συστήματος φορολογίας].	226
'Απόδοσις τῶν φόρων ἐπὶ τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων. Φορολογικὴ διαφυγὴ	231
Κατανομὴ τῶν εἰσοδημάτων καὶ τοῦ φορολογικοῦ βάρους	233
Συμπέρασμα	235

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VI.

'Αμοιβαὶ ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν.**Φόρος τῆς κατηγορίας ΣΤ.**

<i>'Ιστορικόν</i>	236
Τὸ ἐν ἰσχύι σύστημα φορολογίας [Ἐπιβολὴ καὶ βεβαίωσις.— Ἀπαλλαγαί]	
Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα	237
Προσθήκη. <i>Τελευταῖαι τροποποιήσεις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ</i>	242

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VII.

'Αμοιβαὶ ἐξ ὑπηρεσιῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων.**Φόρος τῆς κατηγορίας Ζ. Φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος.**

<i>'Ιστορικόν</i>	243
Τὸ ἐν ἰσχύι σύστημα φορολογίας Φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος.	243
Φόρος καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Ζ.	244
[Ἐπιβολή.— Βεβαίωσις.— Ἀπαλλαγαί].	
Γενικαὶ παρατηρήσεις καὶ συμπεράσματα	245

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ VIII.

Συνθετικὸς συμπληρωματικὸς φόρος ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου.**'Ιστορικόν***'Αρχικὴ μορφή τοῦ φόρου τῷ 1919*

[Ἐπιβολὴ τοῦ φόρου.— Ὑπανδρὸς γυνή.— Ἀπαλλαγαί.— Ἐκπτώσεις καὶ προοδευτικότης.— Πραγματικόν εἰσόδημα.— Τεκμαρτὸν εἰσόδημα.— Δίλωσις].	248
---	-----

<i>Περίοδος ἀπὸ τοῦ 1920 μέχρι τοῦ 1925</i>	
[Ἔτος 1920 - 21 : μεταβολὴ προοδευτικότητος· ἔκπτωσις ζημιῶν ἐκ κεφαλαίου.— Ἔτος 1921 - 22 : τεκμαρτὴ πρόσοδος τῆς ἀκαθάριστου γεωργικῆς παραγωγῆς.— Ἔτος 1922 - 23 : αὐξήσις τοῦ φόρου καὶ διάθεσις τοῦ προϊόντος αὐτῆς διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου.— Ἔτος 1923 - 24 : ἐπέκτασις τοῦ φόρου ἐπὶ πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγματοποιουμένων προσωπικῶν εισοδημάτων καὶ ἐφ' ὠρισμένων κερδῶν κεφαλαίου· ἐπέκτασις τοῦ συστήματος τῶν τεκμηρίων καὶ εἰς τὰς κινητὰς ἀξίας.— Ἔτος 1924 - 25 : νέαι ἀπαλλαγαί].	251
<i>Περίοδος ἀπὸ τοῦ 1925 μέχρι τοῦ 1927</i>	
[Ἔτος 1925 - 26 : μετασχηματισμὸς τοῦ φόρου, προοριζομένον ἐφεξῆς νὰ πλήττη μόνον τὰ μέσα καὶ τὰ ὑψηλὰ εισοδήματα.— Νέα τροποποίησις τῆ 1925 - 26· κλιμαξ ὑπολογισμοῦ εἰς χρυσόν, μειούσα τὴν φορολογικὴν ἐπιβάρυνσιν.— Ἔτος 1926 - 27 : ἐπιτροπαὶ ἐλέγχου].	255
<i>Ἔτη ἀπὸ τοῦ 1927 μέχρι τοῦ 1930. Περίοδος πραγματικῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου. Ἐκκαθάριστις τοῦ παρελθόντος</i>	
[Οἰκονομικὸν ἔτος 1927 - 28.— Οἰκονομικὸν ἔτος 1928 - 29.— Οἰκονομικὸν ἔτος 1929 - 30]	259
<i>Ἐισαγωγή τοῦ ἐνδεικτικοῦ συστήματος τῆ 1930</i>	261
Τὸ ἐν ἰσχύι σύστημα φορολογίας	
<i>Πρόσωπα ὑποκείμενα εἰς τὸν φόρον</i>	261
<i>Ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον. Οἰκογενειακὰ βάρη.</i>	262
<i>Ποσοστὸν τοῦ φόρου</i>	262
<i>Φορολογητέον «πραγματικόν» εισόδημα</i>	264
<i>«Τεκμαιρόμενον» εισόδημα. Ἐνδεικτικὸν σύστημα. Φορολογητέον ἐλάχιστον ὄριον</i>	265
<i>Ἀπαλλαγαί ἐκ τοῦ φόρου</i>	267
<i>Ἀήλωσις.</i>	269
Γενικαὶ παρατηρήσεις	
<i>Νέος προσανατολισμὸς τοῦ συστήματος</i>	269
<i>Τὰ διδάγματα ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ «παραγομένου εισοδήματος» τοῦ 1919. Λόγοι τῆς ἀποτυχίας αὐτοῦ</i>	273
<i>Σχέσις μεταξὺ κατηγοριῶν τινῶν δαπανῶν καὶ τοῦ εισοδήματος</i>	276
<i>Σημειώσεις τινές συγκριτικῆς νομοθεσίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν φορολογίαν τοῦ «παραγομένου εισοδήματος».</i>	284
<i>Διατάξεις ἀλλοδαπῶν τινῶν νομοθεσιῶν διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φορολογητέου συνολικοῦ εισοδήματος ἐπὶ τῆ βάσει τῶν δαπανῶν</i>	285
<i>Τὸ νέον σύστημα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀποταμίευσιν καὶ τὴν εἰσορὴν κεφαλαίων εἰς τὴν χώραν</i>	288
<i>Δυσχέρειαι τῆς φορολογίας προερχόμεναι ἀπὸ τὰ ἐκ κινητῶν ἀξιῶν καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εισοδήματα</i>	292
<i>Πρόληψις τῶν αὐθαιρεσιῶν καὶ τῶν μειονεκτιμάτων τοῦ ἐλέγχου.</i>	
<i>Ἡ ἀρχὴ τῆς βεβαιότητος ἐν τῆ φόρῳ</i>	296

	Σελίς
Τὸ νέον σύστημα τιμωρῶν τῆς δαπάνης. Ὁ ταμειυτικὸς αὐτοῦ χαρακτήρ	300
* Ἀπλότης, ἀλλὰ τουναντίον ἀνεπάρκεια, ἀσυναρτησία καὶ σαθρότης τοῦ ἐνδεικτικοῦ μας συστήματος. Αἱ ἐπιδράσεις αὐτοῦ ἐπὶ τινῶν ἀναλυτικῶν φόρων καὶ ἐπὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας	301
* Ὁ φόρος καὶ ἐν τῷ νέῳ συστήματι ἐδράζεται κυρίως ἐπὶ τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος»	305
* Ἡ ἀρχὴ τῆς φοροδοτικῆς ἰκανότητος. Προσωπικότης. Προοδευτικότης. Ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον. Οἰκογενειακὰ βάρη.	305
* Ἡ ἐκλεκτικότης τοῦ συγχρόνου φορολογικοῦ συστήματος συνεπάγεται, ἐν τῷ προσωπικῷ συνθετικῷ φόρῳ, τὴν φορολογίαν τοῦ «παραγομένου εἰσοδήματος» ἐπὶ τῇ βάσει τῆς «φοροδοτικῆς ἰκανότητος».	313
* Ἀπόδοσις τοῦ φόρου. Φορολογικὴ διαφυγὴ. Κατανομὴ τῶν εἰσοδημάτων	315
Συμπέρασμα	321
Προσθήκη. <i>Τελευταῖαι τροποποιήσεις ἐν τῇ νομοθεσίᾳ</i>	326

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΧ.

Διαδικασία βεβαιώσεως καὶ εἰσπράξεως τοῦ φόρου.

Φορολογικὴ Διοίκησις καὶ φορολογικὴ Δικαιοσύνη.

<i>Προκαταρκτικαὶ παρατηρήσεις</i>	328
Διοίκησις	329
Φορολογικὸς ἔλεγχος ἐπιβληθεῖς ὑπὸ τῆς νομοθεσίας τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων	
<i>Δήλωσις.</i>	330
<i>Δικαιώματα τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς</i>	331
<i>Τραπεζικὸν ἀπόρρητον</i>	331
<i>Καταστολὴ τῶν δολίων πράξεων καὶ τῆς φορολογικῆς διαφυγῆς</i>	333
<i>Ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον τοῦ ἐμπόρου.</i>	334
<i>Ἐπιτροπαὶ Ἐλέγχου</i>	336
<i>Διοικητικαὶ κυρώσεις.</i>	337
<i>Συνεννόσεις μεταξὺ τῆς φορολογικῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ φορολογουμένου</i>	339
Ἐννομοσ προετασία	
<i>Σκοπὸς τῆς φορολογικῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης.</i>	341
<i>Ἐφαρμογὴ τῆς ἀρχῆς τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν. Χωρισμὸς τῆς διοικητικῆς δικαιοσύνης ἀπὸ τῆς τακτικῆς δικαιοσύνης.</i>	344
<i>Ἡ ἀρχὴ τῆς δημοσιότητος τῆς διαδικασίας ἐν συγκρούσει πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς τηρήσεως τοῦ ἐπαγγελματικοῦ ἀπορρήτου.</i>	346
<i>Χαρακτὴρ καὶ ὄργανοις τῶν φορολογικῶν δικαστηρίων</i>	346
<i>Δικαστήρια (ἐκδικαστικαὶ ἐπιτροπαὶ) εἰς πρῶτον βαθμὸν.</i>	349
<i>Δικαστήρια ἐφέσεως: Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον καὶ Περιφερειακαὶ Δευτεροβάθμιοι Ἐκδικαστικαὶ Ἐπιτροπαὶ</i>	351
<i>Ἀναίρεσις. Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας.</i>	353
Εἰσπράξις τοῦ φόρου	354

Ποινικαὶ κυρώσεις	Σελίς
Φορολογικὴ ἀμνηστία	356
	357

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΕΝ ΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΙ

Ὡς πρὸς: α) τὸν ἀναλυτικὸν φόρον ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν, β) τὸν ἀναλυτικὸν φόρον ἐπὶ τῶν ἀμοιβῶν ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν, γ) τὸν συνθετικὸν συμπληρωματικὸν φόρον ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου καὶ δ) τὴν διαδικασίαν βεβαιώσεως τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν καὶ τοῦ συνθετικοῦ φόρου	359
--	-----

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΤΕΛΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Γενικὴ ἐπισκόπησις τοῦ συστήματος τῶν ἀμέσων φόρων ἐν Ἑλλάδι

Ἐξέλιξις τοῦ συστήματος καὶ σχηματικὸν διάγραμμα ἀπαραιτήτων τροποποιήσεων	361
Πάνδημον τῆς φορολογίας. Ἀπαλλαγαί. Φορολογικὴ πολιτικὴ.	362
Ὁμοιομορφία τῆς φορολογίας. Φοροδοτικὴ ικανότης. Προοδευτικότης. Ἀπαλλασσόμενον ἐλάχιστον ὄριον.	363
Διαφορισμὸς τῆς φορολογητέας ὕλης. Ἐπίπεδον τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν.	365

Οἱ ἄμεσοι φόροι ἐν τῷ φορολογικῷ συστήματι τῆς Ἑλλάδος

Ἡ ποσὶς τῶν ἀμέσων φόρων ἀπὸ τοῦ 1914 μέχρι σήμερον.	368
Ἡ θέσις τῶν ἀμέσων φόρων ἐν τῷ φορολογικῷ συστήματι	371
Φορολογικὴ διαφυσγή.	372
Σύνθεσις καὶ κατανομή τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος.	374
Γενικὴ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις τῆς Ἑλλάδος.	375
Ἡ ἐν τῶν ἀμέσων φόρων ἐπιβάρυνσις ἐν Ἑλλάδι	376
Ἡ κατανομή τῆς ἐκ τῶν ἀμέσων φόρων ἐπιβαρύνσεως μεταξὺ τῶν κλάδων τῆς παραγωγῆς	378
Λόγοι τῆς ἐν τῷ προϋπολογισμῷ ὑπεροχῆς τῶν ἐμμέσων φόρων ἔναντι τῶν ἀμέσων	379
Ἡ ἐν τῇ παρούσῃ μελέτῃ προδιαγραφομένη μελλοντικὴ ἀπόδοσις. Πιθανότητες βελτιώσεως	380

Σκέψεις τινὲς ἐπὶ τῆς ἐφφρμογῆς τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐπὶ τῆς ἐν προκειμένῳ ἀκολουθηθείσης πολιτικῆς

Προοπτικὴ διὰ τὸ μέλλον.	381
Πίναξ περιεχομένων	385
Κατάλογος πινάκων	395
Εὔρετήριον ὕλης	397
Βιβλιογραφία	407

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

	Σελίς
Κλίμαξ τῆς «εἰσφορᾶς»	6
Οἱ ἄμεσοι φόροι πρὸ τοῦ 1909	15 ¹
Στατιστικὴ τῆς φορολογίας οἰκοδομῶν	61 ¹
» » » » » » »	62 ¹
Καλλιέργειαι καὶ γεωργικὴ παραγωγή τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1928	72
Παραγωγή, ἐξαγωγή κλπ. τῆς σταφίδος	78 ⁸ -79
» » » » » » »	108 ¹
Κέρδη, μερίσματα κλπ. τῶν ἀνωνόμων ἐταιρειῶν	158 ²
» » » » » » »	159 ¹
Κλίμαξ τῶν ποσοστῶν τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος	195 ¹ -196
Εἰσαγωγή καὶ ἐξαγωγή τῆς Ἑλλάδος	205 ¹
Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία τῆς Ἑλλάδος	206 ¹ -207
Στατιστικὴ τοῦ πολεμικοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν	209 ²
Ἡ βιομηχανία τῆς Ἑλλάδος	211 ¹ -212
Ἡ μεταλλευτικὴ βιομηχανία τῆς Ἑλλάδος	213 ¹
Τὰ ἀσφάλιστρα ἐν Ἑλλάδι	214 ¹ -215
Στατιστικὴ τοῦ φόρου τῆς Κατηγορίας Δ ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων (ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων) I, II, III	216 ^{1a} -217
Στατιστικὴ τοῦ φόρου ἐπιτηδεύματος, I, II	218 ^B -219
Οἱ μισθωτοὶ ἐν Ἑλλάδι	238 ¹ , 239 ⁸ -240
Στατιστικὴ τοῦ φόρου τῆς Κατηγορίας Z (ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων ἐξ ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων).	246 ¹ -247
Κλίμαξ τῶν ποσοστῶν τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου	263
Κλίμαξ τοῦ τεκμαρτοῦ εἰσοδήματος ἐν τῷ συνθετικῷ φόρῳ	266
Μηνιαίαι, κατὰ μέσον ὄρον, δαπάναι ἐξαμελοῦς οἰκογενείας ἐν Ἀθήναις	281
Διάγραμμα τῆς πορείας τοῦ οἰκονομικοῦ κύκλου	282 ²
Ἀπόδοσις τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου	316
Στατιστικὴ τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου	317 ² -318 ¹
Νέα κλίμαξ τῶν ποσοστῶν τοῦ συνθετικοῦ φόρου ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου	327

	Σελίς
Διάγραμμα τῆς ἐξελίξεως τῶν ἀμέσων φόρων ἐν Ἑλλάδι . .	361 ¹
Συγκριτικὴ ἐπιβάρυνσις ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν φόρων	366 ¹
Συνολικὴ ἐπιβάρυνσις ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν καὶ ἐκ τοῦ συν- θετικοῦ φόρων (μετὰ γραφικοῦ πίνακος)	366 ²
Ἡ πορεία τῆς ἀποδόσεως τῆς ἀμέσου φορολογίας (μετὰ γρα- φικοῦ πίνακος)	368
Συγκρίσεις φορολογικῶν ἐπιβαρύνσεων	375-8
Κατανομὴ τῶν ἀμέσων φόρων ἐπὶ τῶν κλάδων τῆς παρα- γωγῆς (μετὰ γραφικοῦ πίνακος)	378
Προβλεπομένη μελλοντικὴ ἀπόδοσις τῶν ἀμέσων φόρων . .	380
Ἀπόδοσις τῶν ἀμέσων φόρων ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ 1919-20 μέχρι τοῦ 1931-32 . . . Πίν. I καὶ II Παραρτήματος	
Οἱ ἄμεσοι φόροι ἐν Ἑλλάδι πρὸ καὶ μετὰ τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ 1919 . . . » III »	
Σύνολον φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως ἐν Ἑλ- λάδι τῷ 1930-31 » IV »	
Ἴσοζύγιον πληρωμῶν τῆς Ἑλλάδος » V »	
Balance des paiements de la Grèce » VI »	

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΥΛΗΣ (1) (2)

- Absentéisme*, (96), 102, (352), 379.
- **Άγαμοι*, φορολογία (7), 7, (29), 30.
- **Άγγλία*, (12), 13, (51), 55, (53), 56, (54), 57, (62), 66, (90), 97, (92-9), 99-100, (114-5), 122-3, (118), 125, (137-8), 145-6, (153), 162, (157), 166, (158), 168, (161), 171, (179), 190, (192), 204, (215), 228, (227), 241, (253), 270, (259), 276, (260-1), 276-278, (267), 284, (275-6), 293-4, (291), 311, (292), 313, (294), 315, (310), 335, (311), 336, (315), 341, (339), 363, (346), 372, (354-7), 381-85.
- **Άερας*, (178), 189 βλ. κεφάλαιον (κέρδη εκ-).
- **Αθήναι*, (4), 4, (58), 62, (110), 118, (264), 281, (356), 384.
- **Αίγυπτος*, (97), 104.
- **Άκατοι*, βλ. τεκμήρια.
- **Ακέρδης αύξησης*, βλ. υπερέτιμησις.
- **Ακέρδην εισόδημα*, βλ. διαφορισμός φορολογητέας ύλης.
- **Άλλοδαποί*, βλ. κεφάλαιον, βλ. έμπορ. και βιομηχ. επιχειρήσεις, βλ. διπλωμα-
πράκτορες.
- **Άμνηστία φορολογική*, (330), 357 βλ. ώσαύτως καθυστερήματα.
- **Άμοιβαί*, βλ. μισθωτάι ύπηρεσίαι και κινηταί άξίαι.
- **Άμφισβητούμενον διοικητικόν* (φορολογικόν), βλ. έννομος προστασία.
- **Άνακριτικόν σύστημα*, (307), 331.
- **Άναλογικός φόρος*, (213), 226, (338), 362.
- **Άναλυτικοί φόροι*, βλ. κατηγορίαι.
- **Άνόνα*, (10), 10.
- **Άνταπόθησις* φόρου, βλ. επίπτωσις.
- **Άντίδοσις*, (4), 4.
- **Άνώνυμος εταιρεία*: ήμεδαπή, (24), 25, (26), 27, (132-7), 140-6, (139-56), 148-66, (186), 198, (188), 199, (203), 216, (218), 230· άλλοδαπή, (24), 25, (26), 27, (118), 126, (190), 201, (205), 217, (218), 230· «holding» (236-7), 252-3· ή—ώς ύποκαίμενον φορολογίας (139), 148.
- **Άπαλλαγαι φορολογικαί*, αναλυτικοί φόροι, (27), 28, (48), 51, (51), 54, (58-60), 61-64, (94), 100, (127), 135, (129), 137, (131), 139, (135), 143, (190), 201, (223), 236, (229), 244, (234), 249, (239), 254, (251), 267, (276), 295, (332), 68, (337), 361.
- **Άπελευθέρωσις Ελλάδος*, οί άμμεσι φόροι από της—(13), 14.
- **Άπόδοσις τών φόρων*, (61), 65, (124), 131, (173), 184, (218-21), 231-4, (226), 238, (294-7), 315-9· προβλεπομένη—(352), 380.
- **Άποθεματικά*, (210-1), 222-3· βλ. ώσαύτως άνώνυμοι εταιρείαι.

(1) Περιλαμβάνει ώσαύτως τά όνόματα τών έν τῷ έργῳ άναφερομένων Πρωθυπουργών, Ύπουργών τών Οικονομικών και Ύφυπουργών τών Οικονομικών.

(2) Οί έντός παρεθέσεως άριθμοί δηλοϋσι τάς σελίδας τής γαλλικής έκδόσεως του βιβλίου.

- *Απόρρητον επαγγελματικόν** τοῦ φορολογουμένου (ἐμπόρου κλπ.), (307), 331, (309), 334, (320), 346· κυρώσεις, (329), 356.
- *Απόρρητον τραπεζικόν**, βλ. τράπεζαι.
- *Απόσβεσις**, (196), 207, (208), 220, (209), 221.
- *Αποταμίνοις**, (270-4), 287-92, (337), 361· βλ. κεφάλαιον.
- *Απουσιασμός**, βλ. absentéisme.
- *Αριστοτέλης**, (7), 8.
- Αὐτόνομος Σταφιδικὸς Ὁργανισμὸς (Α.Σ.Ο.)** βλ. γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις.
- *Ασφάλεια**, (195), 207, (202-3), 214-5, (249), 265.
- Αὐστρία**, (112), 120, (116), 123, (267), 285, (343), 369.
- Αὐτοκίνητα**, βλ. τεκμήρια.
- Βαρβαρέσσος Κ.**, (45), 47.
- Βεβαίωσις φόρων**, εἰδικαὶ διατάξεις, (33), 34, (48), 51, (127), 135, (129), 137, (130), 138, (223), 236, (229), 244, (235), 250, (252), 269, (335), 359, κοινὰ διατάξεις, (304-28), 328-55.
- Βέλγιον**, (90), 97, (112), 120, (113), 121, (118), 126, (262), 279, (269), 287, (291), 311, (295), 317, (339), 363, (345), 371.
- Βενιζέλος Ε.**, (18), 18, (28), 29, (32), 33, (36), 37, (47), 50, (61), 65, (65), 71, (69), 74, (80), 86, (110), 118, (133), 142, (171), 181, (182), 193, (194), 206, (199), 211, (233), 248, (245), 261, (307), 332, (326), 352, (328), 355, (354-7), 481-5.
- Βιομηχανία**, (198-201), 210-3, (203), 215, (208-9), 221· μεταλλευτικαὶ— βλ. μεταλλεῖα· οἰκοδομικὴ— βλ. ὀφκοδομημένη ἰδιοκτησία.
- Βιωτικὸν ἐπίπεδον**, βλ. ἐλάχιστον συντηρήσεως.
- Βουλγαρία**, (104), 111, (345), 371, (349), 377, (350), 377.
- Βυζάντιον**, (8-10), 8-11, (118), 125.
- Βύρων**, (12), 13.
- Γαλλία**, (52), 55, (62), 66, (91), 98, (112), 120, (118), 126, (122), 129, (138), 147, (139), 147, (267-8), 284-5, (271), 289, (274), 292, (291), 311, (293), 314, (295), 316, (310), 335, (339), 363, (345), 371, (346), 372, (349), 377, (350), 377.
- Γαῖαι**, φόρος ἐπὶ τῶν ἐκμισθουμένων—, (38), 73.
- Γερμανία**, (52), 55, (95), 101, (109-10), 117-8, (112), 119, (116), 123, (118), 126, (138), 146, (172), 182, (179), 190, (215), 228, (227), 241, (263), 280, (267-8), 284-6, (271), 289, (278), 297, (290), 311, (343), 369.
- Γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις**, φόρος ἐπὶ—: **παλαιοὶ** φόροι, (20-23), 201-24. **Καλλιέργειαι καὶ παραγωγή**, (67), 72. **Καθαρὸν εἰσοδήμα** (κατηγ. Ε.), (65), 70, (77), 82, (107), 114, (116), 124, (118), 126, (122), 131. **Καπνός**, δεκάτη, (20), 21, (69), 74, (70), 75, (98), 105, (103-4), 110-11. **Σταφίς**: μάυρη (Α. Σ. Ο.) (71), 77, (105), 112· λευκὴ (σουλτανίνα), (71), 77, (74), 79, (106), 113. **Ἐλαία**: δεκάτη, (20), 21, (75), 80, (98), 105, (106), 113. φόρος κατὰ τὴν ἐξαγωγήν, (75), 81, (106), 113. **Δοιπὰ προϊόντα**: φόρος ἐπὶ τοῦ καθαροῦ εἰσοδήματος, βλ. ἄνωτ.: παλαιοὶ φόροι, (15), 16, (19-23), 20-24· φόρος ἐπὶ τῆς ἀκαθαρίστου γεωργικῆς παραγωγῆς, (77), 83, (107), 114· φ. στρεμματικὸς, (78), 83, (80), 85, (96), 103, (107), 114, (120), 129· δεκάτη, (79), 85, (98), 104· προσωρινὸς φόρος ἐπὶ τῆς

γεωργικῆς παραγωγῆς, (80), 86, (107), 114· ειδικοί φόροι ἐπὶ τινων προϊόντων (ζουκουλίων, ὀπίου, ἀφινοσπόρου, σύκων, σπορειαίων, κλπ.) (20), 21, (81), 86, (107), 114. *Κτηνοτροφία*, φόρος ἐπὶ τοῦ καθάρου εἰσοδήματος, (81 - 2), 86 - 7, (108), 115· φόρος ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων, (22), 23, (82), 88, (102), 108, (108), 115· φόρος ἐπὶ τῶν σφαζομένων ζώων, (82), 87. *Δεκάτη καὶ φόροι ἐπὶ τῆς ἀκαθάρτου παραγωγῆς*, (20), 21, (47), 49, (70), 75, (77), 83, (79), 85, (80), 86, (81), 87, (98), 105, (99), 106. *Φόροι ἐπὶ τῆς βάσει τῆς ἐκτάσεως*, (78), 83, (80), 85, (96), 103. *Φόροι κατὰ τὴν ἐξαγωγήν*, (20), 21, (74), 80, (75), 81, (76), 82, (81), 87, (100), 107. *Φόροι κατὰ κεφαλὴν ζώου*, (82), 87, (102), 109. *Φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις*, (103), 110, (108 - 9), 115 - 16. «*Τεκμαρτόν*» εἰσόδημα, (236), 253. *Προτεινόμενον σύστημα φορολογίας*, (116 - 126), 124 - 34. «*Αγροτικὸν βιωτικὸν ἐπίπεδον*», (94), 100.

Γεωργία, γενικά, (65 - 67), 70 - 2· βλ. γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις.

Γιουγκοσλαβία, βλ. Νοτιοσλαβία.

Γνώστης Κ., (44), 47, (46), 49, (78), 83, (133), 141, (239), 255.

Γονατᾶς Σ., (44), 46, (82), 87, (237), 253.

Γούναρης Δ., (26), 27, (43), 45, (77), 83.

Γυμνασιαρχία, (4), 4.

Corporations tax, ἐν Ἀγγλίᾳ (137), 145, ἐν Ἀμερικῇ (138), 146.

Δάνειον ἀναγκαστικόν, (43), 45, (236), 252.

Δασπάνη, σχέσις μεταξὺ τῶν— καὶ τοῦ εἰσοδήματος, ἢ— ὡς βάσις φορολογίας, (254), 270, (259 - 266), 277 - 84, (280 - 1), 300 - 1· *μηνιαῖαι*— ἐξαμελοῦς οἰκογενείας ἐν Ἀθήναις (264), 281.

Δάση, φορολ.—, (83), 88.

Δεκάτη, βλ. γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις.

Δελγηιάννης Β., (47), 50, (61), 65, (209), 221, (328), 355.

Δεμερτζῆς Κ., (19), 20, (25), 26, (31), 32, (36), 38, (160), 169.

Δήλωσις, (305), 330· βλ. ὡς βεβαίωσις.

Δημητριακά, (19), 20, (76), 82, (93), 100· βλ. ὡς γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις.

Δημοσθένης, (5), 5.

Δημόσια οἰκονομικά. Πολιτικὴ δημοσιονομικὴ «ἠρωϊκὴ» (44), 47· καταστροφὴ τοῦ 1932, (46), 49· δημ. πολιτικὴ, βλ. ἀπαλλαγáι, πάνδημον, κεφάλαιον.

Δημοσιότης, (320), 346· βλ. ὡς ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον.

Διάγραμμα, φορολ. ἀρχ. Ἑλλάδος (5), 6.

Διαδικασία, βλ. βεβαίωσις καὶ εἰσπραξις.

Διαφυγὴ φορολογικῆς, (133), 162, (218), 231, (274), 292, (294), 315, (309), 333, (346), 372, «νόμιμος» (347), 373. *Διεθνῆς*, (308), 333, (347), 374.

Διαφορισμὸς φορολογητέας ὕλης, (278 - 340), 297 - 365.

Διενθνηταί: ποσοτὰ κλπ. βλ. κινηταὶ ἀξίαι.

Δικαιοσύνη φορολογικῆς, (278), 299, (316 - 20), 341 - 6, (355 - 6), 382 - 3, ὁργάνωσις τῶν δικαστηρίων (320 - 8), 346 - 54.

Δικαστήρια φορολογικά, βλ. δικαιοσύνη.

Διοικήσεις, (305), 329, (355 - 6), 382 - 3· βλ. ὡς βεβαίωσις, εἰσπραξις, Ἐφορος, Ταμίαις.

Διομήδης Α., (166), 176, (202), 214.

- Διπλή φορολογία**, (136), 145, (148), 157, (159-72), 168-83, (308), 333, (347), 374.
- Διπλωματικοὶ ὑπάλληλοι**, (251), 267.
- Δροσόπουλος I.**, (166), 176, (170), 181, (202), 214.
- Δωρεά**, βλ. κληρονομία.
- Δωρίς**, (94), 101, (109), 116.
- Δωτῖναι**, (2), 2.
- Ἐγγειος πρόσδοτος**, (53), 56.
- Ἐγγειος φόρος**, βλ. κτηματικὸς φόρος.
- Einkommensteuer**, βλ. Γερμανία, Αὐστρία.
- Εἰσαγωγή**, βλ. ἐμπόριον.
- Εἰσοδημάτων κατανομή**.— Κατηγορίαι: Α (57-8), 61-2· Δ (204-8), 216-20, (221), 234· Ζ (231), 247· γενικὴ (347), 374· συνθετικὸς (291), 312, (294-9), 315-21.
- Εἰσόδημα**: «παραγόμενον» καὶ «πραγματικόν», (215), 227, (234), 249, (248), 264, (256), 273, (266), 284, (272), 290, (285), 305, (292), 313, (300), 322. «καταναλισκόμενον» καὶ «τεκμαιρόμενον», (183), 194, (215), 227, (234), 250, (236), 251, (249), 265, (254), 271, (272), 290, (280), 299, (300), 322, βλ. ὡς δαπάνη· ἔθνικόν—, (84), 90, (193), 205· ἀσάφεια τοῦ—, (43), 45, (265-6), 282, -4, (347), 374, (350), 377.
- Εἰσόδημα συνολικὸν προσωπικόν**· παλαιοὶ φόροι, (25), 26, (27), 28, (29), 30· διὰ τὸ ἰσχύον σύστημα βλ. συνθετικὸς φόρος.
- Εἴσπραξις** τῶν φόρων, (304), 328, (305), 329, (328-9) 354-6.
- Εἰσφορά**, (4), 4, (5), 5, 6.
- Ἐκτακτὰ κέρδη**, πολεμικὸς φόρος ἐπὶ τῶν—, (18), 19, (25), 26, (32-3), 33-4, (197-8), 209-10, (346), 372· εἰδικὸς φ.— ἐπὶ ἀνονήμ. ἐταιρειῶν, (132-3), 140-1, (156), 166, (347), 373.
- Ἐλαία**, βλ. γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις.
- Ἐλαιον**, βλ. γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις.
- Ἐλάχιστον ἀπαλλασσόμενον**, (94), 100, (246), 262, (286), 305, (290-1), 310-2, (338), 362.
- Ἐλάχιστον συντηρήσεως**, (94), 100, (108), 115, (109), 116, (241), 257, (246), 262, (290), 310.
- Ἐλάχιστον φορολογητέον**, (249), 265.
- Ἐλβετία**, (12), 13, (52), 55, (90), 97, (111), 119, (116), 123, (267), 285.
- Ἐλεγκτικὸν Συνέδριον**, (251-2), 268-9, (325), 351.
- Ἐλεγχος**, φορολογικὸς, (242), 257, (259), 276, (277), 296, (280), 300, (305-15), 330-41.
- Ἑλλάς, ἀρχαία**, (1-8), 1-8.
- Ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα**, φόροι ἐπὶ τῶν—: παλιὸς φόρος ἐπιτηδεύματος, (24), 25· πᾶσιον τέλος ἐπιτηδεύματος, (177), 188· νέος φόρος ἐπιτηδεύματος, (180), 191· φόρος καθαρῶν προσόδων τῆς κατηγορίας Ζ, (229-30), 244-6.
- Ἐμμεσοσ φορολογία**, (44), 46, (352), 379.
- Ἐμπόριον**, καπνοῦ, βλ. ἐπιτήδευμα· ναυτιλία, συγκοινωνία, ἀσφάλεια, βιομηχανία, μεταλλευτικαὶ βιομηχανίαι, τράπεζαι, ἴδε λέξεις· ἐσωτερι-

- κόν — (201), 213, (203), 214· ἔξωτερικόν — (193), 205, (203), 214.
- *Ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις :** παλαιὸς φόρος ἐπιτηδεύματος, (15), 16, (24), 25, (176), 187· ἡμεδαπαὶ καὶ ἀλλοδαπαὶ ἀνώνυμοι εἰταιρεῖται, βλ. λέξεις· πάγιον τέλος ἐπιτηδεύματος, (117), 188· φόρος ἐπιτηδεύματος : γενικὸς (180), 191, (183 - 6), 194 - 7, (216 - 7), 229 - 30, (212), 258, (325), 351· ἐπὶ τῶν ἀνωτύμων εἰταιρειῶν, (176), 187, (180), 191, (186), 198, (325), 351· ἐπὶ τῆς ναυτιλίας, (180), 191, (187), 198, (325), 351· ἐπὶ τῶν καπνεμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, (182 - 3), 193 - 4, (187), 198, (325), 351· φόρος καθαρῶν προσόδων (κατηγ. Δ) (40), 42, (176), 187, (184), 196· ἀπόδοσις φόρου, (218 - 20), 231 - 3· ἐπαγγελματικὸν ἀπόρρητον, βλ. λέξιν· προνομιούχοι, (210), 222· κέρδος, βλ. ἐπιχειρήσεις· φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις, (201 - 8), 216 - 20, (221), 234.
- *Ἐνδείξεις,** βλ. τεκμήρια.
- *Ἐννομος προστασία,** (33), 34, (304), 328, (316-28), 341-54· βλ. ὡς δικαιοσύνη
- *Ἐνοίκιον,** βλ. τεκμήρια.
- *Ἐξαγωγή,** φόρος κατὰ τὴν —, βλ. γεωργ. ἐκμετάλλευσις· — βλ. ἐπιτήδευμα, ἔξαγωγικὸν ἐμπόριον βλ. ἐμπόριον.
- *Ἐπανάστασις,** (1821 - 1828), (12), 12.
- *Ἐπιβάρυνσις φορολογικῆ,** — τῶν γεωργικῶν προϊόντων, (103 - 9), 110 - 7, (221), 234· βλ. ὡς γεωργ. ἐκμετάλλευσις· — ἐκ τῶν λοιπῶν φόρων βλ. ἕκαστον φόρον· γενικῆ —, (348 - 351), 375 - 9.
- *Ἐπίδοσις,** Ἄρχ. Ἑλλάδος (4), 4.
- *Ἐπικεφάλαιον,** (3), 3.
- *Ἐπίπτωσις,** τῶν φόρων, (90), 96, (91), 97, (93), 99, (159), 169, (171), 182, (212 - 3), 224 - 6, (273), 292.
- *Ἐπιτήδευμα,** φόρος τοῦ —, βλ. ἔμπορ. καὶ βιομηχ. ἐπιχειρήσεις, μισθωτὰ ὑπηρεσίαι, ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα.
- *Ἐπιτροπαί,** — ἐλέγχου (συμβουλευτικαὶ κλπ.)· φόρος καθαρῶν προσόδων (178), 189, (181), 192, (217), 230, (242), 258, (278), 297, (305), 329, (311), 336, (323), 349· ὄμιλοι φορολογουμένων, (179), 190· — φόρου ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων κερδῶν, (33), 34· — πρὸς μελέτην τῆς ἀμέσου φορολογίας, (47), 50· — πρὸς μελέτην τῆς ναυτιλίας, (194), 205· βλ. ὡς δικαιοσύνη
- *Ἐπιχειρήσεις,** στοιχεῖα τοῦ κέρδους — : ἐμπορικῆς καὶ βιομηχανικῆς —, (191 - 212), 203 - 25, γεωργικῆς — (85 - 90), 91 - 6.
- *Ἐστίασις,** ἀρχ. Ἑλλάδος (4), 4.
- *Ἐταιρεία,** προσώπων, (184) (σημ.) 195· ἀνώνυμος εἰταιρεία, βλ. λέξιν.
- Ἐυλάμπιος Μ.,** (59), 62, (146), 154, (202), 215, (271), 289.
- *Ἐυνάργος,** (12), 13.
- Ἐυταξίας Α.,** (17), 18, (26 - 27), 27 - 8, (110), 118, (355), 382.
- *Ἐφορος,** Ἐφορία, (305), 329· βλ. ὡσαύτως βεβαίωσις.
- Ζαΐμης Ἀ,** (45), 48, (79), 85, (242 - 4), 258 - 60.
- Ζαΐμης Φ.,** (110), 118.
- Grundbuch,** (109 - 10).
- *Ἡθικαὶ ἀρχαὶ ἐν τῇ φορολογίᾳ,** (286), 305.
- *Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι Β. Ἀμερικῆς,** (90), 97, (95), 101, (118), 126, (138), 146.

- (161), 171, (163), 173, (227), 241, (262), 279, (266 - 7), 285, (271), 289, (291), 311, (310), 335.
- Ἡπειρος**, (22), 23, (23), 24, (25), 26.
- Holdings**, βλ. *εταιρείαι*.
- Homestead, Hofrecht**, γεωργικόν —, (94), 100.
- Θαλαμηγός**, βλ. *τεζμήρια*.
- Θέμιστες**, Ἀρχ. Ἑλλάδος (2), 2.
- Θεσσαλονίκη**, (51), 54, (58), 62, (65), 71, (110), 118.
- Ἰδιοκτησία**: ὀκοδομημένη —, μὴ ὀκοδομημένη —, βλ. *λέξεις*.
- Ἰκανότης πληρωμῆς**, βλ. *φοροδοτικὴ ἰκανότης*.
- Income tax**, βλ. Ἀγγλία, Ἡν. Πολιτεῖαι.
- Ἰόνιοι νῆσοι**, (15), 15, (19 - 22), 20 - 4, (27), 28, (75), 80.
- Ἰσπος πολυτελείας**, βλ. *τεζμήρια*.
- Ἰσορροπία οἰκονομική**, (85 - 90), 91 - 6, (122 - 3) 130 - 1, (254), 271, (265-7), 281 - 5.
- Ἰταλία**, (52), 55, (87), 93, (113), 121, (118), 125, (125 - 6), 133 - 4, (139), 147, (141), 150, (219), 232, (227), 241, (267), 284, (271), 289, (275), 293, (291), 312, (295), 317, (343), 369, (345), 371, (346), 372, (349), 377, (350), 377.
- Ἰχθυοτροφία**, (81), 87.
- Καθολικότης φόρων**, βλ. *πάνδημον*.
- Καθυστερήματα**, φόρων (46), 48, (244), 259, (330), 357.
- Καπνικόν**, Βυζαντ. (9), 10.
- Καπνός**, βλ. *γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις*.
- Καποδίστριας**, Γ., (12 - 3), 12 - 3.
- Καιτηγορίαί** φόρων, (40), 42· **A**. βλ. ὀκοδομημένη ἰδιοκτησία· **B**. βλ. μὴ ὀκοδομημένη ἰδιοκτησία· **Γ**. βλ. *κινητὰ ἀξία*· **Δ**. βλ. *ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις*· **E**. βλ. *γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις*· **ΣΤ** βλ. *μισθωτὰ ὑπηρεσία*· **Z** βλ. *ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα*.
- Καφαντάρης Γ.**, (41), 44, (44), 47, (45), 48, (47), 49, (55), 58, (66), 71, (79), 85, (80), 85, (82), 88, (97), 104, (118), 126, (181), 192, (242 - 4), 258 - 60, (258 - 9), 275 - 7, (282), 301, (296), 318.
- Κέρδος**, βλ. *ἐπιχειρήσεις, ἔμπορ. καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις, γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις, ἔκτακτα κέρδη*.
- Κέρδη**, βλ. *κεφάλαιον καὶ ἐπιχειρήσεις*.
- Κεφάλαια**: ἔγγεια, (86 - 93), 92 - 100· *κινητὰ*, (86 - 93), 92 - 100· *προσωπικά*, (86 - 93), 92 - 100, (224), 238.
- Κεφάλαιον**, τοποθετήσεις — ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ εἰσοδή — ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, εἰσοδήματα ἀλλοδαπῆς προελεύσεως (159 - 174), 170 - 85, (235), 250, (270 - 4), 288 - 92, (352), 279· *κέρδη ἐκ —*, (178), 189, (237), 253· *ζημίαι ἐκ —* (235), 250· *ἔκτακτος φόρος*, βλ. *περυσσία*.
- Κίνδυνος**, (85 - 90), 91 - 6, (156 - 8), 165 - 8, (208 - 11), 220 - 4.
- Κινητὰ ἀξία**, φόρος ἐπὶ τῶν —: **Παλαιοί**, (15), 16, (16), 17, (19), 20, (24), 25, (25), 26: **Ἡμεδαπῶν ἐταιρειῶν**, μερίσματα ἐκ μετοχῶν κλπ., ποσοστά συμβούλων κλπ. κλπ., (40), 43, (127), 135, (144-8), 153-7. **Δημόσια χρεώγραφα**, τοκομερίδια, (40), 43, (251), 267, (276), 295. **Ἡμεδαπὰ ὁμολογία**, τοκομερίδια, (40), 43, (127), 135, (156), 165. **Ἀλλοδαπὰ**

μετοχαὶ καὶ δμολογίαι, (40), 43, (129), 137. **Λοιποὶ τόκοι ἑλληνικῆς προελεύσεως**, (40), 43, (130), 138, (157) 167, (277), 296. **Λοιποὶ τόκοι ἀλλοδαπῆς προελεύσεως**, (40), 43, (130), 138, (157), 167, (159) 168, (277), 296. **Ὄνομαστικοὶ τίτλοι**, (275) 293. **Συνθετικὸς φόρος**, (237), 253, (274 - 7), 292-6, (299), 321· βλ., ὡσαύτως κεφάλαιον.

Κλασικοὶ χρόνοι, φορολογία, (3), 3.

Κληρονομία, φόρος ἐπὶ τῶν—, δωρεῶν, τῶν προικῶν καὶ τῶν λαχείων, (35), 37, (153), 163. Ἐκκειμένη—, (245), 261.

Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν, (56), 60, (70), 75, (140), 148, (159-173), 168-84, (190), 201, (197), 208, (200), 212, (253), 269, (273), 292, (308), 332, (347), 374, (348), 375, (349-50), 376-7.

Κονδύλης Γ., (79), 85.

Körperschaftsteuer, (138), 146.

Κορομηλᾶς Δ., (28), 29.

Κουμουνοῦρος Α., (14), 15.

Κοφινᾶς Γ., (17), 18, (44), 46, (46), 48, (47), 49, (237), 253, (241), 257, (252), 268, (316-17), 342-3, (320), 346, (324), 351, (325), 352.

Κρήτη, (20-3), 21-4, (25), 26, (101), 108, (176), 187.

Κρίσις οἰκονομικῆς, πτώσις τῶν εἰσοδημάτων, (43), 45.

Κτηματικὸς (ἔγγειος) φόρος, βλ. ἄκοδομημένη καὶ μὴ ἄκοδομημένη ἰδιοκτησία.

Κτηματολόγιον (Βυζ.). (9), 10.

Κτηματολόγιον, (23), 24, (51), 55, (109), 116, (112), 120, (116), 124, (118), 126· προτεινόμενον σύστημα, (122), 129.

Κτηνοτροφία, βλ. γεωργικὴ ἐκμετάλλυσις.

Κύκλος οἰκονομικὸς, ἀστάθεια εἰσοδήματος ἐν—, (265), 282, (266), 283.

Κυρώσεις, χρηματικαὶ διοικητικαὶ, (312-4), 337-9· ποινικαὶ, (329), 356· πειθαρχικαὶ, (330), 357.

Λαχεῖα, βλ. κληρονομία.

Λαδόπουλος Ε., (237), 252.

Λακωνία, (15), 15, (19-22), 20-3, (75), 81.

Λειτουργία, Ἀρχ. Ἑλλάδος (4), 4.

Λέσβος, (21), 22, (75), 81, (101), 108.

Λιδωρίκης, (12), 13.

Λοβέρδος Σ., (160), 169, (171), 181, (332), 69, (336), 360.

Μακεδονία, (22-3), 23-24, (25), 26.

Μαρεῖς Γ., (44), 47, (47), 50, (61), 65, (80), 86, (133-4), 142, (166), 176, (182), 193, (227), 240, (245), 261, (307), 332, (326), 352.

Μαυρομυχάλης Κ., (17), 18, (110), 118.

Μερίσματα, βλ. κινηταὶ ἀξίαι.

Μεταλλεῖα, φόρος ἐπὶ τῶν—, (83), 88.

Μεταναστῶν ἐμβάσματα, (276), 295, (352), 379.

Μεταρρύθμισις τοῦ 1909, (ἀμέσου φορολογίας), (13), 14, (354-5), 381-3.

Μεταρρύθμισις τοῦ 1919: ἡ κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς— ἰσχύοντες ἄμεσοι φόροι, (19), 20· τὸ ἀρχικὸν καθεστῶς τῆς— (35), 37, (40), 42, (346-7), 372-4· κριτικὴ (354-7), 381-5.

- Μετοίκιον**, Ἄρχ. Ἑλλάδος (4), 4.
- Μετοχαί**, βλ. κινήται ἀξίαι.
- Μὴ ᾠκοδομημένη ἰδιοκτησία**, Φόρος ἐπὶ τῆς — (23), 24, (40), 43, (54), 58, (65), 70, (68), 73, (116), 123, (118), 126, (122), 129.
- Μινωϊκοὶ χρόνοι**, ἡ φορολογία κατὰ τοὺς — (3), 3.
- Μικρασιατικὴ καταστροφὴ**, (41), 43, (43), 45, (44), 47, (169), 180.
- Μισθός**, (225), 237· βλ. ὡς ἐπιχειρήσεις.
- Μισθωτικὴ ἀξία**, βλ. ἰδιοκτησία, ᾠκοδομημένη καὶ μὴ.
- Μισθωτοί**, φόροι ἐπὶ τῶν — ὑπηρεσιῶν: παλαιὸς φόρος ἐπιτηδεύματος, (24), 25· ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος, (40), 43, (223), 236, (333), 242.
- Μιχαλακόπουλος Α.**, (46), 49, (66), 71, (78), 83, (133), 141, (160), 170, (170-1), 181, (194), 206, (239), 255.
- Μορτή**, (65), 70.
- Μυκῆναι**, (3), 3.
- Μυλωνᾶς Α.**, (47), 49, (66), 71.
- Ναυτιλία**, ἡμεδαπὴ ἐμπορικὴ —, (16), 17, (44), 46, (180), 191, (187), 198, (194-6), 206-8· ἄλλοδαπὴ — (186-7), 198-9, (190-1), 201-3· Ἐπιτροπὴ μελέτης — (194-6), 206-8.
- Νεγρεπόντης Μ.**, (32), 33, (36), 38, (77), 83, (233), 248, (354-7), 381-5.
- Νόμισμα**, διακυμάνσεις τοῦ —, (241), 257, (257), 274· σταθεροποίησις, βλ. λέξιν· κλιμαξ φορολογίας εἰς χρυσοῦν —, (241), 257.
- Νοτιοσλαυῖα**, (345), 371, (349), 377, (350), 377.
- Ξενικόν**, Ἄρχ. Ἑλλάδος (4), 4.
- Οἰκογένεια**: βάρη, (234), 249, (246), 262, (281), 300, (286), 305, (290), 311· φόρος οἰκογενείας, (29), 30, (270), 287· δαπᾶναι κατ' —, (264), 281· βλ. ὡς ὑπανδρος γυνή, ἄγαμοι.
- Οἰκοδομαί**, βλ. ᾠκοδομημένη ἰδιοκτησία.
- Οἰκόπεδα**, (23), 24, (54), 58.
- Ὀλλανδία**, (139), 148.
- Ὀμηρικοὶ χρόνοι**, φορολογία κατὰ τοὺς —, (2), 2.
- Ὀμίλοι φορολογουμένων**, σύνδεσμος ἐλλήνων (285), 305.— βλ. ἐπιτροπαί.
- Ὀμολογίαι**, βλ. κινήται ἀξίαι.
- Πάγκαλος Θ.**, (44), 47, (45), 48, (47), 49, (79), 85, (133), 141, (180), 191, (240-2), 256-8.
- Πάνδημον τοῦ φόρου**, ἀναλυτικοὶ φόροι, (56), 60, (337), 361.
- Παπαναστασίου Α.**, (66), 71, (104), 111, (110), 118, (118), 126.
- Παραγωγὴ**, εἰσόδημα ἐκ τῆς γεωργικῆς —, (85), 91· βλ. ὡς γεωργ. ἐκμετάλλευσις.
- Περιοσία**, ἔκτακτος φόρος ἐπὶ τῆς —, (347), 373-4.
- Πηγὴ**, παρακράτησις εἰς τὴν —, (70), 75, (128-31), 135-9, (158), 168, (224), 237, (228), 243, (304), 328, (328), 355.
- Πλαστήρας Ν.**, (44), 46, (82), 87, (237), 253.
- Πλάτων**, (6), 6, (7), 7, (95), 102, (117), 125, (291), 312.
- Πληθυσμός**, (65), 70, (109), 116, (192), 204.
- Πληρωμὴ**, βλ. φοροδοτικὴ ἱκανότης· βλ. εἰσπραξις.
- Ποιναί**, βλ. κινήσεις.

- Πόλεμος**, βλ. ἑκτακτα κέρδη, περιουσία.
- Πορνικόν**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (4), 4.
- Ποσοστά**, φορολογικά, βλ. ἕκαστον φόρον ὡσαύτως (340), 364.
- Πραγματικὸς φόρος**, (55), 58, (213), 226, (292), 313, (338), 362.
- Πρέκας Α.**, (45), 47, (79), 84, (119), 125.
- Προίξ**, βλ. κληρονομία.
- Προνομιῶχοι ἐπιχειρήσεις**, βλ. ἐμπορικαὶ καὶ βιομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις.
- Προοδευτικὸς φόρος**, προοδευτικότης, (213 - 4), 225 - 6, (234), 249, (235), 251, (247), 263, (257), 274, (286), 305, (289), 309, (338), 362.
- Προστατευτισμός**, (92), 98, (93), 99 - 100.
- Πρόστιμον**, βλ. κυρώσεις: φόρος —, βλ. φόρος.
- Προσωπικὸς φόρος**, (55), 58, (213), 225, (338), 362.
- Πρωτοπαπαδάκης Π.**, (43), 45, (77), 83, (237), 252.
- Ρέπουλης Ε.**, (37), 39.
- Ρουμανία**, (95), 101, (315), 371, (349), 377, (350), 377.
- Ρυποραί**, (Βυζ.) (10), 11.
- Ρώμη**, (118), 125.
- Σίδερης Α.**, (19), 20, (118), 126.
- Σιμόπουλος Α.**, (14), 15, (24), 25.
- Σπάρτη**, (3), 3.
- Σταθεροποιήσις νομισματικῆς**, (44), 47, (243), 259, (257), 274, (343), 369.
- Standard of life*, βλ. βιωτικὸν ἐπίπεδον.
- Σταφίς**, βλ. γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις.
- Στρεμματικὸς φόρος**, βλ. γεωργικὴ ἐκμετάλλευσις.
- Supertax ἢ Surtax**: ἀγγλικὸς (137), 145, (153), 162, (259), 276, (267), 284, (276), 294 ἀμερικανικὸς (138), 146, (267), 285.
- Συγκοινωνία**: ναυτιλία, βλ. λέξιν ἑποικαί, (202 - 3), 214 - 5.
- Συμβιβασμός**, φορολογικὸς, (314), 339.
- Συμβούλιον Ἐπικρατείας**, (183), 194, (251 - 2), 268 - 9, (318), 344, (326), 353.
- Συμμορία**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (5), 6.
- Συνεταιρισμοί**, (184), (σημ.) 195.
- Συνθετικὸς φόρος**, ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου, (153), 162, (186), 197, (187), 198, (188), 199, (233 - 303), 248 - 325, (333 - 4), 558 - 9 ἀπόδοσις, (295 - 7), 316 - 9 προτεινόμεον σύστημα, (300 - 3), 321 - 5.
- Σύνταγμα**, (36), 38, (327), 353 - 4.
- Σύνταξις**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (4), 4.
- Συντηρήσεως ἐλάχιστον**, βλ. ἐλάχιστον.
- Συντριγραρχία**, Ἄρχ. Ἑλλάδος (4), 5.
- Ταγή**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (3) 3.
- Τανταλίδης Α.**, (36), 38, (44 - 5), 46 - 7 (79) 85, (133), 141, (180), 191, (240), 256, (242), 257.
- Ταμεινικότης**, (280), 300· μὴ ταμεινικοὶ σκοποὶ ἐν τῇ φορολογίᾳ (286), 305, (293), 314.
- Tax**, βλ. income tax, supertax, surtax.
- Ταχυδρομεῖον** (Βυζ.), (4), 4.
- Τεκμήρια**, διὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ φόρου ἢ τοῦ εισοδήματος, (33), 34, (237),

- 253, (242 - 3), 258 - 9, (245), 261, (249), 265, (258), 275, (268 - 70), 285 - 8 (272), 290, (277), 296, (279), 299, (282 - 6), 301 - 6, (288), 308, (300), 322 (302), 323.
- Τξεζά**, (11 - 2), 11 - 2.
- Τίμημα**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (5), 5.
- Τόκοι**: ὡς εισόδημα, βλ. κινηταὶ ἀξίαι· ἔκπτωσις—βλ. ἕκαστον φόρον.
- Τόκος**, (85 - 90), 91 - 6.
- Torrrens**, σύστημα —, (109), 117.
- Τουρκία**, (10), 11 (51), 55, (104), 111, (116), 123, (345), 371, (349), 377.
- Τράπεζαι**, (26), 27, (4⁵), 48, (202 - 3), 214 - 6· τραπεζικὸν ἀπόρητον, (277) 296, (307 - 8), 331 - 3.
- Τριηραρχία**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (4), 5.
- Τρικοῦπης X.**, (14), 15, (19), 20, (110), 117.
- Τριώβολον**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (4), 4.
- Τσαλδάρης Π.**, (332), 69.
- Τσουδερός E.**, (16) 17, (17), 18, (202), 214.
- Υπανδρος γυνή**, (234) 249.
- Υπερεισόδημα**, (35) 37, (55), 58.
- Υπερτίμησις**, φόρος ἐπὶ τῆς αὐτομάτου — τῆς ἀκινήτου ιδιοκτησίας, (35), 37, (53 - 4), 56 - 9· βλ. ὡς. κεφάλαιον.
- Υπηρέτης**, βλ. τεκμήρια.
- Φάκελλος**, φορολογουμένων (259), 276.
- Φιλόσοφοι Ἕλληνες** βλ. Πλάτων, Ἀριστοτέλης.
- Φοροδοτικὴ ἱκανότης**, (286 - 7), 385 - 8, (292) 313, (338), 362.
- Φορολογικὴ Ἀρχή**, δικαιώματα—, (306), 333· βλ. ὡς. Ἐφορός, ἔλεγχος, βεβαίωσις, εἰσπραξις.
- Φορολογικοὶ ὄμιλοι**, βλ. ἐπιτροπαί.
- Φορολογικὴ ὑπηρεσία**, βλ. Διοίξεις —, βλ. Φορολογικὴ Ἀρχή.
- Φόρος**, βλ. κατηγορίας (ἀναλυτικούς φ.) καὶ συνθετικόν — μὲ χαρακτηριστικὰ προστίμου, (94), 100· θεωρία περὶ τοῦ —, (2·7), 307· βλ. ὡς φοροδοτικὴ ἱκανότης· οικονομικαὶ ἀρχαὶ ἐν τῷ φόρῳ, (286), 306· ἠθικαὶ ἀρχαὶ ἐν τῷ —, (286), 306· μὴ ταμειυτικοὶ σκοποὶ τοῦ — (286), 306, (293), 314· διπλοῦς —, βλ. διπλῆ φορολογία· ἀναλογίαι τῶν φόρων, βλ. ἕκαστον φόρον καὶ (344), 371.
- Φορολογούμενοι**, σύνδεσμος ἑλλήνων — (285), 305.
- Φυσιοκράται**, (90), 96.
- Φωτισμός**, (202), 214.
- Χαράτσι**, (11), 12, (13), 14.
- Χαιζηνυριᾶκος Ἀλ.**, (241), 257.
- Χειρῶνάξιον**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (3), 3.
- Χορηγία**, Ἄρχ. Ἑλλάδος, (4), 4.
- Χρῆσθραφα** δημόσια, βλ. κινηταὶ ἀξίαι.
- Χρυσόβρυχον**, (Βυζ.) (9), 10.
- Ψκοδομομένη ιδιοκτησία**, φόροι ἐπὶ τῆς —, (15), 16, (23), 24, (48 - 64), 51 - 69, (332), 369· οἰκοδομικὴ βιομηχανία, (54), 58, (60 - 1), 64 - 5· ἀπόδοσις τοῦ φόρου — (61), 65· βλ. ὡσαύτως ὑπερτίμησις καὶ ὑπερεισόδημα.

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΓΕΝΙΚΗ

- Aghnidès N.**, *Mohammedan theories of finance*, New York, 1916.
- Albergo E. d'**, *La crisi dell'imposta personale sul reddito. La riforma dell'imposta nel Belgio.*— **Dertilis P.**, *Imposizione sulla base della spesa in Grecia*, Cedam, Padova, 1931.
- Allix E.**, *Traité élémentaire de science des finances et de législation financière française*, Paris, 1927.— Τοῦ αὐτοῦ ἔργου μετάφρασις ἐκ τῆς Ε' ἐκδόσεως ὑπὸ Ἄ. Δαμπροπούλου, μετὰ συγκριτικῆς μελέτης τῶν ἑλληνικῶν δημοσίων οἰκονομικῶν (βλ. συγγραφεὶα εἰς εἰδικὴν βιβλιογραφίαν), Ἀθῆναι, 1931.
- Allix E. & Lecercle M.**, *L'impôt sur le revenu. Impôts cédulaires et impôt général. Traité théorique et pratique*, Paris, 1926.
- Ἀνδρεάδης Α.**, *Δημοσία Οἰκονομία*, Ἀθῆναι: Εἰσαγωγικὰ μαθήματα, 1921. Ἐθνικὰ δάνεια καὶ ἑλληνικὴ δημοσία οἰκονομία (2 τόμοι), 1925. Ἑλληνικὴ πολεμικὴ καὶ μεταπολεμικὴ δημοσία οἰκονομία (1912-1925), 1927.— *Μαθήματα δημοσίας οἰκονομίας καὶ στατιστικῆς* (ἐκδοθέντα ὑπὸ Χ. Λαδᾶ), Ἀθῆναι 1916, ἐπίσης 1920.— *Les finances de guerre d'Alexandre le Grand*, ἐν «Annales d'Histoire économique et sociale», 15 juillet, 1929.— Σύστημα ἑλληνικῆς δημοσίας οἰκονομίας, Μέρους Πρῶτον, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Δημοσίας Οἰκονομίας, τόμ. Α', Ἀθῆναι, 1928 (*Geschichte der Griechischen Staatswirtschaft*, Band I, von der Heroenzeit bis zur Schlacht bei Chaironeia, Deutsch von Prof. Dr Ernst Meyer, Drei Masken Verlag, A. G., München 1931).— *Περὶ τῶν δημοσιονομικῶν θεωριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τῆς σχολῆς αὐτοῦ, ἰδίᾳ δὲ περὶ τοῦ Βιβλίου II τῶν Οἰκονομικῶν, ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τοῦ 1915*. Βλ. ἐπίσης εἰδικῶν μέρους.
- Ανῆλοπούλου Α.**, *Die Einkommensverteilung im Lichte der Einkommenssteuerstatistik*, Leipzig, 1931.
- Ἀγγελόπουλος Γ.**, *Δοικητικὸν Ἄκαιον*, 1885 - 92
- Arora d.**, ἐν A. de Stefani, Lezioni etc.
- Bauckner A.**, *Der Privatwirtschaftliche Einkommensbegriff*, München, 1922.
- Bernard A.**, *Income tax in Great Britain*, Washington (Govt. Printing Office), 1928.
- Bocquet L.**, *L'impôt sur le revenu*, Paris, 1928.
- Βωκκῆ Α.**, *Staatshaushaltung der Athener*, 3 ἐκδοσις ὑπὸ Max Fränkel, Berlin, 1886.
- Bombey R.**, *L'impôt sur le revenu en Prusse*, Paris, 1908.
- Boninsegni P.**, *Manuel élémentaire d'économie politique*, Lausanne, 1930.
- Bonnet**, *La fiscalité française. Ed. «Finances publiques de la France»*, Paris, 1927.

- Boyazoglu A. & Ganossis B.**, *Les bases scientifiques de la loi du rendement décroissant en économie rurale et sa formule mathématique*. Communication à l'Académie d'Agriculture de France, T XVII, 1930, No 14. 'Ωσαύτως ἑλληνιστί ἐν «Ἐπιθ. Κοινων. καὶ Δημοσ. Οἰκονομικῆς», Ἀθήναι, ἰανουάριος - ἀπρίλιος 1932.
- Bowley**, *Elements of statistics*, London, 1926.
- Brauer K.**, *Ertragssteuern*, ἐν HFW.—*Grundsteuer*, ἐν HWS.
- Braunstein S.**, *Die Oekonomischen und Finanzwissenschaftlichen Grundlagen der Oesterreichischen Einkommens - Besteuerung und ihrer Reformen vom Kriegsbeginn bis zur Novelle vom Jahre 1925*, Wien - Leipzig, 1926.
- Buehler**, *Die Gesamten Reichssteuergesetze*, Berlin, 1930.
- Caillaux J.**, *L'impôt sur le revenu*, Paris - Nancy, 1910.
- Clavier Ch.**, *La révision du cadastre*, Bruxelles, 1908.—*Histoire des impôts en Belgique*, Hasselt, 1919.
- Celin C. A.**, *De la notion du revenu en matière de législation fiscale*, Paris, 1924.
- Commission (Royal) on the Income Tax**, *Report*, London, H. M. Stat. Off., 1920.
- Committee on National Debt and Taxation**, *Report*, London, H. M. Stat. Off. 1927.
- Cossa L.**, *Στοιχεία Δημοσίας Οἰκονομίας*, μετάφρ. ὑπὸ Κ. Παλακωνστατίου, Ἀθήναι, 1912.
- Dresdner Bank**, *Die Wirtschaftlichen Kraefte der Welt*, Berlin, 1930.
- Dufay J.**, *L'impôt progressif en France*, Paris, 1904.
- Eheberg Th. von**, *Grundriss der Finanzwissenschaft*, Leipzig, 1928.—*Steuer*, ἐν HWS.
- Einaudi L.**, *Intorno al concetto di reddito imponibile et di un sistema d'imposta sul reddito consumato*, Torino, 1912.—*Contributo alla ricerca dell'ottima imposta*. Annali di Economia Politica dell'Università Bocconi, Milano, 1929.
- Fasolis**, *Les applications pratiques de la notion de la dépense comme base de l'imposition*, ἐν τῇ Rev. des Sc. et de Législ. Financières, Paris, avril - mai 1932.
- Fisher Irving**, *Are savings an income?* (Bulletin of American Economic Association, April 1908).—*The Nature of capital and income*, New York, 1903, trad. en français par S. Bouyssy, Paris, 1911.—*Der Einkommensbegriff im Lichte der Erfahrung* (ἐν Wirtschaftstheorie der Gegenwart, T III), Wien, 1928.
- Fleiner F.**, *Institutionen des Deutschen Verwaltungsrechts 1928* (μετάφρ. οὐς ὑπὸ Γ. Συμφαλιάδου), Ἀθήναι, 1932.
- Flora F.**, *Manuale della scienza delle finanze*, Livorno, 1912.
- Foeldes B.**, *Finanzwissenschaft*, 2 éd., Jena, 1927.
- Fuisting B.**, *Grundzüge der Steuerlehre*, Berlin, 1922.

- Galata L. & Grandi A.**, *Il catasto italiano, I servizi tecnici*, ἐν De' Stefani.
- Ganossis B.**, βλ. *Boyazoglu*.
- Gerloff W.**, *Steuerwirtschaftslehre*, ἐν HFW.
- Griziotti B.**, *Nuovi orientamenti nei sistemi tributarii*, ἐν «Festgabe für G. von Schanz», 1928, μεταφρασις εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐν «Οἰκονομικῷ Ταχυδρόμῳ», 18 καὶ 25 μαρτ. 1928.— *L'imposition fiscale des étrangers* (Recueil des Cours de l'Académie de Dr. Int. 1926, Vol. V.).
- Haensel P.**, *Die Finanz- und Steuerverfassung der Union der Sozialistischen Sowjet-Republiken*, Jena, 1928.
- Haristoy J.**, *L'impôt sur le revenu*, Paris, 1910.
- Hauriou M.**, *Précis de droit administratif et de droit public*, Paris, 1927.
- Hémard J.**, *Droit civil*, Paris, 1928.
- Hewitt E.**, *The law relating to the taxes on land values*, London, 1915.
- Hoyt E.**, *The consumption of wealth*, New York, 1928.
- HFW**, *Handbuch der Finanzwissenschaft* ὑπὸ W. Gerloff καὶ F. Meisel, Tübingen, 1926-1929.
- HWS**, *Handwörterbuch der Staatswissenschaften*, 4η ἔκδ.
- Imbrecq F.**, *L'impôt sur le bénéfice global, essai d'une refonte des impôts sur les revenus en France*, Paris, 1930.
- Imposte Dirette**, *la gestione dal 1926 al 1930*, Ministero delle Finanze, Roma, 1930.
- Ingenbleek J.**, *Impôts directs et indirects sur le revenu*, Bruxelles - Leipzig, 1908.
- Inland Revenue Commissioners**, *Reports*, London, H. M. Stat. Off.
- Jellinek G.**, (trad. française par. G. Fardis), *L'état moderne et son droit*, Paris, 1911.
- Jèze G.**, *Cours élémentaire de science des finances et de législation financière française*, Paris, 1931.— Τοῦ αὐτοῦ, ἔκδοσις 1912, μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ B. Γεωργαντᾶ, μετὰ συγκριτικῆς μελέτης τῶν ἑλληνικῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, Ἀθῆναι 1912-11.— *Aspect politique des problèmes financiers*, ἐν «Festgabe für G. v. Schanz», 1928.
- Καλιτσουνάκη Δ.**, *Δημοσία Οἰκονομία*, Ἀθῆναι, 1929.
- Κολυβά Ν.**, *Περὶ τοῦ ἐνδίκου μέσου αἰτήσεως ἀκυρώσεως*, Ἀθῆναι, 1915-16.
- Κουτούπη Θ.**, *Πολιτικὴ Οἰκονομία*, ἰδ' ὡς ἐν σχέσει μετ' τὴν ἐν Ἑλλάδι κατάστασι, Ἀθῆναι, 1933.
- Κοφινᾶ Γ.**, *Φορολογικὸν Ἄκαιον*, Ἀθῆναι, 1929.
- Laum B.**, *Entstehung der öffentlichen Finanzwirtschaft: Griechenland, Zeitalter des Hellenismus, Uebergang vom Altertum zum Mittelalter*, ἐν HFW.
- Lecerclé M.**, βλ. *Allix E.*
- Leroy-Beaulieu P.**, *Traité de la science des finances*, Paris, 1906.
- Lexis**, *Einkommen* (ἐν Wörterbuch der Volkswirtschaft), 1911.
- Liedekerke Comte de**, *Contre les impôts personnels*, Bruxelles, 1930.

- Loria A.**, *La synthèse économique, une étude des lois du revenu*. Trad. fr., Paris, 1911.
- Lotz W.**, *Finanzwissenschaft*, 2a έκδ. Tübingen, 1931.
- Mann K. F.**, *Ueberwaelzung der Stuern*, ἐν HWS.— *Deutsche Finanzwirtschaft*, Jena, 1929.
- Martin E.**, *Les impôts directs en Angleterre*, Paris - Nancy, 1905.
- Μπακοπούλου Ν.**, *Τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας ὡς διοικητικὸν δικαστήριον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἑλλάδι*, Ἀθήναι, 1914.
- Mayer O.**, *Le droit administratif allemand*, Éd. fr., Paris, 1903.
- Meisel F.**, *Britische und Deutsche Einkommensteuer* (ihre Moral und ihre Technik), Tübingen, 1925.— *Steuertechnik*, ἐν HFW.
- Mering O. von.**, *Die Steuerüberwaelzung*, Jena, 1928.
- Mildschuh W.**, *Steuerwirkungen*, ἐν HFW.
- Mouhiddin T.**, *La réforme financière en Turquie*, Paris, 1930.
- Nitti F.**, *Principes de science des finances*, Trad. fr. sur la 5e éd. Paris, 1928.
- Newport C.**, *Income tax law and practice*, London, 1929.
- Noğaro B.**, *Finances et politique*, Paris, 1927.
- Padel & Steeg**, *De la législation foncière ottomane*, Paris, 1904.
- Palmade M. et Martin G.**, *Projet de loi du Budget Général de l'exercice de 1933*. Paris, 1932.
- Pantaleoni M.**, *Teoria della traslazione dei tributi*, Roma, 1882.
- Παπαφράγκου Σ.**, *Αἱ σύγχρονοι ἀντιλήψεις περὶ τοῦ διοικητικοῦ δικαίου καὶ διοικητικῆς δικαιοσύνης*, Ἀθήναι, 1933.
- Parco V.**, *Manuel d'économie politique*, Paris, 1927.— *Systèmes socialistes*, Paris, 1926.
- Πίξου Α.**, *A study in public finance*, London, 1928.
- Pistorius Th. von.**, *Unser Steuerrecht*, Stuttgart, 1928-29.— *Wertzuwachssteuer*, ἐν HFW.
- Poincaré R.**, *La restauration financière de la France*, Paris, 1928.
- Popitz J.**, *Allgemeine Verbrauchssteuer. Aufwandbesteuerung* (Mehreinkommensteuer), ἐν HFW.— *Einkommensteuer*, ἐν HWS.— *Körperschaftsteuer*, ἐν HWS.
- Ρεδιάδου Π.**, *Θεωρία τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας*, Ἀθήναι 1927. (Τοῦ αὐτοῦ ἔργου γερμανικὴ ἔκδοσις).
- Ritschl H.**, *Theorie der Staatswirtschaft und Besteuerung*, Bonn - Leipzig, 1925.
- Roscher W.**, *Finanzwissenschaft* 5η έκδ. ὑπὸ O. Gerlach, Stuttgart, 1901.
- Σάντη Δ.**, *Ἡ ἔννοια τοῦ φορολογικοῦ εἰσοδήματος*, Ἀθήναι, 1928.
- Σαριπόλου Ν.**, *Ἑλληνικὸν Συνταγματικὸν Δίκαιον*, Ἀθήναι 1912 - 14.
- Schanz G. von.**, *Der Einkommensbegriff und die Einkommensteuergesetze*, «Finanz-Archiv», XIII, 1896, καὶ XXXIX, 1922.
- Schmidt Dora Dr.**, *Nichtfiskalische Zwecke der Besteuerung. Ein Beitrag zur Steuertheorie und Steuerpolitik*, Tübingen, 1926.

- Schumpeter J.**, *Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung*, München - Leipzig, 1926.
- Schuster E.**, *Das Einkommen*, Tübingen, 1926.
- Schwarz O.**, *Die Finanzen der europaischen und der wichtigeren ausser-europaischen Staaten*, «Finanz - Archiv», XLXIII (1931) τόμ. 2.
- Seligman E.**, *Essays on taxation*, trad. franç., Paris, 1913.— *L'impôt sur le revenu*, trad. franç., par W. Oualid, Paris, 1913.— *Progressive taxation in theory and practice*, 2nd Edition of the Amer. Econ. Assoc. Quarterly, 1908.— *The shifting and incidence of taxation*, 4η έκδ., New York, 1921. Ἐπίσης trad. fr. Paris, 1910.— *Double taxation and international fiscal cooperation*, London - New York, 1928.— Βλ. ὡσαύτως ἐν ἐκδόσει Committee on National Debt and Taxation.
- Shirras Finlay G.**, *Volkseinkommen und Besteuerung*, Ἐκδοσις M. J. Bonn, μετὰ συζητήσεων τῶν Sir Josiah Stamp, F. Layton etc., Jena, 1926.
- Smart W.**, *La répartition du revenu national*, Trad. fr., Paris, 1902.
- Société des Nations**, *Rapport sur la Double Imposition de MM. Bruins, Einaudi, Seligman et Sir Josiah Stamp*, 1923.— *Double imposition et évasion fiscale, Recueil des accords internationaux etc.* vol. I, II, III, 1928-31. Βλ. ὡσαύτως εἰδικὴν βιβλιογραφίαν.
- Souchon Ang.**, *Les théories économiques dans la Grèce antique*, Paris, 1899.
- Spaulding H.**, *The income tax in Great Britain, and the United States*, London, 1927.
- Σπουργίη Α. καὶ Γ.**, *Τραπεζικὰ καὶ συναλλαγματικὰ καὶ διάφορα μελετήματα*, Ἀθήναι 1928.
- Stamp Sir Josiah**, *British incomes and property*, London, 1927.— *The fundamental principles of taxation*, London, 1921.— *Wealth and taxable capacity*, London, 1930.
- Steeḡ**, βλ. *Padel*.
- Stefani Alb. de'**, *Lezioni sugli Ordinamenti Finanziari Italiani*, Roma, 1926, (facoltà di Scienze Politiche della R. Univ., Roma 1925-26).— *La restaurazione finanziaria, 1922-1925*, Bologna, 1927.
- Στεφανίδου Δ.**, *Ἡ εἰσοδή ξένων κεφαλαίων καὶ αἱ οικονομικαὶ καὶ πολιτικαὶ συνέπειαι αὐτῆς*. Θεσσαλονίκη, 1930.
- Stourm R.**, *Systèmes généraux d'impôts*, Paris, 1905.
- Strecke R.**, *Die Bundes - Einkommensteuer der Vereinigten Staaten von Amerika*, Jena, 1931.
- Stuart Mill J.**, *Principles of Political Economy*.
- Σβώλου Α.**, *Τὸ νέον σύνταγμα καὶ αἱ βάσεις τοῦ πολιτεύματος*, Ἀθήναι, 1930.
- Teschmacher H.**, *Die Einkommensteuer*, ἐν HFW.
- Twerdöchleboff W.**, *Die «beste» Steuer*, Finanz-Archiv, XLVIII (1931), τόμ. I.
- Wagner A.**, *Traité de la science des finances*, Trad. fr. abrég., Paris, 1909.
- Walras L.**, *Éléments d'économie politique pure*, Lausanne, 1926.— *Études d'économie sociale*, Lausanne, 1896.
- Winkler W.**, *Einkommen*, ἐν HWS.

- Wieser Freiherrn Fr. von**, *Theorie der gesellschaftlichen Wirtschaft*,
ἐν «Grundriss der Sozialökonomik» v. S. Altmann, u. a., Tübingen, 1914.
- Zimmern A.**, *Les cités de la Grèce antique* (ἑλλην. μετάφρασις ὑπὸ Μ. Τσαμαδοῦ), Ἀθῆναι, 1930.
- Ζολώτα Ξ.**, *Νομισματικὴ σταθεροποίησης*, Ἀθῆναι, 1929.
- Ξενθουδίδου Σ.**, *Κρητικὸς πολιτισμὸς*, Ἀθῆναι, 1904.
-

B. ΕΙΔΙΚΗ (ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ)

- 'Αγγελοπούλου Α.**, *Αί ανώνυμοι έταιρείαι εν 'Ελλάδι*, 'Αθήναι 1928.— *Αί βάσεις του φορολογικού συστήματος της 'Ελλάδος*, «'Επιθεώρησης Κοινωνικής και Δημοσίας Οικονομικής», 'Αθήναι, Ιαν. - άπρίλ. 1932.— *Δημοσιονομικά μελέται*, 'Αθήναι, 1931.— *Ο φόρος έπιτηδεύματος*, 'Αθήναι, 1933.
- 'Αθανασιάδη Κ.**, *Η καμπύλη των εισοδημάτων* (θεωρητική έρευνα, κατανομή, έθνικόν εισόδημα), «'Επιθ. Κοινων. και Δημ. Οικονομικής», 1932, Γ.
- 'Αναγνωστοπούλου Π.**, *Η ελληνική έλαιοκαλλιέργεια*, 'Αθήναι, 1931.
- 'Ανδρέαδου Α.** *Οικονομική Διοίκησης της 'Επανάσης επί Βενετοκρατίας*, 'Αθήναι, 1914 (τόμ. Α και Β).— *Άρθρα εν τῇ έφημ. 'Εστία της 4)2)929 και 2)8)30, επί των τεκμηρίων εν τῷ συνθετικῷ φόρῳ.*— *L' administration financière de la Grèce sous la domination turque*, εν τῇ «Revue des Études Grecques» Paris, 1910.— *La marine marchande grecque*, Paris Alcan, 1913 (extrait du Journal des Économistes).— *Άρθρα: 'Η οικονομική κρίσις*, «'Εστία», τῆς 3ης, 4ης και 5ης φεβρουαρίου 1930, και τὸ *'Ελληνικόν κεφάλαιον εν τῷ έξωτερικῷ*, εν «'Εργασία», τῆς 15ης μαρτίου 1930— *Les effets etc.* βλ. Πόλεμος. "Ιδε επίσης γενικόν μέρος.
- 'Ανδρέου Α.**, *Η έξωτερική έμπορικὴ πολιτικὴ της 'Ελλάδος (1830 - 1933)*, 'Αθήναι, 1933.
- 'Ανωτάτου Οικονομικοῦ Συμβουλίου**, *Περί του δυνατοῦ της αύξήσεως της παραγωγῆς και καταναλώσεως του έγχωρίου λιγνίτου*, Εισήγητής Σ. Κορώνης, 1932.— *Τὸ έξωτερικόν χρέος της 'Ελλάδος τῷ 1932.*— *Η φορολογική επιβάρυνσις ειδῶν τινων πρώτης ανάγκης εν 'Ελλάδι*, 1933.
- 'Αφτιά Ι.**, *Η φορολογία των ανώνυμων εταιριῶν*, «Πειθαρχία», 'Αθήναι, 1)3)1931.
- Βαρβαρέσσου Κ.**, *Εισήγησις επί του προϋπολογισμοῦ του 1932 - 33*, 'Εθν. Τυπογρ.
- Βεγλερῆ Θεοχ.**, *Τὸ Συμβούλιον της 'Επικρατείας*, 'Αθήναι 1930.
- Βογιατζόγλου Α.**, *Contribution à l' étude de l' économie rurale de la Grèce d' après guerre*, Paris, 1931.
- Βουρλέυμη Α.**, *The overproduction of currants*, «Economic Journal» dec. 1899.
- Γεωργαντά Β.**, *Τὰ δημόσια οικονομικά και ἡ ελληνική οικονομική νομοθεσία*, εν μεταφράσει του G. Jéze (βλ. συγγραφέα), 'Αθήναι, 1912 - 14.— *Τὸ άφορολόγητον των δημοσίων χρεωγράφων*, εν «Μην. Οικον. και Κοινων. 'Επιθεωρήσει» άπρίλ. 1930.
- Γεωργουλοπούλου 'Η.**, *Τὸ εν 'Ελλάδι φορολογικόν δίκαιον*, μέρος πρώτον: *Φορολογία καθαρῶν προσόδων*, 'Αθήναι, 1932.
- Γιαννεύση Σ.**, βλ. *Ίωακείμωλον*.
- Guerre**, *Les effets etc.* βλ. Πόλεμος.
- Γκότση Κ.**, *Εισηγ. έκθεσις επί του προϋπολογισμοῦ του 1925 - 26*, 'Εθν. Τυπογραφείου.
- Γόντικα Κ.**, *Άπολογισμός πεπραγμένων 'Αγροτικής Τραπέζης της 'Ελλάδος διά τὸ 1930*, 'Αθήναι, 1931.

- Γρηγορίου Μ.,** *Τὸ ζήτημα τοῦ συνθετικοῦ φόρου*, «Οἰκονομολόγος», 11ης μαΐου, 1929.
- Γρηγορίου Σ.,** *Αἱ ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι*, «Ἐλεύθ. Βῆμα», 23ης νοεμ. 1929.
- Δεμερτζῆ Κ.,** *Ἐκθεσις ἐπὶ τῶν δημοσίων εἰσόδων τοῦ 1913*, Ἐθν. Τυπ. 1913.
- Δερτιλῆ Π.,** *La reconstruction financière de la Grèce et la S. d. N.*, Paris, 1929.— *Διεθνῆς διπλῆ φορολογία*, Ἀθῆναι, 1932. Βλ. ὡσαύτως *d' Albergo*.
- Δημητρακοπούλου Α.,** *Ἡ ἐπίδρασις τοῦ οἰκονομικοῦ παράγοντος ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν πόλεων ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἰδίᾳ τῆς πρωτευούσης*, «Τεχνικά Χρονικά», Ἀθῆναι, ἰαν. 1933.
- Διομήδους Α.,** *Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ 1930*, Ἀθῆναι.— *Πῶς θὰ εἰσέλθουν νέα κεφάλαια εἰς τὴν χώραν*, «Ἐλεύθ. Βῆμα», 15ης ἰαν. 1928.
- Δροσπεύλου Ι.,** *Ἐκθέσις ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, διὰ τὰ ἔτη 1929, 1930, 1931, 1932*, Ἀθῆναι.
- Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος,** *Ἀνώνυμοι ἑταιρεῖαι συσταθεῖσαι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1833 μέχρι τοῦ ἔτους 1929*, Ἀθῆναι.
- Ἐμπορικῆ καὶ Βιομηχανικῆς ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν,** *Ἐκθεσις πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν μελέτης τῆς ἀμέσου φορολογίας*, «Οἰκονομολόγος», 2ας φεβρουαρίου. 1929.
- Εὐελπίδη Χρ.,** *La réforme agraire en Grèce*, Athènes, 1926.— *Γεωργικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ 1931*, «Ἐπιθ. Κοινων. καὶ Δημοσ. Οἶκον.», ἰαν. - ἄπρ. 1932.— *Les États Balkaniques*, Paris 1930.
- Εὐλαμπίου Μ.,** *The National Bank of Greece. A history of financial and economic evolution of Greece*, Athènes, 1923.— *Ἡ Ἐνδοπῆ εἰς τὴν κρίσιμον καμπήν*, «Ἐστία», ἰουλ. 1933.— *Ἡ φορολογία τῶν οἰκοδομῶν*, «Οἰκονομολόγος», 23)2)1929.— *Ἡ φορολογία τῶν ἀνονύμων ἑταιρειῶν*, «Μην. Οἶκ. καὶ Κοιν. Επιθ.», ἰαν. 1929.
- Ζάννου Μ.,** *Ἡ φορολογία τῶν ἐλαιολάδων. Τὰ οπορέλαια καὶ ἡ φορολογία αὐτῶν*, Ἀθῆναι, 1929.
- Ζαριφοπούλου Γ.,** *Δικονομία διοικητικῆς ἐκτελέσεως*, Ἀθῆναι 1931.
- Ζολώτα Ξ.,** *Ἡ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι 1930.— *Griechenland auf dem Wege zur Industrialisierung*, Leipzig und Berlin, 1926, (ἑλληνικὴ μετάφρασις *Ἡ Ἑλλὰς εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐκβιομηχανίσεως*, 1926).— *Ἡ δανειακὴ ἐπιβάρυνσις τῆς Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι, 1931.— *Νομοματικὰ καὶ συναλλαγματικὰ φαινόμενα ἐν Ἑλλάδι 1910 - 1927*, Ἀθῆναι, 1928.
- Ζωγράφου Δ.,** *Ἱστορία τῆς σταφίδος*, Ἀθῆναι, 1930.
- Ζωγράφου Ι.,** *Μελέται περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι δημοσιονομικῆς πολιτικῆς*, 1897 - 1910, Ἀθῆναι, 1901.— *Δημοσιονομικαὶ μελέται (Δημόσια Οἰκονομικά)*, Ἀθῆναι, 1882 καὶ 1925.
- Ἰσακίδου Ι. Κ.,** *Τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς τοῦ ἐλαίου*, «Πειθαρχία» 10ης μαΐου, 1931.

- Ίωακειμόγλου Γ. και Γιαννούση Σ.,** *Τὸ κῶστος, τῆς ἐπαρκoῦς διατροφῆς τῶν πτωχῶν λαϊκῶν τάξεων ἐν Ἑλλάδι, Ἀνακοίνωσις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, 1933.*
- Καλιτσενάκι Δ.,** *Αἱ σημεριναὶ τάσεις πρὸς ἐθνικοποίησιν, «Ἀρχ. Οἶκον. και Κοιν. Ἐπιστ.»* σεπτ. 1921. *Les effets etc.* βλ. *Πόλεμος.* Βλ. ἐπίσης γενικὸν μέρος.
- Καραπαύλου Ἡ. και Μουζάκη Ἀ.,** *Κωδικοποιήσις τῶν νόμων περὶ φορολογίας τῶν καθαρῶν προσόδων, Ἀθῆναι, 1924.*
- Καραπαύλου Ἡ. και Νερμικοῦ Π.,** *Ἡ φορολογία τῶν καθαρῶν προσόδων, Ἀθῆναι, 1932.*
- Κάρρελλ Μ. (Carroll),** *Ἡ ἔρευνα τῆς Κ. τ. Ε. ἐπὶ τῆς διπλῆς φορολογικῆς διαφυγῆς, δηλώσεις εἰς τὴν «Φορολογικὴν Ἐπιθεώρησιν»,* ἰαν. 1932.
- Καρούσου Κ.,** *Μελέτη ἐπὶ τοῦ κτηματολογίου, Ἀθῆναι, 1898.*
- Καρόνη Ἀ.,** *Ἡ νομοθεσία ἐπὶ τῆς φορολογίας τοῦ ἐπιτηδείου, κατὰ τὸν νόμον 5117, Ἀθῆναι, 1933.*
- Καρούδη Β.,** *Ἐκθεσις ἐπὶ τῆς ὀργανώσεως τῶν ὑπηρεσιῶν τῆς ἀμέσου φορολογίας, Ἐθν. Τυπογρ., 1933.*
- Καφαντάρη Γ.,** *Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1927-28, Ἀθῆναι, Ἐθν. Τυπογρ.*
- Καψάλη Ἀ.,** *La balance des comptes de la Grèce, Lausanne, 1927.*
- Κλαδᾶ Σ.,** *Ἡ στατιστικὴ ἐν Ἑλλάδι, «Πειθαρχία», 3]5]31.—Ouvriers et salaires en Grèce, «Bulletin de la Banque d'Athènes»,* décembre 1932.
- Κειωνίας τῶν Ἐθνῶν, Comité Financier, Rapport au Conseil sur la Grèce, C. 367. M. 194 (1933. II, A),** ὡσαύτως ἐν μεταφράσει ἐν «Πρωτὰ» τῆς 21ης ἰουνίου 1933.—*L'imposition des entreprises étrangères et nationales (Études sur la législation fiscale et les méthodes de ventilation des bénéfiques des entreprises travaillant dans plusieurs pays), A. Sbarounis, Étude pour la Grèce, Vol. II, No officiel C. 425. M. 217. 1933. II. A., Genève, 1933, σ. 127-172.—Rapport de la Réunion d'Experts en matière de Tabacs* à la Commission d'Étude pour l'Union Européenne, 1933.
- Κοντοῦ Π.,** *Ἀμμοσι δασικοὶ φόροι ἐν Ἑλλάδι, «Ἐπιθ. Κοιν. και Δημοσ. Οἰκονομικῆς», Ἀθῆναι, 1932 και 1933.*
- Κορόνη** *Les effets etc.* βλ. *πόλεμος.* Βλ. ὡσαύτως *Ἀνώτατον Οἶκον. Συμβούλιον.*
- Κοτρεῆζου Ἀ.,** *Τὸ ζήτημα τῆς φορολογίας τῶν οἰκοδομῶν, «Μην. Οἶκον. και Κοινων. Ἐπιστ.» Ἀθῆναι, μᾶϊος 1929.*
- Κούλα Θ.,** *Νομοθεσία περὶ σταφίδος, Ἀθῆναι, 1932.*
- Κεμμαριανεῦ Ἀ.,** *Ἡ φορολογία τῶν ἀνωτῶν ἐταιρειῶν, «Μην. Οἶκον. και Κοινων. Ἐπιστ.»* ἰαν. 1929.—*Αἱ ἀνθαιρεσίαι ἐν τῷ συνθητικῷ φόρῳ, «Οἰκονομολόγος»* 6ης ἀπριλ. 1929.
- Κοφιᾶ Γ.,** *Rapport sur le Budget de l'exercice 1923-24 (trad. franç.), Athènes, 1933.—Περὶ τοῦ νέου τελωνειακοῦ ὀργανισμοῦ, Ἀθῆναι, 1918.—Ἡ ἀπειλὴ πτωχεύσεως τοῦ Κράτους και ἡ φορολογικὴ μεταρρῦθμις κατὰ τὸ 1909, «Ἐπιθ. Κοινων. και Δημοσ. Οἰκονομικῆς», Ἀθῆναι, μᾶϊος-αὔγ. 1932.*
- Κρίκου Ἀ.,** *Τὰ οἰκονομικὰ τῶν ἀγροτῶν, Ἀθῆναι, 1931.*

- Λαδᾶ Χρ.**, Βλ. *Ἀνδρεάδου Α.*
- Λαμπαδαρίου Δ.**, *Τὸ πρόβλημα τοῦ κτηματολογίου ἐν Ἑλλάδι*, «Τεχνικά Χρονικά», ὅκτ. 1932.
- Λαμπροπούλου Ἀ.**, *Δημοσία Οἰκονομία καὶ τὰ ἑλληνικά δημόσια οἰκονομικά*, ἐν μεταφράσει τοῦ *Allix* (βλ. συγγραφέα), Ἀθήναι, 1932.
- Λεκατοῦ Θ.**, *Τὰ οἰκονομικά τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν πόλεμον*, Ἀθήναι, 1919 (βλ. *Les finances de la Grèce* ἐκδ. Ὑπουργ. Οἰκονομικῶν σ. 5-49).
- Λεφουντ-Μεάυλλε Η.**, *La Grèce économique et financière en 1915*, Paris, 1915.
- Λοβέρδου Δ.**, *Ἡ φορολογία τῶν ἀγωνύμων ἐταιρειῶν*, Ἀθήναι, 1924.
- Λοβέρδου Σ.**, *Εἰσγηγική ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ 1933-34*, Ἐθν. Τυπ.—*Ἡ πορεία τῆς παγκοσμίου κρίσεως*, «Ἐστία» 2ας, 3ης, 4ης, ἰαν. 1933.
- Μαντζαβίνου Γ.**, *Ἡ 3η σύνοδος τῆς Φορολογικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κ. τ. Ε. Τὸ πρόβλημα τῆς διπλῆς φορολογίας*, «Ἐργασία», 25ης ἰουλ. 1931.
- Μάντζαρη Ἀ.**, *Τὰ καπνὰ μας*, Ἀθήναι, 1929.
- Μαρή Γ.**, *Εἰσηγήσεις ἐπὶ τῶν προϋπολογισμῶν τοῦ 1929-30, 1930-31, 1931-32*, Ἀθήναι, Ἐθν. Τυπογρ.
- Μερτικοπούλου Θ.**, *Ἡ φορολογία τῶν καθαρῶν προσόδων*, «Ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος», κλπ. «Οἰκονομολόγος» 2)3)29.
- Μερτικοπούλου Π.**, *Ὁ θεσμὸς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας*, «Ἀρχ. Οἰκονομ. καὶ Κοινων. Ἐπιστημῶν», Ἀθήναι, 1928.
- Μικέλη Ν.**, *Ἡ βιομηχανική μας κίνησις*, Ἀθήναι, 1925.
- Μιχαλακοπούλου Ἀ.**, *Ἡ μείωσις τῶν ἐπιτοκίων καὶ τὸ ἐσωτερικὸν δημόσιον χρέος*, «Οἶκον. Ταχυδρόμος» 25ης ἰουν. 1933.
- Μουζίκη Ἀ.**, Βλ. *Καραπαύλου*.
- Μπακάμπωση Ἀ.**, *Τὰ ἑλληνικά καπνὰ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ καπναγορᾷ*, Ἀθήναι, 1930. Ἐκθεσις ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν **Κ. Ροδοπούλου**, **Ν. Λεοντίδου**, καὶ **Γ. Ἰωαννίδου**.
- Μπερτζᾶ Θ.**, *Ἡ φορολογία τῶν ἀγωνύμων ἐταιρειῶν*, «Οἰκονομολόγος» 19)1)1929.
- Μπευσίου Γ.**, *Τὸ νέον φορολογικὸν καθεστῶς*, περιοδ. «Μέλλον», Ἀθήναι, ἀπρίλ. - ἰούλ. 1919.
- Νομικοῦ Π.**, Βλ. *Καραπαύλου*.
- Ξένου Γ.**, *Τακτοποιήσις καὶ παγίωσις τῆς ἀγροτικῆς ἰδιοκτησίας*, «Τεχνικά Χρονικά», ὅκτ. 1932.
- Οἰκονομική Ἐπετηρὶς τῆς Ἑλλάδος**, 1929, 1930, 1931, δημοσιευομένη ὑπὸ τῆς Ἐθν. Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν **Γ. Χαριτάκη**, **Α. Καλλιβα** καὶ **Ν. Μικέλη**, Ἀθήναι.
- Πάλλη Ἀ.**, *Les effets etc.* βλ. *Πόλεμος*.
- Παπακωνσταντίνου**, βλ. *Cossa*, *Τὰ πρῶτα στοιχεία τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας*, Ἀθήναι, 1912.
- Παπαμιχαλοπούλου Δ.**, *Ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία καὶ τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος*, Ἀθήναι, 1925.—*Τὸ προνόμιον τῆς ἀκτοπλοΐας καὶ ἡ ἐπιβατικὴ ναυτιλία*, Ἀθήναι, 1928.—*Ναυτιλιακὴ πολιτικὴ τοῦ Κράτους*, Ἀθήναι 1929.—*Περὶ ναυτικῆς πίστεως*, Ἀθήναι, 1930.
- Παπασταθοπούλου Δ.**, *Δοικητικαὶ διαφοραί*, Ἀθήναι, 1929.

- Παπαφράγκου Σ.**, Πορίσματα ἐκ τῆς νομολογίας τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας (1929 - 1930), Ἀθῆναι, 1931.— Ἡ ἀπονομή τῆς φορολογικῆς δικαιοσύνης ἐν τῇ ἀμέσῳ φορολογίᾳ, Ἀθῆναι, 1932.
- Παχνοῦ Ἀ.**, *Die Griechische Handelsmarine*, Berlin, 1920.
- Πεσμαζόγλου Γ.**, Ἡ ἔγγειος φορολογία, Ἀθῆναι, 1930.— Τὰ δημόσια οἰκονομικά, 1927 - 28, Ἀθῆναι.
- Πόλεμος**, *Les effets économiques et sociaux de la guerre en Grèce*, par A. Andréadès, G. Charitakis, D. Kalitsounakis, S. Coronis, A. Pallis, B. Simonide. Paris, Les Presses Universitaires.
- Πολυχρονιάδου Κ.**, Μελέτη περὶ τῶν ὑπὸ τῆς 3ης Ἐθνοσυνελεύσεως ψηφιστέων διευτάξεων ἐν σχέσει πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας, Ἀθῆναι, 1910.
- Πρωτεϊδίου Δ.**, *Greece economic and financial*, London, 1924.
- Ρακτιβάν Κ.**, Ἀγόρευσις «Περὶ τῶν ἔργων τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας», Θέμις, Ἀθῆναι, 1929.
- Ρεδιάδου Π.**, Ὁ ἐθνικὸς πλοῦτος καὶ τὸ ἐθνικὸν εἰσοδήμα μας, κατὰ τὸ 1929, «Πλοῦτος» 1930. Ἡ αὐτὴ μελέτη ἀγγλιστί εἰς τὸ περιοδικὸν «Metron» 1930.
- Σάντη Δ.**, Αἱ φορολογικαὶ ἀλλαγαί. Συμβολὴ εἰς τὴν φορολογικὴν πολιτικὴν τῆς Ἑλλάδος. Θεσσαλονίκη, 1932.
- Σέρβου Σ.**, Ἡ φορολογικὴ μας νομοθεσία καὶ αἱ ἐμποριομηχανικαὶ ἐπιχειρήσεις, Κέρκυρα, 1928.
- Σίδερη Ἀ.**, Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τῆς γεωργικῆς μας φορολογίας, «Ἀρχ. Οἶκον. καὶ Κοινων. Ἐπιστημῶν», ἰούλ. - σεπτ. 1931.— Ἡ φορολογία τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, Ἀθῆναι, 1930.
- Σιμωνίδη Β.**, *Les effets etc.* βλ. Πόλεμος.— Ὁ Ἀυτόνομος Σταφιδικὸς Ὀργανισμός, Ἐκθεσις διὰ τὸ ἔτος 1925 - 26, Ἀθῆναι, 1927.
- Σκαρπέτη Β.**, Ἡ ἀνάπτυξις καὶ αἱ ἐργασίαι τοῦ ἐμπορικῶν ναυτικῶν τῷ 1931, «Ἐργασία» 2]4]1932.
- Σμπαρούνη Ἀ.**, Φορολογία Καθαρῶν Προσόδων, Ἀθῆναι, 1923.— *Les banques en Grèce*, «La vie technique», βλ. Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν.— Ἡ φορολογία τῶν ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων, «Οἰκονομολόγος» 23]3]1929.— *L'imposition des entreprises étrangères et nationales en Grèce*, 1934, βλ. Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν.— Διπλὴ φορολογία καὶ φορολογικὴ διαφυγὴ, «Ἐργασία» 22, 29 αὐγούστου 5, 19 σεπτ., 3 ὀκτ., 1931 καὶ 6, 13 φεβρ., 1932.— Ἡ φορολογία τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν, «Ἐργασία» 25 ἰαν. καὶ 1 φεβρ. 1930.— Ἡ φορολογία τῶν ἐκτάκτων κερδῶν ἐν Ἑλλάδι, «Μέλλον», ἰαν. 1919.— Προστατισόμεν τὴν ναυτιλίαν μας, Ἀθῆναι, 1917.— Ἡ πολεμικὴ καὶ μεταπολεμικὴ ἄμεσος φορολογία μας, «Ἀρχ. Οἶκον. καὶ Κοιν. Ἐπιστ.», Ἀθῆναι, 1924.— Τὰ σημερινὰ προβλήματα τῆς ἀμέσου φορολογίας μας, «Οἰκονομολόγος» 9, 16 φεβρ. 1929.— Ἐκθεσις περὶ τῆς ἀμέσου φορολογίας, ἐν «Γ. Καφαντάρη: Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1927 - 28».— *La charge fiscale de la Grèce en 1930 - 31*, ἔκθεσις ὑποβληθεῖσα εἰς τὴν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ κ. Niemeyer, Ἀποστολὴν τῆς Κ. τ. Ἐ., δημοσιευθεῖσα ἑλληνιστί ἐν τῇ ἐφημ. «Πρωτῶν»

- 27 και 28 φεβρ. 1932.— *Ἱστορία τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐν Μεγ. Βρετανίᾳ*, «Φορολογικὴ Ἐπιθεώρησις», ἰαν. 1932.
- Σμπαρούνη Κ.**, *Εἶναι δυνατὴ ἡ σύστασις ἑλληνικῆς θαλασσοσφαλείας;* «Οἶκον. Ταχυδρόμος» 27ης ἀπριλ. καὶ 11ης μαΐου 1930, καὶ γαλλιστὶ ἐν «Messager d'Athènes» 28, 29 ἀπριλ., 16, 17, 21 μαΐου, 1930.
- Σπετσιώτη Ἰ.**, *Σειρὰ μελετῶν ἐπὶ τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ἐν περιοδικῶ «Μέλλον»*, 1918, 1919, 1920, 1921.
- Σταυρινεῦ Μ.**, *Σύγκρισις φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως ἡμετέρας καὶ ξένης ἐξ ἀμέσων φόρων*, Ἀθῆναι, 1929.— *Ἡ φορολογία τῶν ἀνωνύμων ἐταιριῶν*, «Οἶκον. Ταχυδρόμος», 6ης καὶ 2ας ὀκτωβρ. 1929.
- Στράγκου Ἀ.**, *Les finances de guerre de la Grèce depuis 1912 à 1923*, Strasbourg, 1928.
- Στυμφαλιάδη Γ.**, Βλ. *Fleiner*.
- Τανταλίδη Δ.**, *Εἰσῆγγοις εἰς τὴν μεταρρύθμισιν τῆς κειμένης ἀμέσου φορολογίας*, Ἀθῆναι, 1919.— *Τὰ δημόσια οικονομικὰ ἐπὶ Δικτατορίας Παγκάλου*, Ἀθῆναι, 1928.
- Thiersch**, *De l'état actuel de la Grèce*, Leipzig, 1833.
- Τσουδρεῦ Ἐ.**, *Le relèvement économique de la Grèce*, Paris, 1920.— *Les crédits Alliés (1918 - 1919)*, Athènes, 1924.— *Ἐκθέσεις ἐπὶ τοῦ ἱσολογισμοῦ τῆς Τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ 1931, 1932*.
- Φιλαρέτου Κ.**, *Παραγωγικὴ χρησιμοποίησις τῶν προσφύγων*, «Ἀρχ. Οἶκον. καὶ Κοιν. Ἐπιστ.», μάρτ. 1922.
- Φιλιπποπούλεω Κ.**, *Ἡ σημερινὴ κατάστασις καὶ τὸ μέλλον τῆς παραγωγῆς τῆς ἐλαίας μας* (ἔκδ. Ὑπουργ. Γεωργ.), 1933.
- Φράγκου Ἰ.**, *Ἡ φορολογία τῶν μισθοῦτων ὑπηρεσιῶν*, «Ἐργασία», 31ης ἰουλ., 7ης, 14ης αὐγ. 1932.
- Φωτιᾶ Ν.**, *Das System der Direkten Besteuerung in Griechenland*, Jena, 1929.
- Χαριτάκη Γ.**, *Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία*, Ἀθῆναι, 1927.— *Ἡ οικονομικὴ κρίσις*, ἐν «Οἶκον. Ἐπετηρίδι» τοῦ 1931.— *Les effets etc.* βλ. *Πόλεμος*.— *Ἡ βιομηχανικὴ κίνησις ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ ἔτη 1915 - 1925*.— *Ἐκθέσεις πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν μελέτης τῆς ἀμέσου φορολογίας*, «Μην. Οἶκον. καὶ Κοινων. Ἐπιθεώρησις», φεβρ. 1929.
- Χασιώτου**, *Ἡ γεωργία τῆς Ἑλλάδος* (ἔκδ. Ὑπουργ. Γεωργ.), Ἀθῆναι, 1924.
- Χατζηκυριάκου Ἀ.**, *Ἡ βιομηχανικὴ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος*, «Οἰκονομολόγος», δεκ. 1928, ἰαν. 1929.

Γ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

- Ἄγροτική Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, Ἀπολογισμοί.**
Αὐτόνομος Σταφιδικός Ὄργανισμός, Ἀπολογισμοί.
Γεωργική Ἀπογραφή τοῦ 1928.
Ἐκθέσεις Κοινοβουλευτικῶν Ἐπιτροπῶν.
Ἐπιτροπή ἐπὶ τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, Διάφοροι ὑποβληθεῖσαι ἐκθέσεις.
Λαϊκὴ Τράπεζα, Ἀπολογισμοί.
Τράπεζα Ἀθηνῶν, Ἀπολογισμοί.
**Ἰκρυγεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, Δελτία στατιστικῆς.—Τὸ καπνικὸν ζή-
 ζημα, 1931.—Ἡ ἑλληνικὴ βιομηχανία, 1931.—Ἐπετηρίδες Στατιστικῆς,
 1930, 1931, 1932.**
**Ἰκρυγεῖον Ἐξωτερικῶν, La Grèce et la crise mondiale, Athènes, 1920.—
 La Grèce économique et financière, édit. spéc. de la «Revue des
 Balkans», Paris, 1923.—La Grèce, édit. spéc. de «La vie technique
 et industrielle», Paris, juillet 1927.**
**Ἰκρυγεῖον Οἰκονομικῶν, Les finances de la Grèce pendant la guerre,
 Athènes, 1920. Rapport du Ministre des Finances devant la Cham-
 bre sur le projet de l'impôt sur les revenus.—Réformes des finan-
 ces en Grèce, 1917-1920.—Περὶληψις τῆς κειμένης ἀμέσου φορολογίας,
 1919.—Ἐγκύκλιοι.**

Δ. ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΙΣ

- Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, Ἀθῆναι, 1921-
 1933.**
**Bulletin Économique et Financier de la Banque d'Athènes, Ἀθῆ-
 ναι, 1925-1933.**
**Δελτίον Καπνοῦ (Μηνιαία ἔκδοσις τοῦ Συνδέσμου γραφείων προστασίας
 τοῦ ἑλληνικοῦ Καπνοῦ), Καβάλλα - Θεσσαλονίκη, 1932-1933.**
**Ἐπιθεώρησις Κοινωνικῆς καὶ Δημοσίας Οἰκονομικῆς, ἔκδοσις ἑλληνικὴ
 μετὰ γαλλικῆς περιλήψεως, Ἀθῆναι, 1932-1933.**
Ἔργασια, Ἀθῆναι, 1930-1933.
Κοινωνικὴ Ἐπιθεώρησις, Ἀθῆναι, 1932-1933.
Μέλλον, Ἀθῆναι, 1918-1921.
**Μηνιαία Οἰκονομικὴ καὶ Κοινωνικὴ Ἐπιθεώρησις τῆς Ἑλλάδος,
 Ἀθῆναι, 1924-1933.**
Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος, Ἀθῆναι, 1926-1933.
Οἰκονομολόγος, Ἀθῆναι, 1923-1933.
Πειθαρχία, Ἀθῆναι, 1929-1931.
Πλοῦτος, Ἀθῆναι, 1925-1933.
**Τεχνικά Χρονικά, ἔκδοσις ἑλληνικὴ μετὰ γαλλικῆς περιλήψεως, Ἀθῆναι,
 1932-1933.**
Φορολογικὴ Ἐπιθεώρησις, Ἀθῆναι, 1932-1933.

Πίναξ ΑΠΟΔΟΣΙΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ ⁽¹⁾ .—

Κατά τὰ οικονομικά ἔτη 1919 - 20 ἕως 1931 - 32 .—
Βεβαιωθέντα καὶ εἰσπραχθέντα ⁽²⁾ ⁽³⁾ ἔσοδα, εἰς χαρτῖνας δραχμῶν .—

Αναφέρεται εἰς τὸ κείμενον, σελίδα		ΑΠΟΔΟΣΙΣ (εἰς ἑκατομμύρια δραχμῶν) .—										
		19—20	1920—21	1921—22	1922—23	1923—24	1924—25	1925—26	1926—27	1927—28	1928—29	
ΚΑΤΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΣΟΔΟΥ												
		Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	Βεβαιωθέντα	
		Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
		Encaissé	Constaté	Encaissé	Constaté	Encaissé	Constaté	Encaissé	Constaté	Encaissé	Constaté	
Φόροι ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων												
65	Φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν (κατηγορίας Α).....	8.4	10.-	8.7	12.6	10.4	14.8	13.1	22.5	18.-	36.7	35.9
73	» » » » » Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, περιχώρων ὑπὲρ δανείου ὑδρεύσεως.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
135	» » » » » ἐκ γαιῶν (κατηγορίας Β).....	0.6	1.5	1.1	2.-	1.4	2.4	1.9	2.3	1.8	2.6	2.2
138	» » » » » ἐκ κινητῶν ἀξιών (κατηγορίας Γ).....	3.4	6.4	6.1	10.-	9.8	8.7	8.6	17.9	16.4	24.3	24.2
196	» » » » » ἐκ κινητῶν ἀξιών (φοροσημῶν ἐπὶ τῶν τόκων κλάσεως γ' τῆς κατηγορίας Γ).....	1.8	3.2	3.1	5.9	5.9	6.6	6.6	8.8	8.8	10.1	9.5
82/87	» » » » » κερδῶν ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων (κατηγορίας Δ).....	7.2	13.4	12.8	16.6	15.9	22.4	21.9	37.6	36.3	42.-	41.5
25	» » » » » ἐκ γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν ἐπιχειρήσεων (κατηγορίας Ε).....	0.7	—	—	1.9	0.6	2.1	1.6	0.2	0.1	—	—
224	» » » » » ἀμοιβῶν ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν (κατηγορίας ΣΤ).....	0.7	2.-	1.9	4.7	4.5	8.8	8.5	17.6	17.4	28.9	28.4
261	» » » » » ἐξ ὑπηρεσιῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων (κατηγορίας Ζ).....	0.1	0.3	0.3	0.4	0.3	0.5	0.4	1.1	1.-	1.7	1.5
	» συνθετικὸς συμπληρωματικὸς ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου.....	8.3	12.9	12.5	17.3	17.1	29.8	27.9	48.7	47.5	54.3	53.5
		31.2	49.7	46.5	71.4	65.9	96.1	90.5	156.7	147.3	201.5	196.7
Φόροι ἐπὶ τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τῶν ἀκινήτων												
57	Φόρος αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως ἀκινήτων.....	0.6	4.2	4.-	6.5	6.3	11.2	10.2	27.7	26.2	46.3	42.9
58	» ὑπερτεροσδήματος ἀκινήτων.....	0.2	0.2	0.2	0.4	0.4	0.6	0.5	1.-	0.7	—	—
		0.8	4.4	4.2	6.9	6.7	11.8	10.7	28.7	26.9	46.3	42.9
Φόροι ἐπὶ τεκμαρτῶν προσόδων												
194	Φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος.....	0.7	4.4	4.3	4.6	4.1	8.5	7.7	29.6	29.3	33.7	33.5
88	» τῶν μεταλλείων (τέλος 11% ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου, 10% ἐπὶ τῆς πωλήσεως καὶ στρεμματικῶς).....	0.2	—	—	0.8	0.7	2.8	2.6	0.6	0.5	0.3	0.2
		0.9	4.4	4.3	5.4	4.8	11.3	10.3	30.2	29.8	34.-	33.7
Φόροι ἐπὶ τῆς ἀκαθάρτου γεωργικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς												
186	Φόρος ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων (Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος).....	3.7	4.9	4.5	6.8	6.7	5.7	5.1	102.6	87.3	59.-	48.4
23	» » » » » μεγάλων ζώων.....	0.4	0.8	0.8	—	—	—	—	—	—	—	—
22	» » » » » κοικουλίων, ὀπίου καὶ ἀφινοσπόρου.....	0.2	0.1	0.1	0.5	0.5	0.3	0.3	1.3	1.3	1.8	1.8
21/89	Δεκάτη ἐπὶ τοῦ ἐλαίου καὶ ἐλαίων εἰσπραττομένη ἐν τοῖς ἐλαιουργεῖοις.....	1.7	11.4	11.3	3.2	3.2	21.-	20.9	10.9	10.9	57.1	55.6
22/80	Φόρος » » » » » τελωνεῖοις (κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἢ μεταφορᾶν).....	5.3	5.5	5.5	11.-	11.-	21.4	21.4	28.2	28.2	40.-	39.7
21 74	Δεκάτη » » » » » κελνοῦ εἰς φύλλα.....	19.8	15.-	15.-	38.5	38.5	91.2	89.4	164.7	164.4	240.1	236.3
23/76	Φόρος ἐπὶ τῆς κορινθιακῆς σταφίδος κατ' ἀποκοπὴν (ἀποδιδόμενος ὑπὸ τῆς Προνομιούχου Ἑταιρείας ἢ τοῦ Ἀυτονόμου Σταφιδικοῦ Ὄργανισμοῦ).....	2.-	3.5	3.5	2.-	2.-	3.1	3.1	2.7	2.7	5.-	3.5
23/79	» » » » » ἐξαγομένης λευκῆς σταφίδος (σουλτανίνας) Παλαιᾶς Ἑλλάδος.....	0.1	—	—	0.1	0.1	0.1	0.1	0.3	0.3	0.4	0.4
23/79	» » » » » σταφίδος Κρήτης καὶ λοιπῶν Νέων Χωρῶν.....	1.1	1.3	1.3	3.2	3.2	5.8	5.8	8.-	8.-	5.8	5.8
21	» » » » » τῶν σόκων.....	0.6	1.-	1.-	0.9	0.9	2.5	2.5	3.-	3.-	3.7	3.3
86	» » » » » ἐν τῇ χώρᾳ παραγομένων σπορελαίων.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	Δεκάτη ἐπὶ τῶν λοιπῶν προϊόντων Νέων Χωρῶν.....	11.6	17.9	17.1	—	—	—	—	—	—	—	—
85	» » » » » ὀλοκλήρου τῆς χώρας.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
83	Φόρος στρεμματικῶς.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
86	» ἐπὶ τῆς ἀκαθάρτου γεωργικῆς παραγωγῆς.....	—	—	—	17.8	16.2	12.9	11.-	24.7	17.2	27.-	20.1
23	» » τῶν βοσκησίμων γαιῶν.....	1.-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		47.5	61.4	60.1	84.-	82.3	164.-	159.6	346.4	323.3	439.9	414.9
Φόροι διάφοροι καὶ δικαίωματα												
215	Φόρος ἐπὶ τῶν ἀσφαλιστῶν.....	1.1	0.7	0.6	3.5	3.4	1.-	1.-	2.4	2.3	5.7	5.7
	Τέλος ξενογλώσσων ἐπιγραφῶν.....	—	—	—	—	—	—	—	0.2	0.2	0.1	0.1
		1.1	0.7	0.6	3.5	3.4	1.-	1.-	2.6	2.5	5.8	5.8
Φόροι ἔκτακτοι												
140	Πρόσθετος φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.....	—	—	—	—	—	5.2	5.2	50.-	49.8	48.7	47.2
33	Φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν κερδῶν ἐκ πάσης ἐπιχειρήσεως.....	18.6	12.6	12.2	0.3	0.3	2.2	2.2	18.-	17.7	10.-	9.7
	Ἐφάπαξ φορολογία ἐπὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας.....	—	—	—	—	—	—	—	83.8	79.3	78.8	72.7
	Ἡνοποιημένον ποσοστὸν τῶν ἐκτάκτων φόρων, παρακρατούμενον κατὰ τὴν ἐξόφλησιν τῶν πολεμικῶν ἀποζημιώσεων.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		18.6	12.6	12.2	0.3	0.3	7.4	7.4	151.8	146.8	137.5	129.6
*Ἔσοδα ἐκ παρελθόντων οικονομικῶν ἐτῶν ⁽⁴⁾												
*Ἔσοδα ἐκ παρελθόντων οικονομικῶν ἐτῶν βεβαιωθέντα καὶ εἰσπραχθέντα ἐκάστοτε.		33.-	46.-	28.-	52.-	41.-	58.-	52.-	180.-	131.-	150.-	107.-
Σύνολον τῶν ἀμέσων φόρων.....		15	133.1	179.2	155.9	223.5	204.4	349.6	331.5	896.4	807.6	1.015.-
Φόροι ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου												
	Φόρος καὶ τέλη ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν καὶ τῶν κληροδοτημάτων.....	4.1	8.5	7.1	15.4	12.7	23.8	20.3	61.3	58.3	96.5	82.9
	» » » » » δωρεῶν καὶ τῶν προικῶν.....	0.8	2.3	2.-	1.8	1.6	3.-	2.2	7.-	6.4	8.4	7.6
	» ἐπὶ τῶν κερδῶν ἐκ λαχείων.....	0.1	0.3	0.2	0.2	0.2	0.1	0.2	0.2	0.2	1.4	1.4
141	» » τῆς κυκλοφορίας τῶν κινητῶν ἀξιών.....	0.5	1.1	1.-	1.7	1.6	2.4	2.4	4.6	4.6	5.9	5.8
	» » μεταβιβάσεως τῶν ἀκινήτων καὶ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων ⁽⁵⁾	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
*Ἔσοδα ἐκ παρελθόντων οικονομικῶν ἐτῶν ⁽⁴⁾		2.-	4.-	2.-	3.-	3.-	7.-	3.-	20.-	9.-	20.-	3.-
		1	7.5	16.2	12.3	22.1	19.1	36.3	28.-	93.1	73.4	100.7
Σύνολον τῶν ἀμέσων φόρων, συμπεριλαμβανομένων τῶν φόρων ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου.....		17	140.6	195.4	168.2	245.6	223.5	385.9	359.5	989.5	881.-	1.147.2
												1.031.3

(1) Πίναξ τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ.
 (2) Εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τούτους περιλαμβάνονται ἅπαντες οἱ κρατικοὶ πρόσθετοι φόροι (διὰν ἐξυπηρετήσῃν τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου κλπ.), διότι, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐπιδικασμένου σκοποῦ, τὰ πρόσθετα ταῦτα ποσοστὰ ἐπὶ τοῦ φόρου ἀελοῦσι φορολογικὸν βᾶρος καὶ περιλαμβάνονται εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ γενικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.
 (3) Αἱ στήλαι εἰσπράξεων περιλαμβάνουσι μόνον τὰς πραγματοποιηθείσας ἐντὸς τῶν προμνησθῆναι χρόνων τῆς χρονίως ἐκάστοτε εἰσπράξεως. Τὰ ὑπόλοιπα, ἐπονομαζόμενα «ἐνεργητικὰ ὑπόλοιπα», εἰσπραττόμενα ὡς καθυστερήματα κατὰ τὴν χρονίαν τῶν ἐπομένων ἐτῶν, δὲν ἐμφαίνονται οὐδ' εἰς τὸν προϋπολογισμὸν οὐδ' εἰς τὸν παρόντα πίνακα.
 (4) Ὑπολογισμὸς κατὰ προσέγγισιν.
 (5) Φόρος ἀνεξάρτητος τῶν τελῶν χαρτοσήμου.

Tableau I. RENDEMENT DES IMPOTS DIRECTS ⁽¹⁾

- Pendant les années fiscales de 1919 - 20 à 1931 - 32.

— Recettes constatées et encaissées ⁽²⁾ ⁽³⁾, en drachmes - papier.

RENDEMENT (en millions de drachmes).													
1925-26		1926-27		1927-28		1928-29		1929-30		1930-31		1931-32	
Constaté	Εισπραχθέντα Encaissé	Βεβαιωθέντα Constaté	Εισπραχθέντα Encaissé	Βεβαιωθέντα Constaté	Εισπραχθέντα Encaissé	Βεβαιωθέντα Constaté	Εισπραχθέντα Encaissé	Βεβαιωθέντα Constaté	Εισπραχθέντα Encaissé	Βεβαιωθέντα Constaté	Εισπραχθέντα Encaissé	Βεβαιωθέντα Constaté	Εισπραχθέντα Encaissé
45.4	41.3	93.4	82.3	242.6	142.7	265.7	162.7	283.6	183.3	306.7	226.1	287.2	215.1
15.3	13.5	26.8	22.8	80.2	48.-	103.-	62.7	116.6	74.4	153.2	105.6	46.2	30.4
2.6	2.2	7.2	5.6	11.2	7.7	18.8	9.9	26.3	12.5	26.-	13.2	21.7	11.5
38.4	37.7	105.-	103.7	138.2	137.7	152.2	146.3	142.4	137.7	129.6	121.8	139.9	112.4
13.9	13.9	14.3	14.3	24.5	24.4	44.9	44.5	36.-	35.7	55.2	52.4	62.5	58.7
71.8	67.7	69.2	41.1	85.1	37.9	84.3	37.5	93.4	41.-	69.7	37.3	28.9	18.4
0.2	—	1.4	0.8	1.1	0.5	0.2	0.2	0.5	0.4	0.3	0.2	0.8	0.2
49.4	49.2	55.8	54.7	77.1	73.8	94.5	89.9	114.3	110.3	124.2	116.5	126.6	122.3
2.3	1.8	5.3	2.5	1.8	0.8	0.3	0.3	1.1	0.7	0.6	0.4	1.7	0.8
53.8	52.6	35.6	23.-	76.9	37.5	127.8	73.8	143.4	71.6	112.4	53.7	77.9	44.-
93.1	279.9	414.-	350.8	738.7	511.-	891.7	627.8	957.6	667.6	977.9	727.2	793.4	613.8
66.8	64.3	91.2	81.3	106.-	85.4	90.-	65.7	39.2	8.4	12.5	2.3	3.1	0.4
66.8	64.3	91.2	81.3	106.-	85.4	90.-	65.7	39.2	8.4	12.5	2.3	3.1	0.4
83.7	78.7	208.3	119.9	441.1	285.6	343.3	220.1	268.7	185.4	259.4	182.5	229.5	165.6
0.4	0.2	1.6	0.9	1.6	0.9	1.5	0.7	1.7	1.6	1.5	1.-	1.5	0.6
84.1	78.9	209.9	120.8	442.7	286.5	344.8	220.8	270.4	187.-	260.9	183.5	231.-	166.2
52.2	42.7	82.4	65.9	87.6	68.-	84.8	64.2	58.4	45.2	45.6	36.9	44.6	34.-
0.8	0.8	0.4	0.4	0.1	0.1	3.1	3.-	4.3	3.8	2.4	1.9	1.5	1.2
18.8	18.6	60.1	57.3	59.4	56.6	72.4	66.5	57.1	47.6	20.-	19.-	35.4	33.5
55.4	55.4	78.1	78.1	57.-	56.9	73.9	73.9	54.9	54.9	39.8	39.7	36.2	36.-
88.7	288.2	347.8	347.3	289.-	288.8	371.3	367.-	246.-	242.2	205.-	204.6	122.3	114.2
2.5	2.5	12.-	12.-	56.-	56.-	50.-	50.-	70.-	10.-	20.-	20.-	80.-	—
0.7	0.7	2.-	2.-	0.7	0.7	1.2	1.2	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8
15.8	15.8	19.-	19.-	18.9	18.9	10.4	10.4	10.-	10.-	3.9	3.8	3.4	3.4
3.4	3.4	4.-	4.-	0.8	0.8	1.-	1.-	0.4	0.4	0.8	0.6	0.5	0.5
—	—	—	—	—	—	—	—	0.4	0.4	0.8	0.8	0.4	0.4
—	—	270.7	237.4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24.2	17.8	—	—	120.1	91.9	116.9	69.8	107.-	42.-	0.3	0.2	0.1	0.1
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62.5	445.9	876.5	823.4	689.6	638.7	785.-	707.-	609.4	457.4	339.5	328.4	325.2	224.1
8.4	8.4	23.5	23.4	30.7	29.8	35.8	35.2	42.4	39.8	39.9	39.7	33.8	32.4
0.2	0.2	0.8	0.3	0.8	0.3	0.8	0.3	0.8	0.5	0.9	0.4	0.5	0.3
8.6	8.6	24.3	23.7	31.5	30.1	36.6	35.5	43.2	40.3	40.8	40.1	34.3	32.7
48.9	48.8	10.6	7.-	15.6	5.6	17.4	4.6	5.1	3.2	11.4	6.8	41.8	27.7
0.7	0.5	37.8	14.3	29.3	3.9	23.4	5.7	5.3	0.6	4.2	0.3	—	—
65.5	58.5	47.5	37.1	84.1	43.2	124.4	17.4	73.9	29.-	66.-	10.3	11.1	1.5
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	27.8	27.8
15.1	107.8	95.9	58.4	129.-	52.7	165.2	27.7	84.3	32.8	81.6	17.4	80.7	57.-
50.-	103.-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
80.2	1.093.4	1.711.8	1.458.4	2.137.5	1.604.4	2.313.3	1.684.5	2.004.1	1.393.5	1.713.2	1.298.9	1.467.7	1.094.2
05.-	86.8	72.2	62.2	78.2	68.1	141.3	123.4	138.5	107.3	246.9	119.2	192.2	82.8
13.8	12.1	7.3	5.9	8.5	7.8	10.5	8.8	11.3	9.3	19.3	16.7	12.6	7.6
0.5	0.5	2.1	2.1	7.-	7.-	4.1	4.1	13.9	13.9	4.5	4.5	6.7	6.7
11.5	11.5	2.1	2.-	1.4	1.2	0.4	0.3	—	—	1.4	1.3	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	65.4	62.9	55.4	52.9	64.4	61.7
30.-	12.-	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
160.8	122.9	83.7	72.2	95.1	84.1	156.3	136.6	229.1	193.4	327.5	194.6	275.9	158.8
41.-	1.216.3	1.795.5	1.530.6	2.232.6	1.688.5	2.469.6	1.621.1	2.233.2	1.586.9	2.040.7	1.493.5	1.743.6	1.253.-

DÉNOMINATION DE LA RECETTE

Impôts sur les revenus nets

Impôt sur les revenus des propriétés bâties (catégorie A)	
» » » » » d'Athènes, du Pirée et des fau-	
» » » » » bourgs, spécial pour l'adduction d'eau	
» » » » » terres affermées (catégorie B)	
» » » » » valeurs mobilières (catégorie C)	
» » » » » (timbre sur les inrérêts de la	
» » » » » classe c de la catégorie C)	
» » » » » bénéfices des entreprises commerciales et industrielles (ca-	
» » » » » tégorie D)	
» » » » » nets des exploitations agricoles et d'élevage (ca-	
» » » » » tégorie E)	
» » » » » rémunérations des services salariés (catégorie F)	
» » » » » des professions libérales (catégorie G)	
» » » » » synthétique complémentaire sur le revenu net global	

Impôts sur la plus-value spontanée des immeubles

Impôt sur la plus-value	
» sur le survenu	

Impôts sur les revenus présumés

Impôt de la patente	
Redevance des mines (affermées ou vendues etc.)	

Impôts sur la production brute agricole et d'élevage

Impôt sur les chèvres, les moutons et les porcs	
» sur le gros bétail	
» sur les cocons, l'opium et le pavot	
Dime des produits de l'olivier	
Impôt à l'exportation des produits de l'olivier	
Dime du tabac en feuilles	
Impôt forfaitaire du raisin sec de Corinthe	
» à l'exportation du raisin sec blanc (sultanine) des Vieilles Provinces	
» » » » » des Nouvelles Provinces	
» sur les figues	
» sur les huiles de semences	
Dime des autres produits aux Nouvelles Provinces	
» » » » » au pays entier	
Impôt sur l'étendue (stremmatique)	
» provisoire sur la production agricole brute	
» sur les pâturages	

Impôts divers et taxes assimilées

Impôt sur les primes d'assurance	
Droits divers	

Impôts extraordinaires

Impôt extraordinaire sur les bénéfices des sociétés anonymes	
» » » » » de guerre	
» » » » » la fortune mobilière et immobilière	
Taux unifié des impôts extraordinaires retenu à l'acquittement des indemnités de guerre	

Recettes d'années antérieures ⁽⁴⁾

Recettes d'années antérieures constatées et encaissées au cours de l'année

Total des impôts directs

Impôts sur les mutations de capital

Impôt et taxe sur les successions et les legs	
» » » » » donations et les dots	
» sur les gains de loterie	
» » la circulation des valeurs mobilières	
» » la mutation des immeubles et des bateaux grecs ⁽⁵⁾	
Recettes d'années antérieures ⁽⁴⁾	

Total des impôts directs y compris les impôts sur les mutations de capital.

(1) Tableau du SERVICE STATISTIQUE DE LA DIRECTION DES CONTRIBUTIONS DIRECTES AU MINISTÈRE DES FINANCES.
 (2) Sont compris dans ces chiffres tous les impôts additionnels en faveur de l'État (pour le service de l'emprunt forcé, etc.), car indépendamment du but poursuivi, ces centimes forment une charge fiscale et constituent une recette du budget général.
 (3) Les colonnes des encaissements ne renferment que ceux effectués dans les délais de l'exercice de chaque année en cours. Les soldes, qualifiés de « reliquats actifs », encaissés comme arriérés au cours des années ultérieures, ne figurent ni dans le budget ni dans le présent tableau.
 (4) Calcul approximatif.
 (5) Impôt indépendant du timbre.

Πίναξ II. ΛΟΓΟΣΙΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ (1)

Κατὰ τὰ οικονομικὰ ἔτη 1919-20 ἕως 1931-

Βεβαιωθέντα (2) ἔσοδα, μετὰ ἀπέντα εἰς μεταλλικὰς καὶ εἰς τιμαριθμικὰς (3) δραχμὰς. —

ΚΑΤΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΕΣΟΔΟΥ		Λ Ο Λ Ο Σ Ι Σ										
		1920	1920-21	1921-22	1922-23	1923-24	1924-					
		Δραχμὰς Τιμαριθμικὰ Drachmes Indicatives	Δραχμὰς Μεταλλικὰ Drachmes - or Indicatives	Δραχμὰς Τιμαριθμικὰ Drachmes Indicatives	Δραχμὰς Μεταλλικὰ Drachmes - or Indicatives	Δραχμὰς Τιμαριθμικὰ Drachmes Indicatives	Δραχμὰς Μεταλλικὰ Drachmes - or Indicatives	Δραχμὰς Τιμαριθμικὰ Drachmes Indicatives				
65	Φόροι ἐπὶ τῶν καθαρῶν προσόδων	2,8	7,3	2,8	4,4	3,2	2,2	2,3	1,9	1,9	3,8	
	Φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν εἰσοδημάτων ἐξ οἰκοδομῶν (κατηγορίας Α)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, περιχώρων ὑπὲρ δανείου ὑδρεύσεως	0,2	1,1	0,4	0,7	0,5	0,4	0,4	0,2	0,2	0,3	
	» » » » » ἐκ γαιῶν (κατηγορίας Β)	1,1	4,7	1,8	3,5	2,5	1,3	1,4	1,5	1,5	2,5	
	» » » » » ἐκ κινητῶν ἀξιών (κατηγορίας Γ)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » ἐκ κινητῶν ἀξιών (φοροσημῶν ἐπὶ τῶν τῶνων κλάσεως γ' τῆς κατηγορίας Γ)	0,6	2,3	0,9	2,1	1,5	1,-	1,-	0,7	0,7	1,-	
	» » » » » κερδῶν ἐξ ἐμπορικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων (κατηγορίας Δ)	2,4	9,8	3,8	5,8	4,2	3,4	3,5	3,2	3,2	4,2	
	» » » » » ἐκ γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν ἐπιχειρήσεων (κατηγορίας Ε)	0,3	—	—	0,7	0,5	0,3	0,3	—	—	—	
	» » » » » ἀμοιβῶν ἐκ μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν (κατηγορίας ΣΤ)	0,2	1,5	0,6	1,7	1,2	1,3	1,4	1,5	1,5	2,9	
	» » » » » ἐξ ὑπηρεσιῶν ἐλευθερίων ἐπαγγελμάτων (κατηγορίας Ζ)	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	
	» » » » » συνθετικὸς συμπληρωματικὸς ἐπὶ τῆς συνολικῆς καθαρᾶς προσόδου	2,8	9,4	3,7	6,1	4,4	4,5	4,7	4,1	4,1	5,5	
		3	10,5	36,3	14,1	25,1	18,1	14,5	15,1	13,2	13,2	20,4
	Φόροι ἐπὶ τῆς αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως τῶν ἀκινήτων	0,2	3,1	1,2	2,3	1,6	1,7	1,8	2,3	2,3	4,7	
	» ὑπερτιμήσεως ἀκινήτων	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	—	
		3	0,3	3,2	1,3	2,4	1,7	1,8	1,9	2,4	4,7	
	Φόροι ἐπὶ τεκμαρτῶν προσόδων	0,2	3,3	1,3	1,6	1,2	1,2	1,4	2,5	2,5	3,4	
	Φόρος τοῦ ἐπιτηδεύματος	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» τῶν μεταλλείων (τέλος 11% ἐπὶ τοῦ ἐνοικίου, 10% ἐπὶ τῆς πώλησεως καὶ στρεμματικῶς)	0,1	—	—	0,3	0,2	0,4	0,4	0,1	0,1	—	
		3	0,3	3,3	1,3	1,9	1,4	1,6	1,8	2,6	3,4	
	Φόροι ἐπὶ τῆς ἀκαθάριστου γεωργικῆς καὶ κτηνοτροφικῆς παραγωγῆς	1,2	3,6	1,4	2,4	1,7	0,9	0,9	8,6	8,7	6,-	
	Φόρος ἐπὶ τῶν αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων (Παλαιᾶς καὶ Νέας Ἑλλάδος)	0,2	0,6	0,2	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » μεγάλων ζώων	0,1	0,1	—	0,2	0,1	—	—	0,1	0,1	0,2	
	» » » » » κοικουλιῶν, ὀπίου καὶ ἀριονοσπόρου	0,6	8,3	3,2	1,1	0,8	3,2	3,3	0,9	0,9	5,8	
	» » » » » Δεκάτη ἐπὶ τοῦ ἐλαίου καὶ ἐλαιῶν εἰσπραττομένη ἐν τοῖς ἐλαιοτριβείοις	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » Φόρος » » » » » εἰσπραττομένους » » » » » τελωνεῖοις (κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν ἢ τὴν μεταφορὰν)	1,6	4,-	1,6	3,9	2,8	3,2	3,4	2,4	2,4	4,-	
	» » » » » Δεκάτη » » » » » κηλοῦ εἰς φύλλα	6,1	10,9	4,3	13,6	9,7	13,7	14,3	13,9	13,9	24,3	
	» » » » » Φόρος ἐπὶ τῆς κορινθιακῆς σταφίδος κατ' ἀποκοτὴν (ἀποδιδόμενος ὑπὸ τῆς Πανομοῦχου Ἐταιρείας ἢ τοῦ Ἀυτονομοῦ Σταφιδικοῦ Ὄργανισμοῦ)	0,6	2,6	1,-	0,7	0,5	0,5	0,5	0,2	0,2	0,5	
	» » » » » » » » » » » ἐξαγομένης λευκῆς σταφίδος (σουλτανίνας) Παλαιᾶς Ἑλλάδος	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » » » » » » » σταφίδος Κρήτης καὶ λοιπῶν Νέων Χωρῶν	0,3	0,9	0,4	1,1	0,8	0,9	0,9	0,7	0,7	0,6	
	» » » » » » » » » » » τῶν σύκων	0,2	0,7	0,3	0,3	0,2	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	
	» » » » » » » » » » » ἐν τῇ χώρᾳ παραγομένων σπορελαίων	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » » » » » » » Δεκάτη ἐπὶ τῶν λοιπῶν προϊόντων Νέων Χωρῶν	3,7	13,1	5,1	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » » » » » » » ὀλοκλήρου τῆς χώρας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » Φόρος στρεμματικῶς	—	—	—	6,3	4,5	1,9	2,-	2,1	2,1	2,7	
	» » » » » ἐπὶ τῆς ἀκαθάριστου γεωργικῆς παραγωγῆς	0,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » τῶν βοοκησιμῶν γαιῶν	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		4	15,-	44,8	17,5	29,6	21,1	24,7	25,7	29,2	29,3	44,5
	Φόροι διάφοροι καὶ δικαίωματα	0,3	0,5	0,2	1,2	0,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6	
	Φόρος ἐπὶ τῶν ἀσφαλιστῶν	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» Τέλος ξενογλώσσων ἐπιγραφῶν	0,3	0,5	0,2	1,2	0,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6	
	Φόροι ἔκτακτοι	—	—	—	—	—	0,8	0,8	4,2	4,2	4,9	
	Πρόσθετος φόρος ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν τῶν ἀνονύμων ἐταιρειῶν	6,1	9,2	3,6	0,1	0,1	0,3	0,3	1,5	1,5	1,-	
	» Φόρος ἐπὶ τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν κερδῶν ἐκ πάσης ἐπιχειρήσεως	—	—	—	—	—	—	—	7,1	7,1	8,-	
	» Ἐφάπαξ φορολογία ἐπὶ τῆς κινητῆς καὶ ἀκινήτου περιουσίας	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» Ἡνοποιημένον ποσοστὸν τῶν ἐκτάκτων φόρων, παρακρατούμενον κατὰ τὴν ἐξόφλησιν τῶν πολεμικῶν ἀποζημιώσεων	6,1	9,2	3,6	0,1	0,1	1,1	1,1	12,8	12,8	13,9	
	Ἔσοδα ἐκ παρελθόντων οικονομικῶν ἐτῶν (4)	17,1	33,6	13,1	18,3	13,-	8,7	9,1	15,1	15,2	15,1	
	Ἔσοδα ἐκ παρελθόντων οικονομικῶν ἐτῶν βεβαιωθέντα καὶ εἰσπραχθέντα ἐκάστοτε. Σύνολον τῶν ἀμέσων φόρων	3	49,6	130,9	51,1	78,6	53,3	52,6	54,9	75,5	75,7	102,6
	Φόροι ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου	1,4	6,2	2,4	5,4	3,9	3,6	3,7	5,2	5,2	9,7	
	Φόρος καὶ τέλη ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν καὶ τῶν κληροδοτημάτων	0,2	1,7	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,8	
	» » » » » δωρεῶν καὶ τῶν προικῶν	—	0,2	0,1	0,1	0,1	—	—	—	—	0,1	
	» ἐπὶ τῶν κερδῶν ἐκ λαχείων	0,2	0,8	0,3	0,6	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,6	
	» » » » » τῆς κυκλοφορίας τῶν κινητῶν ἀξιών	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	» » » » » μεταβιβάσεως τῶν ἀκινήτων καὶ τῶν ἑλληνικῶν πλοίων (5)	1,5	2,9	1,1	1,1	0,8	1,1	1,1	1,7	1,7	2,1	
	» » » » » Ἔσοδα ἐκ παρελθόντων οικονομικῶν ἐτῶν (4)	3,3	11,8	4,6	7,8	5,7	5,6	5,7	7,9	7,9	13,3	
	Σύνολον τῶν ἀμέσων φόρων, συμπεριλαμβανομένων τῶν φόρων ἐπὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου	7	52,9	142,7	55,7	86,4	62,-	58,2	60,6	83,4	83,6	115,9

(1) Πίναξ τῆς ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ἑμπνευστῆς τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου κ.λ.), ἐπιτηδεύοντος τοῦ ἀναγκαστικοῦ δανείου κ.λ.), διότι ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐπιδοκομινοῦ σκοποῦ, τὰ πρόσθετα ταῦτα ποσοστὰ ἐπὶ τοῦ φόρου ἀπὸ τῆς φορολογικῆς βάσεως καὶ περιλαμβάνονται εἰς τὰ ἔσοδα τοῦ γενικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους.

(2) Ἡ μετατροπὴ ἐγένετο ἐπὶ τῆς βάσεως τῶν ἀκολουθῶν δεδομένων:

Ἔτος	Τιμὴ μεταλλικῆς δραχμῆς εἰς χαρτίνας δραχμὰς	Τιμαριθμὸς	Ἔτος	Τιμὴ μεταλλικῆς δραχμῆς εἰς χαρτίνας δραχμὰς	Τιμαριθμὸς
1919-20	1,-	3,23	1926-27	15,20	16,33
1920-21	1,37	3,51	1927-28	14,63	17,90
1921-22	2,34	3,98	1928-29	15,-	18,68
1922-23	6,66	6,36	1929-30	15,-	19,23
1923-24	11,81	11,81	1930-31	15,-	16,83
1924-25	9,90	12,35	1931-32	15,-	16,71
1925-26	12,50	14,11	1932-33	18,92	17,73

(3) Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος (Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος) (Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος) (Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος)

(4) Ὑπολογισμὸς κατὰ προσέγγισιν.

(5) Φόρος ἀνεξάρτητος τῶν τελῶν χαρτοσήμου.

Tableau II. RENDEMENT DES IMPOTS DIRECTS ⁽¹⁾

— 32. — Pendant les années fiscales de 1919-20 à 1931-32.

— Recettes constatées ⁽²⁾ converties en drachmes-or et en drachmes par rapport au nombre indice ⁽³⁾.

Σ ⁽³⁾ — RENDEMENT ⁽³⁾														
1925-26		1926-27		1927-28		1928-29		1929-30		1930-31		1931-32		
Drachmes Indicatives	Drachmes-or Indicatives	Drachmes Indicatives	Drachmes-or Indicatives	Drachmes Indicatives	Drachmes-or Indicatives	Drachmes Indicatives	Drachmes-or Indicatives	Drachmes Indicatives	Drachmes-or Indicatives	Drachmes Indicatives	Drachmes-or Indicatives	Drachmes Indicatives	Drachmes-or Indicatives	
3.-	3.6	3.2	6.1	5.7	16.6	13.6	17.7	14.2	18.9	14.7	20.4	18.2	19.1	17.2
—	1.2	1.1	1.8	1.6	5.5	4.5	6.9	5.5	7.8	6.1	10.2	9.1	3.1	2.8
0.2	0.2	0.2	0.5	0.4	0.8	0.6	1.3	1.-	1.8	1.4	1.7	1.5	1.4	1.3
2.-	3.1	2.7	6.9	6.4	9.4	7.7	10.1	8.1	9.5	7.4	8.6	7.7	9.3	8.4
0.8	1.1	1.-	0.9	0.9	1.7	1.4	3.-	2.4	2.4	1.9	3.7	3.3	4.2	3.7
3.4	5.7	5.1	4.6	4.2	5.8	4.8	5.6	4.5	6.2	4.9	4.6	4.1	1.9	1.7
—	—	—	0.1	0.1	0.1	0.1	—	—	—	—	—	—	0.1	—
2.3	4.-	3.5	3.7	3.4	5.3	4.3	6.3	5.1	7.6	5.9	8.3	7.4	8.4	7.6
0.1	0.2	0.2	0.3	0.3	0.1	0.1	—	—	0.1	0.1	—	—	0.1	0.1
4.4	4.3	3.8	2.3	2.2	5.3	4.3	8.5	6.8	9.6	7.5	7.5	6.7	5.2	4.7
16.2	23.4	20.8	27.2	25.2	50.6	41.4	59.4	47.6	63.9	49.9	65.-	58.-	52.8	47.5
3.7	5.3	4.7	6.-	5.6	7.2	5.9	6.-	4.8	2.6	2.-	0.8	0.7	0.2	0.2
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3.7	5.3	4.7	6.-	5.6	7.2	5.9	6.-	4.8	2.6	2.-	0.8	0.7	0.2	0.2
2.8	6.7	5.9	13.7	12.8	30.1	24.6	22.8	18.3	17.9	13.9	17.3	15.4	15.3	13.7
—	—	—	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	—	0.1	0.1	0.1	—	0.1	0.1
2.8	6.7	5.9	13.8	12.9	30.2	24.7	22.9	18.3	18.-	14.-	17.4	15.4	15.4	13.8
4.8	4.2	3.7	5.4	5.-	6.-	4.9	5.7	4.5	3.9	3.-	3.-	2.7	3.-	2.7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0.1	0.1	0.1	—	—	—	—	0.2	0.2	0.3	0.2	0.2	0.1	0.1	0.1
4.6	1.5	1.3	4.-	3.7	4.1	3.3	4.8	3.9	3.8	3.-	1.3	1.2	2.4	2.1
3.2	4.4	3.9	5.1	4.8	3.9	3.2	4.9	4.-	3.7	2.9	2.7	2.4	2.4	2.2
19.4	23.1	20.4	22.9	21.3	19.8	16.1	24.8	19.9	16.4	12.8	13.7	12.2	8.2	7.3
0.4	0.2	0.2	0.8	0.7	3.8	3.1	3.3	2.7	4.7	3.6	1.3	1.2	5.3	4.8
—	0.1	—	0.1	0.1	—	—	0.1	0.1	—	—	0.1	0.1	0.1	—
0.5	1.3	1.1	1.3	1.2	1.3	1.1	0.7	0.6	0.7	0.5	0.3	0.2	0.2	0.2
0.3	0.3	0.2	0.3	0.2	0.1	—	0.1	0.1	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
2.2	—	—	—	—	8.2	6.7	7.8	6.3	7.1	5.6	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35.5	37.1	32.6	57.7	53.6	47.2	38.4	52.4	42.3	40.7	31.6	22.8	20.1	21.7	19.4
0.5	0.7	0.6	1.5	1.4	2.1	1.7	2.4	1.9	2.8	2.2	2.7	2.4	2.3	2.-
—	—	—	0.1	—	0.1	—	0.1	—	0.1	—	0.1	0.1	—	—
0.5	0.7	0.6	1.6	1.4	2.2	1.7	2.5	1.9	2.9	2.2	2.8	2.5	2.3	2.-
3.9	3.9	3.5	0.7	0.6	1.1	0.9	1.2	0.9	0.3	0.3	0.8	0.7	2.8	2.5
0.8	0.1	—	2.5	2.3	2.-	1.6	1.6	1.3	0.4	0.3	0.3	0.2	—	—
6.4	5.2	4.6	3.1	2.9	5.7	4.7	8.3	6.7	4.9	3.8	4.4	3.9	0.7	0.7
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.9	1.7
11.1	9.2	8.1	6.3	5.8	8.8	7.2	11.1	8.9	5.6	4.4	5.5	4.8	5.4	4.9
12.1	20.-	17.6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
81.9	102.4	90.3	112.6	104.5	146.2	119.3	154.3	123.8	133.7	104.1	114.3	101.5	97.8	87.8
7.8	8.4	7.4	4.8	4.4	5.3	4.4	9.4	7.6	9.2	7.2	16.5	14.7	12.8	11.5
0.7	1.1	1.-	0.5	0.4	0.6	0.5	0.7	0.6	0.8	0.6	1.3	1.1	0.8	0.8
0.1	—	—	0.1	0.1	0.5	0.4	0.3	0.2	0.9	0.7	0.3	0.3	0.4	0.4
0.5	0.9	0.8	0.1	0.1	0.1	0.1	—	—	—	—	0.1	0.1	—	—
—	—	—	—	—	—	—	—	—	4.4	3.4	3.7	3.3	4.3	3.9
1.7	2.4	2.2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10.8	12.8	11.4	5.5	5.-	6.5	5.4	10.4	8.4	15.3	11.9	21.9	19.5	18.3	16.6
92.7	115.2	101.7	118.1	109.5	152.7	124.7	164.7	132.2	149.-	116.-	136.2	121.-	116.1	104.4

DÉNOMINATION DE LA RECETTE

Impôts sur les revenus nets	
Impôt sur les revenus des propriétés bâties (catégorie A)	
» » » » d'Athènes, du Pirée et des fau-	
» » » » bourgs, spécial pour l'adduction d'eau	
» » » » terres affermées (catégorie B)	
» » » » valeurs mobilières (catégorie C)	
» » » » (timbre sur les inrérêts de la	
» » » » classe c de la catégorie C)	
» » » » bénéfices des entreprises commerciales et industrielles (ca-	
» » » » tégorie D)	
» » » » nets des exploitations agricoles et d'élevage (ca-	
» » » » tégorie E)	
» » » » rémunérations des services salariés (catégorie F)	
» » » » des professions libérales (catégorie G)	
» » » » synthétique complémentaire sur le revenu net global	
Impôts sur la plus-value spontanée des immeubles	
Impôt sur la plus-value	
» sur le survenu	
Impôts sur les revenus présumés	
Impôt de la patente	
Redevance des mines (affermées ou vendues etc.)	
Impôts sur la production brute agricole et d'élevage	
Impôt sur les chèvres, les moutons et les porcs	
» sur le gros bétail	
» sur les cocons, l'opium et le pavot	
Dime des produits de l'olivier	
Impôt à l'exportation des produits de l'olivier	
Dime du tabac en feuilles	
Impôt forfaitaire du raisin sec de Corinthe	
» à l'exportation du raisin sec blanc (sultanine) des Vieilles Provinces	
» » » » des Nouvelles Provinces	
» sur les figues	
» sur les huiles de semences	
Dime des autres produits aux Nouvelles Provinces	
» au pays entier	
Impôt sur l'étendue (stremmatique)	
» provisoire sur la production agricole brute	
» sur les pâturages	
Impôts divers et taxes assimilées	
Impôt sur les primes d'assurance	
Droits divers	
Impôts extraordinaires	
Impôt extraordinaire sur les bénéfices des sociétés anonymes	
» » » » de guerre	
» » » » la fortune mobilière et immobilière	
Taux unifié des impôts extraordinaires retenu à l'acquittement des indemnités	
» de guerre	
Recettes d'années antérieures ⁽⁴⁾	
Recettes d'années antérieures constatées et encaissées au cours de l'année	
Total des impôts directs	
Impôts sur les mutations de capital	
Impôt et taxe sur les successions et les legs	
» » » » donations et les dots	
» sur les gains de loterie	
» la circulation des valeurs mobilières	
» la mutation des immeubles et des bateaux grecs ⁽⁵⁾	
Recettes d'années antérieures ⁽⁴⁾	
Total des impôts directs y compris les impôts	
sur les mutations de capital.	

(1) Tableau du SERVICE STATISTIQUE DE LA DIRECTION DES CONTRIBUTIONS DIRECTES AU MINISTÈRE DES FINANCES.
 (2) Sont compris dans ces chiffres tous les impôts additionnels en faveur de l'Etat (pour le service de l'emprunt forcé, etc.), car indépendamment du but poursuivi, ces centimes forment une charge fiscale et constituent une recette du budget général.
 (3) La conversion est faite sur la base des données suivantes :

Année	Prix de la drachme-or en drachmes-papier	Nombre indice	Année	Prix de la drachme-or en drachmes-papier	Nombre indice
1919-20	1.-	3,23	1926-27	15,20	16,33
1920-21	1,37	3,51	1927-28	14,63	17,90
1921-22	2,84	3,98	1928-29	15,-	18,68
1922-23	6,66	6,36	1929-30	15,-	19,23
1923-24	11,87	11,81	1930-31	15,-	16,83
1924-25	9,90	12,35	1931-32	15,-	16,71
1925-26	12,50	14,14	1932-33	18,92	17,73

(4) Calcul approximatif.
 (5) Impôt indépendant du timbre.

Α ΤΑΥΤΗΝ (1). — Tableau III. LES IMPOTS DIRECTS AVANT ET APRÈS LA RÉFORME DE 1919 (1)

ἀς. — Recettes constatées (2), converties en drachmes-or et en drachmes par rapport au nombre indice

μύρια). — RENDEMENT (millions)										DÉNOMINATION DE LA RECETTE
21	1923-24		1927-28		1928-29		1931-32			
Δραχμαί Τιμαριθμικά Drachmes indiciaires	Δραχμαί Μεταλλικά Drachmes-or	Δραχμαί Τιμαριθμικά Drachmes indiciaires	Δραχμαί Μεταλλικά Drachmes-or	Δραχμαί Τιμαριθμικά Drachmes indiciaires	Δραχμαί Μεταλλικά Drachmes-or	Δραχμαί Τιμαριθμικά Drachmes indiciaires	Δραχμαί Μεταλλικά Drachmes-or	Δραχμαί Τιμαριθμικά Drachmes indiciaires		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Propriété bâtie
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt sur la propriété bâtie des Vieilles Provinces.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » » de Grèce.
2.8	1.9	1.9	16.6	13.6	17.7	14.2	19.1	17.2	—	» foncier cadastral des Nouvelles Provinces (3).
—	—	—	5.5	4.5	6.9	5.5	3.1	2.8	—	» sur les revenus des propriétés bâties (catégorie A).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » » » d'Athènes, du Pirée et des faubourgs, spécial pour l'adduction d'eau...
2.8	1.9	1.9	22.1	18.1	24.6	19.7	22.2	20.-	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Propriété non bâtie
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt sur les terrains à bâtir.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» foncier cadastral des Nouvelles Provinces (3).
0.4	0.2	0.2	0.8	0.6	1.3	1.-	1.4	1.3	—	» sur les pâturages.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » terres affermées (catégorie B).
0.4	0.2	0.2	0.8	0.6	1.3	1.-	1.4	1.3	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Valeurs mobilières
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt sur les bénéfices des sociétés anonymes.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Droits » » dividendes distribués.
1.8	1.5	1.5	9.4	7.7	10.1	8.1	9.3	8.4	—	Impôt » » revenus des valeurs mobilières (classes a, b et c de la catégorie C)
0.9	0.7	0.7	1.7	1.4	3.-	2.4	4.2	3.7	—	» » » » » (timbre sur les intérêts de la classe c de la catégorie C).
2.7	2.2	2.2	11.1	9.1	13.1	10.5	13.5	12.1	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Entreprises commerciales et industrielles
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt de la patente des Vieilles Provinces (4).
1.-	1.9	1.9	25.2	20.6	19.3	15.5	13.4	12.-	—	» » » » de Grèce.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » » au pays entier (5).
3.8	3.2	3.2	5.8	4.8	5.6	4.5	1.9	1.7	—	» sur les bénéfices commerciaux et industriels (catégorie D).
4.8	5.1	5.1	31.-	25.4	24.9	20.-	15.3	13.7	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Exploitation agricole et élevage
0.2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt sur le gros bétail.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » les chèvres et les produits d'élevage de Grèce
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » chèvres, les moutons et les porcs des autres Nouvelles Provinces.
1.4	8.6	8.7	6.-	4.9	5.7	4.5	3.-	2.7	—	» » » chèvres, les moutons et les porcs du pays entier.
—	0.1	0.1	—	—	0.2	0.2	0.1	0.1	—	» » » cocons, l'opium et le pavot.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » jardins et vergers des Vieilles Provinces.
3.2	0.9	0.9	4.1	3.3	4.8	3.9	2.4	2.1	—	Dîme sur les produits de l'olivier.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt à l'exportation sur les produits de l'olivier.
1.6	2.4	2.4	3.9	3.2	4.9	4.-	2.4	2.2	—	Dîme sur le tabac des Nouvelles Provinces.
4.3	13.9	13.9	19.8	16.1	21.8	19.9	8.2	7.3	—	» » » du pays entier.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt forfaitaire sur le raisin sec de Corinthe.
1.-	0.2	0.2	3.8	3.1	3.3	2.7	5.3	4.8	—	» à l'exportation du raisin sec blanc (sultanine) des Vieilles Provinces.
—	—	—	—	—	0.1	0.1	0.1	—	—	» » » » des Nouvelles Provinces.
0.4	0.7	0.7	1.3	1.1	0.7	0.6	0.2	0.2	—	» » » des produits de Laconie.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » des légumes et des fruits de Grèce.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » des hespérides.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » du vin de certaines îles.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » des figues.
0.3	0.3	0.3	0.1	—	0.1	0.1	—	—	—	» sur le chanvre indien (hachiche).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» sur les animaux de labour des Vieilles Provinces.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Dîme sur le reste des produits de Grèce.
5.1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » des Nouvelles Provinces.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » au pays entier.
—	—	—	0.1	0.1	—	—	0.1	—	—	Impôt sur les bénéfices nets de l'exploitation agricole et d'élevage (catégorie E)
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » l'étendue (stremmatique).
—	2.1	2.1	8.2	6.7	7.8	6.3	—	—	—	» provisoire sur l'exploitation agricole.
17.5	29.2	29.3	47.3	38.5	52.4	42.3	21.8	19.4	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Services salariés
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt de la patente des Vieilles Provinces (4).
0.6	1.5	1.5	5.3	4.3	6.3	5.1	8.4	7.6	—	» sur les rémunérations des services salariés (catégorie F).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
0.6	1.5	1.5	5.3	4.3	6.3	5.1	8.4	7.6	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Professions libérales
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt de la patente des Vieilles provinces (4).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Timbre de patente des avocats.
0.3	0.6	0.6	4.9	4.-	3.5	2.8	1.9	1.7	—	Impôt de la patente au pays entier (5).
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» sur les rémunérations des professions libérales (catégorie G).
0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	—	—	0.1	0.1	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
0.4	0.7	0.7	5.-	4.1	3.5	2.8	2.-	1.8	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Revenu personnel global
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt complémentaire de la loi 1924.
3.7	4.1	4.1	5.3	4.3	8.5	6.8	5.2	4.7	—	» synthétique de la loi 1640.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3.7	4.1	4.1	5.3	4.3	8.5	6.8	5.2	4.7	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Plus-value spontanée des immeubles
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt sur la plus-value.
1.2	2.3	2.3	7.2	5.9	6.-	4.8	0.2	0.2	—	» le survenu.
0.1	0.1	0.1	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1.3	2.4	2.4	7.2	5.9	6.-	4.8	0.2	0.2	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Divers
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt sur les primes d'assurance.
0.2	0.3	0.3	2.1	1.7	2.4	1.9	2.3	2.-	—	Redevance et divers impôts sur les mines.
—	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	—	0.1	0.1	—	Droits divers.
—	—	—	0.1	—	0.1	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
0.2	0.3	0.3	2.3	1.8	2.6	1.9	2.4	2.1	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôts extraordinaires
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Impôt extraordinaire sur les bénéfices des sociétés anonymes.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	» » » de guerre.
3.6	1.5	1.5	2.1	1.6	1.6	1.3	—	—	—	» » » la fortune mobilière et immobilière.
—	7.1	7.1	5.7	4.7	8.3	6.7	0.7	0.7	—	Taux unifié des impôts extraordinaires retenu à l'acquittement des indemnités
—	—	—	—	—	—	—	1.9	1.7	—	

TABLEAU VI.
BALANCE DES PAIEMENTS DE LA GRÈCE (a)
(D'après les calculs de la Banque de Grèce).
En milliers de livres sterling-or

Articles	Entrées de fonds (Exportations)				Sorties de fonds (Importations)			
	1929	1930	1931	1932	1929	1930	1931	1932
<i>Articles courants, plus amortissement de la dette publique :</i>								
1. Mouvement des marchandises.....	18.717	15.782	11.118	7.173	35.400	28.935	23.348	13.400
2. Frets (chiffres nets).....	955	872	1.205	904	—	—	—	—
3. Primes d'assurance.....	—	—	—	—	176	194	238	34
4. Remises des émigrants.....	7.815	8.359	7.084	2.877	—	—	—	—
5. Touristes et voyageurs (1).....	1.400	1.000	998	854	964	1.033	981	308
6. Réparations, etc.....	153	1.081	962	—	—	—	—	—
7. Service de la dette publique (2).....	1.300	1.450	833	729	4.600	4.776	4.960	1.213
8. Autres besoins de l'État.....	—	—	—	—	3.192	4.089	1.144	1.061
9. Intérêts et dividendes des capitaux étrangers placés en Grèce.....	—	—	—	—	500	650	758	399
0. Intérêts reçus au titre :								
a) des fonds de la Banque de Grèce.....	423	230	137	35	—	—	—	—
b) des fonds du «marché grec».....	212	63	—	29	—	—	—	—
11. Revenus de ressortissants grecs résidant à l'étranger, autres ressources invisibles, etc.....	4.682	3.795	1.523	1.439	—	—	—	—
Total des articles mentionnés ci-dessus.....	35.657	32.635	23.860	14.040	44.832	39.677	31.429	16.415
Déficit.....					9.175	7.042	7.569	2.375
<i>Articles de capital, moins amortissement de la dette publique :</i>								
12. Rapatriement de titres.....	—	—	—	—	1.560	2.840	914	—
13. «Crédits bancaires».....	3.100	2.470	685	—	1.250	1.100	1.573	669
14. Diminution de la couverture de la Banque de Grèce.....	2.999	279	2.018	2.318	—	—	—	—
15. «Assistance étrangère» :								
a) par l'intermédiaire de la Banque de Grèce.....	3.029	6.184	2.653	49	—	—	—	—
b) par l'intermédiaire du marché.....	2.857	2.049	4.700	—	—	—	—	—
c) «non définissable».....	—	—	—	677	—	—	—	—
Total des articles de capital.....	11.985	10.982	10.056	3.044	2.810	3.940	2.487	669
Solde.....	9.175	7.042	7.569	2.375				

(a) Tableau du Comité Financier de la SOCIÉTÉ DES NATIONS, Rapport au Conseil sur la Grèce, p. 17.
(1) Les chiffres du débit comprennent les allocations de subsistance, les indemnités de maladie, etc.
(2) Les chiffres du crédit représentent «les intérêts des emprunts-or nationaux payés en Grèce», qui constituent un élément de compensation.

ΠΙΝΑΞ Β.
ΤΩΝ ΠΑΗΡΩΜΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Κατὰ τὰ ἔτη 1931 καὶ 1932.
(Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος).⁽¹⁾
Εἰς χιλιάδας δολλαρίων.

	1931		1932	
	Ἐνεργητικόν	Παθητικόν	Ἐνεργητικόν	Παθητικόν
I. Ἐμπόριον.				
1. Ἐξαγωγή.....	54.034	—	34.900	—
2. Εἰσαγωγή.....	—	113.471	—	65.200
3. Ἐσοδα ναυτιλίας.....	5.856	—	4.397	—
4. Ἀσφάλιστρα.....	—	1.157	—	164
	59.890	114.628	39.297	65.364
II. Κίνησις κεφαλαίων.				
1. Τόκοι διαθεσίμων ἐκδοτικῶν ἰδρυμάτων.....	666	—	171	—
2. Ἐλληνικῆς ἀγορᾶς.....	—	—	140	—
3. Ἐθνικῶν δανείων εἰς χρυσὸν πληρωτέων ἐν Ἑλλάδι.....	—	—	3.546	—
4. Λογαριασμοὶ Δημοσίου (Ἐπαγορεύσεις, κλπ.).....	4.048	—	—	—
5. Τραπεζικαὶ πιστώσεις.....	4.675	—	—	3.254
6. Ὑπηρεσία Δημοσίου Χρέους.....	3.334	7.659	—	5.907
7. Λοιπαὶ ἀνάγκαι Δημοσίου.....	—	24.106	—	5.162
8. Τόκοι καὶ μερίσματα ξένων κεφαλαίων τοποθετημένων ἐν Ἑλλάδι.....	—	5.560	—	—
9. Ἐξαγοραὶ γεωγραφῶν.....	—	3.684	—	1.940
10. Ἐξοδα Ἑλλήνων ταξιδιωτῶν, τροφεία, νοσήλεια, κλπ.....	—	4.442	—	—
	12.723	50.219	3.857	17.763
III. Ἀθροισμοὶ πόροι.				
1. Μεταναστευτικὰ ἐμβάσματα.....	34.428	—	14.000	—
2. Τουρισμὸς.....	4.850	—	4.156	—
3. Εἰσοδήματα Ἑλλήνων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, λοιποὶ ἀθροισμοὶ πόροι.....	7.402	—	7.000	—
	46.680	—	25.156	—
Σύνολον.....	119.293	164.847	68.310	83.127
Ἐξίσωσης.				
1. Μειώσεις διαθεσίμων ἐξωτερικοῦ Τραπεζῆς.....	9.807	—	11.283	—
2. Ξένη ἐνίσχυσις μέσῳ τοῦ ἐκδοτικοῦ ἰδρυματος.....	12.894	—	237	—
3. Ξένη ἐνίσχυσις μέσῳ ἀγορᾶς.....	22.853	—	—	—
4. Ἀπροσδιόριστος ἐνίσχυσις.....	—	—	3.297	—
	45.554	—	14.817	—
Ἀθροισμοὶ \$.....	164.847	164.847	83.127	83.127
Ἐξίσωσης.....	—	45.554	—	14.817

(1) Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ 31/12/1932.

ΠΙΝΑΞ IV.

TABLEAU IV.

Όλική φορολογική επιβάρυνσις τῆς Ἑλλάδος — Total des charges fiscales de la Grèce
κατὰ τὸ ἔτος 1930—31. — en 1930—31

(Ἐισπραχθέντα ποσὰ) — (Montants encaissés)

Εἶδος ἐσόδου	Ποσὸν φορολογικῆς ἐπι- βαρύνσεως εἰς ἑκατομμύ- ρια δραχμῶν Montant des charges fisca- les en millions de Drs.	Espèce de recette
I Ἄμεσοι φόροι (1).....	1.298.9	I Impôts directs (1)
II Φόροι ἐπὶ τῶν κληρονομιῶν καὶ τῶν μεταβιβάσεων κεφαλαίου (2).....	194.6	II Impôts successoraux et de muta- tion (2)
III Τελωνειακοὶ δασμοὶ.....	2.709.2	III Droits de douane
IV Φόροι καταναλώσεως.....	1.603.2	IV Taxes de consommation
V Μονοπώλια (3).....	230.—	V Monopoles (3)
VI Τέλη χαρτοσήμου.....	590.—	VI Droits de timbre
VII Λοιπὰ δικαιώματα τοῦ Κράτους.....	171.9	VII Autres droits de l'État
VIII Διάφορα ἔσοδα (4).....	71.8	VIII Recettes diverses (4)
IX Προσθετοὶ φόροι διὰ τὴν ἐξυπηρέτη- σιν τοῦ ἐσωτερικοῦ δημοσίου χρέους	1.329.6	IX Taxe additionnelle pour le service de la dette publique intérieure (5)
X Ἐκτακτὰ ἔσοδα.....	251.2	X Recettes extraordinaires
XI Ἐσοδα ἐκ παρελθόντων οἰκονομι- κῶν ἐτῶν.....	111.6	XI Recettes provenant d'exercices antérieurs
Σύνολον.....	8.562.—	Total

(1 καὶ 2) Τὰ ποσὰ τοῦ προσθέτου φόρου διὰ τὴν ἐξυ-
πηρέτησιν τοῦ ἐσωτερικοῦ δημοσίου χρέους, τὰ ἀναλογεῖντα
εἰς τοὺς Ἄμεσους Φόρους καὶ τοὺς φόρους κληρονομιῶν καὶ
μεταβιβάσεων κεφαλαίου, περιλαμβάνονται, οὐχὶ εἰς τὴν
κατηγορίαν IX, ἀλλ' εἰς τὰς κατηγορίας I καὶ II.

(3) Καθαρὸν κέρδος.

(4) Περιλαμβάνεται ὡσαύτως καὶ τὸ καθαρὸν πλεόνασμα
ἐσόδων ἐκ τῶν ταχυδρομείων, τηλεγράφων καὶ τηλεφῶνων.

(1 et 2). Les montants de la taxe additionnelle affé-
rente aux impôts directs et successoraux sont compris non
pas dans la rubrique IX, mais dans celles I et II.

(3) Bénéfice net.

(4) Est compris aussi le surplus du service des postes,
télégraphes et téléphones.